

שבוע פרשת פינחס

(27 June – 3 July 10)

ט"ו – כ"א תמוז ה'תש"ע

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מליובאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתָּ תִּשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, כְּכֹל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטֶּר אֲרָצְכֶם בְּעֵתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְנְךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמִירוּ לָכֶם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וְסַרְתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטֶּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרָתָם אֲלֵהֶם וַעֲשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדֹרֹתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַפֶּנֶף, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וַעֲשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אֲחֵרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קֹדְשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לִהְיוֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ פְּמוֹךְ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִין אֶת כָּל תַּפִּילַת שְׁחִירַת כּוֹלָל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כְּפִי שְׁמַתְחֵלָה לִימֵי הַחוּדֶשׁ.

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.

אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יֹשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחַמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲמֹר לָהֶם: וַיְבָרֶךְ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַגֵּךְ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:

וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:

בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, כְּכֹל לְבָבְךָ וּכְכֹל נַפְשְׁךָ וּכְכֹל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ תְּהִדְבָּרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לבר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומלואה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קט

חברו דוד כבדו מפני שאלו ובאותו פעם היה לו חרבה שונאים שהיו מדברים רק רע עליו והיו מראין אליו כאלו היו אוהביו לכך היה מקללם במר נפשו:

א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מְזֻמָּר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי כִי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתַחוּ וּדְבָרוּ אֹתִי לְשׁוֹן שָׁקֶר: ג וּדְבָרִי שִׁנְאָה סָבְבוּנִי וַיִּלְחַמוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי יִשְׁמְנוּנִי וְאֲנִי תִפְלָה: ה וַיִּשְׁימוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַּחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלַי רָשָׁע וְשָׁטָן יַעֲמֹד עַל־יָמִינִי: ז בְּהִשְׁפָּטוֹ יֵצֵא רָשָׁע וְתִפְלֹתָו תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲטִים פְּקֻדָּתוֹ יָקָח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְגֹעַ יָנוּעוּ בָנָיו וְשֹׁאֲלוֹ יִדְרָשׁוּ מִחֲרֹבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גִּזְעָה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּבְזוּ זָרִים יִגְעוּ: יב אֶל־יְהִי־לּוֹ מִשְׁךְ חֶסֶד וְאֶל־יְהִי חוּנָן לִיתוּמָיו: יג יְהִי־אַחֲרֵיתוֹ לְהַכְרִית בְּדֹר אַחֵר יִמַּח שְׁמֹם: יד יִזְכֹּר אֶנְךָ אֲבֹתָיו אֶל־יְהוָה וְחַטָּאת אָמַר אֶל־תִּפְחָח: טו יִהְיוּ נִגְדֵי־יְהוָה תִּמְדִּי וַיִּכְרַת מֵאֲרֶץ זָכָרָם: טז יַעַן אֲשֶׁר אֶל־זָכָר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֶבְיוֹן וּנְכָאָה לִכְבֹּב לְמוֹתָת: יז וַיֹּאחֲזֵב קָלְלָה וּתְבוֹאָהּ וְלֹא־חָפֵץ בְּבִרְכָּהּ וּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ: יח וַיִּלְבֹּשׁ קָלְלָה כְּמֹדוֹ וַתִּבָּא כַּמִּים בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצֻמוֹתָיו: יט תִּהְיֶה־לוֹ כְּבִגְדֵי יַעֲטָה וְלִמְזוֹחַ תִּמְדִּי יַחְגֹּרֶה: כ זֹאת אֶפְעֹלֶת שְׁטִנִּי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַעַל־נַפְשִׁי: כא וְאַתָּה יְהוָה אֲדֹנָי עֲשֵׂה־אֹתִי לְמַעַן שִׁמְךָ בִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הַצִּילָנִי: כב כִּי־עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנֹכִי וְלִפִּי חָלָל בְּקִרְבִּי: כג כִּצְל־כְּנֻטוֹתָו נִהְלַכְתִּי נִנְעַרְתִּי פֶּאֶרְכָּה: כד בְּרַפִּי כָּשְׁלוֹ מִצּוֹם וְכִשְׁרִי כָחַשׁ מִשְׁמֵן: כה וְאֲנִי הֵייתִי חֲרָפָה לָהֶם יִרְאוּנִי יִנְעוּן רֹאשָׁם: כו עֲזָרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כַחֲסִדְךָ: כז וַיִּדְעוּ כִּי־יִדְּךָ זֹאת אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָה: כח יִקְלֹל־הַפֹּה וְאַתָּה תִּבְרַךְ קָמוּ וַיִּכְשׁוּ וַעֲבַדְךָ יִשְׁמַח: כט וַיִּלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנֵי כְלָמָה וַיַּעֲטוּ כַּמְעִיל בְּשֵׁתָם: ל אֹדְהָ יְהוָה מֵאֵד בְּפִי וּבְתוֹד רַבִּים אֶהְלֹלָנוּ: לא כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נִפְשׁוֹ:

קי

בו יסופר היאך ויספר אברהם ויספר היאך הרג אברהם מלכים גדולים וחילולתם, עיין בפנים ותמצא שכל המזמור חולק על אברהם כשביל שהביר את בוראו בלדותו לכך זכת לשם:

א לְדָוִד מְזֻמָּר נָאֻם יְהוָה אֶל־דָּוִד שֶׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֵיבֶיךָ תַּדָּם לְרַגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזָרְךָ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רֹדֶה בְּקִרְבֵּי אֵיבֶיךָ: ג עֲמֹךְ נִדְבַת בְּיָם חִילְךָ בְּהַדְרֵי־קֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לָךְ טָל יִלְדְּתֶךָ: ד גִּשְׁפַּע יְהוָה וְלֹא יִנָּחֵם אֶתֶּה־כִּהֵן לְעוֹלָם עַל־דְּבָרֵתִי מִלְּפִי־צֶדֶק: ה אֲדֹנָי עַל־יָמִינֶךָ מִחֵץ בְּיוֹם־אָפּוֹ מְלָכִים: ו יָדִין בְּגוֹיִם מְלָא גִּזְיוֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנְחָל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־פָּנֶיךָ יָרִים רֹאשׁ:

מתורת רבותינו נשיאי חב"ד:

- (כ) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קלד
- (כא) שולחן ערוך הלכות נטילת ידיים
אדמו"ר הזקן קלה
- (כב) לקוטי תורה – ד"ה שוש תשיש
אדמו"ר הזקן קלו
- (כג) מאמרים קונטרסים
אדמו"ר האמצעי קלח
- (כד) דרך מצותיך – ספר המצוות
אדמו"ר ה"צמח צדק" קלח
- (כה) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קמ
- (כו) קונטרס העבודה
אדמו"ר מוהרש"ב קמ
- (כז) ספר המאמרים ה'תרפ"ז
אדמו"ר מוהריי"צ קמא
- (כח) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהריי"צ קמא
- (כט) ספר הזכרונות
אדמו"ר מוהריי"צ קמד
- (ל) אגרות קודש
אדמו"ר מוהריי"צ קמה
- (לא) ביאורים לפרקי אבות
פרק א משנה ג קמז
- (לב) הלכות בית הבחירה קמח
- (לג) חומש, רש"י ותרגום אונקלוס לשבוע שבת
פרשת פינחס ע"פ חומש "תורה תמימה" קנא
- (לד) לוח זמנים לשבוע פרשת פינחס קנח
- (לה) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש קנט

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י ג
- (ג) מאמר ד"ה מזמור לדוד הוי' (עם ביאור בדרך
אפשר) ט"ז תמוז, ה'תשט"ז ה
- (ד) שיחת יום א' פרשת פינחס, ט"ו תמוז, ה'תש"כ... יב
- (ה) שיחת יום ג' פרשת פינחס
שבעה עשר בתמוז – יהפך לשמחה – ה'תשמ"ג כ
- (ו) לקוטי שיחות פרשת פינחס (בלה"ק) כרך יג כו
- (ז) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל ל
- (ח) שיעור יומי ושנים מקרא ואחד תרגום
לפרשת פינחס לא
- (ט) שיעורי תהלים לשבוע פרשת פינחס מה
- (י) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע שבת
פרשת פינחס מו
- (יא) לוח "היום יום" לשבוע שבת פרשת פינחס... נו
- (יב) הלכה יומית לעיון ברמב"ם נח
- שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל:**
- (יג) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת פינחס סא
- (יד) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת פינחס פט
- (טו) – ספר המצוות לשבוע פרשת פינחס צו
- (טז) נביאים וכתובים
שמואל-א פרק יג-יד, דברי הימים-ב פרק לא צט
- (יז) עין יעקב
מסכת שבת קא
- (יח) מסכת מכות עם ביאורים
מדף כג עד דף כד קד
- (יט) מסכת שבועות עם ביאורים
מדף ב עד דף ו קיב

47 הָכִי קָאָמֵר [=כך היא כוונת הכתוב:], כִּינּוּן שֶׁה' רוֹעִי שֶׁהוּא
48 מְשַׁגֵּיחַ וְזֶן אֶת כָּל הָעוֹלָם הֵינּוּ שְׁנוֹת לַחַם לְכָל בְּרִיָּה, כִּי גַם אֲנִי
49 לֹא אֶחָסֵר. וּמֵצֵרוֹף ב' הֶעֱנִינִים, יוֹשֵׁב בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם,
50 וּמַחֲלֵק מְזוֹנוֹת לְכָל בְּרִיָּה, מוֹכֵן, שְׂשֻׁנֵיהֶם שְׂיָכִים וְנוֹגְעִים
51 לְהֶעֱנִין דְּהֵלֶל הַגְּדוֹל,
52 וְכִמוֹ כֵּן שְׂיָכִים הֵם זֶה
53 לְזֶה, דְּהֵינּוּ, שְׂמַצֵּד זֶה
54 שְׂיוֹשֵׁב בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם,
55 לְכֵן מַחֲלֵק מְזוֹנוֹת לְכָל
56 בְּרִיָּה. וְכִדְאִיתָא בְּזֵהרָא⁴
57 דְּדוֹר מְלָפָא תְּלִי מְזוֹנוֹתָיו
58 לְעֵלָא, בְּגִין דְּלֵעֲלָא לֹא
59 פְּסִיק לְעֵלְמִין כו' [=דוד
60 הַמֶּלֶךְ תִּלְהַ מְזוֹנוֹתָיו לְמַעֲלָה, לְפִי
61 שְׁלֻמְעֵלָה אֵין הַשְּׁפַע נִפְסָק
62 לְעוֹלָם], וְעַל דָּא כְּתִיב
63 הָיָה רוֹעִי לֹא אֶחָסֵר, לֹא
64 יִפְסְקוֹן מְזוֹנוֹת מְגָה
65 לְעֵלְמִין, בְּגִין דְּהֵהוּא
66 נִהַר דְּנִגִּיד וְנִפִּיק מַעְדָן
67 לֹא פְּסִיק לְעֵלְמִין [= ועל
68 זֶה כְּתוּב "הוֹי רוֹעִי לֹא אֶחָסֵר",
69 שְׁאֵמֵר דוֹר, לֹא יִפְסְקוּ הַמְּזוֹנוֹת
70 מִמֶּנִּי לְעוֹלָם, לְפִי שְׁאוֹתוֹ הִנֵּהר
71 הַנִּמְשָׁךְ וְיוֹצֵא מַעְדָן, אֵין מִימִי
72 שְׁפַעוּ נִפְסָקִים לְעוֹלָם]. וְהֵינּוּ,
73 שְׂפִינּוּן שֶׁהַהֲמָשְׁכָּה הִיא
74 מִמְּקוֹם נִעְלָה, רוֹמוֹ שֶׁל
75 עוֹלָם, לְכֵן לֹא אֶחָסֵר,
76 שְׂמַחֲלֵק מְזוֹנוֹת לְכָל
77 בְּרִיָּה (בְּרִיָּה דִּיקָא
78 [=דווקא], הֵינּוּ, אֶפְלוּ
79 לְאֵלוּ שְׁנִקְרָאִים בְּשֵׁם
80 בְּרִיּוֹת בְּעֵלְמָא 'בְּרִיּוֹת' סָתָם,
81 שְׂמַצֵּד עֲצָמָם אֵין בָּהֶם כָּל מַעֲלָה,
82 וּמַעֲלָתָם הִיחִידָה מִתְּבַטָּא בְּכָךְ,
83 שְׂהִקְבָּה בְּרָא אוֹתָם, כְּמוֹ
84 שְׂכַתְּבָה רַבִּינוּ בְּתַנְיָא⁵).
85 וּמְגָה שְׂמַמְשִׁיךְ בְּכַתוּב
86 בְּנָאוֹת דְּשֶׁא יִרְבִּיצָנִי עַל
87 מִי מְנַחֲתוֹת יִנְהַלְנִי,
88 מְשָׁמַע, שְׂגָם זֶה שִׁיךְ

1 מְזַמּוֹר לְדוֹר הָיָה רוֹעִי לֹא אֶחָסֵר בְּנָאוֹת דְּשֶׁא יִרְבִּיצָנִי עַל
2 מִי מְנַחֲתוֹת יִנְהַלְנִי¹. הֵנָּה תוֹכֵן הַמְּזַמּוֹר הוּא שְׂדוֹד מְלָפָא
3 מְשִׁיחָא מְשַׁבַּח בְּעֵנִין הַפְּרָנְסָה בְּעַד כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וּבְעַד כָּל
4 אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שְׂפִינּוּן שֶׁהוֹי רוֹעִי, הָרִי בְּמִילָא מוֹכֵן
5 שְׂלֹא אֶחָסֵר הֵיחֵת כִּי ה' רוֹעִי
6 אוֹתִי אִם כֵּן בּוֹדֵאִי לֹא אֶהֱיָה
7 חֹסֵר מֵאוֹמָה כִּי הַכֹּל בִּידוֹ
8 (מְצוּדוֹת דוֹר), וְאֵז, בְּנָאוֹת
9 דְּשֶׁא יִרְבִּיצָנִי עַל מִי
10 מְנַחֲתוֹת יִנְהַלְנִי. וְאִיתָא
11 [=מובא] עַל זֶה בְּגִמְרָא
12 פְּסָקִים² דְּכּוֹס רַבִּיעִי בְּלִיל
13 חֹסֵר שְׂאוֹמְרִים עָלָיו הֵלֶל
14 הַגְּדוֹל 'הֵלֶל הַגְּדוֹל' הוּא
15 מְזַמּוֹר קל"ו בְּתַהֲלִים הַכּוֹלֵל
16 עֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ פְּסוּקִים. כָּל פְּסוּק
17 מוֹנֵה אַחַת מְטוֹבוֹת ה' שְׁעִלְנִי
18 לְהוֹדוֹת עֲלֵיהֶם, וּמִסִּים בְּפִזְמוֹן,
19 "כִּי לְעוֹלָם חֹסֵר". וּמוֹבָא
20 בְּגִמְרָא שִׁישְׁנָם אִמּוֹרָאִים
21 הַכּוֹלֵלִים ב'הֵלֶל הַגְּדוֹל' פְּסוּקִים
22 נּוֹסְפִים -, יֵשׁ אוֹמְרִים
23 שְׂאוֹמְרִים עָלָיו ב'הֵלֶל
24 הַגְּדוֹל' גַּם אֶת מְזַמּוֹר כ"ג מִסְפָּר
25 תַּהֲלִים: 'מְזַמּוֹר לְדוֹר ה' רוֹעִי
26 לֹא אֶחָסֵר (שְׁתוֹכְנוּ שִׁבַּח לָהּ)
27 עַל פְּרִנְסָתוֹ שֶׁל הָאָדָם]. וּפְרָשׁ
28 הַמְּהַרְשֵׁ"א [=שְׂמַוָּאל
29 אֲלִיעֶזֶר הַלֵּוִי אִידֵּלֶשׁ ז"ל
30 מִמְּפִרְשֵׁי הַש"ס] שְׂלֻדְעַת
31 הֵי"ש אוֹמְרִים הֵנָּה
32 הַמְּזַמּוֹר הָיָה רוֹעִי לֹא
33 אֶחָסֵר הוּא הֵלֶל הַגְּדוֹל³.
34 וּבְגִמְרָא שֵׁם, לְמָה נִקְרָא
35 שְׂמוֹ הֵלֶל הַגְּדוֹל, מִפְּנֵי
36 שְׂהִקְבָּה יוֹשֵׁב בְּרוֹמוֹ
37 שֶׁל עוֹלָם (בְּשִׁמְסִים) וְעַם כָּל
38 זֹאת מְשַׁגֵּיחַ לְמַטָּה בְּשִׁפְלִים
39 שְׂבָאֵרֶץ וּמַחֲלֵק מְזוֹנוֹת
40 לְכָל בְּרִיָּה כְּפִי צִרְכָּה.
41 וּמִצִּיאוֹת זוֹ אֵכֵן הִיא דְּבַר גְּדוֹל,
42 וּמִכָּאֵן הַשֵּׁם 'הֵלֶל הַגְּדוֹל'.
43 וּמִבְּאֵר הַמְּהַרְשֵׁ"א שְׂגָם
44 לְדַעַת הֵי"ש אוֹמְרִים
45 שֶׁהַמְּזַמּוֹר הָיָה רוֹעִי לֹא
46 אֶחָסֵר הוּא הֵלֶל הַגְּדוֹל,

בס"ד. ט"ז תמוז, במחנה קיץ גן ישראל, ה'תשט"ז (הנחה בלתי מוגה)

מְזַמּוֹר לְדוֹר הָיָה רוֹעִי לֹא אֶחָסֵר בְּנָאוֹת דְּשֶׁא יִרְבִּיצָנִי
עַל מִי מְנַחֲתוֹת יִנְהַלְנִי¹. הֵנָּה תוֹכֵן הַמְּזַמּוֹר הוּא
שְׂדוֹד מְלָפָא מְשִׁיחָא מְשַׁבַּח בְּעֵנִין הַפְּרָנְסָה בְּעַד כְּנֶסֶת
יִשְׂרָאֵל וּבְעַד כָּל אֶחָד וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שְׂפִינּוּן שֶׁהוֹי
רוֹעִי, הָרִי בְּמִילָא מוֹכֵן שְׂלֹא אֶחָסֵר, וְאֵז, בְּנָאוֹת דְּשֶׁא
יִרְבִּיצָנִי עַל מִי מְנַחֲתוֹת יִנְהַלְנִי. וְאִיתָא עַל זֶה בְּגִמְרָא
פְּסָקִים² דְּכּוֹס רַבִּיעִי שְׂאוֹמְרִים עָלָיו הֵלֶל הַגְּדוֹל, יֵשׁ
אוֹמְרִים שְׂאוֹמְרִים עָלָיו ה' רוֹעִי לֹא אֶחָסֵר. וּפְרָשׁ
הַמְּהַרְשֵׁ"א שְׂלֻדְעַת הֵי"ש אוֹמְרִים הֵנָּה הַמְּזַמּוֹר הָיָה רוֹעִי
לֹא אֶחָסֵר הוּא הֵלֶל הַגְּדוֹל³. וּבְגִמְרָא שֵׁם, לְמָה נִקְרָא
שְׂמוֹ הֵלֶל הַגְּדוֹל, מִפְּנֵי שְׂהִקְבָּה יוֹשֵׁב בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם
וּמַחֲלֵק מְזוֹנוֹת לְכָל בְּרִיָּה. וּמִבְּאֵר הַמְּהַרְשֵׁ"א שְׂגָם
לְדַעַת הֵי"ש אוֹמְרִים שֶׁהַמְּזַמּוֹר הָיָה רוֹעִי לֹא אֶחָסֵר הוּא
הֵלֶל הַגְּדוֹל, הָכִי קָאָמֵר, כִּינּוּן שֶׁה' רוֹעִי שֶׁהוּא מְשַׁגֵּיחַ
וְזֶן אֶת כָּל הָעוֹלָם, גַּם אֲנִי לֹא אֶחָסֵר. וּמֵצֵרוֹף ב' הֶעֱנִינִים,
יוֹשֵׁב בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּמַחֲלֵק מְזוֹנוֹת לְכָל
בְּרִיָּה, מוֹכֵן, שְׂשֻׁנֵיהֶם שְׂיָכִים וְנוֹגְעִים לְהֶעֱנִין דְּהֵלֶל
הַגְּדוֹל, וְכִמוֹ כֵּן שְׂיָכִים הֵם זֶה לְזֶה, דְּהֵינּוּ, שְׂמַצֵּד זֶה
שְׂיוֹשֵׁב בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, לְכֵן מַחֲלֵק מְזוֹנוֹת לְכָל בְּרִיָּה.
וְכִדְאִיתָא בְּזֵהרָא⁴ דְּדוֹר מְלָפָא תְּלִי מְזוֹנוֹתָיו לְעֵלָא, בְּגִין
דְּלֵעֲלָא לֹא פְּסִיק לְעֵלְמִין כו', וְעַל דָּא כְּתִיב הָיָה רוֹעִי
לֹא אֶחָסֵר, לֹא יִפְסְקוֹן מְזוֹנוֹת מְגָה לְעֵלְמִין, בְּגִין דְּהֵהוּא
נִהַר דְּנִגִּיד וְנִפִּיק מַעְדָן לֹא פְּסִיק לְעֵלְמִין. וְהֵינּוּ, שְׂפִינּוּן
שֶׁהַהֲמָשְׁכָּה הִיא מִמְּקוֹם נִעְלָה, רוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, לְכֵן לֹא
אֶחָסֵר, שְׂמַחֲלֵק מְזוֹנוֹת לְכָל בְּרִיָּה (בְּרִיָּה דִּיקָא, הֵינּוּ,
אֶפְלוּ לְאֵלוּ שְׁנִקְרָאִים בְּשֵׁם בְּרִיּוֹת בְּעֵלְמָא, כְּמוֹ שְׂכַתְּבָה
רַבִּינוּ בְּתַנְיָא⁵). וּמְגָה שְׂמַמְשִׁיךְ בְּכַתוּב בְּנָאוֹת דְּשֶׁא
יִרְבִּיצָנִי עַל מִי מְנַחֲתוֹת יִנְהַלְנִי, מְשָׁמַע, שְׂגָם זֶה שִׁיךְ

(1) תהלים כג, א-ב. (2) קיץ, א. (3) ראה גם אוה"ת לתהלים (יהל אור) עה"פ אות א' (ע' פה). (4) ח"ב קעא, א. (5) פרק לב.

ביאור בדרך אפשר

1 וְנוֹגַעַת לְהַעֲנִין דְּיוֹשֵׁב בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם וּמִחְלָק מְזוֹנוֹת לְכָל
2 בְּרִיָּה אִם כֵּן, הִזְהַר מִפֶּרֶשׁ אֶת הַפֶּסוּק 'הוֹי' רועי' כְּנִתְיַת טַעַם עַל הַמִּשְׁךְ
3 הַפֶּסוּק 'לֹא אֲחִסֵּר'. וְמוֹבָא בְּגִמְרָא כִּי לְדַעַת הִישׁ אוֹמְרִים מְזִמּוֹר זֶה הוּא חֵלֶק
4 מֵהַלֵּל הַגְּדוֹל. וְעוֹד אוֹמֶרֶת הַגְּמֵרָא שֶׁהַלֵּל הַגְּדוֹל נִקְרָא כֵךְ מִשׁוֹם הִשְׁבַּח עַל
5 הַקִּב"ה הַיּוֹשֵׁב בְּרוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם,

6 בְּדִרְגָּא הַגְּבוּוּהָ בִּיטוֹר בְּאַלְקוּת 1
7 וְעַם זֹאת מִשְׁפִּיל עֲצֻמוֹ לְדִרְגָּא 2
8 הַנְּמוּכָה בִּיטוֹר בְּגִשְׁמִיּוֹת לְפָרִיס 3
9 כָּל בְּרִיָּה. בְּסַעֲפִים הַבָּאִים יִבָּר 4
10 שְׁנֵי עֲנִינִים אֵלֶּה (רוממות גדולת 5
11 ה' הַמִּחְלָק מְזוֹנוֹת לְכָל בְּרִיָּה) 6
12 הַרְמוּזִים בַּפֶּסוּק "הוֹי" רועי לא 7
13 אֲחִסֵּר".

14 (ב) וַיּוֹכֵן בְּהַקְדִּים הַבְּאוֹר 8
15 בְּסִיּוֹם הַפֶּסוּק עַל מִי 9
16 מִנְחָתוֹ יִנְהַלְנִי, שְׁהוּא 10
17 עֲנִין הַמְּנוּחָה. דְּהִנֵּה 11
18 כְּתִיב⁶ אֶל הַמְּנוּחָה וְאֶל 12
19 הַנִּחְלָה, וּכְתִיב⁷ קוֹמָה 13
20 הוֹי' לְמִנְחָתְךָ, וְהִנֵּה, 14
21 שְׁפָלָלוֹת עֲנִין הַמְּנוּחָה 15
22 קָשׁוּר עִם יְרוּשָׁלַיִם וּבֵית 16
23 הַמִּקְדָּשׁ, וּבִזְהָ גּוֹפָא 17
24 הָעֶקֶר הוּא בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, 18
25 מְקוֹם הָאָרוֹן הַשְּׂכִינָה הִיחָה 19
26 מִתְּחִלָּתָא מֵאוּחַל לְאוּחַל וּמִמִּשְׁכָּן 20
27 לְמִשְׁכָּן לְלֹא קִבְעוּת מְקוֹם, 21
28 וְהַמְּקוֹם שָׁבוּ תִשְׁרָה הַשְּׂכִינָה 22
29 בְּקִבְעוּת וּבִמְנוּחָה עַד עוֹלָם זֶהוּ 23
30 בֵּית הַמִּקְדָּשׁ מְקוֹם הָאָרוֹן 24
31 בִּירוּשָׁלַיִם. וְיִדְוֹעַ הָעֲנִין 25
32 בְּזֶה⁸ (בְּקָצוֹר עַל כָּל 26
33 פָּנִים), דְּהִנֵּה עֲבֻדָּת 27
34 הַבְּרוּרִים יֵשׁ ב' אוֹפְנִים,

35 בִּירוֹר בְּדִרְךָ מְנוּחָה אֵין צוֹרֵךְ לְדַעַת וּלְהַתְעַסֵּק בְּאוֹפֵן יִשְׁרִי עִם הַכּוֹחוֹת
36 הַשְּׁלִילִים 'לְבַר' אוֹתָם, וְבִירוֹר בְּדִרְךָ מִלְחָמָה בּוֹ יִשְׁנֵנו הַצּוֹרֵךְ לְהַשְׁפִּיל אֶת
37 עֲצֻמוֹ, לְדַעַת, כְּדִי לְהַעֲלוֹת אֶת הַדְּרוֹגוֹת הַנְּחוּתוֹת. וְכִבְּאֶשׁר בְּאַתָּם גּוֹ' אֶל
38 הַמְּנוּחָה וְאֶל הַנִּחְלָה, בִּימֵי שְׁלָמָה הַמֶּלֶךְ, דְּבִימֵי שְׁלָמָה עֲמַדוֹ
39 יִשְׂרָאֵל הַמְּשׁוּלִים לְלִבְנָה, בְּמִדְרַגַּת שְׁלֹמֹת רִחוּתָה עֲלֶיהָ נִאֲמַר קִיָּמָא סִיְהָרָא

ביאור בדרך אפשר

40 בְּאֶשְׁלָמוּתָא [= הַלְבָנָה נִמְצָאָת בְּמִילּוּחָה]⁹, הִנֵּה הַבְּרוּר בְּדִרְךָ מְנוּחָה
41 שֶׁהָאוֹר הָאֱלוֹקִי הַגְּדוֹל שׁוֹרֵחַ בִּימֵי שְׁלָמָה, מִשְׁךְ אֵלֶיךָ אֶת כָּל הַגּוֹיִם שֶׁהִגִּיעוּ אֵלֶיךָ
42 מֵאֲלֵיהֶם, שְׁזָהוּ שְׁמִלְכַת שְׁבָא הַגִּיעָה מִרְחוֹק כְּדִי לְרֹאוֹתוֹ וּלְהַכִּיר אֶת
43 חֲכָמָתוֹ, וְהַטַּעַם הַפְּנִימִי לִכְךָ שֶׁמִּלְכַת שְׁבָא הַגִּיעָה אֶל שְׁלָמָה הִיא, כִּי הַבִּיָּאָה
44 מִמִּרְחָק אֶת הַנְּצוּצוֹת

45 הַקְּדוּשָׁה שֶׁהִיוּ חֲבוּיִים אֲצֵלָה
46 לְשִׁלְמָה הַמֶּלֶךְ¹⁰. וְעֲנִין
47 זֶה (הַבְּרוּר בְּדִרְךָ מְנוּחָה)
48 קָשׁוּר עִם בֵּית הַמִּקְדָּשׁ
49 דְּוָקָא עַד כָּאן בִּיָּאֵר אֶת אוֹפֵן
50 הַבִּירוֹר הַנִּעֲלָה הַמְּכֻנָּה בְּתוֹרַת
51 הַחֲסִידוֹת 'בִּירוֹר בְּדִרְךָ מְנוּחָה'
52 שְׁאֵין צוֹרֵךְ בְּמִלְחָמָה יִשְׁרִיָּה, אֲלֹא
53 הַחוּשׁךְ נִדְחָה מֵאֲלֵי מִפְּנֵי הָאוֹר.
54 כְּמוֹ בִּימֵי שְׁלָמָה הַמֶּלֶךְ שֶׁהָאוֹרִים
55 וְהַמִּתְנַגְּדִים נִתְבָּטְלוּ מֵאֲלֵיהֶם
56 מִעֲצָמָת הַגִּילּוֹי הָאֱלוֹקִי שֶׁהָאֵיר
57 עַל יָדוֹ. בְּסַעֲף הַבָּא יִבָּר כִּי
58 בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הָאֵיר גִּילּוֹי נִעֲלָה
59 זֶה שֶׁל 'בִּירוֹר בְּדִרְךָ מְנוּחָה'.

60 (ג). וְהַבְּאוֹר בְּזֶה, דְּהִנֵּה
61 יִדְוֹעַ שְׁבַעֲנִין הַשְּׂרָאָת
62 הַשְּׂכִינָה בְּכָלֵל, וּבְעֲנִין
63 הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה בֵּין בְּדִי
64 הָאָרוֹן בְּקָדְשֵׁי הַקְּדָשִׁים
65 שְׁבַבִּית הַמִּקְדָּשׁ, יֵשׁ ב' דְּעוֹת¹¹
66 דְּעוֹת¹¹. דְּעוֹת הַרְמָב"ם¹²
67 (וְהַסּוֹבְרִים כְּמֹתוֹ),
68 דְּכִין שְׁבַנְגָע לְרוֹחֲנִיּוֹת
69 בְּכָלֵל וְעַל אֶחָת כְּמָה
70 וְכְמָה אֱלֻקוֹת אֵין אֶפְשָׁר
71 לִזְמַר שְׁהוּא עֲנִין שְׁקָשׁוֹר
72 עִם מְקוֹם שֶׁהִיוּ זֶהוּ מִיָּד
73 שֶׁלְמַעֲלָה מִזְמֹן וּמְקוֹם, עַל

74 בְּרִחְךָ צְרִיךְ לִזְמַר, שְׁעֲנִין הַשְּׂרָאָת הַשְּׂכִינָה בְּמְקוֹם מְסִים
75 הוּא עַל דְּרָךְ מִשְׁל כְּמוֹ דְּבַר שְׁכָל שְׁפּוֹתָבִים אוֹתוֹ עַל יְדֵי
76 אֶצְבָּעוֹת הַיָּד, וְלֹא עַל יְדֵי אֶצְבָּעוֹת הַרְגָּל שֶׁהִיוּ גִילּוֹי הַשְּׁכָל מֵאִיר
77 עַל יְדֵי הַיָּד דּוֹקָא וְלֹא עַל יְדֵי, לְמִשְׁל, הַרְגָּל, שְׁאֵין זֶה בְּאוֹפֵן
78 שְׁאֶצְבָּעוֹת הַיָּד הֵם כְּלִים לְהַשְׁכָּל (שְׁהִירֵי אֶצְבָּעוֹת הַיָּד אֵין

(6 פ' ראה יב, ט ובפרש"י. 7) תהלים קלב, ח. 8) בכ"ז ראה ביאורי הזהר לאדמו"ר האמצעי קלב, ב עה"פ קומה ה' למנוחתך. ועם הוספות כו' – אוה"ת ויצא קעז, א ואילך. ביאורה"ז להצ"צ ח"א ע' קא ואילך. המשך מים רבים תרל"ו פע"ז ואילך. 9) ראה זח"א רכה, ב. שמו"ר פט"ו, כו. ועוד. 10) ראה תו"א בראשית ה, סע"ד ואילך. ובכ"מ. 11) בכל הבא לקמן ראה אוה"ת שם קעח, א. ביאורה"ז להצ"צ שם ע' קג ואילך. וראה גם סה"מ תר"ל ע' סג ואילך. סה"מ פרת" ע' קפד ואילך. לקו"ש ח"ט ע' 141 ואילך. סה"מ תשל"ע ע' 55 ואילך. ע' 62 ואילך. 12) ראה מו"נ ח"א פכ"ה (צוין באוה"ת, ביאורה"ז וסה"מ תר"ל שם). וראה עבונה"ק ח"ג פכ"ה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לָהֶן שִׁכּוּת כָּלָל לְהִכָּנֵת וְהַשְׁגַּת הַשִּׁכּוּל אִף שֶׁהַשִּׁכּוּל מִתְגַּלֶּה עַל יְדֵי
2 כְּתִיבַת הַיָּד, מִכָּל מָקוֹם אֵין הַיָּד מִשְׁגַּת הַשִּׁכּוּל כָּלָל, וְאֵין זֶה אֱלֹא
3 שֶׁכָּאֲשֶׁר הַשִּׁכּוּל צָרִיךְ לְהַצְטַמֵּם לְבֹא בְּאוֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה תַּפְסִיסָה
4 בְּמָקוֹם, שְׁזֹהוּ עֲנִין אוֹתִיּוֹת הַכְּתָב, הֲרִי זֶה עוֹבֵר עַל יְדֵי
5 אֲצָבָעוֹת הַיָּדִים. וְעַל דֶּרֶךְ

6 זֶה הוּא עֲנִין הַשְׂרָאָת
7 הַשִּׁכְיָנָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ
8 וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, שְׂאִין זֶה
9 בְּאוֹפֶן שֶׁהַמָּקוֹם נַעֲשֶׂה
10 כְּלִי לָזֶה, כִּי אִם, שְׂפִינֹן
11 שְׂמַצֵּד הַמִּקְבֵּל צָרִיךְ
12 לִהְיוֹת גִּילּוֹי אֱלֻקוֹת בְּאוֹפֶן
13 שֶׁיִּמְשָׁךְ בְּמָקוֹם שֶׁלֹּכֵן הוּא
14 קִיּוּמוֹת הַלִּכּוֹת מִיּוֹתוֹת
15 הַקְּשׁוּרוֹת בְּמָקוֹם הַמִּקְדָּשׁ, הֲרִי
16 זֶה עוֹבֵר דֶּרֶךְ בֵּית
17 הַמִּקְדָּשׁ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ הִיא
18 מוֹכֵשׁ לִשְׂמֵשׁ מָקוֹם גִּילּוֹי
19 הַשְּׂכִינָה בְּדֶרֶךְ מַעְבֵּר וּמִקִּיף,
20 בְּדִגְמַת הַשִּׁכּוּל שְׁעוֹבֵר
21 בְּדֶרֶךְ מַעְבֵּר וּמִקִּיף עַל יְדֵי
22 אֲצָבָעוֹת הַיָּד. אֲמָנָם דַּעַת
23 הַרְמַבִּי"ן¹³ (וְהַסּוֹכְרִים
24 כְּמוֹתוֹ) הִיא, וְכֵן קִבְּעָה
25 תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת לְהַלְכָּה,
26 שְׂאוֹפֶן גִּלּוֹי הַשְׂרָאָת
27 הַשִּׁכְיָנָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ
28 אֵינוֹ עַל דֶּרֶךְ שֶׁהַשִּׁכּוּל
29 עוֹבֵר עַל יְדֵי כְּתִיבָה
30 בְּאֲצָבָעוֹת הַיָּד (וְלֹא
31 אֲצָבָעוֹת הַרְגֵּל) כִּי אִכֵּן אֵין
32 הַיָּד עֲצָמָה מִשְׁגַּת הַשִּׁכּוּל -
33 אֱלֹא עַל דֶּרֶךְ הַתְּלַבְּשׁוֹת
34 הַשִּׁכּוּל בְּהַמּוֹחַ, וְעַל יְדֵי
35 גַּם בְּהַלֵּב, שְׂאִין זֶה
36 בְּאוֹפֶן שֶׁהַשִּׁכּוּל רַק עוֹבֵר
37 דֶּרֶךְ הַמּוֹחַ, כִּי אִם,
38 שְׂחוּמֵר הַמּוֹחַ שְׂפִינֹן
39 לְהַשְׁכֵּל שֶׁהַמּוֹחַ הַגִּשְׁמִי שִׁיךְ

40 לִשְׂמֵשׁ כְּלִי לְהֵאָרֵת כַּח הַשִּׁכּוּל הַמְּלוּבֵשׁ בּוֹ, שְׂלָכֵן יֵשׁ חֲלוּקִים בְּהַחּוּמֵר
41 דְּתֵלַת הַמּוֹחִין שְׂאִין דּוּמָה חוּמֵר מוֹחַ הַחֲכָמָה לְחוּמֵר מוֹחַ הַבִּינָה וְכוּ'¹⁴,
42 וְיִתְיָרָה מָזָה, שְׂחוּמֵר הַמּוֹחַ מְזַדְּכֵךְ עַל יְדֵי רַבּוֹי לְמוֹד

הַיָּד אֵין לָהֶן שִׁכּוּת כָּלָל לְהִכָּנֵת וְהַשְׁגַּת הַשִּׁכּוּל, וְאֵין
זֶה אֱלֹא שֶׁכָּאֲשֶׁר הַשִּׁכּוּל צָרִיךְ לְבֹא בְּאוֹפֶן שֶׁיִּהְיֶה
תַּפְסִיסָה בְּמָקוֹם, שְׁזֹהוּ עֲנִין אוֹתִיּוֹת הַכְּתָב, הֲרִי זֶה עוֹבֵר
עַל יְדֵי אֲצָבָעוֹת הַיָּדִים. וְעַל דֶּרֶךְ זֶה הוּא עֲנִין הַשְׂרָאָת
הַשִּׁכְיָנָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה, שְׂאִין זֶה בְּאוֹפֶן
שֶׁהַמָּקוֹם נַעֲשֶׂה כְּלִי לָזֶה, כִּי אִם, שְׂפִינֹן שְׂמַצֵּד הַמִּקְבֵּל
צָרִיךְ לִהְיוֹת בְּאוֹפֶן שֶׁיִּמְשָׁךְ בְּמָקוֹם, הֲרִי זֶה עוֹבֵר דֶּרֶךְ
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, בְּדִגְמַת הַשִּׁכּוּל שְׁעוֹבֵר עַל יְדֵי אֲצָבָעוֹת
הַיָּד. אֲמָנָם דַּעַת הַרְמַבִּי"ן¹³ (וְהַסּוֹכְרִים כְּמוֹתוֹ) הִיא, וְכֵן
קִבְּעָה תּוֹרַת הַחֲסִידוֹת לְהַלְכָּה, שְׂאוֹפֶן גִּלּוֹי הַשְׂרָאָת
הַשִּׁכְיָנָה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ אֵינוֹ עַל דֶּרֶךְ שֶׁהַשִּׁכּוּל עוֹבֵר עַל
יְדֵי כְּתִיבָה בְּאֲצָבָעוֹת הַיָּד (וְלֹא אֲצָבָעוֹת הַרְגֵּל), אֱלֹא עַל
דֶּרֶךְ הַתְּלַבְּשׁוֹת הַשִּׁכּוּל בְּהַמּוֹחַ, וְעַל יְדֵי גַּם בְּהַלֵּב, שְׂאִין
זֶה בְּאוֹפֶן שֶׁהַשִּׁכּוּל רַק עוֹבֵר דֶּרֶךְ הַמּוֹחַ, כִּי אִם, שְׂחוּמֵר
הַמּוֹחַ שְׂפִינֹן לְהַשְׁכֵּל, שְׂלָכֵן יֵשׁ חֲלוּקִים בְּהַחּוּמֵר דְּתֵלַת
הַמּוֹחִין¹⁴, וְיִתְיָרָה מָזָה, שְׂחוּמֵר הַמּוֹחַ מְזַדְּכֵךְ עַל יְדֵי
רַבּוֹי לְמוֹד בְּשִׁכּוּל, וְעַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה עַל יְדֵי יִגְיַעָה
בְּשִׁכּוּל, לְכִי שֶׁהוּא כְּלִי וּמִתְאַחֵד עִם הַשִּׁכּוּל שְׁשׂוּרָה בּוֹ.
וְכִמוֹ כֵּן הוּא עֲנִין הַשְׂרָאָת וְהַתְּלַבְּשׁוֹת הַשִּׁכְיָנָה
בְּמָקוֹמוֹת מִיְּחָדִים, וּבְמִיְחָד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁזֹהוּ בְּאוֹפֶן
שֶׁהַמָּקוֹם הוּא כְּלִי וּמִתְאַחֵד עִם הַשִּׁכְיָנָה. וּבְכָלִּלוֹת הֲרִי
זֶה הַחֲלוּק שְׂפִינֹן דֶּרֶךְ מַעְבֵּר לְדֶרֶךְ הַתְּלַבְּשׁוֹת.

אִף עֲדִין צָרִיךְ לְהַבִּין, דְּכִיּוֹן שְׂרוּחֲנִיּוֹת וְעַל אַחַת כְּמָה
וְכְמָה אֱלֻקוֹת אֵינוֹ שְׂפִינֹן לְתַפְסִיסָה בְּמָקוֹם, אִם כֵּן
אִיךְ אֶפְשָׁר לֹמַר שֶׁהַשְׂרָאָת הַשִּׁכְיָנָה הִיא בְּדֶרֶךְ
הַתְּלַבְּשׁוֹת. וְהַעֲנִין בָּזֶה, שְׂפִינֹן שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ כֹּל יָכוֹל,
לְכֵן בִּיכָלְתוֹ לְצַמֵּם אֶת עֲצָמוֹ בֵּין שְׁנֵי בְּדֵי הָאָרוֹן¹⁵,
בְּאוֹפֶן שְׂכָשֶׁם שְׂיִכּוּלִים לְרֵאוֹתוֹ בְּמִרְאֹת גְּדוּלוֹת כֶּף
יָכוֹלִים לְרֵאוֹתוֹ בְּמִרְאֹת קְטָנוֹת¹⁶, וְהִינּוּ, שְׂלֹא שְׂפִינֹן

בְּשִׁכּוּל, וְעַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה עַל יְדֵי יִגְיַעָה בְּשִׁכּוּל, לְכִי
שֶׁהוּא כְּלִי וּמִתְאַחֵד עִם הַשִּׁכּוּל שְׁשׂוּרָה בּוֹ. וְכִמוֹ כֵּן הוּא
עֲנִין הַשְׂרָאָת וְהַתְּלַבְּשׁוֹת הַשִּׁכְיָנָה בְּמָקוֹמוֹת מִיְּחָדִים,
וּבְמִיְחָד בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ, שְׁזֹהוּ בְּאוֹפֶן שֶׁהַמָּקוֹם הוּא כְּלִי
וּמִתְאַחֵד עִם הַשִּׁכְיָנָה

הֵינּוּ שֶׁהַחֲלוּקוֹת חוֹדְרוֹת וְנִתְפַּסֵּת
מִמֶּשׁ בְּגִשְׁמִיּוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ, עַל
דֶּרֶךְ הַתְּלַבְּשׁוֹת הַשִּׁכּוּל בְּמוֹחַ
הַגִּשְׁמִי. וּבְכָלִּלוֹת הֲרִי זֶה
הַחֲלוּק שְׂפִינֹן דֶּרֶךְ מַעְבֵּר
לְדֶרֶךְ הַתְּלַבְּשׁוֹת.

אִף עֲדִין צָרִיךְ לְהַבִּין,
דְּכִיּוֹן שְׂרוּחֲנִיּוֹת וְעַל
אַחַת כְּמָה וְכְמָה אֱלֻקוֹת
אֵינוֹ שְׂפִינֹן לְתַפְסִיסָה
בְּמָקוֹם, אִם כֵּן אִיךְ
אֶפְשָׁר לֹמַר שֶׁהַשְׂרָאָת
הַשִּׁכְיָנָה הִיא בְּדֶרֶךְ
הַתְּלַבְּשׁוֹת שֶׁהַחֲלוּקוֹת

מִתְלַבֶּשֶׁת וְנִתְפַּסֵּת בְּגִשְׁמִיּוֹת בֵּית
הַמִּקְדָּשׁ? וְהַעֲנִין בָּזֶה,
שְׂפִינֹן שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ כֹּל
יָכוֹל, לְכֵן בִּיכָלְתוֹ
לְצַמֵּם אֶת עֲצָמוֹ בֵּין
שְׁנֵי בְּדֵי הָאָרוֹן שֶׁהִיא בְּגוּרָל
אִמָּה עַל אִמָּה¹⁵, בְּאוֹפֶן
שְׂכָשֶׁם שְׂיִכּוּלִים לְרֵאוֹתוֹ
בְּמִרְאֹת גְּדוּלוֹת כֶּף
יָכוֹלִים לְרֵאוֹתוֹ בְּמִרְאֹת
קְטָנוֹת¹⁶ אִמָּרוֹ חו"ל בְּמִדְרָשׁ:

גוֹי אֶחָד שָׁאֵל אֶת רַבִּי מֵאִיר: אֵיךְ
אֶפְשָׁר שֶׁהַקֶּבֶץ"ה שְׂכַתוֹ בּוֹ "הֵלֵא
אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי
מֵלֵא", יִהְיֶה מְדַבֵּר עִם מֹשֶׁה מִבֵּין
שְׁנֵי בְּדֵי הָאָרוֹן? אִמָּרוֹ לוֹ רַבִּי
מֵאִיר: הֵבֵא לִי מִרְאֵה גְדוּלָּה
וְרֵאֵה אֶת הַהִשְׁתַּקְּפוֹת שֶׁלֶךְ בָּהּ,
רֵאֵה אוֹתָהּ גְדוּלָּה. אִמָּרוֹ לוֹ הֵבֵא
לִי מִרְאֵה קְטָנָה וְרֵאֵה אֶת

הַהִשְׁתַּקְּפוֹת שֶׁלֶךְ בָּהּ, רֵאֵה אוֹתָהּ קְטָנָה. אִמָּרוֹ לוֹ: אִם שָׂאתָ בְּשֶׁר וּדְם מִשְׁנֵה
אֶת עֲצָמֶיךָ בְּכָל מָה שֶׁתִּרְצֶה, עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה הַקֶּבֶץ"ה שְׂכַרָּה אֶת הָעוֹלָם.
כִּשְׁהוּא רוֹצֵה, הֵלֵא אֶת הַשָּׁמַיִם אֲנִי מֵלֵא, וְכִשְׁהוּא רוֹצֵה, מְדַבֵּר עִם מֹשֶׁה מִבֵּין

(13) ראה אוה"ת ביאורו"ז וסה"מ תר"ל שם. וש"נ לרמב"ן עה"ת ס"פ פקודי, ולשער הגמול בענין געה"ת. (14) ראה זח"ג קמ, א. רסב, א. (15) תנחומא ויקהל ז. (16) ראה ב"ר פ"ד, ד.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 שני בדי הארון, והיגו, שלא שיף שאלות כיצד נעשה הדבר
2 כו', פיון שהוא כל יכול. והנה, מהסבר זה גופא מוכן,
3 שהענין דצמצם שכינתו בין בדי הארון, וכללות ענין
4 השראת השכינה בבית המקדש וכיצא בזה בדרך
5 התלבשות, הרי זה מצד
6 המעלה דכל הגבוה
7 גבוה ביותר יורד למטה מטה
8 ביותר כו', היגו, שענין זה
9 ככל שנמשכת אלוקות במקום
10 נמוך יותר, הרי זה מורה על
11 גילוי שנמשך הדבר מדרגא
12 נעלית יותר באלקות¹⁷,
13 שעל זה אומרים שהוא
14 כל יכול.

שאלות כיצד נעשה הדבר כו', פיון שהוא כל יכול.
והנה, מהסבר זה גופא מוכן, שהענין דצמצם שכינתו
בין בדי הארון, וכללות ענין השראת השכינה בבית
המקדש וכיצא בזה בדרך התלבשות, הרי זה מצד
המעלה דכל הגבוה גבוה ביותר כו', היגו, שענין זה
נמשך מדרגא נעלית יותר באלקות¹⁷, שעל זה אומרים
שהוא כל יכול.

ועל פי זה יוכן השיכות דבית המקדש לענין המנוחה,
באתם גו' אל המנוחה ואל הנחלה. דהנה, כדי
לפעול ברור שאינו בדרך מלחמה, אלא בדרך מנוחה,
היגו, שגילוי האור האלקי יאיר אפלו למרחק, עד כדי
כף שהנצוצות יהיו נמשכים אליו, הרי זה דוקא על ידי
גילוי נעלה ביותר, כמשל אבוקה גדולה ביותר שמאירה
גם למרחק, ומנעת אפלו במרתף, במקום שיש בו אויר
מעפוש. ולכן, ענין המנוחה, באתם גו' אל המנוחה ואל
הנחלה, קשור עם בית המקדש דוקא, פיון שמקום זה
הוא כלי לאלקות בדרך התלבשות, והיגו לפי שמאירה
בו דרגא נעלית ביותר דאלקות, שזהו ענין דכל יכול,
שלכן יכולה להיות ההתלבשות בענין של מקום. ומצד
גודל האור והמאור שבמקום זה, נעשה הברור (לא
באופן של מלחמה, כי אם) באופן שהמברר נמצא
במקום הקדשה, ואפלו מרחק נמשכים אליו נצוצות
הקדשה, בדרך שלום ובאופן של מנוחה.

ד) וזהו גם מה שכתוב במזמור זה: על מי מנחות
ינחלני, שהוא ענין הברור בדרך מנוחה
שנעשה על ידי ההמשכה ממקום נעלה ביותר (כדלקמן
סעיף ו). ומקדים בהתחלת המזמור, הוי' רועי לא
אחסר, שפדי שיהיה מעמד ומצב דלא אחסר, שתהיה
השפעת המזון בתמידות ללא הפסק, הרי זה דוקא על
ידי זה שהוי' רועי, היגו, שלא מספיק הענין דהוי'
עמדי, אלא צריך להיות הענין דהוי' רועי דוקא. והענין

בזה, מה שכתוב הוי' רועי הוא על דרך שמצינו במשה רבינו, רועה נאמן,
שהיה רועה את הצאן במדבר, שהיה מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב

44 ומצד גודל האור והמאור שבמקום זה, נעשה הברור (לא
45 באופן של מלחמה, כי אם) באופן שהמברר נמצא במקום
46 הקדשה, ואפלו מרחק נמשכים אליו נצוצות הקדשה,
47 בדרך שלום ובאופן של מנוחה הארת השכינה בבית המקדש בדרך
48 התלבשות, נמשכת מדרגא נעלית
49 ביותר דאלוקות, בחינת 'כל יכול'
50 החודרת ומתלבשת במקום גשמי
51 על פי גריו (נפח מקום).
52 בסעיפים הבאים יבאר שענין זה
53 (שרק אור נעלה ביותר חודר
54 לתחתון ולגשמי ביותר ונותן שם
55 את אותותיו בדרך מנוחה
56 ושלום) הוא ענין המבואר
57 בהמשך המזמור "הוי' רועי לא
58 אחסר".

ד) וזהו גם מה שכתוב
בהמשך במזמור זה: על
מי מנחות ינחלני, שהוא
ענין הברור בדרך מנוחה
שנעשה על ידי
ההמשכה ממקום נעלה
ביותר (כדלקמן סעיף ו).
ומקדים בהתחלת
המזמור, הוי' רועי לא
אחסר, שפדי שיהיה
מעמד ומצב דלא אחסר,
שתהיה השפעת המזון
בתמידות ללא הפסק,
הרי זה דוקא על ידי זה
שהוי' רועי, היגו, שלא
מספיק הענין דהוי'
עמדי, אלא צריך להיות
הענין דהוי' רועי דוקא.
והענין בזה, מה שכתוב
הוי' רועי הוא על דרך
שמצינו במשה רבינו,
רועה נאמן, שהיה רועה
את הצאן במדבר, שהיה
מוציא הצאן הקטנים
לרעות כדי שירעו עשב

ביאור בדרך אפשר

1 הָרָף כו', וְאַחֵר כָּף הִזָּה מוֹצִיא הַבְּחוּרִים - הצאן המבוגר יותר
 2 שִׁיְהִיו אוֹכְלִין עֹשֶׁב הַקֶּשֶׁה¹⁸, וְעַל דֶּרֶךְ זֶה הוּא הָעֵנָן דִּהְיוּ
 3 רוּעִי, שְׁמוּרָה עַל עֵנָן הַהִתְלַבְּשׁוֹת לְהִיּוֹת כְּמוֹ רוּעָה נֶאֱמָן¹⁹
 4 לְצַמְצֵם אֶת עֲצָמוֹ לְפִי צָרְכֵּיו וּלְפִי יָכְלָתוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד,
 5 הַגָּדוֹל לְפִי גָדְלוֹ וְהַקָּטָן
 6 לְפִי קָטְנוֹ (מָה שֶׁאֵין בּוֹ)
 7 הָיוּ עֲמָדִי, שִׁיְכוּל לְהִיּוֹת
 8 גַּם לֹא הַתְּלַבְּשׁוֹת
 9 בְּעֵנִינִים הַגִּשְׁמִיִּים שֶׁזֶהוּ
 10 סוג השפעה שאינה מתלבשת
 11 ומתחלקת על פי צרכיו של כל
 12 אֶחָד, כִּי הִיא הַשְּׁפָעָה כִּלְלִית
 13 (ומקיפה). וְכִיּוֹן שֶׁעֵנָן
 14 הַהִתְלַבְּשׁוֹת (הַתְּלַבְּשׁוֹת)
 15 פְּנִימִית, עַד שֶׁנַּעֲשֶׂה עֵנָן
 16 שֶׁל הַתְּאֻחָדוֹת עַל דֶּרֶךְ
 17 הַתְּלַבְּשׁוֹת הַשְּׁכִינָה בְּבֵית
 18 הַמִּקְדָּשׁ הוּא מִמָּקוֹם
 19 נִעְלָה בְּיוֹתֵר, שֶׁזֶהוּ עֵנָן
 20 דֶּפֶל יָכוֹל (כַּנֶּ"ל), הָרִי
 21 מוֹכֵן שֶׁפֶּאֶשֶׁר הַמִּשְׁכָּת
 22 הַמְּזוֹנֹת הִיא בְּאוֹפֶן
 23 דִּהְיוּ רוּעִי, הָרִי זֶה
 24 נִמְשָׁךְ מִמָּקוֹם הַיּוֹתֵר
 25 נִעְלָה, וְלִכֵּן הָרִי זֶה
 26 בְּאוֹפֶן דֹּלָא אֶחָד, שֶׁלֹּא
 27 שִׁיף בִּזָּה חֶסְרוֹן וְהַפְסָק
 28 כו' הַהֲשָׁפָעָה הַמְּפֹרֶשֶׁת
 29 וּמוֹתָאמֶת לְכָל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי
 30 צָרְכֵּיו שׁוֹרֶשֶׁה מִמְּדֵרָגָה הַיּוֹתֵר
 31 נִעֲלִית בְּאַלּוּקוֹת, וְזֶה שְׁאוֹמֵר
 32 הַפְּסוּק: מִכִּיּוֹן שֶׁ"ה' רוּעִי" הִיא
 33 הַמִּשְׁכָּה מִמָּקוֹם נִעְלָה בְּיוֹתֵר,
 34 לִכֵּן הַהֲשָׁפָעָה הִיא כְּרוֹגֶמֶת רוּעָה
 35 הַמִּתְאִים הַשְּׁפָעָתוֹ לְפִי צָרְכֵּיו
 36 הַמִּיּוֹחָדִים שֶׁל כָּל אֶחָד, וְעַל כֵּן
 37 "לֹא אֶחָד".
 38 (ה) וּמִמְשִׁיף בְּכַתּוּב:
 39 בְּנָאוֹת דָּשָׁא יִרְבִּיצְנִי.
 40 וְהָעֵנָן בִּזָּה, כְּדֹאִיתָא
 41 [=כְּמוֹכָא] בִּזָּה נָאוֹת דָּשָׁא אֵלֶּיךָ אֲנִי מְקוֹרִין עֲלֵאִין [=אלו הם
 42 מְקוֹרוֹת עֲלִיּוֹנִים] כו' אֶקְרוֹן נָאוֹת יַעֲקֹב [= אשר נקראים נאות

ביאור בדרך אפשר

43 יעקב²⁰. וּמִבּוֹאֵר בִּזָּה בְּקִבְלָהּ²¹ שְׁנָאוֹת יַעֲקֹב קָאִי [=מוסב] עַל
 44 סְפִירַת הַתְּפִאָּרַת שְׁמֵתִּפְאָר בְּכָל הַשָּׁשָׁה קְצוֹת (שֶׁהַתְּפִאָּרַת הִיא
 45 עֵנָן הַיּוֹפִי בְּרִיבּוֹי גּוֹוִנִים), וְהָרִי סְפִירַת הַתְּפִאָּרַת הִיא כּוֹ הָאֲמָצְעִי
 46 שְׁעוֹלָה עַד פְּנִימִיּוֹת הַכֶּתֶר²². וּמִסִּיָּם בִּזָּהר שָׁם, דָּאִיתָא נָאוֹת
 47 לְכָר דְּאֶקְרוֹן נָאוֹת מְדָבֵר
 48 [= שִׁישְׁנָם 'נָאוֹת' גַּם בְּחִיצוֹנִים
 49 הַנִּקְרָאִים נָאוֹת מְדָבֵר. הֵינּוּ שָׁם
 50 יֹאמֵר נָאוֹת סִתָּם, אֵינֶנּוּ יוֹדְעִים
 51 בְּאִיזָה 'נָאוֹת' מְדָבֵר, וְעַל כֵּן
 52 מְדָבֵר דּוֹקָא בְּנָאוֹת דְּשָׁא²³,
 53 וְעַל דָּא בְּנָאוֹת דְּשָׁא.
 54 וְלִכְאוּרָה אֵינֶנּוּ מוֹכֵן, הָרִי
 55 גַּם בְּנָאוֹת מְדָבֵר שֶׁשִּׁיף
 56 תְּחִלָּה לְחִיצוֹנִיּוֹת (נָאוֹת
 57 לְכָר) מְצִינֵנּוּ שֶׁעַל יְדֵי
 58 עֲבוּדַת הָאָדָם נַעֲשֶׂה
 59 הָעֵנָן דִּירְעָפּוֹ נָאוֹת
 60 מְדָבֵר וְגִיל גִּבְעוֹת
 61 תְּחִלְּגָנָה - נָאוֹת מְדָבֵר וְכֵן
 62 הַגִּבְעוֹת אֲדַמְתָּם נוֹטָה בְּשִׁיפּוֹ,
 63 שֶׁלִּכֵּן אֵין הַגִּשְׁם נִקְלֵט שָׁם, בְּכָל
 64 זֹאת, עַל יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם
 65 יִמְלָאוּ גִיל מְרֹב הַדְּשָׁא וְהַעֲשֵׁב
 66 שִׁיְהִיו שָׁם²⁴, וְעַד שֶׁלְּבָשׁוּ
 67 כְּרִים הַצֵּאן²⁵ - מְרֹבְצֵי
 68 הַדְּשָׁא יִהְיוּ מְלֵאִים צֵאן שִׁיכְסוּ
 69 אוֹתָם כֵּאלִילוֹ לְבָשׁוּ אֶת הַצֵּאן
 70 כְּכֹד, הֵינּוּ, שֶׁעֵנָן זֶה
 71 נִמְשָׁךְ וּמִגִּיעַ גַּם לְצֵאן
 72 יִשְׂרָאֵל, וְאִם בֵּין לְמָה
 73 מְדִיק שֶׁאֵין זֶה נָאוֹת
 74 מְדָבֵר שֶׁאִפְשָׁר לְהוֹפֶכֶם
 75 וּלְשׁוֹנָתָם עַל יְדֵי עֲבוּדַת הָאָדָם,
 76 כִּי אִם נָאוֹת דָּשָׁא דּוֹקָא.
 77 אֶף הָעֵנָן הוּא, דְּכִיּוֹן
 78 שְׁמֵדָבֵר כָּאֵן בְּאוֹפֶן
 79 הַבְּרִיר בְּדֶרֶךְ שְׁלוֹם
 80 וּמְנוּחָה דּוֹקָא, עַל דֶּרֶךְ
 81 שְׁהִיָּה אֲצֵל שְׁלָמָה
 82 הַמְּלָךְ, שִׁיְשֵׁב בְּמָקוֹם
 83 הַקִּדְשָׁה, וְעַל יְדֵי אֹר גָּדוֹל בְּיוֹתֵר, אֹר הַאֲבֻקָּה, נִמְשָׁכּוּ
 84 אֵלָיו כָּל הַנְּצוּצוֹת, לִכֵּן מְדִיק שֶׁאֵין זֶה נָאוֹת מְדָבֵר, אֲפִלּוּ

(18) שמו"ר פ"ב, ב. (19) ראה זח"ב כ, ב (ע"פ ה' רועי). (20) איכה ב, ב. (21) אור החמה לזהר שם. (22) ראה גם לקו"ת מסעי צו, ב. (23) יואל ב, כב. (24) תהלים סה, יג. (25) שם, יד.

מזמור לדוד הוי' רועי לא אחסר

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 לא כפי שירעפו נאות מדבר וגיל גבעות תחגורנה, כיון
2 שאין זה אופן הברור בדרך מלחמה, אלא באופן שיושב
3 במקומו במקום הקדשה, בנאות דשא (דוקא) ירביצני. וזהו
4 גם כן מה שכתוב במדרש תהלים²⁶ שנאות דשא קאי

5 [=מוסב] על הטעימה

6 מטובו (טוב במלאפום -
7 שורוק) של עולם, ואיתא
8 [=מובא] בלקוטי תורה²⁷
9 בבאור החלוק שבין טוב
10 (בחולם) לטוב, שטוב
11 קאי [=מוסב] על עצם
12 הטוב שלמעלה מהעולם
13 טוב בחולם הוא הטוב הנגלה
14 שאינו אלא זיו והארה בלבד.
15 אבל טוב במלאפום (בשורוק)
16 הוא התוכיות והתמצית הנבחרת
17 של הטוב, תכלית הטוב, ומצד
18 בחינת זו הנה גם
19 כשנמצאים בעולם לא
20 שיף בזה אחיזה ללעצמת
21 זה. ביאר שנאות דשא
22 מתהפכים ונעשים לנאות דשא
23 על ידי אופן הביור בדרך של
24 מלחמה, דרגא נמוכה ב'ביור'
25 הנצוצות. ולכן דוד המלך
26 בדבריו על אופן הביור בדרך
27 שלום ומנוחה, כתב דווקא
28 'בנאות דשא'. ומבאר במאמר כי
29 זוהי בחינה גבוהה של אור נעלה
30 ביותר הפועל תיקון וביור
31 בעולם באופן שהמברר יושב
32 במקומו במקום הקדושה (נאות
33 דשא) והקליפות מתבררות בדרך
34 של מנוחה, היינו שכל הניצוצות
35 נמשכים אליו מאליהן, ללא כל
36 מגע והתנגשות חזיתית עם
37 המנגד. בסעיפים הבאים יבאר

1 (ו) ומסים בפתוב: על מי מנחות ינהלני. והענין בזה,
2 כדאיתא בזהר אלן מין דניחא דקא נגדין
3 מההוא אתר דנגיד ונפיק מעדן (כמו שכתוב²⁸ ונהר
4 יוצא מעדן להשקות את הגן), ואנון מין אקרון מי
5 מנחות. ופרש הרמ"ק²⁹, שלא נקרא מי מנחות מפני
6 שהולכים לאט, שהרי נגדין מההוא אתר כו', מבחינת
7 החכמה, שהמים מרבים, אלא נקראים מי מנחות מפני
8 שהם פועלים הנחה (ניחא) לכל, ניחא לנשמתא וניחא
9 לגופא³⁰. והינו שבאיזה מקום שנמצא ובאיזה ענין
10 שיהיה, פועלים הם הענין דניחא. והרי הענין דניחא
11 הוא שכל ענין יהיה מתאים לתפקידו, שזוהי הפונה
12 העליונה ורצון העליון כפי שמתלבשים אפלו בבריאה,
13 שזהו כללות הענין דברור בדרך של שלום ומנוחה.
14 וענינו בכללות הוא אופן הברור שעל ידי תורה³¹, ולא
15 על ידי תפלה, שהרי התפלה היא בדרך
16 מלחמה, כמאמר שעת צלותא שעת קרבא³². ובתורה
17 גופא העקר הוא בפנימיות התורה, תורת החסידות,
18 אילנא דחי, דלית תמן לא קשיא וכו'³³ (כל הענינים
19 שבכל מקום ובכל ענין יש לפעול את הביור בדרך של שלום ומנוחה על ידי
20 לימוד התורה, ובפרט פנימיות התורה המביאים לפרנסה בגשמיות ולפרנסה
21 ברוחניות.
22 (ו) ומסים בפתוב: על מי מנחות ינהלני. והענין בזה,

40 ברוחניות.

41 (ו) ומסים בפתוב: על מי מנחות ינהלני. והענין בזה,

42 כדאיתא בזהר אלן מין דניחא דקא נגדין מההוא אתר
43 דנגיד ונפיק מעדן (כמו שכתוב²⁸ ונהר יוצא מעדן להשקות
44 את הגן), ואנון מין אקרון מי מנחות [=אלו מי המנוחה, הנובעים
45 מאותו המקום שנמשך ויוצא מעדן, (דהיינו מהבינה הנמשכת ויוצאת מהחכמה
46 הנקראת עדן) ומים אלו נקראים

47 מי מנוחות, לפי שנחים לכל].
48 ופרש הרמ"ק [=רבי משה
49 קורדובירו, בעל 'הפרדס'²⁹,
50 שלא נקרא מי מנחות
51 מפני שהולכים לאט,
52 שהרי נגדין מההוא אתר
53 כו', מבחינת החכמה,
54 שהמים מרבים, אלא
55 נקראים מי מנחות מפני
56 שהם פועלים הנחה
57 (ניחא, מנוחה) לכל, ניחא
58 לנשמתא וניחא
59 לגופא³⁰. והינו שבאיזה
60 מקום שנמצא המברר
61 ובאיזה ענין שיהיה,
62 פועלים הם הענין דניחא
63 [=מנוחה]. והרי הענין
64 דניחא הוא שכל ענין
65 שהשגחה פרטית מזמנת לו
66 יהיה מתאים לתפקידו,
67 שזוהי הפונה העליונה
68 ורצון העליון כפי
69 שמתלבשים אפלו
70 בבריאה, שזהו כללות
71 הענין דברור בדרך של
72 שלום ומנוחה.

73 וענינו בכללות הוא אופן
74 הברור שעל ידי תורה³¹,
75 ולא על ידי תפלה, שהרי
76 התפלה היא בדרך
77 מלחמה, כמאמר שעת
78 צלותא שעת קרבא
79 [=שעת תפלה היא שעת מלחמה]³². ובתורה
80 בפנימיות התורה, תורת החסידות,
81 לא קשיא וכו' תורת הנסתר נקראת 'עץ החיים' משום שאין בה כל קושיה
82 או מחלוקת שענינם העלם והסתר³³ (כל הענינים שהם מסטרא

73 וענינו בכללות הוא אופן
74 הברור שעל ידי תורה³¹,
75 ולא על ידי תפלה, שהרי
76 התפלה היא בדרך
77 מלחמה, כמאמר שעת
78 צלותא שעת קרבא
79 [=שעת תפלה היא שעת מלחמה]³². ובתורה
80 בפנימיות התורה, תורת החסידות,
81 לא קשיא וכו' תורת הנסתר נקראת 'עץ החיים' משום שאין בה כל קושיה
82 או מחלוקת שענינם העלם והסתר³³ (כל הענינים שהם מסטרא

(26) עה"פ (הובא בפרש"י). (27) שה"ש יו"ד, סע"ד. (28) בראשית ב, י. וראה ביאורה"ז להצ"צ ח"א ע' טו ואילך. (29) הובא באור החמה לזהר שם. (30) ראה ב"ר פ"ל, ה. (31) ראה סה"מ תרנ"ט ע' קיב ואילך. תש"ד ע' 106 ואילך. (32) ראה זהר ח"ג רמג, א. ח"א רמ, ב. תקוני זהר תי"ג (כט, ב). לקו"ת בלק עב, א. תצא לד, ג. לה, ג. ועוד. (33) זח"ג קכד, ב. נת' בתניא אגה"ק סכ"ו.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 דלעצמת זה), שלכן נקראת אילנא דחיי, ששם לא שיף לגמרי
2 הענין דאילנא דטוב ורע, אפלו לא באופן של ברור כו'. וזהו
3 הענין דמיא דניחא דקא נגדין מההוא אחר דנגיד ונפיק מעדן
4 [=מי המנוחה, שנמשכים מאותו המקום שנמשך ויוצא מעדן], שהרי מה

5 שפתיב ונהר יוצא מעדן

6 להשקות את הגן קאי 1
7 בפשטות על גן עדן, 2
8 שמקום זה לא היה יכול 3
9 לסבול ענינים של 4
10 חומריות, ועל אחת כמה 5
11 וכמה ענינים של חטא, 6
12 שלכן רק לפני החטא היה 7
13 אדם הראשון יכול להיות 8
14 שם גן עדן הוא כולו טוב, מקום 9
15 שאינו סובל שום מציאות של רע, 10
16 ובמילא לאחר שחטא אדם 11
17 הראשון, וקלט לתוכו מציאות של 12
18 רע, לא יכול היה להישאר בגן 13
19 עדן. בסעיף זה נתבאר שבידור 20
21 בדרך מנוחה נפעל על ידי תורה 22
23 דוקא, ובתורה עצמה בעיקר על 24
25 ידי תורת הנסתר שאין שייך בה 26
27 לגמרי כל ענין של רע. 28

29 (ז) והנה מזמור זה אמרו דוד מלכא משיחא בשביל כל
30 אחר ואחד מישאל בנוגע לענין הפרנסה,
31 וכמו כן איתא בכתבי האריז"ל³⁴ שנכון לומר זה המזמור
32 בענין הפרנסה. והינו, שהבקשה היא שתהיה הפרנסה
33 (לא על ידי ענין של מלחמה, כיון שאז ישנם בלבוים
34 לכל הפחות לפי שעה) המונעים מעבודת הוי' בשמחה
35 ובטוב לבב, אלא) באופן דהוי' רועי לא אחסר, הינו,
36 באופן של התלבשות והתאחדות בהענינים דלמטה, עד
37 למטה מטה, ועל ידי זה נעשה הברור באופן של בנאות
38 דשא (ולא נאות מדבר), שזהו הברור בדרך מנוחה
39 ובדרך שלום. וכל זה הוא בנוגע לפרנסה כפשוטה,
40 פרנסה בגשמיות. וכיון שפרנסה בגשמיות קשורה עם
41 פרנסה ברוחניות, וכדי לבוא לפרנסה בגשמיות הרי זה
42 על ידי זה שעוסקים גם בפרנסה ברוחניות, הנה גם על
43 זה היא הבקשה שתהיה הפרנסה ברוחניות בדרך של
44 מנוחה ושלום, על ידי למוד פנימיות התורה, תורת
45 החסידות, אילנא דחיי, דלית תמן לא קשיא וכו' מסטרא
46 דרע, ועל ידי זה נעשה גם למוד נגלה דתורה וגם עבודת
47 התפלה באופן של שלום. ואז פועלים שיהיה הברור
48 באופן דעל מי מנחות ינהלני, דוד מלכא, שיהיה לכל
49 אחד כל צרכו הן ברוחניות והן בגשמיות, כיון שנמשך
50 מהוי' רועי (שלכן) לא אחסר, ולכן בנאות דשא (לא
51 בנאות מדבר) ירביצני, בדרך מנוחה ושלום. וזהו גם
52 הכנה להפעל ומצב דלעתיד לבוא, בימות המשיח, כמו שכתוב³⁵ אז אהפוך אל
53 עמים שפה ברויה לקרוא כלם בשם ה' לעבדו שכם אחד, וראו כל בשר יחדו³⁶
54 שהוי' אחד ושמו אחד³⁷, בביאת משיח צדקנו.

45 נעשה הברור באופן של בנאות דשא (ולא נאות מדבר),
46 שזהו הברור בדרך מנוחה ובדרך שלום. וכל זה הוא בנוגע
47 לפרנסה כפשוטה, פרנסה בגשמיות. וכיון שפרנסה
48 בגשמיות קשורה עם פרנסה ברוחניות, וכדי לבוא לפרנסה
49 בגשמיות הרי זה על ידי
50 זה שעוסקים גם בפרנסה
51 ברוחניות, הנה גם על זה
52 היא הבקשה שתהיה
53 הפרנסה ברוחניות בדרך
54 של מנוחה ושלום, על
55 ידי למוד פנימיות
56 התורה, תורת החסידות,
57 אילנא דחיי, דלית תמן
58 לא קשיא וכו' מסטרא
59 דרע, ועל ידי זה נעשה
60 גם למוד נגלה דתורה
61 וגם עבודת התפלה
62 באופן של שלום. ואז
63 פועלים שיהיה הברור
64 באופן דעל מי מנחות
65 ינהלני, דוד מלכא,
66 שיהיה לכל אחד כל
67 צרכו הן ברוחניות והן
68 בגשמיות, כיון שנמשך
69 מהוי' רועי (שלכן) לא
70 אחסר, ולכן בנאות דשא
71 (לא בנאות מדבר)
72 ירביצני, בדרך מנוחה
73 ושלום. וזהו גם הכנה
74 להפעל ומצב דלעתיד
75 לבוא, בימות המשיח
76 בהם ימשכו כל הניצוצות אל
77 הקדושה מאליהן בשלימות,
78 כמו שכתוב³⁵ אז אהפוך
79 אל עמים שפה ברויה
80 לקרוא כלם בשם ה'
81 לעבדו שכם אחד, וראו
82 כל בשר יחדו³⁶ שהוי'
83 אחד ושמו אחד³⁷,
84 בביאת משיח צדקנו.

34 רח"ו הובא באור החמה לזהר שם. וראה גם לקו"ת וספר הלקוטים להאריז"ל עה"פ. עמק המלך שט"ז פ"י (קכח, ב ואילך).
35 צפני"ג, ג, ט. 36 ישעי' מ, ה. 37 זכרי' יד, ט.

בס"ד. שיחת יום א' פרשת פינחס, ט"ו תמוז ה'תש"כ.

– במחנה־קיץ "גן ישראל", סוואַן־לייק, ניו־יארק* –

בלתי מוגה

- 1 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נטל ידי הקדושות לסעודה. אחר כך אמר "לחיים", וצוה לחלק לילדים "סודה"
- 2 עבור אמירת "לחיים"].
- 3 א. הדברים שאדבר עתה – מיועדים עבור הילדים שנמצאים במחזור זה, וגם עבור הילדים שיהיו בשני
- 4 המחזורים הבאים, בתוככי כל בני ישראל, כל ילדי ישראל,
- 5 – ואהיה חייב הכרת תודה לאלו שימסרו את הדברים לילדי ישראל בכל מקום שהם –
- 6 כיון שדברים אלו הם דברי רבותינו, המיועדים לכל ילד יהודי באשר הוא שם, הן ילד והן ילדה, הן צעירים
- 7 והן מבוגרים.
- 8 אלו שאינם מבינים אידיש – מסתמא ימסרו להם תוכן הדברים בשפה שהם מבינים.

* * *

- 9 ב. נמצאים אנו עתה במחנה־קיץ ("קעמפ") הנקרא "גן ישראל", שפירושו, גן של יהודים, אשר, כל אחד
- 10 מהם נקרא בשם ישראל.
- 11 בחירת השם ("גן") ישראל¹ – אף שיהודים נקראים בשמות נוספים, כמו יעקב וכיוצא בזה – היא גם בגלל
- 12 ש"ישראל" הוא שמו של הבעל־שם־טוב, שגילה את תורת החסידות ואת ההנהגה החסידית כיצד להתנהג בעולם,
- 13 ומסר זאת לכל בניי, באופן שקימעה קימעה יגיעו הדברים לכל אחד מישראל, שיתנהג באופן כזה.
- 14 וכיון שצדיקים הם תמיד חיים², על ידי זה שלומדים תורתם ומתנהגים על פי הוראותיהם³ – הרי השם "גן
- 15 ישראל" הוא שם חי ("א" לעבעדיקער נאָמען"), על שם "ישראל" חי ("א" לעבעדיקער ישראל"), שהוא הבעש"ט.
- 16 ובפרט שהזמן מתאים לכך – שהרי בשנה זו מלאו מאתיים שנה מאז שנשמתו של הבעש"ט נפרדה מגופו,
- 17 אבל – כמו כל נשמה של מנהיג בישראל – באופן שנשארה בין תלמידיו⁴.
- 18 ולכן, כאשר מזכירים "תורה" שלימד הבעש"ט, והולכים בדרכים שהורה הבעש"ט – אזי נמצא הבעש"ט
- 19 עם כל אחד מאתנו, ועוזר לנו ללכת בדרכים שגילה, ונתן כח ובירך שילכו בהם, עד שיבוא משיח צדקנו ויוציא
- 20 אותנו מהגלות, שאז הנה גם גופו של הבעש"ט יקום לתחיה, ונשמתו תתלבש בגופו, וכולנו יחד נלך אל הגאולה
- 21 האמיתית לקראת משיח צדקנו.
- 22 אלא, שכדי לזכות ולהגיע לזה – צריכים להתנהג על פי הוראותיו של הבעש"ט.
- 23 ג. בודאי הנכם יודעים המסופר אודות הבעש"ט⁵ על ידי כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו,
- 24 – ולהעיר שעומדים אנו עתה בתוך שלשה ימים להגאולה שלו, לאחר שאסרוהו בגלל שהתעסק בהפצת
- 25 התורה בין בני ישראל וילדי ישראל במיוחד, אך על ידי תוקף אמונתו בהקב"ה, הצילו הקב"ה ויצא מן המאסר,
- 26 ומאז הנה בימים אלו, י"ב־י"ג תמוז, והימים הסמוכים אליהם (כולל יום זה שהוא יום השלישי מ־י"ג תמוז
- 27 שחל ביום ששי), חוגגים את גאולתו של הרבי, שמשמעות הדברים היא שנלך בדרכים שהורנו הרבי, שהם
- 28 הדרכים של הבעש"ט –
- 29 שעוד לפני שלמד תורה עם הגדולים, התחיל ללמוד תורה עם ילדי ישראל – הולכים לחדר, ולימדם לומר
- 30 "מודה אני" ו"שמע ישראל", ולענות "ברוך הוא וברוך שמו", "אמן" ו"אמן יהא שמ' רבא",

(* בנוגע לכללות הביקור – ראה בארוכה "בנאות דשא" (קה"ת, תשנ"ג) פ"ג (ע' 82 ואילך).

(1) ראה גם שיחת ט"ו תמוז תשי"ז (במחנה־קיץ "גן ישראל") ס"ג (תו"מ ח"כ ע' 173). וש"נ. לעיל ע' 162.

(2) ראה ברכות יח, סע"א.

(3) ראה תענית ה, ב.

(4) ראה תניא אגה"ק סז"ך־וביאורו.

(5) ראה כתור שם טוב (הוצאת תשנ"ט) בהוספות סרפ"ח ואילך. וש"נ.

ואמר אחר כך, שהשנים הטובות ביותר של נחת־רוח ותענוג היו אותם השנים שבהם הי' לומד עם הילדים הקטנים, מוליך ומלווה אותם אל החדר, ומחזירם מהחדר לבתיהם.

וכל זה מספרים לנו – כדי שכל הילדים ידעו ויזכרו, שבענייני "אמן יהא שמיה רבא", מלווה אותם כח של קדושה מהקב"ה, ומסייע להם לילך לחדר ולחזור מהחדר מתוך בריאות, וללמוד ולהצליח בלימודים בהיותם בחדר.

ד. אחת ההוראות של הבעש"ט⁶, אשר, באופן כזה נהגו גם תלמידיו, ורבותינו נשיאנו עד לנשיא דורנו, כ"ק מו"ח אדמו"ר, היא:

אמרו רז"ל⁷ "איזהו חכם הלומד מכל אדם". וקשה, האם כל אדם מלמד הוא, וכי כל אדם יש לו את הסגולות ללמד? אך הענין הוא, שמהצדיק לומדים "ועשה טוב", ומהרשע לומדים "סור מרע". וזהו "הלומד מכל אדם", שמכל אדם, בין צדיק ובין רשע חס ושלום, אפשר וצריכים ללמוד.

כלומר: בכל פעם שפוגשים יהודי – הנה כאשר פוגשים יהודי צדיק, שמתנהג כדבעי, אזי ילד חכם לומד ממנו שגם הוא צריך להתנהג בדרכים הטובות שבהם נוהג הצדיק שפגש בו; וכמו כן כאשר פוגשים מי שאינו צדיק, אלא הפכו, רשע – הרי זה לימוד שלעולם לא יעשה את הדברים הבלתי־טובים וההנהגות הבלתי־רצויות שבהם מתנהג הרשע, כך, שיש אפשרות ללמוד מכל יהודי שפוגשים בו, הן יהודי צדיק שמתנהג כרצונו של הקב"ה, והן יהודי שלעת־עתה אינו יודע עדיין אודות הדרכים הטובות ולכן אינו עושה דברים טובים.

וזהו גם לימוד עבורכם – שגם אתם תנהגו בדרך זו, להתבונן מסביבכם ולהשתדל לעשות את כל הדברים הטובים שנעשים ע"י האנשים שבסביבתכם, ולהזהר ולהשמר שלא לעשות את הדברים הלא־טובים שנעשים על ידי אנשים לא־טובים.

ואז תגדלו להיות "חכמים" – כפי רצונו של הבעש"ט, כך, שההורים שלכם ואלו שמתעסקים עמכם ירוו מכם נחת אמיתי.

* * *

ה. והנה, לאחר הבעש"ט (לאחרי שנשמתו נפרדה מגופו, כנ"ל ס"ב), מילא את מקומו תלמידו, שנקרא הרב המגיד ממעזריטש, שהוסיף לבאר בעומק יותר הוראה הנ"ל שצריכים ללמוד מכל אדם – שקאי לא רק על יהודי, אלא גם על כל אדם:

וזה לשון תורת הרב המגיד⁸:

"והיה בית עשו לקש", הנה אמרו רז"ל¹⁰ כל מקום שנאמר והיה הוא לשון שמחה, ולכאורה, זו שיהיה בית עשו לקש, והלוא אין בה ניצוצות כלל כמו בדבר מאכל, אך לזה הקש ראוי, כשתשרפנו ונעשה אפר ותשפוך האפר בשדה, אזי יגדיל צמחים, שיהיו ניצוצות קדושה בודאי מהם כו".

והענין בזה:

"בית עשו" – יודעים אתם שקאי על כל אלו שלוחמים נגד יהודים ויהדות, תורה ומצוות, כמו אביהם, עשו הראשון, שנלחם נגד יעקב.

ועל זה אומר הנביא דבר המשמח – "והיה (לשון שמחה) בית עשו לקש".

ולכאורה:

"קש" הוא אמנם דבר חלש, אבל אף על פי כן, הרי זה דבר שישנו במציאות, יש לו תפיסת מקום, ואפשר להפיק ממנו תועלת, שהרי יכולים לייצר מקש כמה דברים שהאדם יוכל להשתמש בהם, וכפי שמביא המגיד שכאשר שורפים קש ועושים ממנו אפר ושופכים בשדה, אזי תהיה תועלת בצמיחת וגידול פירות טובים.

(9) עובדי' א, יח.
(10) פתיחתא דאסת"ר יא.

(6) ראה שם סקי"ד. וש"נ.
(7) אבות רפ"ד.
(8) או"ת צא, ב.

- 1 ואינו מובן: מהי הבשורה המשמחת בכך שאלו שלוחים נגד בני ישראל יהיה מהם דבר טוב, כמו "קש"
2 – הרי היתה יכולה להיות שמחה גדולה יותר אילו לא היתה מציאותם כלל?!
- 3 אך הענין הוא – שאפילו אינו־יהודי, ואפילו מי שלוחם נגד יהודים ויהדות, הנה לפעמים אפשר ללמוד
4 ממנו דבר טוב (בדוגמת ה"קש" שכאשר שורפים אותו ושופכים בשדה אזי צומחים פירות טובים), וזוהי
5 השמחה שבדבר – שאפילו דבר שלוחם נגד יהדות, מביא תועלת, שלמדים ממנו הוראה קדושה בנוגע להליכה
6 בדרכי השם.
- 7 ו. וזהו גם תוכן הסיפור¹¹, שהבעש"ט בעצמו, לאחר התגלותו כאדם היותר גדול וקדוש בדורו, למד מגוי,
8 להבדיל, הוראה בעבודת השם:
9 פעם אחת ישב הבעש"ט עם תלמידיו בבית־הכנסת ובבית־המדרש ועסקו בתורה או בתפלה, וברחוב הסמוך
10 עבר גוי עם עגלה, וכיון שברחוב היה בוץ רב, לא היתה העגלה יכולה להמשיך לנסוע, ושקעה בבוץ. נגש הגוי
11 לחלון בית־הכנסת שבו ישבו הבעש"ט ותלמידיו, הכניס את ראשו מבעד לחלון, וביקש שיעזרו לו להוציא את
12 העגלה מן הבוץ. כיון שהעגלה היתה כבדה, והבוץ היה גדול – השיבו התלמידים שאין בכחם להוציא את
13 העגלה מהבוץ העמוק. וענה להם הגוי – בשפה האוקריינית – "מאָזשעש דאָ ניע חאָטשעש", שפירושו: הנך
14 יכול, אך אינך רוצה, וכיון שאינך רוצה, אזי נדמה לך שאינך יכול.
- 15 ואחר כך הסביר הבעש"ט לתלמידיו, שהדברים ששמעו מהגוי אינם במקרה, אלא יש ללמוד מזה הוראה
16 בעבודת השם:
- 17 כאשר מצווים ילד יהודי ללמוד יותר חומש, משניות, דינים או קריאה ("עבריי"), ועל דרך זה אצל מבוגרים,
18 בנוגע ללימוד גמרא עם תוספות, רמב"ם, שולחן ערוך, חסידות וענינים עמוקים בחסידות ("גאָר טיפּע חסידות")
19 – הנה לפעמים נדמה לו שאין לו כח, כיון שהוא עייף.
- 20 הנה על זה אומר הבעש"ט, שצריכים ללמוד מדבריו של הגוי, להבדיל, "מאָזשעש דאָ ניע חאָטשעש", היינו,
21 שהקב"ה נותן כחות לעשות את כל הדברים הטובים, אלא, כיון שלא רוצים לעשות, בגלל שמקשיבים ליצר
22 הרע, אזי נדמה שאין יכולים לעשות.
- 23 זוהי איפוא דוגמא להאמור לעיל, שאפילו מ"בית עשו", מגוי להבדיל, יכול לצמוח פרי טוב – לימוד
24 והוראה להטיב את ההנהגה בדרכי השם.
- 25 ז. והנה, לאחר שנשמתו של המגיד נפרדה מגופו, אזי נעשה המנהיג והנשיא דבני ישראל אחד מתלמידיו,
26 ראש התלמידים – רבינו הזקן, שהמשיך להפיץ יותר את תורותיו והוראותיו של הבעש"ט, והוסיף לבאר אותם
27 בהרחבת הביאור, כולל גם כיצד לתרגם וליישם את הדברים באופן ההנהגה בחיי היום־יום.
28 ומהענינים העיקריים בזה – שעבודת השם צריכה להיות מתוך אהבה ויראה, כי, "בלא דחילו ורחימו לא
29 פרחא לעילא"¹².
- 30 ובהמשך להאמור לעיל:
- 31 כל מה שרואים ולמדים הוראה ומחליטים להתנהג באופן מסוים – הרי זה צריך להעשות מתוך רגש של
32 חום ואהבה כלפי ההנהגה הטובה בדרכי התורה ומצוות; ועל דרך זה בנוגע להלימוד ד"סור מרע" שלמדים
33 מהרשע (כנ"ל ס"ד) – שצריך להיות מתוך רגש של יראה מפני הדברים הבלתי־רצויים.
- 34 אבל כאשר עושים זאת ללא רגש של אהבה ויראה, אין זה פועל ומשפיע כפי שהיה יכול לפעול ולהשפיע,
35 ו"לא פרחא לעילא", אלא נשאר למטה, ללא זיכרון וטהרה.
- 36 ולעומת זאת, כאשר עושים דבר מסוים מתוך רגש של אהבה ויראה להקב"ה, אזי גם דבר קטן שנעשה במעט
37 הבנה, הרי הוא טהור וקדוש ויש לו תוקף יותר מהדבר הכי גדול שנעשה ללא אהבה ויראה ("בלא דחילו
38 ורחימו").

- ח. על פי זה מבארים רבותינו נשיאינו את הסיפור שאירע אצל הבעש"ט¹³:
- פעם אחת ביום הכפורים – שאז נערך למעלה המשפט והפסק דין על בני ישראל וכל העולם בנוגע לכל השנה כולה, אם תהיה שנה מבורכת או חס ושלום להיפך – ראה הבעש"ט שהמשפט והדין קשה ביותר, ולא רוצים ליתן לבני ישראל את כל הברכות וכל הדברים הטובים שצריכים במשך השנה, ולכן התאמץ הבעש"ט בתפלתו במרירות ובכיות בדביקות יתירה, וכן התלמידים, בראותם את גודל המרירות והבכיות של הבעש"ט בתפלתו, הגבירו גם הם את דביקותם בתפלה, אך כל זה לא הועיל.
- וכך התקרב הזמן לסיום היום, תפלת נעילה, כאשר בעוד זמן מה ("אָט-אָט") יגמר ויקבע פסק-הדין על כל השנה כולה.
- בבית-הכנסת שבו התפלל הבעש"ט, היה נוכח באותה שעה ילד יהודי, שהוריו לא שלחו אותו לחדר או ישיבה, ולכן גדל מבלי לידע מאומה מעניני יהדות, תורה ומצוות, אבל אף על פי כן, להיותו ילד יהודי, והיה לו לב יהודי חם, הנה בראותו שמסביבו עומדים יהודים ובוכים בתפלתם, ובכיותם הולכת ומתגברת, רצה גם הוא להתפלל ולבקש מהקב"ה, אבל, להיותו "עם הארץ", מבלי לזכות באושר ללמוד בתלמוד-תורה וישיבה – לא ידע להתפלל, כיון שלא ידע אפילו לקרוא את האותיות, כך, שלא היתה לו ברירה אלא להביע זאת בדרכו הוא, לפי הרגש שלו.
- ובכן: בהיותו בן-כפר, מצא חן בעיניו ביותר קריאתו של התרנגול בכל בוקר: "קוקוריקו". ולכן, בראותו שכולם מתפללים מתוך הסיפור והמחזור מתוך רגש רב ובכי – נדלק גם לבו היהודי ברשפי אש של אהבה להקב"ה, וזעק בכל הכחות: "קוקוריקו"...
- ואחר כך סיפר הבעש"ט, שמה שלא יכלו לפעול כל התפלות, כיון שלא היו מעומק הלב כל כך, ולכן לא הגיעו כל כך למעלה – הנה הצעקה הפשוטה "קוקוריקו" של הילד שלא ידע מאומה, אפילו לא קריאת האותיות ("עבריי"), אבל צעק "בדחילו ורחימו", ברשפי אש של אהבה להקב"ה, ומתוך יראה מפני הדין והמשפט – הרי זה קרע את רוע גזר הדין, ופעל שפסקו למעלה שתהיה שנה מבורכת לכל בני ישראל.
- ט. וזהו הלימוד לכל אחד מאתנו ולכל בני ישראל:
- צריך לעשות כל דבר "בדחילו ורחימו", מתוך רגש של אהבה לכל הדברים הטובים, ורגש של יראה מכל הדברים הבלתי-רצויים,
- ואז מקבל הקב"ה מתוך תענוג גדול ביותר אפילו פעולה קטנה,
- וגם ממלא את כל הבקשות של המתפלל אליו וההולך בדרכיו, בכל המצטרך לו, להתברך בכל ענינו.
- * * *
- י. לאחר אדמו"ר הזקן – היה בנו שנקרא אדמו"ר האמצעי, שגם הוא הפיץ ולימד כל הנ"ל בתוספת ביאור והסברה, והעיקר – כיצד יכול כל אחד להתנהג על פי תורה זו בענינים שלו.
- ובנוגע לענינינו:
- לכאורה יש מקום לשאלה: כיצד יכולים לעמוד תמיד בתנועה של אהבה לדברים טובים ויראה מפני דברים בלתי-רצויים, אפילו ביום חול רגיל, ובמשך כל היום, כך, שיוכלו ללמוד מכל אדם ומכל מאורע?
- והמענה על זה בתורתו של אדמו"ר האמצעי¹⁴ – שהענין העיקרי שיש להזהר ממנו הוא: פריקת עול, היינו, שהאדם שוכח שעליו לשאת את העול של הקב"ה, וכפי שהסביר בביאורים ארוכים ועמוקים, שהענין העיקרי אצל יהודי הוא – לזכור שהוא בן וגם עבד להקב"ה, ולכן צריך לשאת על עצמו את העול של הקב"ה ולעבוד אותו.
- וכאשר ענין זה הוא בדעתו תמיד, הנה בזכרו שנמצא תמיד עם הקב"ה ונושא את עולו – אזי ביכלתו לזכור תמיד את אהבתו להקב"ה, והיראה מפני הדברים הבלתי-רצויים.

מט"מ, מבה"ח מנ"א תש"א ס"ד.
 (14) בספרו דרך חיים.

(13) קונטרס תורת החסידות פ"ב ואילך. אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ
 ח"ד ס"ע שיג ואילך. וראה סה"ש תש"א ע' 158. וראה גם ר"ד ש"פ

- 1 ובאופן כזה יכול לקיים את ההוראה להיות "חכם" – "הלומד מכל אדם", שמכל אדם ומכל מאורע הרי
2 הוא לומד דבר מה.
- 3 יא. על פי זה יובן גם מה שסיפר הבעש"ט אודות ימי חייו¹⁵:
4 עוד בהיותו ילד קטן, היה רגיל לחזור ולשנן מה שלמד ב"חדר", וכדי שלא יפריעוהו, היה נוהג לילך לשדה
5 וליער, ושם היה חוזר עניני התורה שלמד בחדר. וכאשר שאלוהו: היתכן שילד קטן לא מפחד להיות לבדו
6 ביער ובשדה? – השיב, שזוכר תמיד מה שצוה עליו אביו, שאין לו לפחד משום דבר, אלא רק מהקב"ה לבדו.
7 כאשר זוכרים שנמצאים תמיד עם הקב"ה – אין מתייראים משום דבר, גם כאשר נמצאים לבד בשדה וביער.
8 וענין זה מאפשר גם לזכור תמיד את האהבה להקב"ה, ואת היראה והפחד מכל הדברים שאינם מוצאים-חן
9 בעיני הקב"ה.
- 10 יב. ובזה ניתוסף עוד פרט וענין:
11 יש כאלה שמסתפקים במה שלומדים, כך, שאלו שהקב"ה חנן אותם במוח ולב טובים יותר, אינם צריכים
12 להתייגע כל כך, כי גם ללא יגיעה יכולים לידע כל מה שיודעים חבריהם בכיתה.
- 13 ועל זה באה ההוראה מהסיפור אודות הנשיא שהיה לאחר אדמו"ר האמצעי – הצמח צדק – שעוד בהיותו
14 ילד, שאל אותו זקנו, אדמו"ר הזקן, אם רצונו שיעניק לו במתנה הבנה בתורה, כך, שלא יצטרך להתייגע, והשיב
15 הצמח צדק, שרצונו ללמוד תורה מתוך יגיעה בכל כשרונותיו וחריצותו¹⁶.
- 16 ומזה למדים, שמי שיש לו הבנה וכשרונות יותר טובים, אינו יוצא ידי חובתו ואינו ממלא את הציפיות
17 שתולים בו – כל זמן שאינו מתייגע בכל כשרונותיו, כפי שראוי להתייגע עבור אדם שאוהבים אותו, ועל אחת
18 כמה וכמה – להבדיל כביכול – עבור הקב"ה, אבינו שבשמים, אביו של כל אחד מישראל.
- 19 כאשר כל אחד מתייגע לפי כחותיו במלוא המדה – אזי ממלא מה שנדרש ממנו, ואז מצליח ועולה מכתה
20 אחת לכתה גבוהה יותר, כולל גם – במדת חשיבותו אצל הקב"ה, כיון שמילא כל מה שנדרש ממנו.
- 21 יג. על פי זה יובן סיפור נוסף אודות הבעש"ט¹⁷:
22 כאשר המגיד בא אל הבעש"ט – עוד לפני שנעשה מגדולי תלמידיו, שגם אז היה כבר בעל מוחין ובעל
23 מדות גדול ביותר, אלא שעדיין לא ידע אודות דרכי העבודה וההנהגה שלימד הבעש"ט – שאל אותו הבעש"ט
24 קושיא בענין מוקשה ב"עץ חיים" (אחד הספרים העמוקים שבתורה), ובהיותו כבר למדן וגאון גדול, אמר את
25 פירוש הדברים. ואמר הבעש"ט, שעדיין אין זה פירוש הדברים לאשורו. חזר התלמיד ועיין עוד הפעם, ואמר,
26 שכך הוא בכל זאת פירוש הדברים, ואם לאו – יואיל נא הבעש"ט לומר את פירוש הדברים.
- 27 ואז התחיל הבעש"ט ללמוד עם המגיד את דברי ה"עץ חיים", אלא, שלמד ברוב יגיעה, חיות והתלהבות,
28 כפי שהיה דרך הלימוד אצל הבעש"ט, ועד כדי כך, שכאשר נזכר אודות "מלאכים", ראו הבעש"ט והמגיד את
29 המלאכים שנתהוו על ידי הלימוד, וכל החדר והבית נתמלא אורה.
- 30 ואחר כך הסביר הבעש"ט לתלמידו, שהוא אמנם ידע את פירוש הדברים, אבל כיון שלימודו לא היה במלוא
31 המאמץ של כל כחות נשמתו, ולא היה במלוא ההתלהבות הדרושה, לכן לא היה זה הלימוד המתאים. ורק
32 כאשר לומדים במלוא ההתלהבות ותוך כדי ניצול כל הכשרונות, עם כל המוח וכל הלב, אזי לימוד התורה הוא
33 כדבעי למהוי.
- 34 יד. אך כיצד יכולים לבוא ללימוד התורה באופן כזה, שגם לאחר שובינים מה שלומדים בחומש, במשנה,
35 בגמרא ובשאר ספרים, ישתדלו להתאמץ ולהבין יותר, וביתר חיות וחום?
36 הנה על זה ישנו הביאור של אדמו"ר מהר"ש¹⁸ – בנו של הצמח צדק שהיה הנשיא לאחריו – שעבודת
37 השם צריכה להיות מתוך ידיעה שהעיקר הוא עשיית המצוה ולימוד התורה, ולא השכר שיקבלו לאחר זי

(17) כש"ט סתכ"ד. וראה שבחי הבעש"ט (הוצאת מונדיין,
ירושלים תשמ"ב) ע' 264 ואילך. וש"נ.
(18) המשך וככה תרל"ז פ"ב.

(15) ראה סה"ש תש"ג ס"ע 165 ואילך. וראה גם שיחת ט"ו תמוז
שבעה ע"א. וש"נ.
(16) ראה גם אג"ק ח"א ע' רסט. תו"מ חט"ו ע' 15. וש"נ.

בגן-עדן ובעולם-הבא, בהסבירו את החילוק שביניהם – שהתענוג שבגן עדן ובעולם הבא הוא התענוג של האדם, ואילו עצם הפעולה דלימוד התורה וקיום המצוה (על ידי ילד או מבוגר) הוא התענוג של הקב"ה, והרי מובן שהתענוג של הקב"ה הוא נעלה הרבה יותר מאשר התענוג שיכול להיות אצל האדם (ילד או מבוגר).

ובזה יובן גם הסיפור שאירע עם הבעש"ט¹⁹, שפעם התפלל להקב"ה ודרש ממנו לברך יהודי, ואף שהלה לא היה ראוי לברכה זו, הרי כיון שהבעש"ט דרש זאת בתוקף, ומעומק נשמתו, נעתרו לבקשתו, אבל אחר כך אמרו לו, שכיון שידע שהלה אינו ראוי לכך, ואף על פי כן דרש זאת, מבלי הבט על כך שזהו נגד סדר העולם, לכן מענישים אותו שלא יהי' לו עולם-הבא. והשיב הבעש"ט, שהוא שמוח על כך, כי, בידעו שלא יהיה לו עולם-הבא, יוכל מעתה לעבוד את הקב"ה לשמו בלבד, כדי לגרום תענוג להקב"ה, שזהו ענין נעלה הרבה יותר מאשר התענוג של האדם (כנ"ל).

טו. וכאשר הולכים בדרך זו, שכללות ההנהגה היא כדי לגרום תענוג להקב"ה – הרי, כיון שהקב"ה נמצא בכל מקום, הנה בכל מקום שנמצאים, בישיבה או ב"קעמפ", או בשדה וביער, ישנה תמיד האפשרות לגרום תענוג להקב"ה, דכיון שזהו מקום שבו נמצא הקב"ה, הרי בודאי יכולים למצוא שם אפשרות לעשות איזה דבר שעל ידו יגרמו תענוג להקב"ה.

וזהו גם תוכן הסיפור אודות כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע²⁰ – שהיה הנשיא לאחר אדמו"ר מהר"ש – שבהיותו פעם בוינה, בריחוק רב ממקום מגוריו, הרי אף שסיבת נסיעתו לשם היתה לצורך רפואתו על ידי הרופאים, הנה לאחר זה אמר שרצונו לנסוע לעיירה רחוקה מוינה, וקודם נסיעתו הלך לחנות וקנה בגדים ומצרכים נוספים, ונסע לעיירה נדחת, ונכנס לבית שבו דרה אלמנה עם שתי בנותיה, והשאיר שם את כל הבגדים שקנה, וגם סכום כסף, ואמר, שזהו עבור "הכנסת כלה", שעל ידי הבגדים והכסף יוכלו לערוך חתונה, אשר, עד אז נמנע הדבר, כיון שלא היה כסף לאלמנה עבור צרכי החתונה.

כלומר: בעיירה נדחת, בריחוק אלפי קילומטרים ממקום מגוריו, מצא אדמו"ר אפשרות כיצד לגרום תענוג להקב"ה, ובשביל זה הלך בעצמו לערוך קניות, ונסע דרך רחוקה, כדי שנערה עניה, כלה עניה, תוכל לערוך חתונתה.

וזהו גם תוכן הסיפור²¹ אודות השליחות שמסר הבעש"ט לאחד מגדולי הרבנים והגאונים, ר' חיים הכהן ראפפֶּאָרט, שיסע ליער רחוק, ויגש למעיין מים, ויקח מים מן המעיין ויברך עליהם "שהכל נהיה בדברו", ולאחרי שתייתם יברך גם ברכה אחרונה. וכאשר חזר ואמר לבעש"ט שמילא את השליחות, הסביר הבעש"ט, שמעיין זה, מאז בריאת העולם, יותר מחמשת אלפים וחמש מאות שנה, לא בירך יהודי על מימיו, והיה המעיין טוען להקב"ה ובוכה: למה לא זכה שיברכו להקב"ה על מימיו? ... ובשביל זה שלח הבעש"ט רב וגאון גדול, כדי לגרום תענוג להקב"ה על ידי אמירת ברכה במקום כזה שיותר מחמשת אלפים וחמש מאות שנה לא נאמרה שם ברכה מפיו של יהודי.

טז. וזהו גם הלימוד עבור כל אחד מאתנו: בכל מקום שנמצאים, צריכים תמיד לחפש – ואז ימצאו – כיצד לעשות דבר טוב שעל ידו יגרמו תענוג להקב"ה.

ועל ידי הנהגה כזו תגדלו להיות ותהיו כפי שילדי ישראל צריכים להיות – שכל אחד מהם נקרא "חייל" בה"חיל" ו"צבא" של הקב"ה.

והרבי, בעל השמחה,

– שנגאל ממאסרו על עבודתו בהקמת חדרים וישיבות, כדי שילדי ישראל ילמדו תורה ויקיימו מצוות, וילכו בדרכי השם, לפי הוראותיהם של רבותינו נשיאינו, כמוזכר לעיל –

מברך את כל אחד מכם, וכל ילדי ישראל, וכל בני ישראל בכל מקום שהם, שיצליחו ללכת בדרכים אלו, ויעמידו את ה"צבא" של הקב"ה, שבקרוב ילכו כולם לקראת משיח צדקנו.

(20) ראה "רשימות" חוברת צד ע' 5 ואילך. וש"נ.
(21) לקו"ד ח"ד תקפד, א ואילך. וראה גם לעיל ס"ע 217.

(19) ראה "סיפורי חסידים" (לרש"י זעווין), מועדים ע' 262. וראה גם תר"מ חכ"ז ע' 334. וש"נ.

- 1 [כ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שעכשיו ינגנו הילדים ניגון, ואחר כך יש לשחרר אותם.
- 2 כאשר הילדים ניגנו, עודדם כ"ק אדמו"ר שליט"א בשתי ידיו הקדושות, וגם עמד מלוא קומתו ורקד על
- 3 מקומו בשמחה רבה.
- 4 אחר כך יצאו הילדים, וכ"ק אדמו"ר שליט"א המשיך את ההתוועדות בנוכחות המבוגרים בלבד].
- * * *
- 5 יז. בהפרשה דמינה אזלינן נאמר²² "כי מראש צורים אראנו ומגבעות אשורנו", "אראנו" מרחוק, ו"אשורנו"
- 6 מקרוב²³. וכמו כן נזכרו ב' לשונות אלו בהמשך הסדרה²⁴: "אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב דרך כוכב מיעקב
- 7 וקם שבט מישראל".
- 8 והענין בזה:
- 9 "כוכב" – קאי על "מלכא", ו"שבט" – קאי על "משיחא" (כפירוש התרגום). כלומר: "דרך כוכב" הוא
- 10 אמנם התחלת ענין המלוכה, אבל, זהו רק מלך סתם, ועדיין יכול להיות מצב שילחמו נגדו כו'; ולאחרי זה בא
- 11 במעמד ומצב ד"קם שבט", דקאי על מלך המשיח, אשר, הסימן אודותיו הוא ש"ילחם מלחמות ה' . . ונצח",
- 12 כדברי הרמב"ם²⁵ שאז יודעים שהוא לא רק מלך כשר, אלא "הרי זה משיח בודאי".
- 13 וענין זה מובן גם מדיוק לשון הכתוב, שגבי "כוכב" נאמר השם "יעקב", וגבי "שבט" נאמר השם "ישראל"
- 14 – שהרי השם "ישראל" מורה על דרגא נעלית יותר מאשר השם "יעקב";
- 15 והרי זה ענינו של משיח ("שבט", "משיחא") – להעמיד את כל בני ישראל במעמד ומצב שיהיו נקראים
- 16 בשם "ישראל", על שם "כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל"²⁶, היינו, שפועלים בעולם כרצונם, אם רק
- 17 הרצון שלהם הוא כפי התורה ומצוות.
- 18 ועל דרך זה מובן בנוגע לבעש"ט, שמכל השמות של בני ישראל נקרא בשם "ישראל" דוקא – כי, ענינו
- 19 של הבעש"ט הוא התחלת גילוי אור המשיח²⁷, שלכן, הענין ד"פוצו מעינותיך (דהבעש"ט) חוצה" פועל את
- 20 ביאת המשיח למטה מעשרה טפחים²⁸, ולכן נקרא בשם "ישראל", כיון שעל ידו נעשה הענין ד"קם שבט
- 21 מישראל", דקאי על "משיחא".
- 22 יח. ובהתאם לסדר הכתובים, "אראנו" ואחר כך "אשורנו", "כוכב" ואחר כך "שבט" – הרי כשם ש"שבט"
- 23 הוא למעלה מ"כוכב", כמו כן "אשורנו" הוא למעלה מ"אראנו", והיינו, שמהענין ד"אראנו" באים ל"דרך כוכב
- 24 מיעקב", ומהענין ד"אשורנו" באים ל"קם שבט מישראל".
- 25 והענין בזה:
- 26 "אראנו" (מרחוק) – קאי בכללות על העבודה שמצד בחינת החכמה שנקראת בשם ראייה; ואילו "אשורנו"
- 27 (מקרוב) – קאי על העבודה המסודרת שהיא במדידה והגבלה, להיותה מצד כחות פנימיים שבאים בלבושים
- 28 כו' (כמדובר לעיל בהמאמר), שזהו כללות הענין דלימוד התורה וקיום המצוות באופן מסודר.
- 29 אמנם, דוקא על ידי העבודה ד"אשורנו" באים להענין ד"קם שבט מישראל":
- 30 על ידי הקיום כפשוטו של התורה ומצוות – "אשורנו" – ממלאים את הרצון העליון.
- 31 ולכן, גם אלו שהם בדרגת "ישראל", צריכה להיות אצלם העבודה ד"אשורנו", מצד בחינת "יעקב" שבהם,
- 32 ודוקא על ידי זה באים מהמעמד ומצב ד"כוכב", "מלכא" סתם, שלוחם מלחמות ה' – למעמד ומצב ד"קם
- 33 שבט מישראל", שישנה ההוכחה שהוא ("מלכא") משיחא", כיון שניצח ופעל שיהיה מעמד ומצב ד"שרית עם
- 34 אלקים ועם אנשים", שמנהיג את העולם כולו ומעמיד אותו באופן ד"כמים לים מכסים"²⁹.

(26) וישלח לב, כט.

(27) ראה ס' בעש"ט עה"ת בהקדמה אות כא ואילך. וש"נ.

(28) אגה"ק דהבעש"ט (כש"ט בתחלתו. ובכ"מ).

(29) ישע"י יא, ט. וראה רמב"ם שם ספי"ב.

(22) בלק כג, ט.

(23) ראה ד"ה כי מראש צורים אראנו ד"ב תמוז פ"ג (לעיל ע')

(24) ואילך. וש"נ.

(25) שם כד, יז.

(26) ה' מלכים ספי"א.

* * *

1 יט. צוה לנגן ואמר מאמר דבור המתחיל ברוך שעשה נסים.

* * *

2 [כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון ג' התנועות (דהבעש"ט, הרב המגיד ואדמו"ר הזקן). ואחר כך התחיל
3 לנגן הניגון "לכתחילה אריבער".

4 לאחר שהילדים חזרו, שאל כ"ק אדמו"ר שליט"א אם הילדים יודעים לנגן "אני מאמין" – וניגנו "אני
5 מאמין".

6 כ"ק אדמו"ר שליט"א ביקש לוודא אם ישנם עשרה שנטלו ידיהם לסעודה, וברך ברכת המזון על הכוס.

7 אחר כך נתן בידו הקדושה לכל אחד מהמסובים מ"כוס של ברכה", וביקש שתחילה יעברו הילדים.

8 לאחר חלוקת "כוס של ברכה", נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א לכל אחד מהילדים והמדריכים שיחיו – קונטרס
9 "תפלת מנחה ותפלת ערבית".

10 לאחר תפלת מנחה, נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א למארגנים שטרות של כסף, על מנת לחלקם בין הצוות].

בס"ד. ר"ד יום א' פ' פינחס, ט"ו תמוז ה'תש"כ.

– במחנה־קיץ "אמונה", גרינפילד פארק, ניו־יארק –

בלתי מוגה

11 יום זה הוא "יום ההילולא" של ה"אור־החיים" הקדוש, רבי חיים בן עטר.

12 ושייך במיוחד לבנות ישראל – כידוע¹ שהאור־החיים שהיו לו רק בנות, היה לומד שיעורים בחומש עם
13 בנותיו בכל ליל שבת, ואחר כך היה רושם את הפירושים שאמר לפניהן בשיעורים אלו, ומהם ערך את פירוש
14 ה"אור החיים" על התורה.

15 ומכאן ההוראה לכל אחת מכן – שעליכן להשתדל לא רק בחינוך עצמכן באופן המתאים, אלא גם בחינוך
16 והשפעה על הזולת.²

17 [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן למנהל המחנה־קיץ חבילת שטרות של דולר, על מנת לחלק אותם לראשי הצוות].

(1) ראה "התמים" ח"ב ע' עה. אג"ק אדמו"ר מוהריי"צ ח"ג ע' (2) ראה גם שיחת ט"ו תמוז תשי"ז (במחנה־קיץ "אמונה") ס"א-ב תסט.
(תו"מ ח"כ ע' 177).

בס"ד. שיחת יום ג' פ' פינחס, שבעה עשר בתמוז – יהפך לשמחה – ה'תשמ"ג

- בבית הכנסת, לאחר תפלת מנחה -

- 1 א. כללות ענין התענית הוא - "יום רצון לה'", כדברי הנביא¹ - אשר "גלה סודו אל עבדיו הנביאים"².
- 2 וכפי שמבאר אדמו"ר הזקן באגרת התשובה³ - גודל העילוי דענין התענית, ובכללות - שזהו "עת רצון"
- 3 למעלה.
- 4 ומובן, שכאשר ישנו "עת רצון" למעלה, הרי זה פועל גם "עת רצון" למטה, ובלשון הידוע - שהאתערותא
- 5 דלעילא נמשכת למטה ופועלת אתערותא דלתתא, ועל ידי עבודת האדם - אתערותא דלתתא - נפעל עילוי נעלה
- 6 יותר מאשר האתערותא דלעילא הראשונה, כידוע ומבואר בכמה מקומות⁴.
- 7 ב. והנה, האמור לעיל הוא ענין משותף בכל "עת רצון" הקשור עם ענין התענית,
- 8 [שזהו פרט ביחס לכללות הענין ד"עת רצון" - שהרי מלבד ימי התענית ישנם כמה וכמה זמנים שהם "עת
- 9 רצון", ואדרבה: רוב הזמנים ד"עת רצון" קשורים עם ימים טובים ומועדים, ימי שמחה],
- 10 ונוסף לזה - ישנו ענין פרטי הקשור עם כל תענית בפני עצמו, ובענינו - שבעה עשר בתמוז.
- 11 ובזה גופא - ישנו הענין הכללי דשבעה עשר בתמוז, וישנו הענין הפרטי הקשור עם הקביעות דשבעה עשר
- 12 בתמוז בימי השבוע (שבזה ישנם שינויים משנה לשנה) - כתורת הבעש"ט הידועה⁵ שכל דבר הוא בהשגחה
- 13 פרטית, ויש בזה לימוד והוראה בנוגע לכללות ענינו של יהודי - "אני נבראתי לשמש את קוני"⁶, הוראה בעניני
- 14 עבודת ה', אהבת ה' ויראת ה', תורה ומצוות'.
- 15 וכמו כן ישנה הוראה הנלמדת מהפרשה בתורה שקורין בשבוע שבו חל שבעה עשר בתמוז - כפתגם אדמו"ר
- 16 הזקן⁷ שצריכים "לחיות" עם הזמן, היינו, לחיות עם ההוראות דפרשת השבוע שקורין בזמן זה, ובזה גופא -
- 17 הוראה מחלק הפרשה השייך ליום פרטי זה.
- 18 ובענינו: הקביעות דשבעה עשר בתמוז בשנה זו היא - ביום השלישי שהוכפל בו כי טוב, ופרשת השבוע
- 19 היא - פרשת פינחס, וחלק הפרשה השייך ליום זה הוא - משלישי עד רביעי בפרשת פינחס.
- 20 ומובן, שהוראות אלו מוסיפות עילוי מיוחד בכללות הענין ד"עת רצון", כי נעשו "יומין זכאין", ועל ידי זה
- 21 - נפעל ה"עבדתי" דיום זה [כל יומא ויומא עביד עבדתי"⁸] בהצלחה רבה ויתירה.
- 22 ג. ובהקדמה:
- 23 המוזכר לעיל ונקרא בשם תורת הבעש"ט ותורת אדמו"ר הזקן - הרי זה (הזכרת השם) מוסיף בכל הענינים
- 24 הקשורים עם העילוי ד"עת רצון", כמובן גודל העילוי דהזכרת (שמות, ועל ידי זה -) זכות אבות, ובנדון דידן
- 25 - אבותינו רבותינו נשיאינו, החל מהבעש"ט ואדמו"ר הזקן, שעל ידי זה מעוררים גם את זכותם של כל רבותינו
- 26 נשיאינו ממלאי מקומם.
- 27 וכמבואר במשנה⁹ שלפני הקרבת התמיד היו אומרים "האיר פני כל המזרח עד שהוא בחברון", "כדי להזכיר
- 28 זכות אבות", כלומר, שאפילו בארץ ישראל, בירושלים עיר הקודש, בבית המקדש, ובהתחלת עבודת היום
- 29 (לפני הקרבת התמיד) - היו משתדלים להזכיר ולעורר "זכות אבות".

(1) ישעי' נח, ה.

(2) לשון הכתוב - עמוס ג, ז.

(3) פ"ב.

(4) ראה לקו"ת שה"ש כד, א. ועוד.

(5) כתר שם טוב (הוצאת קה"ת) הוספות סי' קכז. היום יום ע' נב.

קידושין בסופה.

(6) קידושין בסופה.

(7) היום יום ע' קא.

(8) זח"ג צד, ב.

(9) תמיד רפ"ג. יומא כח, ב ובפרש"י - מירושלמי יומא פ"ג ה"א.

- ובפרט על פי הידוע (ואומרים ב"מענה לשון"10 - בעת ההשתטחות על קברי צדיקים) אודות גודל ענינם של "דמיכי חברון", וכמה שזקוקים לזכותם כו'.
ועל דרך זה מובן בנוגע לעניננו - הזכרת זכותם של רבותינו נשיאינו (הבעש"ט ואדמו"ר הזקן, וממלאי מקומם) כאשר נמצאים במקום קדוש - "מקדש מעט"11, "בית גדול" - שמגדלין בו תורה ומגדלין בו תפלה12, וב"עת רצון", שעל ידי זה פועלים עילוי והוספה בכל הקשור לפעולה ד"עת רצון" זה.
ד. ביאור כללות הענין ד"עת רצון" - "יום רצון לה":
כללות ענין הרצון למעלה - מובן, על פי משל מענין הרצון אצל האדם למטה, שנקרא "אדם" על שם "אדמה לעליון"13. וכמו שכתוב14 "מבשרי אחזה אלקה". ועל דרך לשון חז"ל15: דיברה תורה כלשון בני אדם. והנה, בכחות הנפש - כח הרצון הוא הכח שבו מתבטא התוקף והעצמיות של האדם, וקשור גם עם כח התענוג (פנימיות הרצון), כמבואר בכמה מקומות16.
ומזה מובן גודל העילוי ד"יום רצון לה" - התגלות רצון העליון ברוך הוא, הקשור גם עם גילוי ענין התענוג דלמעלה, ובלשון הידוע17: נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני.
[וענין זה קשור עם קיום רצונו של הקב"ה בכל הקשור לענין התענית (בהתאם להוראותיו של הקב"ה בתורתו - ב"שולחן ערוך"18), שעל ידי זה נפעל הענין דנחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני].
כלומר: אף שבכל עת ובכל רגע נפעל חידוש כללות העולם משרשו ומקורו כו', כמאמר "המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית"19, כלומר, שנתחדש הענין דעשרה מאמרות בהם נברא העולם20, וחידוש זה הוא על ידי המשכה מבחינת החכמה שלמעלה, ויתירה מזו: המשכת הרצון והתענוג כו' (ומעין הענין שמבאר אדמו"ר האמצעי בדרושי ר"ה שבסידור21, שחידוש הבריאה נעשה על ידי המשכה וגילוי מפנימיות הרצון ופנימיות התענוג כו', עד להמשכה מעצמות ומהות) - אף על פי כן, מובן בפשטות שבמשך כל השנה לא מאירים ענינים אלו (רצון ותענוג כו') בגלוי, והגילוי הוא רק ביחס לעשרה מאמרות; מה שאין כן ב"עת רצון", שאז מתגלה בחינת הרצון והתענוג דלמעלה, שזהו גילוי נעלה וביותר מהעשרה מאמרות, ולמעלה מכל העשר ספירות, ועד שבחינת זו (רצון) נקראת בשם "כתר" - ככל ג' הפירושים שבזה, כמבואר בדרושי כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע22.
וגילוי נעלה זה - נמשך למטה מטה, בארץ הלזו הגשמית, ובשייכות לענינים גשמיים - על דרך ובדוגמת ענין התענית, עינוי מאכילה ושתייה גשמיים.
ובלשון הידוע23: "פועל ישועות בקרב הארץ", היינו, שגילוי זה נמשך למטה מטה - "בקרב הארץ", ושם גופא - באופן ד"פועל ישועות".
ומצד גודל העילוי ד"עת רצון" - צריכה להיות עבודת האדם בהתאם לכך, ובפרט כאשר מדובר אודות "עת רצון" דיום התענית, אשר "מדרכי התשובה הוא", כמו שכתב הרמב"ם בריש הלכות תעניות,
ועל ידי זה באים לקיום היעוד שבו מסיים הרמב"ם וחותם הלכות תעניות - "כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות ימים טובים וימי ששון ושמחה, שנאמר24 כה אמר ה' צבאות צום הרביעי גו' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה ולמועדים טובים - והאמת והשלום אהבו".

(18) משא"כ בתושב"כ שבה הרצון ברמז - רמזא באורייתא, ובתושב"ע"פ בכלל, משא"כ בשו"ע (ראה אגה"ק סכ"ט).
(19) נוסח ברכת יוצר.
(20) אבות רפ"ה.
(21) ד"ה להבין ענין תק"ש (רמד, ג ואילך).
(22) המשך תער"ב בתחלתו. שם פקכ"ו.
(23) ראה אגה"ק סכ"ח.
(24) זכרי' ח, יט.

(10) מאמר הזהר - ח"ג עא, א.
(11) מגילה כט, א
(12) שם כז, א.
(13) של"ה ג, ב. כ, ב. ועוד. עש"מ מאמר אכ"ח ח"ב סל"ג.
(14) לשון הכתוב - איוב יט, כו.
(15) ברכות לא, ב. וש"נ.
(16) ראה המשך תרס"ו ע' עא ואילך. המשך תער"ב ח"א ד"ה ועתה ישראל. שם פרא"ב.
(17) ספרי ופרש"י פינחס כח, ח. ועוד.

- 1 ה. ביאור הענין המיוחד לשבעה עשר בתמוז:
- 2 איתא במשנה²⁵: "חמשה דברים אירעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז כו'". ויש לקשר את הענין ד"חמשה
- 3 דברים" עם המדובר לעיל אודות העילוי ד"יום רצון לה" - כי בחינת הרצון היא הדרגא החמישית, כמבואר
- 4 בכמה מקומות²⁶.
- 5 וענין זה קשור גם עם י"ב תמוז (דשנה זו) - יום ההולדת ויום הגאולה של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו,
- 6 כי פרקי התהלים [ספרו של דוד מלכא משיחא, "נעים זמירות ישראל"²⁷] הקשורים ליום ההולדת ד"ב תמוז
- 7 בשנה זו, הם - הפרקים ק"ג וק"ד, השייכים זה לזה וקשורים יחד על ידי שבשניהם יחד נאמר "ברכי נפשי את
- 8 ה'" - חמשה פעמים, כמודגש בחז"ל²⁸.
- 9 והנה, בין חמשת הדברים שאירעו בשבעה עשר בתמוז, ישנו דבר כללי הקשור גם עם שאר תעניות (תשעה
- 10 באב, ולפני זה - עשרה בטבת), והוא - המאורע ד"הובקעה העיר" [בחורבן בית שני, וכן בחורבן בית ראשון
- 11 - כידוע השקלא וטריא בדברי הבבלי והירושלמי בענין זה²⁹], היינו, בקיעת חומת ירושלים (לאחרי המצור
- 12 שהתחיל בעשרה בטבת), וכתוצאה מזה - חורבן בית המקדש בתשעה באב³⁰.
- 13 וההוראה מזה בעבודת האדם:
- 14 "ירושלים" - "על שם יראה ועל שם שלם"³¹, היינו, יראה בשלימותה³² - מורה על שלימות העבודה בעניני
- 15 התורה ומצוות³³.
- 16 והנה, כדי שעבודת האדם בעניני התורה ומצוות תהיה כדבעי (ובשלימות) - דרוש ענין של "חומה", שזוהו
- 17 כללות הענין ד"עשו סייג לתורה"³⁴, ובלשון הידוע³⁵: קדש עצמך במותר לך, היינו, למרות שעל פי תורה הרי
- 18 זה דבר המותר, ומותר גם לך בפרט - אף על פי כן, צריך להיות מן התורה³⁶ "קדש עצמך כו'" (כפי שמבאר
- 19 אדמו"ר הצמח צדק את הענינים ד"קדש עצמך כו'" ו"עשו סייג לתורה" - כמובא בספר הליקוטים בערכים
- 20 השייכים לזה³⁷).
- 21 וזוהי ההוראה הנלמדת מהמאורע דשבעה עשר בתמוז שבו הובקעה חומת ירושלים - עד כמה נוגע וחשוב
- 22 כללות ענין ה"חומה" ("סייג לתורה"), ועד שבזה היה תלוי קיומה של ירושלים כולה - יראה בשלימות - ובית
- 23 המקדש.
- 24 טו. ... ויהי רצון שבקרוב ממש נזכה לשלימות כל בני ישראל יחדיו - שלימות העם, "בנערינו ובזקנינו
- 25 בבנינו ובבנותינו"³⁸, היינו, שגם אלו שברגע הקודם היה צורך לומר עליהם שסוף כל סוף "לא ידה ממנו נדח"
- 26 - הנה בשעתא חדא וברגעא חדא³⁹ יחזרו גם הם בתשובה ויתנהגו באופן המתאים, ועל ידי זה נפעל הענין
- 27 דשלימות העם - כאשר מתגלית צורתו האמיתית של כל אחד ואחד מישראל [שנשמתו היא "חלק אלקה ממעל"⁴⁰
- 28 (וכהוספת וביאור אדמו"ר הזקן בתניא⁴² ממש"], כפי שהיא חקוקה אצל הקב"ה, אבינו שבשמים, כפי שמבאר
- 29 המגיד בהתחלת ספריו⁴³ המשל מאב שצורת הבן חקוקה במחשבתו כו'.

האלה ליראה את ה' וגו'. וראה תניא ספכ"ג.

(34) אבות בתחלתה.

(35) יבמות כ, א. ספרי ראה יד, כא.

(36) ראה תניא פ"ל: "שהוא מדאורייתא". וראה לקח טוב (להר"י ענגל) כלל ח' (שד"ח כללים מערכת אל"ף כלל קכא. פאת השדה כללים שם כלל לז) - כמה סייגים מן התורה.

(37) ערך "קדושה" ע' יא. וראה גם ערך "נדרים".

(89) בא י, ט.

(90) ראה זח"א קטז, סע"א.

(91) לשון הכתוב - איוב לא, ב.

(92) רפ"ב.

(93) לקוטי אמרים ואור תורה.

(25) תענית כו, סע"א ואילך.

(26) ראה לקו"ת ס"פ פינחס. ועוד.

(27) לשון הכותב - שמואל ב' כג, א.

(28) ראה ברכות י, א. מדרש תהלים (שוח"ט) מזמור ק"ג בתחלתו.

וראה אוה"ת להצ"צ (יהל אור) לתהלים שם.

(29) תענית כח, ב. ירושלמי שם פ"ד ח"ח, ובנו"כ. וראה בהנסמן

בלקו"ש ח"ח ע' 308 הערה 9. ובהערה 10 שם - התיוון בין הבבלי לירושלמי.

(30) וגם סיבת צום גדלי", אלא שהייתה לאחרי החורבן (ראה ירמ' פרקים מ"מא).

(31) תוד"ה הר - תענית טז, א.

(32) ראה לקו"ת ר"ה ס, ב.

(33) וכמש"נ (ואתחנן ו, כד) "ויצונו ה' לעשות את כל החוקים

- ומכיון שמציאותם של בני ישראל קשורה עם התורה [כמו שכתוב בתנא דבי אליהו⁹⁴ - "פינחס זה אליהו", מבשר הגאולה: "שני דברים קדמו לעולם, תורה וישראל, ואני יודע איזה מהם קודם, כשהוא אומר צו את בני ישראל דבר אל בני ישראל, אומר אני (אליהו הנביא) ישראל קדמו"] - מובן, ששלימותם של בני ישראל (שלימות העם) קשורה עם שלימות התורה.
- ומכיון שמציאות העולם כולו היא בשביל התורה ובשביל ישראל⁹⁵ - מובן, ששלימות העם ושלימות התורה פועלת גם במציאות העולם, היינו שעל ידי זה זוכים גם לשלימות הארץ,
- הן בנוגע לארץ ישראל הרוחנית - היינו, שבכל מקום שבו נמצא יהודי עושה הוא שמקום זה יהיה בבחינת ארץ ישראל⁹⁶, "ארץ" - מלשון רצון [שענין זה קשור עם כללות הענין "עת רצון"], כמאמר רז"ל⁹⁷ "למה נקרא שמה ארץ - שרצתה לעשות רצון קונה",
- והן בנוגע לארץ ישראל כפשוטה - שלימות הארץ כפשוטה, כולל - קיום היעוד "כי ירחיב ה' אלקיך את גבולך"⁹⁸, ארץ קני קניזי וקדמוני⁹⁹, בהתאם להבטחה העולמית (הנצחית) שהבטיח הקב"ה - "ה' אלקים אמת" ו"אמת ה' לעולם"¹⁰⁰ - לאברהם אבינו [ואחד היה אברהם]¹⁰² בבית בין הבתרים¹⁰³, כפי שנכתב ב"תורת משה" שנמסרה לכל אחד ואחד מישראל באופן של ירושה, כמו שכתוב¹⁰⁴ "תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב" - תיכף ומיד כאשר יוצא לאויר העולם¹⁰⁵, ועל אחת כמה וכמה כאשר נמצא במעמד ומצב של שלימות - שלימות העם.
- וענין זה - שלימות הארץ - מודגש בשיעור חומש היומי, משלישי עד רביעי דפרשת פינחס: "לאלה תחלק הארץ . . . אך בגורל יחלק את הארץ וגו'"¹⁰⁶ - חלוקת הארץ על ידי הגורל ועל פי רוח הקודש - אורים ותומים כו'¹⁰⁷.
- ובזה מרומז גם שלימות העבודה הרוחנית של בני ישראל - כמבואר בדרושי חסידות¹⁰⁸ שענין ה"גורל" בעבודה הרוחנית מורה על העבודה הקשורה עם פנימיות ועצם הנפש, היינו, שמאיר אצלו בגלוי - "בקרוב הארץ" - פנימיות ועצם הנפש, עד שיודע באיזה דרך מוליכין אותו כו'.
- וכל זה נפעל תיכף ומיד, ובלשון הרמב"ם¹⁰⁹: "מיד הן נגאלין", באופן ד"אחישנה" - מכיון שמדובר אודות השלימות המשולשת, שהיא בדוגמת ה"ברכה המשולשת", ברכת כהנים¹¹⁰, שענינה - המשכה באופן ד"עד מהרה ירוץ דברו"¹¹¹, באופן של "שקדים", "שוקד אני על דברי לעשותו"¹¹² - שקדים טובים¹¹³.
- וכאמור - "מיד הן נגאלין", באופן ד"אחישנה"¹¹⁴, "וארו עם ענני שמיא"¹¹⁵, ובפשטות - שתיכף ומיד באים כל בני ישראל לארץ הקודש, "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"¹¹⁶, ושם גופא - לירושלים עיר הקודש, ושם גופא - לבית המקדש השלישי, "מקדש אדני כוננו ידיך"¹¹⁷.
- וכל זה - מתוך שמחה וטוב לבב, ביחד עם "בריות גופא ונהורא מעליא"¹¹⁸, ומתוך אהבת ישראל אמיתית - באופן של אחדות ישראל, שעל ידי זה זוכים לגאולה האמיתית והשלימה בקרוב ממש, ויתירה מזו: בשעתא חדא וברגעא חדא.

(94) ראה תדב"ר פי"ד ופ"א. וראה ב"ר פ"א, ד.

(95) פרש"י ר"פ בראשית.

(96) להעיר מפתגם הצ"צ: "מאך דא ארץ ישראל" (אגרות קודש

- אדמו"ר מהור"צ ח"א ע' תפה).

(97) ב"ר פ"ה, ח. ועוד.

(98) ראה יג ב.

(99) ספרי עה"פ. פרש"י עה"פ שופטים יט, ח.

(100) ירמ' י, י.

(101) תהלים קיז, ב.

(102) יחזקאל לג, כד.

(103) לך לך טו, יט.

(104) ברכה לג, ד.

(105) כרין יורש - ראה נדה מד, רע"א.

(106) פרשתנו כו, נג"נה.

(107) ב"ב קכב, א - הובא בפרש"י עה"פ שם, נד.

(108) ראה אוה"ת פרשתנו ע' א'נט ואילך. וראה גם ד"ה אך בגורל

תרכ"ו. וראה ד"ה אך בגורל תשל"ה פ"ב. וש"נ.

(109) הל' תשובה פ"ז ה"ה.

(110) שביעית התענית אומרים אותה - בחזרת הש"ץ - גם בתפלת

מנחה.

(111) לשון הכתוב - תהלים קמז, טו.

(112) לשון הכתוב - ירמ' א, יב.

(113) ראה לקו"ת ס"פ קורח.

(114) סנהדרין צח, א.

(115) דניאל ז, יג. סנהדרין שם.

(116) עקב יא, יב.

(117) בשלח טו, יז.

(118) נוסח "יקום פורקן".

- טז. בהתאם למה שנאמר בהפטרה דיום התענית [שהתחלתה: "דרשו ה' בהמצאו קראוהו בהיותו קרוב"¹¹⁹],
 שבוה מודגש כללות הענין ד"עת רצון", שאז הקב"ה הוא "בהמצאו" ו"בהיותו קרוב" - "כה אמר ה' שמרו
 משפט ועשו צדקה"¹²⁰, שזהו הענין דלימוד התורה ("משפט"¹²¹) וענין הצדקה,
 וכמנהג ישראל להוסיף ביום התענית בענין התורה - קריאה בתורה, וכן קריאה בנביאים (מפטיר), בברכה
 לפני ולאחריה (המורה על ענין של המשכה כו'), וכן להוסיף בענין התפלה (עננו וכו'), ובענין הצדקה,
 ובכללות - הוספה בכל ג' הקוין שעליהם העולם עומד, תורה, עבודה (תפלה) וגמילות חסדים¹²² -
 מובן, שגם "כנס" זה [שכללות ענינו הוא - אהבת ישראל באופן של אחדות ישראל, ובפרט שזוהי התכלית
 והמטרה של כל הדברים האמורים לעיל, כולל - הדברים שלכאורה בלתי-רצויים המה, ולא נאמרו אלא מפני
 ההכרח, כנ"ל] צריך להסתיים בענין של צדקה.
 ולכן, בסיום הדברים - אחלק שטרות של דולר על ידי ה"טנקיסטים", אשר במשך כל השנה כולה [לא רק
 ב"עת רצון"] עוסקים הם בהפצת היהדות, והם יחלקו שטרות אלו בין כל הנאספים כאן, הן בעזרת אנשים והן
 בעזרת נשים, "בנערינו ובזקנינו בבנינו ובבנותינו", ובאופן המורה על אחדות - שטר אחד לכל אחד ואחת,
 מהגדול שבגדולים עד לקטן שבקטנים, על מנת לתת (או - חילופו) לצדקה.
 יז. ויהי רצון שעל ידי ההוספה בג' הקוין דתורה עבודה (תפלה) וגמילות חסדים - יפעלו את עמידת וקיום
 העולם ("העולם עומד"¹²² ו"העולם קיים"¹²³), היינו, שעוד לפני ביאת משיח צדקנו נפעל שלום בעולם כולו,
 החל מקיום היעוד "ונתתי שלום בארץ"¹²⁴ - הן בארץ הקודש, והן בכל מקום שבו נמצאים בני ישראל - "גוי
 קדוש"¹²⁵, כולל - שלום בין ישראל לאומות העולם, על ידי זה שבני ישראל מראים באופן גלוי לעין כל - גם
 לאומות העולם - שהם עומדים בתוקף המתאים, באופן של "גאון יעקב", בכל הנוגע לעניני יהדות, תורה
 ומצוותי,
 כדברי בעל הגאולה די"ב-י"ג תמוז¹²⁶ [אשר יום זה הוא מהימים שבין יום הולדתו ליום הכנסו בבריתו של
 אברהם אבינו] בשם אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע: "חייבים אנו להכריז גלוי לעין כל, שבכל מה שנוגע
 לדתנו, לתורת ישראל ומצוותיו ומנהגיו, אין מישוהו שיכפה עלינו דעתו כו",
 וכאשר אומות העולם רואים שבני ישראל עומדים בתוקף המתאים - "גאון יעקב" - על כל עניני התורה
 ומצוותי, הנה גם בימי הגלות האחרונים, בחושך כפול ומכופל דעקבתא דמשיחא, נפעל כבר הענין ד"מלכים"¹²⁷
 אומניך ושרותיהם מניקותיך"¹²⁸ - מעין ובדוגמת המעמד ומצב דלעתיד לבוא, כפסק דין אדמו"ר הזקן בשולחן
 ערוך¹²⁹ "יש לטעום התבשילים (של שבת) בערב שבת, וטוב לטעום מכל תבשיל ותבשיל", היינו, שבסמיכות
 לגאולה העתידה (- בערב שבת) טועמים כבר מכל הענינים שיהיו בגאולה העתידה, ובענינו - "והיו מלכים
 אומניך ושרותיהם מניקותיך".
 ועד כדי כך - שאומות העולם מסייעים לבני ישראל לעשות את כל התלוי בהם למהר ולזרז את ביאת משיח
 צדקנו - היום, כפי שמבקשים בתפלה: "כי לישועתך קוינו כל היום", ועל אחת כמה וכמה ב"עת רצון", ויקיים
 היעוד "והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה". . כאשר יביאו בני ישראל את המנחה בכלי טהור בית
 ה'"¹³⁰ - בבית המקדש השלישי, "מקדש אדני כוננו ידיך".
 ובקרוב ממש זוכים לקיום היעוד המובא בסיום וחותרם הלכות תעניות להרמב"ם [שעליו אמרו¹³¹: "ממשה
 עד משה לא קם כמשה"]:
 "כל הצומות האלו עתידים ליבטל לימות המשיח, ולא עוד אלא שהם עתידים להיות

(125) יתרו יט, ו.

(126) לקו"ד ח"ד ע' תרצב.

(127) ישעי' מט, כג.

(128) ראה זבחים יט, רע"א.

(129) אור"ח סו"ס רנ.

(130) ישעי' סו, כ.

(131) שם הגדולים להחיד"א ערך ר' משה גאון.

(119) ישעי' נה, ו.

(120) שם נז, א.

(121) ראה לקו"ת ר"פ דברים בפי' הפסוק "ציון במשפט תפדה

גו".

(122) אבות פ"א מ"ב.

(123) שם ספ"א.

(124) בחוקותי כו, ו.

- ימים טובים וימי ששון ושמחה, שנאמר כה אמר ה' צבאות צום הרביעי גו' יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה¹
ולמועדים טובים והאמת והשלום אהבו", ובנוסף ה"סליחות" די"ז תמוז: "יהפך¹³² לנו לששון ולשמחה",²
וכל זה - בשעתא חדא וברגעא חדא, וכפסק דין הרמב"ם: "מיד הן נגאלין". [כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן³
שטרות של דולר ל"טנקיסטים" שיחיו, כדי לחלקם בין הנאספים שי' - על מנת לתת לצדקה].⁴

(132) ע"פ לשון הכתוב (ירמ' לא, יב): והפכתי אבלם לששון. וראה רשימות הצ"צ לאיכה (ע' כו) ע"פ זה. אוה"ת מסעי ע' א'שפד ואילך.

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו תמוז, תשי"ד
ברוקלין.

הנהלת בית ספר למלאכה בכפר חב"ד
ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

מאשר הנני קבלת המכתב מג' תמוז. ומ"ש אודות הלימודי חול, הנה הנקודה בזה שאין מתפקיד חב"ד לייסד בתי ספר ללימודי חול ואפי' לא בדרך טפל, ויוצא מן הכלל בזה (וזוהו רק בדרך אונס) הוא ע"ד הנעשה גם בארצות"ב בידיעתו של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע שעד הגיל שחל ע"ז לימוד חובה מצד הממשלה לומדים המינימום דלימודי חול שדורש החוק כיון שבלתי זה אי אפשר להחדרים והכתות הנמוכות שיתקיימו ובנין אב מזה לחדרי הרשת הת"ת דהכפר הבית רבקה כו'. משא"כ בהנוגע לבית ספר למלאכה ובכלל להכתות שכבר עברו הגיל דחונך חובה אלא שישנם הורים או שישנה תנועה באיזה אנשים מהקרובים לחב"ד שילמדו ג"כ לימודי חול, הרי זה שינוי שאין להסכים עליו.

מובן שדבר זה אמור בלימודי חול בכלל אבל המשמש טפל ללימוד המלאכה הנלמדת בבית ספר למלאכה הרי אינו לימוד בפ"ע אלא סניף ללימוד המלאכה,

וה"ה בנוגע לתכנית ב"ס למלאכה הרי אינו נוגע מה שנקרא זה אצל מי שהוא בשם ב"ס תיכוני, כי מה שדברתי כאן עם הרב יאנג שי' הוא ע"ד יסוד ב"ס למלאכה ולא ב"ס תיכוני ללימודי חול או אפי' ללימודי חול וקדש ביחד, ומזה מובן אשר יש מקום ללמוד הענינים השייכים להעבודה וכמו שכותבים במכתבם, אבל אין כל מקום בב"ס זה לימוד ענינים כדי שהתלמידים יוכלו לקבל תעודת גמר ב"ס תיכוני וכח"ג.

ובודאי גם בזה יש להתחיל מפתיחה לשלום ובדרכי נועם אף שאי אפשר לוותר על הענין.

(ב) נהניתי ממ"ש שלימודי קדש ותפלה הם הרבה יותר זמן מאשר לימוד העבודה והשייך אלי' ובודאי ישמרו על זה...

בודאי למותר לעורר עוה"פ לשמור שבית הספר למלאכה לא יהי' מקום בריחה משיבת תו"ת דלוד וכן שבכלל הכניסה לשם תהי' אחרי לימוד משך זמן בישיבת תו"ת דלוד ורק באופן יוצא מן הכלל יש לקבל תלמידים אחרים...

בברכת הצלחה בעבודתם בקדש.

לקוטי שיחות פרשת פינחס כרך יג

1 א. בתחלת פרשת הקרבנות בפרשתנו¹ מעתיק רש"י
2 את התיבות "צו את בני ישראל" ומפרש: מה אמור
3 למעלה² יפקוד ה'. אמר לו הקב"ה עד שאתה מצוני
4 על בני צוה את בני עלי. משל כו' (כדלקמן סעיף ב).
5 וצריך להבין: מה קשה לרש"י בתיבות "צו את בני
6 ישראל" שהוצרך לפרשם? ואי משום תיבת צו - הרי
7 כבר פירשה רש"י בריש פרשת צו ובהדגשה: אין צו
8 אלא לשון זירוז מיד ולדורות - היינו שבכל מקום אין
9 פירוש אחר ל"צו"³?

10 יש מפרשים⁴ דרש"י בא לבאר הסמיכות דפרשה זו
11 לפרשה הקודמת "יפקוד ה'". וזוהי כוונת רש"י במה
12 שכתוב "מה אמור למעלה יפקוד ה'", כלומר: מהו
13 הקשר בין פרשתנו להאמור למעלה "יפקוד ה'"?
14 ומתוך "אמר לו הקב"ה כו'".

15 אבל קשה לפרש כן בפירוש רש"י, כי:

16 א) סגנון רש"י בכיוצא בזה - כשבא לפרש סמיכות
17 פרשיות - הוא "למה נסמכה כו'", וכלשונו בפרשה זו
18 עצמה על הפסוק⁵ "עלה אל הר העברים" - "למה
19 נסמכה לכאן כו'"; בריש פרשת שלח: "למה נסמכה
20 פרשת מרגלים לפרשת מרים כו'"; בריש פרשת
21 בהעלותך: "למה נסמכה פרשת המנורה לפרשת
22 הנשיאים כו'". ועוד.

23 ב) סמיכות הפרשיות בנדון דידן - מובנת היא
24 בפשטות: כיון שעד עכשיו (סוף מ' שנה במדבר) לא
25 נאמרה עדיין פרשת הקרבנות, מוכרח הקב"ה לצוותם
26 על זה עתה, קודם התחלת משנה תורה ("אשר דבר
27 משה"), דאם לא עכשיו אימתי⁶?

28 גם אין לפרש דקשה לרש"י כפל הלשון "צו גו'
29 ואמרת אליהם" - אשר אחד מהם לכאורה מיותר, כי:

(1) כח, ב.
(2) כז, טז.

(3) במשכיל לדוד כתב: "ק"ל אמאי כתיבה בל' ציווי ולא בל' דבור כו'" - אבל אינו מוכן, דהא בפשטות נאמר "צו" כאן ללמד שהציווי הוא "מיד ולדורות", וכמפורש בפרש"י לאח"ז (פסוק ד): וכאן צוה לדורות.

(4) רא"ם, רע"ב, דבק טוב. וכ"ה בפס"ז כאן: למה נסמכה פ' יפקוד ה' לפ' הקרבנות כו'.

(5) כז, יב.

(6) ואף שעדיין יקשה למה לא נאמרה לעיל בפ' קרבנות דפ' אמור - הרי גם לפרש"י אינו מתורץ (דדוחק גדול לומר שהקב"ה לא ציווה על פ' קרבנות זו לעיל בפ' אמור בכדי לענות על בקשת משה "יפקוד ה'" - "עד שאתה מצוני כו'")!

30 א) אז הוה ליה לרש"י להעתיק מהכתוב קודם
31 לפירושו (או - בפירושו⁷) גם "ואמרת (אליהם)" (כי
32 על ידי זה נתעוררה הקושיא).

33 ב) לקמן בפרשת מסעי⁸ (בשייכות לגבולות הארץ)
34 נאמר גם כן "צו את בני ישראל ואמרת אליהם" ולא
35 פירש רש"י מידי⁹.

36 ג) בכלל נאמר בתורה עוד פעמים רבות¹⁰ "דבר אל
37 בני ישראל ואמרת אליהם" ולא פירש רש"י כפל
38 הלשון.

39 ומוכרח לומר כי על דרך הפשט אין זה קושיא,
40 וכפל הלשון הוא לחיזוק הציווי וכיוצא בזה.

41 ב. רש"י ממשיך בפירושו: משל לבת מלך שהיתה
42 נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על בני' וכו'
43 כדאיתא בספרי¹¹.
44 ואינו מובן:

45 מה ניתוסף בהבנת הכתוב (והנמשל "עד שאתה
46 מצוני על בני כו'") על ידי משל זה?
47 ולכאורה אדרבה, הנמשל מובן יותר מהמשל:

48 א) בקשת משה מאת הקב"ה "יפקוד ה' גו' איש
49 על העדה", מובנת ומוכרת היא, שהרי מדובר במינוי
50 מנהיג כל עם ישראל "שיהא סובל כל אחד ואחד לפי
51 דעתו"¹²; ואילו בהמשל המדובר הוא בבני' של בת
52 מלך, (א) שהם מתי מספר (ב) שהם בניס - ואינו
53 מוכרח (כל כך - על כל פנים) שיהיה האב זקוק
54 שיפקדו לו על בניו.

55 ב) מאמר הקב"ה למשה "צוה את בני עלי" מובן,
56 שהרי עברו בני ישראל על ציווי ה' וניסו אותו כמה
57 פעמים במדבר, ויש צורך להזהירם על כך; אבל
58 בהמשל, למה תיסק אדעתא שהבנים ישכחו על
59 אביהם, ומוכרח לצוותם על זה?

60 ג. גם יש להבין הדיוקים בפירוש רש"י בהביאו
61 המשל:

(7) ראה רש"י ר"פ אמור.

(8) לר, ב.

(9) והרי שם אין שייך לפרש כפרש"י כאן.

(10) כמצויין בקונקורדנצא - בחומש ויקרא: א, ב, יח, ב, כג, ב.

י, כה, ב, כז, ב. בחומש במדבר: ה, יב, ו, טו, ב, יח, לח, לג, נא, לה, י.

(11) עה"פ.

(12) פרש"י עה"פ (כז, טז).

1 (א) רש"י מעתיק מדברי הספרי "משל לבת מלך
2 שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על
3 בני' כו'" ומוסיף "כדאיתא בסיפרי". וממה נפשך: אם
4 כוונתו לציין מקור המשל ועל הלומד לעיין בפנים
5 המקור, הוה ליה לקצר ולומר: משל לבת מלך כו'
6 כדאיתא בספרי; ואם ברצונו להודיע תוכנו של המשל
7 – הוה ליה להעתיקו בשלימותו, ולא להביא רק פרטים
8 אחדים מהמשל.

9 ועל כרחך צריך לומר כי פרטים אלה שרש"י
10 מעתיקם הם עיקר בהבנת פירושו – מה שאין כן
11 השאר. וצריך להבין: מהו העיקר שבזה?

12 (ב) מקורו של המשל הוא (כדברי רש"י) בספרי
13 אבל שם איתא: (א) משל כו' למלך (ב) שהיתה אשתו
14 (ולא "בת מלך") כו': ואילו רש"י משנה וכותב: (א)
15 משל לבת מלך (ב) שהיתה מפקדת בעלה (סתם) – לא
16 "מלך").

17 והנה, אף שבדאי מצא רש"י גירסא כזו בספרי
18 (שהרי כותב "כדאיתא בספרי"), מכל מקום אינו
19 מובין: למה בחר בגירסא זו, ולא נקט גירסא הרווחת
20 (כנראה מזה שהיא באה בספרים שלנו)?

21 ובפרט שאדרבא – להנמשל (הקב"ה) מתאים דוקא
22 משל דמלך.

23 ועל כרחך צריך לומר שדוקא גירסא זו מתאימה
24 לפשוטו של מקרא – דרך פירוש רש"י. וצריך להבין זה.

25 (ג) דובר כמה פעמים, דכשרש"י מציין¹³ מקור
26 לפירושו (ובפרט כשאינו סותם דבריו "רבותינו"
27 וכיוצא בזה, כי אם מפרטו – כבנדון דידן "סיפרי"),
28 הרי זה בכדי לשלול מאמר דומה הנמצא במקום אחר
29 אבל אינו מתאים לפירושו בפשוטו של מקרא (או
30 שהעיון בהמקור יתרץ קושיא שתתעורר אצל תלמיד
31 ממולח).

32 ובנדון דידן: מה בא רש"י (לרמזו) לבאר על ידי
33 הוספת ציון המקור "כדאיתא בספרי"?

34 והנה בתנחומא¹⁴ מביא גם כן משל דומה בנדון
35 דידן. וזה לשונו: משל למה הדבר דומה למלך שנשא
36 אשה והיה לה שושבין, כל זמן שהמלך כועס על
37 אשתו השושבין מפיס כו', בא השושבין למות התחיל
38 מבקש מן המלך אמר לו בבקשה ממך תן דעתך על

13 שאינו מוכרח כלל. ראה בפרשתנו – לעיל (כו, יב. וכן שם,
יג): משל כו' – בלי ציון המקור – אף ששניהם "איתא בספרי" כאן.
14 עה"פ "יפקוד ה'".

אשתך, אמר לו המלך מה אתה מצוני על אשתי צו את
אשתי עלי כו'.

לפי זה מקום לומר, דמשל זה שבתנחומא – בא
רש"י לשלול בכתבו "כדאיתא בספרי"¹⁵ – אמנם הא
גופא בעי ביאור: במה מתאים המשל שבפירוש רש"י
יותר ממשל ה"שושבין" שבתנחומא?

ד. והביאור בכ"ז:
תיבת "צו" כבר פירשה רש"י, כנ"ל, ד"אין צו אלא
לשון זירוז". ומזה מובן, דהלשון "צו" לא ייתכן אלא
לאלה המתעסקים בפועל בקיום הציווי – שהם הצריכים
זירוז כו'.

ולפי זה קשה בפסוק דידן: תוכן הפרשה הוא
הציווי להקריב קרבנות ה' במועדס, שהוא דבר
הנעשה על ידי הכהנים – וכאן נאמר "צו את בני
ישראל", ולא "צו את אהרן ואת בניו" (וכמו שנאמר
בריש פרשת צו)¹⁶, שהם המתעסקים בהקרבת
הקרבנות?

ולתרץ קושיא זו מעתיק רש"י "צו את בני ישראל"
ומפרש: "מה אמור למעלה יפקוד ה'". אמר לו הקב"ה
עד שאתה מצוני על בני צוה את בני עלי". והיינו,
דפירוש "צו את בני ישראל" בנדון דידן הוא (לאו
דוקא על הקרבת הקרבנות "מיד ולדורות", אלא) זירוז
כללי לכל ישראל על הקב"ה (קודם מיתתו של משה),
כמענה (בסמיכות) לדברי משה "יפקוד ה'".

ולכן נאמר: (א) לשון "צו" – כשם שמשה "מצוני
על בני" בציווי ("יפקוד ה'"), כך ענה הקב"ה למשה
"צוה את בני עלי". (ב) "את בני ישראל" (ולא רק
"אהרן ובניו") – כשם שביקש משה "יפקוד ה'" על
"בני", שבזה כל בני ישראל שווין, כך ענה הקב"ה
למשה "צוה את בני עלי" – ציווי בכלל. (ג) אחר כך
מוסיף שציווי זה אינו רק "שימת לב" (זכירה) על
הקב"ה, כי אם "ואמרת אליהם את קרבני גוי" – הציווי
צריך להביא לידי מעשה. ומובן שגם המעשה צ"ל נוגע

15 וי"ל ש(בדא"ג) נשלל בזה גם המשל "למה" (ד) לאשתו של
מלך כו' שבשהש"ר עה"פ (א, י) "צוארך בחרוזים" (בסופו) –
שתוכנו כהמשל שבספרי נגידסתנו. ואפילו את"ל שגם שם ה' לפני
רש"י גירסא אחרת ("בת מלך" ו"בעלה") כבספרי – מובן זה דמציין
להספרי ולא לשהש"ר, כי: 1) הספרי הוא על אתר. (ב) קודם לשהש"ר
(בזמן האמוראים). 3) ההכרח לפירושו הוא מפירוש "צו" כדלקמן
בפנים, ולכן מציין להספרי דשם מובא תוכן הפי' דתיבת "צו" –
"ציווי מיד כו' ולדורות", משא"כ בשהש"ר.

16 ודוחק לומר שקאי רק על (הפרט ד) "תשמרו" כפרש"י: שיהיו
כהנים ליום וישראל כו'. ועוד דא"כ הו"ל ללמוד לויים וישראל
ממש"נ לפני זה "את בני".

ינהגו בו כבוד - אינו זקוק (כל כך) להם, כי מלך הוא
יש לו שרים ועבדים וכו'; אבל מאחר שהוא "בעל"
סתם, אין לו אלא בניו לבד, ואם הם לא ינהגו בו כבוד
כו' הרי כו'.

ועל דרך זה הוא בהנמשל:

(א) בענין בקשת משה "יפקוד ה' גו' איש על העדה
אשר יצא לפניהם גו' יבא לפניהם גו' יוציאם גו'
יביאם ולא תהי' גו' כצאן אשר אין להם רועה" - בדבר
זה הוי משה - רועה ישראל - ואשר אמר בתוקף²¹
ו"עתה אם תשא חטאתם הרי טוב איני אומר לך מחני
ואם אין מחני" ועוד כיוצא בזה - בתוקף גדול דוגמת
"בת מלך" שנישאה ל"בעל" סתם - הקב"ה כביכול.

וכשבאה עת פטירתו, בשעה שהיה צריך למסור
צאן מרעיתו לרועה שימלא מקומו בהנהגת בני ישראל
- "בני בכורי ישראל"²² ו"ממלכת כהנים (שרים)"²³ -
תבע (מ"בעלה") מאת הקב"ה בתוקף של "בת מלך".

(ב) לגבי בני ישראל ש(חלק מהם) עברו על ציווי
הקב"ה כמה פעמים, הרי הקב"ה אצלם בדוגמת
"בעלה" סתם, ולכן צריך שמשה רבינו - ה"בת מלך"
- יצו (בדיבור של זירוז²⁴) על זה ("צו את בני
ישראל").

(ג) הקב"ה הוא כביכול, כמו ("בעלה" - ולא מלך)
"אב", הזקוק לבניו לזחם. ובמילא מובן, כי "צו את
בני עלי" הרי זה דבר המוכרח, כביכול לו יתברך -
וכמפורש בהמשך הכתוב: "את קרבני לחמי גו'",
שהקרבנות הם לחמו ומזונו, דבר הכרחי, של הקב"ה
כביכול²⁵.

ז. ומזה הוראה נפלאה בעבודת ה':
הקשר²⁶ שבין הקב"ה לנשמות ישראל הוא,
כביכול, על דרך הקשר שבין אב לבן וכמו שנאמר²⁷:

(21) תשא (לב, לב) ובפרש"י.

(22) שמות ד, כב.

(23) יתרו יט, ו ובפרש"י.

(24) ע"ד המבואר בתניא (ספכ"ט) לענין המרגלים שמתחלה "לא
האמינו ביכולת ה'", ועיי' "שאמר להם (משרע"ה) איך שקצף ה'
עליהם. . . וכששמעו דברים קשים אלו נכנע ונשבר לבם. . . וישראל
עצמן הם מאמינים כו'", עיי"ש.

(25) כ"ה גם בפשט"מ, כדמוכח מזה ד"לחמי" פרש"י - "אלו
אימורין כו'" ותו לא. ואף שכבר פירש (ויקרא ג, יא) "לחם אשה לה'
- לחמו של אש לשם גבוה" - הרי שאני בנדוד שנאמר "לחמי" -
והוא ע"ד מש"נ (אמור כא, יז) "לחם אלקיו" ופרש"י "מאכל אלקיו
כו'" (ולא של האש).

ע"ד החסידות: ראה לקו"ש ח"ב ע' 18 ובהנסמן בהערה 43 שם.

(26) ראה זח"ג (עג, א); תלת קשרין כו'.

(27) ראה יד, א.

1 לכל ישראל (פעולת הקרבנות, שעל ידם נעשה "ריח
2 ניחוח" - "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני"¹⁷).

3 ה. אמנם לפירוש זה - קשה:

4 (א) דברי משה ("יפקוד ה'") נאמרו להקב"ה בציווי
5 - "מצוני על בני" (ולכן ענה אותו הקב"ה "צו את בני
6 ישראל", כנ"ל) - איך יתכן שמשה ידבר להקב"ה
7 בלשון כזו?

8 (ב) בקשת משה "יפקוד ה'" היא דבר המוכרח
9 לקיום עם בני ישראל, וכמפורש "ולא תהיה ערת ה'
10 כצאן אשר אין להם רועה"¹⁸; ואילו מענה הקב"ה
11 "צוה את בני" להקריב קרבנות כו', תכליתו שיהיה
12 "ריח ניחוח" - "נחת רוח לפני כו'" -

13 ותמוה ביותר: האם ה"נחת רוח לפני כו'" (שעל
14 ידי הקרבת הקרבנות) מוכרחת יותר מ"יפקוד ה' גו'
15 איש על העדה", עד שהקב"ה בא בטענה למשה "עד
16 שאתה מצוני על בני - צוה את בני עלי"?

17 ומתוך רש"י כל זה על ידי "משל מבית מלך
18 שהיתה נפטרת מן העולם והיתה מפקדת לבעלה על
19 בניו וכו'" - על ידי משל זה [דמשה נמשל ל"בת
20 מלך" (בעת ש"נפטרת מן העולם" ובענין ש"מפקדת
21 על בני"), והקב"ה - "בעלה" (סתם)] מובן כל הנ"ל
22 [ולכן מסיים רש"י "כדאיתא בספרי" לשלול המשל
23 שבתנחומא, כנ"ל ס"ג].

24 ו. והביאור - בהמשל:

25 (א) האשה, בהיותה "בת מלך", תובעת היא
26 בתקיפות מ"בעלה" (סתם) שאינו מלך, אבל רק (א)
27 כש"נפטרת מן העולם", (ב) כש"מפקדת על בני": כל
28 ימי נישואיה - הרי בכל אשה נאמר¹⁹ "והוא ימשל בך"
29 שהיא כפופה ובטלה ל"בעלה". אבל כשבא הזמן: (1)
30 ש"נפטרת מן העולם", (2) שמוכרחת לפקד "לבעלה
31 (סתם) על בניה" ועוד שהם נכדי המלך, הרי אז חוזר
32 וניעור התוקף של "בת מלך".

33 (ב) הבעל מבקש שאשתו תצוה את בניו עליו
34 ובלשון של "צו" וזירוז: כיון שהוא "בעלה" סתם ולא
35 מלך, יש מקום לחשש שהבנים נכדי מלך "ינהגו בי
36 מנהג בזיון כו"²⁰. ולכן נחוץ שאשתו (שהיא "בת
37 המלך") תזרום ותזהירם על כך.

38 (ג) הטענה היא "עד שאת מפקדני כו' פקדי בני
39 עלי כו'": בשלמא אם היה מלך, הנה גם אם בניו לא

(17) פסוק ח ובפרש"י.

(18) כז, יז.

(19) בראשית ג, טז.

(20) לשון הספרי כאן.

9 ו"תפלות במקום תמידין תקנום"³⁰. דאם יעלה
10 בלבו של אדם המתפלל: מהי החשיבות הגדולה כל
11 כך של עבודת התפלה שלי, ומדי יום ביומו, ומהו
12 הרעש אם יחסר, חס ושלום, אחד מהתפלות ביום
13 פשוט דימות החול?
14 על זה באה המענה וההוראה מפירוש רש"י דילן:
15 הקב"ה ביקש צווה את בני עלי שישמרו להקריב
16 במועדו שנים ליום תמיד (ותפלות - באות במקומן)
17 ואומר על זה "לחמיי" ושזהו חשוב עוד יותר מיפקוד
18 רועה לכל בני ישראל. ומובן שכן הוא בכל יום תמיד
19 - בימים המיוחדים שבשנה וביום פשוט בימות החול
20 - ובכל יום ויום נעשה על ידי תפלת כל אחד ואחד
21 "נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני".

(משיחת שבת פרשת פינחס, תשל"א)

(30) ברכות כו, ב.

1 בנים אתם לה' אלקיכם - רק אתם (למעלה מבחינת
2 מלך²⁸); אין שם אלא הקב"ה ונשמות ישראל בלבד,
3 "יהיו לך לבדך ואין לזרים אתך"²⁹.
4 וקשר זה בין הקב"ה לנשמות ישראל הוא ענין
5 תמידי ונצחי שאין בו שינויים; ולכן גם הקרבן
6 שבשייכות לזה - קרבן תמיד, מדי יום ביומו, ופועל
7 ה"נחת רוח לפני (הקב"ה) כו", וזהו, כביכול, "לחמיי"
8 של הקב"ה.

(28) "דאין מלך בלא עם . . נפרדים וזרים ורחוקים . . אפי' הי'
לו בנים רבים במאד לא שייך שם מלוכה עליהם" (שעיהו"א רפ"ז).
(29) משלי ה, יז. וע"ד מש"כ בזהר (ח"ג לב, א): לא אשתכחי
במלכא אלא ישראל בלחודוהי. וראה סד"ה ביום השמע"צ (הא' -
המשך תרס"ו). ד"ה ביום השמע"צ ה'שי"ת. ועוד.

אגרות קודש

ב"ה, י"ח תמוז, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מו' תמוז, בו כותב אשר בקרוב ימלאו לו תשע עשרה שנה ותיכף אחר זה ממשיך מויכוחו עם הנהלת הישיבה שאינו יכול לקיים דרישתם ללמוד מתאים לסדרי הישיבה וכו'. הנה בטח גם הוא מבין שזהו סתירה מרישא לסיפא כי אם בקרוב ימלאו לו תשע עשרה שנה בודאי אי אפשר שיהי' לו הנסיון בחינוך ובאופני הנהגה[ה], כאדם של כמה עשירות שנים ובמילא מובן אשר החלטותיו בזה שזה אי אפשר וזה מוכרח וכו' הרי עלולים לטעות ובפרט כשאלו העוסקים במשך כמה שנים בחנוך ואינם נוגעים בדבר אומרים ההיפך מהחלטתו הוא, ובנוסף על זה ההנהגה כיון שהמסובב מהחלטתו הוא שהזניח את הלימוד יצא מהישיבה ומהמשמעת שם וכו' הרי בטח קרוב לודאי גם בעיניו שזהו מתעלולי ופתויי היצר הרע המתנכל בכל הדרכים האפשריים לנתק את האדם מעבודת הבורא, ובא אליו בטענות של יראת שמים כבוד אם, מוצא כמה אשמות בהנהלת הישיבה כו'.

ואם לדעתי ישמע יחזור להישיבה על מנת ללמוד שם במסירה ונתינה ואז יצליח וגם בהנוגע לבריאות הנה כשיתיעץ עם רופא דמקצוע זה בודאי יסדר לו לימודו שתהי' הנשמה בריאה וגם הגוף בריא, ואין הדבר תלוי אלא בו שיחליט באמת לעסוק בתורת ד' עכ"פ עוד משך איזה זמן וללכת בדרכיו ואז יצליח.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

ויתן לך

וְאֵל שְׂדֵי יִבְרָךְ אוֹתְךָ וַיַּפְרֵךְ וַיַּרְבֵּךְ¹

פריה ורביה היא משם שדי.

שד"י — גימטריא בני"ם הרב"ה.

(תורת לוי יצחק עמ' יז)

וְאַתָּה שְׁלוֹם, וּבֵיתְךָ שְׁלוֹם, וְכָל אֲשֶׁר לְךָ שְׁלוֹם²

אתה — חסד, כמו שכתוב³ אתה כהן לעולם. ואתה פירושו גילוי, כי חסד הוא בחינת גילוי. ואת"ה — גימטריא נצ"ר חס"ד. ואתה שלום — באברהם, חסד, כתיב⁴ ואתה תבוא אל אבותיך בשלום.

ביתך — גבורה, כי ביי"ת היא האות השניה, וגבורה היא המדה השניה. והוא בחינת בית אלקים⁵, השם של גבורה. ביי"ת — גימטריא ב' פעמים אלקי"ם עם ב' פעמים ק"כ צירופיהם⁶. וביתך שלום — ביצחק, גבורה, כתיב⁷ וילכו מאתו בשלום.

וכל אשר לך — תפארת, שכולל ומחבר חסד וגבורה, ולכן נקרא כל, כי כל בשמים ובארץ⁸. וכל אשר לך שלום — ביעקב, תפארת, כתיב⁹ ושבתי בשלום אל בית אבי.

שלום — היינו יסוד, שנקרא שלום. והוא המשכת חג"ת במלכות על ידי יסוד המחבר אותן.

אברהם יצחק יעקב, עם מספר שנותיהם, קע"ה ק"פ קמ"ז¹⁰ — הוא מספר שלש פעמים שלו"ם עם י"ב אותיותיהם.

(הערות לזהר ב עמ' נד)

הלל

דַּלְתִּי וְלִי יְהוֹשִׁיעַ¹¹

דוד המלך, בחינת מלכות, אמר זאת על מדתו.

דלותי — אות ד' רומזת על מלכות, שהיא בחינת דלת, מלשון דלת ושער, כמו שכתוב¹² זה השער לה', שקאי על מלכות¹³.

ולי יהושיע — היינו המשכת החסדים למלכות, שבנינה מן הגבורות.

(הערות לזהר ב עמ' קצו)

טוֹב לְחִסּוֹת בַּה' מִבְּטוֹחַ בְּאָדָם¹⁴

לחסות בהוי' — החסיון והצל הם מרחוק, בחינת אור מקיף. בשם הוי', בחינת מקיף, יכול להיות רק חסיון בלבד, שאי אפשר להשיגו¹⁵.

מבטוח באדם — בטחון הוא דביקות וקירוב, בחינת אור פנימי. באדם העליון, המילוי דמ"ה של שם הוי' (אד"ם מספרו מ"ה), שהוא אור פנימי, המשכה מן ההעלם אל הגילוי, יכול להיות גם בטחון.

בט"ח — עולה י"ט, להורות שבטחון יכול להיות רק במילוי (במילוי מ"ה של שם הוי', הפשוט הוא כ"ו והמילוי י"ט).

(ליקוטים ואגרות עמ' רכג)

אוֹדֶךָ כִּי עֲנִיתָנִי, וַתְּהִי לִי לִישׁוּעָה¹⁶

דוד המלך אמר זאת על מדתו, מלכות.

עניתני — עניות ועינוי הם מצד הגבורות, ובנין המלכות הוא מן הגבורות.

ותהי לי לישועה — היא הישועה שבאה מן החסדים. וכמו ניסוך המים, חסד, שהם ממעיני הישועה¹⁷.

(הערות לזהר ב עמ' קצה)

(1) תולדות כח, ג.

(2) שמואל א כה, ו.

(3) תהלים קי, ד.

(4) לך לך טו, טו.

(5) ויצא כח, כב.

(6) קהלת יעקב מערכת בית.

(7) תולדות כו, לא.

(8) דברי הימים א כט, יא.

(9) ויצא כח, כא.

(10) אברהם - חיי שרה כה, ח. יצחק - וישלח לה, כח. יעקב - ויחי

מז, כח.

(11) תהלים קטז, ו.

(12) שם קיח, כ.

(13) שער ההקדמות עמ' קנג.

(14) תהלים שם, ח.

(15) לקוטי תורה דרושים לשמיני עצרת צ, ד.

(16) תהלים שם, כא.

(17) ישעיה יב, ג.

בשביל אלהיו, כמו (במדבר יא): "המקנא אתה לי", (זכריה א): "וקנאתי לציון" – בשביל ציון.

(יד) וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמִּכָּה יְיָ וְשׁוֹם גִּבְרָא בַּר יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִכָּה אֶת־הַמְדִּינִית וְזָמְרִי מְדִינְתָא וְזָמְרִי בַּר סְלוּא רַב בֵּית אַבָּא לְבֵית שְׁמַעוֹן:

פינחס" וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְגו' • במקום שיחס את הצדיק לשבח יחס את הרשע לגנאי. נשיא בית־אב לשמעוני • לאחד מחמשת בתי אבות שהיו לשבט שמעון. דָּבָר אַחֵר: להודיע שבחו של פינחס, שאף־על־פי שזה היה נשיא, לא מנע את עצמו מלקנא לחלול השם, לך הודיעה הכתוב מי הוא המקנה.

(טו) וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּכָּה טו וְשׁוֹם אֶתְתָא דְּאַתְקָטִילַת מְדִינְתָא פְּזָבִי בַּת צוּר רִישׁ אַמִּי בֵּית אַבָּא בְּמִדְיָן הוּא:

פינחס" וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּכָּה וְגו' • להודיע שנתן של מדינים, שהפקירו בת מלך לזנות, כדי להחטיא את ישראל. ראש אמות • אחד מחמשת מלכי מדין (במדבר לא): "את־אוי ואת־רקם ואת־צור וגו'", והוא היה חשוב מכלם, שנאמר "ראש אמות"; ולפי שנהג בזיון בעצמו להפקיר בתו, מנאו שלישי • בית־אב. חמשה בתי אבות היו למדין (בראשית כה): עיפה ועפר וחנף ואבידע ואלדעה, וזה היה מלך לאחד מהם.

(טז) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה טז וַיִּמְלִיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(יז) צִוֹּר אֶת־הַמְדִּינִים וְהַבִּיתֵם יְיָ אֲעַק יֵת מְדִינָאֵי וְחָקְטֵל אוֹתָם:

פינחס" צִוֹּר • כמו: זכור, שמור, לשון הנה עליכם לאיב אותם.

(יח) כִּי צִרְרִים הֵם לָכֶם בְּנִכְלִיהֶם יח אֲשֶׁר־נִכְּלוּ לָכֶם עַל־דְּבַר פְּעוֹר וְעַל־דְּבַר כְּזָבִי בַּת־נְשִׂיא מִדְיָן אֲחֵתָם הַמִּכָּה בְּיוֹם־הַמִּצִּיבָה עַל־דְּבַר פְּעוֹר:

פינחס" כִּי צִרְרִים הֵם לָכֶם וְגו' עַל־דְּבַר־פְּעוֹר • שהפקירו בנותיהם לזנות כדי להטעותכם אחר פֶּעוֹר. וְאֵת מוֹאָב לֹא צִוָּה להשמיד מפני רות שהיתה עתידה לצאת מהם כדאמרינן (בבבא קמא לח) •

(א) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמּוֹפֶגֶת וַיֹּאמֶר א וַיְהִי בְּתַר מוֹתָנָא וְאַמֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה וְאֵל אֶלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר:

(י) וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה י ומליל יְיָ עִם מֹשֶׁה לֵּאמֹר:

(יא) פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן יא פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן פָּהֲנָא אֶתְב יֵת חִימִתִּי מֵעַל בְּגֵי יִשְׂרָאֵל בְּדִקְנִי יֵת קִנְאָתִי בִּינְיָהוֹן וְלֹא שִׁיִּצִּית יֵת בְּגֵי יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי:

פינחס" פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן • (סנהדרין פב. סוטה מב) לפי שהיו השבטים מבזים אותו: הראיתם בן פוטי זה שפטם אבי אמו עגלים לעבודת אלילים והרג נשיא שבט מישראל, לפיכך בא הכתוב ויחסו אחר אהרן. בְּקִנְאוֹ אֶת־קִנְאָתִי • בְּקִנְאוֹ את נקמתי, בקצפו את הקצף שהיה לי לקצף. כָּל לְשׁוֹן "קִנְאָה" הוא המתחרה לנקם נקמת דָּבָר אנפרטמנ"ט בלעז.

~ נקודות משיחות קודש ~

הראיתם בן פוטי זה, שפיטם אבי אמו עגלים לעבודת אלילים (כה, יא).

נשאלת השאלה, הרי גם אהרן היה זקנו של פנחס, ומה ראו השבטים להדגיש את מצויו של זקנו השני, יתרו? לכן מדייק רש"י שיתרו היה אבי אמו, שבן אשה מזרע תחילה יולדת זכר, איש מזרע תחילה יולדת נקבה (רש"י ויגש מו, טו). מובן אם כן, שטבעו של פנחס נוטה יותר לאמו מאשר לאביו, וכן אצל אמו מתבטאת במדה גדולה יותר תכונות אביה (יתרו) מאשר תכונות אמה.

(לקוטי שיחות ח עמ' 165)

(יב) לָכֵן אָמַר הַנָּבִי נָתַן לוֹ אֶת־יְיָ לָכֵן אָמַר הָא אֲנִי גִּזְרִי שְׁלוֹם:

פינחס" אֶת־בְּרִיתִי שְׁלוֹם • (סנהדרין פב) דתהא לו לברית שלום, פֶּאֶדָם הַמְחִזִּיק טוֹבָה וְחֲנוּת לְמִי שְׁעוֹשָׁה עִמּוֹ טוֹבָה, אִף כָּאן פִּירֵשׁ לוֹ הַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא שְׁלוֹמוֹתָיו.

(יג) וַהֲיִתָּה לוֹ וְלִזְרְעוֹ אַחֲרָיו יג וַהֲיִתָּה לוֹ וְלִזְרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהֻנָּה עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר תִּחַלֵּף דִּי קִנְיָ גִדָם אֶלְהֵה קִנְיָ עַל בְּגֵי יִשְׂרָאֵל:

פינחס" וַהֲיִתָּה לוֹ • בריתי זאת. ברית כְּהֻנָּה עוֹלָם • שאף על פי שפָּהֲרָה נִתְּנָה כְּהֻנָּה לְזֶרְעוֹ שֶׁל אֶהֱרֹן, לֹא נִתְּנָה אֶלָּא לְאֶהֱרֹן וּלְבָנָיו שֶׁנִּמְשְׁחוּ עִמּוֹ וּלְתוֹלְדוֹתֵיהֶם שֶׁיִּוָּלְדוּ אַחֵר הַמְּשֻׁחָתָן, אֲבָל פִּינְחָס שְׁנוֹלֵד קִדְּם לָכֵן וְלֹא נִמְשַׁח, לֹא בָּא לְכַלֵּל כְּהֻנָּה עַד כָּאן. וְכֵן שִׁנּוּ בְּזַבְחֵיהֶם: לֹא נִתְּפָהוּ פִּינְחָס עַד שֶׁהִרְגוּ לְזָמְרִי. לֹא־לֵהֱיוֹ

שיעור יומי ושנים מקרא ואחד תרגום לפרשת פינחס – יום שני

פינ"א ויהי אחרי המגפה וגו' • משל לרועה שנכנסו זאבים לתוך עדרו והרגו בהן, והוא מונה אותן לידע מנן הנותרות. דבר אחר: כשיצאו ממצרים ונמסרו למשה, נמסרו לו במנון, עקשו כשקרב למות ולהחזיר צאנו, מחזירים במנון.

(ב) שֵׁאוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ בַּלְעֶדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה לְבֵית אֲבֹתָם בְּלִיַּצָּא צָבָא בְּיִשְׂרָאֵל:
 • כבילו ית חשבון כל בנשמת דבני ישראל מבר עשרין שנין ולעלא לבית אבהתהון כל נפק חילא בישראל:

פינ"א • לבית אבותם. על שבת האב יתיחסו ולא אחר האם.

(ג) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאַלְעָזָר הַכֹּהֵן אֹתָם בְּעֶרְכַּת מוֹאָב עַל־יַרְדֵּן יְרֵחוֹ לֵאמֹר:
 • ומליל משה ואלעזר הכהן כהנא אמרו למני יתהון במישרא דמואב על ירדנא דירחו למימר:

פינ"א • וידבר משה ואלעזר הכהן אתם. דברו עמם על זאת, שצוה המקום למנותם. לאמור. אמרו להם: צריכים אתם להמנות מבן עשרים שנה ומעלה.

(ד) מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְמוֹעֵלָה בְּאֶשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיּוֹצֵאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:
 • מבר עשרין שנין ולעלא כמא די פקיד יי ית משה ובני ישראל די נפקו מארעא דמצרים:

פינ"א • באשר צוה וגו' • שיהא מנינם מבן עשרים שנה ומעלה, שצאמור (שמות ל): "כל העבר על-הפקדים וגו'".

• יום שני •

(ה) רְאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רְאוּבֵן חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפָלוֹא מִשְׁפַּחַת הַפְּלָאִי:
 • הראובן בכור ישראל בני ראובן חנוך משפחת החנכי לפלוא משפחת הפלאי:

פינ"א • משפחת החנכי. לפי שהיו האמות מבזין אותם ואומרים: מה אלו מתיחסין על שבטיהם, סבורין הם שלא שלטו המצרים באמותיהם? אם בגופם היו מושלים – קל וחמור בגשותיהם! לפיכך הטיל הקדוש-ברוך-הוא שמו עליהם: ה"א מצד זה וי"ד מצד זה, לומר: מעיד אני עליהם שהם בני אבותיהם. וזה הוא שמפרש על-ידי דוד (תהילים קכב): "שבטי-יה עדות לישראל". – השם הזה מעיד עליהם לשבטיהם, לפיכך בקלם קתיב: "החנכי", "הפלאי", אבל בימנה לא הצר לומר "משפחת הימני" – לפי שהשם קבוע בו: יו"ד בראש וה"א בסוף.

~ נקודות משיחות קודש ~

לפי שהיו האימות מבזין אותם ואומרים: מה אלו מתיחסין על שבטיהם. . . לפיכך הטיל הקב"ה שמו עליהם. . . וזה

הוא שמפרש על ידי דוד, שבטי יה- עדות לישראל (כו, ה). לגבי דוד מצינו (במאות עו, ב) שדואג האדומי טען שהוא אסור לבוא בקהל, שהרי קאתי מרות המואביה, וקתיב (תצא כג, ד) לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה' (ואבגר ענה לו, שהכנה לעמוני ולמואבי ולא לעמונית ולמואבית). הרי שאצל דוד נוגע במיוחד שלילת נתינת מקום לערעור בענין של ייחוסין, ולכן מדגיש דוד ענין זה גם בנוגע לכל ישראל.

(שיחת ש"פ פנחס תשמ"ז – התעודות תשמ"ז ד עמ' 117)

(ו) לַחֲצֹרֵן מִשְׁפַּחַת הַחֲצֹרֹנִי וְלַחֲצֹרֵן וִרְעִית חֲצֹרֹן לְכַרְמֵי וִרְעִית כַּרְמֵי:
 • לחרצון משפחת החצרוני וחרצון ורעית חצרון לכרמי ורעית פרמי:

(ז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הָרְאוּבֵנִי וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וּשְׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים:
 • אלה משפחת הראובני ויהיו פקדיהם שלשה וארבעים אלף ושבע מאות ושלשים:

(ח) וּבְנֵי פָּלוֹא אֱלִיאָב:
 • ובני פלוא אליאב:

(ט) וּבְנֵי אֱלִיאָב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאַבִּירָם הָיוּ דָתָן וְאַבִּירָם מִצְרַעִי כְּנֻשָׁתָא דְאַתְּכַנְשׁוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֶהֱרֹן בְּכֻנְשָׁתָא דְקָרַח וְיָהוֹה:
 • ובני פלוא נמואל ודתן ואבירם היו דתן ואבירם מצרעי כנשמת דאתכנשו על משה ועל אהרן בכנשמת דקרח ויהוה:

פינ"א • אשר הצו. את ישראל על משה. בהצתם. את העם על ה'. הצו. השיאו את ישראל לריב על משה, לשון הפעיל.

(י) וּתְפֻלַּח הָאָרֶץ אֶת־פִּיָּהּ וּתִבְלַע אֹתָם וְאֶת־קֶרַח בְּמוֹת הָעֵדָה בְּאֶכְל הָאִישׁ אֶת חֲמִשִּׁים וּמֵאוֹתָיִם אִישׁ וַיְהִיו לְגֵם:
 • ותפלת הארץ את-פיה ותבלע אותם ואת-קרח במוות העדה באכל האיש את חמשים ומאותים איש ויהיו לגם:

פינ"א • ויהיו לגם. לאות ולזכרון, (במדבר יז) למען אשר לא יקרב איש זר, לחלק עוד על הכהנה.

(יא) וּבְנֵי־קָרַח לֹא־מָתוּ:
 • ובני קרח לא מתו:

פינ"א • ובני קרח לא-מתו. (במ"ר סנהדרין קי) הם היו בעצה תחלה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם, לפיכך (סנהדרין קי) נתבצר להם מקום גבה בגיהנם ונשבו שם.

(יב) בְּנֵי שִׁמְעוֹן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְנְמוּאֵל מִשְׁפַּחַת הַנְּמוּאֵלִי לִיִּמִין מִשְׁפַּחַת הַיִּמִּינִי לִיִּכִין מִשְׁפַּחַת הַיִּכִּינִי:
 • בני שמעון למשפחתם לנמואל משפחת הנמואלי לימין משפחת הימיני ליכין משפחת היכני:

(יג) לְזֶרַח מִשְׁפַּחַת הַזֶּרְחִי לְשֹׁאֵל מִשְׁפַּחַת הַשְּׁאוּלִי:
 • לזרח משפחת הזרחי לשאול משפחת השאולי:

פינ"א • לזרח. הוא (שמות ו) צחר, לשון צהר, אבל משפחת אהר

(כג) בְּנֵי יִשְׁשֹׁכָר לְמִשְׁפַּחְתָּם
תּוֹלַעַ מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלַעִי לְפָנָה
מִשְׁפַּחַת הַפּוּנִי:

(כד) לְיִשׁוּב מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי
לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמֶרֶנִי:

פינ"ג • לְיִשׁוּב • הוא יוב האמור בְּיִרְדֵי מִצְרַיִם, כִּי כָל הַמִּשְׁפָּחוֹת נִקְרְאוּ עַל שֵׁם יִרְדֵי מִצְרַיִם. וְהַנּוֹלָדִין מִשֵּׁם וְהַלֵּאָה לֹא נִקְרְאוּ הַמִּשְׁפָּחוֹת עַל שְׁמָם, חוּץ מִמִּשְׁפַּחוֹת אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה שְׁנוֹלְדוּ כָּלֵם בְּמִצְרַיִם, וְאַרְךְ וְנַעֲמָן בְּנֵי בִלְעָ בֶן בְּנִימִין. וּמִצְאֵתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן, שִׁירְדָה אִמּוֹן לְמִצְרַיִם כְּשֶׁהִיָּתָה מִצְרַת מֵהֶם, לִכְךָ נִחְלְקוּ לְמִשְׁפָּחוֹת כְּפִצְרוֹן וְחִמּוּל, שֶׁהֵיוּ בְנֵי בְנִים לַיהוּדָה, וְחִבְר וּמִלְכִּיאֵל, שֶׁהֵיוּ בְנֵי בְנִים שֶׁל אֲשֵׁר. וְאִם אֲנִידָה הֵיא, הֵרִי טוֹב, וְאִם לֹא, אֹמֵר אֲנִי שֶׁהֵיוּ לְבִלְעָ בְנֵי בְנִים הִרְבָּה וּמִשְׁנִים הִלְלוּ אֶרֶךְ וְנַעֲמָן יִצְאָה מִכָּל אֶחָד מִשְׁפָּחָה רַבָּה וְנִקְרְאוּ תוֹלְדוֹת שְׁאָר הַבְּנִים עַל שֵׁם בִלְעָ, וְתוֹלְדוֹת הַשְּׁנִיִּם הִלְלוּ וְנִקְרְאוּ עַל שְׁמָם. וְכֵן אֲנִי אֹמֵר בְּבִנֵי מְכִיר שֶׁנִּחְלְקוּ לְשֵׁנֵי מִשְׁפָּחוֹת: אַחַת נִקְרְאָתָה עַל שְׁמוֹ וְאַחַת נִקְרְאָתָה עַל שֵׁם גִּלְעָד בְּנוֹ. הַמֶּשֶׁ מִשְׁפָּחוֹת חִסְרוּ מִבְּנֵי שֶׁל בְּנִימִין. כָּאֵן נִתְקַיְמָה מִקְצַת נְבוֹאָת אֱמֹן, שֶׁקְרָאָתוֹ "בֶּן אוֹנִי" – בֶּן אֲנִינּוּתִי, וּבְפִלְגֶשֶׁת בְּגִבְעָה נִתְקַיְמָה כָּלָה. וְזוֹ מִצְאֵתִי בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדַּרְשָׁן.

(כה) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יִשְׁשֹׁכָר
לְפִקְדֵיהֶם אֲרַבְעָה וְשִׁשִּׁים אֵלֶּה
וְשִׁלֵּשׁ מֵאוֹת:

(כו) בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחְתָּם לְסֹרֵד
מִשְׁפַּחַת הַסֹּרֵדִי לְאֵלֹן מִשְׁפַּחַת
הָאֵלֹנִי לְיִחִיאֵל מִשְׁפַּחַת
הַיִּחִיאֵלִי:

(כז) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַזְּבוּלֹנִי
לְפִקְדֵיהֶם שִׁשִּׁים אֵלֶּה וְחֲמִשָּׁה
מֵאוֹת:

(כח) בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחְתָּם
מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם:

(כט) בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמִכִּיר מִשְׁפַּחַת
הַמִּכִּירִי וּמְכִיר הוֹלִיד אֶת־גִּלְעָד
לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי:

(ל) אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אֵיעֹר
מִשְׁפַּחַת הָאֵיעֹרִי לְחֵלֶק
מִשְׁפַּחַת הַחֵלְקִי:

(לא) וְאַשְׁרֵיאֵל מִשְׁפַּחַת
הָאֲשֵׁרֵאֵלִי וְשִׁכֶם מִשְׁפַּחַת
הַשְּׁכִמִי:

בְּטָלָה וְכֵן חֲמֵשׁ מִשְׁבֵּט בְּנִימִין, שֶׁהֵרִי בַעֲשָׂרָה בְנִים יִרְדֵי לְמִצְרַיִם וְכָאֵן לֹא מִנֵּה אֵלֶּה חֲמִשָּׁה, וְכֵן אֲצַבֵּן לְגֵד, הֵרִי שְׁבַע מִשְׁפָּחוֹת. וּמִצְאֵתִי בְּגִמְרָא יְרוּשְׁלַמִּית, (סוּטָה פ"א. יוֹמָא פ"א) שֶׁכְּשִׁמָּת אֶהְרֹן נִסְתַּלְקוּ עֲנָנֵי כְבוֹד, וּבָאוּ הַכְּנַעֲנִים לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל, וְנִתְּנוּ לֵב לְחִזּוֹר לְמִצְרַיִם, וְחִזְרוּ לְאַחֲזִירֵיהֶם שְׁמוֹנֶה מִסְּעוֹת מֵהֵר הֵהָר לְמוֹסְרָה, שֶׁנֶּאֱמָר (דְּבָרִים י'): "וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נָסְעוּ מִבְּאֵרוֹת בְּנֵי־יַעֲקֹב מוֹסְרָה שָׁם מֵת אֶהְרֹן". וְהֵלֵא בְּהֵר הֵהָר מֵת? וּמִמוֹסְרָה עַד הֵר הֵהָר שְׁמוֹנֶה מִסְּעוֹת וְשֶׁל מִלְפָּרֶע? אֵלֶּה שֶׁחִזְרוּ לְאַחֲזִירֵיהֶם, וְנִדְּפוּ בְנֵי לִוִּי אַחֲרֵיהֶם לְהַחֲזִירָם, וְהָרְגוּ מֵהֶם שְׁבַע מִשְׁפָּחוֹת, וּמִבְּנֵי לִוִּי נָפְלוּ אַרְבַּע מִשְׁפָּחוֹת: מִשְׁפַּחַת שְׁמוּעִי וְעִזִּיאֵלִי, וּמִבְּנֵי יִצְחָר לֹא נִמְנוּ כָּאֵן אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי; וְהַרְבִּיעִית לֹא יִדְעֵתִי מֵהָ הֵיא. וְרַבִּי תַנְחוּמָא דְרַשׁ, שְׁמוֹתָם בְּמִגְפָּה בְּדִבְרֵי בִלְעָם, אֲבָל לְפִי הַחֲסֵרוֹן שֶׁחִסַּר מִשְׁבֵּט שְׁמֵעוֹן בְּמִנְיָן זֶה מִמִּנְיָן הָרֵאשׁוֹן שֶׁבְּמִדְבַּר סִינִי, נִרְאָה שֶׁכָּל כ"ד אֵלֶּה נָפְלוּ מִשְׁבֵּטוֹ שֶׁל שְׁמֵעוֹן.

(יד) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמֵעוֹנִי שְׁנֵים
וְעֶשְׂרִים אֵלֶּה וּמֵאוֹתָיִם:

(טו) בְּנֵי גֵד לְמִשְׁפַּחְתָּם לְצִפּוֹן
מִשְׁפַּחַת הַצִּפּוֹנִי לְחִגִּי מִשְׁפַּחַת
הַחִגִּי לְשׁוֹנִי מִשְׁפַּחַת הַשׁוֹנִי:

(טז) לְאֹנִי מִשְׁפַּחַת הָאֹנִי לְעָרִי
מִשְׁפַּחַת הָעָרִי:

פינ"ד • לְאֹנִי • אֹמֵר אֲנִי שֶׁזֶּה מִשְׁפַּחַת אֲצַבֵּן וְאִנִּי יוֹדֵעַ לְמֵה לֹא נִקְרְאָתָה מִשְׁפַּחְתּוֹ עַל שְׁמוֹ.

(יז) לְאֶרְדֹּר מִשְׁפַּחַת הָאֶרְדֹּרִי
לְאֶרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת הָאֶרְאֵלִי:

(יח) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־גֵד
לְפִקְדֵיהֶם אֲרַבְעִים אֵלֶּה וְחֲמִשָּׁה
מֵאוֹת:

(יט) בְּנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וַיְמָת
עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

(כ) וַיְהִיו בְּנֵי־יְהוּדָה לְמִשְׁפַּחְתָּם
לְשִׁלָּה מִשְׁפַּחַת הַשִּׁלְלִי לְפָרִץ
מִשְׁפַּחַת הַפָּרִצִי לְזִרָה מִשְׁפַּחַת
הַזִּרְחִי:

(כא) וַיְהִיו בְּנֵי־פָרִץ לְחִצְרֹן
מִשְׁפַּחַת הַחִצְרֹנִי לְחִמּוּל
מִשְׁפַּחַת הַחִמּוּלִי:

(כב) אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה
לְפִקְדֵיהֶם שִׁשָּׁה וְשִׁבְעִים אֵלֶּה
וְחֲמִשָּׁה מֵאוֹת:

שיעור יומי ושנים מקרא ואחד תרגום לפרשת פינחס – יום שלישי

(לב) וישמידע משפחת השמידעי וחסר משפחת החפרי:
 (לג) וצלפחד בן חפר לא יהיו לו בנים כי אם בנות ושם בנות צלפחד מחלה ונעה חגלה מלכה ותרגעה:
 (לד) אלה משפחת מנשה ופקדיהם שנים וחמשים אלה ושבוע מאות:
 (לה) אלה בני אפרים למשפחתם לשתלח משפחת השתלחי לבכר משפחת הבכרי לתחן משפחת התחני:
 (לו) ואלה בני שותלח לערן משפחת הערני:
 (לז) אלה בני שותלח וגו' שער בני שותלח ונקראו תולדותיהם על שם שותלח ומערן יצאה משפחה רבה ונקראת על שמו ונחשבו בני שותלח לשתי משפחות. צא וחשב, ותמצא בפרשה זו חמשים ושבוע משפחות ומבני לוי שמונה הרי ששים וחמש, וזהו שנאמר (דברים ז): "כי אתם המעט וגו'" ה"א מעט, חמשה אתם חסרים ממשפחות כל העמים שהן שבעים, אף זה הבנתי מיסודו של רבי משה הדרשן, אף הצרכתי לפחות ולהוסיף בדבריו.

(מא) אלה בני בנימין למשפחתם ופקדיהם חמשה וארבעים אלה ושש מאות:
 (מב) אלה בני דן למשפחתם לשוהם משפחת השוחמי אלה משפחת דן למשפחתם:
 פירש"י • לשוחם • הוא חשים.

(מג) כל משפחת השוחמי ופקדיהם ארבעה ושישים אלה וארבע מאות:
 (מד) בני אשר למשפחתם לימנה משפחת הימנה לישוי משפחת הישוי לבריעה משפחת הבריעי:
 (מה) לבני בריעה לחבר משפחת החברי למלכיאל משפחת המלכיאלי:
 (מו) ושם בת אשר שרח:
 פירש"י • ושם בת אשר שרח • לפי שהיתה קצומת בחיים מנאה פאן.

(מז) אלה משפחת בני אשר ופקדיהם שלשה וחמשים אלה וארבע מאות:
 (מח) בני נפתלי למשפחתם ליחצאל משפחת היחצאלי לגוני משפחת הגוני:
 (מט) ליצר משפחת היצרי לשלם משפחת השלמי:
 (נא) אלה פקודי בני ישראל שש מאות אלה ואלף שבע מאות ושלשים:

(מז) אלה משפחת בני אשר ופקדיהם שלשה וחמשים אלה וארבע מאות:
 (מח) בני נפתלי למשפחתם ליחצאל משפחת היחצאלי לגוני משפחת הגוני:
 (מט) ליצר משפחת היצרי לשלם משפחת השלמי:
 (נא) אלה פקודי בני ישראל שש מאות אלה ואלף שבע מאות ושלשים:

(לו) אלה משפחת בני אפרים ופקדיהם שנים ושלשים אלה וחמש מאות אלה בני יוסף למשפחתם:
 (לז) בני בנימין למשפחתם לבלע משפחת הבלעי לאשביל משפחת האשבילי לאחירם משפחת האחירמי:

פירש"י • לאחירם • הוא אחי שירד למצרים, ולפי שנקרא על שם יוסף שהיה אחיו ורם ממנו נקרא אחירם.

(לט) לשפופם משפחת השופמי לחופם משפחת החופמי:

פירש"י • שפופם • הוא מפים, על שם שהיה יוסף שפופ בין האמות.

(מ) ויהיו בני בלע ארד ונעמן משפחת הארדי לנעמן משפחת הנעמי:

◆ יום שלישי ◆
 (נב) וידבר יהוה אלימשה לאמר:
 (נג) לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות:

(נב) וידבר יהוה אלימשה לאמר:
 (נג) לאלה תחלק הארץ בנחלה במספר שמות:

נז ואלין מנגי לואי
לוצינחון לגרשון ורעית
גרשון לקהת ורעית קהת
למרי ורעית מרי:

נח אלין ורעית לוי ורעית
לכני ורעית חבירן ורעית
מחלי ורעית מושי ורעית
קרח וקהת אוליד ית
עמרם:

פינ"י אלה משפחת לוי • חסר כאן משפחת השמע' והעזיאל
וקצת מן היצחקי.

(נז) וְשֵׁם אִשְׁתְּ עֲמֶרְם יוֹכָבֵד
בַּת־לֵוִי אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ לֵלֵוִי
בְּמִצְרַיִם וַתֵּלֶד לְעֲמֶרְם אֶת־אֶהֱרֹן
וְאֶת־מֹשֶׁה וְאֶת מִרְיָם אֲחֹתָם:

פינ"י אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ לֵלֵוִי בְּמִצְרַיִם • (סוטה יב) אֲשֶׁתוֹ יִלְדָתָהּ
בְּמִצְרַיִם, [לְדָתָהּ בְּמִצְרַיִם] וְאִין הוֹרָתָהּ בְּמִצְרַיִם. כְּשֶׁנִּכְסוּ לְתוֹךְ
הַחוּמָה לְדָתָהּ. וְהִיא הַשְׁלִימָה מִנֵּן שְׁבָעִים, שְׁהָרִי בְּכָרְטֹן אִי
אֶתָּה מוֹצֵא אֶלָּא שְׁשִׁים וְתִשְׁעִים.

(ס) וַיֹּלֶד לְאֶהֱרֹן אֶת־נָדָב וְאֶת־
אֲבִיהוּא אֶת־אֶלְעָזָר וְאֶת־
אִיתָמָר:

(סא) וַיָּמָת נָדָב וְאֲבִיהוּא
בְּחֻקֵּיהֶם אֲשֶׁר־זָרָה לִפְנֵי יְהוָה:

(סב) וַיְהִי פְקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה
וְעֶשְׂרִים אֶלֶף כֹּל־זָכָר מִבְּנוֹת־חֹדֶשׁ
וּמַעֲלָה כִּי לֹא הִתְפַּקְדוּ בַתּוֹךְ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־נָתַן לָהֶם נַחֲלָה
בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

פינ"י כִּי לֹא הִתְפַּקְדוּ בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • להיות נמנין בני
עשרים שנה. ומה טעם? כי לא־נתן להם נחלה, והנמנין מִבְּנוֹת־חֹדֶשׁ
עשרים שנה היו בני נחלה, שְׁנָאֵמָר: "אִישׁ לִפִּי פְקֻדִי וְיָתֵן
נַחֲלָתוֹ".

(סג) אֵלֶּה פְקֻדֵי מֹשֶׁה וְאֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּעֶרְכַּת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יְרֵחוֹ:
(סד) וּבְאֵלֶּה לֹא־יָהִי אִישׁ
מִפְקֻדֵי מֹשֶׁה וְאֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר
פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר
סִינִי:

פינ"י אֵלֶּה תַחֲלֵק הָאָרֶץ • ולא לפחותים מִבְּנוֹת־חֹדֶשׁ עשרים,
אֶת־עַל־פִּי שְׁבָאוֹ לְכָל־עֶשְׂרִים בְּטָרֶם חֲלוּקֵי הָאָרֶץ – שְׁהָרִי
שְׁבַע שָׁנִים כְּבָשׁוֹ וְשְׁבַע חֲלָקוֹ, לֹא נָטְלוּ חֵלֶק בְּאָרֶץ אֶלָּא אֵלֶּה
שֵׁשׁ מֵאוֹת אֶלֶף וְאַלְפֵי, וְאֵם הָיָה לְאֶחָד מֵהֶם שִׁשָּׁה בָנִים לֹא
נָטְלוּ אֶלָּא חֵלֶק אֲבִיהֶם לְבָדוֹ.

(נד) לָרֹב תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ וְלַמְעַט
תִּמְעָט נַחֲלָתוֹ אִישׁ לִפִּי פְקֻדִיו
יָתֵן נַחֲלָתוֹ:

פינ"י לָרֹב תִּרְבֶּה נַחֲלָתוֹ • לשבט שֶׁהָיָה מְרֻבָּה בְּאוֹכְלוֹסִין נִתְּנוּ
חֵלֶק רֹב, וְאֶת־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הָיוּ הַחֲלָקִים שְׁוִים – שְׁהָרִי הַכָּל לִפִּי
רְבוּיִי הַשְּׁבֵט חֲלָקוֹ הַחֲלָקִים – לֹא עָשׂוֹ אֶלָּא עַל יְדֵי גוֹרֵל, וְהַגּוֹרֵל
הָיָה עַל־פִּי רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁמִּפְּרָשׁ בְּבָבָא בִּתְרָא (דף קיח):
אֶלְעָזָר הֵכֵהוּ הָיָה מְלָכֵשׁ בְּאוֹרִים וְתַמִּים וְאָמַר בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ:
אִם שְׁבֵט פְּלוּנִי עוֹלָה, תַּחֲוֹם פְּלוּנִי עוֹלָה עִמּוֹ. וְהַשְּׁבָטִים הָיוּ
כְּתוּבִים בִּי"ב פְּתָקִין, וִי"ב גְּבוּלִים בִּי"ב פְּתָקִין, וּבְלָלוּם בְּקוֹלֵפִי,
וְהַנָּשִׂא מְכַנִּים יָדוֹ לְתוֹכָהּ וְנוֹטֵל שְׁנֵי פְתָקִין: עוֹלָה בִּידוֹ פְתָק
שֶׁל שֵׁם שְׁבָטוֹ וּפְתָק שֶׁל גְּבוּל הַמִּפְרָשׁ לוֹ, וְהַגּוֹרֵל עִצְמוֹ הָיָה
צוּחַ וְאָמַר: אֲנִי הַגּוֹרֵל עָלִיתִי לְגְבוּל פְּלוּנִי לְשְׁבֵט פְּלוּנִי, שְׁנָאֵמָר:
"עַל־פִּי הַגּוֹרֵל". וְלֹא נִתְחַלְקָה הָאָרֶץ בְּמִדָּה, לִפִּי שֵׁשׁ גְּבוּל
מִשְׁבַּח מַחֲבָרוֹ, אֶלָּא בְּשׂוּמָא: בֵּית כּוֹר רַע כְּנָגַד בֵּית סָאָה טוֹב,
הַכָּל לִפִּי הַדְּמִים.

(נה) אֶת־גּוֹרֵל יַחֲלֹק אֶת־הָאָרֶץ
לְשִׁמּוֹת מִטּוֹת־אֲבֹתָם יַנְחִלּוּ:
אֶת־הַתְּפִלָּה יַחֲסִינוּ:

פינ"י לְשִׁמּוֹת מִטּוֹת־אֲבֹתָם • אֵלֶּה יוֹצְאֵי מִצְרַיִם. שְׁנֵה הַכְּתוּב
נַחֲלָה זֶה מִכָּל הַנַּחֲלוֹת שֶׁבַתְּוֹרָה, שֶׁכָּל הַנַּחֲלוֹת, הַחִיִּים יוֹרְשִׁים
אֶת הַמֵּתִים, וְכָאֵן מֵתִים יוֹרְשִׁים אֶת הַחִיִּים. כִּיצַד? שְׁנֵי אֲחִים
מִיּוֹצְאֵי מִצְרַיִם שֶׁהָיוּ לָהֶם בָּנִים בְּבֹאֵי הָאָרֶץ, לִזָּה אֶחָד וְלִזָּה
שְׁלֹשָׁה. הָאֶחָד נָטַל חֵלֶק אֶחָד, וְהַשְּׁלֹשָׁה נָטְלוּ שְׁלֹשָׁה, שְׁנָאֵמָר:
"לֹאֶלֶּה תַחֲלֹק הָאָרֶץ". חֲזָרָה נַחֲלָתָן אֶצֶל אֲבִי אֲבִיהֶן וְחֲלָקוֹ הַכָּל
בְּשִׁנָּה. וְזֶה שְׁנָאֵמָר: "לְשִׁמּוֹת מִטּוֹת־אֲבֹתָם יַנְחִלּוּ", שְׁאֲחֵר שֶׁנָּטְלוּ
הַבָּנִים, חֲלָקוֹהָ לִפִּי הָאֲבוֹת שִׁינְאוֹ מִמִּצְרַיִם, וְאֵלֶּה מִתְחַלֶּה חֲלָקוֹהָ
לְמִנֵּן יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, לֹא הָיוּ נוֹטְלִין אֵלֶּה הָאֲרֻבָּעָה אֶלָּא שְׁנֵי
חֲלָקִים, עֲקָשׁוֹ נָטְלוּ אֲרֻבָּעָה חֲלָקִים. אֶת גּוֹרֵל • יָצִאוּ יְהוֹשֻׁעַ
וְכָלֵב, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (שׁוֹפְטִים א): "וַיָּתֵנוּ לְכָלֵב אֶת־חֲבֵירוֹן כְּאֲשֶׁר
דִּבֶּר מֹשֶׁה", וְאָמַר (יְהוֹשֻׁעַ יט): "עַל־פִּי ה' נָתַנוּ לוֹ אֶת־הָעֵרָה אֲשֶׁר
שָׂאֵל". מִטּוֹת־אֲבֹתָם • יָצִאוּ גֵרִים וְעַבְדִּים.

(נו) עַל־פִּי הַגּוֹרֵל תַּחֲלֹק נַחֲלָתוֹ
בֵּין רֹב לַמְעַט:

פינ"י עַל־פִּי הַגּוֹרֵל • הַגּוֹרֵל הָיָה מִדְּבַר, כְּמוֹ שֶׁפִּירֶשְׁתִּי; מִגִּיד
שֶׁנִּתְחַלְקָה בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ, לָקַח נֶאֱמָר: "עַל־פִּי־ה'".

שיעור יומי ושנים מקרא ואחד תרגום לפרשת פינחס – יום רביעי

את אחרים עמו. (שבת צו) רבי עקיבא אומר: מקושש עצים היה. ורבי שמעון אומר: מן המעפילים היה.

~ נקודות משיחות קודש ~

בַּחֲטָא לְבָדוּ מֵת וְלֹא הִחְטִיא אֶת אֲחֵרִים עִמּוֹ. רַבִּי עֲקִיבָא
אומר, מקושש עצים היה. ורבי שמעון אומר, מן המעפילים היה (כו, ג).

רבי עקיבא היה רגיל לזכות את ישראל (סנהדרין קי, ב). לפיכך
בחר בחטא המקושש, שהוא קל יותר, וזאת משתי סיבות. א.
בחטא זה לא היו משתתפים אחרים, וברור אפוא שלא החטיא
אחרים עמו. ב. מכיון שזה היה לפני מתן תורה, אין חומרת
העבירה שזה כלואר מתן תורה.
ורבי שמעון הרי דורש טעמא דקרא (גטין מט, ב). לכן הוא
סבור שמן המעפילים היה, כך שבאמירה 'בחטא מתי' יש גם
טעם מדוע מגיע לו חלק בארץ - כיון שמסר נפשו על ארץ
ישראל.

(לקוטי שיחות חלק ח עמ' 179)

(ד) לָמָּה יִגְרַע שָׁם-אֲבִינוּ מִתּוֹךְ
מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי אֵין לוֹ בֶּן תַּנְהִלְנוּ
אֲחִיזָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִינוּ:
למא יתמנע שמא
דאבונא מגו ורעיתה ארי
לית לה בר הב לנא
אחסנא בגו אחי אבונא:

פִּינָחִי לָמָּה יִגְרַע שָׁם-אֲבִינוּ • אֲנִי בַּמָּקוֹם בֵּן עוֹמְדוֹת וְאִם אֵין
הַנִּקְבוֹת חֲשׁוּבוֹת זָרַע, תִּתְּיבֹם אֲמֵנוּ לִבֵּם (ב"ב קט). כִּי אֵין לוֹ
בֶּן • הֵא אִם הָיָה לוֹ בֶּן, לֹא הָיוּ תוֹבְעוֹת כְּלוּם; מַגִּיד, שְׁחֻקְמִנִיּוֹת
הֵיוּ.

(ה) וַיִּקְרַב מֹשֶׁה אֶת-מִשְׁפָּטָן הַיִּקְרַב מֹשֶׁה יֵת דִּינָהן
לִפְנֵי יְהוָה:
היקרב משה את-משפטן • (סנהדרין ח) נעתלמה הלכה
ממנו, וכאן נפרע על שנטל עטרה לומר (דברים א): "והדבר אשר
יקשה מכם תקרבון אלי" (סנהדרין שס). דבר אחר: ראוייה היתה
פרשה זו להכתב על ידי משה, אלא שזכו בנות צלפחד ונכתבה
על ידו.

♦ יום רביעי ♦

(ו) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר:
(ז) כֵּן בְּנוֹת צֶלְפָּחָד דְּבַרְתָּ נָתַן
תַּתֵּן לָהֶם אֲחֻזָּה נַחֲלָה בְּתוֹךְ
אֲחֵי אֲבִיהֶם וְהַעֲבַרְתָּ אֶת-נַחֲלַת
אֲבִיהֶן לָהֶן:
ויאמר יי למשה למימר:
וזאת בנת צלפחד
ממלל מן תמן להון
אחוזת אחסנא בגו אחי
אבונא ומעבר ית אחסנא
אביהן להן:

פִּינָחִי כֵּן בְּנוֹת צֶלְפָּחָד דְּבַרְתָּ • כְּתוּבוֹמוֹ: "יָאוֹת". כִּף כְּתוּבָה
פְּרָשָׁה זוֹ לִפְנֵי בְּמֻרוֹם; מַגִּיד, שְׁרָאָתָה עֵינֵן מֵה שְׁלֹא רָאָתָה עֵינֵי
שֶׁל מֹשֶׁה. כֵּן בְּנוֹת צֶלְפָּחָד דְּבַרְתָּ • יָפָה תִּבְעֵנוּ; אֲשֶׁרִי אֲדֹם

פִּינָחִי וּבִאֲלֵה לֹא-הָיָה אִישׁ וְגו' • אָבֵל עַל הַנָּשִׁים לֹא נִגְזְרָה
גְּזֵרַת הַמְּוָגְלִים, לִפְי שֶׁהֵן הָיוּ מִחֻבּוֹת אֶת הָאָרֶץ; הַנָּשִׁים
אוֹמְרִים (במדבר יד): "נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוּבָה מִצְרִימָה", וְהַנָּשִׁים
אוֹמְרוֹת: "תְּנֶה-לָּנוּ אֲחֻזָּה", לְכָף נִסְמְכָה פְּרִשַׁת בְּנוֹת צֶלְפָּחָד
לְכָאן.

(סח) כִּי-אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת
יָמָתוֹ בַּמִּדְבָּר וְלֹא-נֹתַר מֵהֶם
אִישׁ כִּי אִם-כָּלֵב בֶּן-יִפְתָּה וִיהוֹשֻׁעַ
בֶּן-נּוּן:
סח ארי אמר יי להון ממת
ימותון במדברא ולא
אשתאר מנהון אנש אלמן
כלב בר יפתה ויהושע בר
נון:

(א) וַתִּקְרַבְנָה בְּנוֹת צֶלְפָּחָד בֶּן
חֲפַר בֶּן-גִּלְעָד בֶּן-מְכִיר בֶּן-מְנַשֶּׁה
לְמִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בְּנוֹיֹסָף וְאֵלֶּה
שְׁמֹת בְּנֵיהֶן מִחֻלָּה נָעָה וְחֻגְלָה
וּמִלְכָּה וְתַרְצָה:
איקריבא בנת צלפחד בר
חפר בר גלעד בר מכיר
בר מנשה לזרעית מנשה
בר יוסף ואלין שמות
בנותה מחלה נעה וחגלה
ומלכה ותרצה:

פִּינָחִי לְמִשְׁפַּחוֹת מְנַשֶּׁה בְּנוֹיֹסָף • לָמָּה נֹאמַר? וְהֵלֵא כָּבֹד
נֹאמַר "בֶּן-מְנַשֶּׁה"? אֵלֵא לומר לָךְ: יוֹסֵף חֲבַב אֶת הָאָרֶץ, שֶׁנֹּאמַר
(בראשית ג): "וְהַעֲלַתֶם אֶת-עַצְמוֹתַי וְגו'", וּבְנוֹתָיו חֲבָבוּ אֶת הָאָרֶץ,
שֶׁנֹּאמַר: "תְּנֶה-לָּנוּ אֲחֻזָּה". וְלִמְדָדָךְ, שֶׁהָיוּ כָּלֵם צַדִּיקִים, שֶׁכָּל מִי
שֶׁמַּעֲשִׂיו וּמַעֲשֵׂה אֲבוֹתָיו סְתוּמִים, וּפְרַט לָךְ הַכְּתוּב בֶּאֱחָד מֵהֶם
לִיחֹסוֹ לִשְׁבַח, הִרִי זֶה צַדִּיק בֶּן צַדִּיק. וְאִם יִחֹסוֹ לִגְנָא, כְּגוֹן (מ"ב
כח) "בֹּא יִשְׁמַעֲאֵל בֶּן-נַתָּנְיָה בֶּן אֱלִישֶׁמַּע" בִּידוּעַ שֶׁכָּל הַנִּזְכָּרִים
עִמּוֹ רָשָׁעִים הָיוּ. מִחֻלָּה נָעָה וְגו' • וְהֵלֵן הוּא אוֹמֵר (במדבר לו):
"וְתַהֲיֶינָה מִחֻלָּה תַּרְצָה", מַגִּיד, שֶׁכָּל שְׁקוּלוֹת זוֹ כְּזוֹ, לִפְיָךְ שֶׁנָּה
אֶת סִדְרוֹ.

(ב) וַתַּעֲמִדְנָה לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֶי
אֱלֻעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנֶי הַנְּשִׂאִים
וְכָל-הָעֵדָה פָּתַח אֶהֱלִמוּעַד
לֵאמֹר:
בתעמידנה לפני משה ולפני
אלעזר הכהן ולפני הנשיאם
וכל-העדה פתח אהל-מועד
לאמר:

פִּינָחִי לִפְנֵי מֹשֶׁה וּלְפָנֶי אֱלֻעָזָר • מַגִּיד, שֶׁלֹּא עָמְדוּ לִפְנֵיהֶם
אֵלֵא בְּשֵׁנַת הָאֲרֻבָּעִים אַחֵר שְׁמוֹת אֶהֱלֵן. לִפְנֵי מֹשֶׁה • וְאַחֵר
כִּף לִפְנֵי אֱלֻעָזָר? אֲפֹשֶׁר, אִם מֹשֶׁה לֹא יָדַע, אֱלֻעָזָר יוֹדֵעַ? אֵלֵא
סֵרַס הַמִּקְרָא וְדִרְשָׁהוּ, דְּבָרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה. אֲבָא חֲנַן מִשּׁוּם רַבִּי
אֱלֻעָזָר אוֹמֵר: בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ הָיוּ יוֹשְׁבִים וְעָמְדוּ לִפְנֵי כָּלֵם (ב"ב

קט, ספרי).

(ג) אֲבִינוּ מֵת בַּמִּדְבָּר וְהוּא לֹא
הָיָה בְּתוֹךְ הָעֵדָה הַנּוֹעְרִים עַל-
יְהוָה בַּעֲדַת-קֶרַח כִּי-בַחֲטָא מֵת
וּבָנִים לֹא-הָיוּ לוֹ:
אבונא מית במדברא והוא לא
היה בתוך העדה הנוערים על-
יהוה בעדת קרח כי-בחטא מת
ובנים לא-היו לו:

פִּינָחִי וְהוּא לֹא-הָיָה וְגו' • (שם קח, ספרי) לִפְי שֶׁהָיוּ בָּאוֹת לומר:
"בחטא מת", נִזְקְקוּ לומר לֹא בַּחֲטָא מֵת לִנְגִינִים וְלֹא בַּעֲדַת קֶרַח
שֶׁהָיוּ עַל הַקְדוּשָׁה-בְּרוּחָהּ הוּא, אֵלֵא בַּחֲטָא לְבָדוּ מֵת וְלֹא הִחְטִיא

שיעור יומי ושנים מקרא ואחד תרגום לפרשת פינחס – יום רביעי

שֶׁל אֶהְרֹן. דָּבָר אַחֵר: אֵין אַתָּה טוֹב מִמּוֹנֵי. (דברים לז): "עַל אֲשֶׁר לֹא־קִדְשְׁתָּם". הָא אִם קִדְשְׁתָּם אוֹתִי, עֲדִין לֹא הִגִּיעַ זְמַנְכֶם לְהַפְסֵר. בְּכָל מָקוֹם שֶׁכָּתַב "מִיתַתָּם", כָּתַב סְרוּחוֹנָם, לִפִּי שְׁנִיזָה גִזָּרָה עַל דוֹר הַמִּדְבָּר לְמוֹת בַּמִּדְבָּר בְּעוֹן שְׂלֹא הֶאֱמִינוּ, לִכְרֹךְ בְּקֶשׁ מִשָּׁה שֶׁיִּפְתַּח סְרוּחוֹ, שְׂלֹא יֵאמְרוּ: אֵף הוּא מִן הַמַּמְרִים הָיָה (יומא פ). מִשָּׁל לִשְׁתֵּי נָשִׁים שְׁלוּקוֹת בְּבֵית־דִּין: אַחַת קִלְקְלָה וְאַחַת אָכְלָה פֶּגִי שְׁבִיעִית וְכו', אֵף כָּאן, בְּכָל מָקוֹם שֶׁהִזְכִּיר מִיתַתָּן, הִזְכִּיר סְרוּחוֹנָם, הַלּוֹדִיעַ שְׂלֹא הָיְתָה בָּהֶם אֵלָּא זֶה בְּלִבָּד.

(יד) כָּאֲשֶׁר מְרִיתָם פִּי בַּמִּדְבָּר־צֵן
בְּמִרְיַת הַעֲדָה לְהַקְדִּישֵׁנִי בְּמִים
לְעֵינֵיהֶם הֵם מִי־מִרְיַת קִדְשׁ
מִדְבָּר־צֵן:
יִכְמָא דִּי סְרִיבְתוֹן עַל
מִימְרֵי בַּמִּדְבָּרָא דְצֵן
בְּמַצוֹת כְּנִשְׁתָּא לְקִדְשׁוֹתֵי
כְּמִנְא לְעִיגִיהוֹן אֲנוּן מִי
מַצוֹת רָקַם מִדְבָּרָא דְצֵן:

פִּיכִי"א הֵם מִי־מִרְיַת קִדְשׁ. הֵם לְבָדִם, אֵין בָּהֶם עוֹן אַחֵר. דָּבָר אַחֵר: הֵם שֶׁהִמְרוּ בְּמִרְיָה, הֵם הָיוּ שֶׁהִמְרוּ בֵּינֵם־סוּרָה, הֵם עֲצָמָם שֶׁהִמְרוּ בַּמִּדְבָּר צֵין.

(טו) וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־יְהוָה
לֵאמֹר:
טו וּמִלִּיל מִשָּׁה עִם יְיָ
לְמִימְרֵי:

פִּיכִי"א וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל־ה' וגו'. לְהוֹדִיעַ שֶׁכָּתוּב שֶׁל צִדִּיקִים, שֶׁכְּשֶׁנִּפְטָרִין מִן הָעוֹלָם מִנִּיחוּן צָרְקוֹ וְעוֹסְקִין בְּצָרְכֵי צְבוּרָה. לֵאמֹר. אָמַר לוֹ: הִשִּׁיבֵנִי אִם אַתָּה מִמְּנָה לָהֶם פְּרָגָס אִם לֹא.

(טז) וַיִּפְקֹד יְהוָה אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת
לְכָל־בָּשָׂר אִישׁ עַל־הַעֲרָה:
טו וְיִמְנִי יְיָ אֵלָּה רִוְחָא לְכָל
בְּסָרָא גְבֵר עַל כְּנִשְׁתָּא:

פִּיכִי"א וַיִּפְקֹד ה' פִּינוֹן שֶׁשָּׁמַע מִשָּׁה שֶׁאָמַר לוֹ הַמָּקוֹם: "תֵּן נַחֲלָת צִלְפַּחַד לְבְנוֹתֶיהָ", (במד"ד) אָמַר: הִגִּיעַ שָׁעָה שֶׁאֵתְּבַע צָרְכִּי, שִׁירְשׁוּ בְּנֵי אֵת גְּדֻלָּתִי. אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: לֹא כֹף עֲלֵתָה בְּמִחְשְׁבָה לִפְנֵי, כִּדָּא הוּא יְהוֹשֻׁעַ לְטַל שֹׁכֵר שְׁמוּשׁוֹ, שְׂלֹא מִשׁ מִתּוֹךְ הָאֵהָל. וְזֶהוּ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה (משלי כז): "נֹצֵר תִּאֲנֶה יֹאכֵל פְּרִיָּה". אֱלֹהֵי הָרוּחוֹת. לָמָּה נֶאֱמַר? אָמַר לִפְנֵיו: רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם! גְּלוּי וְיָדוּעַ לִפְנֵי דַעְתּוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְאֵינוֹן דּוֹמִין זֶה לָזֶה; מִנֵּה עֲלֵיהֶם מְנַהֵג שִׁיחָה סוֹבֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִפִּי דַעְתּוֹ.

(יז) אֲשֶׁר־יֵצֵא לִפְנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יָבֹא
לִפְנֵיהֶם וְאֲשֶׁר יוֹצִיאֵם וְאֲשֶׁר יָבִיאֵם
וְלֹא תִהְיֶה עֲדַת יְהוָה
בְּצֵאֵן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רַעַה:
יִי דִי יִפּוֹק קְדָמִיהוֹן וְדִי
עוֹל קְדָמִיהוֹן וְדִי יִשְׁקִינֵן
וְדִי יַעֲלִנֵן וְלֹא תִהִי
כְּנִשְׁתָּא דִּי כְּעָנָא דִּי לִית
לָהֶן רַעִי:

פִּיכִי"א אֲשֶׁר־יֵצֵא לִפְנֵיהֶם. לֹא כְּדָרֵךְ מַלְכֵי הָאֲמוֹת, שִׁישׁוּבִים בְּבִתְיָהֶם וּמִשְׁלַחִין אֶת חִילוֹתֵיהֶם לְמַלְחָמָה, אֵלָּא כְּמֹו שְׁעִשִּׁיתִי אֲנִי, שֶׁנִּלְחַמְתִּי בְּסִיחוֹן וְעוֹג, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר כא): "אֶל־תִּירָא אוֹתוֹ". וְכִדְרָךְ שֶׁעָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ, שֶׁנֶּאֱמַר (יהושע ה): "וַיִּלָּךְ יְהוֹשֻׁעַ אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ הֲלָנוּ אֶתָּה וגו'". וְכֵן בְּדוֹד הוּא אוֹמֵר (ש"א יח): "כִּי־הוּא יוֹצֵא

שֶׁהַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מוֹדֶה לְדַבְּרֵיו. נִתֵּן תִּתֵּן • (ב"ב קיח) שְׁנֵי חֲלָקִים: חֲלָק אַבִּיהוֹ, שֶׁהָיָה מִיּוֹצֵאֵי מִצְרַיִם, וְחֲלָקוֹ עִם אֶחָיו בְּנִכְסֵי חֶפֶר. וְהַעֲבַרְתָּ • לָשׁוֹן הַעֲבָרָה (ס"א עֲבָרָה) (ב"ב קט) הוּא בְּמִי שֶׁאֵינוֹ מֵנִיחַ בֶּן לְיוֹרְשׁוֹ. דָּבָר אַחֵר: עַל שֵׁם שֶׁהִבַּת מַעֲבַרְתָּ נִחְלָה מִשְׁבֵּט לְשְׁבֵט, שֶׁבִּנְיָה וּבַעֲלָה יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ; שְׂלֹא (ב"ב קכ) תִּסָּב נִחְלָה לֹא נִצְטוּנָה אֵלָּא לְאוֹתוֹ הַדוֹר בְּלִבָּד. וְכֵן "וְהַעֲבַרְתָּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבָתוֹ", בְּכָלֵן הוּא אוֹמֵר "וְנִתַּתָּם", וּבִבַּת הוּא אוֹמֵר: "וְהַעֲבַרְתָּם".

(ח) וְאֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּדַבֵּר
לֵאמֹר אִישׁ כִּי־יָמוּת וּבֶן אֵין
לוֹ וְהַעֲבַרְתָּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְבָתוֹ:
(ט) וְאִם־אֵין לוֹ בֵּת וְנִתַּתָּם
אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֶחָיו:
(י) וְאִם־אֵין לוֹ אֲחִים וְנִתַּתָּם
אֶת־נַחֲלָתוֹ לְאֶחָי אָבִיו:
(יא) וְאִם־אֵין אֲחִים לְאָבִיו
וְנִתַּתָּם אֶת־נַחֲלָתוֹ לְשֹׂאֲרוֹ הַקָּרִב
אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ וִירֵשׁ אֹתָהּ
וְהָיְתָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְחֶקֶת
מִשְׁפָּט כָּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־
מֹשֶׁה:
ח וְעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל תְּמַלֵּל
לְמִימְרֵי גְבֵר אֲרִי זְמוּת וְכֹר
לִית לָהּ וְתַעֲבְרִין יֵת
אַחְסָנָהּ לְכָרְתָּהּ:
ט וְאִם לִית לָהּ בְּרִתָּא
וְתַתְּנוּן יֵת אַחְסָנָהּ
לְאֶחָיו:
י וְאִם לִית לָהּ אַחִין וְתַתְּנוּן
יֵת אַחְסָנָהּ לְאֶחָי אָבִיהִי:
יא וְאִם לִית אַחִין לְאָבִיהִי
וְתַתְּנוּן יֵת אַחְסָנָהּ
לְקָרִיבָה דְקָרִיב לָהּ
מִמִּשְׁפַּחְתָּה וִירֵשׁ יֵתָּהּ וְתִהִי
לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְגִזְרָת דִּין
כְּמִא דִּי פִקִּיד יְיָ יֵת מִשָּׁה:

פִּיכִי"א לְשֹׂאֲרוֹ הַקָּרִב אֵלָיו מִמִּשְׁפַּחְתּוֹ • (ספרי. ב"ב קט) וְאֵין מִשְׁפָּחָה קְרוּיָה אֵלָּא מִשְׁפַּחַת הָאָב.

(יב) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה עֲלֶה
אֶל־הַר הָעֵבְרִים הַזֶּה וְרֹאה אֶת־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתִּי לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:
יִשְׂרָאֵל:
יִי וְיִתְחַזִּי יֵתָּה וְתַחֲכַנְשׁ
לְעִמְיָד אֵף אֶת כְּמִא דִּי
אַתְקִנִּישׁ אַהֲרֹן אַחִיו:

פִּיכִי"א עֲלֶה אֶל־הַר הָעֵבְרִים • (במדבר רבה) לָמָּה נִסְמְכָה לְכָאן? פִּינוֹן שֶׁאָמַר הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: "נִתֵּן תִּתֵּן לָהֶם", אָמַר: אוֹתִי צִוָּה הַמָּקוֹם לְהִנְחִיל, שֶׁמֶא הִתְרָה הַגִּזְרָה וְאֶפְסָס לְאָרְצָךְ? אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: גִּזְרָתִי בְּמִקְוָמָה עוֹמֶדֶת (ספרי). דָּבָר אַחֵר: פִּינוֹן שֶׁנִּכְנַס מִשָּׁה לְנַחֲלַת בְּנֵי גֵד וּבְנֵי רֵאוּבֵן, שֶׁמֶח וְאָמַר: כִּמְדָּמָה לִי שֶׁהָתַר לִי נְדָרִי. מִשָּׁל לְמִלָּךְ שֶׁגִּזַּר עַל בְּנוֹ שְׂלֹא יִכְנַס לְפִתַח פִּלְטִין שְׁלֹו. נִכְנַס לְשַׁעַר – וְהוּא אַחֲרִיו, לְחֶצֶר – וְהוּא אַחֲרִיו, לְטָרְקִלִין – וְהוּא אַחֲרִיו. פִּינוֹן שֶׁבָּא לִפְנֵס לְקִיטוֹן, אָמַר לוֹ: בְּנֵי מִכָּאן וְאֵילָךְ אַתָּה אֲסוּר לִכְנֹס.

(יג) וְרֹאיתָה אֹתָהּ וְנִאֲסַפְתָּ אֶל־
עַמְיָד גַּם־אֹתָהּ כָּאֲשֶׁר נִאֲסַף
אַהֲרֹן אַחִיו:
יִי וְתַחֲזִי יֵתָּה וְתַחֲכַנְשׁ
לְעִמְיָד אֵף אֶת כְּמִא דִּי
אַתְקִנִּישׁ אַהֲרֹן אַחִיו:

פִּיכִי"א כָּאֲשֶׁר נִאֲסַף אַהֲרֹן אַחִיו • מִכָּאן, שֶׁנִּתְּאָוּה מִשָּׁה לְמִיתַתוֹ

שיעור יומי ושנים מקרא ואחד תרגום לפרשת פינחס – יום חמישי

לְאֶלְעָזָר. וְשָׂאֵל לוֹ • כְּשִׁיטְרָף לְצֹאת לְמִלְחָמָה. עַל־פִּי • שֶׁל
אֶלְעָזָר. וְכָל־הָעֵדָה • סִנְהֶדְרִין (יזמא עג).

(כב) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה כַּבֹּעֲבָד מֹשֶׁה כָּמָא דִּי
אֲתוֹ וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיַּעֲמֵדְהוּ
לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וּלְפָנֵי כָל־
הָעֵדָה:
פִּינַח־יִי • וַיִּקַּח אֶת־יְהוֹשֻׁעַ • (ספרי) לְקַח בְּדִבְרֵים וְהוֹדִיעוּ מִתֵּן
שֶׁכֶר פְּרוֹנְסֵי יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם הַבָּא.

(כג) וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו עָלָיו וַיְצַוְהוּ
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה:
פִּינַח־יִי • וַיִּסְמְךָ אֶת־יָדָיו • בְּעֵינֵי יָפֶה, יוֹתֵר וְיוֹתֵר מִמֶּה שֶׁנֶּצְטָה, שֶׁהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אָמַר לוֹ: "וְסִמְכַתְּ אֶת־יָדְךָ"; וְהוּא עָשָׂה
בְּשֵׁתֵי יָדָיו, וַעֲשָׂאֵל כָּלִי מְלֵא וְגִדּוּשׁ וּמְלֵאֵל חֲכָמָתוֹ בְּעֵינֵי יָפֶה.
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' • אֵף לְעֵינֵי הַהוּד: נִתֵּן מֵהוֹדוֹ עָלָיו.

◆ יום חמישי ◆

(א) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:
לְמִימָר:
(ב) צוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
אֲלֵהֶם אֶת־קִרְבָּנִי לַחֲמִי לְאִשִּׁי
רִיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהִקְרִיב לִי
בְּמוֹעֵדוֹ:
פִּינַח־יִי • צוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • מָה אֲמֹר לְמַעַלָּה? "יִפְקֹד ה'", אָמַר
לוֹ הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא: עַד שֶׁאֲתָה מְצֻנֵּי עַל בְּנֵי, צוּה אֶת בְּנֵי עָלִי.
מִשָּׁל לְבַת מֶלֶךְ שֶׁהִיָּתָה נִפְסָרֶת מִן הָעוֹלָם, וְהִיָּתָה מִפְקָדָת
לְבַעֲלָה עַל בְּנֵיהָ וְכו', כְּדֹאֲתָה בִּסְפָרִי. קִרְבָּנִי • (ספרי) זֶה הַדָּם.
לַחֲמִי • אֵלּוֹ אֲמֹרִין, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (ויקרא א): "וְהִקְטִירֶם הַכֹּהֵן
הַמִּזְבֵּחַ לַחֵם אִשָּׁה". לְאִשִּׁי • הַנִּתְּנִין לְאִשִּׁי מִזְבָּחִי. תִּשְׁמְרוּ • (ספרי) שִׁיְהִיו כְּהֻנִּים וְלוֹיִם וְיִשְׂרָאֵלִים עוֹמְדִין עַל גִּבּוֹי, מִכָּאן לְמִדּוֹ
וְתִקְנוּ מִעֲמֻדוֹת (תענית כז). בְּמוֹעֵדוֹ • בְּכָל יוֹם הוּא מוֹעֵד
הַתְּמִידִים.

~ נקודות משיחות קודש ~

בְּכָל יוֹם הוּא מוֹעֵד הַתְּמִידִים (כח, ב).
לְרִשִּׁי הוֹקְשָׁה, הֲרִי הַפְּרוּשׁ שֶׁל 'בְּמוֹעֵדוֹ' הֵינּוּ בְּזֵמֵן הַמִּיּוּחָד
לוֹ, וְאִיךְ מִתְאִים לְשׁוֹן זֶה בְּקִרְבָּן תְּמִיד, שָׁאִין לוֹ יוֹם מִיּוּחָד,
אֵלָּא כָּל יוֹם זְמַן הוּא?
וְעַל זֶה מִתְרַץ, שֶׁכָּל יוֹם הוּא 'מוֹעֵד', זְמַן מִיּוּחָד לְהִקְרִיב
הַתְּמִיד שֶׁל יוֹם זֶה. כָּל יוֹם כְּפִנִי עֲצָמוֹ הוּא זְמַן וּמוֹעֵד
מִיּוּחָד לְתְּמִיד שֶׁל יוֹם זֶה.

וְכָא לְפִנְיָהֶם" – יוֹצֵא בְּרָאשׁ וְנִכְנָס בְּרָאשׁ. וְאֲשֶׁר יוֹצִיאִם.
בְּזִכְיָתוֹ. וְאֲשֶׁר יְבִיאִם • בְּזִכְיָתוֹ. דִּבֶּר אַחֵר: "וְאֲשֶׁר יְבִיאִם"
שֶׁלֹּא תַעֲשֶׂה לוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁאֲתָה עוֹשֶׂה לִי, שְׂאִינִי מְכַנִּסֵּן לְאַרְצִי.

(יה) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה קַח־
לְךָ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נּוֹן אִישׁ אֲשֶׁר־
רוּחַ בּוֹ וְסִמְכַתְּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו:
יִי וְאָמַר יִי לְמֹשֶׁה דִּבֶּר לָךְ
יִי וְהוֹשַׁע בֶּן נוֹן גִּבֹּר דִּי
רוּחַ נְבוּאָה בֵּה וְתִסְמָךְ
יִי יָדְךָ עָלָיו:

פִּינַח־יִי • קַח־לָךְ • קַחְנוּ בְּדִבְרֵים: אֲשֶׁרִיךְ, שֶׁזִּכְיָת הַהִנְהִיג בְּנֵיו שֶׁל
מְקוֹם. לָךְ • אֶת שְׂבָדוֹק לָךְ, אֶת זֶה אֲתָה מְכִיר. אֲשֶׁר־רוּחַ
בוֹ • כַּאֲשֶׁר שְׂאֵלְתָּ, שִׁיּוּכַל לְהִלָּךְ כְּנֶגֶד רוּחוֹ שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד.
וְסִמְכַתְּ אֶת־יָדְךָ עָלָיו • תֵּן לוֹ מִתְרַגְּמוֹן שִׁידְרֵשׁ בְּחִיָּי, שֶׁלֹּא
יֹאמְרוּ עָלָיו: לֹא הָיָה לוֹ לְהָרִים רֹאשׁ בִּימֵי מֹשֶׁה.

(יט) וְהִעֲמַדְתָּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֶלְעָזָר
וְצִוִּיתָהּ וְצִוִּיתָהּ
אֹתוֹ לְעִינֵיהֶם:
יִי וְתִקִּים יִי וְתִקִּים יִי וְתִקִּים יִי
אֶלְעָזָר כְּהֵנָּה וְלִקְדָם כָּל
כְּנִשְׁתָּא וְתִפְקֹד יִי וְתִקִּים יִי
לְעִינֵיהֶם:

פִּינַח־יִי • וְצִוִּיתָהּ אֹתוֹ • עַל יִשְׂרָאֵל: דַּע, שֶׁטְרַחֲנִין הֵם, סִרְבָּנִים
הֵם; עַל מִנֵּת שֶׁתִּקְבַּל עָלֶיךָ.

(כ) וְנִתְּתָהּ מֵהוֹדֶךָ עָלָיו לְמַעַן
יִשְׁמְעוּ כָל־עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
כ־תִּתֵּן מִזִּינְךָ עָלָיו בְּדִיל
דִּי יִקְבְּלוּן מִנֶּה כָּל
כְּנִשְׁתָּא דְבְנֵי יִשְׂרָאֵל:

פִּינַח־יִי • וְנִתְּתָהּ מֵהוֹדֶךָ עָלָיו • זֶה קְרוֹן עוֹר פָּנִים. מֵהוֹדֶךָ • וְלֹא
כָּל הוֹדֶךְ, נִמְצָאנוּ לְמַדּוֹ: פָּנֵי מֹשֶׁה כְּחֹמָה, פָּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּלִבְנָה.
לְמַעַן יִשְׁמְעוּ כָל־עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל • שִׁיְהִיו נוֹהֲגִין בּוֹ כְּבוֹד וְיִרְאָה
כְּדֶרֶךְ שְׁנוּהֲגִין בָּרָה.

~ נקודות משיחות קודש ~

פָּנֵי מֹשֶׁה כְּחֹמָה, פָּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּלִבְנָה (כו, כ).
בְּנִמְרָא (בְּכָא בְּתָרָא עה), שֶׁהוּא מְקוּרֵי שֶׁל רִשִּׁי, נִמְרָא פָּנֵי
מֹשֶׁה כְּפָנֵי חֹמָה, פָּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כְּפָנֵי לִבְנָה.
אֵף רִשִּׁי מִשְׁמִיט תִּיבּוֹת 'כְּפָנֵי' וְכוּתֵּב רַק 'כְּחֹמָה', 'כְּלִבְנָה'.
וְטַעְמוֹ וְנִימוּקוֹ עֲמוֹ, שֶׁהִרֵי בֶן חֲמֵשׁ לְמִקְרָא לֹא יָבִין אֶת הַמוֹשָׁג
שֶׁל 'פָּנִים' בְּיַחַס לְשִׁמּוֹשׁ וְלִדְרַח.

(לְקוּשִׁי שִׁיחוֹת ט עמ' 63)

(כא) וּלְפָנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד
וְשָׂאֵל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי
יְהוָה עַל־פִּי יִצְאוּ וְעַל־פִּי יָבֹאוּ
הוּא וְכָל־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֲתוֹ וְכָל־
הָעֵדָה:
כַּאֲלֵהֶם אֶלְעָזָר
קִיָּם וְיִשְׂאֵל לָהּ בְּדִין
אוֹרִיָּא קָדָם יִי עַל מִימָרָה
הַזֶּה נִפְקִין וְעַל מִימָרָה
הַזֶּה עֲלִין הוּא וְכָל בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל עֲמָה וְכָל כְּנִשְׁתָּא:

פִּינַח־יִי • וּלְפָנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן יַעֲמֹד • הִרִי שֶׁאֲלָתָךְ שֶׁשְׂאֵלְתָּ, שְׂאִין
הַכְּבוֹד הַזֶּה זֶה (ס"א נוטל) מִבֵּית אֲבִיךָ, שְׂאֵף יְהוֹשֻׁעַ יְהֵא צָרִיךְ

בְּיָשְׁנָה תְּמִימָם וּשְׁנֵי עֶשְׂרֹנִים
סֵלַת מִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן
וְנִסְכּוֹ:
 אֲמָרִין בְּגִי שָׁנָא שְׁלָמִין
 וְתָרִין עֶשְׂרֹנִין סוּלְתָא
 דְּמִנְחָתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח
 וְנִסְכָּה:

(י) עֹלֹת שֶׁבֶת בְּשֶׁבֶתוֹ עַל־עֹלֹת
הַתָּמִיד וְנִסְכָּה:
 עֹלֹת שֶׁבֶתָּא דְּתַעֲבָד
 בְּשֶׁבֶתָּא עַל עֹלֹתָא תְּדִירָא
 וְנִסְכָּה:

פִּינְס"י ◀ עֹלֹת שֶׁבֶת בְּשֶׁבֶתוֹ • וְלֹא עֹלֹת שֶׁבֶת זֶה בְּשֶׁבֶת
 אַחֲרָת; הָרִי שְׁלֹא הִקְרִיב בְּשֶׁבֶת זֶה, שׁוֹמֵעַ אֲנִי יִקְרִיב שְׁתֵּים
 לְשֶׁבֶת הַבָּאָה? תִּלְמוּד לֹמַר: "בְּשֶׁבֶתוֹ", מְגִיד, שָׁאם עֶבֶר יוֹמוֹ
 – בְּטֹל קֶרְבָּנוֹ • עַל־עֹלֹת הַתָּמִיד • (ספרי) אֵלּוּ מוֹסְפִין, לְבַד
 אוֹתָן שְׁנֵי כִבְשִׁים שֶׁל עֹלֹת הַתָּמִיד; וּמְגִיד, שָׁאִין קֶרְבִּין אֶלָּא
 בִּין שְׁנֵי הַתָּמִידִין, וְכֵן בְּכָל הַמוֹסְפִין נֶאֱמָר "עַל־עֹלֹת הַתָּמִיד"
 לְתִלְמוּד זֶה.

(יא) וּבְרֵאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם תִּקְרִיבוּ
עֹלָה לַיהוָה פְּרִים בְּגִי־בָקָר שְׁנִים
וְאִיל אֶחָד כִּבְשִׁים בְּגִי־שֶׁנָּה
שֶׁבַע הַתָּמִימִם:
 יֵאָבְרִישִׁי וְיַחֲכִינֹן
 תִּקְרִיבוּ עֹלָתָא גְּדָם יֵי
 תוֹרִין בְּגִי תוֹרִי תָרִין וְדָכֵר
 חַד אֲמָרִין בְּגִי שָׁנָא
 שֶׁבַע שְׁלָמִין:

(יב) וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים סֵלַת מִנְחָה
בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לִפְרָא אֶחָד וּשְׁנֵי
עֶשְׂרֹנִים סֵלַת מִנְחָה בְּלוּלָה
בְּשֶׁמֶן לְאִיל הָאֶחָד:
 יֵב וְתִלְתָּא עֶשְׂרֹנִין סוּלְתָא
 מִנְחָתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח
 לְתוֹרָא חַד וְתָרִין עֶשְׂרֹנִין
 סוּלְתָא מִנְחָתָא דְּפִילָא
 בְּמִשַּׁח לְדִכְרָא חַד:

פִּינְס"י ◀ וּשְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֹנִים • כְּמִשְׁפֵּט נִסְכֵּי פֶרֶ, שָׁכֵן הֵן קִצְוִינֵן
 בְּפֶרֶשֶׁת נִסְכִּים.

(יג) וְעֶשְׂרֹן עֶשְׂרֹן סֵלַת מִנְחָה
בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן לִכְבֹּשׁ הָאֶחָד עֹלָה
רֵיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה:
 יֵג וְעֶשְׂרֹנָא עֶשְׂרֹנָא סוּלְתָא
 מִנְחָתָא דְּפִילָא בְּמִשַּׁח
 לְאֶמְרָא חַד עֹלָתָא
 לְאֶתְקַבְּלָא בְּרַצָּא אֲרַבָּא
 גְּדָם יֵי:

(יד) וְנִסְכֵּיהֶם חֲצִי הַחֵין יְהִיָּה
לִפְרָא וּשְׁלִישִׁת הַחֵין לְאִיל וּרְבִיעִת
הַחֵין לִכְבֹּשׁ יֵין זֹאת עֹלֹת חֹדֶשׁ
בְּחֹדְשׁוֹ לְחֹדְשֵׁי הַשָּׁנָה:
 יֵד וְנִסְכֵּיהוֹן פְּלָגוֹת הֵינָא
 יְהִי לְתוֹרָא וּתְלָתוֹת הֵינָא
 לְדִכְרָא וּרְבִיעוֹת הֵינָא
 לְאֶמְרָא חַמְרָא דָּא עֹלֹת

רִישׁ יִרְחָא בְּאַתְחֲדוּתָהּ בֵּן לְכָל רִישֵׁי יִרְחֵי שְׁתָּא:

פִּינְס"י ◀ זֹאת עֹלֹת חֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ • שָׁאם עֶבֶר יוֹמוֹ בְּטֹל קֶרְבָּנוֹ,
 וְשׁוּב אֵין לוֹ תִּשְׁלֹמִין.

(טו) וּשְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחִטָּאת
לַיהוָה עַל־עֹלֹת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה
וְנִסְכּוֹ:
 טו וְשְׁפִיר פֶּר עִזִּי חַד
 לְחִטָּאתָא גְּדָם יֵי עַל
 עֹלֹתָא תְּדִירָא יַחֲעֲבֹד
 וְנִסְכָּה:

פִּינְס"י ◀ וּשְׁעִיר עִזִּים וְגו' • כָּל שְׁעִירֵי הַמוֹסְפִין בָּאִין לְכַפֵּר עַל
 טְמֵאוֹת מִקְדָּשׁ וּמִקְדָּשׁ, הַכֹּל כְּמוֹ שֶׁמִּפְּנֵי בְּמִסְכַּת שְׁבוּעוֹת (דף

וְנִסְכָּא מִינָהּ לְעִנְיָן עֶבֶר יוֹמוֹ בְּטֹל קֶרְבָּנוֹ (רש"י פסוק י'): לֹא
 נִתֵּן לְקַבֵּל מִצּוֹת הַקִּרְבָּת הַתָּמִידִים שֶׁל יוֹם זֶה עַל יְדֵי הַקִּרְבָּתִים
 בְּיוֹם אַחֵר, שָׁאִינוֹ 'מוֹעֲדוֹ'.

(לְקוּטֵי שִׁיחוֹת כַּח ע"מ' 183)

(ג) וְאֶמְרַתְּ לָהֶם זֶה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר
תִּקְרִיבוּ לַיהוָה כִּבְשִׁים בְּגִי־שֶׁנָּה
תְּמִימָם שְׁנִים לַיוֹם עֹלָה תָּמִיד:
 ג' וְתִמְרֵי לְהוֹן דִּין אֲרַבָּא
 דִּי תִקְרִיבוּן גְּדָם יֵי אֲמָרִין
 בְּגִי שָׁנָא שְׁלָמִין תָּרִין
 לְיוֹמָא עֹלָתָא תְּדִירָא:

פִּינְס"י ◀ וְאֶמְרַתְּ לָהֶם • אֲזַהְרָה לְבֵית־דִּין • שְׁנִים לַיוֹם • כְּפִשּׁוּטוֹ.
 וְעָקְרוּ בָּא לְלִמּוּד; שֶׁיִּהְיוּ נִשְׁחָטִין כִּנְגֵד הַיּוֹם, תָּמִיד שֶׁל שַׁחַר
 בְּמַעֲרָב וְשֶׁל בֵּין הָעֶרְבִים בְּמִזְרְחָן שֶׁל טְבַעוֹת (יומא סב).

(ד) אֶת־הַכֹּבֶשׂ אֶחָד תַּעֲשֶׂה
בְּבֹקֶר וְאֵת הַכֹּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה
בֵּין הָעֶרְבִים:
 ד' וְזֵת אֲמָרָא חַד תַּעֲבֹד
 בְּצִפְרָא וְזֵת אֲמָרָא חַמְרָא
 תַּעֲבֹד בֵּין שְׁמִשָּׁא:

פִּינְס"י ◀ אֶת־הַכֹּבֶשׂ אֶחָד • אַף־עַל־פִּי שֶׁכָּבֵר נֶאֱמָר בְּפֶרֶשֶׁת
 "וְאֵתָה תַּעֲצוּהָ" (שְׁמוֹת כט): "וְזֶה אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה וְגו'" הִיא הֵיחָה
 אֲזַהְרָה לִימֵי הַמְּלוּאִים, וְכָאֵן צוּהָ לְדוֹרוֹת.

(ה) וְעִשְׂרִית הָאִיפָה סֵלַת
לְמִנְחָה בְּלוּלָה בְּשֶׁמֶן בְּתִית
רְבִיעֵת הַחֵין:
 ה' וְחַד מִן עֶשְׂרָא בְּתִלַּת
 סָאִין סוּלְתָא לְמִנְחָתָא
 דְּפִילָא בְּמִשַּׁח כְּתִישָׁא
 רְבַעוֹת הֵינָא:

פִּינְס"י ◀ סֵלַת לְמִנְחָה • מִנְחַת נִסְכִּים.

(ו) עֹלֹת תָּמִיד תַּעֲשֶׂה בְּהַר סִינִי
לְרִיחַ נִיחֹחַ אִשָּׁה לַיהוָה:
 ו' עֹלֹתָא תְּדִירָא דְּאַתְעֲבִידָא
 בְּטוֹרָא דְּסִינִי לְאַתְקַבְּלָא
 בְּרַצָּא אֲרַבָּא גְּדָם יֵי:

פִּינְס"י ◀ הַעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי • כְּאוֹתָן שֶׁנַּעֲשׂוּ בִימֵי הַמְּלוּאִים. דָּבָר
 אַחֵר: הַעֲשִׂיָה בְּהַר סִינִי, הִקִּישׁ עֹלֹת תָּמִיד לְעֹלֹת הַר סִינִי,
 אוֹתָהּ שֶׁנִּתְקַרְבָּה לִפְנֵי מִתֵּן תוֹרָה שֶׁתָּנוּב בָּהּ (שְׁמוֹת כד): "וַיִּשָּׂם
 בְּאַגְנֹת", מִלְּמַד שֶׁטְעוּנָה כְּלִי.

(ז) וְנִסְכּוֹ רְבִיעֵת הַחֵין לִכְבֹּשׁ
הָאֶחָד בְּקֹדֶשׁ הַפֶּךָ נִסָּךְ שֶׁכֶר
לַיהוָה:
 ז' וְנִסְכָּה רְבַעוֹת הֵינָא
 לְאֶמְרָא חַד בְּקוֹדֶשָׁא
 יְתַנְסֹף נִסָּךְ דְּחַמְרָא עֲתִיק
 גְּדָם יֵי:

פִּינְס"י ◀ וְנִסְכּוֹ • יֵין • בְּקֹדֶשׁ הַסֶּךָ • (ספרי) עַל הַמִּזְבֵּחַ יִתְנַסְכוּ.
 נִסָּךְ שֶׁכֶר • (ב"ב צו) יֵין הַמִּשְׁכֵּר, פֶּרֶט לֵינן מִגֵּתוֹ.

(ח) וְאֵת הַכֹּבֶשׂ הַשֵּׁנִי תַעֲשֶׂה בֵּין
הָעֶרְבִים מִמִּנְחַת הַבֹּקֶר וְכִנְסָבוֹ
תַּעֲשֶׂה אִשָּׁה רֵיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה:
 ח' וְזֵת אֲמָרָא חַמְרָא חַמְרָא
 בֵּין שְׁמִשָּׁא מִמִּנְחַת צִפְרָא
 וְכִנְסָבָה תַּעֲבֹד אֲרַבָּו
 דְּמִתְקַבְּלָא בְּרַצָּא גְּדָם יֵי:

פִּינְס"י ◀ רֵיחַ נִיחֹחַ • נַחַת רוּחַ לִפְנֵי, שְׁאֲמַרְתִּי וְנַעֲשֶׂה רְצוֹנִי.

(ט) וְכִיּוֹם הַשַּׁבָּת שְׁנֵי־כִבְשִׁים
 ט וְכִיּוֹמָא דְּשַׁבְּתָא תָּרִין

שיעור יומי ושנים מקרא ואחד תרגום לפרשת פינחס – יום ששי

פינכ"י ◀ כאלה תעשו ליום • שלא יהיו פוֹחֲתִין וְהוֹלְכִין כְּפָרִי החג.

(כח) וּבַיּוֹם הַשְּׂבִיעִי מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כַּלְמֶלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

(כו) וּבַיּוֹם הַבְּפוּרִים בְּתַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַיהוָה בְּשִׁבְעֵיתִיכֶם מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כַּלְמֶלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

פינכ"י ◀ וּבַיּוֹם הַבְּפוּרִים • חג השבועות קרוי "בְּפוּרֵי קִצֵּיר חֲטִיִּם", על שם שתי הלחם, שהם ראשונים למנחת חטים הבאה מן החדש.

(כו) וְהִקְרַבְתֶּם עֹלָה לַרִּיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם אֵיל אֶחָד שֹׁבְעָה כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה:

(כח) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לִפְרֵי הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לְאֵיל הָאֶחָד:

(כט) עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן לִכְבֵּשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים:

(ל) שְׁעִיר עִזִּים אֶחָד לִכְפָּר עֲלֵיכֶם:

(לא) מִלֶּבֶד עֹלֹת הַתָּמִיד וּמִנְחָתוֹ תַעֲשׂוּ תְּמִימִם יְהִי־לָכֶם וְנִסְפִּיהֶם:

פינכ"י ◀ תְּמִימִם יְהִי־לָכֶם וְנִסְפִּיהֶם • אף הַנִּסְכִּים יִהְיוּ תְּמִימִים; לְמַדוּ רַבּוּתֵינוּ (מנחות פז), מִכָּאן, שֶׁהֵיוּ שֶׁהָעֹלָה קָמוּחִין פְּסוּל לְנִסְכִּים.

(א) וּבַחֲדָשׁ הַשְּׂבִיעִי בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ מִקְרֵא־קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כַּלְמֶלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ יוֹם תְּרוּעָה יִהְיֶה לָכֶם:

(ב) וַעֲשִׂיתֶם עֹלָה לַרִּיחַ נִיחֹחַ לַיהוָה פֶּר בְּנֵי־בָקָר אֶחָד אֵיל אֶחָד כְּבָשִׂים בְּנֵי־שָׁנָה שֹׁבְעָה תְּמִימִם:

ט. וְנִשְׁתַּנָּה שְׁעִיר רֹאשׁ־חֹדֶשׁ, שְׁנָאֵמֹר בּו' "לח", תִּלְמִדוֹ לְלַמְדָּךְ שֶׁמִּכְפָּר עַל שְׂאִין בּו' יָדִיעָה לֹא בְּתַחֲלָה וְלֹא בְּסוֹף, שְׂאִין מִכִּיר בַּחֲטָא אֲלֵא הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוא בְּלִבָּד, וּשְׂאִר הַשְּׁעִירִין לְמִדִּין מִמֶּנּוּ. וּמִדְּרָשׁוֹ בְּאַגְדָּה (חולין ט): אָמַר הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוא: הֵבִיאוּ כַּפָּרָה עָלַי עַל שֶׁמַּעֲטִיתִי אֶת הָרֶחֶם. עַל־עֹלֹת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה • כָּל הַקֶּרֶן הַזֶּה. וְנִסְכּוֹ • אֵין "וְנִסְכּוֹ" מוֹסֵב עַל הַשְּׁעִיר, שְׂאִין נִסְכִּים לְחֻטָּאת.

• יום ששי •

(טז) וּבַחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בְּאַרְבַּעָה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ פֶּסַח לַיהוָה: (יז) וּבַחֲמִישֶׁה עָשָׂר יוֹם לַחֲדָשׁ הַזֶּה חֹג שִׁבְעַת יָמִים מִצּוֹת יֵאָכֵל:

(יח) בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן מִקְרֵא־קֹדֶשׁ כַּלְמֶלֶאכֶת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ:

פינכ"י ◀ כַּלְמֶלֶאכֶת עֲבֹדָה • אָפְלוּ מִלֵּאכָה הַצִּירִיכָה לָכֶם, כְּגוֹן: דָּבָר הָאֵבֶד הַמִּתְרַת בְּחֵלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד – אֲסוּרָה בַּיּוֹם טוֹב.

(יט) וְהִקְרַבְתֶּם אִשֶּׁה עֹלָה לַיהוָה פָּרִים בְּנֵי־בָקָר שְׁנַיִם וְאֵיל אֶחָד וְשֹׁבְעָה כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה תְּמִימִם יִהְיוּ לָכֶם:

פינכ"י ◀ פָּרִים • כְּנֶגֶד אֲבִרָהֶם, שְׁנָאֵמֹר (בראשית יח): "וְאֶל־הַבָּקָר רֶץ אֲבִרָהֶם". אֵילִים • כְּנֶגֶד אֵילוֹ שֶׁל יִצְחָק. כְּבָשִׂים • כְּנֶגֶד יַעֲקֹב (שם ל): "וְהַכְּשָׁבִים הַפְּרִיד יַעֲקֹב". בִּיסוּדוֹ שֶׁל רַבִּי מֹשֶׁה הַדֶּרֶשׁן רֵאִיתִי זֹאת.

(כ) וּמִנְחָתָם סֵלֶת בְּלוּלָה בַשֶּׁמֶן שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִינִים לִפְרֵי הָאֶחָד שְׁנֵי עֶשְׂרִינִים לְאֵיל תַעֲשׂוּ:

(כא) עֶשְׂרוֹן עֶשְׂרוֹן תַעֲשֶׂה לִכְבֵּשׂ הָאֶחָד לְשִׁבְעַת הַכְּבָשִׂים:

(כב) וּשְׁעִיר חַטָּאת אֶחָד לִכְפָּר עֲלֵיכֶם:

(כג) מִלֶּבֶד עֹלֹת הַבָּקָר אֲשֶׁר לְעֹלֹת הַתָּמִיד תַעֲשׂוּ אֶת־אֵלֶּה:

(כד) כָּאלֵה תַעֲשׂוּ לַיּוֹם שִׁבְעַת יָמִים לֶחֶם אִשֶּׁה רִיחַ־נִיחֹחַ לַיהוָה עַל־עֹלֹת הַתָּמִיד יַעֲשֶׂה וְנִסְכּוֹ:

לירחא שביעא מרע
קדיש יהי לכוז כל עבדת
פלחנא לא תעבדון
ותחגון חגא קדם יי שבצא
יומים:

יג. ותקרבון עלתא קרבן
דמתקבל ברצוא קדם יי
תורין בני תורי תלת עשר
דכרין תרין אמרין בני שגא
ארבעא עשר שלמין יהון:

יד. ומנחתהון סולתא
דפילא במשח תלתא
עשרונין לתורא חד
לתלתא עשר תורין תרין
עשרונין לדכרא חד לתרין
דכרין:

טו. ועשרונא עשרונא
לאמרא חד לארבעת עשר
אמרין:

טז. וצפיר בר עזין חד
חטאתא בר מצלת תדירא
מנחתה ונספיה:

יז. ויבימא תנינא תורין בני
תורי תרי עשר דכרין תרין
אמרין בני שגא ארבעא
עשר שלמין:

יח. ומנחתהון ונספיהון
לתורין לדכרין ולאמרין
במנחתהון דכחזי:

השביעי מקרא-קדש יהיה לכם
כל-מלאכת עבודה לא תעשו
וחגתם חג ליהוה שבעת
ימים:

(יג) וחקרבבתם עלה אשה ריח
ניחוח ליהוה פרים בני-בקר
שלשה עשר אילם שנים כבשים
בני-שנה ארבעה עשר תמימים
יהיו:

(יד) ומנחתם סלת בלולה בשמן
שלשה עשרונים לפר האחד
לשלשה עשר פרים שני עשרונים
לאיל האחד לשני האילם:

(טו) ועשרון עשרון לכבש האחד
לארבעה עשר כבשים:

(טז) ושעיר-עזים אחד חטאת
מלבד עלת התמיד מנחתה
ונספיה:

(יז) וביום השני פרים בני-בקר
שנים עשר אילם שנים כבשים
בני-שנה ארבעה עשר תמימים:

(יח) ומנחתם ונספיהם לפרים
לאילם ולכבשים במספרם
במשפט:

פי"ט • ומנחתם ונספיהם לפרים • (סוכה נז) פרי החג שבעים
הם, כנגד שבעים אמות עובדי גילולים שמתמעטים והולכים,
סימן כלליה היא להם, ובימי המקדש היו מגזין עליהם מן
היסורין. ולכבשים • כנגד ישראל שנקראו (ירמיה ג): "שה פזורה",
והם קבועים. ומנינם תשעים ושמונה, לכלות מהם תשעים
ושמונה קללות שבמשנה תורה. בשני נאמר: "ונספיהם" על
שני תמידי היום, ולא שנה הלשון אלא לדרש, כמו שאמרנו
רבתינו זכרונם לברכה (שבת ק"ג ע"ב): בשני – ונספיהם, בששי
– ונספיה, בשביעי – כמשפטם – מ"ם יו"ד מ"ם, הרי קאן "מ"ם",
רמז לנסוף הפנים מן התורה בקג.

~ נקודות משיחות קודש ~

פרי החג שבעים הם, כנגד שבעים אמות שמתמעטים
והולכים, סימן כלליה היא להם, ובימי המקדש היו מגזין עליהם
מן היסורין (כט, יח).

לרש"י הוקשה, כיצד אפשר לומר שלפרי החג היתה השפעה
שלילית (מתמעטים והולכים), והרי בדרך כלל קרבן מביא טובה
וברכה – כפרת עוונות, ריח ניחוח לה?

ג. ומנחתהון סלתא דפילא
במשח תלתא עשרונין
לתורא תרין עשרונין
לדכרא:

ד. ועשרונא חד לאמרא חד
לשבצא אמרין:

ה. וצפיר בר עזי חד
לחטאתא לכפרא עליכו:

ו. בר מצלת ירחא ומנחתה
ועלת תדירא ומנחתה
ונספיהון דכחזי להון
לאתקבלא ברצוא קרבנא
קדם יי:

(ג) ומנחתם סלת בלולה בשמן
שלשה עשרונים לפר שני
עשרונים לאיל:

(ד) ועשרון אחד לכבש האחד
לשבעת הכבשים:

(ה) ושעיר-עזים אחד חטאת
לכפר עליכם:

(ו) מלבד עלת החדש ומנחתה
ועלת התמיד ומנחתה ונספיהם
במשפטם לריח ניחוח אשה
ליהוה:

פי"ט • מלבד עלת החדש • מוספי ראש חדש, שהוא ביום
ראש השנה.

ז. ובעשור לחדש השביעי הוה
מקרא-קדש יהיה לכם ועניתם
את-נפשתיכם כל-מלאכה לא
תעשו:

ח. ותקרבבם עלה ליהוה ריח
ניחוח פר בן-בקר אחד איל אחד
כבשים בני-שנה שבעה תמימים
יהיו לכם:

ט. ומנחתהון סלתא דפילא
במשח תלתא עשרונין
לתורא תרין עשרונין
לדכרא חד:

י. עשרונא עשרונא לאמרא
חד לשבצא אמרין:

יא. צפיר בר עזין חד
חטאתא בר מחטאתא
דכפורא ועלת תדירא
מנחתה ונספיהון:

(ח) ותקרבבתם עלה ליהוה ריח
ניחוח פר בן-בקר אחד איל אחד
כבשים בני-שנה שבעה תמימים
יהיו לכם:

(ט) ומנחתם סלת בלולה בשמן
שלשה עשרונים לפר שני
עשרונים לאיל האחד:

(י) עשרון עשרון לכבש האחד
לשבעת הכבשים:

(יא) ושעיר-עזים אחד חטאת
מלבד חטאת הכפרים ועלת
התמיד ומנחתה ונספיהם:

פי"ט • מלבד חטאת הכפרים • שיער הנעשה בפנים האמור
ב"אחרי מות", שגם הוא חטאת. ועלת התמיד • ומלבד עולת
התמיד תעשו עולות הללו. ונספיהם • מוסב על המוספין
הקטובים ועל "תעשו" והוא לשון צווי. מלבד עולת התמיד
ומנחתה תעשו את אלה ונספיהם. וכן כל "ונספיהם" האמורים
בכל המועדות, חוץ משל קרבנות החג, שכל "ונספיהם", "ונספיהם",
"ונספיהם", שבהם מוסבים על התמיד ואין לשון צווי, שהרי
נספיהם של מוספין קטובין לעצמן בכל יום ויום.

♦ יום שביעי ♦

(יב) ובחמשה עשר יום לחדש • יב. ובחמשת עשר יומא

שיעור יומי ושנים מקרא ואחד תרגום לפרשת פינחס – יום שביעי

לכן מוסיף רש"י סימן ב' ליה' היא להם, ה'ינו שזוהי סימן ב' ליה' שהפריס נקראו כנגד האומות שסופן להיות פליין, אבל פעולת הקרבנות היא אכן חיובית – הגנה מפני יסורים.

(לקוטי שיחות כג עמ' 201)

(יט) וישעיר-עזים אחד חטאת מלכד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם:

(כ) וביום השלישי פרים עשתי עשר אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים:

(כא) ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם במשפטם:

(כב) וישעיר חטאת אחד מלכד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם:

(כג) וביום הרביעי פרים עשרה אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים:

(כד) ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם במשפטם:

(כה) וישעיר-עזים אחד חטאת מלכד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם:

(כו) וביום החמישי פרים תשעה אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים:

(כז) ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם במשפטם:

(כח) וישעיר חטאת אחד מלכד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם:

(כט) וביום הששי פרים שמונה אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים:

(ל) ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם במשפטם:

(לא) וישעיר חטאת אחד מלכד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם:

(לב) וביום השביעי פרים שבעה אילים שנים כבשים בני שנה ארבעה עשר תמימים:

(לג) ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם במשפטם:

(לד) וישעיר חטאת אחד מלכד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם:

(לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם בלילאכת עבודה לא תעשו:

פי"ט" – עצרת תהיה לכם • עצורים בעשיית מלאכה. (ספרי) דבר אחר: עצרת, עצרו מלצאת. מלמד, שטעון לינה. ומדרשו באגדה (סוכה נח): לפי שכל ימות הקל הקריבו כנגד שבעים אמות, וכשבאין ללכת, אמר להם המקום: בבקשה מכם, עשו לי סעדה קטנה כדי שאהנה מכם.

(לו) והקרבתם עלה אשה ריח ניחוח ליהוה פר אחד איל אחד כבשים בני שנה שבעה תמימים:

פי"ט" – פר אחד איל אחד • (אלי) כנגד ישראל, התעבבו לי מעט עוד, ולשון חבה הוא זה כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם: קשה עלי פירדתכם, עכבו עוד יום אחד. משל למלך שעשה סעדה וכו' כדאיתא במסכת ספ"ה (דף נח). ובמדרש רבי תנחומא: למדה תורה דרך ארץ, שמי שיש לו אכסניא, יום ראשון מאכילו פטומות, למחר מאכילו דגים, למחר מאכילו בשר בהמה, למחר מאכילו קטניות, למחר מאכילו ירק – פוחת והולך כפרי החג.

(לז) ומנחתם ונספיהם לפר לאיל ולכבשים במספרם במשפטם:

(לח) וישעיר חטאת אחד מלכד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם:

(לט) אלה תעשו ליהוה במועדיכם לבר מנזריכם ונדבתים לעלתיכם ולמנחתים ולנספיהם ולשלימים:

פי"ט" – אלה תעשו לה' במועדיכם • דבר הקצוב לחובה. לבר מנזריכם • אם באתם לדר קרבנות ברגל, מצוה היא בידכם, או נדרים או נדבות ששדרתם כל השנה, תקריבם ברגל, שמא יקשה לו לחזור ולעלות לירושלים ולהקריב נדריו, ונמצא עובר ב"בל תאחר".

יש לשאול, הרי גם בפרשת המועדות בפרשת אמור (כג, מד) נאמר וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל, ושם לא פירש רש"י כלום.

ויש לומר, שם נאמרו בפרשה גם מצוות התלויות בארץ, כמו מנחת העומר ושתי הלחם, ולכן היה אפשר לחשוב, שמשה לא מסר את כל פרטי ציווי ה' לישראל תיכף ומיד, כי לא היו נוגעים אז למעשה. לכן מודיע הכתוב שמשה מסר את כל פרטי הציווי מיד.

ואילו כאן, לגבי פרשת קרבנות המועדות, הרי אין שום סיבה לדחות את אמירתה לישראל, ואם כן קשה: למה נאמר ויאמר משה אל בני ישראל?

(לקוטי שיחות יח עמ' 336)

(א) ויאמר משה אל בני ישראל • א ואמר משה לבני ישראל ככל אשר צוה יהוה את משה: פ פ פ

פי"ט • ויאמר משה אל בני ישראל • להפסיק הענין, דברי רבי ישמעאל. לפי שעד כאן דבריו של מקום, ופרשת נדרים מתחלת בדבורו של משה, הצריך להפסיק תחלה ולומר, שתזר משה ואמר פרשה זו לישראל; שאם לא כן, יש במשמע שלא אמר להם זו, אלא בפרשת נדרים התחיל דבריו:

~ נקודות משיחות קודש ~

להפסיק הענין, דברי רבי ישמעאל (ל, א).

הפטרה לשמו"ת במלכים א פרק יח

יח מו ויד יהוה היתה אליהו וישנם מתניו וירץ לפני אחאב עד פאכה וזרעאלה: יט א ויגד אחאב לאיזבל את כל אשר עשה אליהו ואת כל אשר הרג את פלוגת הים בחרב: כ וישלח איזבל מלאך אליהו לאמר בהיעשון אלהים וכה יוספון פריעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם: ג וירא ויקם וילך אל נפשו ויבא באר שבע אשר ליהודה וינח את נערו שם: ד והוא הלך במדבר דרך יום ויבא וישב תחת רתם אחד וישאל את נפשו למות ויאמר רב עתה יהוה קח נפשי כי לא טוב אנכי מאבתי: ה וישכב ויניח תחת רתם אחד והנהגה מלאך נגע בו ויאמר לו קום אכול: ו ויבט והנה מראשתי ענת רצפים וצפחת מים ויאכל וישת וישכב: ז וישב מלאך יהוה ו שנית ויגע בו ויאמר קום אכל כי רב ממך הדרך: ח ויקם ויאכל וישתה וילך בכח ו האכילה היתה ארבעים יום וארבעים לילה עד הור האלהים חרב: ט ויבא שם אל המערה וילן שם והנה דברי יהוה אליו ויאמר לו מה לך פה אליהו: י ויאמר קנא קנאתי ליהוה ו אלהי צבאות פיעזבו בריתך בני ישראל את מזבחתיהם הרסו ואת נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה: יא ויאמר צא ועמדת בהר לפני יהוה והנה יהוה עבר ורוח גדולה וחזק מפרק הרים ומשבר סלעים לפני יהוה לא ברוח יהוה ואחר הרוח רעש לא ברעש יהוה: יב ואחר הרעש אש לא באש יהוה ואחר האש קול דממה רקה: יג ויהי פשמע אליהו וילט פניו באדרתו ויצא ועמד פתח המערה והנה אליו קול ויאמר מה לך פה אליהו: יד ויאמר קנא קנאתי ליהוה ו אלהי צבאות פיעזבו בריתך בני ישראל את מזבחתיהם הרסו ואת נביאיך הרגו בחרב ואותר אני לבדי ויבקשו את נפשי לקחתה: טו ויאמר יהוה אליו לך שוב לדרךך מדברה דמשק ובאת ומשחת את חזאל למלך על ארם: טז ואת יהוה בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיו: יז והיה הנמלט מחרב חזאל ימית יהוה והנמלט מחרב יהוה ימית אלישע: יח והשארתי בישראל שבעת אלפים בלתי הרפים אשר לא כרעו לפעל וכל הפה אשר לא נשק לו: יט וילך משם וימצא את אלישע

בְּשֹׁפֶט וְהוּא חֵרֵשׁ שְׁנַיִם-עָשָׂר צְמָדִים לְפָנָיו וְהוּא בְּשָׁנִים הָעֶשְׂרִי וַיַּעֲבֹר אֶלְיָהוּ אֵלָיו וַיִּשְׁלַךְ אֹדְרָתוֹ אֵלָיו: כַּ וַיַּעֲזֹב אֶת-הַבָּקָר וַיֵּרֶץ אַחֲרָי אֶלְיָהוּ וַיֹּאמֶר אֶשְׁקֶה-נָּא לְאִבִּי וּלְאִמִּי וְאֶלְכָה אַחֲרָיָד וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ שׁוֹב כִּי מָה עָשִׂיתִי לָךְ: כֹּא וַיָּשֶׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת-צֶמֶד הַבָּקָר וַיִּזְבְּחֵהוּ וּבְכָלִי הַבָּקָר בְּשָׁלֹם הַבֶּשֶׂר וַיִּתֵּן לָעָם וַיֹּאכְלוּ וַיָּקֶם וַיִּלֶךְ אַחֲרָי אֶלְיָהוּ וַיִּשְׁרְתֵהוּ:

הַפְטָרָה בְּצִיבּוֹר נִדְפְּסָה בַּעֲמֹד קִנּוּ

מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א

ב"ה, יום חמישי, צו את בני ישראל,
י"ט תמוז, יום הברית דבעל הגאולה,
ה'תשמ"ג.
ברוקלין, נ.י.

ל"גן ישראל"

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

תהי פתיחת ה"גן ישראל" וכל משך שהותם בו בהצלחה רבה,

וימשיכו ההצלחה בכל עניני גן ישראל הגשמיים והרוחניים,

וגן ישראל יתאים לשמו להצמיח אילנות טובים נושאים פירות טובים,

ויקוים בהם הכתוב יבוא דודי (זה הקב"ה) לגנו לגנוני, דירתו ית',

על ידי לימוד תורתנו וקיום מצותי, מוארים באור וחיות חסידותיים,

כרצון ותקות בעל הגאולה כ"ק מו"ח אדמו"ר, והקב"ה עוזרם.

ויה"ר שע"י כהנ"ל תקוים בכם אמירת השם: בני עליון כולכם,

וכן תקוים בכם, בלשון פרשתנו, לאלה תחלק הארץ - בגאולה האמתית והשלימה ע"י משיח

צדקנו.

בברכת שבת טוב

מנחם שניאורסאהן

צו את בני ישראל: שיעור היום (בשיעורי חת"ת הידועים).

דודי . . לגנוני: מדרש רבה במקומו. נתבאר בהמשך באתי לגני, השי"ת.

והקב"ה עוזרם: סוכה נב. ב. ובתניא רפ"ג.

אמירת . . כולכם: תהלים פב, ו. וראה יל"ש תהלים שם דהתחלת (ראש) המזמור: (אלקים נצב) בעדת א-ל

מדבר בילדי ישראל.

לשון פרשתנו: פנחס כו, נג.

בגאולתנו . . צדקנו: ובפרט ע"י תורה וצדקה כמשי"נ (ישעי' א, כז): ציון במשפט תפדה ושבי' בצדקה, וע"י

התפלה על הגאולה.

שיעורי תהלים לשבוע פרשת פינחס

קטע ממכתב

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מניין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו עניין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ט"ו תמוז מפרק עז עד פרק עח	יום רביעי - י"ח תמוז מפרק פח עד פרק פט
יום שני - ט"ז תמוז מפרק עט עד פרק פב	יום חמישי - י"ט תמוז מפרק צ עד פרק צו
יום שלישי - י"ז תמוז מפרק פג עד פרק פז	יום שישי - כ תמוז מפרק צז עד פרק קג
שבת קודש - כ"א תמוז מפרק קד עד פרק קה	

יום ראשון ט"ו תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צד, וביאור הענין... עד עמ' צה, אלו).

בהשגה והבנה, שהיא מדריגת וספירת הבינה, נכללת ונרמזת –
בחינת וספירת בינה, באות ה"א, – של שם הוי', שיש לה – לאות
ה', בחינת התפשטות לרחב, המורה ומרמז על הרחבת הביאור
וההבנה, – ענינה של "בינה", ונמ' לארד, – לאות ה' גם התפשטות

לאורך, המורה על בחינת

המשכה וההשפעה

מלמעלה למטה לעלמין

סתמיין. – לעולמות

סתומים (נעלמים) –

שנמשכת ויורדת אליהם

השפעה מספירת הבינה,

שתהיה להם השגה והבנה

באלקות. ואחר כך,

בשנמשכת המשכה

והשפעה זו יותר למטה

לעלמין דאתגליין, –

לעולמות הגלויים, וכמו –

למשל, האדם שרוצה²⁸

לגלות חכמתו לאחרים

על ידי דבורו על דרך

משל – נכללת ונרמזת

המשכה זו באותיות ו"ה –

של שם הוי', כי הוי' מורה

על המשכה מלמעלה

למטה, – כציר האות ו'

בכתב בגשמיות, קו

מלמעלה למטה, ונמ' –

מטעם נוסף יש לכך שייכות

לאות ו', שכן המשכה זו –

הנמשכת לעלמין

דאתגליין, היא על ידי

מדת חסד וטובו – של

הקב"ה, ושאר מדותיו

הקדושות, הנכללות בדרך כלל במספר שש, – כמספר האות

ו', שבפסוק²⁹: "לך ה' הגדלה וכו'" עד "לך ה' הממלכה וכו'",

ולא "עד" בכלל. – בחינת "לך ה' הממלכה" איננה בכלל המדות,

כי מדת מלכותו ותבדיל נקראת בשם "דבר ה'", – ענין של

דיבור, ולא מדה כמו שאר המדות, כמו שבכתוב³⁰: "באשר דבר

מלך שלמו", – וכך, בחינת מלכות למעלה, היא ענין של דיבור,

ונכללת ונרמזת – מדת המלכות, באות ה"א אחרונה של שם

הוי', – כיצד מרמזת האות ה' על בחינת המלכות? – כי פנימיות

הוא

וביאר הענין, – איזה ענין יש בנשמה, שבו נראה שהיא חלק משם
הוי' – כלומר, שאותם בחינות וענינים שישנם בשם הוי', ישנם גם
ב"חלק" זה – בנשמה? רבנו הזקן מסביר להלן, שבשם הוי' נכללות
עשר הספירות, ובמקביל ישנם בנשמה עשרה כוחות שהם כמו עשר

הספירות: כנודע ממאמר

אליהו: – ב"פתח אליהו"

שבהקדמת תקוני זוהר: "אנת

הוא דאפיקת – אתה הוא

זה שהוצאת, האצלת, עשר

תקונין, – עשרה תיקונים,

וקרינן להון – וקוראים

להם, עשר ספירן, – עשר

ספירות, לאנהגא בהון

עלמין סתמיין וכו', –

להנהיג בהם עולמות

סתומים (נעלמים) שאינם

מתגלים, ועולמות גלויים

וכו²⁶, אנת חכים ולא

בחקמה ידיעא, – אתה

חכם, אתה בעל החכמה,

אבל לא בחכמה הידועה

לנבראים, אנת מבין ולא

בבינה ידיעא וכו'". – אתה

מבין, אתה בעל כוח הבינה,

אבל לא בבינה הידועה

לנבראים, וכך הלאה, כל

עשר הספירות, וכל ה'

ספירות נכללות ונרמזות

בשם הוי' פרוף-הוא. כי

הוי', – של שם הוי',

שהיא בחינת נקדה לבד,

– האות יו"ד מורכבת

מנקודה בלבד בלי

התפשטות באורך ורוחב, מרמזת לחכמתו ותבדיל, – ספירת

החכמה, שהיא – בחינת וספירת החכמה, היא בבחינת העלם

והסתת קדם – לפני, שבאה לבחינת התפשטות וגלוי ההשגה

וההבנה (והקוין שעל²⁷ הוי' רומז לבחינת רצון העליון

פרוץ-הוא, – בחינת כתר, שלמעלה מעלה ממדרגת בחינת

חכמה עלאה, כנודע). ואחר שבאה לבחינת התפשטות וגלוי

ההשגה וההבנה לעלמין סתמיין – לעולמות סתומים – כשהיא

במדריגה שהעולמות הסתומים (נעלמים) יכולים ל"תפוס" אותה

26. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ולכאורה סתירה להנ"ל דהוי' למע' מעלה מבחי' האותיות וכאן "לאנהגא בהון עלמין" ומתורין במש"כ לקמן "ולא בחכמה ידיעא" . ולא בבינה ידיעא". אותיות ה"ה מודיעים ומגלים (כדלעיל בח"ב בכ"מ) – ולכן התחלת "לאנהגא" היא דעלמין סתמיין (לא ידיעא)". 27. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מדייק "שעל" – כי יש קוין למטה מעצם הוי' ורומז לענין אחר". 28. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מוסיף שרוצה במדת חסדו וטובו דלקמן". 29. דברי הימים א. כט, יא. 30. קהלת ח, ד.

- 1 ומקור הדבור, הוא ההכל העולה מן הלב ומתחלק לה'
2 מוצאות הפה: אחה"ע מהגרון וכו', - הרי שפנימיות הדיבור,
3 היא הענין של הבל, וגם הברת הה"א היא בחינת הכל לבר,
4 כמו שכתוב: "אתא קלילא דלית בה מששא" - אות קלה
5 שאין אפשרות למשש
6 אותה, היא הבל בלבד. לכן
7 מרמות האות ה' על בחינת
8 מלכות ודיבור שפנימיותו
9 הוא ענין ההכל, ואף שאין
10 לו - להקב"ה, דמות הגוף
11 חס ושלום, - כיצד, איפוא,
12 מתאים לייחס למעלה הבלד
13 מאותיות שיש בהן ממשות
14 לאות שאין בה ממשות?
15 אף דברה תורה בלשון פני אדם, - באדם קיים הבל כזה,
16 כך גם למעלה מצינים הבל זה, שכן, ברוחניות הענינים יש גם
- למעלה הבלד בין האות ה' לבין שאר האותיות. בשנים, - וכן מטעם
נוסף מתאים המשל - אף שאין לו דמות הגוף חס ושלום, שנים "דבר
ה'" - מורכב בביכול, מכ"ב אותיות, המתחלקות לה' חלקן
המוצאות, - מהן באות האותיות שלמטה, ובהן נברא כל היצור
- כל הנבראים, (וכמו)
שנתפאר בלקוטי אמרים
- ספר ה"תניא", חלק ב -
"שער היחוד והאמונה" פרק
יא, באור ענין אותיות
אלו. - על כל פנים, הסביר
כאן רבנו הזקן, איך כל עשר
הספירות נכללות ונרמזות
בשם הוי'. - להלן יסביר,
איך גם בנשמה, להבדיל,
שהיא חלק משם הוי', ישנם עשר בחינות וכוחות, שענינם דומה
לעשר הספירות.

אגרת התשובה

העולה מן הלב ומתחלק לה' מוצאות הפה אחה"ע
מהגרון וכו'. וגם הברת הה"א היא בחי' הבל לבר
כמ"ש אתא קלילא דלית בה מששא. ואף שאין לו
דמות הגוף ח"ו. אך דברה תורה כלשון בני אדם.
בשנים שנים דבר ה' כ"ב אותיות המתחלקות לה'
חלקי המוצאות ובהן נברא כל היצור (וכמ"ש בלק"א
ח"ב פי"א ביאור ענין אותיות אלו).

יום שני ט"ז תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צה, וככה ממש... עד עמ' צה, הוי' וכו'.

- 33 וככה ממש על דרך משל, המבדיל הברלות לאין קץ, - בין
34 ה"למעלה" לבין נשמה שהיא נברא, כך הדבר גם בנשמת האדם,
35 שהיא בחינת נפש האלקית דמתוכיה נפש - על כך כתוב הלשון
36 "ויפח" המורה, שהיא באה מפנימיות האלקות, שכן, הקב"ה נופח את
37 הנשמה מתוכיותו
38 ומפנימיותו, הרי כיוון
39 שהנשמה היא מפנימיות
40 האלקות, הוא שם הוי', הרי
41 כשם שבשם הוי' ישנן עשר
42 ספירות, כך גם בנשמה: יש
43 בה - בנשמה בחינת שכל
44 הנעלם, - בחינת וכוז
45 החכמה, המרמז באות
46 יו"ד, - שהרי כשם שהאות
47 יו"ד היא בלי התפשטות של
48 אורך ורוחב (היא נקודה
49 בלבד), כך גם כוח ובחינת
50 החכמה, הוא כוח שאין בו
51 עדיין שום התפשטות של
52 שכל והשגה, אלא זאת
53 בלבד, שכתבו לצאת אל
54 הגלוי, להבין ולהשכיל באמתתו יתברך - באמיתת יחודו,
55 ובגדלותו וכו', כל חד וחד לפום שיעורא דילה, - כל אחד ואחד
56 לפי שיעורו, לפי רחב שכלו ובינתו. - עד כדי כך הוא מבין אמיתת
57 גדלותו של הקב"ה. עצם הכוח, ש"יונה" בו ענין אמיתת וגדלות
58 הקב"ה, זהו כוח החכמה, עליו מרמזת האות יו"ד. וכפי אשר
- מעמיק שכלו ומרחיב דעתו ובינתו להתבונן בגדלותו
אזי מרמזות בינתו - כוח הבינה, באות ח"א, שיש לה רחב, -
המרמז על רוחב ההבנה, וגם אדרה, - לאות ה"א יש גם אורך,
המורה על ההמשכה מלמעלה למטה, - כדי להוליד מבינתו
והתבוננותו בגדלות ה'
אהבה ויראה ותולדותיהן
- שאר המדות הנקראות
"תולדות" ו"ענפים" של
אהבה ויראה, במחו'
ותעלומות לבו, - כך הדבר
בתחילת הולדת המדות,
כשהן ישנן במוח
ובתעלומות הלב בלבד.
אבל, באופן גלוי אין הוא
מרגיש עדיין אהבה או יראה
בלבו, ואחר כך - יביא
להולדת המדות בבחינת
התגלות לבו. ענין זה,
שיורד מהשכל וההבנה
להיות ענין של מדות - זו
הרי ירידה מלמעלה למטה
(שכן, שכל הוא הרי למעלה ממדות). על כך מורה האורך שבאות
ה"א, על הירידה מלמעלה למטה, שמהשכל יתהוו מדות. ומה' -
מהמדות אהבה ויראה וכו', נמשכה עבודה האמתית פעם
התורה והמצות, בקול ודבור או מעשה, - לקיים מצוות במעשה,
העבודה האמתית בלימוד תורה וקיום מצוות, היא הרי כשזה בא

1 מתוך אהבת ה' ויראת ה' שלו (כפי שהוסבר בפרק ד' בחלק הראשון
2 של ספר ה'תניא"), וכשזה יורד למטה ומתבטא בלימוד תורה ובקיום
3 מצוות בדיבור ובמעשה, הרי
4 הן אותיות וא"ו ה"א וכו'.
5 – שכן, האות וא"ו היא ענין
6 הקול והדיבור, והאות ה"א
7 היא ענין המעשה. וְנִם

אגרת התשובה

ההתבוננות להבין ולהשכיל באמתתו וגדולתו ית'
נמשכה ג"כ מהתורה דאורייתא מחכמה נפקא היא
בחי' יו"ד של שם הוי' וכו':

יום שלישי י"ז תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צה, פרק ה והנה המשכת... עד עמ' 190, כדלקמן).

15 פֶּרֶק ה. בפרק הקודם, פרק ד', הסביר רבנו הזקן, שנשמתו של יהודי, היא
16 חלק משם הוי', כלומר, היא באה מפנימיות האלקות שהיא שם הוי', שלא
17 כמו שאר הנבראים שבאים משם אלקים ומהדיבור שלמעלה, שהוא
18 חיצוניות. אלא, כדי שתוכל הנשמה להתלבש בגוף של עולם הזה, היה עליה
19 לרדת בסתר המודיגות, על ידי
20 ה"דיבור" שלמעלה, במאמר
21 "נעשה אדם". כלומר, הנשמה
22 גם כן עברה אחר כך דרך
23 הדיבור שלמעלה, אבל היא
24 באה בתחילה מפנימיות
25 האלקות. לכן כתוב על הנשמה
26 הלשון "ויפח", שהכוונה ב"ויפח"
27 היא, שזה בא מהפנימיות, שכן
28 "מאן דנפח מתוכיה נפח" (הנופח)
29 – נופח מתוכו ומפנימיותו.
30 וכיון שהנשמה היא חלק משם
31 הוי', לכן קיימים גם בה עשרה
32 כוחות, בדוגמה לעשר ספירות
33 הכלולות בשם הוי'. בפרק

אגרת התשובה

פרק ה והנה המשכת וירדת הנפש האלקי'
לעוה"ו להתלבש בגוף האדם
נמשכה מבחי' פנימי' ומקור הדיבור הוא הבל העליון
המרומו באות ה"א תתאה כנ"ל וכמ"ש ויפח באפיו
נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה וכו'.
וז"ש כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו פי' כמו חבל
עד"מ שראשו א' קשור למעלה וקצהו למטה. כי הנה
פשט הכתוב מ"ש ויפח הוא להורות לנו כמו שעד"מ
כשהאדם נופח לאיזה מקום אם יש איזה דבר חוצץ
ומפסיק בינתיים אין הבל הנופח עולה ומגיע כלל
לאותו מקום ככה ממש אם יש דבר חוצץ ומפסיק

34 הנוכחי יסביר רבנו הזקן, שגם מה שהנשמה נמשכת למטה בגוף (שעל כך
35 הוסבר לעיל, שזה) על ידי הדיבור "נעשה אדם", ודיבור הוא הרי חיצוניות,
36 אך, מאיזו מדריגה בדיבור נמשכה הנשמה – מפנימיות הדיבור, שזה הענין
37 של הבל (שלא כמו בשאר הנבראים, כולל מלאכים, שהם באים מחיצוניות
38 הדיבור), כך, שגם פנימיות הנשמה וגם חיצוניות הנשמה באות מהפנימיות
39 שלמעלה: פנימיות הנשמה באה מהפנימיות שלמעלה (שהיא שם הוי').
40 וחיצוניות הנשמה באה מפנימיות הדיבור שלמעלה (כלומר, מהפנימיות של
41 החיצוניות, שכן, דיבור בכלל הוא הרי חיצוניות).
42 והנה, המשכת וירדת הנפש האלקית לעולם הזה להתלבש
43 בגוף האדם, – שזה בא מהדיבור שלמעלה, מהמאמר "נעשה
44 אדם", נמשכה מבחינת פנימיות ומקור הדיבור, הוא הבל

8 ההתבוננות להבין ולהשכיל באמתתו וגדולתו יתברך, נמשכה
9 גם כן מהתורה, – שכן, עליו הרי ללמוד בתורה ענינים שיביאו
10 אותו להבנת אמיתות וגדלות
11 הקב"ה, דאורייתא מחכמה
12 נפקא, – תורה באה
13 מחכמה, היא בחינת יו"ד
14 שכל שם הוי' וכו':

45 העליון, המרמז באות ה"א תתאה – האות ה' האחרונה של שם
46 הוי', כנזכר לעיל, – שייכותה של האות ה' להבל, וכמו
47 שכתוב: "ויפח באפיו נשמת חיים, ויהי האדם לנפש חיה",
48 – הקב"ה נפח נשמה בגוף, שזה משמעות "ויהי האדם לנפש חיה",
49 נשמה בגוף – "ויפח באפיו
50 נשמת חיים" – שהיה זה
51 באופן של "ויפח", ומאן
52 דנפח וכו'. – הנופח – נופח
53 מתוכיותו ומפנימיותו. הרי,
54 שגם ההמשכה של הנשמה
55 בגוף (חיצוניות הנשמה) היא
56 באופן של פנימיות, אלא
57 שהמדובר כאן הוא על
58 פנימיות הדיבור, שהיא
59 הפנימיות של החיצוניות,
60 שלא בפנימיות של הנשמה
61 עצמה הבאה מהפנימיות
62 שלמעלה ממש, וזהו
63 שכתוב: "כי חלק ה'
64 עמו, יעקב חבל נחלתו", – כלומר, שישנן בנשמה שתי מדריגות:
65 מדריגה אחת – "חלק מהוי'", פנימיות הנשמה, ומדריגה שניה –
66 "חבל נחלתו", חיצוניות הנשמה. פירוש, – המלה "חבל", הוא כמו
67 חבל, על דרך משל, שראשו אחד קשור למעלה וקצהו למטה.
68 – כך הנשמה, הקצה העליון של הנשמה קשור ב"למעלה" והקצה
69 השני לברש בגוף. כי הנה, פשוט – פירוש, הכתוב מה שכתוב: –
70 לגבי הנשמה: "ויפח", הוא להורות לנו, כמו ששעל דרך משל
71 כשהאדם נופח לאיזה מקום, אם יש איזה דבר חוצץ ומפסיק
72 בינתיים – בין האדם הנופח לבין הדבר שעליו הוא נופח, אין הבל
73 הנופח עולה ומגיע כלל לאותו מקום, – עליו הוא נופח ככה
74 ממש – בנמשל, אם יש דבר חוצץ ומפסיק בין גוף האדם

1. בראשית א, כו. 2. האזינו לב, ט. 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היתור ל' פשט הכתוב כו' לנו" (מה הי' חסר בהבנת הענין - בהשמתם?!) - י"ל דמבואר וגם מתרין מה שלכאורה אינו מובן כלל: ע"פ משנת"ל הסדר בהמשכת הנשמה מלמעלה"ט - פנימיות החיות, אח"כ פני' הדבור (ושניהם נלמדים מל' ויפח - כנ"ל) ואח"כ אותיות הדבור (ולא בנפיתח) "נעשה אדם", ורק אח"כ "נעשה" ה' בפועל - התלבשות הנשמה בגוף - היינו ד"באפיו" נמשך מדבור ולא מ"ויפח"! ולזה מבאר דפשוט הכתוב מה שבא להורות (דלכאורה הי' צ"ל "פירוש" "תוכנו" וכיו"ב או להשמיט התיבה) - על השינוי גם לאחר הפעולה ד"נעשה אדם", דגם אז (אף שאינו מפנימי) ה"ז עד"מ כשאדם נופח כו' (משא"כ דיבורו נשמע - היינו מגיע - גם כשיש חציצה, ולכן בשאר הנבראים אין ענין הכרת וכו') וענין זה דויפח ישנו בכל הדרגות המשכת הנשמה עד לגוף וגם לאח"כ - כל משך היותם "אדם" נשמה וגוף יחד. 4. ב"אגרת התשובה" מהדורא קמא, מביא כאן רבנו הזקן משל - "כגון בריאה

1 לְבַחֲנֵית הַבֵּל הָעֵלְיוֹן. – אינו מגיע אז ההבל שלמעלה שעליו נאמר
2 "ויפח". אֵךְ בְּאֵמֶת, אֵין שׁוֹם דְּבַר גִּשְׁמִי וְרוּחִנִי חוֹצֵץ לְפָנָיו
3 וְתַבְרָךְ, כִּי – הִרִי כְּתוּבָה: "הֲלֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי
4 מֵלֵא, וְ"מֵלֵא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדִי", וְ"לִית אֲתֵר פָּנָיו מִנִּיחַ", –

5 אין מקום שהוא פנוי ממנו
6 יתברך, "בִּשְׁמַיִם מִמַּעַל

7 וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין

8 עוֹד", – בלעדי הקב"ה,

9 וְ"אִיהוּ מֵמֵלֵא כָּל עֲלָמִין

10 וְכוּ", – הוא יתברך ממלא

11 כל העולמות וכו', הרי

12 שהקב"ה נמצא בכל מקום

13 ובכל דבר, כך שלא שייך

14 שום דבר שיסתיר עליו

15 יתברך, אֵלֵא כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב

16 בִּישְׁעִיהָ: "כִּי אִם

17 עֲזוּתֵיכֶם הִיוּ מְבַדִּילִים

18 בִּינֵיכֶם לְבִין אֱלֹקֵיכֶם".

19 וְהַטַּעַם, – מדוע יש בכוח

20 העוונות לכסות ולהבדיל בין

21 הנשמה לאלקות, הוא: לִפְי

22 שָׁהֶם – העוונות, נִגְדַּר רִצּוֹן

23 הָעֵלְיוֹן בְּרוּךְ־הוּא הַמְּחִיחַ

24 אֶת הַבֵּל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב:

25 "בֵּל אֲשֶׁר חָפֵץ ה' עֲשֶׂה

26 בִּשְׁמַיִם וּבָאָרֶץ" – הכל,

27 מהשמים עד הארץ, נברא

28 ברצונו של הקב"ה, (וְכְמוֹ

29 שֶׁנֶּתְבָּאֵר לְעֵיל, – בפרק ד',

30 שְׁהוּא – הרצון העליון,

31 מְקוֹר הַשְּׁפָעַת שֵׁם הָיוּ, וְנִרְמָז בְּקוֹצוֹ שֶׁל יו"ד). – של שם

32 הו', וכיוון ששם הו' הוא מקור ההשפעה לכל הנבראים, הרי דבר

33 שהוא נגד מקור ההשפעה של שם הו' (והוא ענין העוונות), הוא

34 מנוגד לחיות האלקית ומכסה עליה. ואם כך – הרי העוונות הם דבר

35 המכסה ואינו נותן לחיות האלקית שמה"הבל העליון" (עליה נאמר

36 "ויפח") להגיע אל גוף האדם. וְהוּ עֵנִין חֲכָרָה, שֶׁנֶּכְרַת וְנִפְסָק

37 חֶבֶל הַהִמְשָׁכָה מִשֵּׁם הָיוּ־הוּא, שֶׁנִּמְשָׁכָה מִה"א תַּתָּא

38 – האות ה' האחרונה של שם הו', בְּנִזְכָּר לְעֵיל, – הרי שאין הנשמה

39 שבגוף מקבלת חיות ממקורה שבשם הו', ובשעה שחיותו של יהודי

40 היא מקדושה בלבד (כפי שהיה למשל בזמן בית המקדש – כך יסביר

41 להלן), מביא אז דבר זה למיתה גשמית של הגוף, וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב

42 בְּפֶרֶשֶׁת אֲמֹר: "וְנִכְרַתָּה הַנֶּפֶשׁ הַזֵּאת מִלִּפְנֵי ה' – כלומר,

43 משמעות ענין ה"כרת" היא, שהוא נכרת מהו', ובלשון רבנו הזקן:

אגרת התשובה

בין גוף האדם לבחי' הבל העליון. אך באמת אין
שום דבר גשמי ורוחני חוצץ לפניו ית' כי הלא את
השמים ואת הארץ אני מלא ומלא כל הארץ כבודו
ולית אתר פנוי מיני' בשמים ממעל ועל הארץ מתחת
אין עוד ואיהו ממלא כל עלמין וכו' אלא כמ"ש בישעי'
כי אם עוונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם.
והטעם לפי שהם נגד רצון העליון ב"ה המח' את
הכל כמ"ש כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ
(וכמ"ש"ל שהוא מקור השפעת שם הו' ונרמז בקוצו
של יו"ד). וזהו ענין הכרת. שנכרת ונפסק חבל
ההמשכה משם הו' ב"ה שנמשכה מה"א תתאה
כנ"ל. וכמ"ש בפי' אמור ונכרתה הנפש ההיא מלפני
אני ה'. מלפני דייקא. ובשאר עבירות שאין בהן כרת
עכ"פ הן פוגמין הנפש כנודע. ופגם הוא מלשון
פגימת הסכין והוא עד"מ מחבל עב שזור מתרי"ג חבלים
דקים ככה חבל ההמשכה הנ"ל כלול מתרי"ג מצות
ובשעובר ח"ו על אחת מהנה נפסק חבל הדק וכו'.
אך גם בחייב כרת ומיתה נשאר עדיין בו הרשימו
מנפשו האלקי' ועי"ז יכול לחיות עד נ' או ס' שנה
ולא יותר (ומ"ש בשם האר"ז"ל שנכנסה בו בחי'
המקיף וכו' אינו ענין לחיי גשמיים הגוף ומיירי עד נ'
שנה או בזמן הזה כדלקמן):

44 "מִלְפָּנֵי" דִּיקָא. – ממני דוקא, משמעות הכריתה היא שהוא נכרת
45 מפנימיות האלקות, שהיא (כאמור לעיל) שם הו'. וּבְשָׂאֵר עֲבֻרֹת
46 שֵׁאִין בְּהֵן כָּרַת – על כל פנים הן פוגמין – את הַנֶּפֶשׁ, בְּנִזְכָּר;
47 וּפְגָם, הוּא מִלְשׁוֹן פְּגִימַת הַסִּכִּין. – סכין שחיתה פגום, היינו

48 שחסר משהו באותו מקום;

49 כך גם בענינו, שחסר משהו

50 מחבל ההמשכה שמשם הו' אל הנשמה, כפי שרבונו הזקן

51 מסביר מיד להלן: וְהוּא עַל

52 הָרֶךְ מִשָּׁל, מִחֶבֶל עֵב שְׁזוֹר

53 מִתְרִי"ג – 613, חֶבֶלִים

54 דְּקִים, כָּכָה חֶבֶל

55 הַהִמְשָׁכָה הַנִּזְכָּר לְעֵיל

56 כָּלֹל מִתְרִי"ג – 613,

57 מִצּוֹת¹⁰, – כל מצוה היא

58 חבל דק מהחבל הכללי,

59 וּבְשָׂעוֹבֵר חָס וְשָׁלוֹם עַל

60 אַחַת מֵהֵנָּה – על אחת

61 מִתְרִי"ג הַמִּצְוֹת, נִפְסָק

62 חֶבֶל הַדֶּק – שכנגד אותה

63 מִצְוָה, וְכוּ'. – וכשנפסקים

64 מספר מרובה יותר של

65 חבלים דקים, על ידי שהוא

66 עובר חס ושלוש על כמה

67 וכמה מצוות, נגרמת

68 חלישות גדולה בחבל. ואילו

69 "כרת" הוא ענין שהחבל

70 כולו נכרת ונפסק רחמנא

71 לִיצֵלָן. אֵךְ גַּם בְּחֵיב כָּרַת

72 וּמִיתָה נִשְׁאָר עֲדִין בּוֹ

73 הָרְשִׁימוֹ – הרשם, מִנֶּפֶשׁ הָאֱלֹקִית, וְעַל יְדֵי זֶה יִכּוֹל לַחְיֹת עַד

74 נ' – אם הוא חייב כרת, אִם ס' – אם הוא חייב מיתה בידי שמים,

75 שָׁנָה וְלֹא יוֹתֵר – מזמן נקוב זה. (וְכֵן שֶׁכְּתוּב בְּשֵׁם הָאֲרִיז"ל

76 שֶׁנֶּכְנָסָה בּוֹ – במי שעובר על חטא שיש בו כרת או מיתה בידי

77 שמים, בְּחִינַת הַמִּקְיָף וְכוּ'. – כלומר, למרות שאין הוא יכול לקבל

78 חיות פנימית, שכן, נשמתו נכרתה משרשה, הרי הוא, אבל, מקבל

79 חיות מבחינת ה"מקיף", משם יכול הוא לקבל חיות גם כשנשמתו

80 נכרתה מההשפעה הפנימית של שם הו' (ולכאורה, מבחינה זו, יכול

81 היה הרי לחיות יותר מחמשים או ששים שנה? – אלא, האמור לעיל

82 בשם האר"ז"ל) אֵינוֹ עֵנִין לַחְיֵי גִשְׁמִיִּים הַגּוֹפִי¹¹, – שמבחינת

83 ה"מקיף" יכול לחיות גם כשלא נשאר שום רשם מהנפש האלקית,

84 וּמִיִּירֵי – ומדובר, עַד נ' שָׁנָה, – כשעדיין קיים הרשם מהנפש

85 האלקית, שבגלל כך הוא חי בגופו – אז ישנה בו בחינת ה"מקיף", אִם

של בהמה" – מהניפוח ב"ריאה" של בהמה. הרבי שליט"א הסביר פעם, שבכך רוצה רבנו הזקן להביא משל מתורה (שכן, ע"פ תורה (שו"ע יו"ד רס"ט) צריכה להיות בדיקת הריאה על ידי ניפוח). 5. ירמיה כג, כד. 6. ישעיה ו, ג. 7. נט, ב. 8. תהלים קלה, ו. 9. כב, ג. 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "חידוש נפלא – דכאז"א מקבל חיות בפועל בעוה"ז ע"י תרי"ג חבלים, אף שמצות כהנים אין שייכות לזרים, כו"כ מצות א"א שתהינה בב"א ועוד. ואולי מובן עפמשנת בקו"א ד"ה ולהבין פרטי הלכות (קנט, ב)". 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מלקו"ת

1 **בְּזֶמַן הַזֶּה בְּדִלְקָתָם**: – כפי שיוסבר להלן, שבזמן הזה, כשחיותו
2 של יהודי באה על ידי התלבשות בענינים שאינם קדושה, הרי
3 ביכולתו לקבל ממילא את חיותו גם אז, כשנשמתו כרותה משרשה

4 בשם הוי', שלכן בזמן הזה יכול גם מי שחייב כרת או מיתה, לחיות
5 יותר מאשר חמשים או ששים שנה, ואז, חיות הקדושה שמוכרח
6 שתהיה ליהודי, נמצאת בו מבחינת ה"מקיף" (כמאמר הארזי"ל).

יום רביעי י"ח תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 190, פרק ו אמנם... עד עמ' צו, כנודע ל"ח.

7 **פֶּרֶק ו**. בפרק ד', בו החל רבנו הזקן לפרש ענין התשובה על פי דרך הסוד,
8 הקדים להסביר מה שמהפסוק ומדברי חכמינו ז"ל אנו יודעים, שב"כרת" היה
9 האדם מת לפני שימלאו לו חמשים שנה, וב"מיתה בידי שמים" היה מת ממש
10 לפני שימלאו לו ששים שנה, ומתעוררת על כך השאלה: הרי ראינו הרבה
11 חייבי כריתות ומיתה בידי שמים
12 שחיו את שנותיהם באריכות
13 ימים ו"בנעימים"? כדי להבהיר
14 שאלה זו, הסביר רבנו הזקן,
15 שהנשמה היא חלק משם הוי',
16 וגם פנימיות הנשמה וגם
17 חיצוניותה הן שתיהן באופן של
18 "ויפח" ("ויפח באפיו נשמת
19 חיים"), כלומר, מפנימיות
20 האלקות: פנימיות הנשמה באה
21 מפנימיות שם הוי', ושם הוי' הוא
22 הרי הפנימיות שבאלקות. וכן
23 חיצוניות הנשמה הנמשכת
24 (בגוף) על ידי הדיבור "נעשה

42 על ידי שם הוי'. ואילו בזמן הגלות, כשהשכינה בגלות, ואף חיותם של בני
43 ישראל יכולה להימשך באמצעות "קליפה" (כלומר, שחיות הקדושה מתלבשת
44 בלבוש של קליפה), אז, גם מי שחייב כרת או מיתה בידי שמים, מקבל חיותו,
45 למרות שנכרת ונפסק חבל ההמשכה של שם הוי'. ולכן אין בזמן הגלות הסדר
46 של "מת ממש" בחייבי כריתות
47 ומיתה בידי שמים. אלא אפשר
48 הדבר שהם יאריכו ימים, דבר
49 המאפשר, אגב, הזדמנות לחזור
50 בתשובה ולתקן ענין הכרת או
51 המיתה בידי שמים, וכיוצא בזה.

אגרת התשובה

פרק ו אמנם זהו בזמן שהיו ישראל במדרגה
עליונה כשהיתה השכינה שורה
בישראל בבהמ"ק. ואז לא היו מקבלים חיות לגופם
רק ע"י נפש האלקי' לברה מבחי' פנימי' השפע
שמשפיע א"ס ב"ה ע"י שם הוי' ב"ה כנ"ל. אך לאחר
שירדו ממדרגתם וגרמו במעשיהם סוד גלות השכינה
כמ"ש ובפשעיהם שולחה אמכם דהיינו שירדה השפעת
בחי' ה"א תתאה הנ"ל ונשתלשלה ממדרגה למדרגה
למטה מטה עד שנתלבשה השפעתה ב"ס דנוגה
המשפיעות שפע וחיות ע"י המזלות וכל צבא השמים

52 **אָמֵנָם, זֶהוּ בְּזֶמַן שֶׁהָיוּ**
53 **יִשְׂרָאֵל בְּמַדְרָגָה עֲלִיּוֹנָה,**
54 **כְּשֶׁהָיְתָה הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה**
55 **בְּיִשְׂרָאֵל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ,**
56 **וְאִזְּלוּ לֹא הָיוּ מְקַבְּלִים חַיּוֹת**
57 **לְגוֹפָם רַק עַל יְדֵי נֶפֶשׁ**
58 **הָאֱלֹקִית לְבְרָה, מִבְּחִינַת**
59 **פְּנִימִיּוֹת הַשֹּׁפֵעַ שֶׁמִּשְׁפִּיעַ**
60 **אֵינֶם-סוֹף בְּרוּךְ-הוּא עַל יְדֵי שֵׁם הַוְיָה בְּרוּךְ-הוּא, בְּנוֹכַח לְעֵיל.**
61 – וממילא, אם נפסק "חבל ההמשכה" משם הוי', לא היתה יכולת
62 להמשיך לחיות, כאמור, שבשעה שעל ידי ענין של כרת נכרת
63 ונפסק "חבל ההמשכה" משם הוי' לנשמתו של יהודי, היה "מת
64 ממש", שכן לא היתה לו אפשרות לקבל חיות. **אך לאחר שירדו**
65 **מִמַּדְרָגָתָם, וְגֵרְמוּ בְּמַעֲשֵׂיהֶם סוֹד גְּלוּת הַשְּׂכִינָה,** – שהשכינה
66 היא בגלות בקליפות וסטרא אחרא, שזה ענין של סוד, כיצד יתכן
67 הדבר שהשכינה תהיה בגלות בקליפות⁴, **כְּמוֹ שֶׁבָּתוּב:**⁵
68 **"וּבְפִשְׁעֵיהֶם שִׁלְחָה אִמְכֶּם"**⁶, – "אמכם" היינו השכינה, "אם
69 הבנים" (כמבואר בחלק א' ריש פרק נ"ב), כנסת ישראל, מקור
70 נשמות ישראל, בדיונת מלכות דאצילות. ובשם הוי' זה "ה' תתאה"
71 של שם הוי' שכאמור לעיל – משם בא "חבל ההמשכה" לנשמה,
72 **דֵּהֲיִינוּ שִׁירְדָה הַשִּׁפְעָה בְּחִינַת ה'א תתאה** – של שם הוי', **הַנּוֹכַח**
73 **לְעֵיל, וְנִשְׁתַּלְשַׁל מִמַּדְרָגָה לְמַדְרָגָה לְמַטָּה מִטָּה, עַד**
74 **שְׁנַת־לְבָשָׁה הַשִּׁפְעָתָה ב' ספירות דנגה,** – בקליפת "נוגה" שהיא
75 הקליפה שיש בה גם טוב, יש בה עשר ספירות לעומת עשר ספירות
76 הקדושה⁸, **הַמִּשְׁפִּיעוֹת שֶׁפַּע וְחַיּוֹת עַל יְדֵי הַמְּזוֹלוֹת וְכָל צֶבָא**

25 אדם", היא גם כן באה מפנימיות הדיבור. ושתיהן – פנימיות וחיצוניות
26 הנשמה – הן באופן של "ויפח". שבכך נכללות כל מדרגות ההמשכה של
27 הנשמה כפי שהיא נמשכת בגופו של יהודי, וכפי שהיא כבר נמצאת בתוך
28 גופו של יהודי. על כל זה נאמר "ויפח". דבר המלמד אותנו, שאופן המשכת
29 החיות של נשמה, הנמשכת מאלקות, היא באופן של "נפיקה". שבשעה שקיים
30 דבר החוצץ ומפסיק בין הנופח לבין הדבר אליו הוא נופח, אין חבל הנופח
31 מגיע למקום אליו הוא נופח (שלא כמו בדיבור, שגם אם יש דבר המפסיק,
32 אפשר לשמוע את הדיבור, כלומר, הדיבור מגיע לתעודתו למרות הדבר
33 המפסיק). בכך הסביר רבנו הזקן ענין ה"כרת", בדרך כלל הרי "יעקב חבל
34 נחלתו" שגם בחיצוניות הנשמה ישנו "חבל ההמשכה" של החיות הנמשכת
35 מהנשמה בגוף, אך בשעה שישנו דבר המפסיק, במיוחד ענין של כרת רחמנא
36 ליצלן החותך את חבל ההמשכה – עלולה אז החיות שמה"ויפח" שלא להגיע
37 לנשמה שבגוף וממילא היה משפיע הדבר להיות "מת ממש", שמי שהיה חייב
38 כרת מת ממש לפני שימלאו לו חמשים שנה, או מי שהיה חייב מיתה בידי
39 שמים היה מת לפני שימלאו לו ששים שנה. בפרק הנוכחי, פרק ו, יסביר רבנו
40 הזקן, שכן היה רק בשעה שהשכינה שרתה בישראל בבית המקדש, אז היתה
41 כל חיותם של בני ישראל רק מצד הקדושה, מהשפע הפנימי שהשפיע הקב"ה

דברים סב, סע"ג. פג, סע"ב. 1. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שזהו מראה מדר' ישראל אז". 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "זהו בכללות העולם, ובנוגע לשכינה, וכן בפרט ובנוגע לאדם – עוד ענין". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היינו גם כאו"א בפ"ע". 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועיין לקמן קמ, ב". 5. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלכאורה אינו מובן שעי' מעשה בני אדם יבוא גלות השכינה"? ! ועי' מביא ראי' וגם ביאור: (א) ראי' – שכן הוא (ב) ביאור – מפני שהיא אמכם". 6. ישעי' נ, א. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בפ"ד – בנוגע לכללות העולם. בפ"ה – בנוגע לנשמה דכאו"א". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כבא"א פ"ו". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "בלאה"כ (ולא

1 הַשָּׁמַיִם וְהַיָּרֵחַ שֶׁעָלִיהֶם, לְכָל הַחַי הַגִּשְׁמִי שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה, –
2 שְׁחִיתוֹם בָּאָה מִקְלִיפַת "נוגה" עַל יְדֵי הַמּוֹלּוֹת וְצָבָא הַשָּׁמַיִם וְהַיָּרֵחַ,
3 וְגַם לְכָל הַצּוֹמָחַ, – שֶׁגַם חַיּוֹת, הַמִּתְבַּטָּאִים בַּעֲנִין שֶׁל צִמְיָחָה,
4 שֶׁהֵם צוֹמְחִים מִטָּקָן לַגְדוֹל – בָּאָה גַם כֵּן מִקְלִיפַת "נוגה" עַל יְדֵי
5 הַמּוֹלּוֹת וְצָבָא הַשָּׁמַיִם
6 וְהַיָּרֵחַ, כְּמֵאמַר רַבּוֹתֵינוּ
7 וְכִרְזִינָם לְבִרְכָּהּ¹⁰: "אֵין לָךְ
8 כָּל עֵשֶׂב מִלְּמָטָה שְׂאִין לוֹ
9 מִזֶּל וְכו'". – "לִמְעַלָּה –
10 הַמִּכְבָּה בּוֹ וְאוֹמֵר לוֹ גְּדִל",
11 הַמִּשְׁפִּיעַ בּוֹ עֵנִין הַצִּמְיָחָה
12 מִקְטִנּוֹת לַגְדֻלּוֹת. וּמֵאֲחֵר
13 שְׁכַל אֱלֹהִים מִקְבָּלִים חַיּוֹת
14 עַל יְדֵי קְלִיפַת "נוגה", לִכֵּן –
15 וְאֵין יָכוֹל גַּם הַחוּטָא
16 וּפּוֹשְׁעֵי¹¹ יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל
17 חַיּוֹת לְגוֹפָם וְנַפְשָׁם
18 תְּבַהֲמוֹת – גַּם כֵּן מִקְלִיפַת
19 "נוגה", כְּמוֹ שֶׁאֵר שְׂאֵר בְּעָלֵי
20 חַיִּים מְמַשֵּׁ, – הַמִּקְבָּלִים
21 חַיּוֹת עַל יְדֵי קְלִיפַת "נוגה",
22 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב¹²: – שְׂקִיִּים
23 מִצֵּב שֶׁהָאֵדָם הוּא "נִמְשָׁל
24 בְּתַהֲמוֹת נַדְמוֹ". – מִשּׁוּלִים וְדוֹמִים לְבַהֲמוֹת, וְאִדְרָכָה – לַהֲפֹךְ,
25 לֹא זֶה בְּלִבָּד שֶׁהוּא גַם יָכוֹל לְקַבֵּל חַיּוֹתוֹ מִקְלִיפָה, כְּמוֹ בַּהֲמָה וְשֶׁאֵר
26 דְּבָרִים חַיִּים אוֹ צוֹמְחִים שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה, אֲלֵא הוּא מִקְבֵּל חַיּוֹתוֹ מִשֵּׁם
27 בִּיתֵר שְׂאֵת וְיִתֵּר עֵז, – יוֹתֵר מֵאֵלֶּה, עַל פִּי הַמְּבַאֵר מִזִּכְרֵה
28 הַקְּדוֹשׁ פְּרִשְׁת פְּקוּדֵי, שֶׁכָּל שֹׁפֵעַ וְחַיּוֹת הַנִּשְׁפָּעוֹת לְאֲדָם
29 הַתַּחֲתוֹן בְּשֹׁעָה וְרִנֵּעַ שְׁעוֹשֶׂה הָרַע בְּעֵינֵי ה' בְּמַעֲשֵׂה אוֹ בְּדַבָּר
30 אוֹ בְּהַרְהוּרֵי עֲבָרָה וְכו'¹³ – בְּשִׁלְשָׁה לְבוּשֵׁי מַחֲשָׁבָה דִּיבּוּר
31 וּמַעֲשֵׂה, הַכֹּל – כָּל הַשֹּׁפֵעַ וְהַחַיּוֹת הַלּוֹ, נִשְׁפָּע לֹא מִהִיכָלּוֹת
32 הַסְּטָרָא אַחֲרָא הַמְּבַאֲרִים שֶׁם בִּיתֵר הַקְּדוֹשׁ. – וַיִּשְׁנֵם הִיכָלּוֹת
33 שׁוֹנִים שֶׁל קְלִיפָה וְסִטְרָא אַחֲרָא, מֵהֵם בָּאָה הַחַיּוֹת לְמַעֲשֵׂים,

אגרת התשובה

וְהַיָּרֵחַ שֶׁעָלִיהֶם לְכָל הַחַי הַגִּשְׁמִי שֶׁבְּעוֹה"ו וְגַם לְכָל
הַצּוֹמָח כְּמֵאמַר¹⁴ לֵאמֹר לָךְ כָּל עֵשֶׂב מִלְּמָטָה שְׂאִין לוֹ
מִזֶּל וְכו'. וְאֵין יָכוֹל גַּם הַחוּטָא וּפּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל
חַיּוֹת לְגוֹפָם וְנַפְשָׁם הַבַּהֲמוֹת כְּמוֹ שֶׁאֵר בַּע"ה מִמַּשֵּׁ
כְּמוֹ שֶׁנִּמְשָׁל בְּתַהֲמוֹת נַדְמוֹ. וְאִדְרָכָה בִּיתֵר שְׂאֵת
וְיִתֵּר עֵז עַפ"י הַמְּבַאֵר מִזִּכְרֵה ק"פ פְּקוּדֵי שְׁכַל שֹׁפֵעַ
וְחַיּוֹת הַנִּשְׁפָּעוֹת לְאֲדָם הַתַּחֲתוֹן בְּשֹׁעָה וְרִנֵּעַ שְׁעוֹשֶׂה
הָרַע בְּעֵינֵי ה' בְּמַעֲשֵׂה אוֹ בְּדַבָּר אוֹ בְּהַרְהוּרֵי עֲבָרָה
וְכו' הַכֹּל נִשְׁפָּע לֹא מִהִיכָלּוֹת הַסְּטָרָא הַמְּבַאֲרִים שֶׁם
בוֹוה"ק. וְהָאֵדָם הוּא בְּעַל בַּחֲרִיה אִם לְקַבֵּל הַשִּׁפְעוֹת
מִהִיכָלּוֹת הַסְּטָרָא אוֹ מִהִיכָלּוֹת הַקְּדוֹשָׁה שֶׁמֵּהֵם נִשְׁפָּעוֹת
כָּל מַחֲשַׁבּוֹת טוֹבוֹת וְקְדוּשׁוֹת וְכו'. כִּי זֶה לַעוֹ"ז עֲשֵׂה
הָאֵלֶּקֶן וְכו'. וְהִיכָלּוֹת הַסְּטָרָא מִקְבָּלִים וְיוֹנְקִים חַיּוֹת
מִהַתְּלַבְּשׁוֹת וְהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת הַשֹּׁפֵעַ דִּי"ס דְּנוּגָה הַכְּלוּלָה
מִבְּחִי טוֹ"ר הִיא בְּחִי עַה"ר וְכו' כְּנוֹדַע לִי"ח.

דיבורים ומחשבות השונים שחיותם היא מקליפה. והאדם הוא
בעל בחירה אם לקבל השפעתו מהיכלות הסטרא אחרא, –
זאת כשהוא חושב, מדבר או עושה ענינים של רע, או מהיכלות
הקדושה¹⁴ שמהם נשפעות כל מחשבות טובות וקדושות וכו',
– כלומר, גם דיבורים
ומעשים טובים, שכל אלה
מקבלים חיותם מהיכלות
הקדושה. כי "זה לעמת זה
עשה האלקים" וכו'¹⁵. –
לעומת כל דבר שבקדושה,
יש כנגדו בקליפה וסטרא
אחרא, והיכלות הסטרא
אחרא מקבלים ויונקים
חיותם מהתלבשות
והשתלשלות השפע דִּי
ספירות דְּנוּגָה, – אֵין
השפע בא ויורד ממדרגה
למדרגה עד שהשפע יורד
בהיכלות ה"סטרא אחרא",
הכלולה – קליפת "נוגה"
כלולה, מִבְּחִינַת טוֹב וְרַע,
היא בְּחִינַת "עֵץ הַדַּעַת"
וְכו', – בְּחִינַת עֵץ הַדַּעַת
טוב ורע, שיש בו טוב ורע, כְּנוֹדַע לִי"ח. – לִיודַע חֲכָמַת
הקבלה. הרי, כיוון שיש בו טוב ורע, נמשך משם אחרי ריבוי
השתלשלות, הרע של היכלות ה"סטרא אחרא", שמשם מקבל
האדם שפע כשהוא עושה ענינים של רע במחשבה, דיבור או
מעשה. להלן יסביר רבנו הזקן, מדוע האדם החוטא – לא זו בלבד
שהוא יכול לקבל חיות מ"סטרא אחרא" כשאר בעלי חיים, אלא
שהוא יכול לקבל זאת ביתר שאת ויתר עז, מפני שהוא ממשך
לקליפות תוספת יניקה מהשפעת הקדושה, ומפני שהוא הוא
הממשך להן זאת, הוא מקבל, לכן, החלק הראשון מההשפעה
שהן משפיעות לאחר מכן,

ע"י הגלות שבנדוד, כי אם מחטא עה"ד. ראה קמ, רע"א". 10. ב"ר פ"י, ו. 11. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה צ"ל "ופושע" ל' יחיד". 12. תהלים מט, יב. 13. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וצע"ק מאי מרבה ב"וכו" – ואולי הכוונה ל"וגם אם אינו כו" (שבח"א פ"א) דל' "וגם" משמע דאינו ענין בפ"ע לגמרי (דלכן אינו מפרטו בפ"ע – באגה"ת), אבל בכ"ז צריך ריבוי (ולכן מוסיף "וכו")." 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה מאי קמ"ל? ! והביאור – שאדרכא הוא חידוש גדול, דאף דשולחא אמכם כו' ונתלבשה ב"ס דנוגה (כנ"ל), בכ"ז בבחירתו – יכול לקבל מהיכלות דקדושה! ואולי יש לבאר: דאז אף שנתלבשה ב"ס דנוגה – קליפת נוגה (הלבוש – בטל להמלוכוש, מתהפך לטוב) ונכללת בקדושה – עדמש"כ לעיל נד, סע"ב ווא"כ – אינו כמש"כ בס' הר"י שי' קארף. וצ"ע]. ועוד י"ל (ואולי שייך יותר לכאן, ממש"כ לעיל אך לאחר כו' האדם הוא בעל בחירה כו') דרך כשירדו ממדרג' האדם בעל בחירה לקבל חיותו מהיכלות דסט"א, משא"כ בזמן הבית, וכדלעיל ספ"ה". 15. קהלת ז, יד.

יום חמישי י"ט תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צו, והנה יעקב חבל... עד עמ' 192, נאמר וכו'.

36 ישראל, שיש להסביר ליהודי, שהריוח שהוא רואה ר"ל מחילול
37 שבת, עליו לדעת, שהסוף של ריוח זה וניצול הריוח לא יכול להיות
38 טוב, שכן, ברכה והצלחה בבני ישראל הן דוקא על ידי פרנסה
39 בשמירת שבת ודיני התורה בכלל. וזהו שאמרו רבותינו וזכרונם
40 לברכה¹⁹: "אין בדינו לא
41 משלות הרשעים וכו"²⁰ –

42 שהם חיים בטוב, "בדינו"
43 דיןא, כלומר בזמן הגלות
44 אחר החרבן. – מפני
45 שמקבלים אז חיות
46 מהקליפות. וזהו בחינת
47 גלות השכינה כביכול, –
48 כשמ"ה תתאה של שם הוי'
49 נמשך בקליפות, להשפיע
50 להיכלות הסטרא אחרא
51 אשר שנאה נפשו והתברך.
52 – יצטרך הקב"ה להשפיע
53 להן תוספת השפעה, יותר
54 מאשר הוקצב להן מראש
55 לינוק מקדושה, וזאת – כדי
56 שיהיה ענין הבחירה וענין
57 העבודה. וכשקראם עושה
58 השוכה נכונה – אזי מסלק
59 מהם – מהקליפות,
60 ההשפעה שהמשיך – בהן,
61 במעשיו ומחשבותיו, כי
62 בתשובתו מחזיר השפעת השכינה למקומה. – והריהו נוטל מהן
63 ההשפעה שנמשכה בהן על ידי "גלות השכינה" בתוכן. וזהו – מה
64 שהמלה "תשובה" היא "תשוב ה'" (כמובא לעיל בפרק ד' מהזהר
65 הקדוש), ושובה של "ה' תתאה" היא "תשובה תתאה", תשוב ה"א
66 תתאה – שבה מבחינת גלות, וכמו שכתוב²¹: "ושב ה' אלקינו" –
67 מקור נשמתך, את שבותך, כלומר עם שבותך, – הוא עצמו ישוב
68 עם שובך, וכמאמר רבותינו וזכרונם לברכה²²: "השיב לא נאמר
69 וכו'": – אלא "ושב", והכוונה היא שהוא עצמו ישוב מהגלות, על ידי
70 שיהודי שב מגלות, – שב "אלקינו" מקור נשמתו, השכינה, מגלות.

1 ובלשון רבנו הזקן: והנה, "יעקב חבל נחלתו"¹⁶ בתיב¹⁷, – נשמתו
2 של יהודי היא כמו חבל, על דרך משל, כמו החבל שראשו אחר
3 למעלה וראשו השני למטה, אם ימשך אדם בראשו השני –
4 ינענע וימשך אחריו גם ראשו הראשון כמה שאפשר לו
5 להמשיך. וככה ממש
6 בשרש נשמת האדם
7 ומקורה מבחינת ה"א

8 תתאה – ה' אחרונה של שם
9 הוי', הנזכר לעיל, –
10 שבשעה שהוא עושה
11 עבירה, הוא ממשיך
12 ומוריד השפעתה – של "ה'
13 תתאה", משם שרשו ומקורו,
14 על ידי מעשיו הרעים
15 ומחשבותיו עד תוך
16 היכלות הסטרא אחרא
17 כביכול, שממש – מהיכלות
18 הסטרא אחרא, הוא מקבל
19 מחשבותיו ומעשיו. –
20 ולמרות שהסביר לעיל,
21 שבחיבי בריתות נפסק "חבל
22 ההמשכה" משם הוי', כיצד,
23 איפוא, הוא יכול על ידי חבל
24 זה להמשיך תוספת יניקה
25 לסטרא אחרא? – מובא,
26 אבל, בחסידות, שרושם

27 מהחבל (חיצוניות החבל) נשאר, ולכן הוא יכול על ידי כך להמשיך
28 תוספת יניקה ב"סטרא אחרא". ומפני שהוא הממשיך להם
29 ההשפעה, לכן הוא נוטל חלק בראש, – חלק גדול יותר. אשר
30 לכן, לא זו בלבד שהחוטא יכול לקבל השפעתו מקליפות וסטרא
31 אחרא, אלא הוא מקבל יותר השפעה וד' למבין. – אלא, אף על פי
32 כן כתוב בחסידות¹⁸, שסוף סוף מן ההכרח שההשפעה תיפסק, שכן,
33 יהודי יכול רק באופן זמני לקבל השפעתו מסטרא אחרא, ולא לזמן
34 ממושך, כי אין זה המקום שממנו עליו לקבל חיות. הרבי שליט"א
35 הזכיר דבר זה בשיחה קדושה, בשיבות לחיזוק שמירת שבת בבני

16. האזינו לב, ט. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לכאורה הסגנון דבר חדש קמ"ל – קשה, שהרי כל הפרק שלפ"ז מדבר בענין זה? !
אבל באמת כן הוא, שבא לבאר ענין חדש ואף הפכי מהקודם – ועפ"ז מובנים כמה שינוים מפרק לפרק. – שזהו (כסיום הענין דהכתוב – ע"י)
שיעקב – חבל נחלתו, סיום וקצה ההמשכה (ולכן קאמר ראשו כו' וקצהו), מלמעלמ"ט ע"י החבל. בפ"י – הכתוב יעקב חבל נחלתו (כענין
בפ"ע (ולכן הוסיף כאן: יעקב חבל נחלתו כתיב (ולכן בפמ"ה שא"צ לשלול ענין וביאור שקדמו – לא הוסיף "כתיב") והפכי מהניל) – שהלמטה,
"ראשו (בנוגע לפעולה) השני", פועל על הראש (בנוגע לחיות) דלמע' וממשיך (ועוד ענין חדש) ומוריד כו' (היכלות כו') (שבוה ב' פרטים
חדשים: דהחבל ממשיך לאחרים (ולא כבפ"ה – ליעקב) – ירידה למטה מיעקב חבל – עד תוך היכלות כו' – שלזה מוכרח לתרץ: איך אפשר
להבל שתוריד למטה מהחבל? ולזה כופל שממש מקבל כו', היינו שבאותו ענין יעקב מקבל (למטה מהמשפיע כו')". 18. קונטרס ומעין ע'
77-80. 19. אבות ד, טו. 20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דלשני הפי' (דהרע"ב) קשה הבידינו דוקא: (1) דרך רשעים צלחה – ה"ז שאלת
ירמי' (יב, א) ומרע"ה (ברכות ז, א). (2) השלוה דבשביל לטירדן כו' – למה זה לזמן הגלות דוקא? משא"כ להמבואר בפנים – דבזמן הגלות
דוקא – הרשע מקבל חיות (וגם יכול להיות בנעימים – כדלעיל רפ"ד –) ומקבל – בראש (וגם באיכות – היינו – שלזה) ובכ"ז אין בידינו
כו' כלומר יצאנו כו'". ראה להלן עמוד 1239. 21. נצבים ל, ג. 22. מגילה כט, א.

יום שישי כ' תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 192, פרק ז ואולם דרך... עד עמ' צז, וגרסה וכו'.

הַרְחָמִים – שכן, ישנן שתי בחינות – "אב הרחמן" ו"אב הרחמים"³:
 "אב הרחמן" היינו האב הרחום, האב שיש בו, כביכול, מדת
 הרחמים, ואילו "אב הרחמים" היינו האב של רחמים, מקור הרחמים,
 והכוונה היא, הרחמים שאינם מוגבלים ולמעלה ממדות הרחמים
 שהיא מדודה ושקולה –
 והפירוש כאן הוא שיעורר
 את המדה העליונה יותר
 של רחמים, "רחמים
 העליונים", על נשמתו
 ונפשו האלקית, שנפלה
 מאגרא רמה – מגג גבוה,
 כלומר ממדרגה עליונה
 ביותר, מ"אין סוף" שהוא חיי
 החיים ברוך-הוא – ומשם
 נפלה הנשמה לבירא
 עמיקתא – לבור עמוק.
 "איגרא" ומדרגה בכלל הן
 גבוהות, והנשמה באה לא
 מ"איגרא" סתם, אלא
 מ"איגרא רמה", מדרגה גבוהה ביותר, ונפלה לא בבור סתם, שהוא
 מדרגה תחתונה, אלא בבור עמוק, הן היכלות הסמא והסמא
 אחרא, – כמוסבר בפרק הקודם, שעל ידי חטאים ועונות יורדת
 הנשמה בהיכלות הטומאה וה"סטרא אחרא", ועל האדם לעורר
 עליה את הרחמים העליונים, ועל מקורה – של הנשמה, במקור
 החיים, הוא שם הוי"ה ברוך-הוא; – כאמור לעיל, ששם הוי'
 הוא מקור הנשמה, ועל ידי ירידת הנשמה יורדת גם ההשפעה של
 שם הוי' בגלות של קליפות ו"סטרא אחרא", הרי שהרחמנות היא גם
 על מקור הנשמה, הוא שם הוי', וכמו שכתוב: "וישב אל הוי"ה"
 וירחמנו", – "וירחמנו" הכוונה על שם הוי", כלומר שיעורר
 רחמים על שם הוי', פרוש – מה הכוונה לעורר רחמים על שם הוי"?
 – הרי זה: לעורר רחמים על השפעת שם הוי"ה ברוך-הוא,
 שנשתלשלה וירדה תוך היכלות הסמא אחרא הסמאים
 להחיותם, – להמשיך בהן חיות, על ידי מעשה אנוש – החטאים,
 ותחבולותיו, ומחשבותיו הרעות; – שכן, גם על ידי מחשבות
 רעות בלבד, ממשיכים חיות ב"סטרא אחרא", וכמו שכתוב:
 "מלך אסור ברהמים" – הקב"ה, מלך העולם, קשור ברהמים,
 ברהמי מחא וכו', פירוש כ"ק אדמו"ר שליט"א: "די קארעטעס –
 אפטיילונגען פון מוח וואו עס לויפן די מחשבות (ע"ד רהטים שרצים
 במ המים)", כלומר, במחשבות החולפות של המוח, שגם על ידי
 המחשבות החולפות במוח, אם הן מחשבות רעות, הנה על ידי זה
 המלך אסור, זה מביא גלות להשפעה שמשם הוי', היא בחינת

פרק ז בפרק הקודם, פרק ו, הסביר רבנו הזקן, ש"תשובה תתאה", שלפי
 פירוש הוזר הקדוש הכוונה היא להשיב את ה' תתאה של שם הוי' למקומה
 – היא השבת השכינה מגלותה, שכן, על ידי חטאים ועונות נעשה ענין גלות
 השכינה, שההשפעה של ה' תתאה שמשם הוי' (היא בחינת השכינה) מקור
 הנשמה, נמשכת רחמנא ליצלן
 אל היכלות הקליפה וה"סטרא
 אחרא", ממנה מקבל האדם
 חיות בשעה שהוא עושה חטאים
 ועונות, ועל ידי תשובה מחזיר
 האדם את ההשפעה ומחזיר את
 השכינה מגלותה.
 ואולם, דרך האמת והישר
 לבחינת תשובה תתאה,
 ה"א תתאה הנזכר לעיל –
 הם ב' דברים דרך כלל. –
 הרבי שליט"א (באחת
 משיחות הקודש) פירש דברי
 רבינו הזקן "דרך האמת
 והישר" – שדוקא זוהי הדרך
 האמיתית והישרה לתשובה תתאה – על פי מה שלעיל (מיד בפרק
 א') אמר רבנו הזקן, שעיקר ענין התשובה הוא "עזיבת החטא", שאם
 האדם מחליט בלב שלם שלא לחזור יותר על מעשה חטא זה, הרי
 זו כבר תשובה (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכאן – דורש עבודה
 והכנה ארוכות – אלא שאף שעזיבת החטא ה"ז כו") אך אין זה
 "דרך האמת", שכן, כשתשובה באה שלא בהכנה מתאימה (דבר
 שרבנו הזקן עומד להסביר בפרק זה), אפשר אכן שיתעורר בתשובה
 ויחליט בלב שלם על עזיבת החטא (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
 "וזה" תשובה וכו'), אך לא תהיה לה קיום, וממילא אין זה אמת,
 שכן, אמת נקרא דבר שיש לו קיום, כמו שכתוב: "שפת אמת תכון
 לעד"², וכדי שהתשובה תהיה באמת (שיהיה לה קיום) נדרשת
 ההכנה לתשובה עליה ידון בפרק זה. לכן אומר רבנו הזקן, ש"דרך
 האמת" לתשובה תתאה – היא על ידי ההכנה שהוא מסביר אותה
 להלן. ומה שרבנו הזקן אומר "דרך הישר" הוא, שכן, אפשר שתהיה
 התעוררות תשובה באמת, אך שתבוא לא על ידי דרך ישרה, אלא
 על ידי איזו סיבה שהיא, סיבה שהיא עצמה יכולה להיות דבר
 שהוא היפך מהכנה לתשובה, כפי שהיה בתשובות של ר' אלעזר בן
 דורדיא, שהסיבה להתעוררותו לתשובה היתה על ידי ענין לא טוב
 ועל ידי הדברים שאמרו לו אז, לכן אומר כאן רבנו הזקן, ש"דרך
 הישר" להגיע לתשובה היא על ידי ההכנות שהוא מסביר אותן
 להלן. ושני הדברים הם: האחד, – הדבר הראשון להגיע לענין
 התשובה, הוא לעורר רחמים העליונים – של הקב"ה, ממקור

1. משלי יב, יט. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכבכ"א ספי"ג". 3. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לקו"ת נשא כג, א. ושי"נ". 4. הערת
 כ"ק אדמו"ר שליט"א: "לי" הש"ס חגיגה ה, ב. וברש"י שבש"ס נשמטה התיבה גג – ואיתא ברש"י דע"י". 5. ישעיה נה, ז. 6. הערת כ"ק
 אדמו"ר שליט"א: "שה"ש ז, ו. ועיין הצ"צ שם. וצ"ע". 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הוס' לתקו"ז ת"ו".

1 גלות השכינה, – שהשכינה, בחינת מלכות דאצילות, באה על ידי
2 כך בגלות, כְּנֻזָּר לְעֵיל. – בפרק הקודם.⁸ וְזִמְן הַמְסָגֵל לָזֶה – שיוכל
3 האדם להרגיש ברחמנות שעל נשמתו ועל מקורה, ולעורר רחמים
4 העליונים, הזמן המסוגל לכך, הוא בְּתִקּוּן חֲצוֹת, כְּמוֹ שֶׁתּוֹב

5 בְּסִדּוּר בְּהֶעֱרָה, עֵינֵי שֵׁם
6 בְּאֲרֵיכוֹת. וְזֶהוּ שֶׁתּוֹב

7 שֵׁם: – ב"תקון חצות" 1

8 "נִפְלָה עֲמֻרַת רֹאשֵׁנו, אוי 2

9 נָא לָנוּ כִּי חֲמָנוּ. – שעל 3

10 ידי החטאים, נופלת 4

11 ה"עטרה", מקור הנשמה. 5

12 וְלָכֵן נִקְרָא הַקְדוּשָׁה – בְּרוּךְ 6

13 – הוא "מִלְךְ עֲלֻיב" בְּפָרִיז 7

14 הַיְכָלוֹת, כְּמוֹ שֶׁתּוֹב 8

15 הַרְמִ"ק וְלֵל, – רבי משה 9

16 קורדבירו זכרוננו לברכה. כִּי 10

17 אֵין לָךְ עֲלֻבּוֹן גְּדוֹל מִזֶּה.¹⁰ 11

18 – מגלות השכינה בחיבולות 12

19 הטומאה וה"סטרא אחרא". 13

20 וּבְפֶרֶט בְּאֶשֶׁר יִתְבּוֹנֵן 14

21 הַמְשָׁכִיל בְּגִדְלַת אֵין־סוֹף 15

22 בְּרוּךְ־הוא, מְמַלֵּא כָּל 16

23 עֲלָמִין – מחיה כל העולמות 17

24 בחיות פנימית מותאמת 18

25 לנבוא, וְסוֹבֵב כָּל עֲלָמִין, 19

26 – מקיף כל העולמות, מוחיה 20

27 אותם בחיות שלמעלה מהם, חיות זו היא רק בבחינה של "מקיף" על 21

28 העולמות, כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְפִי שְׁעוֹר שֶׁכָּלוּ וְהִכָּנְתּוּ – יתעמק 22

29 בגדולת "אין סוף" ברוך הוא, וְהַמְרַמֵּר עַל זֶה מְאֹד מְאֹד: – שכן, 23

30 בהבינו גדלותו של הקב"ה, רק אז ירגיש את הרחמנות הגדולה שעל 24

31 נשמתו ועל מקורה, ומיהו ה"מלך" שנמצא בגלות ומבויש – הרי זה 25

32 משפיע עליו מרירות גדולה. זה הראשון משני הדברים שהם "דרך" 26

33 האמת והישר" לתשובה תתאה. וְהַבִּי, – הדבר השני, הוא: לְבַשׁ 27

34 וְלַהֲכַנִּיעַ הַקְּלִפָּה וְסִטְרָא אַחְרָא, אֲשֶׁר כָּל חַיּוּתָהּ הִיא רַק 28

35 בְּחִינַת נְסוּת וְהִנָּחָה, – וממילא, כשמכניעים ושוברים אותה, 29

אגרת התשובה

גלות השכינה כנ"ל. וזמן המסוגל לזה הוא בתיקון חצות כמ"ש בסידור בהערה עש"ב. וז"ש שם נפלה עמרת ראשינו אוי נא לנו כי חטאנו. ולכן נקרא הקדב"ה מלך עלוב בפרקי היכלות כמ"ש הרמ"ק ו"ל כי אין לך עלבון גדול מזה. ובפרט כאשר יתבונן המשכיל בגדולת א"ס ב"ה ממכ"ע וסכ"ע כל א' וא' לפי שיעור שכלו והבנתו יתמרמר ע"ז מאד מאד: והב' לבטש ולהכניע הקליפה וס"א אשר כל חיותה היא רק בחי' גסות והגבהה כמ"ש אם תגביה כנשר וביטולה. והיינו ע"י לב נשבר ונדכה ולחיות נבזה בעיניו נמאם וכו'. וכמ"ש בזה"ק ע"פ זכחי אלקי' רוח נשברה לב נשבר ונדכה וכו'. כי כל קרבן מן הבהמה הוא לשם הוי' היא מדת הרחמים. אבל לשם אלקים היא מדת הדין אין מקריבין קרבן בהמה כ"א לשבר ולהעביר רוח הטומאה והס"א וזהו רוח נשברה. והאיך נשברה רוח הס"א. כשהלב נשבר ונדכה וכו'.

לדאס לב נשבר, כפי שהוא מפרש מיד להלן, כִּי כָּל קֶרְבֵּן מִן הַבְּהֵמָה – הוא לְשֵׁם הַוְיָה, הִיא מִדַּת הַרְחָמִים, – לכן תמיד נזכר בקרבנות שם הוי': "אדם כי יקריב מכם קרבן להוי'", "ריח ניחוח להוי'" וכדומה, אֲכַל לְשֵׁם אֱלֹקִים, הִיא מִדַּת הַדִּין – אֵין מִקְרִיבִין קֶרְבֵּן בְּהֵמָה, כִּי אִם – מהו כן ה"זבח" לשם אלקים (הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: דכתב כאן "זבחי אלקים")? לְשֵׁבֶר וְלַהֲעֵבִיר רֹחַ הַטְּמֵאָה וְהַסִּטְרָא אַחְרָא, וְזֶהוּ "רוח נשברה" – זהו "זבחי אלקים", זבח לשם אלקים. וְהַאִיךְ נִשְׁבְּרָה רֹחַ הַסִּטְרָא אַחְרָא? בְּשֵׁה"לֵב נִשְׁבֵּר וְנִדְכָּה" וכו'.¹⁴

8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ויש לעיין בכ"ז בח"א פמ"ה (ובהגהות לשם – להצ"צ איכה ע' 22 [אוה"ת נ"ך ח"ב ע' א' נג]) בהשינויים וכו'". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "פי"ח". 10. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "נקרא כו' גדול מזה (ר"ח ש' היראה ספ"י – בשם "מורי" היינו הרמ"ק – הובא בשל"ה ש' האותיות מע' הלל, ובס' משנת חכמים לר"מ חאגיז סי' קעג)". 11. ירמיה מט, טז. עובדיה א, ד. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ויקרא ה, א". 13. תהלים נא, יט. 14. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ג"כ – מהמובן מזה"ק".

יום שבת קודש כ"א תמוז

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' צו, והאיך נשבר הלב... עד עמ' 194, כנודע).

שכפי שנאמר לעיל זהו הזבח¹⁸ לשם אלקים. וזהו שאמרו רבותינו
זכרונם לברכה¹⁹: "רשעים בחייהם קרויים מתים", כלומר –
"בחייהם", הכוונה בתוך החיות שלהם, שהחיות עצמה היא ענין של
מיתה, שחייהם נמשכים במקום המות והטמאה, – מהיכלות
ה"סטרא אחרא", ענין של
טומאה ומות, היפך החיות
של קדושה. (וכן מה
שכתוב²⁰: "לא המתים
יהללו גו", אינו כ"לעג
לרש" חס ושלום²¹, – אין
הכוונה למתים ממש, שכן,
כשאומרים על מתים ממש
שאינם הם יכולים להלל את
ה', יש בכך משום לעג להם,
אלא הכוונה על הרשעים
שנחיהם קרויים מתים, –
ועליהם אומרים, שאינם הם
יכולים להלל את ה',
שמשלבים אותם
במחשבות זרות בעודם
ברשעים, ואינם חפצים
בשעה שהרשע רוצה להלל
את ה', מבבלים אותו
במחשבות זרות, שההילול
לא יהא כדבעי, ומשום כך
אומרים עליהם "לא המתים
יהללו גו". הנה כל האמור, צריך להביא אותו להיות "לב נשבר",
כשהוא מתבונן שהוא כרת את נשמתו ונפשו האלקית, מחיי החיים
ברוך הוא, והורידה למקום מיתה וטומאה – זאת במי שעבר על
איסור שיש בו כרת ומיתה בידי שמים, שכפי שהוסבר לעיל, נכרתת
על ידי כך הנפש משרשה. להלן, מוסיף רבנו הזקן, שגם מי שלא
עבר על איסור שיש בו כרת או מיתה בידי שמים – יכול גם הוא
למצוא את עצמו, שכרת את נפשו האלקית מחיי החיים, בדוגמא
כפי שהדבר הוא בכרת או במיתה בידי שמים:

1 והאיך נשבר הלב ונדרבה? הנה, מעט מועיר הוא על ידי
2 סגופים ותעניות, בדורותינו אלה שאין לנו כח להתענות
3 הרבה בדרך המלך, – שצם הרבה, ועל ידי כך, הסיר לגמרי את
4 נפשו הבהמית שמצד הקליפה, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה¹⁵
5 על פסוק¹⁶: "ולבי חלל
6 בקרבי" – שתרנו בתענית
7 – שהרג את היצר הרע
8 בתענית, ואילו אנו, שאין
9 בכוחנו לצום הרבה, רק
10 מעט מזעיר בא על ידי
11 תעניות וסגופים. אך עקר
12 הכוונה הלב, להיות נשבר
13 ונדרבה והעברת רוח
14 הטמאה וסטרא אחרא,
15 הוא להיות מ"מאיר
16 דחשכא" בעמק הדעת, –
17 לעשות חשבון צדק, כפי
18 שעושה בעל החשבון,
19 הבעל הבית עצמו, שנוגע לו
20 החשבון ביותר, להעמיק
21 דעתו ובינתו שעה אחת¹⁷
22 בכל יום או לילה לפני
23 תקון חצות, להתבונן
24 במה שפעל ועשה
25 בחטאיו בחינת גלות
26 השכינה בנזכר לעיל, –
27 שעל ידי חטאים גורמים
28 לגלות השכינה, וגם [גם] לעקר נשמתו ונפשו האלקית מחיי
29 החיים ברוך-הוא, – מהקב"ה שהוא חיי החיים, והורידה למקום
30 הטמאה והמות, הן היכלות הסטרא אחרא, ונעשית – הנשמה,
31 בבחינת מרכבה אליהם – כמו שמרכבה בטלה לרוכב המנהיג
32 אותה, כך בטלה נשמתו לטומאה ולקליפות מהן היא מושכת את
33 חיותה, לקבל מהם שפע וחיות להשפיע לגופו, בנזכר לעיל. –
34 שהשפע והחיות לגוף החוטא, באים מ'קליפה' ו"סטרא אחרא".
35 וכשהוא מתבונן ומתעמק בכל זה, נוצרת בו הכנעת הלב ולב נשבר,

15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ירושלמי ברכות בסופה. וכנזכר גם בח"א פ"א". 16. תהלים קט, כב. 17. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אף שבדוחק י"ל שהכוונה שעה אחת וע"ד השהי' קודם התפלה". 18. על מה שרבנו הזקן משתמש כאן במלה "זבח" (ולא "קרבן") מעיר הרבי שליט"א: "ראה בזה"ק שם – קרבן אלקים לא כתיב". 19. ברכות יח, ב. 20. תהלים קטו, יז. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דאיסור גמור הוא ועד כ"כ שאחז"ל לא יהלך כו' (ברכות יח, א)".

יום ראשון טו תמוז ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פנחס, פרשה ראשונה עם פירש"י.
תהלים: עז-עח.
תניא: אכן כל . . . 184 תענית.

אֲדֹנִי אֲבִי מוֹרֵי וְרַבִּי [הַרְש"ב] כּוֹתֵב בְּאֶחָד מִמֵּאמְרָיו: בְּתַעֲנוּג נִפְשִׁי עַל אֲלָקוֹת יָכוֹל לִהְיוֹת מִזֶּה שְׁמִנוּנִית בְּגוֹף. אוֹמְרִים עַל הָרֵב נַחֵם מִטְשָׁרְנָאֲבִיל, שֶׁהִיא שְׁמֵן בְּגוֹפוֹ מִצֵּנִית "אֲמֵן יְהֵא שְׁמִיה רַבָּא".

יום שני טז תמוז ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פנחס, שני עם פירש"י.
תהלים: עט-פב.
תניא: ומ"מ . . . צג בהצדקה.

אֶהְבֵּת יִשְׂרָאֵל שֶׁל הַבַּעַל שֵׁם טוֹב – אֵין לְשַׁעֵר.
הָרֵב הַמְּגִיד אָמַר: הֲלוֹאִי הִיוּ נוֹשְׁקִים הַסֶּפֶר תּוֹרָה בְּאוֹתָהּ הָאֶהְבָּה שֶׁהִיא מוֹרֵי מִנְשֶׁק אֶת הַיְלָדִים בְּהוֹלִיכּוֹ אוֹתָם אֶל הַ"חֹדֶר" כְּשֶׁהִיא "בְּאֵהָעֶלְפֶּעַר" [=עוֹזֵר (לְמַלְמֵד)].

יום שלישי יז תמוז ה'תש"ג

תענית. סליחות. אבינו מלכנו.
שיעורים. חומש: פנחס, שלישי עם פירש"י.
תהלים: פג-פז.
תניא: אכן מספר . . . לא תמנו.

חֲלוּק [הַהֶבְדֵּל שֶׁבֵּין] לוחות הראשונות ולוחות האחרונות:
בְּלֻחֹת עֶצֶן – הָרֵאשׁוֹנוֹת מַעֲשֵׂה אֱלֹקִים, הַשְּׁנִיּוֹת פָּסַל לָךְ. הַמּוֹכֵת – חֲרוֹת עַל הַלְחֹת, שֶׁכְּדֶרֶשֶׁת רַ"ל עִירֻבִין (נד, א) הוּא רַק בְּלֻחֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת. בְּמַעֲלֵת בְּגִי יִשְׂרָאֵל – בְּלֻחֹת הָרֵאשׁוֹנוֹת צְדִיקִים, כְּשֶׁעָמְדוּ עַל הַר סִינַי פָּסְקָה זְהֻמָּתוֹ, בְּשִׁנְיֹת בְּעָלֵי תְשׁוּבָה. בְּמַעֲלֵת מִשָּׁה – בְּמַתָּן תּוֹרָה נָתַן לְמִשָּׁה אֶלֶף אוֹרוֹת בְּמַתָּנָה, וּבְחֹטָא הֶעֱגֵל נִטְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא חֲזְרוּ בְּלֻחֹת שְׁנִיּוֹת (רַק בְּשִׁבְת נֹתְנִים לוֹ, כְּדֹאִיתָא [כְּמוֹ שְׁכַתוּב] בְּפָרִי עֵץ חַיִּים). . מַעֲלֵת לוחות השניות שָׁנָתָן גַּם בֵּין הַלְכוֹת מִדֶּרֶשׁ אֲגָדוֹת כּו', כְּפֻלִּים לְתוֹשִׁיָּה כְּדֹאִיתָא [כְּמוֹ שְׁנִמְצָא] בְּשִׁמ"ר מ"ו [בְּמִדְרָשׁ שְׁמוֹת רַבָּה תַּחֲלַת פְּרָשָׁה מו'], וְקִירוֹן עוֹר פָּנֵי מִשָּׁה.

יום רביעי יח תמוז ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פנחס, רביעי עם פירש"י.
תהלים: פח-פט.
תניא: פרק ד. ואולם . . . בנעימים.

דַּעַר אֶלְטֶעַר רַבִּי הָאָט גַּעֲזָאָגַט אוֹיף ר' מִשָּׁה ווִילַעֲנֶקֶר: מִשָּׁה הָאָט מוֹחִין דַּגְדְּלוֹת, אוֹן אֵין דִּי צַעַן יָאָר וואס ער הָאָט גַּעֲהָאָרַעוועט, הָאָט ער אויסגַעֲהָאָרַעוועט מוֹחִין רַחֲבִים.
דַּרְיִי יָאָר הָאָט ר' מִשָּׁה ווִילַעֲנֶקֶר זִיךְ מַכִּין גַּעווען צו יחידות באם אלטען רבִּין, אוֹן נֶאָכְדַּעַם אִיז ער גַּעֲבִלִבֶען זִיבֶען יָאָר אֵין לִיאָזנָא אוֹיף בִּרְיִיגֶען דִּי יחידות אֵין עֲבוּדָה בַּפּוֹעֵל.

אָדַמ"ר הֶזְקֵן הַתְּבַטָּא עַל ר' מִשָּׁה ווִילַעֲנֶקֶר: לְמִשָּׁה יֵשׁ מוֹחִין דַּגְדְּלוֹת, וּבַעֲשֵׂר הַשָּׁנִים שֶׁהִתְיַגַּע הוּא יָגַע [=הִשְׁיֵג] מוֹחִין רַחֲבִים.

שֶׁלֹש שָׁנִים הָכִין ר' מֹשֶׁה ווִילְעִנְקֶר אֶת עֲצָמוֹ לַיְחִידוּת אֶצֶל אֲדָמוֹ"ר הַזָּקֵן, וְאַחֵר כִּךְ נִשְׁאָר שְׁבַע שָׁנִים בְּלִיאֲזָנָא כְּדִי לִישֹׁם אֶת הַיְחִידוּת בַּעֲבוּדָה בְּפִעֻלָּה.

יום חמישי יט תמוז ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פנחס, חמישי עם פירש"י.
תהלים: צ"צ.
תניא: אך הענין . . . צד החי' וכו'.

מהנהגות אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] כשנסע מביתו, אף שנשאר במקום אחד כמה חדשים, היה אומר בכל יום אחר התפלה תפלת הדרך – בלא שם ומלכות.

יום שישי כ תמוז ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פנחס, ששי עם פירש"י.
תהלים: צו"קג.
תניא: כמה ממש . . . צד האותיות.

שלשה מיני התבוננות הם: א) התבוננות למודית, אחר שמבין הענין על בוריו, הוא מתבונן בעומק הענין ההוא, עד שהשכלי מאיר אצלו. ב) שקודם התפלה, ענינה הרגש חיית הענין שלמד ולא הרגש השכלי כמו בהתבוננות למודית. ג) שבתפלה, ענינה הרגש האלקות שבהענין שלמד. שלש אלה הם שליבות סולם ההרגשה ורק בחסדי השי"ת עמנו מרגישים לפעמים – דערהערט מען – גטליכקייט בלי שום עבודה כלל, והוא מפני מעלת העצמות שיש בנשמה, אבל מצד העבודה שבכח עצמו מוכרחים שלש הנ"ל.

שלשה מיני התבוננות הם: א) התבוננות למודית, אחר שמבין הענין על בוריו, הוא מתבונן בעמק הענין ההוא, עד שהשכלי מאיר אצלו. ב) שקודם התפלה, ענינה הרגש חיית הענין שלמד, ולא הרגש השכלי כמו בהתבוננות למודית. ג) שבתפלה, ענינה הרגש האלקות שבהענין שלמד. שלש אלה הם שליבות סולם ההרגשה, ורק בחסדי ה' יתברך עמנו מרגישים לפעמים – דערהערט מען [=קולטים] – אלקות בלי שום עבודה כלל, והוא מפני מעלת העצמות שיש בנשמה, אבל מצד העבודה שבכח עצמו מוכרחים שלש הנ"ל.

שבת כא תמוז ה'תש"ג

שיעורים. חומש: פנחס, שביעי עם פירש"י.
תהלים: קד"קה.
תניא: וביאור הענין . . . הוי' כו'.
אין מברכים שהחינו בין המצרים ואפלו בשבת.

כתיב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", בתוך כל אחד ואחד מישראל, שבכל אחד ואחד מישראל תוכיות נקדת פנימית לבבו הוא מקדש לשבתו יתברך. והנה מקום המקדש, גם בזמן הגלות והשמום, קדוש הוא. וכדאיתא בשמות רבה פרק ב', "אמר רבי אחא, לעולם אין השכינה וזה מכתל המערבי". וכל ענין השמום הוא בהבנינים, וכן הוא גם במקדש הפרטי שבכל אחד ואחד מישראל, דהיסוד הוא שלם וז' וטהור, וכמו שכתוב "אני ישנה ולבי ער", ואיתא [וישנו] במדרש רבה "אני ישנה מן המצות ולבי ער לגמילות חסדים, אני ישנה מן הצדקות ולבי ער לעשותן", דכל ענין השמום, רחמנא לצלן, שישנו בישראל, הוא רק בדגמת הבנינים שמחוץ להיסוד, אבל היסוד דמקדש הפרטי הוא בקדשותו.

יום ולילה כאחד

יום ראשון, ט"ו תמוז ה'תש"ע

צאת הכוכבים. הרי שאף הזמן שאחר השקיעה נחשב כיום! הסברים שונים נאמרו בענין. בהם הוא זה של הגאון הרצ"ב, בעל ה'צפנת פענח' (הלכות שבת שם): מקובל לחשוב, כי היום והלילה הינם שתי מציאויות נפרדות. ברם, לאמיתו של דבר, קיים זמן מסוים שבו משמשים היום והלילה בשווה, וזהו הזמן של 'בין השמשות', שמעורבים בו היום והלילה.

מכאן נובעים הדינים השונים: לענין שבת, אין לעשות מלאכה מרגע השקיעה, בגלל חלק הלילה (כניסת השבת) המעורב בזמן זה; מאידך, לענין קידוש החודש, ניתן לקדש אף לאחר השקיעה, שהרי בזמן זה קיים אף המרכיב של יום המתאים לקידוש החודש.

הלכות קידוש החודש פרק יב, הלכה ב: והאמנע שיצא בחשבון זה, פעמים יהיה בתחלת הלילה בשעה, או קדם שקיעת החמה בשעה, או אחר שקיעת החמה בשעה. הרמב"ם מקשר את זמן תחילת הלילה עם תהליך שקיעת החמה. כאן המקום לעמוד על כללות שיטתו בנושא, שכן דבריו במקומות שונים נראים כסותרים:

בהלכות שבת (פ"ה ה"ד) כתב הרמב"ם, כי 'בין השמשות' הוא הזמן שבין שקיעת החמה עד שייראו שלשה כוכבים, ועל כן אין לעשות מלאכה בערב שבת מזמן זה. מכך נראה, כי יש להסתפק שמא מרגע שקיעת החמה כבר מתחיל הלילה. מאידך, לגבי קידוש החודש, שאינו נעשה אלא ביום, הוא פוסק (לעיל פ"ב ה"ט) כי ניתן לקדש אף לאחר שקיעת החמה עד

לימוד החכמות לצורך קיום המצוות

יום שני, ט"ז תמוז ה'תש"ע

נאכל במסורת. נאמן הצייד לומר: 'עוף זה טהור, מסר לי רבי' (ובהמשך אומרת הגמרא כי אין הכוונה לרבו בתורה אלא לרבו צייד). אמר רבי יוחנן: והוא שבקי בהן ובשמותיהן (חולין סג, ב). בענין זה כתב הרמב"ם כאן בהלכות קידוש החודש: "וטעם כל אלו החשבונות... היא חכמת התקופות והגימטריות שחברו בה חכמי יון ספרים הרבה והם הנמצאים עכשיו ביד החכמים... ומאחר שכל אלו הדברים בראיות ברורות הם... אין חוששין למחבר בין שחברו אותם נביאים בין שחברו אותם האומות. שכל דבר שנתגלה טעמו ונודעה אמיתותו בראיות שאין בהם דופי אנו סומכין על זה האיש שאמרו או שלמדו על הראיה שנתגלתה והטעם שנודע."

גם הראב"ד כותב כי בהלכות אלו לא השיג על הרמב"ם כי אינו בקי מספיק בתכונה: "איני מאנשיה כי גם רבותי לא הגיעו אליה, ע"כ לא נכנסתי בדבריו לבדוק אחריו."

הלכות קידוש החודש פרק יז, הלכה כד: ומעם כל אלו החשבונות, ומפני מה מוסיפים מנן זה, ומפני מה גורעין... היא חכמת התקופות והגימטריות, שחברו בה חכמי יון ספרים הרבה, והם המצויים עכשיו ביד החכמים.

בתחומים מסוימים, ידיעת ההלכה לאשורה מצריכה ידע בענייני העולם, כמו הלכות קידוש החודש, שלהבנתם כראוי נדרש ידע בתכונה ובחשבון. ושמואל, חברו של רב, שנקרא 'ירחינאה' על שהיה בקי בסוד, העיד על עצמו: "נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא, לבר מוכבא דשבית דלא ידענא מאי ניהו" (ברכות נח, ב). וכן מצינו בגמרא (סנהדרין ה, ב): "אמר רב: שמונה עשר חדשים גדלתי אצל רועה בהמה לידע איזה מום קבוע ואיזה מום עובר". וכשנשאלה בבית מדרשו של שמואל השאלה "מאי שמן קיק?" אמר: שאלתי את כל יורדי הים ואמרו לי עוף אחד יש בכרכי הים וקיק שמו (שבת כא, א). אף בהלכות מאכלות אסורות מצאנו: "א"ר יצחק עוף טהור

תקיעה בחצוצרות

יום שלישי י"ז תמוז ה'תש"ע

מנה כשתי מצוות, כי בחצוצרות המצוה אינה עצם התקיעה אלא השימושים שציוותה התורה לעשות בחצוצרות, ושני השימושים הם חלקים של מצוה אחת, אך התקיעות של ראש השנה ושל יובל אינן נעשות באותו שופר דוקא והמצוה היא עצם התקיעה בכל אחד מהזמנים ולכן הן שתי מצוות (אגרות משה אור"ח א, קסט).

אמנם, יש סוברים כי ניתן לתקוע בעת צרה גם בשופר, ואין צורך בחצוצרות דוקא, וכן הכריע ה'מגן אברהם' (אור"ח סי' תקעו), ותמה: מדוע אין אנו נוהגים לתקוע בעת צרה? ויש לומר כי המצוה היא דוקא כשהגזירה היא על רוב ישראל (פרי מגדים שם). ויש אומרים, כי מצות התקיעה היא ע"י הכהנים ובימינו אין כהנים מיוחדים (מור וקציעה).

הלכות תעניות פרק א, הלכה א: מצות עשה מן התורה, לעק ולחרע בחצוצרות על כל צרה שתבוא על הצבור. בימינו לא נהגו להריע בחצוצרות בשעת צרה, וכתב הריטב"א (תענית יב, ב) שהוא משום שאין בידינו חצוצרות. ויש לתמוה: וכי נבצר מאיתנו לעשות חצוצרות?

והביאור: החיוב הוא להריע דוקא באותן חצוצרות שהיו משמשות בבית המקדש בהקרבת הקרבנות. ויסוד לכך ניתן למצוא בדברי הרמב"ם בספר המצוות (מצוה נט) שכלל את החיוב לתקוע בחצוצרות בעת הקרבת קרבן ובעת צרה במצוה אחת, אף שמקורם משני פסוקים שונים. אלא שלדעת הרמב"ם החיוב הוא להריע בשעת הקרבת הקרבנות ובשעת צרה באותן חצוצרות (ואעפ"כ את תקיעת שופר של ראש השנה ושל יובל

יום רביעי י"ח תמוז ה'תש"ע

תעניות חמורות

שמגיעה לשלביה המאוחרים יותר של העונה. מה שאין כן במקרה שבו לא ירדו גשמים כל עיקר. ויש לדייק בלשון הרמב"ם ששיטתו הפוכה, היינו שגזירות תענית על כל חומרותיה דווקא בהעדר גשמים מוחלט, אך כאשר ירדו מקצת גשמים ופסקו, אין נוהגים בעינויים נוספים על אכילה ושתייה. שהרי לעיל, בתחילת פרק ב', מונה הרמב"ם את הצרות שמתענים עליהן: "... על הצרת שונאי ישראל לישראל, ועל החרב, ועל הדבר... ועל המטר". ומוסיף ומפרט (הלכות טו-טז), "על המטר כיצד? תבואה שצמחה ונמנע המטר והתחילו צמחים ליבש, הרי אלו מתעניין וזועקין", ואילו כאן כותב הרמב"ם - "אם הגיע י"ז במרחשוון ולא ירדו גשמים, מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות שני וחמישי ושני וכל התלמידין ראויין לכך".

הלכות תעניות פרק ג, הלכה א: הרי שלא ירדו להם גשמים כל עקר מתחלת ימות הגשמים - אם הגיע שבועה עשר במרחשוון, ולא ירדו גשמים, מתחילים תלמידי חכמים בלבד להתענות, שני וחמישי ושני; וכל התלמידים ראויים לכך.

במשנה (תענית א, ד): "הגיע שבועה עשר במרחשוון ולא ירדו גשמים, התחילו היחידים מתעניין ג' תעניות". והגמרא (שם יט, א) מגבילה דין זה למקרה שבו לא ירדו גשמים כלל עד יום י"ז במרחשוון, "אבל ירדו גשמים ברביעה ראשונה, וזרעו ולא צמחו, אי נמי צמחו וחזרו ונשתנו - מתריעין עליהן מיד". רש"י ותוספות (בסוגיה שם) מסבירים כי משמעות דברי הסוגיה "מתריעין עליהן מיד" היא שבתענית זו נוהג כל חומר תעניות האחרונות, לגביהן נאמר כי "לילן כיומן", ויש בהן חמישה עינויים, כי כאשר ירדו גשמים ברביעה ראשונה, לאחר שזרעו את השדות, ואחר כך פסקו - קיימת סכנה לכליונה של התבואה

יום חמישי י"ט תמוז ה'תש"ע

הזכות להקדים

חז"ל תיקנו להקדים את הקריאה במקום הצורך, כגון בני הכפרים שמתקבצים בבתי כנסיות רק בשני וחמישי (לעיל הלכה ו), ואם כן בעיר המסופקת אם זמנה ב"ד או בט"ו, אין בידם אפשרות לדחות את הקריאה לט"ו שמא דינם ב"ד, ואם כן הרי היא כמקום שמקדים את זמן הקריאה כתקנת חז"ל שיוצאים ידי חובה בזמן המוקדם, ולכן יכולים לברך ב"ד למרות הספק שמא חיובם בט"ו כי מכל מקום אינם גרועים מהמקדימים כתקנת חז"ל. ועם זאת יקראו שוב בט"ו כי גם המקדימים, אף שכבר קראו ובירכו, אם מזדמנים ב"ד לעיר חייבים שוב בקריאת המגילה בזמנה (כי כאשר חז"ל תקנו שאפשר להקדים התנו שיוצא ידי חובה רק אם לא יתאפשר לו לקרוא לאחר מכן ב"ד). והוא הדין כאן: אף שמספק יכולים לקרוא ב"ד בברכה, חייבים לחזור ולקרא בט"ו מספק שמא חיובם בט"ו.

(הר צבי א"ח ב, סי' קנב)

הלכות מגילה פרק א, הלכה יא: עיר שהיא ספק, ואין ידוע אם היתה מקפת חומה בימות יהושע בן נון... קוראין בשני הימים, שהם ארבעה עשר וחמשה עשר, וכליליהן; ומברכין על קריאתה בארבעה עשר בלבד.

בהלכה זו נחלקו הדעות: יש אומרים כי בעיר המסופקת בזמן הקריאה יש לקרוא בשני הימים מספק אך ללא ברכה, מחשש ברכה לבטלה (טור סי' תרפ"ח). ויש אומרים לקרוא ביום י"ד בלבד בברכה, כי מן הסתם היא כרוב העולם (ר"ן בתחילת מס' מגילה).

אך הרמב"ם נקט בשיטה ייחודית: לקרוא בשני הימים ולברך ביום י"ד. ויש לתמוה: אם מצד הרוב קוראים ב"ד, מדוע יקראו בט"ו? ואם עדיין יש כאן ספק, איך יברכו ב"ד ספק ברכה לבטלה? ויש לומר:

יום שישי כ' תמוז ה'תש"ע

הדלקת נר חנוכה - בחוץ או בפנים?

החלון". ובשו"ת 'דבר יהושע' (ח"א סי' מ, ובמפתח) הוכיח שכבר בימי הראשונים נהגו להדליק בבית אף שאין סכנה להדליק בחוץ, ככתוב בספר 'אוהל מועד' (שער מועד קטן, דרך ראשון): "עכשיו נהגו להניחו על הפתח ומבפנים, ואע"פ שאינו בשעת הסכנה". ואף ה'אור זרוע' (הל' חנוכה סי' שכח) הביא מנהג זה. ואין לשנות ממנהג הראשונים, כמו שכתב ה'מגן אברהם' (או"ח סי' לב סקמ"ח), שהמשנה מוציא לעז על הראשונים. גם בשו"ת 'מנחת יצחק' (ח"ו סי' י"ו) הצדיק את הנוהגים בימינו להדליק בפנים, וסיכם: "לא ראינו לצדיקי הדור בחו"ל שנהגו כן [להדליק בחוץ], וגם בארץ ישראל הנוהגים להדליק בחוץ הם רק מיעוט... וביטור נוהגים להדליק בפנים, החסידים ההולכים בדרכם של תלמידי הבעש"ט ז"ל".

הלכות חנוכה פרק ד, הלכה ז-ח: נר חנוכה, מצוה להניחו על פתח ביתו מבחוץ, בטפח הסמוך לפתחו... בימי הסכנה, מניח נר חנוכה בתוך ביתו מבפנים.

ובשלחן ערוך (או"ח סי' תרע"א ס"ג): "אם הבית פתוח לרשות הרבים מניחו על פתחו, ואם יש חצר לפני הבית מניחו על פתח החצר". וכתב הרמ"א (שם ס"ז): "בזמן הזה שכולנו מדליקין בפנים.. מ"מ המנהג להדליק בטפח הסמוך לפתח כמו בימיהם". והקשה האדמו"ר ממנוקאטש (נימוקי או"ח סי' תרע"א): הלא בזמנינו אין סכנה, ולמה לא יקיימו המצוה כתיקונה, להדליק על פתח הבית מבחוץ? אך למעשה נהג כדברי הרמ"א, והדליק בפתח אחד החדרים בתוך הבית (דרכי חיים ושלום, סי' תתי"ג). ובענין זה כתב גם הרבי (לקו"ש ח"ה עמ' 456): "מנהג רבותינו נשיאנו שהיו מדליקין נר חנוכה על פתח אחד החדרים ולא על

מצוה בו יותר מבשלוחו

שבת קודש כ"א תמוז ה'תש"ע

נחלקו הראשונים: לדעת הרא"ש הקידושין הם רק הכנה למצות 'פרו ורבו', אך הרמב"ם כתב (לעיל פ"א ה"ב) כי עצם הקידושין הן מצות עשה. ואם כן, לדעת הרא"ש הדין שייך גם לגבי הכשר מצוה, אך לדעת הרמב"ם יתכן שנוהג רק במצוה עצמה, וכך משמע מדברי רש"י לענין אפיית מצות שאין בזה דין 'מצוה בו יותר מבשלוחו' כי האפיה אינה אלא הכשר מצוה (העמק שאלה קסט, א ד"ה ונראה).

ובבדיקת חמץ נחלקו הפוסקים, האם עדיף שיקיים בעצמו את כל המצוה או שגם אם מינה שליח לחלקה לא הפסיד (מג"א א"ח סי' תלב, ה. ושו"ע אדה"ז שם ס"ח). וגם בקידוש יש אומרים כי לכתחילה ראוי לקדש בעצמו (עולת שבת א"ח סי' רעג, ד), אך יש אומרים כי מאחר ובכל אופן משתתף בעשיית המצוה על ידי השמיעה די בכך (תוספת שבת שם, ז).

הלכות אישות פרק ג, הלכה יט: מַצוֹה שִׁיקְדֵשׁ אִדָּם אִשְׁתּוֹ בְּעַצְמוֹ יוֹתֵר מֵעַל יְדֵי שְׁלוּחוֹ.

יש אומרים כי מאחר ודין 'מצוה בו יותר מבשלוחו' מופיע לגבי קידושין, וכן לגבי כבוד שבת שמצוה לערוך את ההכנות לשבת בעצמו (הלכות שבת פ"ל ה"ו), משמע שאינו נוהג בשאר המצוות, כי בהן יש איזו שייכות לאדם בעשיית המצוה אף כשנעשית על ידי שליח, כגון שליחות להפרשת תרומה שנעשית בפירות המשלח, אך בקידושין ע"י שליח אין למשלח כל חלק, שהרי השליח יכול לקדשה אף מכספו, וכן לענין כבוד שבת – כשהשליח יעשה את המצוה אין למשלח כל שייכות אליה (יד המלך הלכות שבת שם).

אך לדעת רוב הפוסקים הדין נאמר לגבי כל מצוות התורה (מג"א א"ח סי' רג, ב.).

ויש לדון, האם הדין שייך אף בהכנה למצוה. ולגבי קידושין

אגרות קודש

ב"ה, י"ט תמוז, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

לאחרי הפסק הארוך נתקבל מכתבו מיום גאולת כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נב"מ זי"ע וגאולתנו כי גופא בתר רישא אזיל. ומה שכותב שאינו כותב מפני שאין לו מה להודיע. הנה זהו תמוה וקשה יותר מאשר העדרת הכתיבה, כי בשעה שנמצא הוא בעיר בה דרים אלפים ואלפים מבני ישראל ואיך שלא יהי' המצב ביהדות הרי תמיד יש מה לתקן שזהו צד השווה בכל המקומות ובכל הזמנים מלאחר חטא העגל ועד אשר רוח הטומאה יעבור מן הארץ הרי מובן שמן המוכן הוא ג"כ חומר לכתיבה, פרט באם אין הרצון לעשות ולתקן מה או שאין הרצון לכתוב עד"ז. ומ"ש אשר המקום הוא באופן שלא ירים איש את ידו וגוי' הרי יש לדון בזה כ"ש וק"ו שזה מקום אשר לא ירים איש את ידו מבלעדי הקב"ה שהוא ממה"מ וגם ע"פ שכל האנושי ואפילו ע"פ שכל דנה"ב הנה נוגע שם ענין המרות והבעלות כלפי חוץ אבל הפעולות עצמן אינן מבלבלות ובמילא לא יעכבו עליהם וכיון שבפנימיות הענינים הרי אינו נוגע אלא הפעולות והמרות והבעלות כלפי חוץ אינו נוגע הרי יש מקום לפעולה והמרות אינה נוגעת בכל הנ"ל, סיכום החשבון במלות אחרים:

בכל הצעות והסברות והצטדקות שאמר לי בע"פ ושכותבם במכתבים. אם אף צודקים לא תתוסף אף פעולה אחת בהפצת התורה בכלל והפצת המעינות בפרט, משא"כ כשיתחיל לפעול מה וידוע פסק נשיאנו הק' אשר חזקה לתעמולה שאינה חוזרת ריקם וטובה פעולה אחת מאלף אנוחות, ובפרט שאין אתנו יודע עד מה תוצאות פעולה שבקדושה שיכולה להביא פירות ופירי פירות עד סוף העולם וכפירוש רבותינו עד סוף ההעלם וההסתרה.

בברכה.

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ט"ו כ"א תמוז ה'תש"ע

יום ראשון ט"ו תמוז ה'תש"ע

הלכות קדוש החדש

פרק שנים עשר

א. מהלך השמש האמצעי ביום אחד, שהוא ארבע ועשרים שעות - תשעה וחמשים חלקים, ושמונה שניות. סימנם: כ"ד נט"ח. נמצא מהלכה בעשרה ימים: תשע מעלות, ואחד וחמשים חלקים, ושלש ועשרים שניות. סימנם: טנ"א כ"ג. ונמצא מהלכה במאה יום: שמונה ותשעים מעלות, ושלשה ושלשים חלקים, ושלש וחמשים שניות. סימנם: צ"ח ל"ג נ"ג. ונמצא שארית מהלכה בארץ יום, אחר שתשליך כל שלש מאות וששים מעלות, כמו שבארנו: מאתים וחמש וששים מעלות, ושמונה ושלשים חלקים, וחמשים שניות. סימנם: רס"ה לח"ן. ונמצא שארית מהלכה בעשרת אלפים יום: מאה שש ושלשים מעלות, ושמונה ועשרים חלקים, ועשרים שניות. סימנם: קל"ו כ"ח כ'. ועל הדרך הזה תכפל ותוציא מהלכה לכל מנן שתראה. וכן אם תראה לעשות סימני ידועים אצלך למהלכה לשני ימים ולשלשה ולארבעה עד עשרה - תעשה. וכן אם תראה להיות לך סימני ידועים מוכנין למהלכה לעשרים יום ולשלשים ולארבעים עד מאה - תעשה. ודבר גלוי הוא וידוע, מאחר שידיעת מהלך יום אחד. וראוי הוא להיות מוכן וידוע אצלך מהלך אמצע השמש לתשעה ועשרים יום ולשלש מאות ארבעה וחמשים יום, שהן ימי שנת הלבנה בזמן שחידשיה בסדרן, והיא הנקראת שנה סדורה. שבזמן שיהיו לך אמצעיות אלו מוכנין, יהיה החשבון הזה קל עליך לראית החדש². לפי שתשעה ועשרים יום גמורים מליל הראיה עד ליל הראיה של חדש הבא, וכן בכל חדש וחדש אין פחות מתשעה ועשרים יום לא יותר. שאין חפצנו בכל אלו החשבונות אלא לדעת הראיה בלבד³. וכן מליל הראיה של חדש זה עד ליל הראיה לאותו החדש לשנה הבאה - שנה סדורה⁴ או שנה ויום אחד⁵, וכן בכל שנה ושנה. ומהלך השמש האמצעי לתשעה ועשרים יום - שמונה ועשרים מעלות, וחמשה ושלשים חלקים, ושניה אחת. סימנם: כ"ח ל"ה א'. ומהלכה לשנה סדורה - שלש מאות ושמונה וארבעים

מעלות, וחמשה וחמשים חלקים, וחמש עשרה שניות. סימנם: שמ"ח נ"ה ט"ו.
ב. נקדה אחת יש בגלגל השמש, וכן בשאר גלגלי השבעה כוכבים. בעת שיהיה הכוכב בה, יהיה גבוה מעל הארץ כל מאורו. ואותה הנקדה של גלגל השמש ושאר הכוכבים, חוץ מן הירח, סובבת בשנה⁶. ומהלכה בכל שבעים שנה בקרוב מעלה אחת. ונקדה זו היא הנקראת גבה השמש. מהלכו בכל עשרה ימים - שניה אחת וחצי שניה, שהיא שלשים שלישיות. נמצא מהלכו במאה יום - חמש עשרה שניות, ומהלכו בארץ יום - שני חלקים ושלשים שניות, ומהלכו בעשרת אלפים יום - חמשה ועשרים חלקים. ונמצא מהלכו לתשעה ועשרים יום - ארבע שניות ועוד, ומהלכו בשנה סדורה - שלש וחמשים שניות. כבר אמרנו, שהעקר שממנו התחלת חשבון זה הוא מתחלת ליל חמישי, שיומו שלישי לחדש ניסן, משנת שמונה ושלשים ותשע מאות וארבעת אלפים ליצירה. ומקום השמש במהלכה האמצעי היה בעקר הזה בשבע מעלות ושלשה חלקים ושנים ושלשים שניות ממזל טלה. סימנם: ז"ג ל"ב. ומקום גבה השמש היה בעקר זה בשש ועשרים מעלות וחמשה וארבעים חלקים ושמונה שניות ממזל תאומים. סימנם: כ"ו מ"ה ח'. כשתראה לידע מקום השמש במהלכה האמצעי בכל זמן שתראה - תקח מנן הימים שמתחלת יום העקר עד היום שתראה, ותוציא מהלכה האמצעי באותן הימים מן הסימני שהודענו, ותוסיף הכל על העקר, ותקבץ כל מין עם מינו, והיצא הוא מקום השמש במהלכה האמצעי לאותו היום. כיצד? הרי שרצינו לידע מקום השמש האמצעי בתחלת ליל השבת, שיומו ארבעה עשר לחדש תמוז, משנה זו שהיא שנת העקר - מצאנו מנן הימים, מיום העקר עד תחלת היום זה שאנו רוצים לידע מקום השמש בו, מאה יום; לקחנו אמצע מהלכה למאה יום, שהוא צ"ח ל"ג נ"ג, והוספנו על העקר, שהוא ז"ג ל"ב, יצא מן החשבון: מאה וחמש מעלות, ושבעה ושלשים חלקים, וחמש ועשרים שניות. סימנם: ק"ה ל"ז כ"ה. ונמצא מקומה במהלך אמצעי בתחלת ליל זה - במזל סרטן, בחמש עשרה מעלות בו, ושבעה ושלשים חלקים ממעלה שש עשרה. והאמצעי⁷ שיצא בחשבון זה - פעמים יהיה בתחלת הלילה בשנה⁸,

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) המהלך הממוצע של השמש בחודש לבנה ובשנת לבנה. (2) ידיעת המהלך הממוצע תקל עליך את ראיית הירח בליל שלושים. (3) בליל שלושים, משום שבלייל כ"ט בוודאי עדיין לא נראה, מכיוון שאין החודש פחות מכ"ט יום, ובליל ל"א בוודאי כבר נראה, מאחר שהאורך הממוצע של חודש לבנה הוא כ"ט יום, י"ב שעות, תשצ"ג חלקים. משום כך מועיל חשבון המהלך האמצעי של השמש ל-כ"ט יום. (4) משום כך מועילה ידיעת המהלך האמצעי של השמש לשנ"ד יום. (5) כשחודשה מלאים. (6) כי מהירות הכוכבים במסלולם קצובה ואינה משתנית. (7) כדי לחשב את מקום השמש בגלגלה (במהלכה האמצעי) באיזה זמן שהוא, יש צורך לדעת את מקומה בנקודת זמן מסוימת, המשמש נקודת מוצא לכל החישובים. (8) המקום במהלך האמצעי. (9) בדיק

ב. ותרצה כמה מעלות הוא מסלול השמש: אם היה
המסלול פחות ממה שמאז ושמונים מעלות - תגרע מנת
המסלול ממקום השמש האמצעי, ואם היה המסלול יותר
על מאז ושמונים מעלות עד שלש מאות וששים - תוסיף
מנת המסלול על מקום השמש האמצעי; ומה שיהיה אחר
שתוסיף עליו או תגרע ממנו - הוא המקום האמיתי.
ג. ודע, שאם יהיה המסלול מאז ושמונים בשנה או שלש
מאות וששים בשנה - אין לו מנה, אלא יהיה המקום
האמצעי הוא המקום האמיתי.
ד. וכמה היא מנת המסלול? אם יהיה המסלול עשר מעלות,
תהיה מנתו עשרים חלקים. ואם יהיה עשרים מעלות, תהיה
מנתו ארבעים חלקים. ואם יהיה שלשים מעלות, תהיה מנתו
שמונה וחמשים חלקים. ואם יהיה ארבעים מעלות, תהיה
מנתו מעלה אחת וחמשה עשר חלקים. ואם יהיה חמשים
מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ותשעה ועשרים חלקים.
ואם יהיה ששים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ואחד
וארבעים חלקים. ואם יהיה שבעים מעלות, תהיה מנתו
מעלה אחת ואחד וחמשים חלקים. ואם יהיה שמונים
מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ושבעה וחמשים חלקים.
ואם יהיה תשעים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת ותשעה
וחמשים חלקים. ואם יהיה מאה מעלות, תהיה מנתו מעלה
אחת ושמונה וחמשים חלקים. ואם יהיה מאה ועשר, תהיה
מנתו מעלה אחת ושלשה וחמשים חלקים. ואם יהיה מאה
ועשרים, תהיה מנתו מעלה אחת וחמשה וארבעים חלקים.
ואם יהיה מאה ושלשים, תהיה מנתו מעלה אחת ושלשה
ושלשים חלקים. ואם יהיה מאה וששים, תהיה מנתו
מעלה אחת ותשעה עשר חלקים. ואם יהיה מאה וששים,
תהיה מנתו מעלה אחת וחלק אחד. ואם יהיה מאה וששים,
תהיה מנתו שנים וארבעים חלקים. ואם יהיה מאה וששים,
תהיה מנתו אחד ועשרים חלקים. ואם יהיה מאה וששים,
בשנה - אין לו מנה, כמו שבארנו, אלא מקום השמש
האמצעי הוא מקומה האמיתי.
ה. היה המסלול יותר על מאז ושמונים מעלות, תגרע
אותו משלש מאות וששים מעלות ודע מנתו. כיצד? הרי
שהיה המסלול מאתיים מעלות - תגרע אותו משלש מאות
וששים, תשאיר מאה וששים מעלות. וכבר הודענו, שמנת
מאה וששים מעלות - שנים וארבעים חלקים; וכן מנת
המאתיים - שנים וארבעים חלקים.
ו. וכן אם היה המסלול שלש מאות מעלות - תגרע אותו
משלש מאות וששים, ישאר ששים. וכבר ידעת, שמנת
ששים מעלות - מעלה אחת ואחד וארבעים חלקים; וכן
היא מנת השלש מאות מעלות. ועל דרך זו בכל מנן ומנן.

או קדם שקיעת החמה בשעה, או אחר שקיעת החמה
בשעה¹⁰. ודבר זה לא תחוש לו בשמש בקשבון הראיה¹¹,
שהרי אנו משלימים קרוב זה כשנחשב לאמצע הירח. ועל
הדרך הזאת תעשה תמיד לכל עת שתראה, ואפלו אחר
אלף שנים: שתקבץ כל השארית ותוסיף על העקר - יצא
לך המקום האמצעי. וכן תעשה באמצע הירח¹² ובאמצע
כל כוכב וכוכב: מאחר שתדע מהלכו ביום אחד כמה הוא,
ותדע העקר שממנו תתחיל, ותקבץ מהלכו לכל השנים
והימים שתראה, ותוסיף על העקר - יצא לך מקומו
במהלך אמצעי. וכן תעשה בגבה השמש: תוסיף מהלכו
באותם הימים או השנים על העקר - יצא לך מקום גבה
השמש לאותו היום שתראה. וכן אם תראה לעשות עקר
אחר שתתחיל ממנו, חוץ מעקר זה שהתחלנו ממנו בשנה
זו, כדי שיהיה אותו עקר בתחלת שנת מחזור ידוע או
בתחלת מאה מן המאות - הרשות בידך. ואם תראה להיות
העקר שתתחיל ממנו משנים שעברו קדם עקר זה או לאחר
כמה שנים מעקר זה - הדרך ידועה. כיצד היא הדרך? כבר
ידעת מהלך השמש לשנה סדורה, ומהלכה לתשעה
ועשרים יום, ומהלכה ליום אחד. ודבר ידוע, שהשנה
שחדשה שלמים היא יתרה על הסדורה יום אחד, והשנה
שחדשה חסרין היא חסרה מן הסדורה יום אחד. והשנה
המצברת: אם יהיו חדשה כסדרן - תהיה יתרה על השנה
הסדורה שלשים יום, ואם יהיו חדשה שלמים - היא יתרה
על הסדורה אחד ושלשים יום, ואם יהיו חדשה חסרין -
היא יתרה על הסדורה תשעה ועשרים יום. ומאחר שכל
הדברים האלו ידועים, תוציא מהלך אמצע השמש לכל
השנים והימים שתראה, ותוסיף על העקר שעשינו - יצא
לך אמצע ליום שתראה משנים הבאות¹³, ותעשה אותו
היום עקר; או תגרע האמצע שהוצאת מן העקר שעשינו,
ויצא לך העקר¹⁴ ליום שתראה משנים שעברו¹⁵, ותעשה
אותו אמצע העקר. וכן תעשה באמצע הירח ושאר
הכוכבים, אם יהיו ידועים לך. וכבר נתבאר לך מהלך
דברינו, שפשם שתדע אמצע השמש לכל יום שתראה
מזמנים הבאים, כך תדע אמצע לכל יום שתראה מזמנים
שעברו.

פרק שלשה עשר

א. אם תראה לידע מקום השמש האמיתי בכל יום שתראה
- תוציא תחלה מקומה האמצעי לאותו היום על הדרך
שבארנו, ותוציא מקום גבה השמש, ותגרע מקום גבה
השמש ממקום השמש האמצעי, והנשאר הוא הנקרא
מסלול השמש.

בתחילת הלילה, כשם "שהעיקר שממנו התחלת החשבון" הוא מתחילת הלילה (ליל ג' בניסן). (10) לפי שכל החשבונות הם לפי חשבון "בקירוב" של מהלך השמש האמצעי, ולא של מהלכה האמיתי בגלגל המזלות. במהלכה האמיתי אין תנועת השמש סדירה וקצובה. פעם היא מהירה ופעם איטית. (11) של הירח החדש. (12) מקום הירח במהלכו האמצעי. (13) אחר שנת העיקר של הרמב"ם. (14) כוונתו לאמצע. (15) לפני שנת העיקר של הרמב"ם.

קל"א מה"נ. ונמצא שארית מהלכו במאה יום: מאתים
ושבע ושלשים מעלות, ושמונה ושלשים חלקים, ושלש
ועשרים שניות. סימנם: רל"ז ל"ח כ"ג. ונמצאת שארית
מהלכו באלף יום: מאתים ושלש עשרה מעלות, ושלשה
ועשרים חלקים, וחמשים שניות. סימנם: רי"ו כג"ן. ונמצא
שארית מהלכו בעשרת אלפים יום: שלש מעלות, ושמונה
וחמשים חלקים, ועשרים שניות. סימנם: ג' נ"ח כ'. ונמצא
שארית מהלכו בתשעה ועשרים יום: שתיים ועשרים
מעלות, ושלשה חלקים, ושלש וחמשים שניות. סימנם: כ"ב
ונ"ו. ונמצא שארית מהלכו בשנה סדורה: שלש מאות
וארבע וארבעים מעלות, ושלשה ועשרים חלקים, ושלש
וארבעים שניות. סימן להם: שד"ם כ"ו מ"ג. ועל דרך זו
תכפל לכל מנן ימים או שנים שתתראה.
ג. ומהלך אמצע המסלול ביום אחד: שלש עשרה מעלות,
ושלשה חלקים, וארבע וחמשים שניות. סימנם: י"ג גנ"ד.
נמצא מהלכו בעשרה ימים: מאה ושלשים מעלות, ותשעה
ושלשים חלקים, בלא שניות. סימנם: ק"ל ל"ט. ונמצא
שארית מהלכו במאה יום: מאתים ושלש ועשרים מעלות,
ותשעה ועשרים חלקים, ושלש וחמשים שניות. סימנם:
רכ"ו כ"ט נ"ג. ונמצא שארית מהלכו באלף יום: מאה
וארבע מעלות, ושמונה וחמשים חלקים, וחמשים שניות.
סימנם: ק"ד נח"ן. ונמצא שארית מהלכו בעשרת אלפים
יום: שלש מאות ותשע ועשרים מעלות, ושמונה וארבעים
חלקים, ועשרים שניות. סימנם: שכ"ט מח"כ. ונמצא
שארית מהלכו בתשעה ועשרים יום: שמונה עשרה מעלות,
ושלשה וחמשים חלקים, וארבע שניות. סימנם: י"ח גנ"ד.
ד. ונמצא שארית מהלכו בשנה סדורה: שלש מאות וחמש
מעלות, ושלש עשרה שניות, בלא חלקים. סימנם: ש"ה
י"ג. מקום אמצע הירח היה בתחלת ליל חמישי, שהוא
העקר לחשבונות אלה, במזל שור, מעלה אחת, וארבעה
עשר חלקים, ארבעים ושלש שניות. סימנם: א' י"ד מ"ג.
ואמצע המסלול היה בעקר זה: ארבע ושמונים מעלות,
ושמונה ועשרים חלקים, ושתיים וארבעים שניות. סימנם:
פ"ד כ"ח מ"ב. מאחר שתדע מהלך אמצע הירח והאמצע
שהוא העקר שעליו תוסיף, תדע מקום אמצע הירח בכל
יום שתתראה, על דרך שעשית באמצע השמש. ואחר
שתוציא אמצע הירח לתחלת הלילה שתתראה, התבונן
בשמש ודע באי זה מזל הוא.

ה. אם היתה השמש מחצי מזל דגים עד חצי מזל טלה -
תניח אמצע הירח כמות שהוא. ואם תהיה השמש מחצי
מזל טלה עד תחלת מזל תאומים - תוסיף על אמצע הירח
חמשה עשר חלקים. ואם תהיה השמש מתחלת מזל
תאומים עד תחלת מזל אריה - תוסיף על אמצע הירח
חמשה עשר חלקים. ואם תהיה השמש מתחלת מזל אריה
עד חצי מזל בתולה - תוסיף על אמצע הירח חמשה עשר
חלקים. ואם תהיה השמש מחצי מזל בתולה עד חצי מזל
מאזניים - הנח אמצע הירח כמות שהוא. ואם תהיה השמש
מחצי מזל מאזניים עד תחלת מזל קשת - תגרע מאמצע

ז. הרי שהיה המסלול חמש וששים מעלות, וכבר ידענו
שמנת הששים היא מעלה אחת ואחד וארבעים חלקים,
ומנת השבעים היא מעלה אחת ואחד וחמשים חלקים,
נמצא בין שתי המנות עשרה חלקים. ולפי חשבון המעלות
יהיה לכל מעלה חלק אחד, ויהיה מנת המסלול שהוא
חמש וששים מעלה אחת וששה וארבעים חלקים.
ח. וכן אלו היה המסלול שבע וששים, היתה מנתו מעלה
אחת ושמונה וארבעים חלקים. ועל דרך זו תעשה בכל
מסלול שיהיה במנינו אחדים עם העשרות, בין בחשבון
השמש בין בחשבון הירח.
ט. ביצד? הרי שרצינו לידע מקום השמש האמתי בתחלת
ליל השבת, ארבעה עשר יום לאחר תמוז משנה זו - תוציא
אמצע השמש תחלה לצת הזאת, וסימנו: ק"ה ל"ז כ"ח,
כמו שבארנו; ותוציא מקום גבה השמש לצת הזאת - יצא
לך סימנו: פ"ו מ"ה כ"ג; ותגרע מקום הגבה מן האמצעי
- יצא לך המסלול: שמונה עשרה מעלות, ושנים וחמשים
חלקים, ושתי שניות. סימנם: י"ח נ"ב ב'. ואל תפקיד בכל
מסלול על החלקים, אלא: אם יהיו פחות משלשים - אל
תפנה אליהם; ואם היו שלשים או יותר - תחשב אותם
מעלה אחת, ותוסיף אותה על מנן מעלות המסלול. לפיכך
יהיה מסלול זה תשע עשרה מעלות, ותהיה מנתו על הדרך
שבארנו שמונה ושלשים חלקים.
י. ולפי שהמסלול הזה היה פחות ממאה ושמונים - תגרע
המנה, שהיא שמונה ושלשים חלקים, מאמצע השמש,
ישאר: מאה וארבע מעלות, ותשעה וחמשים חלקים,
וחמש ועשרים שניות. סימנם: ק"ד נ"ט כ"ה. ונמצא מקום
השמש האמתי בתחלת ליל זה במזל סרטן בחמש עשרה
מעלות בו פחות חמש ושלשים שניות. ואל תפנה אל
השניות כלל, לא במקום השמש ולא במקום הירח ולא
בשאר חשבונות הראיה, אלא חקר על החלקים בלבד. ואם
יהיו השניות קרוב לשלשים - עשה אותם חלק אחד,
והוסיפו על החלקים.
יא. ומאחר שתדע מקום השמש בכל צת שתתראה, תדע
יום התקופה האמתי כל תקופה שתתראה - בין תקופות
הבאות אחר עקר זה שממנו התחלנו, בין תקופות שעברו
משנים קדמוניות.

פרק ארבעה עשר

א. הירח - שני מהלכים אמצעיים יש לו. הירח עצמו
מסבב בגלגל קטן, שאינו מקיף את העולם כלו, ומהלכו
האמצעי באותו הגלגל הקטן נקרא אמצע המסלול. והגלגל
הקטן עצמו מסבב בגלגל גדול, המקיף את העולם,
ובמהלך אמצעי זה של גלגל הקטן באותו הגלגל הגדול
המקיף את העולם - הוא הנקרא אמצע הירח. מהלך אמצע
הירח ביום אחד: שלש עשרה מעלות, ועשרה חלקים,
וחמש ושלשים שניות. סימנם: י"ג יל"ה.
ב. נמצא מהלכו בעשרה ימים: מאה ואחת ושלשים
מעלות, וחמשה וארבעים חלקים, וחמשים שניות. סימנם:

על אִמְצַע המַסְלֹל תִּשַׁע מַעֲלוֹת⁵. ומה שִׁיְהִיָּה אִמְצַע
הַמַּסְלֹל אַחֵר שֶׁתּוֹסִיף עָלָיו מַעֲלוֹת אֵלּוּ - הוּא הַנִּקְרָא
מַסְלֹל הַנִּכּוֹן.

ד. וְאַחֵר כֶּף תִּרְאֶה כִּמְה מַעֲלוֹת הוּא הַמַּסְלֹל הַנִּכּוֹן: אִם
הִיָּה פָחוֹת מִמָּאָה וּשְׁמוֹנִים מַעֲלוֹת - תִּגְרַע⁶ מִנֵּת הַמַּסְלֹל
הַזֶּה הַנִּכּוֹן מִאִמְצַע הַיָּרֵחַ לְשַׁעַת הָרְאִיָּה; וְאִם הִיָּה הַמַּסְלֹל
הַנִּכּוֹן יוֹתֵר עַל מָאָה וּשְׁמוֹנִים מַעֲלוֹת, עַד שְׁלֹשׁ מֵאוֹת
וּשְׁשִׁים - תּוֹסִיף⁷ מִנֵּת זֶה הַמַּסְלֹל הַנִּכּוֹן עַל אִמְצַע הַיָּרֵחַ
לְשַׁעַת הָרְאִיָּה. ומה שִׁיְהִיָּה הָאִמְצַע אַחֵר שֶׁתּוֹסִיף עָלָיו אוֹ
תִּגְרַע מִמֶּנּוּ - הוּא מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי לְשַׁעַת הָרְאִיָּה.

ה. וְדַע, שֶׁאִם יְהִיָּה הַמַּסְלֹל הַנִּכּוֹן מָאָה וּשְׁמוֹנִים בְּשָׁוָה
אוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וּשְׁשִׁים בְּשָׁוָה - אֵין לוֹ מִנָּה, אֲלָא יְהִיָּה
מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאִמְצָעִי לְשַׁעַת הָרְאִיָּה הוּא מְקוֹם הָאֲמִתִּי⁸.

ו. וְכִמְה הוּא מִנֵּת הַמַּסְלֹל? אִם יְהִיָּה הַמַּסְלֹל הַנִּכּוֹן עֶשְׂרֵי
מַעֲלוֹת, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ חֲמִשִּׁים חֲלָקִים. וְאִם יְהִיָּה הַמַּסְלֹל
הַנִּכּוֹן עֶשְׂרִים מַעֲלוֹת, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ מַעֲלָה אַחַת וּשְׁמֹנֶה
וּשְׁלֹשִׁים חֲלָקִים. וְאִם יְהִיָּה שְׁלֹשִׁים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ שְׁתֵּי
מַעֲלוֹת וְאַרְבָּעָה וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים. וְאִם יְהִיָּה אַרְבָּעִים, תִּהְיֶה
מִנְתּוֹ שְׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וְשִׁשָּׁה חֲלָקִים. וְאִם יְהִיָּה חֲמִשִּׁים, תִּהְיֶה
מִנְתּוֹ שְׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וְאַרְבָּעָה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים. וְאִם יְהִיָּה
שְׁשִׁים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְשִׁשָּׁה עֶשְׂרֵי חֲלָקִים. וְאִם
יְהִיָּה שְׁבָעִים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְאַחַד וְאַרְבָּעִים
חֲלָקִים. וְאִם יְהִיָּה שְׁמוֹנִים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת. וְאִם
יְהִיָּה תִּשְׁעִים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת וְחֲמִשָּׁה חֲלָקִים.
וְאִם יְהִיָּה מָאָה, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת וּשְׁמֹנֶה חֲלָקִים.
וְאִם יְהִיָּה מָאָה וְעֶשְׂרִי, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְתִשְׁעָה
וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים. וְאִם יְהִיָּה מָאָה וְעֶשְׂרִים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ
אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְעֶשְׂרִים חֲלָקִים. וְאִם יְהִיָּה מָאָה וּשְׁלֹשִׁים,
תִּהְיֶה מִנְתּוֹ אַרְבַּע מַעֲלוֹת וְאַחַד עֶשְׂרֵי חֲלָקִים. וְאִם יְהִיָּה
מָאָה וְאַרְבָּעִים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ שְׁלֹשׁ מַעֲלוֹת וּשְׁלֹשָׁה וּשְׁלֹשִׁים
חֲלָקִים. וְאִם יְהִיָּה מָאָה וְחֲמִשִּׁים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ שְׁלֹשׁ מַעֲלוֹת
וּשְׁמוֹנֶה וְאַרְבָּעִים חֲלָקִים. וְאִם יְהִיָּה מָאָה וּשְׁשִׁים, תִּהְיֶה
מִנְתּוֹ מַעֲלָה אַחַת וְשִׁשָּׁה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים. וְאִם יְהִיָּה מָאָה
וּשְׁבָעִים, תִּהְיֶה מִנְתּוֹ מַעֲלָה אַחַת וְתִשְׁעָה וְחֲמִשִּׁים חֲלָקִים.
וְאִם יְהִיָּה מָאָה וּשְׁמוֹנִים בְּשָׁוָה - אֵין לוֹ מִנָּה כִּמוֹ שֶׁאֲמַרְנוּ,
אֲלָא מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאִמְצָעִי הוּא מְקוֹם הָאֲמִתִּי.

ז. וְאִם יְהִיָּה הַמַּסְלֹל הַנִּכּוֹן יוֹתֵר עַל מָאָה וּשְׁמוֹנִים מַעֲלוֹת,
תִּגְרַע אוֹתוֹ מִשְׁלֹשׁ מֵאוֹת וּשְׁשִׁים וְתִדַּע מִנְתּוֹ, כִּדְרָךְ שֶׁעֲשִׂיתָ
בְּמַסְלֹל הַשָּׁמֶשׁ. וְכֵן אִם יְהִיָּה בְּמִנְתּוֹ הַמַּסְלֹל אַחֲדִים עִם
הָעֶשְׂרוֹת, תִּקַּח מִן הַיּוֹתֵר שְׁבִין שְׁתֵּי הַמִּנּוֹת הָאֲחֵדִים; כִּדְרָךְ
שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּמַסְלֹל הַשָּׁמֶשׁ בְּמִנּוֹת שְׁלֹשׁ, כֶּף תַּעֲשֶׂה בְּמַסְלֹל
הַנִּכּוֹן בְּמִנּוֹת שְׁלֹשׁ.

הַיָּרֵחַ חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי חֲלָקִים. וְאִם תִּהְיֶה הַשָּׁמֶשׁ מִתְחַלֵּת מִזֶּל
קֶשֶׁת עַד תְּחִלַּת מִזֶּל דָּלִי - תִּגְרַע מִאִמְצַע הַיָּרֵחַ שְׁלֹשִׁים
חֲלָקִים. וְאִם תִּהְיֶה הַשָּׁמֶשׁ מִתְחַלֵּת מִזֶּל דָּלִי עַד חֲצִי מִזֶּל
דָּגִים - תִּגְרַע מִאִמְצַע הַיָּרֵחַ חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי חֲלָקִים.
ו. ומה שִׁיְהִיָּה הָאִמְצַע אַחֵר שֶׁתּוֹסִיף עָלָיו אוֹ תִּגְרַע מִמֶּנּוּ
אוֹ תַּנִּיחַ אוֹתוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא - הוּא אִמְצַע הַיָּרֵחַ לְאַחֵר
שֶׁקִּיעַת הַחֲמָה בְּכִמוֹ שְׁלִישׁ שָׁעָה בְּאוֹתוֹ הַזֶּמֶן שֶׁתּוֹצִיא
הָאִמְצַע לוֹ, וְזֶה הוּא הַנִּקְרָא אִמְצַע הַיָּרֵחַ לְשַׁעַת הָרְאִיָּה.

יום שני ט"ז תמוז ה'תש"ע

פֶּרֶק חֲמִשָּׁה עֶשְׂרִי

א. אִם תִּרְצֶה לִידַע מְקוֹם הַיָּרֵחַ הָאֲמִתִּי¹ בְּכָל יוֹם שֶׁתִּרְצֶה
- תּוֹצִיא תְּחִלָּה אִמְצַע הַיָּרֵחַ לְשַׁעַת הָרְאִיָּה לְאוֹתוֹ הַלֵּילָה
שֶׁתִּרְצֶה, וְכֵן תּוֹצִיא אִמְצַע הַמַּסְלֹל וְאִמְצַע הַשָּׁמֶשׁ² לְאוֹתוֹ
הַיָּעַת, וְתִגְרַע אִמְצַע הַשָּׁמֶשׁ מִאִמְצַע הַיָּרֵחַ³, וְהַנִּשְׁאָר תִּכְפֹּל
אוֹתוֹ. וְזֶה הַנִּקְרָא מְרַחֵק הַכְּפּוֹל.

ב. וְכִבְר הוֹדַעְנוּ, שֶׁלֹא בִּאֲנּוּ בְּכָל אֵלּוּ הַחֲשׁוֹבוֹנוֹת, שֶׁעֲשִׂינוּ
בְּפָרָקִים אֵלּוּ, אֲלָא לְדַעַת רְאִית הַיָּרֵחַ. וְלַעֲוֹלָם אֵי אִפְשָׁר
שִׁיְהִיָּה מְרַחֵק זֶה הַכְּפּוֹל בְּלִיל הָרְאִיָּה שִׁירָאָה בֵּה הַיָּרֵחַ
אֲלָא מִחֲמַשׁ מַעֲלוֹת עַד שְׁתֵּים וּשְׁשִׁים מַעֲלוֹת, וְאֵי אִפְשָׁר
שִׁיּוֹסִיף עַל זֶה וְלֹא יִגְרַע מִמֶּנּוּ⁴.

ג. וְהוֹאִיל וְהִדְבַּר כֵּן, הַתְּבוּנָה בְּמְרַחֵק זֶה הַכְּפּוֹל: אִם יְהִיָּה
הַמְּרַחֵק הַכְּפּוֹל חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת אוֹ קְרוֹב לְחֲמֵשׁ - אֵין חוֹשֵׁשִׁין
לְתוֹסֶפֶת, וְלֹא תּוֹסִיף כְּלוּם. וְאִם יְהִיָּה הַמְּרַחֵק הַכְּפּוֹל מִשֵּׁשׁ
מַעֲלוֹת עַד אַחַת עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל אִמְצַע הַמַּסְלֹל
מַעֲלָה אַחַת. וְאִם יְהִיָּה מְרַחֵק הַכְּפּוֹל מִשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת
עַד שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל אִמְצַע הַמַּסְלֹל שְׁתֵּי
מַעֲלוֹת. וְאִם יְהִיָּה הַמְּרַחֵק הַכְּפּוֹל מִתִּשְׁעָה מַעֲלוֹת עַד
אַרְבַּע וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל אִמְצַע הַמַּסְלֹל שְׁלֹשׁ
מַעֲלוֹת. וְאִם יְהִיָּה הַמְּרַחֵק הַכְּפּוֹל מִחֲמֵשׁ וְעֶשְׂרִים מַעֲלוֹת
עַד אַחַת וּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל אִמְצַע הַמַּסְלֹל אַרְבַּע
מַעֲלוֹת. וְאִם יְהִיָּה הַמְּרַחֵק הַכְּפּוֹל מִשְׁתֵּים וּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת
עַד שְׁמוֹנֶה וּשְׁלֹשִׁים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל אִמְצַע הַמַּסְלֹל
חֲמֵשׁ מַעֲלוֹת. וְאִם יְהִיָּה הַמְּרַחֵק הַכְּפּוֹל מִתִּשְׁעָה וּשְׁלֹשִׁים
מַעֲלוֹת עַד חֲמֵשׁ וְאַרְבָּעִים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל אִמְצַע
הַמַּסְלֹל שֵׁשׁ מַעֲלוֹת. וְאִם יְהִיָּה הַמְּרַחֵק הַכְּפּוֹל מִשֵּׁשׁ
וְאַרְבָּעִים מַעֲלוֹת עַד אַחַת וְחֲמִשִּׁים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף עַל
אִמְצַע הַמַּסְלֹל שְׁבַע מַעֲלוֹת. וְאִם יְהִיָּה הַמְּרַחֵק הַכְּפּוֹל
מִשְׁתֵּים וְחֲמִשִּׁים מַעֲלוֹת עַד תִּשְׁעָה וְחֲמִשִּׁים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף
עַל אִמְצַע הַמַּסְלֹל שְׁמוֹנֶה מַעֲלוֹת. וְאִם יְהִיָּה הַמְּרַחֵק
הַכְּפּוֹל מִשְׁשִׁים מַעֲלוֹת עַד שְׁלֹשׁ וּשְׁשִׁים מַעֲלוֹת - תּוֹסִיף

(1) בגלגל המזלות. (2) מהלכו האמצעי של הירח בגלגל הקטן. (3) כי שניהם נעים בכיוון אחד, ממערב למזרח. לאחר שתגרוע תקבל מרחק השמש מן הירח. (4) מחמש מעלות. (5) במרחק כפול גדול יותר אין הרמב"ם עוסק, כי הוא מעוניין בליל הראייה בלבד. (6) כי כאן מהירות הירח אטית יותר ואמצע הירח גדול ממסלול הנכון. שיעור ההפרש נקרא מנת המסלול. (7) כי כאן מהירות הירח גדולה יותר ואמצע הירח קטן ממסלול הנכון. (8) כי נקודת מקום הירח האמיתי ונקודת מקום הירח האמצעי הן בקו אחד.

ב. מהלך הראש האמצעי ביום אחד: שלשה חלקים, ואחת
עשרה שניות. נמצא מהלכו בעשרה ימים: אחד ושלוש
חלקים, ושבע וארבעים שניות. ונמצא מהלכו במאה יום:
חמש מעלות, שבעה עשר חלקים, ושלוש וארבעים שניות.
סימנם: ה"ז מ"ג. ונמצא מהלכו באלף יום: ששים
וחמשים מעלות, ושבעה וחמשים חלקים, ועשר שניות.
סימנם: נ"ב נז"י. ונמצא שארית מהלכו בעשרת אלפים
יום: מאה ותשעה וששים מעלות, ואחד ושלוש חלקים,
וארבעים שניות. סימנם: קס"ט לא"מ. ונמצא מהלכו
לתשעה ועשרים יום: מעלה אחת, ושנים ושלוש חלקים,
ותשע שניות. וסימנם: א' לב"ט. ונמצא מהלכו לשנה
סדורה: שמונה עשרה מעלות, וארבעה וארבעים חלקים,
וששים וארבעים שניות. סימנם: י"ח מ"ד מ"ב. ואמצע
הראש בתחלת ליל חמישי, שהוא העקר, הנה: מאה
ושמונים מעלות, ושבעה וחמשים חלקים, ושמונה ועשרים
שניות. סימנם: ק"פ נ"ז כ"ח.

ג. אם תרצה לידע מקום הראש בכל עת שתראה - תוציא
אמצעם לאותו העת, כדרך שתוציא אמצע השמש ואמצע
הירח, ותגרע האמצע משל מאות וששים מעלות,
והנשאר הוא מקום הראש באותו העת. וינגדו לעולם יהיה
מקום הנזב.

ד. ביצד? הרי שרצינו לידע מקום הראש לתחלת ליל ערב
שבת, שיזמו שני לחדש איר משנה זו, שהיא שנת העקר,
ומנין הימים הגמורים מתחלת ליל העקר עד תחלת ליל זו,
שאנו רוצים לידע מקום הראש בו, תשעה ועשרים יום.

ה. תוציא אמצע הראש לעת הזאת על הדרך שידעת.
והוא: שתוסיף מהלכו לתשעה ועשרים על העקר, יצא לך
אמצע הראש: מאה וששים ושמונים מעלות, ותשעה
ועשרים חלקים, ושבע ושלוש שניות. סימנם: קפ"ב כ"ט
ל"ז. תגרע אמצע זה משל מאות וששים, ישאר לך: מאה
ושבע ושבעים מעלות, ושלוש חלקים, ושלוש ועשרים
שניות. סימנם: קע"ז לכ"ג. וזה הוא מקום הראש. ואל
תפנה אל השניות. נמצא מקום הראש - במזל בתולה, שבע
ועשרים מעלות ושלוש חלקים; ומקום הנזב כנגדו -
במזל דגים, בשבע ועשרים מעלות ושלוש חלקים.

ו. לעולם יהיה בין הראש ובין הנזב חצי הגלגל בשנה.
לפיכך, כל מזל שתמצא בו מקום הראש - יהיה הנזב במזל
שביעי ממנו, בכמו מנין המעלות והחלקים בשנה. אם יהיה
הראש בעשר מעלות במזל פלוגי, יהיה הנזב בעשר מעלות
במזל שביעי ממנו.

ז. ומאחר שתדע מקום הראש ומקום הנזב ומקום הירח
האמתי, התבונן בשלשתן: אם מצאת הירח עם הראש או
עם הנזב במעלה אחת בחלק אחד - תדע שאין הירח נוטה
לא לצפון השמש ולא לדרומה; ואם ראית מקום הירח
לפני מקום הראש, והוא הולך כנגד הנזב - תדע שהירח

ח. ביצד? הרי שרצינו לידע מקום הירח האמתי בתחלת
ליל ערב שבת, שיזמו שני לחדש איר משנה זו, שהיא שנת
העקר, ומנין הימים הגמורים מתחלת ליל העקר עד תחלת
ליל זה, שאנו רוצים לידע מקום הירח האמתי בו, תשעה
ועשרים יום - תוציא אמצע השמש תחלת ליל זה, יצא לך
אמצעו: חמש ושלוש מעלות, ושמונה ושלוש חלקים,
ושלוש ושלוש שניות. סימנם: ל"ה ל"ח ל"ג. ותוציא
אמצע הירח לשעת הראיה לעת זו, יצא לך אמצעו: שלש
וחמשים מעלות, וששה ושלוש חלקים, ותשע ושלוש
שניות. סימנם: נ"ג ל"ו ל"ט. ותוציא אמצע המסלול לעת
זו, יצא לך אמצעו: מאה ושלוש מעלות, ואחד ועשרים
חלקים, ושש וארבעים שניות. סימנם: ק"ג כ"א מ"ו. תגרע
אמצע השמש מאמצע הירח, ישאר: שבע עשרה מעלות,
ושמונה וחמשים חלקים, ושש שניות. וזה הוא המרחק.
תכפל אותו, יצא לך המרחק הפול: חמש ושלוש
מעלות, וששה וחמשים חלקים, וששים עשרה שניות.
סימנם: ל"ה נ"ו י"ב. לפיכך תוסיף על אמצע המסלול
חמש מעלות, כמו שהודענו, ויצא לך המסלול הנכון: מאה
ושמונים מעלות, ואחד ועשרים חלקים. ואין מקפידין על
החלקים במסלול, כדרך שבארנו בשמש.

ט. ובאנו לחקר על מנת זה המסלול הנכון, שהוא מאה
ושמונה, נמצאת מנה שלו חמש מעלות וחלק אחד. ולפי
שהמסלול הנכון היה פחות ממאה ושמונים, תגרע המנה,
שהוא חמש מעלות וחלק אחד, מן אמצע הירח, ישאר:
שמונה וארבעים מעלות, ושלושה ושלוש חלקים¹⁰, ותשע
ושלוש שניות. תשעה השניות חלק, ותוסיף על החלקים.
ונמצא מקום הירח האמתי בשעה זו במזל שור, בשמונה
עשרה מעלות, וששה ושלוש חלקים ממעלת תשע עשרה.
סימנם: י"ח ל"ו. ועל הדרך הזה תדע מקום הירח האמתי
בכל עת ראיה שתראה, מתחלת שנה זו, שהיא העקר, עד
סוף העולם.

פרק ששה עשר

א. העגולה שסובבת בה הירח תמיד, היא נוטה מעל
העגולה שסובבת בה השמש תמיד. חצייה נוטה לצפון,
וחצייה נוטה לדרום. ושתי נקודות יש בה זו כנגד זו, שבהן
פוגעות שתי העגולות זו בזו. לפיכך, כשיהיה הירח באחת
משתייהן, נמצא סובב בעגולה של שמש כנגד השמש
בשנה. ואם יצא הירח מאחת משתי הנקודות, נמצא מהלך
לצפון השמש או לדרומה. הנקודה שממנה יתחיל הירח
לנטות לצפון השמש - היא הנקראת ראש, והנקודה שממנה
יתחיל הירח לנטות לדרום השמש - היא הנקראת זנב.
ומהלך שנה יש לזה הראש, שאין בו לא תוספת ולא גרעון.
והוא הולך במעלות אחרונות: משלה לרגלים, ומרגלים לדלי,
וכן הוא סובב תמיד.

המסלול יתר על תשעים עד מאה ושמונים - תגרע המסלול
ממאה ושמונים, והנשאר תדע בו המנה.
יד. וזה הוא רחב הירח בתחלת ליל זה. והוא דרומי, שהרי
המסלול יתר על מאה ושמונים. וכן אם היה המסלול יתר
ממאה ושמונים עד מאתים ושבעים - תגרע ממנו מאה
ושמונים, והנשאר תדע בו המנה.
טו. ואם היה המסלול יתר על מאתים ושבעים עד שלש
מאות וששים - תגרע אותו משלש מאות וששים, והנשאר
תדע בו המנה.
טז. כיצד? הרי שהיה המסלול מאה וחמשים - תגרע אותו
ממאה ושמונים, נשאר שלשים; וכבר ידעת שמנת שלשים
- שתי מעלות ושלוש חלקים, וכך תהיה מנת מאה
וחמשים: שתי מעלות ושלוש חלקים.
יז. הרי שהיה המסלול מאתים - תגרע ממנו מאה
ושמונים, נשאר עשרים; וכבר ידעת שמנת עשרים היא
מעלה אחת ושלשה ארבעים חלקים, וכן אם תהיה מנת
מאתים, תהיה מעלה אחת ושלשה ארבעים חלקים.
יח. הרי שהיה המסלול שלש מאות - תגרע אותו משלש
מאות וששים, נשאר ששים; וכבר ידעת שמנת ששים -
ארבע מעלות ועשרים חלקים, וכך היא מנת שלש מאות:
ארבע מעלות ועשרים חלקים. ועל דרך זו בכל המנינות.
יט. הרי שרצינו לידע רחב הירח כמה הוא ובאיזו רוח
הוא, אם צפוני ואם דרומי, בתחלת ליל ערב שבת, שני
לחדש איר משנה זו, וכבר ידעת, שמקום הירח האמתי היה
בליל זה בשמונה עשרה מעלות וששה ושלוש חלקים
ממזל שור - סימנו: י"ח ל", ומקום הראש היה באותה
העת בשבע ועשרים מעלות ושלוש חלקים ממזל בתולה
- סימנו: כז", תגרע מקום הראש ממקום הירח, יצא לך
מסלול הרחב: מאתים אחת ושלשים מעלות וששה חלקים
- סימנו: רל"א ו', לפי שאין משגיחין על החלקים בכל
המסלול, ונמצאת המנה של מסלול זה בדרכים שבארנו
בפרק זה: שלש מעלות ושלשה וחמשים חלקים. וזהו רחב
הירח בתחלת ליל זה. והוא דרומי, שהרי המסלול יתר על
מאה ושמונים.

פרק שבעה עשר

א. כל הדרכים שהקדמנו - כדי שיהיו עתידיים ומוכנים
לידיעת הראיה. וכשתרצה לדעת זאת - תתחיל ותחשב
ותוציא מקום השמש האמתי ומקום הירח האמתי ומקום
הראש לשעת הראיה, ותגרע מקום השמש האמתי ממקום
הירח האמתי, והנשאר הוא הנקרא ארץ ראשון.
ב. ומאחר שתדע מקום הראש ומקום הירח - תדע מקום
הירח כמה הוא, ואם הוא רחב צפוני או דרומי. והוא
הנקרא רחב ראשון. והנהר בארץ הזה ראשון וברחב
הראשון, ויהיו שניהם מוכנים לך.
ג. והתבונן בארץ הזה הראשון וברחב הזה הראשון: אם
יצא לך תשע מעלות בשנה או פחות - תדע בודאי, שאי
אפשר לעולם שיגאה הירח באותו הלילה בכל ארץ

נוטה לצפון השמש; ואם היה הירח לפני מקום הנזב, והרי
הוא הולך בנגד הראש - תדע שהירח נוטה לדרום השמש.
ח. הנטיה שנוטה הירח לצפון השמש או לדרומה - היא
הנקראת רחב הירח. אם היה נוטה לצפון - נקרא רחב צפוני,
ואם היה נוטה לדרום - נקרא רחב דרומי, ואם היה הירח
באחת משתי הנקודות - לא יהיה לו רחב, כמו שבארנו.
ט. לעולם לא יהיה רחב הירח יתר על חמש מעלות, בין
בצפון בין בדרום. אלא כך הוא ודכו: יתחיל מן הראש
ויתרחק מעט מעט, והמרחק הולך ונוסף, עד שיגיע לחמש
מעלות, ויחזור ויתקרב מעט מעט, עד שלא יהיה לו רחב
כשיגיע לזנבו, ויחזור ויתרחק מעט מעט, והמרחק נוסף, עד
שיגיע לחמש מעלות, ויחזור ויתקרב, עד שלא יהיה לו רחב.
י. אם תרצה לידע רחב הירח כמה הוא בכל עת שתראה,
ואם צפוני הוא או דרומי - תוציא מקום הראש ומקום
הירח האמתי לאותה העת, ותגרע מקום הראש ממקום
הירח האמתי, והנשאר הוא הנקרא מסלול הרחב. ואם יהיה
מסלול הרחב ממעלה אחת עד מאה ושמונים - תדע שרחב
הירח צפוני; ואם היה המסלול יתר על מאה ושמונים -
תדע שרחב הירח דרומי; ואם היה מאה ושמונים בשנה או
שלש מאות וששים בשנה - אין לירח רחב כלל. ותחזור
ותראה מנת מסלול הרחב כמה היא, והוא שיעור נטייתו
לצפון או לדרום, והוא הנקרא רחב הירח הדרומי או
הצפוני, כמו שבארנו.
יא. וכמה היא מנת מסלול הרחב? אם יהיה מסלול הרחב
עשר מעלות, תהיה מנתו שנים וחמשים חלקים. ואם יהיה
המסלול הזה עשרים מעלות, תהיה מנתו מעלה אחת
ושלושה ארבעים חלקים. ואם יהיה המסלול שלשים,
תהיה מנתו שתי מעלות ושלוש חלקים. ואם יהיה
המסלול ארבעים, תהיה מנתו שלש מעלות ושלשה עשר
חלקים. ואם יהיה המסלול חמשים מעלות, תהיה מנתו
שלש מעלות וחמשים חלקים. ואם יהיה המסלול ששים,
תהיה מנתו ארבע מעלות ועשרים חלקים. ואם יהיה
המסלול שבעים, תהיה מנתו ארבע מעלות ושנים וארבעים
חלקים. ואם יהיה המסלול שמונים, תהיה מנתו ארבע
מעלות וחמשה וחמשים חלקים. ואם יהיה המסלול
תשעים, תהיה מנתו חמש מעלות.
יב. ואם יהיו אחדים עם העשרות - תקח הראוי להם לפי
היתר שבין שתי המנות, כמו שעשית במסלול השמש
ובמסלול הירח. כיצד? הרי שהיה מסלול הרחב שלש
וחמשים מעלות, וכבר ידעת, שאלו היה המסלול חמשים
- היתה מנתו שלש מעלות וחמשים חלקים, ואלו היה
המסלול ששים - היתה מנתו ארבע מעלות ועשרים
חלקים, נמצא היתר בין שתי המנות - שלשים חלקים,
שלשה חלקים לכל מעלה, ונמצא לפי חשבון מסלול זה,
שהוא שלש וחמשים: שלש מעלות, ותשעה וחמשים
חלקים. ועל דרך זו תעשה בכל מנין ומנין.
יג. מאחר שתדע מנתו של מסלול הרחב עד תשעים, כמו
שהודענוך, תדע מנות של כל מנינות המסלול; שאם יהיה

מאזנים - ששה וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל עקרב - 48
חמשה וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל קשת - ארבעה 49
וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל גדי - ששה ושלשים 50
חלקים. ואם יהיה במזל דלי - עשרים וארבעה חלקים. ואם 51
יהיה במזל דגים - שנים עשר חלקים. 52
ט. מאחר שתדע חלקים אלו, תגרע אותן מן הרחב 53
הראשון או תוסיף אותן עליו כמו שהודענך, ויצא לך 54
הרחב השני, וכבר ידעת אם הוא צפוני או דרומי, ותדע 55
כמה מעלות וכמה חלקים נעשה זה הרחב השני, ותכין 56
אותו לפניך ויהיה עתיד. 57
י. ואחר כך תחזר ותקח מן הרחב השני הזה מקצתו, מפני 58
שהירח נלזז מעט במעגלו. וכמה הוא המקצת שתקח 59
ממנו? אם יהיה מקום הירח מתחלת מזל טלה עד עשרים 60
מעלות ממנו, או מתחלת מזל מאזנים עד עשרים מעלות 61
ממנו - תקח מן הרחב השני שני חמישי. ואם יהיה הירח 62
מעשרים ממזל טלה עד עשר מעלות ממזל עקרב - תקח 63
ממעשרים ממזל מאזנים עד עשר מעלות ממזל עקרב - 64
מן הרחב השני שלישיתו. ואם יהיה הירח מעשר מעלות 65
ממזל שור עד עשרים ממנו, או מעשר מעלות ממזל עקרב 66
עד עשרים ממנו - תקח מן הרחב השני רביעיתו. ואם יהיה 67
הירח מעשרים מעלות ממזל שור עד סופו, או מעשרים 68
ממזל עקרב עד סופו - תקח מן הרחב השני חמישיתו. ואם 69
יהיה הירח מתחלת מזל תאומים עד עשר מעלות ממנו, או 70
מתחלת מזל קשת עד עשר מעלות ממנו - תקח מן הרחב 71
השני שתותו. ואם יהיה מעשר מעלות ממזל תאומים ועד 72
עשרים ממנו, או מעשר ממזל קשת עד עשרים ממנו - 73
תקח מן הרחב השני חצי שתותו. ואם יהיה מקום הירח 74
מעשרים ממזל תאומים עד חמש מעלות ממנו, או 75
מעשרים ממזל קשת עד חמש מעלות ממנו - תקח מן 76
הרחב השני רביע שתותו. ואם יהיה מקום הירח מחמש 77
ועשרים ממזל תאומים עד חמש מעלות ממזל סרטן, או 78
מחמש ועשרים ממזל קשת עד חמש מעלות ממזל גדי - 79
לא תקח כלום, לפי שאין כאן גליות מעגל. ואם יהיה הירח 80
מחמש ממזל סרטן עד עשר ממנו, או מחמש ממזל גדי עד 81
עשר ממנו - תקח מן הרחב השני רביע שתותו. ואם יהיה 82
מקום הירח מעשר ממזל סרטן עד עשרים ממנו, או מעשר 83
ממזל גדי עד עשרים ממנו - תקח מן הרחב השני חצי 84
שתותו. ואם יהיה מקום הירח מעשרים ממזל סרטן עד 85
סופו, או מעשרים ממזל גדי עד סופו - תקח מן הרחב 86
השני שתותו. ואם יהיה הירח מתחלת מזל אריה עד עשר 87
מעלות ממנו, או מתחלת מזל דלי עד עשר מעלות ממנו - 88
תקח ממנו הרחב השני חמישיתו. ואם יהיה הירח מעשר 89
מעלות ממזל אריה עד עשרים ממנו, או מעשר ממזל דלי 90
עד עשרים ממנו - תקח מן הרחב השני רביעיתו. ואם יהיה 91
הירח מעשרים ממזל אריה עד עשר ממזל בתולה, או 92
מעשרים ממזל דלי עד עשר ממזל דגים - תקח מן הרחב 93
השני שלישיתו. ואם יהיה הירח מעשר מעלות ממזל 94

ישראל, ואין אתה צריך חשבון אחר; ואם יהיה הארץ 1
הראשון יתר על חמש עשרה מעלות - תדע בודאי, שהירח 2
יראה בכל ארץ ישראל, ואין אתה צריך לחשבון אחר; ואם 3
יהיה הארץ הראשון תשע וארבעים מעלות ועד חמש 4
עשרה - תצטרף לדרש ולחקר בהשבונו הראיה, עד 5
שתדע אם יראה או לא יראה. 6
ד. כמה דברים אמורים? כשהיה מקום הירח האמתי 7
מתחלת מזל גדי עד סוף מזל תאומים; אבל אם היה מקום 8
הירח מתחלת מזל סרטן עד סוף מזל קשת, ויהיה ארץ 9
הראשון עשר מעלות או פחות - תדע, שאין הירח נראה 10
כלל באותו הלילה בכל ארץ ישראל; ואם היה הראשון 11
יתר על ארבע ועשרים מעלות - ודאי יראה בכל גבול 12
ישראל; ואם יהיה הארץ הראשון מעשר מעלות ועד 13
עשרים וארבע - תצטרף לדרש ולחקר בהשבונו הראיה 14
אם יראה או לא יראה. 15
ה. ואילו הן השבונו הראיה? התבונן וראה הירח באיזה 16
מזל הוא: אם יהיה במזל טלה, תגרע מן הארץ הראשון 17
תשעה וחמשים חלקים. ואם יהיה במזל שור, תגרע מן 18
הארץ מעלה אחת. ואם יהיה במזל תאומים, תגרע מן 19
הארץ שמונה וחמשים חלקים. ואם יהיה במזל סרטן, תגרע 20
מן הארץ שלשה וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל אריה, 21
תגרע מן הארץ שלשה וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל 22
בתולה, תגרע מן הארץ שבעה ושלשים חלקים. ואם יהיה 23
במזל מאזנים, תגרע מן הארץ ארבעה ושלשים חלקים. 24
ואם יהיה במזל עקרב, תגרע מן הארץ ארבעה ושלשים 25
חלקים. ואם יהיה במזל קשת, תגרע מן הארץ ששה 26
ושלשים חלקים. ואם יהיה במזל גדי, תגרע מן הארץ 27
ארבעה וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל דלי, תגרע מן 28
הארץ שלשה וחמשים חלקים. ואם יהיה במזל דגים, תגרע 29
מן הארץ שמונה וחמשים חלקים. והנשאר מן הארץ אחר 30
שתגרע ממנו אלו החלקים - הוא הנקרא ארץ שני. 31
ו. ולמה גורעין חלקים אלו? לפי שמקום הירח האמתי 32
אינו המקום שיראה בו, אלא שנוי יש ביניהם בארץ 33
וברחב, והוא הנקרא שנוי המראה. ושנוי מראה הארץ 34
בשעת הראיה, לעולם גורעין אותו מן הארץ, כמו שאמרנו. 35
ז. אבל שנוי מראה הרחב: אם היה רחב הירח צפוני - 36
גורעין חלקים של שנוי מראה הרחב מן הרחב הראשון, 37
ואם היה רחב הירח הדרומי - מוסיפין החלקים של שנוי 38
מראה הרחב על הרחב הראשון. ומה שיהיה הרחב 39
הראשון אחר שמוסיפין עליו או גורעין ממנו אותם 40
החלקים - הוא הנקרא רחב שני. 41
ח. וכמה הם החלקים שמוסיפין או גורעין אותן? אם יהיה 42
הירח במזל טלה - תשעה חלקים. ואם יהיה במזל שור - 43
עשרה חלקים. ואם יהיה במזל תאומים - ששה עשר 44
חלקים. ואם יהיה במזל סרטן - שבעה ועשרים חלקים. 45
ואם יהיה במזל אריה - שמונה ושלשים חלקים. ואם יהיה 46
במזל בתולה - ארבעה וארבעים חלקים. ואם יהיה במזל 47

אחת, וראוי לגרע אותה מן הארץ הראשון, יצא לך הארץ 49
השני: עשר מעלות, ושבעה ועשרים חלקים. סימנו: יכ"ז. 50
וכן יהיה שנוי מראה הרחב - עשרה חלקים. ולפי שרחב 51
היחם היה דרומי, ראוי להוסיף עליו שנוי המראה, שהוא 52
עשרה חלקים, יצא לך הרחב השני: ארבע מעלות, ושלשה 53
חלקים. סימנו: ד"ג. ולפי שהיה היחם בשמונה עשרה 54
מעלות ממזל שור, ראוי לקח מן הרחב השני רביעיתו, 55
והוא הנקרא מעגל היחם, יצא לך מעגל היחם לעת זו: 56
מעלה אחת וחלק אחד, לפי שאין מדקדקין בשניות. 57
יד. ולפי שרחב היחם דרומי ומקום היחם האמתי בין ראש 58
גדי וראש סרטן, ראוי להוסיף המעגל על הארץ השני, יצא 59
לך הארץ השלישי: אחת עשרה מעלות, ושמונה ועשרים 60
חלקים. סימנו: י"א כ"ח. ולפי שהארץ הזו במזל שור, 61
ראוי להוסיף על הארץ השלישי חמישיתו, שהוא שתי 62
מעלות ושמונה עשר חלקים, ויצא לך הארץ הרביעי: שלש 63
עשרה מעלות, וששה וארבעים חלקים. סימנו: י"ג מ"ו. 64
ותורנו אצל הרחב הראשון, ולקחנו שני שלישי, ויצא מנת 65
גבה המדינה, והוא: שתי מעלות, וחמשה ושלשים חלקים. 66
ולפי שהיה הרחב דרומי, ראוי לגרע ממנו מנת גבה המדינה 67
מן הארץ הרביעי, ישאר לך: אחת עשרה מעלות ואחד עשר 68
חלקים. סימנו: י"א י"א. וזו היא קשת הראיה בלילה הזו. 69
ועל הדרך הזו תעשה ותדע קשת הראיה, כמה מעלות 70
וכמה חלקים יש בה, בכל ליל ראיה שתראה לעולם. 71
טו. ואחר שתצא קשת זו, תבין בה. ודע, שאם תהיה קשת 72
הראיה תשע מעלות או פחות - אז אפשר שיראה בכל ארץ 73
ישראל; ואם תהיה קשת הראיה יתר על ארבע עשרה 74
מעלות - אי אפשר שלא יראה ויהיה גלוי לכל ארץ ישראל. 75
טז. ואם תהיה קשת הראיה מתחלת מעלה עשירית עד 76
סוף מעלה ארבע עשרה - תדרך קשת הראיה אל הארץ 77
הראשון, ותדע אם יראה או לא יראה מן הקצין שיש לו; 78
והן הנקראין קצי הראיה. 79
יז. ואלו הן קצי הראיה? אם תהיה קשת הראיה מיתר על 80
תשע מעלות עד סוף עשר מעלות או יתר על עשר, ויהיה 81
הארץ הראשון שלש עשרה מעלות או יותר - ודאי יראה; ואם 82
ואם תהיה הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות מזה - 83
לא יראה. 84
יח. ואם תהיה קשת הראיה מיתר על עשר מעלות עד סוף 85
אחת עשרה מעלות או יתר על אחת עשרה, ויהיה הארץ 86
הראשון שתיים עשרה מעלות או יותר - ודאי יראה; ואם 87
תהיה הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות מזה - לא יראה. 88
יט. ואם תהיה קשת הראיה מיתר על אחת עשרה עד סוף 89
שתיים עשרה מעלות או יתר על שתיים עשרה, ויהיה הארץ 90
הראשון אחת עשרה מעלות או יותר - ודאי יראה; ואם תהיה 91
הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות מזה - לא יראה. 92
כ. ואם תהיה קשת הראיה מיתר על שתיים עשרה מעלות 93
עד סוף שלש עשרה מעלות או יתר על שלש עשרה, ויהיה 94
הארץ הראשון עשר מעלות או יותר - ודאי יראה; ואם תהיה 95
הקשת פחות מזה, או יהיה הארץ פחות מזה - לא יראה. 96

בתולה עד סופו, או מעשר מעלות ממזל דגים עד סופו - 1
תקח מן הרחב השני שני חמישי. וזאת המקצת שתקח מן 2
הרחב השני - היא הנקראת מעגל היחם. 3
יא. ואחר כך תחזיר ותתבונן ברחב היחם, ותראה אם הוא 4
צפוני או דרומי: אם הוא צפוני - תגרע מעגל היחם הזה 5
מן הארץ השני, ואם היה רחב היחם דרומי - תוסיף המעגל 6
הזה על הארץ השני. כמה דברים אמורים? כשהיה מקום 7
היחם מתחלת מזל גדי עד סוף מזל תאומים; אבל אם היה 8
היחם מתחלת מזל סרטן עד סוף מזל קשת - יהיה הדבר 9
הפך: שאם יהיה רחב היחם צפוני - תוסיף המעגל על 10
הארץ השני, ואם היה רחב היחם דרומי - תגרע המעגל מן 11
הארץ השני. ומה שיהיה הארץ השני אחר שתוסיף עליו 12
או תגרע ממנו - הוא הנקרא ארץ השלישי. ודע, שאם לא 13
יהיה שם נליות מעגל, ולא נתן החשבון לקחת מן הרחב 14
השני כלום - יהיה הארץ השני עצמו הוא הארץ השלישי 15
בלא פחות ובלא יתר. 16
יב. ואחר כך תחזיר ותראה הארץ השלישי הזו, והוא 17
המעלות שבין היחם והשמש, באיזה מזל הוא: אם יהיה 18
במזל דגים או במזל טלה - תוסיף על הארץ השלישי 19
שתותו. ואם יהיה הארץ במזל דלי או במזל שור - תוסיף 20
על הארץ השלישי חמישיתו. ואם יהיה הארץ במזל גדי או 21
במזל תאומים - תוסיף על הארץ השלישי שתותו. ואם 22
יהיה הארץ במזל קשת או במזל סרטן - תניח הארץ 23
השלישי כמות שהוא, ולא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו. 24
ואם היה הארץ במזל עקרב או במזל אריה - תגרע מן 25
הארץ השלישי חמישיתו. ואם יהיה הארץ במזל מאזניים 26
או במזל בתולה - תגרע מן הארץ השלישי שלישיתו. ומה 27
שיהיה הארץ השלישי אחר שתוסיף עליו או תגרע ממנו 28
או תניח אותו כמות שהוא - הוא הנקרא ארץ רביעי. ואחר 29
כך תחזיר אצל רחב היחם הראשון, ותקח שני שלישי 30
לעולם; וזה הוא הנקרא מנת גבה המדינה. ותתבונן 31
ותראה: אם יהיה רחב היחם צפוני - תוסיף מנת גבה 32
המדינה על הארץ הרביעי, ואם יהיה רחב היחם דרומי - 33
תגרע מנת גבה המדינה מן הארץ הרביעי. ומה שיהיה 34
הארץ הרביעי אחר שגורעין ממנו או שמוסיפין עליו - הוא 35
הנקרא קשת הראיה. 36
יג. ביצד? הרי שבאנו לחקר אם יראה היחם בליל ערב 37
שבת, שני לחדש איר משנה זו, או לא יראה - תוציא מקום 38
השמש האמתי ומקום היחם האמתי ורחב היחם לשנה זו, 39
כמו שהודענוך. יצא לך מקום השמש האמתי - בשבע 40
מעלות ותשעה חלקים ממזל שור. סימנו: ז"ט. ויצא לך 41
מקום היחם האמתי - בשמונה עשרה מעלות וששה 42
ושלשים חלקים ממזל שור. סימנו: י"ח ל"ו. ויצא לך רחב 43
היחם - ברוח דרום, שלש מעלות ושלשה וחמשים חלקים. 44
סימנו: ג' נ"ג. וזה הוא הרחב הראשון. ותגרע מקום 45
השמש ממקום היחם, ישאר: אחת עשרה מעלות, ושבעה 46
ועשרים חלקים. סימנו: י"א כ"ז. וזה הוא הארץ הראשון. 47
ולפי שהיה היחם במזל שור, יהיה שנוי מראה הארץ מעלה 48

הן יושבין בגי'א. שהירח לא יראה למי שהוא במקום נמוך, 43
אפלו היה גדול, ויראה למי שהוא עומד בראש הר גבוה 44
ותלול, אף על פי שהירח קטן ביותר; וכן יראה למי ששוכן 45
על שפת הים או למי שמהלך בספינה בים הגדול, אף על 46
פי שהוא קטן ביותר. 47
ב. וכן בימות הגשמים, אם יהיה יום צח, יראה הירח יותר 48
ממה שיראה בימות החמה. לפי שבימות הגשמים, אם 49
יהיה יום צח - יהיה האור ון הרבה, ויראה הרקיע בטהר 50
יותר, מפני שאין שם אבק שיתערב באור; אבל בימות 51
החמה יהיה האור כאלו הוא מעשן, מפני האבק, ויראה 52
הירח קטן. 53
ג. וכל זמן שתמצא קשת הראיה והארץ הראשון שתערוך 54
לה עם שני הקצין שלהם בצמצום - יהיה הירח קטן ביותר, 55
ולא יראה אלא במקום גבוה ביותר; ואם תמצא קשת 56
הראיה והארץ הראשון ארפין הרבה, והוסיפו עד סוף 57
הקצים שלהן ממעלות - יראה הירח גדול; לפי ארץ הקשת 58
והארץ הראשון יהיה גדול וגילתו לכל. 59
ד. לפיכך ראוי לבית דין לשום שני דברים אלו בלבם, 60
שהן: זמן הראיה² ומקומה, ושואלין את העדים באי זה 61
מקום ראיתם. שאם היתה קשת הראיה קצרה, ויתן 62
החשבון שיראה בצמצום, כגון שהיתה קשת הראיה תשע 63
מעלות וחמשה חלקים, והיה הארץ הראשון שלש עשרה 64
מעלות בשנה, ובאו עדים שראוהו: אם היה בימות החמה, 65
או שהיו במקום נמוך - חוששין להן, ובודקין אותן הרבה; 66
ואם היה בימות הגשמים, או במקום גבוה ביותר - ודאי 67
יראה, אם לא יהיו שם עדים המבדילין. 68
ה. עדים שראו החדש בזמנו, ובאו והעידו, וקבלו בית 69
דין, וקדשו את החדש הזה הראשון, ומנו תשעה ועשרים 70
יום מן היום המקדש, וליל שלשים לא נראה הירח, מפני 71
שאי אפשר לו להראות³ או מפני שפסוהו עדים, והרי בית 72
דין מצפין לו כל יום שלשים, כמו שבארנו, ולא באו עדים, 73
ועברו את החדש, ונמצא יום ראש חדש השני יום אחד 74
ושלשים, כמו שבארנו; 75
ו. והתחילו למנות תשעה ועשרים יום מן יום ראש החדש 76
השני, וליל שלשים לא נראה הירח, אם תאמר שכן 77
מעברין את זה ועושין אותו שלשים, וקובעין ראש החדש 78
השלישי יום אחד ושלשים - כך אפשר שלא יראה הירח 79
בליל שלשים גם מחדש זה, ונמצאו מעברין והולכין, 80
ועושין חדשים אחר שלשים כל השנה בלה, ונמצא בחדש 81
אחרון אפשר שיראה הירח בליל חמשה ועשרים בו או 82
בליל ששה ועשרים⁴, ואין לה דבר שחוק והפסד יותר מזה. 83
ז. ואל תאמר שהדבר הזה דבר שאינו מצוי הוא, שלא 84
יראה הירח בכל השנה, אלא דבר קרוב הוא הרבה, 85
ופעמים רבות יארע זה וכיוצא בו במדינות שזמן הגשמים 86

כא. ואם תהיה קשת הראיה מיתר על שלש עשרה מעלות 1
עד סוף ארבע עשרה או יתר על ארבע עשרה, ויהיה הארץ 2
הראשון תשע מעלות או יותר - ודאי יראה; ואם תהיה 3
הקשת פחות מזה או יהיה הארץ פחות מזה - לא יראה. 4
ועד כאן סוף הקצין. 5
כב. ביצד? באנו להתבונן בקשת הראיה של לילי ערב 6
שבת, שני לחדש איר משנה זו, יצא לנו בחשבון קשת 7
הראיה: אחת עשרה מעלות ואחד עשר חלקים, כמו 8
שידעת. ולפי שהיתה קשת הראיה בין עשר עד ארבע 9
עשרה, ערכנו אותה אל הארץ הראשון. וכבר ידעת, 10
שהארץ הזה בליל זה - אחת עשרה מעלות, ושבעה 11
ועשרים חלקים. ולפי שהיתה קשת הראיה יתר על אחת 12
עשרה מעלות, והיה הארץ הראשון יתר על [אחת] עשרה 13
- יודע שנדאי יראה בליל זה לפי הקצין הקצבות. וכן 14
תשער בכל קשת וקשת עם הארץ הראשון שלה. 15
כג. וכבר ראית מן המעשים האלו כמה חשבונות יש בו, 16
וכמה תוספות וכמה גרועין, אחר שיגענו הרבה, עד 17
שהמצאנו דרכים קרובים שאין בחשבונם עמק גדול. 18
שהירח עקלקלות גדולות יש במעגלותיו, ולפיכך אמרו 19
חכמים: שמש ידע מבואו, ירח לא ידע מבואו. ואמרו 20
חכמים: פעמים בא בארפה, פעמים בא בקצרה; כמו 21
שתראה מחשבונות אלו, שפעמים תוסיף ופעמים תגרע, 22
עד שתהא קשת הראיה, ופעמים תהיה קשת הראיה ארפה 23
ופעמים קצרה, כמו שבארנו. 24
כד. וטעם כל אלו החשבונות, ומפני מה מוסיפים מנין זה 25
ומפני מה גורעין, והיאך נודע כל דבר ודבר מאלו הדברים, 26
והראיה על כל דבר ודבר - היא חכמת התקופות 27
והגיטריות, שחברו בה חכמי גון ספרים הרבה, והם 28
הנמצאים עכשו ביד החכמים; אבל הספרים שחברו חכמי 29
ישראל, שהיו בימי הנביאים מבני יששכר, לא הגיעו אלינו. 30
ומאחר שכל אלו הדברים בראיות ברורות הם, שאין בהם 31
דפי, ואי אפשר לאדם להרהר אחריהם - אין חוששין 32
למחבר, בין שחברו אותם נביאים בין שחברו אותם 33
האמות; שכל דבר שנתגלה טעמו, ונודעה אמתתו בראיות 34
שאין בהם דפי, אנו סומכין על זה האיש שאמרו או 35
שלמדו על הראיה שנתגלה והטעם שנודע. 36

יום שלישי י"ז תמוז ה'תש"ע

פרק שמונה עשר

א. דבר ידוע וברור, שאם יוציא לה החשבון שהירח יראה 39
בלילה, אפשר שיראה ואפשר שלא יראה, מפני העבים 40
שמכסין אותו, או מפני המקום שהוא גיא, או שיהיה הר 41
גבוה כנגד רוח מערב לאנשי אותו המקום¹, שנמצאו כאלו 42

למערב ארץ ישראל ומכונות כנגדה¹²; ואם יתן החשבון, 39
שלא יראה בארץ ישראל - אפשר שיראה במדינות אחרות 40
שהן למערב ארץ ישראל ומכונות כנגדה. לפיכך: אם יראה 41
הירח במדינה שהיא למערב ארץ ישראל - אין בזה ראייה 42
שלא יראה בארץ ישראל; אלא אפשר שנגלה הירח בארץ 43
ישראל. 44

יד. אבל אם לא יראה הירח בראש ההרים¹³ במדינה 45
המערבית המכונת כנגד ארץ ישראל - בידוע שלא נראה 46
בארץ ישראל. 47

טו. וכן אם לא יראה הירח בארץ ישראל - בידוע שלא 48
נראה בכל מדינות העולם שהן למזרח ארץ ישראל ומכונות 49
כנגדה¹⁴; ואם יראה בארץ ישראל - אפשר שיראה במדינות 50
מזרחיות ואפשר שלא יראה. לפיכך: אם יראה במדינה 51
שהיא למזרח ארץ ישראל ומכונת כנגדה - בידוע שנגלה 52
בארץ ישראל; ואם לא נראה במדינה המזרחית - אין בזה 53
ראייה, אלא אפשר שיראה בארץ ישראל. 54

טז. וכל אלו הדברים - כשהיו המדינות שבמערב 55
ושבמזרח מכונות¹⁵, כגון שהיו נוטות לצפון העולם 56
משלשים מעלות עד חמש ושלשים מעלות; אבל אם היו 57
נוטות לצפון יותר מזה או פחות - משפטים אחרים יש 58
להן¹⁶, שהיו אינן מכונות כנגד ארץ ישראל. ודברים אלו 59
שבארנו בערי מזרח ומערב, אינן אלא להגיד כל משפטי 60
הראיה, להגדיל תורה ולהאדירה, לא שיהיו בני מזרח או 61
בני מערב סומכין על ראית הירח או תועיל להם כלום, 62
אלא לעולם אין סומכין אלא על קדוש בית דין שבארץ 63
ישראל, כמו שבארנו כמה פעמים. 64

פרק תשעה עשר

א. לפי שאמרו חכמים, שבכלל דברים שהיו בודקין בהן 65
את העדים אומרין להן: להיכן היה הירח נוטה? - פשוט 66
בעיני להודיע דרך חשבון דבר זה. ואין אני מדקדק בו, 67
לפי שאינו מועיל בראיה כלל. ותחלת חשבון זה - לדעת 68
נטות המנלות תחלה. 69

ב. העגולה שהיא עוברת במחצית המנלות, שבה מהלך 70
השמש, אינה עוברת באמצע העולם מחצי המזרח לחצי 71
המערב, אלא נוטה היא מעל הקו השווה, המסבב באמצע 72
העולם, כנגד צפון ודרום, חציה נוטה לצפון וחציה נוטה 73
לדרום. 74
75

שם ארץ והעבים רבים; שאין אנו אומרין שלא יראה הירח 1
בכל השנה, אלא שלא יראה בתחלת החודשים ויראה אחר 2
כך. ופעמים לא יראה מפני שאי אפשר לו שיראה בהם, 3
וחודשים שאפשר שיראה בהם לא יראה מפני העבים או 4
מפני שהיה קטן ביותר ולא נתפנו אדם לראותו. 5

ח. אלא הקבלה שהיה ביד חכמים איש מפי איש מפי משה 6
רבנו כך היא: שבזמן שלא יראה הירח בתחלת החודשים 7
חדש אחר חדש - בית דין קובעין חדש מעבר משלשים יום, 8
וחדש חסר מתשעה ועשרים יום; וכן מחשבינן וקובעין 9
חדש מעבר וחדש חסר, בקביעה לא בקדוש¹⁷, שאין מקדשין 10
אלא על הראיה. ופעמים עושין מלא אחר מלא או חסר אחר 11
חסר, כמו שיראה להם מן החשבון. 12

ט. ומתפנין לעולם בחשבונם, שאם יראה הירח בחדש הבא 13
יראה בזמנו או בליל עבירו, לא שיראה קדם זמנו, שהוא 14
ליל שמונה ועשרים. ובחשבונות הראיה האלו שבארנו, 15
יתבאר לך ותדע מתי אפשר שיראה ומתי אפשר שלא יראה, 16
ועל זה סומכין ומעברין חדש אחר חדש, או עושין חדש חסר 17
אחר חדש חסר. ולעולם אין פותחין מארבעה חודשים 18
המעברין בשנה, ולא מוסיפין על שמונה חודשים המעברין¹⁸. 19
וגם לעבור חודשים אלו, שמעברין לפי חשבון¹⁸, עושין סעדת 20
עבור החדש, כמו שאמרנו בפרק שלישי. 21

י. וכל שתמצא בגמרא מדברים שמראין שבית דין סומכין 22
על החשבון, ומפי משה מסיני שהדבר מסור להם והרשות 23
בידם לחסר או לעבר, וכן זה שחסר תשעה חודשים בשנה, 24
וכל פיוצא בזה - הפל על עקר זה הוא בנוי, בזמן שלא 25
נראה החדש בזמנו¹⁹. 26

יא. וכן זה שאמרו חכמים, שמעברין את החדש לצורך¹⁹ 27
- הוא בחודשים אלו, שמעברין אותן לפי חשבון ועושין 28
אחד מלא ואחד חסר, ויש להם לעבר חדש אחר חדש או 29
לחסר - בזה הוא שמעברין לצורך, מפני שלא נראה הירח 30
בזמנו; אלא¹¹ בעת שיראה הירח בזמנו, שהוא תחלת 31
היותו נראה אחר שנתקבץ עם השמש - מקדשין לעולם. 32
יב. וכל הדברים האלו - בזמן שיש שם בית דין, וסומכין 33
על הראיה; אבל בזמנים אלו - אין סומכין אלא על 34
הקביעה, בזה החשבון האמצעי הפשוט בכל ישראל, כמו 35
שבארנו בהלכות אלו. 36

יג. יתבאר בספרי חשבון התקופות והגימטריאות, שאם 37
יראה הירח בארץ ישראל - יראה בכל מדינות העולם שהן 38

(5) לפי חשבונות הראייה ולא לפי החשבון האמצעי. (6) אין אומרים "מקודש". (7) דין זה הוא בזמן שקדשו על פי הראייה, או קבעו על פי חשבונות הראייה, אבל כיום שקובעים את החודש על פי החשבון האמצעי, אין פותחים מחמשה חדשים מעוברים (בשנה שחדשה חסרים), ואין מוסיפים על שבעה חדשים מעוברים (בשנה שחדשה שלמים). (8) ולא רק במקרה שציפו בית דין כל יום השלושים לעדי הראייה שלא באו. (9) ליל שלשים. (10) כדי למנוע ששבת ויום הכפורים יבואו רצופים. (11) - אבל. (12) באותו רוחב גיאוגרפי. במדינות שהן למערב ארץ-ישראל שוקעת השמש יותר מאוחר, ובינתיים גדל האורך הראשון (המרחק שבין הירח לשמש). מכאן שאם יראה הירח בארץ-ישראל, יראה בכל המדינות שהן למערב ארץ ישראל. (13) ולא היו עננים. (14) כי שם מקדימה השמש לשקוע. (15) ברוחב הגיאוגרפי. (16) בוריה ובשקיעה.

זו רוח היא נוטה, לצפון או לדרום. ותחזור ותחשב ותוציא
 רחב הירח הראשון, ותראה אם הוא צפוני או דרומי. אם
 נמצאו רחב הירח ונטית מעלתו ברוח אחת, כגון שהיו
 שניהם צפוניים או דרומיים - תקבץ שניהם; ואם נמצאו
 בשתי רוחות, כגון שהיה האחד דרומי והאחד צפוני -
 תגרע המעט משניהם מן הרב, והנשאר הוא מרחק הירח
 מעל קו השווה באותה הרוח שהיה בה הרב בשניהם.
 יא. כיצד? באנו לידע כמה הירח נוטה מעל הקו השווה
 בליל הראיה, שהוא שני לחדש איר משנה זו, וכבר ידעת
 שמעלת הירח היתה תשע עשרה ממזל שור, נטייתה בצפון
 כמו שמונה עשרה מעלות, ורחב הירח היה בדרום כמו
 ארבע מעלות, תגרע המעט מן הרב - ישאר ארבע עשרה
 מעלות, נמצא הירח רחוק מעל הקו השווה ארבע עשרה
 מעלות לרוח צפון; שהרי המנן הרב, שהוא שמונה עשרה
 מעלות, היה צפוני. וכל חשבון זה - בקרוב בלא דקדוק,
 לפי שאינו מועיל בראיה.
 יב. אם תראה לידע לאי זו רוח מרוחות העולם יראה הירח
 נוטה - תחשב ותדע מרחקו מעל הקו השווה: אם יהיה על
 הקו השווה, או קרוב ממנו בשמים או שלש מעלות בצפון
 או בדרום - יראה מכון כנגד אמצע מערב, ותראה פגימתו
 מכונת כנגד מזרח העולם בשווה.
 יג. ואם יהיה רחוק מעל הקו השווה לצפון העולם - יראה
 בין מערב העולם ובין צפון, ותראה פגימתו נוטה מכנגד
 מזרח העולם כנגד דרום העולם.
 יד. ואם היה רחוק מעל הקו השווה לדרום העולם - יראה בין
 מערב העולם ובין דרומ, ותראה פגימתו נוטה מכנגד מזרח
 העולם כנגד צפון העולם. ולפי רב המרחק, ולפי רב הנטיה.
 טו. ומחקירת העדים - שאומרים להם: כמה היה גבוה?
 ודבר זה ידע מקשת הראיה: שבזמן שתהיה קשת הראיה
 קצרה - יראה הירח פאלו הוא קרוב מן הארץ, ובזמן
 שתהיה ארוכה - יראה גבוה מעל הארץ. ולפי ארך קשת
 הראיה, לפי גבהו מעל הארץ בראית העינים.
 טז. הרי בארנו חשבונות כל הדרכים שצריכים להם
 בדיעת הראיה ובחקירת העדים, כדי שיהיה הכל ידוע
 למבינים, ולא יחסרו דרך מדרכי התורה, ולא ישוטטו
 לבקש אחריה בספרים אחרים. ודשו מעל ספר ה' וקראו,
 אחת מהנה לא נעדרה.

הלכות תעניות

מצות עשה אחת. והיא: לצעק לפני השם בכל עת צרה
 גדולה שלא תבוא על הצבור.
 ובאור מצוה זו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. מצות עשה מן התורה לזעק ולהריע בחצוצרות על כל
 צרה שתבוא על הצבור. שגאמר: על הצר הצור אתכם -
 והרעתם בחצוצרות. כלומר: כל דבר שצור לכם, כגון בצרת
 ודבר וארבה וכיוצא בהן, וצקו עליהן והריעו.

ג. ושתי נקודות יש בה, שפוגעת בהן בעגולת הקו השווה,
 המסבב באמצע העולם: הנקדה האחת - ראש מזל טלה,
 והנקדה השניה שפנגדה - ראש מזל מאזנים. ונמצאו ששה
 מזלות נוטות לצפון - מתחלת טלה עד סוף בתולה, וששה
 נוטות לדרום - מתחלת מזל מאזנים עד סוף מזל דגים.
 ד. ומראש מזל טלה יתחילו המזלות לנטות מעט מעט
 ולהתרחק מעל הקו השווה כנגד הצפון, עד ראש סרטן,
 ויהיה ראש סרטן רחוק מעל הקו השווה לרוח הצפון שלש
 ועשרים מעלות וחצי מעלה בקרוב. ויתחזרו המזלות
 להתקרב לקו השווה מעט מעט, עד ראש מאזנים, שהוא
 על הקו השווה. ומראש מאזנים יתחילו לנטות ולהתרחק
 כנגד רוח דרום, עד ראש גדי, ויהיה ראש גדי רחוק מעל
 הקו השווה לרוח דרום שלש ועשרים מעלות וחצי מעלה.
 ויתחזרו המזלות להתקרב מעט מעט כנגד הקו השווה, עד
 ראש טלה.
 ה. נמצא ראש טלה וראש מאזנים מסבב על הקו השווה.
 ולפיכך, כשתהיה השמש בשני ראשים אלו, לא תהיה נוטה
 לא לצפון ולא לדרום, ותזרח ברחבי מרחק ותשקע ברחבי
 מערב, ויהיה היום והלילה שוין בכל הישוב.
 ו. הרי נתברר לך, שכל מעלה ומעלה ממעלות המזלות
 נוטה לצפון או לדרום, ויש לנטייתה שיעור, ורב הנטיה לא
 תהיה יותר על שלש ועשרים מעלות וחצי בקרוב.
 ז. ואלו הם השעורים של נטיות, לפי מנן המעלות של
 מזלות. וההתחלה מתחלת מזל טלה. עשר מעלות - נטייתם
 ארבע מעלות. עשרים מעלות - נטייתם שמונה מעלות.
 שלשים מעלות - נטייתם אחת עשרה מעלות ומחצה.
 וארבעים מעלות - נטייתם חמש עשרה מעלות. חמשים
 מעלות - נטייתם שמונה עשרה מעלות. ששים מעלות -
 נטייתם עשרים מעלות. שבעים מעלות - נטייתם ששים
 ועשרים מעלות. שמונים מעלות - נטייתם שלש ועשרים
 מעלות. תשעים מעלות - נטייתם שלש ועשרים מעלות
 וחצי מעלה.
 ח. ואם יהיו אחדים במנן - תחזק להם מנתם מבין שתי
 הנטיות, כמו שבארנו בשמש ובירח. כיצד? חמש מעלות
 - נטייתם שתי מעלות. ואם היה מנן המעלות שלש ועשרים
 - נטייתם תשע מעלות. ועל דרך זו בכל האחדים שהן עם
 העצרות.
 ט. ומאחר שתדע הנטיה של מעלות מאחד עד תשעים -
 תדע נטייתם כלן, כדרך שהודענום ברחב הירח: שאם היה
 המנן יותר על תשעים עד מאה ושמונים - תגרע אותו
 ממאה ושמונים, ואם היה יותר על מאה ושמונים עד
 מאתים ושבעים - תגרע ממנו מאה ושמונים, ואם היה
 יותר על מאתים ושבעים עד שלש מאות וששים - תגרע
 אותו משלש מאות וששים, והנשאר תדע נטיתו, והוא נטיה
 אותו המנן שבדרך בלא גרעון ולא תוספת.
 י. אם תראה לידע כמה מעלות הוא הירח נוטה מעל הקו
 השווה כנגד צפון העולם או כנגד דרום העולם - תדע
 תחלה כמה נטיה המעלה שהיא מקום הירח האמתי, ולאי

תענית. כיצד מקבלה? כשיתפלל תפלת מנחה, אומר אחר
התפלה: מחר אהא בתענית. וגומר בלבד להתענות למחר.
ואף על פי שהוא אוכל בלילה, לא הפסיד כלום. וכן אם
גמר בלבד וקבל עליו להתענות שלשה או ארבעה ימים זה
אחר זה, אף על פי שהוא אוכל כל לילה ולילה, לא הפסיד
תעניתו. ואינו צריך פגנה לכל יום יום מבעודו.
יא. קבל עליו מבעוד יום להתענות למחר - בלבד
והתענה, ובלילה נמלך להתענות ביום שני, אף על שלן
בתעניתו - אינה תענית, מפני שלא קבלה עליו מבעוד יום;
ואין צריך לומר שהיה אוכל ושותה בלילה והשכים בבקר
ונמלך להתענות, שאין זו תענית כלל.
יב. הרוצה חלום רע, צריך להתענות למחר, כדי שישוב
ויעור במעשיו ויחפש בהן ויחזר בתשובה. ומתענה ואפלו
בשבת. ומתפלל "עגנו" בכל תפלה, אף על פי שלא קבלה
מבעוד יום. והמתענה בשבת, מתענה יום אחר, מפני
שבשבת ענג שבת.
יג. מתענה אדם שעות, והוא שלא יאכל כלום שאר היום.
כיצד? הרי שהיה טרוד בחפציו ומתעסק בצרכיו, ולא אכל
עד חצות או עד תשע שעות, ונמלך להתענות בשעות
שנשארו מן היום - הרי זה מתענה אותן שעות, ומתפלל
בהן "עגנו". שהרי קבל עליו התענית קדם שעות התענית.
וכן אם אכל ושתה, ואחר כך התחיל להתענות שאר היום
- הרי זה תענית שעות.
יד. כל השווי בתענית - בין שהיה מתענה על צרתו או
על חלומו, בין שהיה מתענה עם הצבור על צרתם - הרי
זה לא ינהג עדינין בעצמו, ולא יקל ראשו, ולא יהיה שמח
וטוב לב; אלא דואג ואונן, כענין שנאמר: מה יתאוונ אדם
חי, גבר על חטאיו. ומתיר לו לטעם את התבשיל, ואפלו
בכדי רביעית; והוא שלא יבלע, אלא טועם ופולט. שכח
ואכל, משלים תעניתו.
טו. יחיד שהיה מתענה על החולה, ונתרפא; על צרה,
ועברה - הרי זה משלים תעניתו. ההולך ממקום שמתענין
למקום שאין מתענין, הרי זה מתענה ומשלים תעניתו. הלך
ממקום שאין מתענין למקום שמתענין, הרי זה מתענה
עמהן. שכח ואכל ושתה, אל יתראה בפניהם ואל ינהג
עדינין בעצמו.
טז. צבור שהיו מתענין על הגשמים, וירדו להן גשמים:
אם קדם חצות ירדו - לא ישלימו; אלא אוכלין ושותין,
ומתכנסין וקוראין הלל הגדול; שאין אומרים הלל הגדול
אלא בנפש שבעה וכרס מלאה. ואם אחר חצות - הואיל
ועבר רב היום בקדשה, ישלימו תעניתן. וכן אם היו מתענין
על צרה ועברה, או על גזירה ובטלה: אם קדם חצות - לא
ישלימו, ואם אחר חצות - ישלימו.
יז. בכל יום תענית שגזרין על הצבור מפני הצרות, בית
דין והזקנים יושבין בבית הכנסת ובדקים על מעשי אנשי
העיר מאחר תפלת שחרית עד חצות היום. ומסריין
המכשולות של עברות; ומזהירין ודורשין וחוקרין על בעלי
חמס ועברות, ומפרישין אותן; ועל בעלי זרע, ומשפילין

ב. ודבר זה מדרכי התשובה הוא. שבזמן שתבוא צרה
ויוצקו עליה ויריעו, ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים
הורע להן. בכתוב: עונותיכם הטו וגו'. וזה הוא שיגרו
להסיר הצרה מעליהם.
ג. אבל אם לא יוצקו ולא יריעו, אלא יאמרו: דבר זה
ממנהג העולם ארע לנו, וצרה זו נקרה נקריה - הרי זו דרך
אכזריות, וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים. ותוסיף
הצרה צרות אחרות. הוא שכתוב בתורה: והלכתם עמי
בקרי, והלכתי גם אני עמכם בחמת קרי. כלומר: כשאביא
עליכם צרה כדי שתשובו, אם תאמרו שהיא קרי, אוסיף
לכם חמת אותו קרי.
ד. ומדברי סופרים, להתענות על כל צרה שתבוא על
הצבור עד שיתחמו מן השמים. ובימי התעניות האלו
זועקין בתפלות ומתחננים ומריעין בהצוצרות בלבד. ואם
היו במקדש, מריעין בהצוצרות ובשופר. השופר מקצר
וההצוצרות מאריכות, שמצות היום בהצוצרות. ואין
תוקעין בהצוצרות ושופר כאחד אלא במקדש, שנאמר:
בהצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ה'.
ה. תעניות אלו, שגזרין על הצבור מפני הצרות, אינן יום
אחר יום, שאין רב הצבור יכולים לעמד בדבר זה. ואין
גזרין בתחלה תענית אלא בשני בשבת ובחמישי שלאחריו
ובשני שלאחריו. וכן על הסדר הזה: שני וחמישי ושני. עד
שיסתימו.
ו. אין גזרין תעניות על הצבור לא בשבתות ולא בימים
טובים. וכן אין תוקעין בהן לא בשופר ולא בהצוצרות,
ולא זועקים ומתחננים בהם בתפלה. אלא אם כן יהיה עיר
שהקיפה עכו"ם, או נהר, או ספינה המטרפת בים. אפלו
יחיד הנרדף מפני עכו"ם, מפני לסטים ומפני רוח רעה -
(מתענין עליהם בשבת וזועקין ומתחננים עליהם בתפלה.
אבל אין תוקעין, אלא אם כן תקעו לקבץ את העם לעזר
אותם ולהצילן.
ז. וכן אין גזרין תענית בתחלה בראשי חודשים, או בחגגה
ופורים, או בחלו של מועד. ואם התחילו להתענות על
הצרה אפלו יום אחד, ופגע בהן יום מאלו - מתענין
ומשלימין היום בתענית.
ח. תעניות אלו, שמתענין על הצרות, אין מתענין בהן לא
עברות ולא מניקות ולא קטנים. ומתירין לאכל בלילה אף
על פי שמתענין למחר, חוץ מתעניות המטר, כמו שיתבאר.
וכל תענית שאוכלין בה בלילה, בין צבור בין יחיד, הרי
זה אוכל ושותה עד שיעלה עמוד השחר. והוא שלא ישן,
אבל אם ישן - אינו חוזר ואוכל.
ט. כשם שהצבור מתענים על צרתן, כך היחיד מתענה על
צרתו. כיצד? הרי שהיה לו חולה, או תועה במדבר, או
אסור בבית האסורין - יש לו להתענות עליו ולבקש רחמים
בתפלתו. ואומר "עגנו" וכו'. בכל תפלה שמתפלל. ולא
יתענה בשבתות ולא במועדות ולא בראשי חודשים ולא
בחגגה ופורים.
י. כל תענית שלא קבלה עליו היחיד מבעוד יום, אינו

32 זה דבר. היה בה אלה, ויצאו ממנה ששה מתים בשלשה
33 ימים זה אחר זה - דבר. יצאו ביום אחד או בארבעה - אין
34 זה דבר. וכן לפי חשבון זה. ואין הנשים והקטנים והזקנים
35 ששבתו ממלאכה בכלל מנן אנשי המדינה לענן זה.⁸
36 ו. היה דבר בארץ ישראל, מתענין שאר גליות ישראל
37 עליהן.⁹ היה דבר במדינה¹⁰, ושירות הולכות ויבאות ממנה
38 למדינה אחרת - שתייהן מתענות, אף על פי שהן רחוקות
39 זו מזו.¹¹
40 ז. אין מתענין על חיה רעה אלא בזמן שהיא משלחת.¹²
41 ביצד? נראתה בעיר ביום, הרי זו משלחת. נראתה בשדה
42 ביום - אם נראתה שני בני אדם ולא ברחה מפניהם, הרי זו
43 משלחת. ואם היה שדה הסמוכה לאגם¹³, ונראתה שני בני
44 אדם ונדפה אחריהם - הרי זו משלחת; לא רדפה אחריהם
45 - אינה משלחת. ואם היה באגם, אפילו רדפה אחריהם אינה
46 משלחת, אלא אם כן טרפה שניהם ואכלה אחד מהן.¹⁴ אבל
47 אם אכלה שניהם באגם, אינה משלחת; מפני שזה הוא
48 מקומה, ומפני הרעבון טרפה, לא מפני שהיא משלחת.
49 ח. בתים הבנויים במדברות ובארצות הנשמות, הואיל והן
50 מקום גודי חיה - אם עלתה לגג ונטלה תינוק מצריסה,
51 הרי זו משלחת; ואם לא הגיעה למדה זו, אינה משלחת.
52 שאלו בני אדם הם שסכנו בעצמם ובאו למקום החיות.
53 ט. שאר מיני רמש הארץ ורמש העוף ששלחו והזיקו¹⁵,
54 כגון שלוח נחשים ועקרבים, ואין צריך לומר צרעים¹⁶
55 ויתושין והדומה להן - אין מתענין עליהם ולא מתריעין,
56 אבל זועקין בלא תרועה.
57 י. על הארבה ועל החסיל, אפילו לא נראה מהן אלא כנף
58 אחד בכל ארץ ישראל, מתענין ומתריעין עליהן.¹⁷ ועל
59 הגובא¹⁸ - בכל שהוא. אבל על החגב¹⁹ אין מתענין עליו
60 ולא מתריעין, אלא זועקין בלבד.
61 יא. על השדפון ועל הירקון - משיתחיל בתבואה. ואפילו
62 לא התחיל אלא ממקום קטן כמלוא פי תנור²⁰, גוזרין עליו
63 תענית ומתריעין.
64 יב. על המפלת ביצד? הרי שזכתה בעיר מפלת כתלים²¹

1 אותן; וכיוצא בדברים אלו. ומחצי היום ולערב: רביע היום
2 קוראין בברכות וקללות שבתורה, שנאמר: מוסר ה' בני אל
3 תמאס, ואל תקץ בתוכחתו. ומפטירין בנביא בתוכחות
4 מענן הצרה. ורביע היום האחרון מתפללים מנחה
5 ומתחננים וזועקים ומתודים כפי כחם.

יום רביעי י"ח תמוז ה'תש"ע

פרק שני

7
8 א. אלו הן הצרות של צבור שמתענין ומתריעין עליהם: על
9 הצרת שונאי ישראל לישראל, ועל החרב, ועל הדבר, ועל
10 חיה רעה, ועל הארבה, ועל החסיל, ועל השדפון, ועל
11 הירקון, ועל המפלת, ועל החלאים, ועל המזונות, ועל המטר.
12 ב. כל עיר שיש בה צרה מפל אלו - אותה העיר מתענה
13 ומתריעת עד שתעבר הצרה, וכל סביבותיה מתענות ולא
14 מתריעות, אבל מבקשים עליהם רחמים.³ ובכל מקום אין
15 צועקין ולא מתריעין בשבת, כמו שאמרנו; חוץ מצרת
16 המזונות, שצועקין עליה אפילו בשבת⁴, אבל אין מתריעין
17 עליה בחצוצרות בשבת.
18 ג. על הצרת שונאי ישראל לישראל ביצד? עכו"ם שבאו
19 לערף מלחמה עם ישראל, או לטל מהם מס, או לקח מידם
20 ארץ, או לגזר עליהם גזרה⁵, אפילו במצה קלה - הרי אלו
21 מתענין ומתריעין עד שירחמו. וכל הערים שסביבותיהם
22 מתענין, אבל אין מתריעין, אלא אם כן תקעו להתקבץ
23 לעזרתן.
24 ד. על החרב ביצד? אפילו חרב של שלום, כגון שערבו
25 מלחמה עכו"ם עם עכו"ם ונעברו במקום ישראל, אף על
26 פי שאין ביניהם ובין ישראל מלחמה - הרי זו צרה ומתענין
27 עליה. שנאמר: וחרב לא תעבר בארצכם - מפלל שאיית
28 המלחמה - צרה⁶.
29 ה. ועל הדבר. אי זו היא דבר? עיר שיש בה חמש מאות
30 רגלי⁷, ויצאו ממנה ששה מתים בשלשה ימים זה אחר זה
31 - הרי זה דבר. יצאו ביום אחד, או בארבעה ימים - אין

(1) "על הצר הצורך אתכם והרעותם בחצוצרות - רבי עקיבא אומר, אין לי אלא מלחמה, - שדפון וירקון, ואשה מקשה לילד, וספינה המטורפת בים מניין? תלמוד לומר: על הצר הצורך אתכם, על כל צרה וצרה שלא תבוא על הצבור - והרעותם בחצוצרות".
(2) אותו האיזור. אבל במקומות הרחוקים לא מתענים, שאם כן היינו צריכים לצום לעולם, שהרי אין זמן בעולם שלא תהיה בו חרב באחד מן המקומות. (3) מתפללים בלא תקיעה בחצוצרות. (4) "תנו רבנן: מתריעין על פרקמטיא ואפילו בשבת", וכאן הפירוש "מתריעים", הוא בקשת רחמים בתפילה הלא תקיעה בחצוצרות. (5) "אמרו ליה לרבא אתו חברי (=גויים רשעים שגזרו גזרות על ישראל להעבירם על דתם) לבבל, גזר תעניתא". (6) "חרב שאמרו אינו צריך לומר חרב שאינו של שלום, אלא אפילו חרב של שלום, שאין לך חרב של שלום יותר מפרעה נכה, ואף על פי כן נכשל בה המלך יאשיהו". (7) "הגברים לבד מטף". (8) ששלושה סוגים אלה, הם חלושים בטבעם, ועלולים להיפגע יותר. (9) "שאם גבירה (שהיא ארץ ישראל) לוקה - שפחה (חוצה לארץ) לא כל שכן". (10) בחוצה לארץ. (11) והיום לא גוזרים תענית על מכת דבר, מפני שנשתנה טבע בני האדם, ונתברר כי המחלה מסוכנת יותר כשאינו אוכל ושותה. ואפילו בצומות הרגילים מקילים בזמן הדבר מפני ספק פקוח נפש. (12) נשלחה מן השמים, ואיננה תופעה טבעית. (13) מקום משכנם הקבוע של חיתו טרף. (14) וכל שכן אם לא אכלה אף אחד מהם הרי זו משולחת, שזו אינה תופעה טבעית. (15) הזיקו ולא המתו. שאם המתו, מתענם עליהם כמו על חיתו טרף. (16) כעין דבורים העוקצים ומוזיקים. (17) שהארבה מתפשט במהירות רבה, וכל ארץ ישראל נחשבת לנדון זה לאיזור אחד. (18) מין ארבה המסכן את התבואות. (19) מין ארבה שאינו מסכן את התבואות. (20) שאפשר לאפות ממנה לחם הממלא פי תנור. (21) לא ביאר

1 בריאים, שאינן עומדים בצד הנקר - הרי זו צרה, ומתענין
2 ומתריעין עליה. וכן על הרעש²² ועל הרוחות²³, שהן
3 מפילין את הבנן והורגין, מתענין ומתריעין עליהן.
4 יג. על החללים כיצד? הרי שירד חלי אחד לאנשים הרבה
5 באותה העיר, כגון אספרה²⁴ או תרחור²⁵ וכיוצא בהן, והיו
6 מתים באותו החלי - הרי זו צרת צבור, וגוזרין לה תענית
7 ומתריעין. וכן חכוף לח²⁶, הרי הוא כשחין פורח; ואם
8 פשט ברב הצבור, מתענין ומתריעין עליו. אבל חכוף יבש,
9 צועקים עליו בלבד.
10 יד. על המזונות כיצד? הרי שהזולו דברים של סחורה שרבו
11 חיי אנשי אותה העיר מהן²⁷, כגון כלי פשתן בכבד וזין
12 ושמן בארץ ישראל, ונתמעט המשא והמתן עד שיצטרך
13 התגר למכר שנה עשרה בשש²⁸ ואחר כך ימצא לוקח -
14 הרי זו צרת צבור, ומתריעין²⁹ עליה וזועקין עליה בשבת.
15 טו. על המטר כיצד? הרי שרבו עליהן גשמים עד שיצרו³⁰
16 להן, הרי אלו מתפללין עליהן. שאין לה צרה יתרה מזו,
17 שהבתים נופלין, ונמצאו בתיהן קבריהן. ובארץ ישראל אין
18 מתפללין על רב הגשמים, מפני שהיא ארץ הרים, ובתיהם
19 בנויים באבנים, ורב הגשמים טובה להן, ואין מתענין
20 להעביר הטובה.
21 טז. תבואה שצמחה, ונמנע המטר, והתחילו צמחין ליבש
22 - הרי אלו מתענין וזועקין עד שירדו גשמים, או עד
23 שייבשו³¹ הצמחים. וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו
24 בארץ ישראל, שהוא זמן פריחת האילנות שם, ולא ירדו
25 גשמים - הרי אלו מתענין וזועקין עד שירדו גשמים
26 הראויין לאילנות, או עד שיעבר זמנם.
27 יז. וכן אם הגיע זמן חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה
28 כדי למלאת מהם הבורות השיחין והמצרות³² - הרי אלו
29 מתענין עד שירד גשם הראוי לבורות. ואם אין להם מים
30 לשותות, מתענין על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים
31 לשותות, ואפלו בימות החמה.
32 יח. פסקו הגשמים, בין גשם לגשם ארבעים יום, בימות
33 הגשמים - הרי זו מפת בצרת³³, ומתענין וזועקין עד
34 שירדו הגשמים, או עד שיעבר זמנם.

פרק שלישי

35 א. הרי שלא ירדו להם גשמים כל עקר מתחלת ימות
36 הגשמים: אם הגיע י"ז במרחשון ולא ירדו גשמים,
37 מתחילין תלמידי חכמים בלבד להתענות שני וחמישי
38 ושני; וכל התלמידים ראויין לכוף.

39 ב. הגיע ראש חדש כסלו ולא ירדו גשמים, בית דין גוזרין
40 שלש תעניות על הצבור: שני, חמישי ושני. ומתריין בהן
41 לאכל ולשתות בלילה. ואנשי משמר אין מתענין עמהן,
42 מפני שהן צוסקין בעבודה. וכל העם נכנסים לבתי כנסיות,
43 ומתפללין וזועקין ומתחננין, בדרך שעושין בכל התעניות.
44 ג. עברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין שלש תעניות אחרות
45 על הצבור: שני וחמישי ושני. ובשלש אלו אוכלין ושותין
46 מבעוד יום, כמו שעושין בצום כפור. ואנשי משמר מתענין
47 מקצת היום, ולא משלימין. ואנשי בית אב, והם העוסקין
48 בעבודה באותו היום, לא יהיו מתענים כל עקר. וכל תענית
49 שאוכלין בה מבעוד יום, אם אכל ופסק וגמר שלא לאכל,
50 אינו חוזר ואוכל אף על פי שיש שהות ביום.
51 ד. בשלש תעניות אלו, כל העם אסורין בעשיית מלאכה
52 ביום, ומתריין בלילה. ואסורין ברחיצת כל הגוף בחמין, אבל
53 פניו ידיו ורגליו מותר. לפיכך נזעלין את המרחצאות. ואסורין
54 בסיכה. ואם להעביר את הזמא, מותר. ואסורין בתשמיש
55 המטה, ובנעילת הסנדל בעיר, אבל בדרך מותר לנעל.
56 ומתפללין בבתי כנסיות וזועקין ומתחננין כשאר תעניות.
57 ה. עברו אלו ולא נענו, בית דין גוזרין שבע תעניות אחרות
58 על הצבור: שני וחמישי ושני, וחמישי ושני, ושני
59 ובאלו השבע בלבד עברות ומניקות מתענות, אבל בשאר
60 התעניות אין עברות ומניקות מתענות. ואף על פי שאינן
61 מתענות, אין מענגות עצמן בתפנוקים, אלא אוכלות
62 ושותות כדי קיום הנלד.
63 ו. ובשבע תעניות אלו, אנשי משמר מתענין ומשלימין.
64 ואנשי בית אב מתענין מקצת היום, ולא משלימין. וכל דבר
65 שהוא אסור בשלש אמצעיות, אסור באלו השבע האחרונות.
66 ז. ויתרות אלו: שבת בלבד מתריעין, ומתפללין ברחוב
67 העיר; ומורדין זמן להזכיר לעם, כדי שישבו מדרבם;
68 ומוסיפין שש ברכות בתפלת שחרית ובתפלת מנחה,
69 ונמצאו מתפללין ארבע ועשרים ברכות; ונזעלין את
70 התעניות. ובשני מטין לעת ערב ופותחין את התעניות, אבל
71 בחמישי פותחין כל היום מפני כבוד השבת. ואם יש לתנות
72 שני פתחים, פותח אחד ונועל אחד. ואם יש לתנות
73 אצטבה, פותח בדרך פתח חושש.
74 ח. עברו אלו ולא נענו - ממעטין במשא ומתן, ובבגן של
75 שמחה, כגון ציור וכיור, ובנטיעה של שמחה, כגון מיני
76 הדס ומיני אהלים. וממעטין בארוסין ונשואין, אלא אם בן
77 לא קדם מצות פריה ורביה. וכל מי שקדם מצות פריה
78 ורביה, אסור לו לשמש מטתו בשני רעבון. וממעטין

ד. ואי זה הוא הראוי להתפלל בתעניות אלו? איש שהוא רגיל בתפלה. ורגיל לקרות בתורה וביאים וכתובים. ומטפל ואין לו ויש לו יגיעה בשדה. ולא יהיה בכניו ובכני ביתו וכל קרוביו הנלוים עליו בעל עברה, אלא יהיה ביתו ריקן מן העברות. ולא יצא עליו שם רע בגללותו. שפל ברו. ומרצה לעם. ויש לו נעימה וקולו ערב. ואם היה זקן עם כל המדות האלו, הרי זה מפור; ואם אינו זקן - הואיל ויש בו כל המדות האלו, יתפלל.

ה. ושליח צבור מתחיל ומתפלל עד ברפת "גואל ישראל". ואומר זכרונות ושופרות מעין הצרה. ואומר: אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני. אשא עיני אל ההרים וגו'. ממעמקים קראתיך ה'. תפלה לעני כי יעטף וגו'.

ו. ואומר דברי תחנונים כפי כחו. ואומר: ראה נא בענינו וריבה ריבנו ומהר לגאלנו. ומתחנן. ואומר בסוף תחנונו: מי שענה את אברהם אבינו בהר המוריה, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה. ברוך אתה ה' גואל ישראל. ז. ומתחיל להוסיף שש ברכות שהוא מוסיף זו אחר זו. ומתחנן בכל אחת מהן בדברי תחנונים ופסוקים מדברי קבלה ומכתבי הקדש, כפי שהוא רגיל. וחותם בכל אחת מהן בתחיתמות אלו:

ח. בראשונה הוא חותם: מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה. ברוך אתה ה' זוכר הנשפחות.

ט. בשנייה הוא חותם: מי שענה את יהושע בגלגל, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה. ברוך אתה ה' שומע תרועה.

י. בשלישית הוא חותם: מי שענה את שמואל במצפה, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה. ברוך אתה ה' שומע צעקה.

יא. ברביעית הוא חותם: מי שענה את אליהו בהר הכרמל, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה. ברוך אתה ה' שומע תפלה.

יב. בחמישית הוא חותם: מי שענה את יונה במעי הדגה, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה. ברוך אתה ה' העונה בעת צרה.

יג. בששית הוא חותם: מי שענה את דוד ושלמה בנו בירושלים, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה. ברוך אתה ה' המרחם על הארץ. וכל העם עונים אמן אחר כל ברכה וברכה, בדרך שעונים אחר כל ברכות.

יד. בשביעית אומר: רפאנו ה' ונרפא וכו'. וגומר התפלה על הסדר, ותוקעין בחצוצרות. וכסדר הזה עושין בכל מקום.

טו. כשהיו מתפללין על הסדר הזה בירושלים, היו מתכנסין להר הבית כנגד שער המזרח ומתפללין בסדר הזה. וכשמגיע שליח צבור לומר "מי שענה את אברהם", אומר: ברוך אתה ה' אללהינו אליה ישראל מן העולם ועד העולם, ברוך אתה ה' גואל ישראל. והן עונים אחריו: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וזמן הכנסת אומר לתוקעים: תקעו, בני אהרן,

בשאלת שלום בין אדם לחברו. ותלמידי חכמים לא ישאלו שלום, אלא כנוזפין וכמגדין למקום. ועם הארץ שמתן להם שלום, מחזירין לו בשפה רפה וכבד ראש.

ט. תלמידי חכמים חוזרין לבדם ומתענים שני וחמישי ושני עד שיצא ניסן של תקופה, אבל לא הצבור; שאין גוזרין על הצבור בשביל גשמים שלא ירדו יתר משלש עשרה תעניות אלו. וכשמתענין היחידים עד שיצא ניסן, מתרין לאכל בלילה, ומתירין בעשית מלאכה וברחיצה ובסיכה ותשמיש המטה ונעילת הסנדל, כשאר כל התעניות. ומפסיקין לראשי חדשים ופורים. יצא ניסן של תקופה, והוא כשהגיע השמש לתחלת מזל שור, אין מתענים; שאין הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה, הואיל ולא ירדו כל עקר מתחלת השנה.

י. במה דברים אמורים? בארץ ישראל וכל הדומה לה. אבל מקומות שעונות הגשמים שלהן קדם י"ז במרחשון או אחר זמן זה - כשיגיע זמנם ולא ירדו גשמים, יחידים מתענים שני וחמישי ושני. ומפסיקין בראשי חדשים ובתקופה ובפורים. ושהיו אחרי כן כמו שבעה ימים. אם לא ירדו גשמים, בית דין גוזרין על הצבור שלש עשרה תעניות על הסדר שאמרנו.

יא. כל תעניות שגוזרין הצבור בחוצה לארץ, אוכלים בהם בלילה, ודיניהם כדין שאר התעניות; שאין גוזרין על הצבור תענית כגון צום כפור אלא בארץ ישראל בלבד ובגלל המטר, ובאותן עשר תעניות, שהן שלש אמצעיות ושבע אחרונות.

פרק רביעי

א. בכל יום מושבע תעניות האחרונות של מטר מתפללין על סדר זה: מוציאין את התבה לרחובת של עיר, וכל העם מתקבצים ומתפסים בשקים. ונותנין אפר מקלה על גבי התבה ועל גבי ספר תורה, כדי להגדיל את הכביה ולהכניע לבם. ואחד מן העם נוטל מן האפר ונותן בראש הנשיא ובראש אב בית דין במקום הנחת תפלין, כדי שיכלמו וישובו. וכל אחד ואחד נוטל ונותן בראשו.

ב. ואחר כך מעמידין ביניהן זקן חכם, והן יושבין. לא היה שם זקן חכם, מעמידין חכם. לא היה שם לא זקן ולא חכם, מעמידין אדם של צורה. ואומר לפניהם דברי כבושין: אחינו, לא שק ולא תענית גורמין, אלא תשובה ומעשים טובים. שכן מצינו בנינוה. שלא נאמר באנשי נינוה: ויך האלהים את שקם ואת תעניתם, אלא: ויך האלהים את מעשיהם. ובקבלה הוא אומר: קרעו לבבכם ואל בגדיכם. ומוסיף בעניות אלו כפי כחו, עד שיכניע לבם וישובו תשובה גמורה.

ג. ואחר שגומר זה דברי כבושין, עומדין בתפלה. ומעמידין שליח צבור הראוי להתפלל בתעניות אלו. ואם היה אותו שאומר דברי הכבושין ראוי להתפלל - מתפלל, ואם לאו - מורדין אחר.

יום חמישי י"ט תמוז ה'תש"ע

1 תקעו. וחזר המתפלל ואמר: מי שענה את אברהם בהר
2 המוריה, הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה.
3 ואחר כך תוקעין הפהנים ומריעין ותוקעין.
4 טז. וכן בברכה השניה לזו, שהיא ראשונה מן השש
5 שמוסיף, חותם בה: ברוך ה' אלהים ישראל מן
6 העולם ועד העולם, ברוך אתה ה' זוכר הנשפחות. והן
7 עונין: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. וחזן הקנסת
8 אומר להן: הריעו, בגי אהרן, הריעו. וחזר שליח צבור
9 ואמר: מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף, הוא יענה
10 אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה. ואחר כך מריעין
11 ותוקעין ומריעין.
12 יז. וכן על כל ברכה וברכה. באחת אומר: תקעו, ובאחת
13 אומר: הריעו. עד שיגמר כל שבע הברכות. ונמצאו
14 הפהנים: פעם תוקעין ומריעין ותוקעין, ופעם מריעין
15 ותוקעין ומריעין שבע פעמים. ואין עושים הסדר זה אלא
16 בהר הבית בלבד. וכשהן תוקעין ומריעין שם, תוקעין
17 בחצוצרות ובשופר באחת, כמו שאמרנו.
18 יח. שבע תעניות האלו - כל מקום שגזרין אותם שם -
19 אחר שמתפללין, יוצאין כל העם לבית הקברות ובוכין
20 ומתחננים שם. כלומר: הרי אתם מתים באלו אם לא
21 תשובו מדרכיכם. ובכל תענית מתעניות הצרות שגזרין על
22 הצבור, מתפללין תפלת נעילה בכל מקום.
23 ט. ירדו להם גשמים - עד מתי יהיו יורדין ויפסקו הצבור
24 מן התענית? משיירו בעמק הארץ התרבה טפח. ובבינונית
25 - טפחים. ובעבודה, עד שיירדו בעמק שלשה טפחים.

26

פרק חמישי

28 א. יש שם ימים שכל ישראל מתענים בהם מפני הצרות
29 שארעו בהן, כדי לעזור להלכות לפתח דרכי התשובה.
30 ויהיה זה זכרון למעשינו הרעים, ומעשה אבותינו שהיה
31 כמעשינו עתה, עד שגורם להם ולנו אותן הצרות. שזכרון
32 דברים אלו חשוב להיטיב. שנאמר: והתודו את עונם ואת
33 עון אבתם וגו'.
34 ב. ואלו הן: יום שלישי בתשרי, שבו נהרג גדליה בן
35 אחיקם, ונכתב גזלת ישראל הנשארת, וסבב להתם גלותה.
36 ועשרי בטבת, שבו סמך מלך בבל נביכדנאצר הרשע על
37 ירושלים, והביאה במצור ובמצוק. ושבעה עשר בתמוז
38 חמשה דברים ארעו בו: נשתברו הלוחות², ובטל התמיד
39 מבית ראשון³, והקצצה ירושלים בחרבן שני⁴, ושרף
40 אפוסטמוס הרשע⁵ את התורה⁶, והעמיד צלם בהיכל.
41 ג. ותשעה באב חמשה דברים ארעו בו: נגזר על ישראל
42 במדבר שלא יכנסו לארץ⁷. וחרב הבית⁸ בראשונה⁹
43 ובשניה¹⁰. ונלקדה עיר גדולה, וביתר שמה. והיו בה אלפים
44 ורבבות מ ישראל. והיה להם מלך גדול¹¹, ודמו כל ישראל
45 וגדולי החכמים שהוא מלך המשיח¹², ונפל ביד הרומיים,
46 ונהרגו כלם, והיתה צרה גדולה כמו חרבן בית המקדש¹³.
47 ובו ביום¹⁴ המוכן לפרענות חרש טורנוסרופוס הרשע את
48 ההיכל ואת סביביו, לקים מה שנאמר: ציון שדה תחרש.
49 ד. וארבעה ימי הצומות האלו, הרי הן מפרשין בפקלה:

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) שמיניהו לראש לאחר החורבן על הפליטה הנשארה, ועל ידי שנהרג, גלו כולם. וכתב רבנו ירוחם: "אמרו כי בראש השנה נהרג ונדחה תעניתו ליום חול". (2) בששה בסיוון ניתנו עשרת הדברות, בשבעה בסיוון בהשכמה עלה משה לקבל שאר התורה ושהה שם ארבעים יום, נמצאו כלים בשבעה עשר בתמוז וכשירד ראה שעשו ישראל את העגל וישבר את הלוחות לעיניהם. (3) כשצר נבוכדנצר על ירושלים. וקבלה בידיו כי זה התחיל בי"ז בתמוז. (4) כי בבית הראשון כתוב "בעשתי עשרה שנה לצדקיהו בתשעה לחודש הובקעה העיר". כן הוא לפי התלמוד הבבלי בתענית כח: אבל הירושלמי סובר כי "קלקול חשבונות יש כאן", מרוב צרות של החורבן נשכח מ ישראל התאריך, שבו הובקעה העיר ונרשם בטעות לתשעה בתמוז, אבל לאמיתו של דבר היה גם בבית ראשון בשבעה עשר בתמוז. (5) שר יוניי בימי חורבן בית שני. (6) וקבלה בידיו כי זה היה בי"ז בתמוז. (7) בפרשת מרגלים נאמר: "ויבכו העם בלילה ההוא" - ו"אמר רבה אמר רבי יוחנן, אותו לילה ליל תשעה באב היה, אמר להם הקדוש ברוך הוא, אתם בכיתם בכייה של חינוס, ואני קובע לכם בכייה לדורות". (8) בית המקדש. (9) שכתוב: "ובחודש החמישי בשבעה לחודש... בא נבוזראדן רב טבחים עבד מלך בבל ירושלים, וישרוף את בית ה' ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלים", וכתבי: "ובחודש החמישי בעשור לחודש... בא נבוזראדן רב טבחים... וישרוף את בית ה'...". הא כיצד? בשבעה באב נכנסו גויים להיכל ואכלו וקלקלו בו, ובתשעה סמוך לחשיכה הציתו בו את האור והיה דולק והולך כל היום כולו. (10) "מגלגלין זכות ליום זכאי וחוב ליום חייב". (11) בן כוזיבא המלך. (12) "תני רבי שמעון בן יוחי, עקיבא רבי היה דורש: "דרך כוכב מיעקב" - דרך כוזבא מיעקב, רבי עקיבא כד הווה חמי בר כוזבא הווה אמר: גין הוא מלכא משיחא". (13) וקבלה בידיו כי זה היה בתשעה באב. (14) אף זו קבלה ביד חכמים.

29 בַּה, אוֹכַל כָּל מָה שִׁירְצָה. וְעָרַב תַּשְׁעָה בָּבֶא שְׁחַל לֵהוּיֹת
30 בְּשֶׁבֶת - אוֹכַל וְשׁוֹתָה כָּל צָרְפוֹ, וּמַעֲלָה עַל שְׁלֹחֲנוֹ אֶפְלוֹ
31 כְּסֻעַת שְׁלֹמֶה³³. וְכֵן תַּשְׁעָה בָּבֶא עֲצָמוֹ שְׁחַל לֵהוּיֹת בְּשֶׁבֶת,
32 אֵינוֹ מְחַסֵּר כָּלוּם³⁴.
33 ט. זֶה הִיא מִדַּת כָּל הָעָם, שֶׁאֵינָן יְכוּלִין לִסְבֵּל יוֹתֵר מִדָּאִי;
34 אֲבָל חֲסִידִים הָרָאוּשׁוֹנִים, כִּךְ הִיָּתָה מִדַּתָּן: עָרַב תַּשְׁעָה בָּבֶא
35 הֵיוּ מְבִיאִין לוֹ לְאֹדֶם לְבִדּוֹ³⁵ פֶּת חֲרֻכָּה בְּמִלַּח, וְשׁוֹרָה
36 בְּמִים, וְיוֹשֵׁב בֵּין תַּנּוּר וּכְיָרִים, וְאוֹכֵלָה, וְשׁוֹתָה עֲלֶיהָ קִיתוֹן
37 שֶׁל מִים בְּדֹאגָה וּבְשִׁמּוֹן וּבִכְנִיָּה, כְּמִי שֶׁמָּתוֹ מִטָּל לִפְנָיו.
38 כִּנָּה רָאוּי לְחֻכָּמִים לַעֲשׂוֹת, אוֹ קְרוֹב מִזֶּה. וּמִיָּמֵינוֹ לֹא
39 אֲכַלְנוּ עָרַב תַּשְׁעָה בָּבֶא תְּבָשִׁיל, אֶפְלוֹ שֶׁל עֲדָשִׁים, אֶלָּא
40 אִם כֵּן הָיָה בְּשֶׁבֶת.
41 י. עֲבֻרוֹת וּמִנִּיקוֹת מִתְּעֻנוֹת וּמִשְׁלִימוֹת בְּתַשְׁעָה בָּבֶא³⁶.
42 וְאֶסּוּר בְּרַחֲצָה, בֵּין בַּחֲמִין בֵּין בְּצוֹנוֹ, וְאֶפְלוֹ הַהוֹשִׁיט
43 אֶצְבָּעוֹ בְּמִים. וְאֶסּוּר בְּסִיכָה שֶׁל תַּעֲנוּג³⁷, וּבִנְעִילַת
44 הַסַּנְדֵּל, וּבְתַשְׁמִישׁ הַמָּטָה - כִּיּוֹם הַכַּפּוּרִים. וּמָקוֹם שֶׁנִּהְיָה
45 לַעֲשׂוֹת בּוֹ מְלָאכָה - עוֹשִׁין, וּמָקוֹם שֶׁנִּהְיָה שְׁלֹא לַעֲשׂוֹת
46 - אֵין עוֹשִׁין. וּבְכָל מָקוֹם תַּלְמִידֵי חֻכָּמִים בְּטָלִין. וְאֶמְרוּ
47 חֻכָּמִים, שֶׁהַעוֹשָׂה בּוֹ מְלָאכָה אֵינוֹ רּוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה
48 לַעֲוֹלָם.
49 יא. תַּלְמִידֵי חֻכָּמִים אֵין נוֹתְנִין זֶה לָזֶה שְׁלוֹם בְּתַשְׁעָה בָּבֶא,
50 אֶלָּא יוֹשְׁבִים דְּוָיִם³⁸ וְנִגְנָחִים בְּאֵלִים. וְאִם נָתַן לָהֶם עִם
51 הָאָרֶץ שְׁלוֹם, מִחֲזִירִים לוֹ בְּשִׁפָּה רָפָה וְכֶבֶד רֹאשׁ³⁹. וְאֶסּוּר
52 לַקְרוֹת בְּתַשְׁעָה בָּבֶא בַּתּוֹרָה אוֹ בְּנִבְיָאִים אוֹ בַּפְתּוּכִים,
53 וּבְמִשְׁנָה וּבְהִלְכוֹת וּבְגִמְרָא וּבְהִגְדּוֹת⁴⁰. וְאֵינוֹ קוֹרָא אֶלָּא
54 בְּאִיּוֹב וּבִקְיֻנוֹת וּבִדְבָרִים הָרָעִים שֶׁבִּירְמָקָהוּ. וְתִינוּקוֹת שֶׁל
55 בֵּית רַבִּן בְּטָלִין בּוֹ⁴¹. וּמִקְצֵת הַחֻכָּמִים נוֹהֲגִין שְׁלֹא לְהִנִּיחַ
56 בּוֹ תַּפְלִין שֶׁל רֹאשׁ⁴².

1 צוֹם הַרְבִּיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְגו'. צוֹם הַרְבִּיעִי - זֶה שְׁבָעָה
2 עֶשְׂרֵי בְּתַמוּז, שֶׁהוּא בַּחֲדָשׁ הַרְבִּיעִי¹⁵; וְצוֹם הַחֲמִישִׁי - זֶה
3 תַּשְׁעָה בָּבֶא, שֶׁהוּא בַּחֲדָשׁ הַחֲמִישִׁי; וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי - זֶה
4 שְׁלֹשָׁה בְּתִשְׂרִי, שֶׁהוּא בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי; וְצוֹם הָעֶשְׂרִי - זֶה
5 עֶשְׂרֵה בְּטַבַּת, שֶׁהוּא בַּחֲדָשׁ הָעֶשְׂרִי.
6 ה. וְנִהְיָה כָּל יִשְׂרָאֵל בְּזִמְנִים אֵלּוּ לְהַתְּעִנוֹת¹⁶, וּבְשִׁלְשָׁה
7 עֶשְׂרֵי בָּאֲדָר¹⁷, זָכַר לַתְּעִנִּית שֶׁהַתְּעֻנוֹ בִּימֵי הָמָן, שֶׁנֶּאֱמָר:
8 דְּבָרֵי הַצְּמוֹת וְזַעֲקָתָם. וְאִם חָל שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵי בָּאֲדָר לֵהוּיֹת
9 בְּשֶׁבֶת, מְקַדִּימִין¹⁸ וּמַתְּעִנִין בְּחֲמִישִׁי¹⁹, שֶׁהוּא אֶחָד עֶשְׂרֵי.
10 אֲבָל אֶחָד מֵאֲרֻבָּעָה יָמֵי הַצְּמוֹת שְׁחַל לֵהוּיֹת בְּשֶׁבֶת, דּוֹחִין
11 אוֹתוֹ לְאַחֵר הַשְּׁבֶת²⁰. חָל לֵהוּיֹת בְּעָרַב שְׁבֶת²¹, מִתְּעִנִין
12 בְּעָרַב שְׁבֶת. וּבְכָל הַצְּמוֹת הָאֵלּוּ אֵין מִתְּרַעֲצִין וְלֹא
13 מִתְּפַלְלִין בְּהֵן תַּפְּלַת נְעִילָה, אֲבָל קוֹרִין בַּתּוֹרָה שֶׁחֲרִית
14 וּמִנְחָה בְּ"וִיחַל מִשָּׁה". וּבְכָל אוֹכֵלִים וְשׁוֹתִין בְּלִילָה²², חוּץ
15 מִתַּשְׁעָה בָּבֶא²³.
16 ו. מִשִּׁיכְנֵס אֵב מִמַּעֲטִין בְּשִׁמְחָה. וְשֶׁבֶת²⁴ שְׁחַל תַּשְׁעָה בָּבֶא
17 לֵהוּיֹת בַּתּוֹכָה, אֶסּוּר לְסַפֵּר²⁵ וּלְכַסֵּם²⁶ וְלִלְבֹּשׁ כְּלִי מְגֻהָץ²⁷,
18 אֶפְלוֹ כְּלִי כִשְׁתָּן²⁸, עַד שֶׁיַּעֲבֹר הַתְּעִנִּית. וְאֶפְלוֹ לְכַסֵּם
19 וּלְהִנִּיחַ לְאַחֵר הַתְּעִנִּית אֶסּוּר. וְכִבֵּר נִהְיָה יִשְׂרָאֵל שְׁלֹא לֶאֱכֹל
20 בְּשֶׁר בְּשֶׁבֶת זֶה, וְלֹא יִכְנֶסוּ לְמִרְחָץ, עַד שֶׁיַּעֲבֹר הַתְּעִנִּית. וְיֵשׁ
21 מְקוֹמוֹת שֶׁנִּהְיָה לְבַטֵּל הַשְּׁחִיטָה מֵרֹאשׁ הַחֲדָשׁ עַד הַתְּעִנִּית.
22 ז. תַּשְׁעָה בָּבֶא לִילוֹ כִּיּוֹמוֹ לְכָל דֶּבֶר. וְאֵין אוֹכֵלִין אֶלָּא מִבְּעוֹד
23 יוֹם. וּבֵין הַשְּׁמֻשׁוֹת שְׁלוֹ אֶסּוּר, כִּיּוֹם הַכַּפּוּרִים. וְלֹא יֹאכַל
24 בְּשֶׁר וְלֹא יִשְׁתֶּה יֵין בְּסַעֲדָה הַמִּפְסִיק בָּהּ²⁹; אֲבָל שׁוֹתָה הוּא
25 יֵין מִגֵּתוֹ שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים אוֹ פָּחוֹת³⁰, וְאוֹכֵל בְּשֶׁר מְלִיחַ
26 שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים אוֹ יֶתֶר³¹. וְלֹא יֹאכַל שְׁנֵי תְּבָשִׁילִין.
27 ח. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים³²? שֶׁאֲכַל עָרַב תַּשְׁעָה בָּבֶא אַחֵר
28 תְּצוֹת. אֲבָל אִם סַעֲדָה קָדָם תְּצוֹת, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מִפְסִיק

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

15) שניסן הוא ראש השנה לחדשים, שנאמר "החודש הזה לכם ראש חדשים, ראשון הוא לכם לחדשי השנה". (16) "קרי להו צום (צום הרביעי...) וקרי להו ששון ושמחה (יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה)? - אמר רב פפא הכי קאמר, בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה, יש גזרת המלכות צום, אין גזרת המלכות ואין שלום רצו מתענים רצו אין מתענים", ובא הרמב"ם לקבוע שבזמן הזה, שאין שלום ואין גזירת המלכות, נהגו כל ישראל להתענות, וכבר קבלו עליהם את הצומות לחובה. (17) בשאלות דרב אחאי גאון (פקודי): "בין כרכים בין כפרים בין עיירות כולן מתענין בשלושה עשר באדר, דאמר רבי שמואל בר יצחק שלושה עשר זמן קהילה לכל הוא, שנאמר: נקהלו ועמוד על נפשם בשלושה עשר בו מאי קהילה? יום תענית". (18) ולמדו זאת מהמשנה במגילה ה. "באלו אמר מקדימין ולא מאחרין", שכשם שמקדימין מקרא מגילה - מקדימין את צום י"ג אדר, שאינו לפורענות אלא זכר לנס. (19) שבערב שבת אין להתענות מפני כבוד השבת. (20) כי בערב שבת אין להתענות מפני כבוד השבת. (21) עשרה בטבת, כי שאר הצומות אינן חלים ביום שישי לפי קביעות החדשים שלנו. (22) ליל יום התענית. (23) שכיון שעל פי הדין אין חיוב להתענות בהם, שהרי אין שלום ואין גזירה, אלא שכך נהגו לא נהגו ביתר הצומות, חוץ מתשעה באב, אלא כתענית יחידים. (24) שבוע. (25) להסתפר. (26) בגדים. (27) בגד מגוהץ. אבל ללבוש בגד מכובס, שאינו מגוהץ, שכבסוהו לפני שבת זו - מותר. (28) אף על פי שאין הגיהוץ ניכר בו כל כך. (29) שמיום שחרב בית המקדש ובטלו הקרבנות והנסכים, היינו צריכים להניזור מבשר ויין בכל ימות השנה, אלא שאין לגזור על הציבור דבר שאינו יכול לעמוד בו ולכן החמירו לפחות, בסעודה המפסקת. (30) שאינו כשר לכתחילה לנסכים. (31) בגמרא אמרו: "כל זמן שהוא כשלים", כלומר לאחר שעברו עליו יום ולילה ויום, ששוב אין בו שמחה. (32) שלא יאכל בסעודה שני תבשילין. (33) "שהיה אוכל הוא ושריו כור סולת. (34) ונדרחה הצום ליום ראשון. (35) "ישב אדם וידום". (36) אבל בשלושת הצומות האחרים אינן מתענות. שחולה אף על פי שאין בו סכנה אינו מתענה אפילו בתשעה באב. (37) אבל להעביר הזוהמא מותר. (38) עֲצָבִים מכאב וצער על החורבן. (39) משום דרכי שלום. (40) שנאמר: "פקודי ה' ישרים משמחי לב". (41) שההתקדמות בלימוד גורמת להם שמחה. (42) שנקראים פאר, ובחורבן כתוב: "השליך משמים ארץ תפארת ישראל". וסוברים חכמים אלו, שדין תשעה באב כדין אֲבָל ביום ראשון, שאסור בתפילין.

עוד, אלא שהם עתידים להיות יום טוב וימי ששון ושמחה.³⁷
שנאמר: כה אמר ה' צבאות, צום הרביעי וצום החמישי
וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון
ולשמחה ולמצודים טובים, והאמת והשלום אהבו.³⁸
סליק הלכות תעניות

הלכות מגלה וחנכה

יש בכללן שתי מצות עשה מדברי סופרים, ואין מן
המניין.
ובאור שתי מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. קריאת המגלה בזמנה מצות עשה מדברי סופרים.
והדברים ידועים שהיא תקנת הנביאים. והכל חייבים
בקריאתה: אנשים ונשים, וגרים ועבדים משחררים.
ומחנכין את הקטנים לקרותה. ואפילו כהנים בעבודתן
מבטלין עבודתן ובאין לשמע מקרא מגלה. וכן מבטלים
תלמוד תורה לשמע מקרא מגלה; קל וחמר לשאר מצות
של תורה, שכלן נדחין מפני מקרא מגלה. ואין לה דבר
שנדחה מקרא מגלה מפניו, חוץ ממת מצוה שאין לו
קובצין; שהפוגע בו - קוברו תחלה ואחר כך קורא.
ב. אחד הקורא ואחד השומע מן הקורא יצא ידי חובתו.
והוא, שישמע מפי מי שהוא חייב בקריאתה. לפיכך אם
היה הקורא קטן או שוטה, השומע ממנו לא יצא.
ג. מצוה לקרות את פלה. ומצוה לקרותה בלילה וביום.
וכל הלילה כשר לקריאת הלילה, וכל היום כשר לקריאת
היום. ומברך קדם קריאתה בלילה שלש ברכות. ואילו הן:
ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו
וצונו על מקרא מגלה. ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם
שעשה נסים לאבותינו בָּקִיָּם ההם ובזמן הזה. ברוך אתה
יי אלהינו מלך העולם שהחנינו וקִמְנוּ והגִּעַנו לזמן הזה.
וביום אינו חוזר ומברך "שהחנינו". ומקום שנהגו לברך
אחריה, מברך: ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, האל
הרב את ריבנו, והדן את דיננו, והנוקם את נקמתנו, והנפרע
לנו מצרינו, והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו. ברוך אתה
יי, הנפרע לישראל מכל צריהם, האל המושיע.

יב. משחרב בית המקדש, תקנו חכמים שהיו באותו הדור,
שאין בוגין לעולם בנגן מסיד ומכיר⁴³ בנגן המלכים; אלא
טח בתי⁴⁴ בטיט וסד בסיד ומשיר מקום אמה על אמה
כנגד הפתח⁴⁵ בלא סיד. והלוקח חצר מסיד ומכירת, הרי
זו בחזקתה⁴⁶, ואין מחיבים אותו לקלף הפתלים.
יג. וכן התקינו, שהעורף שלחן לעשות סעדה לאורחים,
מחסר ממנו מעט⁴⁷, ומניח מקום פנוי בלא קערה מן
הקערות הראויות לתת שם. וכשהאשה עושה תכשיטי
הפסך והזהב, משירת מין ממני התכשיט שנהגת בהן,
כדי שלא יהיה תכשיט שלם. וכשהחתן נושא אשה, לוקח⁴⁸
אפר מקלה ונותן בראשו מקום הנחת התפלין. וכל אלו
הדברים - כדי לזכר ירושלים, שנאמר: אם אשכחך
ירושלים, תשכח זמיני. תדבק לשוני לחפי אם לא אזורכי,
אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי.
יד. וכן גזרו שלא לנגן בכלי שיר. וכל מיני זמר וכל
משמיעי קול של שיר אסור לשמח בהן ואסור לשמען,
מפני החרבן. ואפילו שירה בפה על היין אסורה, שנאמר:
בשיר לא ישתו יין. וכבר נהגו כל ישראל לומר דברי
תשבחות או שיר של הודאות לאל וכיוצא בהן⁴⁹ על היין.
טו. ואחר כך⁵⁰ גזרו על עטרות חתנים, שלא להניחם כלל.
ושלא יניח החתן בראשו שום כליל, שנאמר: הסר המצנפת
והרם העטרה. וכן גזרו⁵¹ על עטרות פלות⁵², אם היה של
פסך או זהב, אבל של גדיל מתר לפלה.
טז. מי שראה ערי יהודה בחורבנם⁵³, אומר: ערי קדש היו
מדבר, וקורע. ראה ירושלים בחורבנה, אומר: ירושלים מדבר
וגו'⁵⁴. בית המקדש בחורבנו, אומר: בית קדשנו ותפארתנו
וגו', וקורע. ומהיכן חייב לקרע? מן הצופים⁵⁵. וכשיגיע
למקדש, קורע קרע אחר. ואם פגע במקדש תחלה, כשיבוא
מדרך המדבר - קורע על המקדש, ומוסיף על ירושלים.
יז. כל הקרעים האלו פלם קורע בידו⁵⁶ מעמד. וקורע כל
כסות שעליו, עד שיגלה את לבו⁵⁷. ואינו מאכה⁵⁸ קרעים
אלו לעולם. אבל רשאי הוא לשללן, למללן, ללקטן
ולתפרן כמין סלמות⁵⁹.
יח. היה הולך ובא לירושלים, הולך ובא, תוך שלשים יום -
אינו קורע קרע אחר; ואם לאחר שלשים יום - חוזר וקורע⁶⁰.
יט. כל הצומות האלו עתידים לבטל לימות המשיח. ולא

מתוך רמב"ם לעם - הוצאת מוסד הרב קוק

(43) ציורים נאים על הקיר. (44) יש אומרים כי בית הכנסת ובית המדרש אינם בכלל זה. (45) שיראוהו בכניסה לבית.
(46) שעשה זאת אינו יהודי. (47) אבל לסעודת שבת ויום טוב אינו צריך לחסר תבשיל. (48) החתן בעצמו, כמו שעושים כל
העם בעת תענית צבור, שהרי נאמר "על ראש שמחתי". (49) כגון: בבית חתן וכלה. (50) בפולמוס (= חיל מלחמה) של
אספסינוס, שצר על ירושלים בעת החורבן. (51) בפולמוס של טיטוס, שנחרב הבית על ידו והצרה הייתה יותר גדולה.
(52) דיוקא בחתנים וכלות גזרו אבל אחרים מותרים. (53) וכתבו הבית יוסף והב"ח ש"חורבנו" היינו, שיד גויים עודנה שלטת
עליהן. (54) בנוסח אחר נוסף כאן: "וקורע". ואף על פי שכבר קרע על ערי יהודה, חוזר וקורע על ירושלים עיר הקודש.
(55) מקום מסיבי לירושלים שאפשר לראות משם את מקום המקדש. (56) ולא על ידי כלי. (57) שעושה הקרע בצד שמאלו
כנגד ליבו. וסובר רבינו, שקריעות אלו דינן כקריעה על אב ואם, כשם שהשוו אותן בגמרא לעניין אחיחי הקריעה. והראב"ד חולק
על זה. (58) תפירה מיושרת שמחברת את הקרעים כבראשונה. (59) תפירות שאינן מיושרות שהיכר הקרע נשאר. (60) וכן הדין
בערי יהודה ומקום המקדש. (61) "אותם ימים עתידים להיות ימים טובים לישראל, שנאמר כה אמר ה' צום הרביעי וגו', וכל
המתאבלים עליה בעולם הזה, שמחים הם עימה לעולם הבא, שנאמר שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה וגו'".

ומכריכין על קריאתה בארבעה עשר בלבד, הואיל והיא זמן
קריאתה לרב העולם.
יב. קראו את המגלה באדר ראשון, ואחר כך עברו בית
דין את השנה - חוזרים וקוראים אותה באדר השני בזמנה.
יג. אין קוראין את המגלה בשבת. גזרה שמה יטל אותה
בגדו ויגלו אצל מי שהוא בקי לקרותה, ויעבירנה ארבע
אמות ברשות הרבים. שהכל חייבים בקריאתה, ואין הכל
בקיאים בקריאתה. לפיכך אם חל זמן קריאתה בשבת,
מקדימין וקוראין אותה קדם השבת. ושואלין ודורשין
בהלכות פורים באותה שבת, כדי להזכיר שהוא פורים.
יד. כיצד? יום ארבעה עשר שחל להיות בשבת - בני
עירות מקדימין וקוראין בערב שבת, ובני כפרים קוראים
בזמנם באחד בשבת. חל יום חמשה עשר להיות בשבת -
בני כפרים מקדימין וקוראין בערב שבת, שהוא יום ארבעה
עשר; ובני עירות קוראין בו ביום, שהוא זמנם; ונמצאו
הכל קוראין בארבעה עשר.

פרק שני

א. הקורא את המגלה למפרע - לא יצא. קרא ושכח פסוק
אחד, וקרא פסוק שני לו, וחזר וקרא פסוק ששכח, וחזר
וקרא פסוק שלישי - לא יצא, מפני שקרא פסוק אחד
למפרע. אלא כיצד עושה? מתחיל מפסוק שני ששכח
וקורא על הסדר.
ב. מצא צבור שקראו חציה, לא יאמר: אקרא חציה
האחרון עם הצבור ואחזר ואקרא חציה ראשון, שנה קורא
למפרע; אלא קורא מתחלה ועד סוף על הסדר. קרא ושהה
מעט וחזר וקרא - אף על פי ששהה כדי לגמור את כללה,
הואיל וקרא על הסדר - יצא.
ג. הקורא את המגלה על פה, לא יצא ידי חובתו. הלועז
ששמע את המגלה כתובה בלשון הקדוש ובכתב הקדוש -
אף על פי שאינו יודע מה הן אותיות, יצא ידי חובתו. וכן
אם היתה כתובה ונית ושמעה - יצא, אף על פי שאינו
מכיר. ואפלו היה השומע עברי.
ד. היתה כתובה תרגום או בלשון אחרת מלשונות הגוים
- לא יצא ידי חובתו בקריאתה אלא המכיר אותו הלשון
בלבד. והוא, שתהיה כתובה עברי וקראה ארמית לארמי - לא יצא;
שתמצא זה קורא על פה, וכיון שלא יצא ידי חובתו הקורא
- לא יצא השומע ממנו.
ה. הקורא את המגלה בלא פנה - לא יצא. כיצד? היה
פונה או דורשה או מגיחה, אם כן את לבו לצאת
בקריאה זו - יצא, ואם לא כן לבו - לא יצא. קרא והוא
מתמננם, הואיל ולא נדרם בשנה - יצא.
ו. במה דברים אמורים שהמכני לבו בכתיבה יצא?
בשנתפנו לצאת בקריאה שקורא בספר שמעתיק ממנו
בשעה שהוא כותב; אבל אם לא נתפנו לצאת בקריאה זו
שכתב - לא יצא. שאינו יוצא ידי חובתו אלא בקריאתה
מספר שכלה כתובה בו בשעת קריאה.

ד. איזהו זמן קריאתה? זמנים הרבה תקנו לה חכמים,
שנאמר: בזמניהם. ואלו הן זמני קריאתה: כל מדינה
שהיתה מקפת חומה מימי יהושע בן נון, בין בארץ בין
בחוץ לארץ, אף על פי שאין לה עכשו חומה, קורין
בחמשה עשר באדר. ומדינה זו היא הנקראת כרף. וכל
מדינה שלא היתה מקפת חומה בימות יהושע, ואף על פי
שהיא מקפת עתה, קוראין בארבעה עשר. ומדינה זו היא
הנקראת עיר.
ה. שושן הבירה, אף על פי שלא היתה מקפת חומה בימי
יהושע בן נון, קוראין בחמשה עשר, שבה היה הגס,
שנאמר: וגזח בחמשה עשר בו. ולמה תלו הדבר בימי
יהושע? כדי לחלק כבוד לארץ ישראל, שהיתה חרבה
באותו הזמן. כדי שיהיו קוראין בבני שושן, ויחשבו כאלו
הן כרפין המקפין חומה, אף על פי שהן עתה חרבין, הואיל
והיו מקפין בימי יהושע קורין בחמשה עשר, ויהיה זכרון
לארץ ישראל בנס זה.
ו. בני הכפרים, שאינם מתקבצים בבתי כנסיות אלא בשני
ובחמישי, תקנו להם שיהיו מקדימין וקוראים ביום
הכניסה. כיצד? אם חל יום ארבעה עשר להיות בשני או
בחמישי, קוראין בו ביום. ואם חל ביום אחר חוץ משני
וחמישי, מקדימין וקוראין בשני או בחמישי הסמוך
לארבעה עשר.
ז. כיצד? חל ארבעה עשר להיות באחד בשבת - מקדימין
וקוראין בחמישי, שהוא יום אחד עשר. חל להיות בשלישי
- קוראין בשני, שהוא יום שלשה עשר. חל להיות ברביעי
- קוראין בשני, שהוא יום שנים עשר. וכל אלו שמקדימין
וקוראין קדם ארבעה עשר, אין קוראין אותה בפחות
מעשרה.
ח. כפר שמקדימין וקוראין ביום הכניסה, בזמן שאין
נכנסין בו בשני ובחמישי אין קוראין אותה אלא בארבעה
עשר. וכל עיר שאין בה עשרה בטלגין קבועין בבית הכנסת
לצרכי הצבור - הרי היא ככפר, ומקדימין וקוראין ביום
הכניסה. ואם אין שם עשרה בני אדם - תקננו לקללתו,
והרי הם כאנשי עיר גדולה ואין קוראין אלא בארבעה עשר.
ט. במה דברים אמורים שמקדימין וקוראין ביום הכניסה?
בזמן שיש להם לישראל מלכות; אבל בזמן הזה אין
קוראין אותה אלא בזמנה, שהוא יום ארבעה עשר ויום
חמשה עשר: בני הכפרים ובני עירות קוראין בארבעה
עשר, ובני כרפין קוראין בחמשה עשר.
י. בן עיר שהלך לכרף, או בן כרף שהלך לעיר, אם היה
דעתו לחזור למקומו בזמן קריאה, ונתעכב ולא חזר - קורא
במקומו; ואם לא היה בדעתו לחזור אלא לאחר זמן
הקריאה - קורא עם אנשי המקום שהוא שם. וכרף וכל
הסמוך לו וכל הנראה עמו, אם אין ביניהם יתר על אלפים
אמה, הרי זה ככרף וקוראין בחמשה עשר.
יא. עיר שהיא ספק ואין ידוע אם היתה מקפת חומה
בימות יהושע בן נון או אחר בן הקפה, קוראין בשני
הימים, שהן ארבעה עשר וחמשה עשר, ובבליהם.

ז. הקורא את המגלה וטעה בקריאתה וקרא קריאה
משבשת - יצא, לפי שאין מדקדקין בקריאתה. קרא עומד
או יושב - יצא, ואפלו בצבור. אבל לא יקרא בצבור יושב
לכתחלה, מפני כבוד הצבור. קראוה שנים, אפלו עשרה
באחד - יצאו הקוראין והשומעים מן הקוראין. וקורא
אותה גדול עם הקטן ואפלו בצבור.
ח. אין קוראין בצבור במגלה הפתובה בין הפתובים. ואם
קרא - לא יצא. אלא אם כן היתה יתרה על שאר היצירות
או חסרה, כדי שיהא לה הבר. אבל היחיד קורא בה ואפלו
אינה חסרה ולא יתרה, ויוצא בה ידי חובתו.
ט. אין פותחין המגלה אלא בדיו על הגויל או על הקלה,
כספר תורה. ואם כתבה במי עפצא ונקנתום - כשרה.
כתבה בשאר מיני צבעונין - פסולה. וצריכה שרטוט פתורה
עצמה. ואין העור שלה צריך לעבד לשמה. היתה פתובה
על הנגר או על עור שאינו מעבד, או שפכתה עפ"ם או
אפיקורוס - פסולה.
י. היו בה אותיות מטשטשות או מקרעות: אם רשומן נפר,
אפלו היו רפה - כשרה; ואם אין רשומן נפר, אם היה רפה
שלם - כשרה, ואם לאו - פסולה, והקורא בה לא יצא.
השמיט בה הסופר אותיות או פסוקים, וקראן הקורא את
המגלה על פה - יצא.
יא. המגלה צריכה שתהא תפורה פלה עד שיהיו כל
עורותיה מגלה אחת. ואינה נתפרת אלא בגדין, כספר
תורה. ואם תפרה שלא בגדין - פסולה. ואינו צריך לתפר
את כל היציעה בגדין כספר תורה, אלא אפלו תפר בגדין
שלש תפירות בקצה היציעה ושלש באמצעה ושלש בקצה
השני - כשרה, מפני שנקראת אגרת.
יב. וצריך הקורא לקרות עשרת בגי המן ו"עשרת"
בנשימה אחת, כדי להודיע לכל העם שפלים נתלו ונהרגו
באחד. ומנהג כל ישראל, שהקורא המגלה קורא ופושט
באגרת, להראות הנס; וכשיגמר, חוזר וכורכה פלה ומברך.
יג. שני הימים האלו, שהן ארבעה עשר וחמשה עשר,
אסורין בהספד ותענית לכל אדם בכל מקום. בין לבני
כרפין שהן עושין חמשה עשר בלבד, בין לבני יצירות שהן
עושין ארבעה עשר בלבד. ושני הימים אסורין בהספד
ותענית באדר הראשון ובאדר השני. אנשי כפרים שהקדימו
וקראו בשני או בחמישי הסמוך לפורים - מתירים בהספד
ותענית ביום קריאתה, ואסורין בהספד ותענית בשני הימים
האלו, ואף על פי שאין קוראין בהן.
יד. מנחת יום ארבעה עשר לבני כפרים ויצירות ויום חמשה
עשר לבני כרפים להיתן יום שמחה ומשחה, ומשולח
מנות לרעים ומתנות לאביונים. ומתיר בעשית מלאכה. ואף
על פי כן אין ראוי לעשות בו מלאכה. אמרו חכמים: כל

העושה מלאכה ביום פורים, אינו רואה סימן ברכה לעולם.
בני כפרים, שקדמו וקראו בשני או בחמישי, אם חלקו
מעות לאביונים ביום קריאתן - יצאו. אבל השמחה
והמשחה אין עושין אותם אלא ביום ארבעה עשר, ואם
הקדימו - לא יצאו. וסעדת פורים שעשאה בלילה - לא
יצא ידי חובתו.
טו. ביצד חובת סעדה זו? שיאכל בשר ויתקן סעדה נאה
כפי אשר תמצא ידו. ושוחה יין עד שישתכר ויגדל
בשכרותו. וכן חייב אדם לשלח שתי מנות בשר או שני מיני
תבשיל או שני מיני אכלין לחברו, שנאמר: ומשולח מנות
איש לרעהו - שתי מנות לאיש אחד. וכל המרבה לשלח
לרעים - משבח. ואם אין לו - מחליף עם חברו: זה שולח
לזה סעדתו, וזה שולח לזה סעדתו. כדי לקיים: ומשולח
מנות איש לרעהו.
טז. וחייב לחלק לעניים ביום הפורים. אין פותחין משני
עניים. נותן לכל אחד מתנה אחת או מעות או מיני תבשיל
או מיני אכלין. שנאמר: ומתנות לאביונים - שתי מתנות
לשני עניים. ואין מדקדקין במעות פורים, אלא כל הפושט
ידו לטל נותנין לו. ואין משנין מעות פורים לצדקה אחרת.
יז. מוטב לאדם להרבות במתנות אביונים מלהרבות
בסעדתו ובשולח מנות לרעיו. שאין שם שמחה גדולה
ומפארה אלא לשמח לב עניים ויתומים ואלמנות וגרים.
שהמשמח לב האמללים האלו דומה לשכינה, שנאמר:
להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים.
יח. כל ספרי הנביאים וכל הפתובים צתידין לבטל לימות
המשח, חוץ ממגלת אסתר. והרי היא קימת בחמשה חמשי
תורה וכתובות של תורה שבעל פה, שאינן בטלין לעולם.
ואף על פי שכל זכרון הצרות יבטל, שנאמר: כי נשכחו
הצרות הראשונות וכי נסתרו מעיני - ימי הפורים לא
יבטלו, שנאמר: וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך
היהודים, וזכרם לא יסוף מזרעם.

יום שישי כ' תמוז ה'תש"ע

פרק שלישי - הלכות חנכה

א. בבית שני, כשמלכי יון גזרו גזרות על ישראל, ובטלו
דתם, ולא הניחו אותם לעסק בתורה ובמצות, ופשוט ידם
בממונם ובבנותיהם², ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו
הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם, ולחצום לחץ
גדול; עד שרחם עליהם אלהי אבותינו, והושיעם מידם
והצילם. וגברו בני חשמונאי, הפהנים הגדולים, והרגום,
והושיעו ישראל מידם. והעמידו מלך מן הפהנים, וחנכה
מלכות לישראל יתר על מאתים שנה, עד החרבן השני.

ו. ולא הלל של חנכה בלבד הוא שמדברי סופרים, אלא קריאת ההלל לעולם מדברי סופרים בכל הימים שגומרים בהן את ההלל¹⁶. ושמונה עשר יום¹⁷ בשנה מצוה לגמור בהן את ההלל, ואלו הן: שמונת ימי החג, ושמונת ימי חנוכה, וראשון של פסח, ויום עצרת. אבל ראש השנה ויום הכפורים אין בהן הלל, לפי שהן ימי תשובה ויראה ופחד, לא ימי שמחה יתרה¹⁸. ולא תקנו הלל בפורים, שקריאת המגלה היא ההלל¹⁹.

ז. מקומות שעושין יום טוב שני ימים, גומרים את ההלל אחד ועשרים יום: תשעה ימי החג, ושמונה ימי חנוכה, ושני ימים של פסח, ושני ימים של עצרת. אבל בראשי חודשים קריאת ההלל מנהג ואינו מצוה²⁰. ומנהג זה - בצבור, לפיכך קוראין בדלוג²¹. ואין מברכין עליו, שאין מברכין על המנהג. ויחיד לא יקרא כלל. ואם התחיל - ישלים²², ויקרא בדלוג בדרך שקוראין הצבור. וכן בשאר ימי הפסח קוראין בדלוג²³, בראשי חודשים.

ח. ביצד מדלגין? מתחילין מתחלת ההלל עד "חלמיש למעינו מים", ומדלג, ואומר "ה' זכרנו יברך" וכו' עד "הללויה", ומדלג, ואומר "מה אשיב לה'" עד "הללויה", ומדלג, ואומר "מן המצר קראתי יה" עד סוף ההלל. זה הוא המנהג הפשוט. ויש מדלגין דלוג אחר²⁴.

ט. כל היום בשר לקריאת ההלל. והקורא את ההלל למפרע²⁵ - לא יצא²⁶. קרא ושהה וזכור וקרא - אף על פי ששהה כדי לגמור את פלו, יצא. ימים שגומרים בהן את ההלל, יש לו להפסיק בין פרק לפרק, אבל באמצע הפרק לא יפסיק. וימים שקוראין בהן בדלוג, אפילו באמצע הפרק פוסק.

י. כל יום שגומרים בו את ההלל, מברך לפניו. ומקום שנהגו לברך אחריו - מברך. ביצד מברך? יתלוצץ ה'

ב. וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום, בתמשה ועשרים בחדש פסלו היה. ונכנסו להיכל, ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד. ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד, והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים, עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור.

ג. ומפני זה התקינו חכמים שבאותו הדור, שיהיו שמונת ימים האלו, שתחלתן כ"ה בכסלו, ימי שמחה והלל. ומדליקין בהן הנרות בערב על פתחי הבתים בכל לילה ולילה משמונת הלילות, להראות³ ולגלות הנס. וימים אלו הן הנקראין חנוכה. והן אסורין בהספד ותענית פימי הפורים. והדלקת הנרות בהן מצוה מדברי סופרים, בקריאת המגלה.

ד. כל שחייב בקריאת המגלה, חייב בהדלקת נר חנוכה⁴. והמדליק אותה בלילה הראשון, מברך שלש ברכות, ואלו הן: ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של חנוכה. ו"שעשה נסים לאבותינו" וכו'. ו"שהחנינו וקיימנו" וכו'. וכל הרוצה אותה ולא ברוך⁵, מברך שתיים: "שעשה נסים לאבותינו" ו"שהחנינו"⁶. ובשאר הלילות - המדליק מברך שתיים⁷, והרואה מברך אחת. שאין מברכין "שהחנינו" אלא בלילה הראשון.

ה. בכל יום ויום משמונת הימים אלו גומרים את ההלל⁸. ומברך לפניו: אשר קדשנו במצותיו וצונו לגמור את ההלל; בין יחיד בין צבור. אף על פי שקריאת ההלל מצוה מדברי סופרים¹⁰, מברך עליו "אשר קדשנו במצותיו וצונו"¹¹, בדרך שמברך על המגלה ועל הערוב. שכל ודאי של דבריהם¹² מברכין עליו. אבל דבר שהוא מדבריהם ועקר עשייתו לו מפני הספק, כגון מעשר דמאי¹³, אין מברכין עליו. ולמה מברכין על יום טוב שני¹⁴, והם לא תקנוהו אלא מפני הספק? כדי שלא יזלזלו בו¹⁵.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(3) ומשום כך אין להדליק ביום, כמו שהדליקו במנורה שבמקדש, כי "שרגא בטיהרא מאי מהני" (אין אור הנר נראה ביום). (4) ואף הנשים בכלל זה, שאף על פי שהן פטורות ממצוות עשה שהזמן גרמא - חייבות במקרא מגילה שאף הן היו באותו הנס וכמו כן חייבות בנר חנוכה מאותו הטעם. (5) אף על פי שהדליקו עליו בביתו - כיוון שהוא עצמו לא הדליק. (6) ואינו מברך "להדליק", שהרי כבר הדליקו עליו בביתו. (7) "להדליק" ו"שעשה נסים". (8) קורין את כל ההלל בלי דילוגים. (9) ורבי מאיר מרטנברג נהג לומר "לקרוא את ההלל". (10) "והלל זה מי אמרו? נביאים שביניהם תקנו להם לישראל שיהיו אומרים אותו על כל פרק ופרק ועל כל צרה וצרה שלא תבוא עליהן, ולכשנגאלין אומרים אותו על גאולתן". (11) "והיכן ציוונו? רב אוי אמר מלא תסור". (12) מדרבנן. (13) שהפרשתו אינו אלא מספק שמא לא הפריש עם-הארץ. (14) של גלויות. (15) אם יראו שלא מברכין על יום טוב שני, יקילו לעצמם לעשות בו מלאכה. (16) וכן מפורש בתלמוד: "קריאת שמע דאורייתא - הלל דרבנן". (17) בארץ ישראל. אבל בחוץ לארץ נוספו על אלה שלושה ימים. (18) "אמר רבי אבהו: אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש-ברוך-הוא, רבוננו של עולם מפני מה אין ישראל אומרים שירה לפניך בראש השנה וביום הכפורים? אמר להם: אפשר מלך יושב על כסא דין וספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו וישראל אומרים שירה לפני?". (19) ולפי זה חידש המאירי שאם אין לו מגילה, חייב לקרוא הלל. (20) "רב אקלע לבבל, חזינהו דקא קרי הילולא בריש ירחא, סבר לאפסקינהו, כיוון שחזו דקא מדלגי דלוגי, אמר: שמע מינה מנהג אבותיהם בידיהם" [=רב הגיע לבבל, וראה שקוראים שם הלל בראש חודש, סבר להפסיק אותם, אך כאשר ראה שהם אומרים את ההלל בדילוגים אמר: שמע מינה מנהג אבותיהם בידיהם]. (21) להראות שאינו אלא מנהג, כנ"ל. (22) "תנא יחיד לא יתחיל ואם התחיל גומר". (23) רק בימי הסוכות גומרים את ההלל לפי שכל יום חלוק מחבירו בקרבנותיו אבל ימי הפסח שווים בקרבנותיהם. (24) ואנו נוהגים לדלג "לא לנו" ו"אהבתי". (25) מהסוף להתחלה [=והרבי מסביר בשם הבעל שם טוב: "למפרע" שהוא סובר שכל זה קרה פעם בעבר ואין לזה כל קשר לזמננו]. (26) למדו זאת ממה שנאמר בהלל "ממזרח שמש עד מבוא", כשם ששקיעת השמש וזריחתה לא ייהפכו, כך מהולל שם ה' ולא למפרע.

1 אֲלֵהֵינוּ כָּל מַעֲשֵׂיךָ, וְצַדִּיקִים וְחַסִּידִים עוֹשֵׂי צְדָקָה, וְכָל
2 עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל בְּרִנָּה יוֹדוּ לְשִׁמְךָ. כִּי אַתָּה ה', לָךְ טוֹב
3 לַהּוֹדוֹת, וְנֹעִים לְשִׁמְךָ לְזִמְרָה, וּמַעֲלֹם וְעַד עוֹלָם אַתָּה הָאֵל.
4 בְּרוּךְ אַתָּה ה', הַמְלִיךְ הַמְהַלֵּל הַמְשַׁבַּח הַמְפָאֵר חַי וְקַיִם
5 תָּמִיד יְמִלְךָ לְעוֹלָם וָעֶד.

6 יא. יֵשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנִּהְיָ לְכַפֵּל. מ"אֲדָרָךְ כִּי עֲנִיתָנִי²⁷ עַד
7 סוֹף הַהֵלַל כּוֹפְלִין כָּל דָּבָר וְדָבָר שְׁתֵּי פַעַמִּים. וּמְקוֹם שֶׁנִּהְיָ
8 לְכַפֵּל - יְכַפֵּל, וּמְקוֹם שֶׁנִּהְיָ שְׁלָל לְכַפֵּל - אֵין כּוֹפְלִין.

9 יב. מִנְהַג קְרִיאַת הַהֵלַל בִּימֵי חֲכָמִים הָרָאשׁוֹנִים כִּף הָיָה:
10 אַחֵר שֶׁמִּבְרַךְ הַגָּדוֹל שֶׁמִּקְרָא אֶת הַהֵלַל, מִתְחִיל וְאוֹמֵר
11 "הַלְלוּיָהּ", וְכָל הָעָם עוֹנִין "הַלְלוּיָהּ". וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר "הַלְלוּ
12 עֲבָדֵי ה'", וְכָל הָעָם עוֹנִין "הַלְלוּיָהּ". וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר "הַלְלוּ
13 אֶת שֵׁם ה'", וְכָל הָעָם עוֹנִין "הַלְלוּיָהּ". וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר "הָיָה
14 שֵׁם ה' מִבְּרַךְ מַעֲשֵׂה וְעַד עוֹלָם", וְכָל הָעָם עוֹנִין "הַלְלוּיָהּ".
15 וְכֵן עַל כָּל דָּבָר. עַד שֶׁנִּמְצָאוּ עוֹנִין בְּכָל הַהֵלַל "הַלְלוּיָהּ"
16 מֵאֶה וְשִׁלֹּשׁ וְעֶשְׂרִים פַּעַמִּים. סִמֵּן לָהֶם: שְׁנוֹתָיו שֶׁל אֱהֲרֹן²⁸
17 יג. וְכֵן כְּשֶׁהִקְרָא מִגִּיעַ לְרֹאשׁ כָּל פָּרָק וּפָרָק²⁹, הֵן חוֹזְרִין
18 וְאוֹמְרִין מֵה שֶׁאָמַר. בִּיצֵד? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר "בִּצְאָה יִשְׂרָאֵל
19 מִמִּצְרַיִם", כָּל הָעָם חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין "בִּצְאָה יִשְׂרָאֵל
20 מִמִּצְרַיִם". וְהִקְרָא אוֹמֵר "בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵעַם לַעֲזִי", וְכָל הָעָם
21 עוֹנִין "הַלְלוּיָהּ". עַד שֶׁיֹּאמֵר "אֶהְבְּתִי כִּי יִשְׁמַע ה' אֶת קוֹלִי
22 תַּחֲנוּנִי", וְכָל הָעָם חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין "אֶהְבְּתִי כִּי יִשְׁמַע ה'"
23 וְכו'. וְכֵן כְּשֶׁיֹּאמֵר הַקְּרָא "הַלְלוּ אֶת ה' כָּל גּוֹיִם", כָּל הָעָם
24 חוֹזְרִין וְאוֹמְרִין "הַלְלוּ אֶת ה' כָּל גּוֹיִם".

25 יד. הַקְּרָא אוֹמֵר "אֲנֵה ה' הוֹשִׁיעָה נָא", וְהֵם עוֹנִין אַחֲרָיו
26 "אֲנֵה ה' הוֹשִׁיעָה נָא", אֵף עַל פִּי שֶׁאֵינוּ רֹאשׁ פָּרָק. הוּא
27 אוֹמֵר "אֲנֵה ה' הַצְלִיחָה נָא", וְהֵם עוֹנִים "אֲנֵה ה' הַצְלִיחָה
28 נָא". הוּא אוֹמֵר "בְּרוּךְ הַבָּא", וְכָל הָעָם אוֹמְרִים "בְּרוּךְ
29 הַבָּא". וְאֵם הָיָה הַמִּקְרָא אֶת הַהֵלַל קֹטֵן אוֹ עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה,
30 עוֹנָה אַחֲרֵיהֶם מֵה שֶׁהֵן אוֹמְרִין מִלָּה מְלָה בְּכָל הַהֵלַל. זֶהוּ
31 הַמִּנְהַג הָרָאשׁוֹן, וְבוֹ רָאוּי לִילֵךְ. אֲבָל בְּזִמְנִים אֱלוֹ רְאִיתִי
32 בְּכָל הַמְקוֹמוֹת מִנְהֻגוֹת מִשְׁנוֹת בְּקִרְיָאָתוֹ וּבְעֻנֵּית הָעָם, וְאֵין
33 אֶחָד מֵהֶם דּוֹמֶה לְאַחֵד.

פָּרָק רְבִיעִי

34 35 א. כִּמָּה גִּירוֹת הוּא מְדֻלֵּק בְּחֻנְפָּה? מִצְוָתָה שִׁיְהִיָּה כָּל בֵּית
36 וּבֵית מְדֻלֵּק גַּר אֶחָד, בֵּין שֶׁהָיָה אִנְשֵׁי הַבֵּית מְרִבִּין בֵּין שֶׁלֹּא
37 הָיָה בּוֹ אֶלָּא אָדָם אֶחָד. וְהַמְהַדֵּר אֶת הַמִּצְוָה, מְדֻלֵּק גִּירוֹת
38 כְּמִנְיֵן אִנְשֵׁי הַבֵּית, גַּר לְכָל אֶחָד וְאַחֵד, בֵּין אֲנָשִׁים בֵּין
39 נָשִׁים. וְהַמְהַדֵּר יוֹתֵר עַל זֶה וְעוֹשֶׂה מִצְוָה מִן הַמִּבְחָר,
40 מְדֻלֵּק גַּר לְכָל אֶחָד בְּלִילָה הָרָאשׁוֹן וּמוֹסִיף וְהוֹלֵךְ בְּכָל
41 לִילָה וְלִילָה גַּר אֶחָד.

42 ב. בִּיצֵד? הָרִי שֶׁהָיָה אִנְשֵׁי הַבֵּית עֹשֶׂה - בְּלִילָה הָרָאשׁוֹן

43 מְדֻלֵּק עֹשֶׂה גִירוֹת, וּבְלִיל שְׁנֵי עֶשְׂרִים, וּבְלִיל שְׁלִישִׁי
44 שְׁלִישִׁים, עַד שֶׁנִּמְצָא מְדֻלֵּק בְּלִיל שְׁמִינִי שְׁמוֹנִים גִּירוֹת.
45 ג. מִנְהַג פְּשוט בְּכָל עֲרִינוֹ בְּסִפְרָה, שִׁיְהִי כָּל אִנְשֵׁי הַבֵּית
46 מְדֻלֵּקִין גַּר אֶחָד בְּלִילָה הָרָאשׁוֹן וּמוֹסִיפִין וְהוֹלְכִין גַּר בְּכָל
47 לִילָה, עַד שֶׁנִּמְצָא מְדֻלֵּק בְּלִיל שְׁמִינִי שְׁמוֹנֵה גִירוֹת, בֵּין
48 שֶׁהָיָה אִנְשֵׁי הַבֵּית מְרִבִּים בֵּין שֶׁהָיָה אָדָם אֶחָד.

49 ד. גַּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ שְׁתֵּי פִּיּוֹת, עוֹלָה לְשִׁנֵּי בְּנֵי אָדָם. מֵלֵא קֶצֶרָה
50 שָׁמֶן וְהַקִּיפָה פְּתִילוֹת, אִם כֶּפֶה עָלֶיהָ כְּלִי - כָּל פְּתִילָה
51 וּפְתִילָה נִחְשָׁבֶת כְּגַר אֶחָד; לֹא כֶּפֶה עָלֶיהָ כְּלִי - נִעֲשִׂית
52 כְּמִדּוּרָה, וְאִפְלוּ כְּגַר אֶחָד אֵינָה נִחְשָׁבֶת.

53 ה. אֵין מְדֻלֵּקִין גִּירוֹת חֲנֻכָּה קֹדֶם שֶׁתִּשְׁקַע הַחֲמָה, אֶלָּא עִם
54 שְׁקִיעֻתָּהּ; לֹא מֵאַחֲרֵין וְלֹא מִקְדִּימִין. שָׂכַח אוֹ הִזִּיד וְלֹא
55 הִדְלִיק עִם שְׁקִיעֻת הַחֲמָה, מְדֻלֵּק וְהוֹלֵךְ עַד שֶׁתִּכְלֶה רִגְלָה
56 מִן הַשּׁוּק. וְכִמָּה הוּא זָמַן זֶה? כְּמוֹ חֲצִי שָׁעָה אוֹ יֵתֵר. עֶבֶר
57 זָמַן זֶה, אֵינוֹ מְדֻלֵּק. וְצָרִיךְ שִׁיתֵּן שָׁמֶן בְּגַדֵּי שִׁתְהִיָּה
58 דוֹלָקֶת וְהוֹלְכֶת עַד שֶׁתִּכְלֶה רִגְלָה מִן הַשּׁוּק. הִדְלִיקָה וּכְבָתָהּ,
59 אֵינוֹ זָקִיק לְהִדְלִיקָה פַּעַם אַחֲרָת. נִשְׁאַרָה דוֹלָקֶת אַחֵר
60 שֶׁכְּלָתָה רִגְלָה מִן הַשּׁוּק - אִם רָצָה לְכַבּוֹתָהּ אוֹ לְסַלְקָהּ,
61 עוֹשָׂה.

62 ו. כָּל הַשְּׁמָנִים וְכָל הַפְּתִילוֹת כְּשִׁירוֹת לְגַר חֲנֻכָּה, וְאֵף עַל
63 פִּי שֶׁאֵין הַשְּׁמָנִים נִמְשָׁכִים אַחֵר הַפְּתִילָה, וְאֵין הָאוֹר נִחְלִית
64 יָפֶה בְּאוֹתָן הַפְּתִילוֹת. וְאִפְלוּ בְּלִילֵי שִׁבְתָּ שִׁבְתוֹךְ יְמֵי חֲנֻכָּה
65 מִתֵּר לְהִדְלִיק הַשְּׁמָנִים וְהַפְּתִילוֹת שֶׁאִסּוּר לְהִדְלִיק בָּהֶן גַּר
66 שִׁבְתָּ, לְפִי שֶׁאִסּוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְגַר חֲנֻכָּה בֵּין בִּשְׁבָתָה בֵּין בַּחֹל.
67 וְאִפְלוּ לְבָדֵק מְעוֹת אוֹ לְמַנּוֹתָן לְאוּרָה אִסּוּר.

68 ז. גַּר חֲנֻכָּה מִצְוָה לְהַנִּיחוֹ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ מִבְּחוּץ בְּטַפַּח
69 הַסְמוּךְ לְפֶתַח עַל שְׁמָאל הַנִּכְנָס לַבֵּית, כְּדִי שִׁתְהִיָּה מְזוּזָה
70 בִּימִין וּגַר חֲנֻכָּה מִשְׁמָאל. וְאִם הָיָה דָּר בְּעֲלִיָּה, מְנִיחוֹ בַּחֲלוֹן
71 הַסְמוּכָה לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים. וְגַר חֲנֻכָּה שֶׁהַנִּיחוֹ לְמַעְלָה
72 מִעֶשְׂרִים אַמָּה - לֹא עוֹשֶׂה כָּלוּם, לְפִי שֶׁאֵינוֹ נִכְרָ.

73 ח. בִּימֵי הַסְכָּנָה מְנִיחַ אָדָם גַּר חֲנֻכָּה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ מִבְּפָנִים.
74 וְאִפְלוּ הַנִּיחוֹ עַל שֻׁלְחָנוֹ - דִּיּוֹ. וְצָרִיךְ לְהִיטֵב בְּתוֹךְ הַבֵּית גַּר
75 אַחֵר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְאוּרוֹ. וְאִם הָיָה שֵׁם מִדּוּרָה, אֵינוֹ צָרִיךְ
76 גַּר אַחֵר. וְאִם אָדָם חָשׁוּב הוּא, שֶׁאֵין דְּרָכּוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ
77 לְמִדּוּרָה - צָרִיךְ גַּר אַחֵר.

78 ט. גַּר חֲנֻכָּה שֶׁהִדְלִיקוּ חֲרַשׁ שׁוֹטֵה וְקֹטֵן אוֹ עֶבֶד - לֹא
79 עוֹשֶׂה כָּלוּם, עַד שֶׁיִּדְלִיקֵנוּ מִי שֶׁהוּא חֵיב בְּהִדְלִיקָה. הִדְלִיקוּ
80 מִבְּפָנִים וְהוֹצִיאוּ דְּלוּק וְהַנִּיחוֹ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ - לֹא עוֹשֶׂה
81 כָּלוּם, עַד שֶׁיִּדְלִיקֵנוּ בְּמִקְוָמוֹ. אֶחָד הִגִּיד בִּידּוֹ וְעַמֵּד - לֹא
82 עוֹשֶׂה כָּלוּם, שֶׁהָרָאָה אוֹמֵר: לְצָרְכּוֹ הוּא עוֹמֵד. עֲשִׂית
83 שֶׁהָיָה דוֹלָקֶת כָּל הַיּוֹם כְּלוֹ, לְמוֹצָאֵי שִׁבְתָּ מִכֶּכָּה וּמִבְּרַךְ
84 וּמִדְּלִיקָה. שֶׁהִדְלִיקָה הִיא הַמִּצְוָה, וְלֹא הַהֲנַחָה. וּמִתֵּר
85 לְהִדְלִיק גַּר חֲנֻכָּה מִגַּר חֲנֻכָּה.

פרק ראשון

46

א. קדם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק, אם רצה
הוא והיא לשא אותה — מכניסה לתוך ביתו ובועלה בינו
לבין עצמו, ותהיה לו לאשה. בין שנתינה תורה נצטוו
ישראל, שאם ירצה האיש לשא אשה — יקנה אותה תחלה
בפני עדים, ואחר כך תהיה לו לאשה; שנאמר: כי יקח
איש אשה ובא אליה.
ב. ולקוחין אלו — מצות עשה של תורה הם, ובאחד
משלשה דברים אלו האשה נקנית: בכסף, או בשטר, או
בביאה. בביאה ובשטר — מהתורה, ובכסף — מדברי
סופרים. ולקוחין אלו, הן הנקראין קדושין או ארוסין בכל
מקום. ואשה שנקנית באחד משלשה דברים אלו, היא
הנקראת מקדשת או מארסת.
ג. ובינו שנקנית האשה ונעשית מקדשת, אף-על-פי שלא
נבעלה ולא נכנסה לבית בעלה — הרי היא אשת איש,
והבא עליה חוץ מבועלה — חייב מיתת בית דין. ואם רצה
לגרש — צריכה גט.
ד. קדם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק, אם רצה
הוא והיא — נותן לה שכרה ובוועל אותה על אם הדרך
והולך. וזו היא הנקראת קדשה. משנתינה התורה נאסרה
הקדשה, שנאמר: לא תהיה קדשה מבנות ישראל. לפיכך,
כל הבועל אשה לשם זנות בלא קדושין — לוקה מן
התורה, לפי שבעל קדשה.
ה. כל שאסר ביאתו בתורה, וחייב על ביאתו כרת — והם
האמורות בפרשת אחרי מות — הן הנקראות צריזות. וכל
אחת מהן נקראת צריזה. כגון אם ואחות וכת וכיוצא בהן.
ו. ויש נשים אחרות, שהן אסורות מפי הקבלה, ואסורין
מדברי סופרים. והן הנקראות שניות, מפני שהן שניות
לצריזות. וכל אחת מהן נקראת שניה. ועשרים נשים הן,
ואלו הן: (א) אם אמו. וזו אין לה הפסק, אלא אפלו אם
אם אם אמו עד מעלה מעלה — אסורה. (ב) אם אבי אמו
בלבד. (ג) אם אבי. וזו אין לה הפסק, אלא אפלו אם אם
אם אבי עד למעלה — אסורה. (ד) אם אבי אבי בלבד.
(ה) אשת אבי אבי. וזו אין לה הפסק, אפלו אשת יעקב
אבינו אסורה על אחד ממנו. (ו) אשת אבי אמו בלבד. (ז)
אשת אחי האב מן האם. (ח) אשת אחי האם, בין מן האם
בין מן האב. (ט) פלת בנו. וזו אין לה הפסק, אפלו פלת בן
בן בן עד סוף כל העולם — אסורה, עד שתהיה אשת
אחד ממנו שניה על יעקב אבינו. (י) פלת בתו בלבד. (יא)
בת בת בנו בלבד. (יב) בת בן בנו בלבד. (יג) בת בתו
בלבד. (יד) בת בן בתו בלבד. (טו) בת בן אשתו בלבד.
(טז) בת בת אשתו בלבד. (יז) אם אם אבי אשתו בלבד.
(יח) אם אם אב אשתו בלבד. (יט) אם אם אשתו בלבד.
(כ) אם אב אבי אשתו בלבד. נמצאו השניות שאין להן הפסק
— ארבע: אם האם עד למעלה, ואם האב עד למעלה,
ואשת אבי האב עד למעלה, ואשת בן בנו עד למטה.
ז. כל שאסר ביאתו בתורה, ולא חייב עליו כרת — הן

1. י. חצר שיש לה שני פתחים בשתי רוחות, צריכה שתי
גרות; שפא יאמרו העוברים ברוח זו: לא הניח גר חנכה.
אבל אם היו ברוח אחת, מדליק באחד מהן.
יא. אורח שמדליקין עליו בתוך ביתו, אינו צריך להדליק
עליו במקום שנתארח בו. אין לו בית להדליק עליו בו,
צריך להדליק במקום שנתארח בו, ומשפתח עמקו בשמן.
ואם היה לו בית בפני עצמו — אף על פי שמדליקין עליו
בתוך ביתו, צריך להדליק בבית שהוא בו, מפני העוברים.
יב. מצות גר חנכה — מצוה חביבה היא עד מאד, וצריך אדם
להזהר בה כדי להודיע הנס ולהוסיף בשבח האל והודנה לו
על הנסים שעשה לנו. אפלו אין לו מה יאכל אלא מן
הצדקה, שואל או מוכר כסותו ולוקח שמן וגרות ומדליק.
יג. הרי שאין לו אלא פרוטה אחת, ולפניו קדוש היום
והדלקת גר חנכה — מקדים לקנות שמן להדליק גר חנכה
על היום לקדוש היום; הואיל וישניהם מדברי סופרים, מוטב
להקדים גר חנכה שיש בו זכרון הנס.
יד. היה לפניו גר ביתו וגר חנכה, או גר ביתו וקדוש היום
— גר ביתו קודם, משום שלום ביתו; שיהיה השם נחמק
לעשות שלום בין איש לאשתו. גדול השלום, שכל התורה
נתנה לעשות שלום בעולם. שנאמר: דרכיה דרכי נעם, וכל
נתיבותיה שלום.
נגמר ספר שלישי, והוא ספר זמנים.
הלכותיו עשר, ופרקיו שבעה ותשעים:
הלכות שבת — שלשים פרקים.
הלכות ערובין — שמונה פרקים.
הלכות שביתת עשור — שלשה פרקים.
הלכות שביתת יום טוב — שמונה פרקים.
הלכות חמץ ומצה — שמונה פרקים.
הלכות שופר וסכה ולולב — שמונה פרקים.
הלכות שקלים — ארבעה פרקים.
הלכות קדוש החודש — תשעה עשר פרקים.
הלכות תעניות — חמשה פרקים.
הלכות מגלה וחנוכה — ארבעה פרקים.
תורת חכם מקור חיים, לסור ממקשי מות
ספר רביעי והוא ספר נשים
הלכותיו חמש. וזהו סדורן: א. הלכות אישות. ב. הלכות
גרושין. ג. הלכות יבום ויחליצה. ד. הלכות נערה בתולה.
ה. הלכות סוטה. והמצות הנכללים בהם מפרשים
בשמותם במקומותם.
הלכות אישות
יש בכללן ארבע מצות. שתי מצות עשה, ושתי מצות
לא-תעשה, וזה הוא פרטן: (א) לשא אשה בכתבה
וקדושין. (ב) שלא תבעל אשה בלא כתבה ובלא קדושין.
(ג) שלא ימנע שאר כסות ועונה. (ד) לפרות ולרבות ממנה.
ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

ד. היתה בת עשרים שנה פחות שלשים יום ולא הביאה
שתי שערות, ונראו בה כל סימני אילונית — הרי היא
אילונית¹¹. ואם לא נראו בה כל סימני אילונית — עדן
קטנה היא, עד שתביא שתי שערות¹² או עד שתהיה בת
חמש ושלשים שנה ויום אחד¹³.
ה. הגיעה לזמן הזה ולא הביאה שתי שערות — הרי זו
נקראת אילונית, אף-על-פי שלא נראה בה סימן מסימני
אילונית. נמצאת אשה למד, שהאילונית אין לה ימי
נערות¹⁴, אלא מקטנותה תצא לבגרות¹⁵.
ו. ואלו הן סימני אילונית: כל שאין לה דדין, ומתקשה
בשעת תשמיש¹⁶, ואין לה שפולי מעים פנשים¹⁷, וקולה
עבה ואינה נפרת בין איש לאשה. והנערה והבוגרת
והאילונית — כל אחת משלשתן נקראת גדולה¹⁸.
ז. ויש בבת סימני מלמעה, והן הנקראין סימן העליון.
ואלו הן: משתחזיר ידיה לאחרונה ונעשה קמט במקום
הדדין. ומשישחיר ראש הדד¹⁹. ומשיתן אדם ידו על עקץ
הדד, והוא שוקע ושוהה לחזר. ומשיפצל ראש חטם הדד
ונעשה בראשו כדור קטן. ורבתי פרושו, משיפצל החטם
עצמו. וכן משיטו הדדין. ומשייתקשקשו הדדין. ומשתקיף
העטרה, שהוא מקום הכשר התפוח שלמעה מן הערוה
לעמת הבטן. ומשייתמעך הכשר הזה ולא יהיה קשה.
ח. כל אלו הסימנין שמונה. נראה בבת סימן אחד מכל
אלו או בלן, והיא בת שנים עשרה שנה או פחות — אין
משגיחין בו, והרי היא קטנה. נעשית בת שנים עשרה שנה
ויום אחד, ונראה בה סימן התחתון — אין משגיחין באחד
מכל אלו²⁰. ואם לא נראה התחתון, ונראה בה אחד מכל
אלו — הרי היא ספק בין נערה לקטנה, ודנים בה
להקמיר²¹. ואם נראו בלן, [ולא נראה סימן התחתון] —
הרי זו גדולה ודאית²²; שאי אפשר שיבואו בלן²³, אלא
כבר בא סימן התחתון ונשר²⁴.
ט. הבת שילדה אחר שנים עשרה שנה, אף-על-פי שלא
הביאה סימנים, לא תחתון ולא עליון — הרי זו גדולה.
בנים הרי הם כסימנין.
י. הבן משילד עד שיהיה בן שלש עשרה שנה — נקרא
קטן, ונקרא תינוק²⁵. ואפלו הביא כמה שערות בתוך הזמן
הזה — אינו סימן, אלא שומא. הביא שתי שערות למטה

הנקראים אסורי לאוין. ועוד נקראין אסורי קרשה. ותשעה
הן, ואלו הן: אלמנה לכהן גדול. גרושה או זונה או חללה
בין לכהן גדול בין לכהן קדוש. וממזרת לכהן ישראל. ובת
ישראל לממזר. ובת ישראל לעמוני ומואבי. ובת ישראל
לפצוע דבא וברות שפכה. וגרושתו אחר שנשאת לאחר.
ויבמה שנשאת לזר ועדין רשות הבנים עליה. החלוצה —
הרי היא גרושה, והיא אסורה לכהן מדברי סופרים.
והנתינים — הרי הם כממזרים, אחד זכרים ואחד נקבות,
ואסורם מדברי סופרים. ובהלכות אסורי ביאה יתבאר לה
מה הם הנתינים.

ח. ויש שאסור ביאתו בעשה, ואינו מחייב לאוין. ושלשה
הם: מצרי ואדומי, דור ראשון ודור שני, אחד זכרים ואחד
נקבות. ובעולה לכהן גדול. לפי שלא נאמר באלו 'לא יבוא'
או 'לא יקח', אלא מכלל שנאמר 'דור שלישי יבא להם'
בקהל ה' אתה למד, שדור ראשון ושני לא יבוא; ומכלל
שנאמר 'והוא אשה כבתוליה יקח' אתה למד, שאינה
בתולה לא יקח. ולא הבא מכלל עשה — הרי הוא בעשה.

יום שבת קודש כ"א תמוז ה'תש"ע

פרק שני

א. הבת מיום לדתה עד שתהיה בת שנים עשרה שנה
גמורות — היא הנקראת קטנה¹, ונקראת תינקת. ואפלו
הביאה כמה שערות בתוך הזמן הזה — אינם אלא
כשומא². אבל אם הביאה שתי שערות למטה בגוף
במקומות הידועות להבאת שער, והיא מבית שנים עשרה
שנה ויום אחד ומעלה — נקראת נערה³.
ב. והבאת שתי שערות בזמן הזה נקרא סימן התחתון.
ומאחר שתביא סימן התחתון תקרא נערה עד ששה חדשים
גמורים⁴. ומתחלת יום תשלום הששה חדשים ומעלה תקרא
בוגרת⁵. ואין בין נערות לבגרות אלא ששה חדשים בלבד⁶.
ג. הגיעה לשנים עשרה שנה ויום אחד ולא הביאה שתי
שערות, אף-על-פי שנראו בה סימני אילונית⁸ — עדן
קטנה היא, עד עשרים שנה. וכשתביא שתי שערות, אפלו
בשנת עשרים⁹ — תהיה נערה ששה חדשים, ואחר כך
תקרא בוגרת¹⁰.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) ואינה בת עונשים. (2) מין יבלת ודרכה לגדל שיער. (3) והרי היא גדולה לכל עונשים שבתורה. (4) מגיל שנים עשרה שנה ומעלה. (5) מיום ליום. (6) כלומר, מלאה שער, כי תרגום ירושלמי של איש שיער - גבר בגר. ומשכרה הבת אין לאביה רשות בה, והרי היא מקבלת קידושיה לדעתה, בעוד שהנערה היא ברשות אביה ואינה מתקדשת שלא לדעת אביה. וכן האב זכאי במציאתה ובמעשה ידיה של בתו הנערה עד שתיכגר. (7) משעה שהביאה סימני נערות אינה שווה להיות בוגרת אלא ששה חדשים. (8) אשה עקרה מטבעה ורמות גבר לה במקצת, איילונית - הרי היא כאילו שאינו יולד. (9) ואף על פי שנראו בה סימני אילונית. (10) כי כל שאין לה דין איילונית אינה יוצאת לבגרות אלא אחרי ששה חדשי ימי נערות. (11) אין לה ימי נערות, אלא מקטנותה תצא לבגרות. (12) ואז תהיה נערה. (13) ואז היא איילונית, כי גיל זה הוא רוב שנותיו של אדם, כי ימי שנותיו הם שבעים שנה. (14) כי הרי עד שהוקבעה לאיילונית הייתה קטנה, ומשנקראה איילונית הרי היא כבוגרת. (15) שהנערות בסימנים (שתי שערות) תלויה, וזו אין לה סימנים. (16) התשמיש קשה לה. (17) כמין כף (מקום תפוח) למעלה מן הערוה לעומת הבטן. (18) לכל עונשים שבתורה. וכן לענין מיאון, שאינן ממאנות. (19) הפטמה. (20) והרי היא נערה, למרות שאין בה סימן העליון. (21) אינה ממאנת שמה נערה היא ואינה חולצת שמה עדיין קטנה היא. (22) אף על פי שלא נראה בה הסימן התחתון. (23) וסימן התחתון עדיין לא בא. (24) ונפל. (25) ואינו בר עונשים. היוצא מזה שהבת מקדימה להיות גדולה יותר

יז. שתי שערות אלו צריכות שיהיו במקום הערוה. ובית
הערוה בלו מקום סימנין — בין למעלה, בין למטה, בין על
איברי הזרע עצמן. וצריכות להיות במקום אחד⁴⁶. ושיהיה
בעקרון⁴⁷ גמות. ואפלו שתייהן בגמא אחת — הרי אלו סימן.
נמצאו שתי גמות זו בצד זו, ואין בהן שער — הרי אלו
סימן; חזקה אין גמא בלא שער, ושערות היו בהן ונשרו.
יח. הבת שהביאה שתי שערות בתוך שתיים עשרה שנה,
והבן שהביא בתוך שלש עשרה — שניהם שומא, כמו
שבארנו. אף-על-פי שאותן שערות במקומן הם עומדות
אחר שלש עשרה לזכר ואחר שתיים עשרה לנקבה — אינן
סימן.
יט. במה דברים אמורים? כשנבדקו בתוך הזמן ונודע שהן
שומא; אבל אם לא נבדקו אלא אחר זמן, ונמצאו שם שתי
שערות — הרי הן בחזקת סימנין, ואין אומרים: שומא קדם
זמן צמחו, כדי שיהיו שומא.
כ. כשבדקין הבת — בין בתוך הזמן, שהוא כל שנת
שתיים עשרה, בין קדם זמן זה, בין לאחר הזמן — בודקין
על פי נשים בשרות ונאמנות. ואפלו אשה אחת בודקת,
ושומעין לה אם הביאה ואם לא הביאה.
כא. כל השנים האמורות בן ובבת ובערכין⁴⁸ ובכל מקום,
אינן לא שני הלכנה ולא שני החמה, אלא שנים של סדר
העבור, שהן פשוטות ומעברות, על פי בית דין, כמו שהם
קובעין אותן, כמו שבארנו בהלכות קדוש החדש. ובאותן
השנים מונין לכל דברי הדת.
כב. אין סומכין על הנשים במנין השנים, ולא על
הקרובים, אלא על פי שנים אנשים פשרים להעיד.
כג. האב שאמר: בני זה בן תשע שנים ויום אחד, בתי זו
בת שלש שנים ויום אחד — נאמן לקרבו, אבל לא
למכות⁴⁹. ולא לענשים. בני זה בן שלש עשרה שנה ויום
אחד, בתי זו בת שתיים עשרה שנה ויום אחד — נאמן
לגדרים ולערכין ולתקומות ולהקדשות, אבל לא למכות ולא
לענשים.
כד. מי שיש לו אבר זכרית ואבר נקבית — הוא הנקרא
אנדרוגינוס, והוא ספק אם זכר ספק אם נקבה. ואין לו
סימן שיודע בו אם הוא זכר ודאי אם היא נקבה ודאית
לעולם.

במקומות הידועות לשער, והוא מן שלש עשרה שנה ויום
אחד ומעלה — נקרא גדול, ונקרא איש²⁶.
יא. הגיע לזמן הזה²⁷ ולא הביא שתי שערות, אף-על-פי
שנראו בו סימני סריס — הרי הוא קטן, עד שיהיה בן
עשרים שנה פחות שלשים יום. הגיע לזמן הזה ולא הביא
שתי שערות למטה, ולא הביא שתי שערות בזקן, אם נראה
בו אחד מסימני סריס²⁸ — הרי הוא סריס²⁹, ודינו דין
הגדול לכל דבר; ואם לא נראה בו סימן מסימני סריס —
עדין קטן הוא, עד שביא שתי שערות למטה במקום הראוי
להן, או עד שיהיה בן חמש ושלשים שנה ויום אחד³⁰.
יב. הגיע לזמן הזה ולא הביא — הרי זה סריס, אף-על-פי
שלא נראה בו אחד מסימני סריס. הגיע לשנת עשרים פחות
שלשים יום ולא הביא שתי שערות למטה, והביא שתי
שערות בזקן, אף-על-פי שגדול לו אחד מסימני סריס —
אינו סריס; אלא הרי הוא בקטנותו, עד שיגדלו לו כל סימני
סריס, או עד שיהיה בן חמש ושלשים שנה ויום אחד.
יג. ואלו הן סימני סריס: כל שאין לו זקן³¹, ושעריו לקוין³²,
ובשרו מתליק³³, ואין מימי רגליו מעלים רתיחתה³⁴,
ובשמיטל מים אינו עושה כפה³⁵, ושכבת זרעו דקה, ואין
מימי רגליו מחמיצין³⁶, ורוחץ בימות הגשמים ואינו מעלה
בשרו הקל³⁷, וקולו לקוין³⁸ ואינו נפר בין איש לאשה.
יד. וסריס זה הוא הנקרא סריס חמה³⁹ בכל מקום. אבל
הבן שחתכו⁴⁰ או נתקו⁴¹ או מעכו גידיו או ביציו, כמו
שהעפזו⁴² עושים — הוא הנקרא סריס אדם⁴². וכשיהיה בן
שלש עשרה שנה ויום אחד נקרא גדול, שאין זה מביא
סימן לעולם⁴³.
טו. בן שלש עשרה שנה ויום אחד שלא הביא סימן
שלמטה, ונראה בו כל הסימנין של מעלה⁴⁴ — הרי זה ספק
בין גדול לקטן. ואם לא נבדק מלמטה — בין שנראה בו
סימני בגרות מלמעלה, הרי זה בחזקת גדול.
טז. שתי שערות האמורות בן ובבת בכל מקום, שערין
כדי לכף ראשן לעקרון. ומשיצמחו ויהיו יכולות להנטל בפי
הזוג⁴⁵ עד שיגיעו לכף ראשן לעקרון, דינן בהן להחמיר
בכל מקום. לפיכך, בבן ובבת נחשב אותם גדולים
להחמיר, הואיל וצמחו כדי להנטל בפי הזוג; ונחשב אותם
קטנים להחמיר, הואיל ולא הגיעו לכף ראשן לעקרון.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

מהבן - בשנה שלמה. וחכמינו זכרונם לברכה מצאו לזה סמך בתורה: "ויבן ה' את הצלע - מלמד שנתן הקדוש-ברוך-הוא בינה
יתירה באשה יותר מבאיש". דרשו "ויבן" מלשון בינה. (26) איש כי יפליא לנדור נדר - מה תלמוד לומר "איש" לרבות בן י"ג
שנה ויום אחד שאף על פי שאינו יודע להפליא (לפרש לשם מי נדר) נדריו קיימים. וכן הכתוב אומר: איש או אשה כי יעשו מכל
חטאות האדם. (27) י"ג שנה ויום אחד. (28) סריס הוא זה שאין לו כוח ההולדה. (29) כל מי שלא הביא שתי שערות בזקן
אפילו אם לא נראה בו אלא אחד מסימני סריס, הרי הוא סריס. (30) כי כבר נכנס לרוב שנותיו, שהן שבעים שנה. (31) שלא
נתמלא זקנו. (32) רך. (33) חלק כבשר אשה בלי שער. (34) קצף. (35) שאין קלוח השתן הולך ועושה כיפה (=קשת) כשמיטל
מים כלפי מעלה אלא יורדים מיד. (36) מסריחים כאשר שוהים בכלי. (37) אדים וחמימות כעין עשן. (38) "וקולו דק עד שאינו
ניכר בין קולו לקול הנשים. (39) שמש. כלומר שגדול סריס מבטן אמו. שלא ראה שעה אחת בכשרותו. (40) בכלי. (41) ביד.
(42) שנסתרס בידי אדם לאחר שגדול. (43) של שתי שערות. (44) שערות הזקן, ושערות בית השחי. (45) של מספריים. שהוא
שיעור קטן משיעור של לכוף ראשן לעיקרון. (46) שתייהן למעלה או למטה. (47) בשרשם. (48) שהערך משתנה לפי גיל הנערך.
(49) אם חטא האשם בשוגג.

כה. וכל מי שאין לו לא זכרות ולא נקבות, אלא אטום⁵⁰
— הוא הנקרא טמטום, וגם הוא ספק. ואם נקדע⁵¹
הטמטום ונמצא זכר — הרי הוא כזכר ודאי; ואם נמצא
נקבה — הרי הוא נקבה. וטמטום ואנדרוגינוס שהיו בן
שנים עשרה שנה ויום אחד — הרי הן בחזקת גדולים.
והם שנדבר בהן בכל מקום.

כו. חרש וחרשת האמורים בכל מקום⁵², הן האלמים שאין
שומעין ולא מדברים⁵³; אבל מי שמדבר ואינו שומע⁵⁴, או
שומע ואינו מדבר⁵⁵ — הרי הוא בכל אדם. ואיש ואשה
שהן שלמים בדעתן, ואין לא חרשים ולא שוטים⁵⁶ —
נקראים פקח ופקחת.

כז. נמצאו כל השמות⁵⁷ שבארנו ענינם בשני פרקים אלו
— עשרים שמות. ואלו הן: קדושין. ערוה. שניה. אסורי
לאוין. אסורי עשה. קטנה. נערה. בוגרת. אילנית. גדולה.
סימן התחתון. סימן העליון. קטן. סריס חמה. סריס אדם.
גדול. אנדרוגינוס. טמטום. חרשים. פקחים. שים כל
השמות האלו לעמתך תמיד, ואל ילדו מעיניך כל עניניהם,
כדי שלא נהיה צריכין לבאר כל שם מהן בכל מקום
שנזכיר אותו.

פרק שלישי

א. כיצד האשה מתקדשת? אם בכסף הוא מקדש — אין
פחות מפרוטה כסף או שוה פרוטה. ואמר לה: הרי את
מקדשת לי, או: הרי את מארסת לי, או: הרי את לי לאשה
בזה, ונותן לה בפני עדים. והאיש הוא שאומר דברים
שמשמעין שקונה אותה לו לאשה, והוא שיתן לה הכסף.
ב. נתנה היא ואמרה לו: הרי אני מקדשת לך, הריני
מארסת לך, הריני לך לאנתו, או בכל לשון הקנאה —
אינה מקדשת. וכן אם נתנה היא לו ואמר הוא — אינה
מקדשת. ואם נתן הוא ואמרה היא — הרי זו מקדשת
מספק.

ג. ואם קדש בשטר — כותב על הנזר או על החרס או
על העלה או על כל דבר שירצה: הרי את מקדשת לי, או:
הרי את מארסת לי, וכל פיוצא בדברים אלו, ונותנו לה
בפני עדים.

ד. וצריך שיכתב אותו לשם האשה המתקדשת, כגט. ואינו
כותבו אלא מדעתה. כתבו שלא לשמה, או לשמה שלא
מדעתה, אף-על-פי שנתנו לה לדעתה בפני עדים — אינה
מקדשת.

ה. ואם קדש בכיאה — אומר לה: הרי את מקדשת לי,
או: הרי את מארסת לי, או: הרי את לי לאשה בבטלה זו,

וכל פיוצא בזה, ומת אחד עמה בפני שני עדים ובטלה. וכל
המקדש בכיאה — מסתמא דעתו על גמר ביאה, וכשיגמר
ביאתו תהיה מקדשת. (ובין שבא עליה בדרבה ובין שבא
עליה שלא בדרבה — הרי זו מקדשת).

ו. הדברים שיאמר האיש כשיקדש, צריך שיהיה משמעם
שהוא קונה האשה, ולא שיהא משמע שהקנה עצמו לה.
כיצד? הרי שאמר לה, או שכתב בשטר שנתנו לה: הריני
בעליך, הריני ארוסיך, הריני אישך, וכל פיוצא בזה —
אין כאן קדושין כלל. אמר לה, או כתב לה: הרי את אשתי,
הרי את ארוסתי, או: הרי את קנויה לי, הרי את שלי, הרי
את לקוחתי, הרי את חרופתי, הרי את ברשותי, הרי את
זקוקה לי, וכל פיוצא בהן — הרי זו מקדשת.

ז. אמר לה, או כתב לה: הרי את מיחדת לי, הרי את
מיצדת לי, הרי את עזרתי, הרי את נגדתי, הרי את צלעתי,
הרי את סגורתי, הרי את תחתי, הרי את עצורתי, הרי את
תפוסתי — הרי זו מקדשת בספק. והוא, שיהיה מדבר
עמה תחלה על עסקי קדושין; אבל אם אינו מדבר עמה
תחלה על עסקי קדושין — אין חוששין למלות אלו:

ח. ויש לאיש לקדש האשה בכל לשון שהיא מכרת בו,
ויהיה משמע הדברים באותה הלשון שקנאה, כמו שבארנו.
היה מדבר עם האשה על עסקי הקדושין ורצה, ועמד
וקדש, ולא פרש ולא אמר לה כלום, אלא נתן בינה או
בעל — הואיל והן עסוקין בענין — דיו, ואינו צריך
לפרש. וכן עדי הקדושין והגרושין אינו צריך לומר להם:
אתם עדי, אלא פיון שגרש או קדש בפניהם — הרי זו
מקדשת או מגרשת.

ט. האומר לאשה: התקדשי לחציי — הרי זו מקדשת. הא
למה זה דומה? לאומר לה: תהי אשתי את ואחרת, שנמצא
שארין לה אלא חצי איש. אבל אם אמר: חציו מקדשת לי
— אינה מקדשת, שאין אשה אחת ראויה לשנים. וכן אם
אומר: הרי את מקדשת לי ולזה — אינה מקדשת.

י. אמר לה: הרי חציו מקדשת לי בפרוטה, וחציו
בפרוטה; או שאמר לה: חציו מקדשת לי בחצי פרוטה,
וחציו האחרת מקדשת בחצי פרוטה — הרי זו מקדשת.
אמר לה: חציו מקדשת לי בפרוטה היום, וחציו בפרוטה
למחר; שתי חציו בפרוטה; שתי בנותר; לשני בני
בפרוטה; בתך מקדשת לי ופיתך מכורה לי בפרוטה; או:
בתך ונקעתך לי בפרוטה — בכל אלו מקדשת בספק.

יא. האב מקדש את בתו שלא לדעתה כל זמן שהיא קטנה,
וכן כשהיא נערה ושותה בידו, שנאמר: את בתי נתתי
לאיש הזה לאשה. וקדושיה לאביה. וכן הוא נכאי

(50) סתום. (51) שהסירו ממנו את הקרום המכסה את ערוותו. (52) השוו אותם לשוטה. לפוטרים מכל דבר, מפני שאינם בני דעת. (53) שנולד חרש ממעי אמו, וכיוון שלא שמע מעולם מה שמדברים עימו אי אפשר שידבר. (54) תחילתו היה פיקח עד שלמד לדבר ואחרי כן נתחרש. (55) שנשתק וניטל דיבורו. (56) ואיזהו שוטה? המקרע את כסותו, והמאבד כל מה שנותנים לו. ולשון רבנו הלכות עדות ט, ט: "ולא שוטה שהוא מהלך ערום ומשבר כלים . . . אלא כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים". (57) מושגים, מונחים.

לֹא: קִדְּשָׁתִּיהָ לָךְ. אִם אָמַר הָאֵב אוֹ הַשְּׁלִיחַ: הֵן — דִּיּוֹ. 49
וְאִפְלוּ שְׂמֵךְ. וְאִם הָיוּ עֲסוּקִין בְּאוֹתוֹ עֲנָן, וְנָתַן לָאֵב אוֹ 50
לְשָׁלִיחַ וְלֹא פָּרַשׁ וְלֹא אָמַר דָּבָר — דִּיּוֹ, וְהָיָא מְקַדְּשָׁתָּהּ. 51
וְאִם קִדְּשׁ בְּשֹׁטֵר, אִינוּ כּוֹתְבוּ אֵלָּא מִדַּעַת הָאֵב אוֹ מִדַּעַת 52
הַשְּׁלִיחַ. וְכֵן בְּכָל הַדְּבָרִים בְּלֵן שֶׁל קְדוּשִׁין, דִּין הָאִישׁ עִם 53
הָאִשָּׁה כְּדִין שְׁלִיחַ עִם שְׁלִיחַ אוֹ עִם הָאֵב. 54
יט. מִצְוָה שֶׁיִּקְדַּשׁ אָדָם אֶת אִשְׁתּוֹ בְּעֶצְמוֹ יוֹתֵר מֵעַל יָדִי 55
שְׁלוּחוֹ. וְכֵן מִצְוָה לָאִשָּׁה שֶׁתִּקְדַּשׁ עִצְמָהּ בִּידָהּ יוֹתֵר מֵעַל 56
יָדִי שְׁלוּחָהּ. וְאֶף-עַל-פִּי שֵׁשׁ רְשוּת לָאֵב לְקַדֵּשׁ בְּתוֹ 57
כִּשְׁהִיא קִטְנָה וְכִשְׁהִיא נַעֲרָה לְכָל מִי שֶׁיִּרְצָה — אִין רְאוּי 58
לְעֲשׂוֹת כֵּן. אֲלָא מִצְוֹת חֻמִּים שֶׁלֹּא יִקְדַּשׁ אָדָם בְּתוֹ כִּשְׁהִיא 59
קִטְנָה, עַד שֶׁתִּגְדִּיל וְתֵאמַר: לְפָלוּנִי אֲנִי רוֹצָה. וְכֵן הָאִישׁ 60
אִין רְאוּי לְקַדֵּשׁ קִטְנָה. וְלֹא יִקְדַּשׁ אִשָּׁה עַד שֶׁיִּרְאֶנָּה וְתִהְיֶה 61
כִּשְׁרָה בְּעֵינָיו; שְׂמָא לֹא תִמְצָא חֵן בְּעֵינָיו, וְנִמְצָא מְגֻרָשָׁה 62
אוֹ שׁוֹכֵב עִמָּהּ וְהוּא שׁוֹנָאָה. 63
כ. הַמְקַדֵּשׁ בְּבִיָּאָה — הָרִי אֵלּוֹ קְדוּשִׁי תוֹרָה. וְכֵן 64
מִתְקַדְּשֶׁת בְּשֹׁטֵר מִן הַתּוֹרָה. כְּשֵׁם שֶׁגִּזְמַר וּמְגַרֵּשׁ, שְׁנֵאָמַר: 65
וְכַתֵּב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתוֹת, כִּף גּוֹמֵר וּמְכַנִּס. אֲבָל הַכֶּסֶף מִדְּבָרִי 66
סוֹפְרִים (וְכֵן דִּין הַכֶּסֶף דִּין תּוֹרָה, וּפְרוּשׁוֹ מִדְּבָרִי סוֹפְרִים), 67
שְׁנֵאָמַר: כִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה, וְאָמַר חֻמִּים: לְקוֹחִים אֵלּוֹ 68
יִהְיֶה בְּכֶסֶף, שְׁנֵאָמַר: נִתְּנִי כֶסֶף הַשְּׂדֵה קֹחַ מִמֶּנִּי. 69
כא. אֶף-עַל-פִּי שֶׁעָקַר הַדָּבָר כִּף הוּא, כִּכְרָה נִהְיָ כֵל יִשְׂרָאֵל 70
לְקַדֵּשׁ בְּכֶסֶף אוֹ בְּשֹׁהַ כֶּסֶף. וְכֵן אִם רָצָה לְקַדֵּשׁ בְּשֹׁטֵר — 71
מְקַדֵּשׁ. אֲבָל אִין מְקַדְּשִׁין בְּבִיָּאָה לְכַתְּחִלָּה. וְאִם קִדְּשׁ 72
בְּבִיָּאָה — מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה יִשְׂרָאֵל 73
פְּרוֹצִים בְּדָבָר זֶה, אֶף-עַל-פִּי שֶׁקְדוּשִׁיו קְדוּשִׁין גְּמוּרִין. 74
כב. וְכֵן הַמְקַדֵּשׁ בְּלֹא שְׂדוּכִין אוֹ הַמְקַדֵּשׁ בְּשׁוֹק — 75
אֶף-עַל-פִּי שֶׁקְדוּשִׁיו קְדוּשִׁין גְּמוּרִין, מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת 76
מִרְדּוֹת, כְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה דָּבָר זֶה הַרְגֵּל לְזִנּוּת, וְיִדְמָה לְקַדְּשָׁהּ 77
שֶׁהִיָּתָה קֹדֶם מִתַּן תּוֹרָה. 78
כג. כָּל הַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה — בֵּין עַל יָדִי עֶצְמוֹ בֵּין עַל יָדִי 79
שְׁלִיחַ — צָרִיף לְבָרֶךְ קֹדֶם הַקְדוּשִׁין, אוֹ הוּא אוֹ שְׁלוּחוֹ, 80
כְּדִין שֶׁמְבָרְכִין עַל כָּל הַמִּצְוֹת, וְאַחֵר כִּף מְקַדֵּשׁ. וְאִם קִדְּשׁ 81
וְלֹא בָרַךְ — לֹא יִבְרַךְ אַחֵר הַקְדוּשִׁין, שֶׁזוֹ בְּרָכָה לְבִטְלָהּ. 82
מִה שֶׁנַּעֲשֶׂה — כִּכְרָה נַעֲשֶׂה. 83
כד. כִּיצַד מְבָרֵךְ? בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מִלֵּךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר 84
קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְהַבְדִּילֵנוּ מִן הָעֲרִירוֹת, וְאָסַר לָנוּ אֶת 85
הָאֲרוֹסוֹת, וְהַתִּיר לָנוּ אֶת הַנִּשְׁוֹאוֹת עַל יָדִי חֻפָּה וְקְדוּשִׁין. 86
בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְקַדֵּשׁ יִשְׂרָאֵל. זֶה הוּא בְּרַכַּת אֲרוּסִין. וְנִהְיָ 87
הָעַם לְהַסְדִּיר בְּרָכָה זֹאת עַל כּוֹס שֶׁל יַיִן אוֹ שֶׁל שֶׁכֶר. וְאִם 88
יֵשׁ שָׁם יַיִן — מְבָרֵךְ עַל הַיַּיִן תְּחִלָּה, וְאַחֵר כִּף מְבָרֵךְ בְּרַכַּת 89
אֲרוּסִין, וְאַחֵר כִּף מְקַדְּשָׁהּ. וְאִם אִין לוֹ יַיִן אוֹ שֶׁכֶר — 90
מְבָרֵךְ אוֹתָהּ בְּפָנֶי עֶצְמָהּ. 91

פָּרֶק רְבִיעִי

א. אִין הָאִשָּׁה מִתְקַדְּשֶׁת אֵלָּא לְרִצּוֹנָהּ. וְהַמְקַדֵּשׁ אִשָּׁה בְּעַל 93
כְּרִחָה — אִינָּה מְקַדְּשָׁתָּהּ. אֲבָל הָאִישׁ שֶׁאֵנְסוּהוּ עַד שֶׁקִּדְּשׁ 94
בְּעַל כְּרָחוּ — הָרִי זֶה מְקַדְּשָׁתָּהּ. וְיֵשׁ לָאִישׁ לְקַדֵּשׁ נָשִׁים 95

בְּמִצְוָתָהּ וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּבְכַתְּבָתָהּ. אִם נִתְגַּרְשָׁה אוֹ 1
נִתְאַלְמְנָה מִן הָאֲרוּסִין, הוּא זָכָאי בְּכָל עַד שֶׁתִּבְגֵּר. לְפִיכֵף 2
מְקַבֵּל הָאֵב קְדוּשִׁי בְּתוֹ מִיּוֹם שֶׁתּוֹלַד עַד שֶׁתִּבְגֵּר. וְאִפְלוּ 3
הִיָּתָה חֲרָשֶׁת אוֹ שׁוֹטֵה וְקִדְּשָׁה הָאֵב — הָרִי הוּא אִשָּׁת אִישׁ 4
גְּמוּרָה. וְאִם הִיָּתָה בְּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד, מִתְקַדְּשֶׁת 5
בְּבִיָּאָה מִדַּעַת אֲבִיהָ; פָּחוֹת מִכֵּן, אִם קִדְּשָׁה אֲבִיהָ בְּבִיָּאָה 6
— אִינָּה מְקַדְּשָׁתָּהּ. 7
יב. בְּגִרָה הֵבֵת — אִין לָאֲבִיהָ בַּה רְשׁוּת, וְהָרִי הוּא כְּשֶׁאֵר 8
כָּל הַנָּשִׁים שֶׁאִינָם מִתְקַדְּשׁוֹת אֵלָּא לְדַעְתָּן. וְכֵן אִם הִשְׁיִיאָה 9
אֲבִיהָ, וְנִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגַּרְשָׁה בְּחַיֵּי אֲבִיהָ — הָרִי הוּא 10
בְּרִשׁוּת עֶצְמָהּ, וְאֶף-עַל-פִּי שֶׁצָּדִין הוּא קִטְנָה. בֵּינָן שְׁנֵשׁוּאָתָהּ, 11
אִין לָאֲבִיהָ בַּה רְשׁוּת לְעוֹלָם. 12
יג. נִתְקַדְּשָׁה קֹדֶם שֶׁתִּבְגֵּר שֶׁלֹּא לְדַעַת אֲבִיהָ — אִינָּה 13
מְקַדְּשָׁתָּהּ, וְאִפְלוּ אִם נִתְרַצָּה הָאֵב אַחֵר שֶׁנִּתְקַדְּשָׁהּ. וְאִפְלוּ 14
אִם נִתְאַלְמְנָה אוֹ נִתְגַּרְשָׁה מִן אוֹתָן הַקְדוּשִׁין — אִינָּה 15
אֲסוּרָה לְכַהֵן. וְכֵן הוּא וְכֵן אֲבִיהָ יְכוּלִין לְעַכֵּב. בֵּין אִם 16
נִתְקַדְּשָׁה בְּפָנֶי בֵּין שֶׁנִּתְקַדְּשָׁה שֶׁלֹּא בְּפָנֶי — אִינָּה 17
מְקַדְּשָׁתָּהּ. 18
יד. הִיָּתָה הֵבֵת סֶפֶק בּוֹגְרָת, בֵּין שֶׁקִּדְּשָׁה אֲבִיהָ שֶׁלֹּא 19
לְדַעְתָּהּ בֵּין שֶׁקִּדְּשָׁה הוּא עֶצְמָהּ שֶׁלֹּא לְדַעַת אֲבִיהָ — הָרִי 20
זֶה מְקַדְּשֶׁת בְּסֶפֶק, לְפִיכֵף צָרִיכָה גֵּט מִסֶּפֶק. יֵשׁ לָאִישׁ 21
לְעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, בֵּין אִשָּׁה פְּלוֹנִית בֵּין אִשָּׁה 22
מִשְׁאֵר הַנָּשִׁים. וְכֵן הָאִשָּׁה הַגְּדוּלָּה עוֹשָׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל 23
קְדוּשִׁיָּהּ, בֵּין מֵאִישׁ פְּלוֹנִי בֵּין מֵאִישׁ מִשְׁאֵר אֲנָשִׁים. וְכֵן 24
הָאֵב עוֹשָׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל קְדוּשִׁי בְּתוֹ כִּשְׁהִיא בְּרִשׁוּתוֹ. 25
וְאִמְרָה הָאֵב לְבִתּוֹ הַקִּטְנָה: צָא יְקַבְּלִי קְדוּשִׁיךָ. 26
טו. כָּל הַעוֹשָׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל הַקְדוּשִׁין, צָרִיף לְעֲשׂוֹתוֹ בְּפָנֶי 27
עֲדִים. אֲבָל הָאִישׁ שֶׁעָשָׂה שְׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, אִינוּ צָרִיף 28
לְעֲשׂוֹתוֹ בְּעֲדִים. שְׂאִין מְקוֹם לְעֲדִים בְּשִׁלְחוֹת הָאִישׁ אֵלָּא 29
לְהוֹדִיעַ אֶמְתַּת הַדָּבָר, לְפִיכֵף אִם הוֹדוּ הַשְּׁלִיחַ וְהַמְשַׁלֵּחַ — 30
אִינָן צָרִיכִין עֲדִים. כְּמוֹ שְׁלִיחַ הַגֵּט, וְכְּמוֹ שְׁלִיחַ שֶׁהִרְשָׁהּ 31
לְהַפְרִישׁ לוֹ תְּרוּמָה, וְכִיצָא בְּהֵן בְּכָל מְקוֹם — שֶׁשְׁלוּחוֹ 32
שֶׁל אָדָם כְּמוֹתוֹ, וְאִינוּ צָרִיף עֲדִים. 33
טז. הַשְּׁלִיחַ נַעֲשֶׂה עַד. לְפִיכֵף, אִם עָשָׂה שְׁנֵי שְׁלוּחִין לְקַדֵּשׁ 34
לוֹ אִשָּׁה, וְהִלְכּוּ וְקִדְּשׁוּ אוֹתָהּ — הֵן הֵן שְׁלוּחֵיהֶן וְהֵן הֵן 35
עֲדֵי הַקְדוּשִׁין, וְאִינָן צָרִיכִין לְקַדְּשָׁהּ לוֹ בְּפָנֶי שָׁנִים אַחֲרִים. 36
יז. הַכָּל כְּשֶׁרִין לְשִׁלְחוֹת, חוּץ מִחֲרַשׁ שׁוֹטֵה וְקָטָן — לְפִי 37
שְׂאִינָן בְּנֵי דַעַת, וְהַעֲכוּ"ם — לְפִי שְׂאִינָן בְּנֵי בְרִית, וְנֵאָמַר: 38
בֵּן תְּרִימוֹ גַּם אֶתָּם — לְרִבּוֹת הַשְּׁלִיחַ; וְיָמָה אֶתָּם בְּנֵי בְרִית, 39
אֶף שְׁלוּחֵיהֶם בְּנֵי בְרִית, לְהוֹצִיא אֶת הַעֲכוּ"ם. אֲבָל הַעֲבָד, 40
אֶף-עַל-פִּי שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְדָבָר שֶׁבְּמִמוֹן, הָרִי הוּא פְּסוּל 41
לְשִׁלְחוֹת הַקְדוּשִׁין וְהַגֵּט, לְפִי שְׂאִינָן בְּתוֹרַת גֵּטִין וְקְדוּשִׁין. 42
יח. שְׁלִיחַ הָאִישׁ שֶׁמְקַדֵּשׁ אוֹמֵר לָהּ: הָרִי אֶת מְקַדְּשָׁתָּהּ 43
לְפָלוּנִי בְּכֶסֶף זֶה אוֹ בְּשֹׁטֵר זֶה. אִם שְׁלִיחַ הָאִשָּׁה הוּא 44
שֶׁמְקַבֵּל הַקְדוּשִׁין, אוֹמֵר לוֹ: הָרִי פְּלוֹנִית שֶׁשְׁלַחְתָּהּ אוֹתָךְ 45
מְקַדְּשָׁתָּה לִי. וְהוּא אוֹמֵר לוֹ: קִדְּשָׁתִּיהָ לָךְ, אוֹ: אֲרִסְתִּיהָ לָךְ, 46
אוֹ: נִתְּנִיתִי לָךְ לָאִשָּׁה, וְכָל כִּיצָא בְּזֶה. וְכֵן הַמְקַדֵּשׁ עַל יָדִי 47
הָאֵב אוֹמֵר לוֹ: הָרִי בְּתָךְ פְּלוֹנִית מְקַדְּשָׁתָּה לִי. וְהוּא אוֹמֵר 48

הרי זו מקדשת למאון. היתה מבית שש ועד סוף עשר — 49
 בודקין את פי דעתה, אם מפרת ומבכנת עסקי הנשואין 50
 והקדושים — צריכה למאן, ואם לאו — אינה מקדשת 51
 למאון, ואינה צריכה למאן. 52
 ח. ביצד מקדשת למאון? שאם נתקדשה ולא רצתה לישב 53
 עם בעלה, צריכה למאן בפני שנים ולומר: איני רוצה בו, 54
 ויוצאה בלא גט, כמו שיתבאר בהלכות גרושין. וזו היא 55
 הנקראת מקאנת. ולמה יוצאה בלא גט? מפני שאין 56
 קדושיה קדושים גמורין מן התורה, אלא מדברי סופרים, 57
 והן תלוין: שאם ישיבה עם בעלה עד שגדלה — גמרו 58
 קדושיה, ונעשית אשת איש גמורה, ואינו צריך לחזר 59
 לקדשה אחר שגדלה; ואם לא רצתה לישב — צריכה 60
 למאן, ונמצא בלא גט. 61
 ט. חרש שנשא פקחת, וכן חרשת שנשאת לפקח — אין 62
 קדושיהן גמורין מן התורה, אלא מדברי סופרים. לפיכך, 63
 אם בא פקח וקדש אשת חרש הפקחת — הרי זו מקדשת 64
 לשני קדושים גמורין. ונותן גט, והיא מתרת לבעלה החרש. 65
 אבל השוטה שקדש פקחת, או פקח שקדש שוטה — אין 66
 באן קדושים כלל, לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים. 67
 י. סריס שקדש, בין סריס חמה בין סריס אדם, וכן אילנית 68
 שנחנקתה — הרי אלו קדושים גמורין. 69
 יא. טמטום ואנדרוגינוס שקדשו אשה, או שקדשן איש 70
 — הרי אלו קדושי ספק, וצריכין גט מספק. 71
 יב. המקדש אחת מן העריות — לא עשה כלום, שאין 72
 קדושים תופסין לערוה; חוץ מן הנדה, שהמקדש את הנדה 73
 — הרי זו מקדשת קדושים גמורין. ואין ראוי לעשות כן. 74
 יג. אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושים מאחר בפני 75
 בעלה — הרי זו מקדשת לשני; שהאשה שאמרה לבעלה 76
 בפניו: גרשתי — נאמנת. וזקקה אין אשה מעזה פניה 77
 בפני בעלה. אבל אם קדשה אחר שלא בפני בעלה — אין 78
 קדושים תופסין בה, עד שתביא ראיה שנתגרשה קדם 79
 שתקבל הקדושים. כל שלא בפניו — מעזה. 80
 יד. המקדש אחת מן השניות או מאסורי לאוין או מאסורי 81
 עשה, וכן יבם שקדש צרת יבמה — הרי זו מקדשת 82
 קדושים גמורין; חוץ מיבמה שנתקדשה לזר, שהיא מקדשת 83
 בספק. נסתפק לחכמים, אם הקדושים תופסין ביבמה כשאר 84
 חביבי לאוין, או אין קדושים תופסין בה פעררה. ואף-על-פי 85
 שאסור לו לכנס אחת מכל אלו, הרי זה מגרש בגט. 86
 טו. המקדש כותית או שפקה — אינן קדושים, אלא הרי 87
 היא אחר הקדושים כמו שהיתה קדם הקדושים. וכן עכו"ם 88
 ועבד שקדשו בת ישראל — אין קדושיהן קדושים. ישאל 89
 מומר שקדש, אף-על-פי שהוא עובד עבודת כוכבים ומזלות 90
 ברצונו — הרי אלו קדושים גמורים, וצריכה גט ממנו. 91
 טז. המקדש אשה שחציה שפקה וחציה בת חורין — 92
 אינה מקדשת קדושים גמורין עד שתשתחרר, וכיון 93
 שנשתחררה — גמרו קדושיה, כקדושי קטנה שגדלה, 94
 ואינו צריך לקדשה קדושים אחרים. בא אחר וקדשה אחר 95
 שנשתחררה — הרי זו ספק קדושים לשניהם. 96

רבות באחת. והוא, שיהיה בכסף — אם קדש בכסף — 1
 פרוטה לכל אחת ואחת. ויש לאחת מהן או לאחר לקבל 2
 הקדושים על ידי כלן מדעתן. 3
 ב. המקדש את האשה ונתן הקדושים מדעתה ביד חברה, 4
 ואמר לחברה כשנתן הקדושים בידיה: ואת נמי, או: וכן 5
 גם את, וכיוצא בזה — הרי שתיקו מקדשות. אבל אם נתן 6
 בידיה ואמר לה: ואת — הרי זו שקבלה הקדושים מקדשת 7
 בספק; שמה לא נתפסו אלא לראות מה בלבה, וכאלו אמר 8
 לה: ואת מה תאמרי בדבר זה? ולפיכך קבלה הקדושים 9
 היא, שהרי זה עדין שואלה לראות מה בלבה, ומפני זה 10
 היא ספק מקדשת. 11
 ג. אמר לה: התקדשי לי בדינר זה, נטלתו וזרקתו לפניו 12
 או לים או לאור או לדבר האבד — אינה מקדשת. אמרה 13
 לו: תנהו לאבא, או לאביך, או לאיש פלוני, ונתן — אינה 14
 מקדשת. ואם אמרה לו: תנהו לו שיקבלהו לי, ונתן — 15
 הרי זו מקדשת. 16
 ד. אמרה: הניחתי על הסלע — אינה מקדשת. ואם היה 17
 סלע שלה — מקדשת. היה סלע של שניהם — הרי זו 18
 מקדשת בספק. אמר לה: התקדשי לי בכפר זה, אמרה לו: 19
 תנהו לעני — אפלו היה עני הסמוך עליה, אינה מקדשת. 20
 תנהו לכלב — הרי זו אינה מקדשת. ואם היה הכלב שלה 21
 — מקדשת. ואם היה רץ אחריה לנשכה, ואמרה לו: תנהו 22
 לכלב זה — הרי זו ספק מקדשת. 23
 ה. היה מוכר פרות או פלים וכיוצא בהן, באה אשה 24
 ואמרה לו: תן לי מעט מאלו, ואמר לה: אם אתן לך תהי 25
 מקדשת לי — אם אמרה: הן, ונתן לה — הרי זו מקדשת; 26
 אבל אם אמרה לו: תן לי מהן, או: השלף לי, או דברים 27
 שענינם: לא תשחק עמי בדברים אלו, אלא תן לי בלבד, 28
 ונתן — אינה מקדשת. וכן אם היה שותה יין, ואמרה לו: 29
 תן לי כוס אחד, ואמר לה: אם אתן לך הרי את מקדשת 30
 לי בו, ואמרה: השקני השקות, או: תן, השקה, השלף — 31
 אינה מקדשת; שאין הדברים נראין אלא: השקני בלבד, 32
 ולא תשחק עמי בדבר אחר. 33
 ו. המקדש בעד אחד — אין חוששין לקדושים, ואף-על-פי 34
 ששניהם מודין. קל וחמר למקדש בלא עדים. המקדש 35
 בפסולי עדות של תורה — אינה מקדשת; בפסולי עדות 36
 של דברי סופרים, או בעדים שהן ספק פסולי תורה, אם 37
 רצה לכנס — חוזר ומקדש בכשרים, ואם לא רצה לכנס 38
 — צריכה גט ממנו מספק. ואפלו כפרה האשה והכחישה 39
 את העדים ואמרה: לא קדשתיני — כופין אותה לקח גט. 40
 וכן דין כל קדושי ספק: אם רצה לכנס — חוזר ומקדש 41
 ודאי, ואם לא רצה לכנס — צריכה גט ממנו מספק. 42
 ז. קטן שקדש — אין קדושי קדושים. אבל גדול שקדש 43
 את הקטנה היתומה, או קטנה שיצאה מרשות אביה, אם 44
 היתה פחותה מבית שש, אף-על-פי שהיא נבונה לחש 45
 ביותר ומפרת ומבכנת — אין כאן שם קדושים, ואינה 46
 צריכה למאן; ואם היתה מבית שש ושנים ולמעלה, אף- 47
 על-פי שהיא סכלה ביותר — הואיל ונתקדשה לדעתה, 48

22 לאחור שהגדיל — אינה מקדשת. שמחמת קדושין
23 הראשונים שלחן, שהיו קדושין פסולין.
24 כא. המקדש את האשה בכסף או בשטר, אינו צריך שיתן
25 הקדושין לתוך ידה; אלא בין שרצתה לזרק לה קדושיה,
26 וירקן — בין לתוך ידה בין לתוך חיקה, או לתוך חצרה
27 או לתוך שדה שלה — הרי זו מקדשת. היתה עומדת
28 ברשות הבעל, צריך שיתן לתוך ידה או לתוך חיקה. היתה
29 עומדת ברשות שהיא של שניהן, וזרק לה קדושיה מדעתה,
30 ולא הגיעו לידה או לחיקה הרי זו מקדשת קדושי ספק.
31 ואפלו אמרה לו: הנח קדושין על מקום זה, ואותו המקום
32 של שניהם — הרי אלו קדושי ספק.
33 כב. היו עומדים ברשות הרבים או ברשות שאינו של
34 שניהם, וזרק לה קדושיה: קרוב לו — אינה מקדשת;
35 קרוב לה — הרי זו מקדשת; מחצה על מחצה, או
36 שהיו ספק קרוב לו ספק קרוב לה, ואבדו קדם שיגיעו
37 לידה — הרי זו ספק מקדשת. ביצד הוא קרוב לו וקרוב
38 לה? כל שהוא יכול לשמר אותן, והיא אינה יכולה —
39 זה הוא קרוב לו. היא יכולה לשמר אותן, והוא אינו
40 יכול — זהו קרוב לה. שניהן יכולין לשמר אותן, או
41 שניהן אין יכולים לשמר אותן — זה הוא מחצה על
42 מחצה.

1 יז. ואי זו היא שפחה חרופה האמורה בתורה? זו מי
2 שחציה שפחה וחציה בת חורין שקדשה עבד עברי. ומי
3 שחציו עבד וחציו בן חורין שקדש בת חורין — הרי זו
4 ספק קדושין.
5 יח. שכור שקדש — קדושי קדושין, ואף-על-פי
6 שנשפתר הרבה. ואם הגיע לשכרותו של לוט — אין
7 קדושי קדושין. ומתישבין בדבר זה.
8 יט. המקדש בפחות מפרוטה — אינה מקדשת. קדשה
9 באכל או בכלי וכיוצא בו ששנה פחות מפרוטה — הרי
10 זו מקדשת בספק, וצריכה גט מספק; שמה דבר זה שנה
11 פרוטה במקום אחר. הא למדת, שכל המקדש בשנה כסף:
12 אם היה באותה המדינה שנה פרוטה — הרי אלו קדושי
13 ודאי, ואם אינו שנה פרוטה — הרי אלו קדושי ספק. וראה
14 לי, שאם קדש בתכשיל או בירק שאינו מתקיים וכיוצא
15 בהם, אם לא היה שנה פרוטה באותו המקום — אינה
16 מקדשת כלל; שהרי דבר זה אינו מגיע למקום אחר עד
17 שיפסד ויאבד, ולא יזה שנה פרוטה. ודבר של טעם הוא
18 זה, וראוי לסמוך עליו.
19 כ. המקדש אשה בפחות מפרוטה, או שקדש שתי נשים
20 בפרוטה, אף-על-פי ששלח סבלונות לאחר מכן — אינה
21 מקדשת. וכן קטן שקדש, אף-על-פי ששלח סבלונות

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום – ט"ו כ"א תמוז ה'תש"ע

61 שהחזיקו בה עולי בבל בלבד, שהוא מקזיב ולפנים. וכזיב
62 עצמה — כלחוצ. וכל הפרות הנמצאות מקזיב ולחוצ —
63 פטורין מן הדמאי, שחזקתן מפרות מקום שנמצאו בו.
64 ד. פרות שידוע שהן מפרות הארץ שהחזיקו בה עולי בבל,
65 אף על פי שהן נמצאות בסוריא, ואין צריך לומר בארץ
66 שהחזיקו בה עולי מצרים בלבד — הרי אלו חזבין בדמאי,
67 ומפרישין מהן תרומת מעשר ומעשר שני. לפיכך, הדבילה
68 השמנה שאין פחותה אלא בארץ שהחזיקו עולי בבל, וכן
69 התמרים הגדולים, והחרובין השוים, והארז הלכן ביותר,
70 והכמון הגדול — מתעשרין דמאי בכל ארץ ישראל
71 ובסוריא. וכן כל כיוצא בפרות אלו.
72 ה. החמרים שהביאו פרות לצור — חזבין בדמאי;
73 שחזקתן מהארץ שהחזיקו עולי בבל, שהיא הקרובה לה.
74 והארז — אין חוששין לו, אלא כל הארז הנמצא חוצה
75 לארץ שהיא קרובה לארץ שהחזיקו עולי בבל — פטור
76 מן הדמאי, אלא אם כן היה נכר, כמו שבארנו.
77 ו. הלוקח מבצלי אוצרות בצור — פטור מן הדמאי, ואין
78 אומרין שמה מפרות הארץ אצרו. וכן חמור יחיד שנכנס
79 לצור והוא טעון פרות — פטור מן הדמאי, שחזקתן
80 משדה העיר.

יום ראשון ט"ו תמוז ה'תש"ע

הלכות מעשר

פרק שלשה עשר

43 יום ראשון ט"ו תמוז ה'תש"ע
44
45
46 א. פרות שחזקתן מן ההפקר, כגון השיתין והרימין
47 והעזרדין ובנות שום ובנות שקמה והגפנין ונובלות תמרה,
48 והן שעדיין לא הטילו שאור, הנצפה והכסבר וכיוצא בהן
49 — פטורין מן הדמאי, והלוקחן מעם הארץ — אינו צריך
50 להפריש מהן תרומת מעשר ולא מעשר שני, מפני שחזקתן
51 מן ההפקר. אפלו אמר לו עם הארץ: אינם מעשרין —
52 הרי אלו פטורין מן המעשרות, עד שידע לו שהן מן
53 השמור.
54 ב. הבכורות והספלות: שבבקעה — פטורין מן הדמאי,
55 ושבגנה — חזבין, מפני שהן נשמרין. ואלו הן הבכורות:
56 כל הפרות שבכרו עד שלא הושיבו שומר על הבקעה
57 לשמר פרותיה. והספלות הן הפרות שישארו אחר שיקפלו
58 המקצועות שבשדות וניחום בלא שומר. וכן החמץ העשוי
59 מן התמרים — פטור מן הדמאי.
60 ג. כשגזרו על הדמאי — לא גזרו אלא על פרות הארץ

טחינין — חֵיב בְּדִמְאִי. אֲכַל הַלֹּקֶחַ מוֹרִיס שֵׁישׁ בּוֹ יֵינן, או 49
אֲלוֹתֵינִית, או שֶׁלֶקַח טְחִינִין — הָרִי אֱלוֹ פְּטוּרִין מִן הַדִּמְאִי; 50
שֶׁלֹא גָזְרוּ עַל תַּעֲרֶכֶת דִּמְאִי. וְאִם הָיָה הַדָּבָר שֶׁחֵיב בְּדִמְאִי 51
שֶׁנִּתְעָרַב כְּגוֹן תְּכָלִין וְשֹׁאֹר, הוּאִיל וְטַעְמוֹ נִכָּר — אֵינָן 52
בְּטָלִים, וְנִמְצָאָת כָּל הַתַּעֲרֶכֶת חֵיבָת בְּדִמְאִי. 53

יט. כָּל אֱלוֹ הַפְּטוּרִין מִן הַדִּמְאִי שֶׁלֹא גָזְרוּ עֲלֵיהֶם, אִם 54
הִתְקִינָן דִּמְאִי וְהִפְרִישׁ מֵהֶם תְּרוּמַת מַעֲשֹׂר וּמַעֲשֹׂר שְׁנִי — 55
מֵה שֶׁעָשָׂה עֲשׂוֹי. אֲכָל אִם תִּקֵּן אֶת הַדִּמְאִי בְּדִמְאִי וְהִפְרִישׁ 56
מִמֶּנּוּ תְּרוּמָה גְּדוּלָּה וּמַעֲשֻׂרוֹת, או שֶׁתִּקֵּן אֶת הַדִּמְאִי בְּדִמְאִי 57
— לֹא עָשָׂה כְּלוּם. 58

כ. כָּל הָעֵיר מוֹכְרִין וְדָאִי וְאֶחָד מוֹכֵר דִּמְאִי, וְלִקַּח וְאֵין 59
יָדוּעַ מִמֵּי לֶקַח — בֵּיצַד מִתֵּקֵן? מִפְּרִישׁ תְּרוּמָה וְתְרוּמַת 60
מַעֲשֹׂר וְנוֹתֵנָן לִכְהֵן, וּמִפְּרִישׁ מַעֲשֹׂר שְׁנִי בִלְבָד, וְהָרִי הוּא 61
כִּמַּעֲשֹׂר שְׁנִי שֶׁל דִּמְאִי. 62

כא. וְכֵן אִם הָיוּ לִפְנֵינוּ שְׁתֵּי קָפוֹת, אַחַת טָבֵל וְאַחַת מִתֵּקֵן, 63
וְאֶבְדָּה אַחַת מֵהֶם — הָרִי זֶה מִפְּרִישׁ מִן הַשְּׁנִיָּה תְּרוּמָה 64
גְּדוּלָּה וְתְרוּמַת מַעֲשֹׂר וְנוֹתֵנָן לְכָל כְּהֵן שִׁירְצָה, וּמִפְּרִישׁ 65
מַעֲשֹׂר שְׁנִי בִלְבָד בְּדִמְאִי. 66

יום שני ט"ז תמוז ה'תש"ע

פרק ארבעה עשר

א. הַלֹּקֶחַ מִן הַסִּטּוֹן וְחִזּוֹר וְלִקַּח מִמֶּנּוּ פַּעַם שְׁנִיָּה — לֹא 69
יַעֲשֶׂר מִזֶּה עַל זֶה, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מִין אֶחָד, אֲפֹלוּ מִקְּפָה 70
אַחַת, אֵף עַל פִּי שֶׁמִּכִּיר אֶת הַחֲבִית שֶׁהִיא הִיא. מִפְּנֵי 71
שֶׁהַסִּטּוֹן לֹקַח מֵאֲנָשִׁים הֶרְבֵּה וּמוֹכֵר, וְשִׁמָּא לִקַּח זֶה 72
שֶׁמִּכֵּר תַּחֲלָה מֵעַם הָאָרֶץ שִׁפְרוּתֵי דִמְאִי, וְזֶה שֶׁלֶקַח בְּסוֹף 73
מִחֲבֵר שִׁפְרוּתֵי מִתְקַנִּין, וּיְכַבֵּר בְּאַרְגֵּנוּ שָׂאִין מַעֲשִׂרִין מִן 74
הַחֵיב עַל הַפְּטוּר וְלֹא מִן הַפְּטוּר עַל הַחֵיב. וְאִם אָמַר 75
הַסִּטּוֹן: מִשָּׁל אֶחָד הֵן — נִגָּאֵן. 76

ב. הָיָה מוֹכֵר כְּשׁוֹת אוֹ יָרֵק, וְהָן מִבִּיאִין וְצוֹכְרִין לִפְנֵינוּ — 77
הַלֹּקֶחַ מִמֶּנּוּ מַעֲשֹׂר מִכָּשׁוֹת וּכְשׁוֹת, וּמִכָּל אֲגֵדָה וְאֲגֵדָה, 78
וּמִכָּל תַּמְרָה וְתַמְרָה. 79

ג. הַלֹּקֶחַ מִבְּעַל הַבֵּית וְחִזּוֹר וְלִקַּח מִמֶּנּוּ שְׁנִיָּה — מַעֲשֹׂר 80
מִזֶּה עַל זֶה, אֲפֹלוּ מִשְׁתֵּי קָפוֹת, אֲפֹלוּ מִשְׁתֵּי עֲזָרוֹת; 81
שֶׁחֲזָקָתוֹ שָׂאִינוּ מוֹכֵר אֶלָּא מִשָּׁלוֹ. 82

ד. בְּעַל הַבֵּית שֶׁהָיָה מוֹכֵר יָרֵק בְּשׁוּק: בְּזִמָּן שֶׁמִּבִּיאִין לוֹ 83
מִגְנוֹתָיו — מַעֲשֹׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל; וּבְזִמָּן שֶׁמִּבִּיאִין לוֹ 84
מִגְנוֹת אַחֲרוֹת, אִם לִקַּח מִמֶּנּוּ וְחִזּוֹר וְלִקַּח מִמֶּנּוּ פַּעַם שְׁנִיָּה 85
— לֹא יַעֲשֶׂר מִזֶּה עַל זֶה. 86

ה. הַלֹּקֶחַ פֶּת מִן הַנִּחְתּוּם — לֹא יַעֲשֶׂר מִן הַחֲמָה עַל 87
הַצּוֹנָנֶת; שָׂאִנִי אוֹמֵר: חֲטִים שֶׁל אֶמֶשׁ הָיוּ מִשָּׁל אֶחָד, וְשֶׁל 88
הַיּוֹם מִשָּׁל אֶחָד. 89

ו. הַלֹּקֶחַ מִן הַפֶּלֶטֶר, אֵף עַל פִּי שֶׁהָן דְּפוּסִין הֶרְבֵּה — 90
מַעֲשֹׂר מֵאֶחָד עַל הַכֹּל; שֶׁהַנִּחְתּוּם שֶׁמוֹכֵר לְמַנְפּוֹל עוֹשֶׂה 91
עֶסֶת דְּפוּסִין הֶרְבֵּה. אֲכָל הַלֹּקֶחַ מִן הַמַּנְפּוֹל — מַעֲשֹׂר 92

מִכָּל דְּפוּס וְדְפוּס; שֶׁהַמַּנְפּוֹל לֹקַח מִשְׁנֵי נִחְתּוּמִין. 93

ז. תִּשְׁעָה מַנְפּוֹלִין שֶׁלֶקְחוּ מַעֲשֶׂרָה נִחְתּוּמִין, הוּאִיל וְאֶחָד 94

ז. הַלֹּקֶחַ מִבְּעַלִּי אוֹצֵר בְּצִידוֹן — חֵיב בְּדִמְאִי, מִפְּנֵי 1
שֶׁקְרוּבָה הִיא יוֹתֵר מִצוֹר, שֶׁחֲזָקָתָה שְׂאוֹצְרִין מִפְּרוֹת הָאָרֶץ 2
שֶׁחֲזָקָתוֹ עוֹלִי בְּכָל. אֲכָל הַלֹּקֶחַ מִן הַחֲמָרִים בְּצִידוֹן — 3
פְּטוּר מִן הַדִּמְאִי, מִפְּנֵי שֶׁחֲזָקָתוֹ שֶׁמִּבִּיאִין מִחוּצָה לָאָרֶץ. 4

ח. הַלֹּקֶחַ מִן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים בָּאָרֶץ שֶׁחֲזָקָתוֹ עוֹלִי בְּכָל, 5
אִם הָיָה תֵּגֵר עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁלֹקַח מִיִּשְׂרָאֵל — הָרִי פְּרוּתֵי 6
דִּמְאִי. לְפִיכָךְ, בְּרֹאשׁוֹנָה, בְּזִמָּן שֶׁהָיָה רַב אָרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּיָד 7
יִשְׂרָאֵל, הַלֹּקֶחַ מִכָּל תֵּגֵר עוֹבֵד כּוֹכְבִים — מַעֲשֹׂר דִּמְאִי, 8
כִּלְוֶקַח מֵעַם הָאָרֶץ. 9

ט. אִי זֶהוּ תֵּגֵר? זֶה שֶׁהִבִּיא שְׁתֵּים וְשֹׁלֵשׁ פַּעַמִּים. אֲכָל אִם 10
הִבִּיא פַּעַם אַחַת, אֲפֹלוּ הִבִּיא שְׁלֹשׁ מִשְׁוֹאוֹת בְּבַת אַחַת, או 11
שֶׁהִבִּיא הוּא וּבְכֵן וּפּוֹעֵל — עֲדִין לֹא הִחֲזֹק תֵּגֵר. 12

י. כִּשְׁגָזְרוּ עַל הַדִּמְאִי — לֹא גָזְרוּ עַל פְּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ 13
שֶׁנִּכְנְסוּ לָאָרֶץ. 14

יא. פְּרוֹת הָאָרֶץ שָׂרְבוּ עַל שֶׁל חוּצָה לָאָרֶץ — הָרִי אֱלוֹ 15
חֵיבִין בְּדִמְאִי. וְשֶׁל חוּצָה לָאָרֶץ שָׂרְבוּ עַל פְּרוֹת הָאָרֶץ, וְכֵן 16
דְּבָרִים שֶׁחֲזָקָתוֹ תְּדִיר מִחוּצָה לָאָרֶץ, כְּגוֹן אֲגוּזִים 17
וְדִרְמִסְקָעוֹת — הָרִי אֱלוֹ פְּטוּרִין מִן הַדִּמְאִי. 18

יב. לֹא הִלְכוּ חֲכָמִים בְּפְרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ לֹא אַחֵר הַמִּרְקָא 19
וְלֹא אַחֵר הַטַּעַם וְהָרִיחַ, אֶלָּא אַחֵר הָרֵב: כָּל שָׂרְבוּ לוֹ — 20
מֵתָר, וְשֶׁלֹא רָבוּ לוֹ — אָסוּר. בֵּיצַד? רָבוּ בְּעִיר אֲכָל לֹא 21
בְּמִדְיָה, או שָׂרְבוּ בְּמִדְיָה וְלֹא רָבוּ בְּעִיר; בְּהָר וְלֹא רָבוּ 22
בְּבִקְעָה, בְּבִקְעָה וְלֹא בְּהָר; רָבוּ לְחִנְיָה וְלֹא לְבַעַל הַבֵּית, 23
לְבַעַל הַבֵּית וְלֹא לְחִנְיָה; זֶה שָׂרְבוּ בוֹ — מֵתָר, וּמִקּוֹם שֶׁלֹא 24
רָבוּ בוֹ — חֵיב בְּדִמְאִי. 25

יג. רָבוּ פְּרוֹת חוּצָה לָאָרֶץ בְּשׁוּק וְנִתְמַעְטוּ — חִזּוֹר הַשּׁוּק 26
לִישְׁנוֹ, וְהַלֹּקֶחַ מִמֶּנּוּ — חֵיב בְּדִמְאִי. 27

יד. וְאֱלוֹ דְּבָרִים שֶׁלֹא גָזְרוּ עֲלֵיהֶן בְּשַׁעַת שְׁגָזְרוּ עַל הַדִּמְאִי: 28
הַלֹּקֶחַ פְּרוֹת לְזִרְיָה אוֹ לְהַאֲכִיל לְבַהֲמָה, קָמַח לְעוֹרוֹת אוֹ 29
לְמִלּוּגְמָא אוֹ לְרִטְיָה, שֶׁמֶן לְהַדְלִקַת הַנֵּר אוֹ לְסוֹף בוֹ אֶת 30
הַפְּלִים, יֵינן לְקִילוֹר, וְחִלַּת עִם הָאָרֶץ, וְהַמִּדְמַעַ, וְהַלִּקּוֹת 31
בְּכֶסֶף מַעֲשֹׂר שְׁנִי, וְשִׁירֵי הַמִּנְחוֹת, וְתוֹסֶפֶת הַבְּכוּרִים. כָּל 32
אֱלוֹ פְּטוּרִים מִן הַדִּמְאִי, וְכִיּוֹן שֶׁאָמַר לוֹ עִם הָאָרֶץ: מִתְקַנִּין 33
הֵם — אֵינוֹ צָרִיף לַעֲשֹׂר. 34

טו. הַלֹּקֶחַ פְּרוֹת לְאֲכִילָה וְנִמְלֵף עֲלֵיהֶם לְבַהֲמָה — הָרִי 35
זֶה לֹא יִמְכֹּר לְעוֹבֵד כּוֹכְבִים, וְלֹא יֵאֲכִיל לְבַהֲמָה, אֲפֹלוּ 36
לְבַהֲמַת אַחֲרִים, עַד שִׁיתְקַנְגֵם דִּמְאִי. 37

טז. שֶׁמֶן עֵרֵב — פְּטוּר מִן הַדִּמְאִי, שָׂאִין חֲזָקָתוֹ לְאֲכִילָה. 38
שֶׁמֶן שֶׁלֶקַח הַסּוֹרֵק לְתַתּוֹ בְּצֶמֶר — פְּטוּר מִן הַדִּמְאִי, מִפְּנֵי 39
שֶׁהוּא נִבְלָע בְּצֶמֶר. אֲכָל שֶׁמֶן שֶׁלֹקַח הָאוֹרֵג לְסוֹף בֵּין 40
אֲצַבְעוֹתָיו — חֵיב בְּדִמְאִי, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִבְלָע בְּגוֹפּוֹ, וְסִיכָה 41
הִיא כְּשֶׁתִּיָּה בְּכָל מְקוֹם. 42

יז. עוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁשָּׂאֵל מִיִּשְׂרָאֵל לְתֵן לוֹ שֶׁמֶן עַל מִכְתּוֹ 43
— אָסוּר בְּדִמְאִי, וּמֵתָר בְּדִמְאִי. נִתֵן הָעוֹבֵד כּוֹכְבִים שֶׁמֶן 44
עַל גְּבִי טָבֵלָא לְהַתְעַגֵּל עֲלֵיהֶּ — מַשְׁעֲמַד מֵתָר לִישְׂרָאֵל 45
לִישָׁב אַחֲרָיו. 46

יח. מִי שֶׁנִּפְּל שֶׁמֶן דִּמְאִי עַל בְּשָׂרוֹ — מְשַׁפְּשָׁפוּ וְאֵינוֹ 47
חוֹשֵׁשׁ. הַלֹּקֶחַ יֵינן לְמוֹרִיס אוֹ לְאֲלוֹתֵינִית, או קְטָנוֹת לַעֲשׂוֹת 48

1 מהן לקח משנים, כל הלוקח מאחד מן התשעה — מעשר
2 מפל דפוס ודפוס.
3 ח. הלוקח מן העני, וכן העני שנתנו לו פרוסות פת או
4 פלחי דבלה — מעשר מפל אחת ואחת. ובתמרים
5 ובגרוגרות — בולל הכל ומעשר. אימתי? בזמן שהמתנה
6 מרבה; אבל במועטת — מעשר מפל מתנה ומתנה.
7 ט. שחק את הפת וצפא פורין, ואת הגרוגרות וצפאן
8 דבלה — מעשר מאחד על הכל.
9 י. פועלים או אורחים שהיו מסבין ואוכלין, והותירו
10 פרוסות — מעשר מפל אחת ואחת.
11 סלקו. להו הלכות מעשר בסיפתא דשמא

יום שלישי י"ז תמוז ה'תש"ע

הלכות מעשר שני ונטע רבעי

12 יש בכללן תשע מצות. שלש מצות עשה, ושש מצות לא
13 תעשה, וזהו פרטן: (א) להפריש מעשר שני. (ב) שלא
14 להוציא דמיו בשאר צרכי בני אדם חוץ מאכילה ושתייה
15 וסיכה. (ג) שלא לאכלו בטמאה. (ד) שלא לאכלו באינינו.
16 (ה) שלא לאכל מעשר שני של דגן חוץ לירושלים. (ו) שלא
17 לאכל מעשר תירוש חוץ לירושלים. (ז) שלא לאכל מעשר
18 יצהר חוץ לירושלים. (ח) להיות נטע רבעי בלו קדש, ודינו
19 להאכל בירושלים לבצלו כמעשר שני לכל דבר. (ט)
20 להתודות ודוי המעשר.
21 ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

22 א. אחר שמפרישין מעשר ראשון בכל שנה מפרישין
23 מעשר שני, שנאמר: עשר תעשר את כל תבואת ורצה.
24 וקשנה שלישית וששית מפרישין מעשר עני חלף מעשר
25 שני, כמו שבארנו.
26 ב. באחד בתשרי הוא ראש השנה למעשר תבואות
27 וקטניות וירקות. וכל מקום שנאמר ראש השנה, הוא אחד
28 בתשרי. ובחמשה עשר בשבט הוא ראש השנה למעשר
29 האילנות. כיצד? תבואה וקטניות שהגיעו לעונת המעשרות
30 לפני ראש השנה של שלישית, אף על פי שנגמרו ונאספו
31 בשלישית — מפרישין מהן מעשר שני. ואם לא באו
32 לעונת המעשרות אלא לאחר ראש השנה של שלישית —
33 מפרישין מהן מעשר עני. וכן פרות האילן שבאו לעונת
34 המעשרות קדם חמשה עשר בשבט של שלישית, אף על
35 פי שנגמרו ונאספו אחר פן בסוף שנה שלישית —
36 מתעשרין לשעבר, ומפרישין מהן מעשר שני. וכן אם באו
37 לעונת המעשרות קדם חמשה עשר בשבט של רביעית, אף
38 על פי שנגמרו ונאספו ברביעית — מפרישין מהן מעשר
39 עני. ואם באו לעונת המעשרות אחר חמשה עשר בשבט
40 — מתעשרין להבא.
41 ג. והחרובין, אף על פי שחננו פרותיהן קדם חמשה עשר
42 בשבט — מתעשרין להבא, הואיל ומתעשרות מדברי

43 סופרים. יראה לי, שאין הדברים אמורין אלא בחרובי
44 צלמונה וכיוצא בהן, שאין ראויין למאכל רב האדם, והן
45 הן שמתעשרות מדברי סופרים; אבל שאר החרובין —
46 יראה לי, שהן כשאר פרות האילן.
47 ד. הירק — בשעת לקיטתו עשורו. כיצד? אם נלקט ביום
48 ראש השנה של שלישית, אף על פי שבא לעונת המעשרות
49 ונגמר בשנה — מפרישין ממנו מעשר עני. ואם נלקט
50 ברביעית — מעשר שני.
51 ח. וכן האתרוג בלבד משאר פרות האילן — הרי הוא
52 כירק והולכין אחר לקיטתו, בין למעשר בין לשביעית.
53 כיצד? אם נלקט בשלישית אחר חמשה עשר בשבט —
54 מפרישין ממנו מעשר עני, אף על פי שנגמר בשנה. וכן
55 אם נלקט ברביעית קדם חמשה עשר בשבט — מפרישין
56 ממנו מעשר עני. נלקט ברביעית אחר חמשה עשר בשבט
57 — מפרישין ממנו מעשר שני.
58 ו. ואף על פי שהולכין אחר לקיטתו, אתרוג בת ששית
59 שנכנסה לשביעית, אפלו היתה נזית ונעשת ככפר —
60 תיבת במעשרות.
61 ז. האבינות של צלף — נותנין עליהן חמרי אילן וחרמי
62 ורעים: שאם היו משנה שניה שנכנסה לשלישית, ונלקטו
63 קדם חמשה עשר בשבט — מפרישין מעשר ראשון, ואחר
64 כף מפריש מעשר אחר ופודהו, ואחר שפודהו נותנו לעניים
65 ואוכל פדיונו בתורת מעשר שני, ונקצא כמי שהפריש
66 מעשר שני ומעשר עני.
67 ח. הארז והדחן והפרגין והשמשמן, אף על פי שהשרישו
68 קדם ראש השנה — אין הולכין בהן אלא אחר גמר הפרי,
69 ומתעשרין להבא. וכן פול המצרי, אף על פי שמקצתו
70 השריש לפני ראש השנה ומקצתו לאחריו — צובר גרנו
71 לתוכו ותורם ומעשר מן הכל באחד, שהכל הולך אחר גמר
72 הפרי.
73 ט. הבצלים הסריסים שמנע מהם מים שלשים יום לפני
74 ראש השנה, ושל בעל שמנע מהם שלש עונות לפני ראש
75 השנה — מתעשרין לשעבר. מנע מהם פחות מכאן, אף
76 על פי שהתחילו ליבש קדם ראש השנה — מתעשרין
77 להבא.
78 י. פול המצרי שהביא שליש לפני ראש השנה: אם ורעו
79 לזרע — מתעשר לשעבר, ורעו לירק — מתעשר להבא.
80 ורעו לזרע ולירק, או שורעו לזרע וחשב עליו לירק —
81 מעשר מזרעו על ירקו ומירקו על ורעו. לא הביא שליש
82 לפני ראש השנה: אם ורעו לזרע — ורעו מתעשר לשעבר,
83 וירקו בשעת לקיטתו עשורו. והוא שלקט ממנו לפני ראש
84 השנה; אבל אם לקט ממנו אחר ראש השנה — בין ירקו
85 בין ורעו מתעשר להבא. ורעו לזרע וחשב עליו לירק —
86 הולכין אחר מחשבתו. ורעו לירק וחשב עליו לזרע — אין
87 מחשבת זרע חלה עליו, אלא אם פן מנע ממנו שלש אריות.
88 והוא שהביא שליש לפני ראש השנה; אבל אם לא הביא
89 שליש אלא לאחריו — אף על פי שלא נמנע מלארות ממנו
90 שלש אריות. ורעו לזרע ועשה בלו קצצין גמורים לפני

אין פודין אותו שם, ואין מחללין אותו ואין מוכרין אותו. 47
ואם נכנס בירושלים אף בזמן הזה — אין מוציאין אותו 48
משם, ומניחים אותו שם עד שירקב. וכן אם עבר והוציאו 49
משם — מניחין אותו עד שירקב. לפיכך אין מפרשים 50
מעשר שני בירושלים בזמן הזה, אלא מוציאין את הפרות 51
בטבלן חוץ לעיר, ומפרישין אותו שם ופודהו. ואם 52
הפרישו שם בזמן הזה — ירקב. 53
ה. כל האוכל כזית מעשר שני או ששטה ממנו רביעית יין 54
חוץ לחומת ירושלים — לוקה; שנאמר: לא תוכל לאכל 55
בשעריך מעשר דגנך תירשך ויצהרך וגומר. ולוקה על כל 56
אחד ואחד בפני עצמו. לפיכך, אם אכל שלשתן חוץ 57
לחומה — לוקה שלש מלקיות. שנאמר: ואכלת לפני יי 58
אלהיך מעשר דגנך תירשך ויצהרך, ונאמר: לא תוכל לאכל 59
בשעריך מעשר דגנך וגומר. למה פירשן, ולא אמר לא 60
תאכלם בשעריך? לחיוב על כל אחד ואחד בפני עצמו. 61
ו. אינו לוקה מן התורה עד שיאכלנו אחר שנכנס לחומת 62
ירושלים. שנאמר: לא תוכל לאכל בשעריך וגומר, ואכלת 63
לפני יי אלהיך; כיון שנכנס למקום אכילתו ואכלו בחוץ 64
— לוקה. אבל אם אכלו קדם שיכנסו לירושלים — מכין 65
אותו מפת מדרות מדבריהם. 66
ז. מקצת מעשר בפנים ומקצתו מבחוץ: האוכל מזה שעדין 67
לא נכנס — מכין אותו מפת מדרות; והאוכל בחוץ מזה 68
שנכנס — לוקה. 69
ח. אין פודין מעשר שני בירושלים אלא אם כן נטמא; 70
שנאמר: כי ירחק ממך המקום — ברחוק מקום הוא נפדה, 71
ואינו נפדה בקרוב מקום. הנה הוא בפנים ומשאו בחוץ, 72
אפלו הנה אוחו אותו בקנה, הואיל ולא נכנס המעשר — 73
הרי זה מתר לפדותו שם בצד החומה. 74
ט. מעשר שני שנכנס לירושלים, אפלו של דמאי, אסור 75
להוציאו משם; שפיר קלטוהו מחיצות. וכן פרות הנלקחין 76
בכסף מעשר; שנאמר: ואכלת לפני יי אלהיך. עבר והוציאן 77
או שיצאו בשגגה — יחזרו ויאכלו בירושלים. וקליטת 78
מחיצות — מדבריהם. אפלו מעשר שאין בחמשו שנה 79
פרוטה, שהוא מדבריהם — מחיצות קולטות אותו ואסור 80
להוציאו. אבל מעות מעשר שני — נכנסין לירושלים 81
ויוצאין. 82
י. פרות שנגמרה מלאכתן ועברו בתוך ירושלים ויצאו — 83
אינו יכול להוציא עליהן מעשר שני מפרות אחרות שלא 84
נכנסו לירושלים, אלא יחזר מעשר שני שלהן ויאכל 85
בירושלים, ואינו נפדה בחוץ. אפלו עשה כל הפרות האלו 86
מעשר שני אחר שיצאו על פרות אחרות שלא נכנסו — 87
יחזרו ויאכלו בירושלים. חמר הוא במחיצות ירושלים, 88
הואיל וקלטו — קלטו. 89
יא. פרות שלא נגמרה מלאכתן שעברו בירושלים ויצאו, 90
כגון סלי ענבים לגת וסלי תאנים במקצה — מתר לפדות 91
מעשר שני שלהם בחוץ. וכן פרות דמאי, אף על פי 92
שנגמרה מלאכתן ועברו בירושלים ויצאו — פודין מעשר 93
שני שלהן בחוץ. 94

ראש השנה — וזרעו מתעשר לשעבר, וירקו בשעת 1
לקיטתו. מקצתו עשה קצצין גמורין ומקצתו לא עשה — 2
זה שאמרו: צובר גרנו לתוכו, ונמצא מעשר מזרעו על ירקו 3
ומירקו על זרעו. 4
יא. פרות שנה שניה שנתערבו בפרות שלישית, או של 5
שלישית ברביעית — הולכין אחר הרב. מקצה למקצה — 6
מפריש מעשר שני מן הכל, אבל לא מעשר עני; שמעשר 7
שני חמור, שהרי הוא קדש, ומעשר עני חל. וכן פרות שהן 8
ספק אם פרות שניה הם או פרות שלישית — מפריש מהן 9
מעשר שני. 10
יב. כל הפטור ממעשר ראשון — פטור מן השני ומן 11
העני; וכל שחייב בראשון — חייב בשניהם. וכל התורם 12
— מוציא מעשר; וכל שאינו תורם — אינו מוציא מעשר 13
זה. כל מי שאם תרם — תרומתו תרומה, כף אם עשר 14
מעשר זה — הרי הוא מעשר; וכל מי שאין תרומתו 15
תרומה, כף אם הוציא מעשר זה — אינו מעשר. 16
יג. פרות שהוציא מהן מעשר ראשון קדם שיקבעו למעשר 17
— הרי זה אוכל מהן צראי קדם שיוציא מעשר שני; שאין 18
הראשון קובע לשני. אבל משנקבעו למעשר, אף על פי 19
שהוציא את הראשון — אסור לאכל מהן צראי עד שיוציא 20
את השני או את מעשר עני. 21
יד. מעשר שני, הואיל וטעון הבאת מקום — אין מביאין 22
אותו מחוצה לארץ, בכבוד בהמה. לפיכך לא חייבו 23
להפריש מעשר שני בסוריא. ויראה לי, שמעשר שני 24
שמפרישים בארץ שנער ובמצרים — פודין אותו ומביאין 25
דמיו לירושלים. וכן יראה לי, שלא חייבו מקומות אלו 26
במעשר שני אלא כדי לקבוע מעשר עני, כדי שיהיו עניי 27
ישראל סומכים עליהם. 28

יום רביעי י"ח תמוז ה'תש"ע

פרק שני

א. מעשר שני נאכל לבעליו לפני מחומת ירושלים; 31
שנאמר: ואכלת לפני יי אלהיך במקום אשר יבחר לשכן 32
שמו שם וגומר. ונוהג בפני הבית ושלל בפני הבית, אבל 33
אינו נאכל בירושלים אלא בפני הבית. שנאמר מעשר דגנך 34
תירשך ויצהרך ובכלת בקרך וצאנך; מפי השמועה למדו: 35
מה בכור אינו נאכל אלא בפני הבית, אף מעשר שני לא 36
יאכל אלא בפני הבית. 37
ב. מדת חסידות, שפודין מעשר שני בזמן הזה בשויו, 38
כדרך שפודין אותו בפני הבית. והורו הגאונים, שאם רצה 39
לפדות שוה מנה בפרוטה לכתחלה בזמן הזה — פודה. 40
לא יהיה זה חמור מן הקדש. ומשליך הפרוטה לים הגדול. 41
ג. וכן אם חלל מעשר שוה מנה על שנה פרוטה מפרות 42
אחרות — הרי זה מחלל. ושורף את הפרות שחלל עליהם, 43
כדי שלא יהיו תקלה לאחרים. כפודין נטע רבעי בזמן הזה, 44
כמו שבארנו בהלכות אסורי מאכלות. 45
ד. כשם שאין אוכלין מעשר שני בזמן הזה בירושלים, כך 46

ה. האוכל מעשר שני באנינות של תורה — לוקה; 46
שנאמר: לא אכלתי באני ממנו. והוא שיאכלנו במקום 47
אכילתו, בירושלים; אבל אם אכלו בחוץ באנינות, או 48
שאכלו בפנים באנינות של דבריהם — מכין אותו מכת 49
מרדות. 50

ו. אינהו אונו? זה המתאבל על אחד מן הקרובים שהוא 51
חייב להתאבל עליהן. וביום המיתה — הוא אונו מן 52
התורה, ובלילה — אונו מדבריהן. שנאמר: ואכלתי חטאת 53
היום היטיב בעיניי; היום — אסור, ולילה — מותר. 54
נשתתה המת ימים רבים ואחר כך נקבר — כל אותן 55
הימים שאחר יום המיתה עד יום הקבורה הוא אונו 56
מדבריהן. ואין יום הקבורה תופש לילו. 57

ז. ולא מעשר שני בלבד, אלא כל הקדשים בלן אם אכלן 58
באנינות של תורה — לוקה; ובאנינות של דבריהן — 59
מכין אותו מכת מרדות. 60

ח. אין נוהגין פרות מעשר שני לעם הארץ, ולא פרות 61
הנלקחות במעות מעשר, ולא מעות מעשר, מפני שהוא 62
בחזקת טמאה. ומתיר לאכל מעשר שני של דמאי באנינות, 63
ולתנו לעם הארץ; והוא שיאכל כנגדו. אין מפקדין מעשר 64
שני אפלו אצל חבר, שמה ימות ונמצא המעשר תחת יד 65
בנו עם הארץ; אבל מפקידים מעשר שני של דמאי אצל 66
עם הארץ. 67

ט. מעשר שני אסור לאבד אפלו מעוטו בדרךים, אלא 68
מוליכו כל שהוא או מוליך דמיו לירושלים. ומתיר לאבד 69
מעוט מעשר שני של דמאי בדרךים. וכמה הוא מעוט? 70
פחות מכגורגרת, בין באכל שלם בין בפרוס. אבל כגורגרת 71
— אין מאבדין אותו. והמפריש מעשר שני של דמאי 72
פחות מכגורגרת — הרי זה נותנו לעם הארץ ואוכל כנגדו; 73
אבל לא יפרישונו לכתחלה לאבדו, שאין מפרישין לאבד. 74
י. מעשר שני נתן לאכילה ושתיה; שנאמר: ואכלת לפניי 75
ויאלהיך. וסיכה — כשתיה. ואסור להוציא בשאר צרכיו, 76
כגון לקח בו פלים ובגדים ועבדים; שנאמר: לא נתתי ממנו 77
למת. כלומר, לא הוצאתי אותו בדבר שאינו מקים את 78
הגוף. ואם הוציא ממנו בשאר דברים, אפלו בדבר מצוה, 79
כגון שלקח ממנו ארון ותכריכין למת מצוה — הרי זה 80
אוכל כנגדו בתורת מעשר. 81

יא. מעשר — אוכל דבר שדרכו להאכל, ושותה דבר 82
שדרכו לשתות, וסך דבר שדרכו לסוף. ולא יסוף יין וחמץ, 83
אבל סך הוא את השמן. ולא יסחט את הפרות להוציא מהן 84
משקין, חוץ מזיתים וענבים בלבד. ואין מפטמין את 85
השמן, אבל מפטמין את הזין. ואין מחזיבין אותו לאכל 86
פת שעפשה ושמן שנסרח, אלא ביון שנפסל מאכל אדם 87
פקעה קדשה ממנו. 88

יב. כל שמתיר לזרים לאכלו בתרומה, כן מותר במעשר שני 89
לאכלו בתורת חלין. שמרים של מעשר שני שנתן עליהם 90
מים — ראשון אסור במעשר, ושני מותר בחלין. ושל דמאי 91
— אפלו ראשון מותר. 92

יב. פרות מעשר שני שנטמאו בירושלים ופדאן: אם 1
נטמאו בולד הטמאה — אסור להוציאן, אלא יאכלו 2
בפנים; מפני שולד הטמאה מדבריהם. ואם נטמאו בראב 3
הטמאה, או שנטמאו בחוץ ואפלו בולד הטמאה, אף על 4
פי שנקנסו לירושלים — הרי אלו נפדין ונאכלין בכל 5
מקום. 6

יג. כמה דברים אמורים? כשהכניסן על מנת שלא תתפשם 7
המחיצות; אבל אם לא התנה, הואיל ונקנס הרי הוא טהור 8
מן התורה, [שאין ולד מטמא שני מן התורה], וכבר 9
קלטוהו מחיצות ואינו יוצא. 10

יד. תלתן של מעשר שני — מותר לאכלה צמחונין, שפך 11
היא ראויה לאכילה. וכן פרשיני מעשר שני — יאכלו 12
צמחונין. ואם עשה מהם עסה — הרי זו מתרת להכנס 13
לירושלים ולהוציאה, שאינן בכלל הפרות. ואם נטמאו 14
בירושלים — יפדו ויאכלו בחוץ. 15

טו. אילן שעומד לפנים מן החומה ונפו נוטה חוץ לחומה 16
— אין אוכלין תחת נופו מעשר שני. ומעשר שני שנקנס 17
תחת נופו — אין פודין אותו, שהרי הוא כמי שנקנס 18
לירושלים. 19

טז. בתים שבצד החומה, שפתחיהם לפנים מן החומה 20
ותללן לחוץ: מכנגד החומה ולפנים — כלפנים לכל דבר; 21
ומכנגד החומה ולחוץ — אין אוכלין שם ואין פודין שם 22
להחמיר. הנה תללן לפנים ופתחיהם לחוץ: מכנגד החומה 23
ולחוץ — כלחוץ, פודין בו ואין אוכלין; ומכנגד החומה 24
ולפנים — אין אוכלין שם ואין פודין להחמיר. והחלונות 25
ועבי החומה — כלפנים. 26

יום חמישי י"ט תמוז ה'תש"ע

פרק שלישי

א. האוכל מעשר שני בטמאה — לוקה; שנאמר: ולא 29
בערתי ממנו בטמא. בין שהמעשר טמא והאוכל טהור, בין 30
שהמעשר טהור והאוכל טמא. והוא שיאכלנו בירושלים 31
קדם שיפדה, שאינו לוקה על אכילתו בטמאה אלא במקום 32
אכילתו; אבל אם אכלו בטמאה חוץ לירושלים — מכין 33
אותו מכת מרדות. 34

ב. ואפלו להדליק [בו] את הנר אחר שנטמא — אסור עד 35
שיפדה; שנאמר: לא בערתי ממנו בטמא. 36

ג. כבר בארנו, שהמעשר שנטמא, אפלו בירושלים — 37
פודין ויאכל. ואוכלין את דמיו בטהרה בתורת פרות מעשר, 38
כמו שיתבאר. אפלו נטמאו הפרות בלן כשהן טבל — 39
מפריש מעשר שני בטמאה ופודהו. 40

ד. הערל — כטמא, ואם אכל מעשר שני — לוקה מן 41
התורה, בדרך שלוקה על אכילת תרומה; שהתרומה קרויה 42
קדש, ומעשר שני קרוי קדש, שהרי נאמר בו: קדש ליי. 43
וטמא שטבל — אוכל מעשר שני אף על פי שלא העריב 44
שמשו. 45

יג. זין של מעשר שנפל לתוכו דבש ותבלין והשביחו —
השבח לפי חשבון. וכן דגים שנתבשלו עם קפלוטות של
מעשר שני והשביחו — השבח לפי חשבון.
יד. עסה של מעשר שני שאפאה והשביחה — השבח
לשני. זה הכלל: כל ששכחו נכר: אם הותיר במדה —
השבח לפי חשבון, ואם לא הותיר המדה — השבח לשני
בלבד; וכל שאין שכחו נכר, אפלו הותיר המדה — השבח
לשני בלבד.

טו. כיצד השבח לפי חשבון? זין של מעשר ששנה
שלשה, שנפל לתוכו דבש ותבלין שנה זה אחד, והוסיפו
במדתו והשביחוהו, והרי הכל שנה חמשה — חושבין
הכל בארבעה ורביעי. וכן על דרך זה בשאר הדברים.
טז. מעשר שני, אף על פי שנתן לסיכה — אין נוטנין
אותו לא על גבי צנית ולא על גבי חזית, ואין עושין ממנו
קמיע וכיוצא בו, שהרי לא נתן לרפואה.
יז. מעשר שני — ממון גבוה הוא, שנאמר: לזי הוא.
לפיכך אינו נקנה במתנה, אלא אם כן נתן לו הטבל
והמקבל מפריש המעשר. ואין מקדשין בו את האשה, ואין
מוכרין אותו, ואין ממשכנין אותו, ואין מחליפין אותו, ואין
מרהינין אותו.

יח. כיצד אין ממשכנין אותו? לא יכנס לביתו וימשכנו
מעשר שני שלו. עבר ומשכנו — מוציאין אותו מידו. כיצד
אין מרהינין אותו? לא יאמר לו: הלא לך מעשר זה ויהיה
בך, ותן לי עליו מעות. כיצד אין מחליפין אותו? לא
יאמר לו: הלא לך זין מעשר ותן לי שמן מעשר. אבל אומר
לו: הלא לך זין שאין לי שמן, ואם רצה חברו לתן לו שמן
— מתר; שהרי לא החליף עמו, אלא הודיעו שאין לו,
ואם רצה הלה לתן — תן.

יט. מעשר שני — אין שוקלין כנגדו אפלו דיגרי זהב,
ואפלו לחלל עליהם מעשר שני אחר. גזרה שמה לא יכון
ממנו משקלו, ונמצאו הפרות חסרים, והוא שוקל בהן
מעות לחלל עליהם מעשר אחר, נמצא מוציא מעשר לחלין
בפחות מדמיו.

כ. האחים שחלקו מעשר שני — אין שוקלין זה כנגד זה.
וכן מעות מעשר שני — אין שוקלים כנגדן, ואין מוכרין
אותם, ואין מחליפין, ולא מרהינין. ולא יתנם לשלחני
להתנאות בהן, ולא ילוה אותן להתגדל בהן. ואם הלן
שלא יעלה חלודה — מתר.

כא. ואין פורעין מהם את המלוה, ואין עושין מהן
שושבינות, ואין משלמין מהן הגמולין, ואין פוסקין מהם
צדקה בבית הכנסת; אבל משלמין מהן דברים שהן גמילות
חסדים. וצריך להודיע.

כב. לא יאמר אדם לחברו: העל את הפרות האלו
לירושלים וטל מהן חלקך; שנמצא זה כנוטל שכר ממעשר
שני על הבאתו לירושלים. אבל אומר לו: העלם שנאכלם
ושנששתם בירושלים.

כג. אומר אדם לחברו בירושלים לסוף אותו בשמן מעשר
שני, אף על פי שנסוכה ידו, ואין זה בשכר סיכתו.

כד. כבר בארנו, שהמעשר ממון גבוה הוא. לפיכך אנו
אומרים, שהגונב מעשר שני — אינו משלם תשלומי כפל,
והגוזלו — אינו משלם חמש.
כה. המקדיש מעשר שני שלו לכדק הבית — הרי זה
פודה אותו מי שפודהו על מנת לתן להקדש את שלו
ולמעשר שני את שלו.

יום שישי כ' תמוז ה'תש"ע

פרק רביעי

א. הרוצה לפדות פרות מעשר שני — פודה אותן בדמיהן
ואומר: הרי המעות האלו תחת הפרות האלו, או הפרות
האלו מחללות על המעות האלו. ואם לא פרש אלא הפריש
מעות בלבד כנגד הפרות — דיו, ואינו צריך לפרש. ויצאו
הפרות לחלין, ויעלו המעות לירושלים ויוציאם שם.
שנאמר: וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו.
ב. וכן אם רצה לחלל פרות המעשר על פרות אחרות —
יעלו הפרות השניות ויאכלו בירושלים. ולא יחלל ממין על
שאינו מינו, ולא מן היפה על הרע ואפלו באותו המין. ואם
חלל — הרי הן מחללות.

ג. הפודה מעשר שני — מברך: אשר קדשנו במצותיו
וצונו על פדיון מעשר שני. ואם חלל על פרות אחרות או
שחלל מעות על הפרות — מברך: על חלול מעשר שני.
והפודה או המחלל מעשר שני של דמאי — אינו צריך
ברכה.

ד. כשפודין את המעשר — אין פודין אותו לשם מעשר,
אלא לשם חלין. ואומרים: כמה שוין פרות חלין אלו? ואף
על פי שהכל יודעין שהן מעשר, כדי שלא יתבזה.

ה. אין מחללין מעות מעשר שני על מעות אחרות. בין
שהיו אלו ואלו כסף, או אלו ואלו נחשת, או הראשונות
כסף והשניות נחשת, או הראשונות נחשת והשניות כסף.
ואם עבר וחלל — הרי אלו מחללין.

ו. אין מחללין מעות מעשר על הפרות; ואם חלל — יעלו
הפרות ויאכלו בירושלים. ולא יחללם על בהמה חיה ועוף
חיין; ואם חלל — לא קנה מעשר, שמה יגדל מהם עדרים
ועדרים. אבל אם חלל על שחוטים — הרי הן כשאר
הפרות, ויעלו ויאכלו בירושלים, ויצאו המעות לחלין.

ז. בשעת הדחק מתר לחלל מעות הכסף על של נחשת.
לא שיקים כן, אלא עד שימצא רוח ויחזור ויחלל מעות
הנחשת על מעות הכסף.
ח. מעשר שני של דמאי — מחללים אותו לכתחלה כסף
על כסף, וכסף על נחשת, ונחשת על נחשת, ונחשת על
הפרות. ויעלו אותן הפרות ויאכלו בירושלים.
ט. אין פודין פרות מעשר אלא בכסף, שנאמר: וצרת
הכסף. וכן אם פדה לעצמו והוסיף חמש — לא יהיה
החמש אלא כסף, כקרן. ואין פודין בכסף שאינו מטבע,
אלא בכסף מפתח שיש עליו צורה או כתב; [שנאמר: וצרת
הכסף]. ואם פדה בלשון של כסף וכיוצא בו, והוא הנקרא

1 אָסימון — לא עשה כלום. ואין פוֹדִין בַּפְּחוֹת מִפְּרוּטָה,
2 מִפְּנֵי שֶׁהוּא כְּפוּדָה בְּאָסִימוֹן.
3 י. אין פוֹדִין בְּמִטְבֵּעַ שֶׁאֵינוֹ יוֹצֵא בְּאוֹתוֹ זְמַן וּבְאוֹתוֹ מְקוֹם;
4 שְׁנָאֹמֶר: וְנִתְּתָה הַכֶּסֶף כָּלל אֲשֶׁר תִּאָּמַר נִפְשָׁךְ — עַד שֶׁיִּהְיֶה
5 רְאוּי לְהוֹצֵאָה. וּמִטְבֵּעַ מְלָכִים הֵרָאוּשׁוּנִים, אִם יוֹצֵא מִשָּׁמָם
6 — פוֹדִין בּוֹ.
7 יא. אֵינוֹ פוּדָה בְּמַעוֹת שֶׁאֵינָן בְּרִשּׁוֹתוֹ; שְׁנָאֹמֶר: וְצִרְתָּ
8 הַכֶּסֶף בִּידָךְ. נָפַל כִּיסוֹ לְבוֹר וְהוּא יָכוֹל לְהוֹצִיאֹ — פוּדָה
9 בּוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּרִשּׁוֹתוֹ.
10 יב. הִיָּה בָּא בְּדֶרֶךְ וּמַעוֹת בִּידוֹ, וְאָנֹס בָּא כְּנֶגְדּוֹ: אִם יָכוֹל
11 לְהַצִּיל עַל יְדֵי הַדָּחֵק — פוּדָה בִּהֶן שְׂבִיבִיתוֹ; וְאִם
12 לֹא, וְאָמַר: פְּרוֹת שֵׁשׁ לִי בְּתוֹךְ בֵּיתִי מִחֻלְלִין עַל הַמַּעוֹת
13 הֵלָלוּ — לֹא אָמַר כָּלוּם.
14 יג. הַמַּנִּיחַ מַעוֹת לִהְיוֹת מִחֻלָּל עֲלֵיהֶן מַעֲשֵׂר שְׁנִי — הָרִי
15 זֶה פוּדָה בִּהֶן בְּחֻזְקַת שֶׁהֵן קְיָמִים. מִצָּאָן שֶׁאֲבָדוּ — חוֹשֵׁשׁ
16 לְכָל מָה שֶׁפְּדָה בִּהֶן לְמַפְרָע.
17 יד. מִי שֶׁהִיָּה עוֹמֵד בְּטַבְּרִיָּא וְיֵשׁ לוֹ מַעוֹת (בְּכָל) בְּכָבֵל
18 — אֵינוֹ מִחֻלָּל עֲלֵיהֶם. הִיָּה לוֹ מַעוֹת מִמִּטְבֵּעַ טַבְּרִיָּא בְּכָבֵל
19 — מִחֻלָּל עֲלֵיהֶם. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּנָה.
20 טו. הָאוֹמֵר: מַעֲשֵׂר שְׁנִי מִחֻלָּל עַל סֵלַע שֶׁתַּעֲלֶה בְּיָדִי מִכִּיס
21 זֶה, עַל סֵלַע שֶׁאֲפָרַט מִדִּינָר זָהָב זֶה, עַל פּוֹדִינִין שֶׁאֲפָרַט
22 מִסֵּלַע זֶה — הָרִי זֶה חֻלָּל, וְסֵלַע שֶׁתַּעֲלֶה בִּידוֹ אוֹ שִׁפָּרַט
23 תְּהִי מַעֲשֵׂר.
24 טז. אָמַר: הָרִי מַעֲשֵׂר מִחֻלָּל עַל סֵלַע שֶׁהִיָּתָה בְּיַד בְּנִי —
25 לֹא חֻלָּל, שָׁמָּא לֹא הִיָּתָה בְּיָדוֹ בְּאוֹתָהּ שַׁעָה.
26 יז. הַפּוּדָה מַעֲשֵׂר שְׁנִי קֹדֶם שִׁפְרִישְׁנוּ, כְּגוֹן שֶׁאָמַר: מַעֲשֵׂר
27 שְׁנִי שָׁל פְּרוֹת אֱלוֹ פְּדוּיֵי בְּמַעוֹת אֱלוֹ — לֹא אָמַר כָּלוּם,
28 וְלֹא קָבַע מַעֲשֵׂר. אֲבָל אִם קָבַע וְאָמַר: מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁלֹּהֶן
29 בְּצַפּוֹן אוֹ בְּדָרוֹם מִחֻלָּל עַל הַמַּעוֹת אֱלוֹ — הָרִי זֶה פְּדוּיֵי.
30 יח. כֶּשֶׁפּוֹדִין מַעֲשֵׂר שְׁנִי — פוֹדִין אוֹתוֹ בְּשִׁוּיוֹ. וְיֵשׁ לוֹ
31 לְפָדוֹת בְּשַׁעַר הַזֹּל: כְּמוֹת שֶׁהַחֲנוּנִי לֹוֶקֶח, וְלֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא
32 מוֹכֵר. וְנוֹתֵן הַמַּעוֹת כְּמוֹת שֶׁשֶׁלְּחָנִי פוֹרֵט, לֹא כְּמוֹת שֶׁהוּא
33 מְצָרֵף. וְאִם עָבַר וּפְדָה שְׁנֵה מִנֶּה בְּפְרוּטָה, אוֹ חֻלָּל שְׁנֵה
34 מִנֶּה עַל שְׁנֵה פְּרוּטָה — הָרִי זֶה מִחֻלָּל.
35 יט. הִיָּתָה הַסֵּלַע חֲסֵרָה שְׁתּוֹת אוֹ פְּחוֹת מִשְׁתּוֹת, אִם הִיָּתָה
36 יוֹצֵאת עַל יְדֵי הַדָּחֵק — מִחֻלָּל עֲלֶיהָ לְכַתְּחֶלָה בְּשִׁוּהָ סֵלַע
37 וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. פְּדָה בְּסֵלַע וְנִמְצְאוּת רָעָה — יִחְלִיפֶנָּה.
38 כ. אֵין פוֹדִין מַעֲשֵׂר שְׁנִי אֲכִסְרָה, אֲלֵא מִדְּקָדֵק בְּמִדְּתוֹ אוֹ
39 בְּמִשְׁקָלוֹ וְנוֹתֵן דָּמִיו. אִם הִיָּה דָּמִיו יְדוּעִים — יִפְדָּה עַל פִּי
40 אֶחָד; וְאִם דָּבָר שֶׁאֵין דָּמִיו יְדוּעִים, כְּגוֹן זֵין שֶׁהִתְחִיל
41 לְהַחֲמִיץ, וּפְרוֹת שֶׁהִרְקִיבוּ, אוֹ מַעוֹת שֶׁהִתְלִידוּ — יִפְדָּה
42 עַל פִּי שְׁלִשָּׁה תַּגָּרִים, וְאִפְלוּ הִיָּה אֶחָד מֵהֶן עוֹבֵד כּוֹכְבִּים
43 אוֹ בַּעַל הַמַּעֲשֵׂר. אִפְלוּ אִישׁ וּשְׁתֵּי נָשִׁים — פוֹדִין עַל פִּיהֶם.
44 וְכוּפִין אֶת הַבְּעָלִים לְפָתַח רִאשׁוֹן. וְזֶה חֹמֶר בְּמַעֲשֵׂר מִן
45 הַהֶקְדָּשׁ.
46 כא. אֵין מוֹלִיכִין פְּרוֹת מַעֲשֵׂר מִמְּקוֹם לְמְקוֹם לְפָדוֹתָם שָׁם.
47 וְהַמּוֹלִיךְ מִמְּקוֹם הֵיכָר לְמְקוֹם הַזֹּל אוֹ מִמְּקוֹם הַזֹּל לְמְקוֹם

48 הֵיכָר — פוּדָה כְּשַׁעַר מְקוֹם הַפְּדִיָּה. וְאִם הִיָּה דָּמִי —
49 פוֹדִין אוֹתוֹ בְּשַׁעַר הַזֹּל, הוֹאִיל וְנִרְאוּ לְהַמְכֹּר בְּזוֹל.
50 כב. הִיָּה לוֹ פְּרוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנִי בִּגְרָן, וְהוֹצִיא עֲלֵיהֶם יְצִיאוֹת
51 מִבֵּיתוֹ עַד שֶׁהִבְיָאָן לְעִיר וְהִשְׁבִּיחוּ — פוּדָה כְּשַׁעַר הָעִיר
52 וְהַפְּסִיד יְצִיאוֹתָיו.
53 יום שבת קודש כ"א תמוז ה'תש"ע
54 פָּרָק חֲמִישִׁי
55 א. הַפּוּדָה מַעֲשֵׂר לְעֶצְמוֹ — בֵּין שֶׁהוּא שָׁלוֹ, בֵּין שֶׁנָּפַל
56 לוֹ בִּירְשָׁה, בֵּין שֶׁנָּתַן לוֹ בְּטָבְלוֹ מִתְּנָה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ — הָרִי
57 זֶה מוֹסִיף עָלָיו חֲמִשָּׁה. אִם הִיָּה שְׁנֵה אֲרָבְעָה — נוֹתֵן
58 חֲמִשָּׁה. שְׁנָאֹמֶר: וְאִם גָּאֵל יִגָּאֵל אִישׁ מִמַּעֲשָׂרוֹ, חֲמִשִּׁיתוֹ
59 יִסָּף עָלָיו.
60 ב. וְאִשָּׁה שֶׁפָּדְתָּ מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁלָּהּ לְעֶצְמָהּ — אֵינָה מוֹסִיפָה
61 חֲמִשָּׁה. מִפִּי הַשְּׁמוּעָה לְמָדוּ: אִישׁ מִמַּעֲשָׂרוֹ — וְלֹא אִשָּׁה.
62 וְכֵן אִם פְּדָה פְּדִיּוֹן פְּרוֹת הַמַּעֲשֵׂר לְעֶצְמוֹ — מוֹסִיף חֲמִשָּׁה.
63 ג. פְּדָה פְּרוֹת מַעֲשָׂרוֹ וְהוֹסִיף חֲמִשָּׁה, וְחִזּוֹר וּפְדָה הַפְּדִיּוֹן
64 לְעֶצְמוֹ פַּעַם שְׁנִיָּה — מוֹסִיף חֲמִשָּׁה שְׁנִי עַל הַקֶּרֶן בְּלִבָּד,
65 וְאֵינוֹ מוֹסִיף חֲמִשָּׁה עַל הַחֲמִשָּׁה.
66 ד. מַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁאֵין בְּחֻמְשׁוֹ שְׁנֵה פְּרוּטָה — אֵינוֹ מוֹסִיף
67 עָלָיו חֲמִשָּׁה. וְכֵן מַעֲשֵׂר שֶׁאֵין דָּמִיו יְדוּעִין — דִּיּוֹ שִׁיאֹמַר: הוּא
68 הוּא וְחֻמְשׁוֹ מִחֻלָּל עַל הַסֵּלַע הַזֶּה. וְכָל מַעֲשֵׂר שֶׁהוּא אֵינוֹ
69 פּוּדָהוּ מִשָּׁלוֹ — אֵינוֹ מוֹסִיף חֲמִשָּׁה. וּמַעֲשֵׂר שְׁנִי שֶׁל דָּמִי
70 — אֵינוֹ מוֹסִיף עָלָיו חֲמִשָּׁה.
71 ה. הַפּוּדָה מַעֲשֵׂר שְׁנִי, וְהִיָּה לוֹ מַעֲשֵׂר שְׁנִי אַחֵר שֶׁלֹּא
72 נִפְדָּה, אִם אֵין בְּחֻמְשׁוֹ שְׁנֵה פְּרוּטָה — דִּיּוֹ שִׁיאֹמַר: הוּא
73 וְחֻמְשׁוֹ מִחֻלָּל עַל מַעוֹת הֵרָאוּשׁוֹנוֹת; לְפִי שֶׁאֵי אֲפָשָׁר לְאָדָם
74 לְצַמְצֵם אֶת מַעוֹתָיו.
75 ו. הַפּוּדָה מַעֲשֵׂר בִּיתוֹר עַל דָּמִיו — לֹא נִתְּפָסָה הַתּוֹסֶפֶת
76 לְמַעֲשֵׂר.
77 ז. בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר בְּסֵלַע, וְאַחֵר אוֹמֵר בְּסֵלַע — בַּעַל
78 הַבֵּית קוֹדֵם, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹסִיף חֲמִשָּׁה. בַּעַל הַבֵּית אוֹמֵר
79 בְּסֵלַע, וְאַחֵר אוֹמֵר בְּסֵלַע וּפְרוּטָה — הָאַחֵר קוֹדֵם, מִפְּנֵי
80 שֶׁמוֹסִיף עַל הַקֶּרֶן.
81 ח. מִתֵּר לְהַעֲרִים עַל פְּדִיּוֹן מַעֲשָׂרוֹ. בִּיצֵד? אוֹמֵר אָדָם לְבָנוֹ
82 וּלְבָתוֹ הַגְּדוֹלִים וְלַעֲבָדוֹ הָעֶבְרִי: הֵא לָךְ אֶת הַמַּעוֹת הָאֵלֶּה
83 וּפְדָה לָךְ בִּהֶן הַמַּעֲשֵׂר, כְּדִי שֶׁלֹּא יוֹסִיף חֲמִשָּׁה. אֲבָל לֹא
84 יֹאמַר לוֹ: פְּדָה לִי בִּהֶן. וְכֵן אִם אָמַר לוֹ: פְּדָה לִי מִשְׁלָךְ
85 — אֵינוֹ מוֹסִיף חֲמִשָּׁה.
86 ט. אֲבָל לֹא יִתֵּן הַמַּעוֹת לְפָדוֹת לְבָנוֹ וּלְבָתוֹ הַקְּטַנִּים
87 וְלַעֲבָדוֹ וְשִׁפְחָתוֹ הַכְּנַעֲנִים, מִפְּנֵי שֶׁיֵּדֶן כִּידוֹ. נִתֵּן לְשִׁפְחָתוֹ
88 הָעֶבְרִיָּה, אִם מַעֲשֵׂר שְׁנִי זֶה מִדְּבָרֵיהֶם, כְּגוֹן שֶׁהִיָּה מַעֲצִין
89 שֶׁאֵינוֹ נָקִיב — דְּבָרָיו קִיָּמִין; שֶׁאִמָּה הָעֶבְרִיָּה קִטְנָה הִיא,
90 וְאֵין הַקֶּטָן זוֹכֵה לְאַחֲרִים אֲלֵא בְּדָכָר שֶׁהוּא מִדְּבָרֵיהֶם.
91 י. וְכֵן מַעֲרִים וְנוֹתֵן הַמַּעֲשֵׂר מִתְּנָה כְּשֶׁהוּא בְּטָבְלוֹ, וְאוֹמֵר
92 הַנוֹתֵן: הָרִי הַפְּרוֹת הָאֵלֶּה מִחֻלְלִין עַל מַעוֹת שְׂבִיבִית.

1 לירושלים — לא יצרכנה בלה במעות נחשת, אלא בשקל
14 מעות כסף ובשקל מעות נחשת.
15 טו. מתר לחלל כסף מעשר עם פרות מעשר על הכסף.
16 והוא שיהו בפרות פחות משנה דינר; אבל אם היה בהן
17 שנה דינר — לא יחללם עם הכסף, אלא בפני עצמן.
18 כיצד? היו לו פרות שנה דינר ושלשה דינרין של מעשר
19 שני — אינו מחלל הכל על סלע אחת; אבל אם היה לו
20 חצי דינר פרות וחצי דינר מעות — מחלל שניהם על דינר
21 אחד.

1 יא. שני אחין או שני שתפין, [אב ובנו] — פודין זה לזה
2 מעשר שני, כדי שלא יוסיף חמש. אשה שהכניסה לבעלה
3 מעשר שני, הואיל והוא ממון גבוה כמו שבארנו — לא
4 קנה בעל. לפיכך, אם פדהו — אינו מוסיף חמש.
5 יב. הפודה מעשר שני לעצמו, ונתן את הקרן ולא נתן את
6 החמש, אף על פי שאין החמש מעכב והרי נתחלל — לא
7 יאכל עד שיתן החמש, ואפלו בשבת. גזרה שמה יפגע ולא
8 יתן.
9 יג. מעות מעשר שני, אם רצה לצרפם בדינרי זהב כדי
10 להקל משאן — מצרפן. ואם צרפן לעצמו — אינו מוסיף
11 חמש, שאין זה דרך פדיה.
12 יד. הפורט סלע ממעות מעשר שני, בין בירושלים בין חוץ

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ט"ו-כ"א תמוז ה'תש"ע

49 בארץ ישראל בלבד; אבל בשעת הדחק ובהעדר
50 חקמים מארץ ישראל, אז מתר לבית דין הסמוך
51 (הסמוך לכהן) בארץ ישראל לעבר שנים ולקבוע
52 חדשים בחוצה לארץ, בדרך שעשה רבי עקיבא,
53 כמו שנתבאר בתלמוד (ברכות סג.) — ובזה יש
54 קשי גדול, והידוע (ש)כמעט תמיד בית דין הגדול
55 אמנם היה בארץ ישראל, והם שיקבעו חדשים
56 ויעברו שנים בדרךים המקבלות אצלם
57 ובהתקבצם יחד.
58 ויש כאן יסוד גדול מאד מיסודות האמונה, שלא
59 ידעוהו ולא ירגישו בו אלא המעמיקים חקר.
60 הינו: זה שאנו מחשבים היום בחוצה לארץ בסדר
61 העבור שפירדנו ואומרים שיום זה ראש חדש ויום
62 זה חג — לא בגלל חשבוננו אנו עושים אותו חג
63 בשום אופן, אלא מפני שבית דין הגדול שבארץ
64 ישראל כבר קבעו יום זה חג או ראש חדש, ומפני
65 שהם אמרו שהיום ראש חדש או היום חג, הוא
66 נעשה חג או ראש חדש, בין שהיתה פעלתם זו
67 על פי חשבון או על פי ראיה, כמו שנמסר לנו
68 בקבלה (ראש השנה כה.): "אשר תקראו אתם
69 (ויקרא כג, ב) — אין לי מועדות אלא אלו",
70 כלומר: אשר יאמרו הם שהם מועדות, אפלו
71 שוגגין אפלו אנוסין אפלו מטעין, כמו שבאר לנו
72 בקבלה. ואין אנו עושים היום חשבון אלא כדי
73 שגדע את-היום שקבעו בו בני ארץ-ישראל, כיון
74 שבסדר זה עצמו מחשבים וקובעים היום — לא
75 בראיה; ועל קביעתם אנו סומכים — לא על
76 חשבוננו. ואין חשבוננו אלא לגלוי מלתא

יום ראשון ט"ו תמוז ה'תש"ע

22

יום שני ט"ז תמוז ה'תש"ע

23

מצות עשה קנג.

24

25 המצוה הקנ"ג — הצווי שצונו יתעלה לקדש
26 חדשים ולחשב חדשים ושנים, וזו היא מצוה
27 קדוש החדש (קביעת יום ראש-חדש נקרא "קידוש"),
28 והוא אמרו יתעלה: "החדש הזה לכם ראש
29 חדשים" (שמות יב, ב), ובפרוש נאמר (ראש השנה
30 כב.): "עדות זו תהא מסורה לכם", כלומר: מצוה
31 זו אינה מסורה לכל-אחד ואחד בשבת בראשית
32 (השבת. על-שם שבה שבת הקדוש ברוך הוא
33 ממעשה בראשית) — שכל-אחד מונה ששה ימים
34 ושוכת בשביעי — כך שגם כל-אדם הרוצה
35 את-הלכנה יעשנו ראש חדש, או יחשב בחשבון
36 התורני (חישובי הלוח כפי שקבעו חכמי התורה)
37 ויעשה ראש חדש, או יראה שהאביב אחר (אחת
38 הסיבות לעיבור השנה) וזולתו (או סיבה אחרת)
39 ממה שראוי להתחשב בו ויוסיף חדש — אלא
40 מצוה זו לא יעשנה לעולם אלא בית דין הגדול
41 דוקא ובארץ ישראל דוקא. לפיכך בטלה אצלנו
42 היום הראיה מחמת העדר בית דין הגדול, כמו
43 שבטלה הקרבת הקרבנות מחמת העדר המקדש.
44 ובזה טעו המינים הנקראים כאן במזרח 'קראים',
45 וזהו היסוד שגם לא כל-הרפנים עמדו עליו,
46 והחלו מגששים עמהם בחשכת האפלה. דע,
47 שהחשבון הזה שאנו מחשבים היום ויודעים בו
48 ראשי החדשים והמועדים, אין מתר לעשותו אלא

בַּחֲצוֹצְרוֹת בִּמְקוֹדֶשׁ בַּעֲת הַקֶּרֶבֶת כָּל־קֶרֶבֶן
מִקְרָבָנֹת הַמוֹעֲדוֹת, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וּבָיֹום
שִׁמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם
בַּחֲצֹצְרוֹת" (במדבר י, י). וּבִפְרוֹשׁ אָמְרוּ (ראש השנה
כו:), שְׁמִצּוֹת הַיּוֹם בַּחֲצוֹצְרוֹת. וּכְכֹר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי
מִצְוָה זוּ בִּסְפָרִי (פרשת בהעלותך) וְרָאשׁ הַשָּׁנָה
(כו: וְתַעֲנִיּוֹת טו.) וְכֵן אָנוּ מַצְוִים לְתַקֵּעַ
בַּחֲצוֹצְרוֹת בְּזִמְנֵן הַצֹּרוֹת וְהַרְעוֹת כְּשֶׁנֶּצֶעַק אֵלָיו
יִתְעַלֶּה כְּמוֹ שֶׁאָמַר: "וְכִי־תִבְאוּ מִלַּחְמָה בְּאַרְצְכֶם
וְגו' " (שם, ט).

יום רביעי י"ח תמוז ה'תש"ע

מצות עשה נט.
הַמִּצְוָה הַנ"ט — הַצְוִי שֶׁנֶּצֶטְוִינוּ לְתַקֵּעַ
בַּחֲצוֹצְרוֹת בִּמְקוֹדֶשׁ בַּעֲת הַקֶּרֶבֶת כָּל־קֶרֶבֶן
מִקְרָבָנֹת הַמוֹעֲדוֹת, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וּבָיֹום
שִׁמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם
בַּחֲצֹצְרוֹת" (במדבר י, י). וּבִפְרוֹשׁ אָמְרוּ (ראש השנה
כו:), שְׁמִצּוֹת הַיּוֹם בַּחֲצוֹצְרוֹת. וּכְכֹר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי
מִצְוָה זוּ בִּסְפָרִי (פרשת בהעלותך) וְרָאשׁ הַשָּׁנָה
(כו: וְתַעֲנִיּוֹת טו.) וְכֵן אָנוּ מַצְוִים לְתַקֵּעַ
בַּחֲצוֹצְרוֹת בְּזִמְנֵן הַצֹּרוֹת וְהַרְעוֹת כְּשֶׁנֶּצֶעַק אֵלָיו
יִתְעַלֶּה כְּמוֹ שֶׁאָמַר: "וְכִי־תִבְאוּ מִלַּחְמָה בְּאַרְצְכֶם
וְגו' " (שם, ט).

יום חמישי י"ט תמוז ה'תש"ע

מצות עשה נט:
הַלְכוֹת מַגִּילָה וַחֲנוּכָה פֶּרֶק א-ב. נִדְפַס לַעִיל עִמ' עח
בְּשִׁיעוֹר לִג' פֶּרֶקִים.
הַמִּצְוָה הַנ"ט — הַצְוִי שֶׁנֶּצֶטְוִינוּ לְתַקֵּעַ
בַּחֲצוֹצְרוֹת בִּמְקוֹדֶשׁ בַּעֲת הַקֶּרֶבֶת כָּל־קֶרֶבֶן
מִקְרָבָנֹת הַמוֹעֲדוֹת, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וּבָיֹום
שִׁמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חֲדָשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם
בַּחֲצֹצְרוֹת" (במדבר י, י). וּבִפְרוֹשׁ אָמְרוּ (ראש השנה
כו:), שְׁמִצּוֹת הַיּוֹם בַּחֲצוֹצְרוֹת. וּכְכֹר נִתְבָּאֲרוּ דִּינֵי
מִצְוָה זוּ בִּסְפָרִי (פרשת בהעלותך) וְרָאשׁ הַשָּׁנָה
(כו: וְתַעֲנִיּוֹת טו.) וְכֵן אָנוּ מַצְוִים לְתַקֵּעַ
בַּחֲצוֹצְרוֹת בְּזִמְנֵן הַצֹּרוֹת וְהַרְעוֹת כְּשֶׁנֶּצֶעַק אֵלָיו
יִתְעַלֶּה כְּמוֹ שֶׁאָמַר: "וְכִי־תִבְאוּ מִלַּחְמָה בְּאַרְצְכֶם
וְגו' " (שם, ט).

(לגלות דבר שכבר נקבע בזמנו), וְהָבֵן זֶה הֵיטֵב.
וְהִנֵּי מוֹסִיף לָךְ בְּאוֹר: אֵלוּ הַנַּחֲנוּ, לְמַשָּׁל, שְׂבָנִי
אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יַעֲדוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — חֲלִילָה לֹאֵל
מַלְעָשׁוֹת זֹאת, לְפִי שֶׁכָּכֹר הִבְטִיחַ שְׁלֹא יִמָּחֶה וְלֹא
יִשְׁרַשׁ אֶת־שְׂאֲרֵית הָאֶמָּה לְגַמְרִי — וְלֹא יִהְיֶה שֵׁם
בֵּית דִּין בְּנִמְצָא, וְלֹא יִהְיֶה בַּחוּצָה לְאֶרֶץ בֵּית דִּין
שֶׁנֶּסְמַךְ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל — הָרִי אִזְּ לֹא הָיָה חֲשׁוּבִינוּ
זֶה מוֹעִיל לָנוּ כָּלֵל בְּשׁוֹם אֶפֶן, לְפִי שֶׁאֵין לָנוּ
לְחֹשֶׁב בַּחוּצָה לְאֶרֶץ וּלְעֵבֶר שָׁנִים וּלְקַבֹּעַ חֲדָשִׁים
אֵלָּא בְּאוֹתָם הַתְּנָאִים הַנּוֹזְכִּים, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ "כִּי
מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר־ה' מִירוּשָׁלַם" (ישעיה ב, ג).
וְאִם יִתְבּוֹנֵן מִי שֵׁיִשׁ לוֹ דְּעָה שְׁלֵמָה בְּדַבְּרֵי
הַתְּלִמּוֹד שֶׁבַּעֲנִין זֶה, יִתְבָּאֵר לוֹ כָּל־מַה־שֶּׁאֲמָרְנוּ
בְּרוֹר שֶׁאֵין בּוֹ שׁוֹם סֶפֶק. וְהִנֵּה יֵשׁ רְמָזִים בְּלִשׁוֹן
הַתּוֹרָה, הַמּוֹרֹת עַל יְסוּדוֹת הַסֵּדֶר שֶׁאָנוּ סוֹמְכִים
עָלָיו בִּידִיעַת רָאשֵׁי חֲדָשִׁים וְעֵבֹר שָׁנִים, מֵאֵלָּה
אָמְרוּ: "וְשִׁמְרָתָ אֶת־הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֲדָה מִיָּמִים
יָמִימָה" (שמות יג, י). אָמְרוּ (מכילתא דרבי שמעון
בן יוחאי): "מִלְּמַד שֶׁאֵין מַעֲבִרִין אֶת־הַשָּׁנָה אֵלָּא
בְּפֶרֶק הַסְּמוּךְ לְמוֹעֵד" (בחודש אדר — הַסְּמוּךְ
לְמוֹעֵד פֶּסַח) וְאָמְרוּ (שם): "מִנֵּין שֶׁאֵין מַעֲבִרִין
אֶת־הַחֹדֶשׁ אֵלָּא בַּיּוֹם וְאֵין מְקַדְּשִׁין אֶת־הַחֹדֶשׁ
אֵלָּא בַּיּוֹם? תִּלְמוֹד לֹוֹמֵר: מִיָּמִים יָמִימָה". וְאָמַר
יִתְעַלֶּה: "לְחֲדָשֵׁי הַשָּׁנָה" (שם יב, ב), אָמְרוּ (מגילה
ה:). "חֲדָשִׁים אֶתָּה מְחַשֵּׁב לְשָׁנָה, וְאִי אֶתָּה מְחַשֵּׁב
יָמִים" — מִשְׁמַע שֶׁהַהוֹסָפָה בָּהּ לֹא תִּהְיֶה אֵלָּא
חֹדֶשׁ שְׁלֵם. וְאָמַר: "חֹדֶשׁ יָמִים" (במדבר יא, כא)
— אָמְרוּ: "יָמִים אֶתָּה מְחַשֵּׁב לְחֹדֶשׁ וְאֵין אֶתָּה
מְחַשֵּׁב שָׁעוֹת". וְאָמְרוּ: "שְׁמוֹר אֶת־חֹדֶשׁ הָאָבִיב"
(דברים טז, א) — מִשְׁמַע שֶׁבְּשָׁנִים שְׁלָנוּ חוּכָה
שֶׁנֶּשְׁמוֹר בָּהֶן תְּקוּפוֹת הַשָּׁנָה, וּלְפִיכָךְ יִהְיֶה שָׁנוֹת
חֻמָּה (למרות שחִישׁוֹב הַחֲדָשִׁים מְבוֹסֵס עַל מַהֲלֵךְ
הַיָּרֵחַ). וּכְכֹר נִתְבָּאֲרוּ כָּל־דִּינֵי מִצְוָה זוּ בְּשִׁלְמוֹת
בְּפֶרֶק א' מִסְּנֵה־דִּרְיָן (יא.) וּבְמִסְכַּת רָאשׁ הַשָּׁנָה (ב).
וְגַם בְּבִרְכוֹת (סג.).

יום שלישי י"ז תמוז ה'תש"ע

מצות עשה קנג. נט.
הַמִּצְוָה הַקִּנ"ג נִדְפַסָּה בַּיּוֹם הַקּוֹדֵם.
הַמִּצְוָה הַנ"ט — הַצְוִי שֶׁנֶּצֶטְוִינוּ לְתַקֵּעַ

יום שישי כ' תמוז ה'תש"ע

1

2 הלכות מגילה וחנוכה פרק ג"ד. נדפס לעיל עמ'
3 פ בשיעור לג' פרקים.

4 מצות עשה ריג.

5 המצוה הרי"ג — הצווי שִנְצֻטִינוּ לְבַעֹל בְּקִדּוּשֵׁין
6 וּבְמִתֵּן דָּבָר בְּיַד הָאִשָּׁה, או בְּשִׁטָּר, או בְּבִיָּאָה —
7 וְזוּהִי מִצְוַת קִדּוּשֵׁין. וְהֶרְמָזוּ עַל כֵּן אָמְרוּ: "כִּי־יִקַּח
8 אִישׁ אִשָּׁה וּבָעֻלָּה" (דברים כד, א), — מִשְׁמַע
9 שְׁקוּנָה בְּבִיָּאָה. וְאָמַר "וְיִצְאָה וְהִיתָה" (שם, ב) —
10 כִּשְׁם שְׁיִצְיָאָתָהּ בְּשִׁטָּר (גט) כֵּן הִהְיָה (הנשואין)
11 בְּשִׁטָּר. וְכֵן לְמַדְנֹה שֶׁהִיא נִקְנִית בְּכֶסֶף מִמֶּה־שֶׁנֶּאֱמַר
12 בְּאֵמָה עֲבָרְיָה: "אֵין כֶּסֶף" (שמות כא, יא), אָמְרוּ:
13 אֵין כֶּסֶף לְאֲדוֹן זֶה אָבֵל יֵשׁ כֶּסֶף לְאֲדוֹן אַחֵר, וּמִנֵּה?
14 (מִיָּהוּ) אָב. (וזהו כאשר קידשו בתו בכסף) אָבֵל
15 קִדּוּשֵׁין דְּאֲוִרִיתָא הֵם בְּבִיָּאָה, כִּמּוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר בְּכִמָּה
16 מְקוֹמוֹת בְּכֻתְבוֹת (ג.) וְקִדּוּשֵׁין (פרק א משנה א)
17 וְנִדָּה (פרק ה משנה ד). וּכְבָר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה זו
18 בְּשִׁלְמוֹת בְּמִסְכְּתָא הַמִּיחָדָת לְכָךְ, כְּלוּמַר: מִסְכְּתָ
19 קִדּוּשֵׁין. וּבְפִרּוּשׁ אָמְרוּ עַל קִדּוּשֵׁין בְּבִיָּאָה שֶׁהֵם
20 דְּאֲוִרִיתָא הֵנָּה נִתְבָּאָר שְׁמִצְוַת קִדּוּשֵׁין דְּאֲוִרִיתָא.

יום שבת קודש כ"א תמוז ה'תש"ע

21

22 מצות עשה ריג.

23 הַמִּצְוָה הַרִי"ג — הַצְּוִי שִנְצֻטִינוּ לְבַעֹל
24 בְּקִדּוּשֵׁין וּבְמִתֵּן דָּבָר בְּיַד הָאִשָּׁה, או בְּשִׁטָּר, או
25 בְּבִיָּאָה — וְזוּהִי מִצְוַת קִדּוּשֵׁין. וְהֶרְמָזוּ עַל כֵּן
26 אָמְרוּ: "כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָעֻלָּה" (דברים כד, א),
27 — מִשְׁמַע שְׁקוּנָה בְּבִיָּאָה. וְאָמַר "וְיִצְאָה
28 וְהִיתָה" (שם, ב) — כִּשְׁם שְׁיִצְיָאָתָהּ בְּשִׁטָּר (גט)
29 כֵּן הִהְיָה (הנשואין) בְּשִׁטָּר. וְכֵן לְמַדְנֹה שֶׁהִיא
30 נִקְנִית בְּכֶסֶף מִמֶּה־שֶׁנֶּאֱמַר בְּאֵמָה עֲבָרְיָה: "אֵין
31 כֶּסֶף" (שמות כא, יא), אָמְרוּ: אֵין כֶּסֶף לְאֲדוֹן זֶה
32 אָבֵל יֵשׁ כֶּסֶף לְאֲדוֹן אַחֵר, וּמִנֵּה? (מִיָּהוּ) אָב.
33 (וזהו כאשר קידשו בתו בכסף) אָבֵל קִדּוּשֵׁין
34 דְּאֲוִרִיתָא הֵם בְּבִיָּאָה, כִּמּוֹ שֶׁנֶּתְבָּאָר בְּכִמָּה
35 מְקוֹמוֹת בְּכֻתְבוֹת (ג.) וְקִדּוּשֵׁין (פרק א משנה א)
36 וְנִדָּה (פרק ה משנה ד). וּכְבָר נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי מִצְוָה
37 זו בְּשִׁלְמוֹת בְּמִסְכְּתָא הַמִּיחָדָת לְכָךְ, כְּלוּמַר:
38 מִסְכְּתָ קִדּוּשֵׁין. וּבְפִרּוּשׁ אָמְרוּ עַל קִדּוּשֵׁין בְּבִיָּאָה
39 שֶׁהֵם דְּאֲוִרִיתָא הֵנָּה נִתְבָּאָר שְׁמִצְוַת קִדּוּשֵׁין
40 דְּאֲוִרִיתָא.

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו תמוז, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מדי' תמוז בו כותב שלומד ב... ויש מפריעים בעדו בטענה שהוא צריך לעזור
בפרנסת הבית.

הנה הרי ידוע פסק תוה"ק שהדרך שהאיש הישראלי יקבל פרנסתו שזהו תלוי רק בהשם יתברך
הזו ומפרנס לכל הרי זה בא כמש"נ אם בחקתי תלכו ופירש"י שתהיו עמלים בתורה, ובמילא מובן שמה
שילמוד תורה וילמוד במסירה ונתינה הדרושה וכלשון רז"ל שתהיו עמלים בתורה הרי דוקא עי"ז תקוים
הבטחת הקב"ה ית' ויתעלה ונתנה הארץ יבולה וגו' ברכת השי"ת בכל המצטרך לאדם ולמשפחתו. ולא
כמו שאומרים שעל ידי זה שיפסיק מלימוד התורה ח"ו ירבה לו הקב"ה נותן התורה פרנסה והאריכות
אך למותר, ויכול להראות מכתבי זה להנחלת הישיבה ובטח גם הם יוכלו להשפיע על הוריו שיחיו בכיוון
האמור לעיל והשי"ת יצליחו לבשר טוב בכל הנ"ל.

בברכה,

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

שמואל-א יג כג

כג וַיֵּצֵא מִצֵּב פְּלִשְׁתִּים אֶל-מַעְבַּר מִכְמָשׁ:

שמואל-א יד א-ד

יד א וַיְהִי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן בֶּן-שָׁאוּל אֶל-הַנֶּעֱר נִשָּׂא כְלָיו לָכֶה וְנַעֲבְרָה אֶל-מִצֵּב פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר מַעְבַּר הָלָז וְלֹאֲבָיו לֹא הָגִיד: ב וַשָּׁאוּל יוֹשֵׁב בְּקֶצֶה הַגְּבֵעָה תַּחַת הָרָמּוֹן אֲשֶׁר בְּמִגְרוֹן וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ פָּשַׁשׁ מְאֹד אִישׁ: ג וַאֲחִיהָ בֶן-אֲחִיטּוֹב אָחִי אֵי-כָבוֹד | בֶּן-פִּינָחָם בֶּן-עֲלִי כֹהֵן | יְהוָה בְּשָׁלַח נִשָּׂא אֶפֹּד וְהָעָם לֹא יָדַע כִּי הָלָךְ יוֹנָתָן: ד וּבֵין הַמַּעְבְּרוֹת אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ יוֹנָתָן לַעֲבֹר עַל-מִצֵּב פְּלִשְׁתִּים שָׁן-הַסֵּלַע מִהָעֵבֶר מִזֶּה וְשָׁן-הַסֵּלַע מִהָעֵבֶר מִזֶּה וְשֵׁם הָאֶחָד בּוֹצֵץ וְשֵׁם הָאֶחָד סָנָה:

רש"י

מראהו באצבע, ובלע"ז אינו לשון ציש"ט בלע"ז, אלא ציי"ל בלע"ז: מעבר הלז. גי שני ההרים: (ב) בקצה הגבעה. בסוף הגבעה: (ג) נשא אפוד. אורים ותומים: (ד) ובין המעברות אשר בקש יונתן לעבור. כן היה עשוי, שן הסלע היה מהעבר מזה לבין המעברות מזה, ושן הסלע לבין המעברות מזה. הגיא הוא קרוי בין המעברות, והיה לו סלע מכאן, וסלע מכאן, זה בעברו מזה, וזה בעברו מזה, והגיא בין שני העברים, אותו הגיא בקש יונתן לעבור: שן הסלע. שם שן האחד 'בוצץ', ושם השני 'סנה':

מצודת ציון

(כג) מצב. תרגם יונתן: אסטרטיג, וכמו כן תרגם על נציב פלשתים (לעיל פסוקים ג ד), והוא ענין פקידות ושלטנות: אל מעבר. אל צד: (א) הלז. הזה, כמו (מלכים-ב כג יז): מה הציון הלז: (ד) המעברות. מלשון עבר וצד: על מצב. אל מצב: שן הסלע. בולט היה כשן:

כחן ה' בשלה. חזור על עלי, שהיה כחן גדול בהיות שם המשכן: נושא אפוד. הוא כולל גם לחושן עם האורים ותומים, ועל אחיה חזור: (ד) ובין המעברות. כי פלשתים חנו במכמש בהר, וישראל חנו למולם בגבעה, והגי שביניהם קרוי בין המעברות, שהוא בין מעבר וצד מחנה פלשתים, ובין מעבר מחנה ישראל, ואמר 'ובין המעברות', רצה לומר: הגיא אשר בקש יונתן לעבור בו להתקרב למחנה פלשתים, היה בו שן הסלע מעבר גבעה, ושן הסלע מעבר וצד מכמש:

(כג) מצב פלשתים. דרך אנשי צבא לעשות מהם מצב ומשחית, הם הפושטים ורצים אחר השלל אל העיר, שקורין צנב"ל בלע"ז: מצב. הם נציבים לשמור שלא יצאו מן העיר משחיתים בהם: אל מעבר מכמש. הפלשתים היו חונים במכמש, ומכמש בהר, וישראל בעיר ששמה גבע. וגבע היתה בראש ההר, ושני הרים היו זה כנגד זה, והגיא ביניהם, כמו שאמור בענין. ומצב פלשתים נגש אל עבר מכמש שלצד גבע, אל הגיא שביניהם:

(א) מעבר הלז. כל 'הלז' ו'לזה' שבמקרא, אינו לשון הזה, אלא לשון דבר שכנגדו, והוא

מצודת דוד

(כג) אל מעבר מכמש. מהעבר מזה, להתקרב אל הגבעה מקום שאול ויונתן: (א) נושא כליו. כלי מלחמתו: ונעברה. נתקרב אל המצב העומד בהעבר הפונה אלינו: (ב) אשר במגרון. שם מקום בקצה הגבעה: והעם. רצה לומר: העם אשר היו כשש מאות איש, גם המה שמה ישבו עמו: (ג) אחי איכבוד. אחיטוב היה אחי איכבוד:

כחן ה' בשלה. חזור על עלי, שהיה כחן גדול בהיות שם המשכן: נושא אפוד. הוא כולל גם לחושן עם האורים ותומים, ועל אחיה חזור: (ד) ובין המעברות. כי פלשתים חנו במכמש בהר, וישראל חנו למולם בגבעה, והגי שביניהם קרוי בין המעברות, שהוא בין מעבר וצד מחנה פלשתים, ובין מעבר מחנה ישראל, ואמר 'ובין המעברות', רצה לומר: הגיא אשר בקש יונתן לעבור בו להתקרב למחנה פלשתים, היה בו שן הסלע מעבר גבעה, ושן הסלע מעבר וצד מכמש:

דברי הימים ב לא יא-יח

יא וַיֹּאמֶר יְחִזְקִיָּהוּ לְהַכִּין לְשָׁכוֹת בֵּית יְהוָה וַיְכִינוּ: יב וַיָּבִיאוּ אֶת־הַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֵׂר וְהַקֹּדְשִׁים בְּאֻמֹּנָה וְעַלֵּיהֶם נָגִיד (בְּוִנְיָהוּ כְּתִיב) בְּנִינְהוּ הַלֵּוֹי וְשָׁמְעִי אָחִיהוּ מִשְׁנָה: יג וַיְחִיֵּאל וְעֹזַיָּהוּ וְנַחַת וְעִשָּׂהֶאֱל וַיְרִימֹת וַיִּזְכָּר וַאֲלִיֵּאל וַיִּסְמְכֵיהוּ וּמַחַת וּבְנֵיהוּ פְּקִידִים מִיָּד (בְּוִנְיָהוּ כְּתִיב) בְּנִינְהוּ וְשָׁמְעִי אָחִיו בְּמִפְקַד יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וְעֹזַרְיָהוּ נָגִיד בֵּית־הָאֱלֹהִים: יד וְקֹרָא בֶן־יִמְנָה הַלֵּוֹי הַשּׁוֹעֵר לְמִזְרָחָה עַל גְּדָבוֹת הָאֱלֹהִים לְתֵת תְּרוּמַת יְהוָה וְקֹדְשֵׁי הַקֹּדְשִׁים: טו וְעַל־יָדוֹ עֶדֶן וּמִנֵּימָן וַיִּשְׁמַעְיָהוּ אֲמַרְיָהוּ וַשְׁכַּנְיָהוּ בְּעָרֵי הַכֹּהֲנִים בְּאֻמֹּנָה לְתֵת לְאֶחֱיָהֶם בְּמַחֲלָקוֹת בְּגָדוֹל בְּקָטָן: טז מִלְכָּד הַתִּיחַשׁ לְזָכָרִים מִבֶּן שָׁלוֹשׁ שָׁנִים וְלַמַּעֲלָה לְכָל־הַבָּא לְבֵית־יְהוָה לְדַבְּרוֹם בְּיוֹמוֹ לַעֲבוֹדָתָם בְּמִשְׁמֹרוֹתָם בְּמַחֲלָקוֹתֵיהֶם: יז וְאֵת הַתִּיחַשׁ הַכֹּהֲנִים לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם וְהַלְוִיִּם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וְלַמַּעֲלָה בְּמִשְׁמֹרוֹתֵיהֶם בְּמַחֲלָקוֹתֵיהֶם: יח וְלַהֲתִיחַשׁ בְּכָל־טַפָּם נְשִׂיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבָנוֹתֵיהֶם לְכָל־קָהָל כִּי בְּאֻמוֹנָתָם יִתְקַדְּשׁוּ־קֹדֶשׁ:

רש"י

והתרומות והמעשרות כל אלו שאמרנו לאותן העומדים לשרת בעזרה וגם לבני אהרן הכהנים שלא הגיע משמרותם לשרת והם בשדה מגרש עריהם בכל עיר ועיר:

(יא) להכין לשכות בבית ה'. ולשום בהם התרומות: (יז) ואת התיחש הכהנים לבית אבותיהם והלויים. עם ייחוס טפם נשיהם בניהם ובנותיה' לכל אותו קהל היו מספיקין מזונותיהם מהתרומות ומעשרות הקדש,

מצודת דוד

(יב) ויביאו. אל הלשכות: והקדשים. הם התרומות והמעשרות שהקדישו מהדברים שאינם חייבים מן התורה: (יג) פקידים. היו ממונים תחת יד כנניה וכו': במפקד יחזקיה. במצות יחזקיה וכו': (יד) השוער. שומר שער המזרח: על גדבות. היה ממונה על הגדבות המובאות בדבר אלהים לחלקם בין הכהנים הן תרומה הן בשר קה"ק: (טו) ועל ידו. ואחריו במעלה היו ממונים עדן וכו' להיות בערי הכהנים ממונים באמונה לתת לכ"א חלקו בין גדול בין קטן: (טז) מלכד וכו'. ר"ל מלכד הניתן בעריהם היו נותנים עוד לזכרי' המיוחסים הנודעים לכהנים אשר היו מבן שלש שנים ומעלה בעת באו לבית ה': לדבר. להיות להם למאכל ביום ויום: לעבודתם. ר"ל לא בכל עת בואם כ"א בבואם לעבודתם במשמרתם הקבוע להם כפי שנחלקו כי אז היה דרכם להביא עמהם בניהם הקטנים להרגילם לעבודה ואז ניתן להם: (יז) ואת התיחש. הממונים חלקו תרומה לכהנים המיוחסים לסדר תולדת בית אבותיהם והמעשר חלקו ללויים מבן עשרים שנה ומעלה לאותם הקבועים במשמרות כפי אשר נתחלקו: (יח) ולהתיחש. ולכל המיוחסים של כל טפם וכו' של כל קהל הלויים: כי באמונתם. בעבור שהיו נאמנים לה' היו מקדשים את הקדש לשמרו בטהרה ולזה חלקו לכולם את המעשר:

מצודת ציון

(יב) נגיד. פקיד וממונה: משנה. שני לו:

התורה: (יג) פקידים. היו ממונים תחת יד כנניה וכו': במפקד יחזקיה. במצות יחזקיה וכו': (יד) השוער. שומר שער המזרח: על גדבות. היה ממונה על הגדבות המובאות בדבר אלהים לחלקם בין הכהנים הן תרומה הן בשר קה"ק: (טו) ועל ידו. ואחריו במעלה היו ממונים עדן וכו' להיות בערי הכהנים ממונים באמונה לתת לכ"א חלקו בין גדול בין קטן: (טז) מלכד וכו'. ר"ל מלכד הניתן בעריהם היו נותנים עוד לזכרי' המיוחסים הנודעים לכהנים אשר היו מבן שלש שנים ומעלה בעת באו לבית ה': לדבר. להיות להם למאכל ביום ויום: לעבודתם. ר"ל לא בכל עת בואם כ"א בבואם לעבודתם במשמרתם הקבוע להם כפי שנחלקו כי אז היה דרכם להביא עמהם בניהם הקטנים להרגילם לעבודה ואז ניתן להם: (יז) ואת התיחש. הממונים חלקו תרומה לכהנים המיוחסים לסדר תולדת בית אבותיהם והמעשר חלקו ללויים מבן עשרים שנה ומעלה לאותם הקבועים במשמרות כפי אשר נתחלקו: (יח) ולהתיחש. ולכל המיוחסים של כל טפם וכו' של כל קהל הלויים: כי באמונתם. בעבור שהיו נאמנים לה' היו מקדשים את הקדש לשמרו בטהרה ולזה חלקו לכולם את המעשר:

עין יעקב

רש"י

רמי פוזמקי. נותן אנפילאות חשבות ברגליו ובלע"ז קאלסונין: חבון לקראת אלהיך ישראל. התנאה לפניו: שדי גלימיה. משליך אדרתו מעליו שלא יראה כחשוב: ופכר ידיה. חובק ידיו באצבעותיו כאדם המצטער מאימת רבו:

דף י ע"א רבא בר רב הונא רמי פוזמקי ומצלי. אמר: (עמוס ד) "הבון לקראת אלהיך ישראל". רבא שדי גלימא ופכר ידיה ומצלי. אמר: כעבדא קמיה מריה. אמר רב אשי: חזינא ליה לרב כהנא, כי איפא צערא בעלמא, שדי גלימיה ופכר ידיה ומצלי. אמר: כעבדא קמיה מריה. כי איפא שלמא, לביש ומתכסי ומתעטף ומצלי. אמר: "הבון לקראת אלהיך ישראל". רבא חזיה לרב המנונא, דקא מאריך בצלותיה. אמר: מניחין חיי העולם* ועוסקים

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

כמו רבא, ואז הוא היה שדי גלימיה = הוריד את גלימתו ופכר ידיה = שלב את אצבעותיו, ומצלי = והתפלל אמר: כעבדא קמיה מריה = כעבד לפני אדוני. אבל כי איפא שלמא = כשיש שלום בעולם, היה לביש = לובש בגדים נאים, ומתכסי = מתפסה בגלימה מכבדת, ומתעטף בטלית נאה, ומצלי = ומתפלל ואמר: "הבון לקראת אלהיך ישראל". רבא חזייה ל= ראה את רב המנונא, דקא = שהיה מאריך בצלותיה = בתפלתו. אמר עליו רבא: מניחין

רבא בר רב הונא, בטרם היה נגש להתפלל, הוא רמי פוזמקי = גרב גרבים נאות וכך הוא מצלי = התפלל. אמר "הבון לקראת אלהיך ישראל", רבא שדי גלימא = פשט את גלימתו המכבדת מעליו, ופכר ידיה = חבק את ידיו באצבעותיו כאדם המתנבא, וכך הוא מצלי = התפלל. אמר = הוא נמק את מעשיו: כעבדא = כעבד קמיה מריה = לפני אדוניו. אמר רב אשי: חזינא = ראיתי את רב כהנא, כי איפא = כאשר יש צערא בעלמא = צער בעולם, הוא התנהג

נקודות מתוך מאמר הרבי הרי"צ

רבא חזיה לרב המנונא, דקא מאריך בצלותיה. אמר: מניחין חיי העולם ועוסקים בחיי שעה. ולהבין זאת על דרך החסידות מה אמר וטען רבא בזה שאמר, שישנם כאלה המניחים "חיי עולם" ומניחים את כל עבודתם ב"חיי שעה".

...ואת זה מספרת לנו כאן הגמרא מעשה של "הדרכה" כיצד הדריך רבא את תלמידיו. רב המנונא היה חסיד [=ולא סתם חסיד] אלא מהחסידים הראשונים שהחסידים הראשונים היו משקיעים כל יום 9 שעות מזמנם ל[=עבודת] התפילה, וכמו שאומרת הגמרא ב[=מסכת] ברכות דף ל"ב עמוד ב' חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת וחוזרין ושוהין שעה אחת הרי שלושת התפילות, שחרית, מנחה וערבית, העסיקו אותם 9 שעות ביממה.

וכאשר ראה רבא שרב המנונא מאריך בתפילתו, הבין שכעת תתעורר אצל תלמידיו קושיא, הרי זה ביטול תורה, וכפי ששואלת הגמרא (ברכות שם) וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפלה תורתן היאך משתמרת? - מתי הם לומדים ואיך הם מסוגלים לזכור את מה שלמדו? - ומלאכתן היאך נעשית? - ואיך ומתי עובדים הם לפרנסתם? - עונה על כך הגמרא אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת - היות והם נהגו בדרכי החסידות היה לימודם שם ובעבודתם לצורך הפרנסה שרתה ברכה. כך הסביר רבא לתלמידיו מהי עבודת התפילה, זאת אומרת, רבא נתן לתלמידיו להבין,

רש"י

עין יעקב

חיי עולם. תורה ותפלה צורך חיי שעה היא לרפואה לשלום ולמוזנות: נגה. איחר: מסרהב. ממחר לעמוד:

בְּחַיֵּי שָׁעָה. והוא סֵבֵר: זמן תְּפִלָּה לְחוּד וזמן תּוֹרָה לְחוּד. רַבִּי יְרֵמְיָה הָוָה יְתִיב קָמִיָּה דְּרַבִּי זִירָא, וְהוּוּ עֲסָקִי בְּשִׁמְעָתָא. נִגְהָ לְצִלּוּי וְהָוָה קָא מְסַרְהַב רַבִּי יְרֵמְיָה. קָרִי עָלֶיהָ רַבִּי זִירָא: (משלי כח) "מִסִּיר אָזְנוֹ מִשְׁמַע תּוֹרָה, גַּם תִּפְלְתוּ תוֹעֵבָה".

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

"חיי-עולם", את עבודת התורה ועוסקים בתפלה שְׁהִיא עֲבוֹדַת חַיֵּי שָׁעָה וְהוּא = רב המנונא סֵבֵר: זמן תְּפִלָּה לְחוּד וזמן תּוֹרָה לְחוּד, רַבִּי יְרֵמְיָה הָוָה יְתִיב = יָשַׁב קָמִיָּה דְּ= לִפְנֵי רַבִּי זִירָא, וְהֵם הָיוּ עֲסָקִי = הָיוּ עֲסוֹקִים בְּלִמּוּד שְׁמִעָתָא = שְׁמוּעוֹת ופסקי הלכה. נִגְהָ = התאחר הזמן לְצִלּוּי = להתפלל, וכבר התקרב סוף זמן התפלה, והשעור טָרַם הסתים. וְהָוָה קָא מְסַרְהַב = הָיָה מְמַחֵר רַבִּי יְרֵמְיָה לְקוּם לְתִפְלָה. קָרִי עָלֶיהָ קָרָא עָלָיו רַבִּי זִירָא אֶת הַפָּסוּק: "מִסִּיר אָזְנוֹ מִשְׁמַע תּוֹרָה, גַּם תִּפְלְתוּ תוֹעֵבָה".

נקודות מתוך מאמר הרבי הרי"צ

מהו עניין התפילה, ש"תפילה" אינה כפי שסובר העולם, שהיא אמירת מילות התפילה, לשמוע את מה שאומרים ולהבין את פירוש המלים, אלא הכוונה האמיתית בתפילה היא ההתחברות עם השם ית', זאת אומרת להתמסר לעבודת הבורא ית' בעבודת התפילה. ...רבא הסביר לתלמידיו שכל אדם צריך להיות עובד אלוקים, לעבוד את השם ית', ואשר ישנם 2 אופנים בעבודת הבורא ית'. (א) עבודת התורה. (ב) עבודת התפילה. ...וזהו תוכן דבריו של רבא לתלמידיו ששני האופנים בעבודת השם ית': (א) עבודת התורה. (ב) עבודת התפילה, הרי [=עבודת התורה נקראת חיי עולם ו]עבודת התפילה נקראת חיי שעה.

זאת אומרת: כולם חייבים בתפילה ובתורה. המתפלל חייב גם ללמוד כל יום, וכמאמר הכל חייבים בתלמוד תורה. אפילו זה שמאוד עסוק חייב ללמוד פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית. גם הלומד חייב להתפלל 3 פעמים בכל יום שחרית מנחה וערבית. אך אלו המתמסרים לעבודת השם ית' הרי יש בזה 2 אופנים [=א) עבודת התורה - חיי עולם. (ב) עבודת התפילה - חיי שעה].

[א) עבודת התורה - חיי עולם:]

קיימים 2 סוגי חוקים: (א) חוק היוצר [=ומכווין את ה]חיים (ב) חוק הנוצר מהחיים. וזהו השוני בין חוקי התורה ובין החוקים שיוצרים בני האדם.

החוקים שחוקקו על ידי האדם נוצרו מתוך החיים, כפי שאנו רואים בהנהגת המדינות, בכל מדינה ישנו בית מחוקקים, אשר שם נחקקים ונקבעים כל החוקים הטובים עבור אזרחי ודרי אותה מדינה. - ולכן שונים החוקים ממדינה למדינה, כי הכל מותאם לתנאי אותה מדינה.

ישנו חוק היוצר חיים, זאת אומרת, חוק זה אינו נלקח ונוצר מהחיים אלא להיפך זהו חוק היוצר ומכווין את החיים - זהו תורת ה'.

[ב) עבודת התפילה - חיי שעה:]

נקודות מתוך מאמר הרבי הרי"צ

עבודת התפילה נקראת חיי שעה. פירוש המלה "שעה" היא "פנייה". כמו שנאמר וישע ה' אל הבל ואל מנחתו, אומר על כך רש"י ז"ל: "וישע - ויפן", הקב"ה פנה אליו [=אל הבל ומנחתו]. ואל קין ואל מנחתו לא שעה - לא פנה. אל קין ואל קרבנו לא פנה הקב"ה. תפילה נקראת חיי שעה, חיים של פנייה לקב"ה.

ואלו הם שני האופנים בעבודת השם ית'. א) עבודת התורה - חיי עולם: עבודה זו מהווה ויוצרת את חיי העולם; ב) עבודת התפילה - חיי שעה: עבודה זו יוצרת חיי שעה איך פונים להשם ית'.

בכל דבר יש גוף ונשמה, ההבנה היא הגוף, ואילו החיות והחמימות היא הנשמה, כפי שאצל האדם ישנה הגוויה (גוף) וחיים (נפש) והרי העיקר היא הנפש. היא הרי המחיה ומקיימת את הגוף, כך גם בעבודה האלוקית, עבודת הבורא ית', ישנם גוף ונשמה. התורה היא הגוף, והתפילה היא הנשמה - החיים.

חסידות מאירה את הכל ומחיה את הכל, כאשר לומדים תורה שהלימוד יהיה בחיות, כאשר עושים מצווה שהיא תיעשה מתוך תענוג וחיות.

חסידות היא הבנה אלוקית, ההבנה המראה לאדם עד כמה הוא קטן ועד לאיזה דרגה גבוהה הוא יכול להתרומם.

חסידות מלמדת את האדם ומראה לו את הדרכים אשר בהם יוכל להיחלץ מכל הדברים הרעים ולהיגמל מכל הנהגותיו הרעים, ולהרגיל את עצמו במידות טובות.

חסידות מלהיבה את לב האדם לתשובה ולפנייה לאבינו הקדוש כמו שנאמר כי אבינו אתה, ושאינו שבשמים יקבל את תפילותיכם ותפילתנו בתוך תפילות כלל ישראל להיושע בתשועת עולמים בגשמיות ורוחניות.

(ספר המאמרים קונטרסים חלק א' עמוד ק"ח - תרגום חפשי)

אגרות קודש

ב"ה, ט"ו תמוז, תשי"ד

ברוקלין.

שלום וברכה!

בנועם קבלתי מכתבו מיום ששי לסדר חקת התורה בו מבשר טוב אשר בנו יוסף שי' נכנס בברית המצות וגם דרש בתורה"ק מענינא דיומא ובמאמרי זהר הק'. ויהי רצון מהשי"ת שמבן שלש עשרה למצות יגיע לבן חמש עשרה לגמרא וכו' וכו' וכפסק תוה"ק והוא וזוגתו שיחיו ירוו ממנו ומכל ב"ב רוב נחת. ולפלא קצת שאינו מזכיר במכתבו אשר הבר מצוה כלל בדרשתו גם דברי תורת החסידות אף שבדאי ידוע לו הכתוב במכתב כ"ק הבעל שם טוב הקדוש אשר בראש השנה תק"ז עלה להיכל המשיח ושאלו אימתי קאתי מר וענה משיח צדקנו לכשיפוצו מעינותיך חוצה היא תורת החסידות וכמבואר בארוכה בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר צוקללה"ה נבג"מ זי"ע צי"ע בשמחת תורה ת"ר צדיק.

בברכה לבשר טוב בכל הנ"ל ובב' מז"ט.

גמרא

שנינו במשנה, כיצד מלקין אותו, כופה שתי ידיו על העמוד הילך והילך, וחון הכנסת אוחו בבגדיו, אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו, עד שהוא מגלה את ליבו.

הגמרא מבארת את טעמו של דין זה: **מאי מַעְמָא** – מדוע עושים כן, **מַשּׁוּם** שנאמר (דברים כה א) **וְנִקְלָה אַחֲרָיִךְ לַעֲיִנֶיךָ**, ולמדנו שיש להקלותו [לבזותו].

שנינו במשנה, חון הכנסת עומד עליו ורצועה בידו של עגל.

הגמרא מבארת מה טעם רצועה של עגל דווקא: **אָמַר רב ששֵׁת מַשּׁוּם רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה**, **מִנֵּין לְרִצּוּעָה** שמכים בה את החייב מלקות, **שֶׁהָיָא עֲשׂוּיָה מַעוּר שֶׁל עֵגֶל דְּרוּקָא**, דְּכַתִּיב (שם ב'א) **וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הִרְשֵׁעַ וְהִפִּילוּ הַשֹּׁפֵט וְהַכְהוּ לִפְנֵי וְגו'** **אֲרֻבָּעִים יִכְנוּ וְגו'**, **וּמִמֶּיךָ לִיָּה** – ונאמר בפסוק הסמוך (שם ד) **לֹא תַחֲסוּם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ**, והרי זה רמו שתהיה הרצועה שמכים בה עשויה מן השור.

אגב האמור בשם רב ששת משום רבי אלעזר בן עזריה, שדרש את סמיכות הפסוק 'לא תחסום שור בדיש', מביאה הגמרא עוד דרשות בשמו על פסוק זה ופסוקים אחרים:

וְאָמַר רב ששֵׁת מַשּׁוּם רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, **מִנֵּין לִיכְמָה שֶׁנִּפְלָה לִיבּוֹם לִפְנֵי מוֹכֶה** [–חולה] שְׁתִּי, ואינה רוצה להתייבם לו, שֶׁאֵין חוֹסְמִין אוֹתָהּ, כלומר שאין סותמים פיה מלטעון שאינה רוצה בו, ותהיה מוכרחת להתייבם לו, אלא שומעים את דבריה, ואם אינה רוצה להתייבם כופים אותו ולחלוץ לה. **דְּכַתִּיב (שם) 'לֹא תַחֲסוּם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ' וּמִמֶּיךָ לִיָּה** – ונאמר בפסוק הסמוך (שם ד) **'כִּי יִשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וְגו'** וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אֵין לוֹ, לֹא תִהְיֶה אֶשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זֶר, יִכְמָה יָבָא עָלֶיהָ וּלְקַחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִכְמָה, והרי זה רמו שגם במצות יבום יש להזהר שלא לחסום את היבמה כשאינה רוצה להתייבם באופנים מסויימים.

וְאָמַר רב ששֵׁת מַשּׁוּם רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, **כָּל הַמְכָּזֶה אֶת הַמוֹעֲדִים**, שעושה מלאכה בחול המועד, נחשב כְּאִילוֹ עוֹבֵר עֲבֻדָּה זָרָה, דְּכַתִּיב (שמות לד יז) **'אֲלֹהֵי מִסְכָּה לֹא תַעֲשֶׂה לָךְ'**, וּמִמֶּיךָ לִיָּה – ונאמר בפסוק הסמוך (שם יח) **'אֵת חַג הַמִּצּוֹת תִּשְׁמֹר שְׁבַעַת יָמִים תֹּאכַל מִצּוֹת'**, ויש לדרוש את הכתוב כאילו נאמר 'את חג המצות תשמור שבעת ימים', ו'תשמור' היא אוהרת לאו, דהיינו שלא לעשות מלאכה, וממה שסמכה התורה איסור מלאכה בחול המועד לאיסור עבודה זרה, יש ללמוד ששקולים הם זה כזה, שהעושה מלאכה בחול המועד נחשב כעובד עבודה זרה.

וְאָמַר רב ששֵׁת מַשּׁוּם רַבִּי אֱלֶעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, **כָּל הַמְסַפֵּר לאחרים לְשׁוֹן הָרַע** [–דברי גנאי על אדם, וכל המקבל [–מאמין] לְשׁוֹן הָרַע שמספרים לו, וכל המעיד עדות שֶׁקֶר על חבירו בבית דין, רָאוּי הוּא לְהַשְׁלִיכוֹ לְכַלְבִּים כְּטָרִיפָה, דְּכַתִּיב (שמות כב ל) **'וְכִשֶּׁר בִּשְׂדֶה טָרֶפָה לֹא תֹאכְלוּ לְכַלֵּב תִּשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ'**, וּמִמֶּיךָ לִיָּה – ונאמר בפסוק הסמוך (שם כג א) **'לֹא תִשָּׂא שֹׁמֵעַ שְׁוֹא וְגו'** אֵל תֶּשֶׁת יָדְךָ עִם רִשָּׁע לְהוֹיֵת עַד חֶמְסִי, ומפסוק זה נלמדים שלושת האיסורים האמורים. שומה שנאמר 'לא תשא שמע שוא', למדים שאין לקבל לשון הרע. ומפסוק זה למדים גם שאין לספר לשון הרע, שמה שנאמר 'לא תשא קרי ביה גנאי' – יש לדורשו ולקרותו גם כאילו נאמר 'לא תשיא' לאחרים שמע שוא, דהיינו שלא לספר להם לשון הרע. וממה שנאמר 'אל תשת ידך עם רשע להיות עד חמס', למדים שאין להעיד עדות שקר. ומהסמיכות של איסורים אלו למילים 'לכלב תשליכן אותו', יש ללמוד שהעובר עליהם ראוי הוא להשליכן לכלבים.

שנינו במשנה אודות הרצועה בה היה מכה, וּשְׁתֵּי רִצּוּעוֹת וכו' עולות ויורדות בה.

הגמרא מביאה ברייתא המבארת ממה היו עשויות אותן רצועות: **תָּנָא בְּבֵרִיתָא**, אותן רצועות היו עשויות מעורו שֶׁל חֲמֹר.

הגמרא מבארת את טעם הדבר: מה שהיו הרצועות של חמור, **בְּדִרְיִשׁ הָהוּא גְּלִילָא** – כאשר דרש אותו חכם בן הגליל, עָלִיָּה [–עליו] דָּרַב חֲסָדָא, נאמר (שעשעיה א א) **'יָדַע שׁוֹר קוֹנְהוּ וְחֲמֹר אֲבוּם בְּעֵלְיוֹ יִשְׁרָאֵל לֹא יָדַע וְגו'** עֲמִי לֹא הִתְבּוֹנֵן, ועל כן אָמַר הַקְדוּשׁ בְּרֹךְ הוּא, יָבֵא מִי שֶׁמִּכִּיר אֲבוּם בְּעֵלְיוֹ [–המקום בו הוא מכין בכך.

עבורו את המזון, והוא החמור, וְיִפְרַע מִמִּי שֶׁאֵינוֹ מִכִּיר אֲבוּם בְּעֵלְיוֹ, והוא החוטא שאינו מכיר את קונו ועובר על רצונו, ופרעון זה יהיה על ידי שמעור החמור תיעשה הרצועה להכות בה את החוטא. עוד נאמר במשנה אודות אותה רצועה שמכה בה, יָדָה מִפָּח וכו' ורחבה טפח וראשה מגעת על פי כריסו. הגמרא מבררת כיצד כיוונו שראשה יגיע עד פי כריסו: **אָמַר אֲבִי, שִׁמְעֵי מִינָהּ** – יש ללמוד מדברי המשנה שאמרה שראש הרצועה מגיע על פי כריסו, שֶׁכָּל חֵד וְחֵד מֵהַלּוּקִים, לְפָנֶם נִכְיָה עֲבָדֵינוּ לִיָּה – לפי גבו עושים את הרצועה, שאם היה גבו רחב עושים לו רצועה ארוכה, ואם היה גבו צר עושים לו רצועה קצרה, כדי שתכלה הרצועה על פי כריסו. **אָמַר לִיָּה רַבָּא, אִם בֶּן, נִפִּישׁ לָהּ רִצּוּעוֹת מוֹכָא** – נמצא שהיו לבית דין רצועות רבות. **אֵלָּא אָמַר רַבָּא, אֲבָקְתָא** – הידוק וקשר אֵית לִיָּה – יש לה לרצועה, שאפשר להאריכה בו או לקצרה, לפי מידותיו של הלוקה, כִּי בְּעֵי מִיְקַמֵּר בִּית – ברצותו יכול היה לקשרה ולהדקה ואז היתה קצרה, כִּי בְּעֵי מַרְפָּה בָּהּ – ברצותו היה מרפה את ההידוק והיתה מתארכת. עוד נאמר במשנה, מִלְּקִין אוֹתוֹ וכו' שליש מלפניו ושתי ידות מלאחוריו.

הגמרא מבארת את מקורו של דין זה: **מִנָּא חֲנִי מִלִּי** – מנין למדנו דברים אלו, שהמלקות מתחלקות לשלושה חלקים ומלקוה שליש מהן לפניו ושני מאחוריו, **אָמַר רב כהנא, דְּאָמַר קְרָא** – שנאמר בפסוק (דברים כג א) **'וְהִפִּילוּ הַשֹּׁפֵט וְהַכְהוּ לִפְנֵי בְּרִי רִשְׁעוֹ בְּמִסְפָּר'**, ויש לדרוש מן הפסוק 'לפניו כדי רשעתו', והיינו שרִשְׁעָה אֶחָת מִן הַמַּלְקוֹת תִּהְיֶה מִלְּפָנָיו, ו'במספר' מלמדנו ששְׁתֵּי רִשְׁעוֹת מֵאֲחֲרָיו, ונמצא שיש לחלק את המלקות לשלושה חלקים שוים, ומכאן חלק אחד, והיינו שליש, מלפניו, ושני חלקים, שהם שני שליש מהן, מאחוריו.

עוד שנינו במשנה, אֵין מִלְּקִין אוֹתוֹ וכו' לא עומד ולא יושב אלא מוטה, שנאמר (דברים שם) **'וְהִפִּילוּ הַשּׁוֹפֵט'**.

הגמרא מביאה דין נוסף שנלמד מפסוק זה, ומבארת כיצד נדרשים הימנו שני הדינים: **אָמַר רב חסדא, אָמַר רבי יוחנן, מִנֵּין לְרִצּוּעָה** שמכה בה, **שֶׁהָיָא מוֹכְפָלָה** [–כפולה], כאמור במשנה, **שֶׁנֶּאֱמַר (שם) 'וְהִפִּילוּ'**, אל תקרי 'והפילו' אלא 'והכפילו'.

שואלת הגמרא: **וְהָא מִיְכָּעִי לִיָּה לְגוֹפִיָּה** – והלא המילה 'והפילו' נצרכת ללמד דין זה שמכחו כשהוא מוטה, כאמור במשנה, ואיך נדרש ממנה גם זאת שהרצועה שמכה כפולה היא. מתרצת הגמרא: **אִם בֶּן, שְׁלֹא בֵּא הַפֶּסֶק אֵלָּא לִלְמַד שִׁמְכּוּהוּ מוֹטָה, לְכַתּוּב קְרָא** – שיאמר בפסוק **'וַיִּפְּחוּהוּ, מֵאֵי** – מזה זה שנאמר **'וְהִפִּילוּ, שִׁמְעֵי מִינָהּ** – מוכח מכאן שיכול אתה ללמוד מהפסוק תִּרְתִּי – את שני הדינים הללו, שממשמעות הפסוק אנו למדים שמשוהו, וממה שכתבה התורה לשון הפלה דווקא, יש לדרוש שבאה ללמד גם זאת שמכפיל את הרצועה שמכה בה.

עוד שנינו במשנה, וְהַמְכָּה מִכָּה בִּידוֹ אֶחָת בְּכָל כּוֹ. הגמרא מביאה ברייתא אודות המלקה אם עליו להיות בעל כח או חסר כח: **תָּנָא רַבִּנָּן, אֵין בֵּית דִּין מַעְמִידִין** [–ממנים] חֲזָזִין – שמשים המכים את החייבים ללקות, **אֵלָּא כֹּאלוֹ שְׁהֵם חֲסִירִי** [–חלשין] כֹּה וְיִתְרִי מְדַע, ולא יתירי כח וחסידי מדע. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר, יכולים הם למנות אֲפִילוֹ חֲסִירִי מְדַע וְיִתְרִי כֹה.

רבא מכריע בדברי רבי יהודה, ומוכיח כדבריו: **אָמַר רַבָּא, בְּנוֹתִיָּה** [–כמותו] דְּרַבִּי יְהוּדָה כֵּן מִסְתַּבְּרָא, שממנים אפילו חסידי מדע ויתירי כח, דְּכַתִּיב (דברים שם) **'אֲרֻבָּעִים יִכְנוּ לֹא יוֹסִיף פֶּן יוֹסִיף לְהַכּוֹתוֹ עַל אֵלָּה'**, שהזהירה התורה את החון המכה שלא יוסיף להכותו יותר ממה שנתחייב. **אֵי אָמְרֵת בְּשִׁלְיָב**, מובן הדבר אם היית אומר שאפשר למנות אפילו חֲסִירִי מְדַע, וכמו שאמר רבי יהודה, הֵיִינוּ דְּצִירִיךְ לְאַחֲזָרִי – לכן הוצרכה התורה להזהירו שלא יוסיף להכות יותר מדי, שכיון שהוא חסר מדע הוא עלול לטעות בכך, **אֵלָּא אֵי אָמְרֵת** שצריך דווקא יִתְרִי מְדַע, כִּי [–האם] צִירִיךְ לְאַחֲזָרִי אִם כֹּה שְׁלֹא יִכְהוּ יוֹתֵר מִהַמּוֹטֵל עֲלֵיו, הלא ודאי ידע זאת מעצמו ויזהר בכך.

מכות. פרק שלישי – אלו הן הלוקין דף כג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קה
רש"י תוספות

גמרא אין חוסמין – אין מגערינן בה, שלא תאמר "אי אפשי בר", את המועדות – חולו של מועד. **חג המצות תשמו** – מפרש בחגיגה (יחא), אם בראשון ובשביעי – הרי כבר אמור, הא לא בא להזהיר אלא על חולו של מועד שאסור בעשיית מלאכה. **אל תשת ירך עם רשע להיות עד חכם** – היינו מעיד עדות שקר. **אבקתא** – כמו "מבכא אביק" ועבודה זרה ידבב.

במספר – שתי רשעיות מאחריו. **אפילו יתירי כח ואפילו חסירי מדע** – דאין להקפיד בכך. **אי אמרת בשלמא דאפילו חסירי מדע** – יכולין להעמיד בהן, היינו דאיצטריך כו' למדור. מכה מועסת – כגון שאמדוהו לפחות מכה בסידור אחד. **אין לי אלא מכה רבה כו'** – רישא דבריתא הכי איתא בספרי: אין לי אלא בזמן שמוסיפין על מנין ארבעים, על כל אומד ואומד שאמדוהו בית דין מנין? תלמוד לומר לא יוסיף מכל מקום. מכה רבה, אין לי אלא מכה רבה כו'. אין לי דחיבי על "לא יוסיף" אלא בזמן שהכחו מכות הרבה על האומד, מכות מועטות אפילו שתי מכות או אחת מנין דאסור להוסיף? תלמוד לומר "לא יוסיף" – לא יוסיף להכותו על אלה, על מנין האומד. **שהוא מכה רבה** – שניתן להכותו בעל כורחו. כן נראה לרבי. ובלשון אחר קיבל רבי. הכי גרסינן: תנו רבנן אחד האיש ואחד האשה ברעי ולא במים דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר האיש ברעי והאשה במים. וחכמים אומרים אחד האיש ואחד האשה בין ברעי בין במים. והתניא רבי יהודה אומר אחד האיש ואחד האשה ברעי. אמר רבי יצחק הא דקאמר רבי יהודה אחד האיש ואחד האשה ברעי הכי קאמר שניוק שוין ברעי. דמשנתקלקל ברעי פטורין, אבל במים איכא פלוגתא. **קלה** – נתקלקל ברעי. ולישנא דקרא נקט "ונקלה" לשון לזול. **בין בראשונה בין בשניה** – בין קודם שהכחו כלל, בין לאחר שהכחו. והיינו ראשונה – הגבחה ראשונה שנגביה יד להכות, אם נתקלקל באותה הגבחה מחמת פחד או שנתקלקל בהגבחה שניה, דהיינו לאחר שהכחו. **פוטרין אותו** – ד"נקלה" קרינא ביה, דהא קלה. **נפסקה הרצועה** – אם בהגבחה שניה נפסקה – פוטרין אותו, דהא נקלה באותה הכאה שהכחו. ואם קודם שהכחו נפסקה, כשהרים ידו להכות – אין זו קלה. **לכשילקה קלה** – פירושו: לכשילקה יקלה, שאמדוהו שאם ילקוהו מיד יתקלקל ברעי – פוטרים ד"פן יוסיף ונקלה" כתיב, דאין נותנין לו מכה שיקלה עליה מיד. כך שמעתי. אבל אמדוהו שלא יתקלקל עד לאחר המלכות – מלקין אותו. קלה תחלה – קודם שקיבל שום הכאה – מלקין אותו אחרי כן. **משנה** על אחת כמה וכמה שתנתן לו נפשו – דמדה טובה מרובה ממדת פורענות אחד מחמש מאות. דבמדת פורענות כתיב (שמות כ) "פוקד עון אבות

על בנים על שלשים ועל רבעים", ובמדה טובה כתיב (שם) "עושה חסד לאלפים" ומתרגמינן: לאלפין דרי, ארבעה דורות כנגד אלפים דורות היינו אחד מחמש מאות. מיעוט "לאלפים" אינו פחות משני אלפים, וכל שכן אם כפשוטו דמשמע אלפים עד סוף כל הדורות. דכתיב – אחר כל העריות "ונכרתו הנפשות העושות", הרי

חייב כרת על הנכשל בהן ונתן חיים למונע ובדל מהם, דכתיב קודם העריות "ושמרתם את חוקותי ואת משפטי" וגו'.

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר

אשר יעשה אותם האדם וחי בהם – וסמך ליה "איש איש אל כל שאר בשר", דמשמע: מי שעושה חוקתי אני נותן חיים לו, ואלו הן חוקות – איש איש וגו', הא למדת כל הדינא ואינו עובר בו, לזכות את ישראל – כדי שיהו מקבלין שכר במה שמונעין עצמן מן העבירות, לפיכך הרבה לזון, שלא היה צריך לצוות כמה מצות וכמה אזהרות על שקצים ונבלות, שאין לך אדם שאינו קץ בהן, אלא כדי שיקבלו שכר על שפורשין מהן. **משנה תניא** – במסכת מגילה: אין בין שבת בו, בהבדלת – לשון "הכרת תכרת" (במדבר טו), ואינו שם דבר. הא – מתניתין דמגילה רבי יצחק היא, ולהכי קאמר דודן כרת בידי שמים ולא בידי אדם. אבל מאן דסבירא ליה דמלקות איכא בחיבי כריתות – מודי לרבי

1 **והבאת** מעשר – פירש הקונטרס: שקס עזרא
2 ללויים ותיקן שביאורו לכהנים כמו
3 התרומה, ובמדומה מלשוננו שעוד פירש פירוש
4 אחר, שפירשו מכל פירות אילן כמו שתיקן
5 חזקיהו, ובדכתיב "וכפרוך הדבר".
באוריה

שכר, גזל ועריות, שגפשו של אדם מתאוה להן ומחמדתן – הפורש מהן על אחת כמה וכמה
שנייה לו ולדורותיו ולדורות דורותיו עד סוף כל הדורות. רבי חנניא בן עקשיא אומר: רצה
הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל, לפיכך הרבה להם תורה ומצות, שנאמר "ה' חפץ למען
צדקו יגדיל תורה ויאדיר". **גמרא** אומר רבי יוחנן: הלוקין עליו חבירו על רבי חנניא בן גמליאל.
אמר רב אדא בר אבהו: אמרי בי רב, תנינן: אין בין שבת ליום הכפורים אלא שזה וזונו

בידי אדם וזה וזונו בהפרת; ואם איתא – אידי ואידי בידי אדם הוא. רב נחמן בר יצחק אומר:
הא מני – רבי יצחק היא, דאמר: מלקות בחיבי כריתות ליפא. דתניא, רבי יצחק אומר: חיבי
כריתות בכלל היו, ולמה יצאת פרת באחותו – לדונו כפרת ולא במלקות. רב אשי אומר: אפילו
תימא רבנן, זה – עיקר וזונו בידי אדם, וזה – עיקר וזונו בידי שמים. אמר רב אדא בר אבהו
אמר רב: הלכה כרבי חנניא בן גמליאל. אמר רב יוסף: מאן סליק לעילא ואתא ואמר? אמר

ליה אבי: אלא הא דאמר רבי יהושע בן לוי: שלשה דברים עשו בית דין של מטה והספימו
בית דין של מעלה על ידם, מאן סליק לעילא ואתא ואמר? אלא קראי קא דרשינן – הכא נמי
קראי קא דרשינן. גופא, אמר רבי יהושע בן לוי: שלשה דברים עשו בית דין של מטה והספימו
בית דין של מעלה על ידם, [ואלו הן]: מקרא מגילה, ושאלת שלום [בשם], והבאת מעשר.
מקרא מגילה – דכתיב "קמו וקבלו היהודים", קימו למעלה מה שקבלו למטה, ושאלת שלום
– דכתיב "והנה בעו בא מפיח לחם ויאמר לקוצרים ה' עמכם", ואומר "ה' עמך גבור החיל".

מאי "ואומר"? וכי תימא, בועז הוא דעביד מדעתיה, ומשמאי לא אספימו על ידו – תא שמע:
ואומר "ה' עמך גבור החיל". הבאת מעשר – דכתיב "הביאו את כל המעשר אל בית האוצר
והי טרף בביתו ובחנניו נא בזאת אמר ה' צבאות אם לא אפתח לכם את ארבות השמים
והריקתי לכם ברכה עד בלי די", מאי "עד בלי די"? אמר רבי בר רב: עד שיקבלו שפתי תיכם

מלומר "די". אמר רבי אלעזר: בשלשה מקומות הופיע רוח הקודש: בבית דינו של שם, ובבית
דינו של שמואל הרמתי, ובבית דינו של שלמה. בבית דינו של שם – דכתיב "ויפר יהודה
ויאמר צדקה ממני". מנא ידע? דלמא פי חיכי דאזל איהו לנבה – אזל נמי אינש אחרינא
[לנבה]? יצאת בת קול ואמרה: ממני יצאו כבושים. בבית דינו של שמואל – דכתיב "חנני ענו
כי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתיו... ויאמרו לא עשקתנו ולא רצתנו... ויאמר עד ה'

ועד משיחו... פי לא מצאתם בידי מאומה ויאמר עד"; "ויאמר"? "ויאמרו" מיבעי ליה! יצאת
בת קול ואמרה: אני עד בדבר זה. בבית דינו של שלמה – דכתיב "וען המלך ויאמר תנו לה
את הילד החי והמת לא תמיתוהו (פי) היא אמו", מנא ידע? דלמא איצרומא מיערמא! יצאת
בת קול ואמרה "היא אמו". אמר רבא: ממיא? דלמא יהודה, פיון דחשיב ירחי ויומי ואיתרמי

– דתונו מוחזקין, דלא תונו לא מוחזקין. שמואל נמי – פולחו ישראל קרי להו בלשון יחיד, ויחיד,
דכתיב "ישראל נזעזע בה". שלמה נמי – מדהא קא מרחמא והא לא קא מרחמא! אלא
גמרא. דרש רבי שמלאי: שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה, שלש מאות
וששים וחמש לאוין כמנן ימות החמה, ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של
אדם. אמר רב המנונא: מאי קרא – "תורה צוה לנו משה מורשה", "תורה" בגימטריא

ברובי"ר. כך שמעת. לישנא אחרינא: הופיע – נשמעה בקול גדול, בנימוקי רבי. בבית דינו של שם – לא היה שם חי באותה שעה, שהרי מת, אלא בית דין של אחרי
מנניו ותלמידיו, וקרי ליה בית דין של שם כמו בית שמאי ובית הלל. ממני יצאו כבושים – דברים נעלמים הללו מאתי יצאו. שלפי שיהודה היה מלך והיא זכתה לצאת
ממנה מלכים מתוך שהיתה צנועה בבית חמיה, יצאתה גזירה זו מלפני שיצא זרע משניהם. כך קיבל רבי מעיקרא. לישנא אחרינא: מאתי היתה שיצאו ממנה שני בנים
הללו לכבוש העולם, שהרי עתיד דוד ומשיח לצאת ממנה. בית דינו של שמואל – לעולם ישראל אמרו "עד", דהא דכתיב "ויאמר" – בני ישראל איקרו יחיד. מאתים
ארבעים ושמונה מצות עשה – דכל אבר ואבר אומר לו עשה מצוה. שלש מאות ששים וחמש [מצות] לא תעשה – שבכל יום מזהירים עליו שלא לעבור. מפי משה
שית

אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאֵדָם וְחִי בָהֶם, ולאחר מכן מפרש הכתוב מאלו
עירות יש לפרש (שם יח רבא), וכיון שנאמר לשון 'אשר יעשה' על
הפורש מעבירה, הָא – הרי שכל היושב ולא עבר עבירה, נותנין
לו שָׂכָר כְּעוֹשֵׂה מִצְוָה, ולמדנו אם כן מפסוק זה שהעושה מצוה
זוכה לחיים.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר רַבִּי אוֹמֵר, למדנו שכר הנמנע מעבירה ממקום אחר,
הָרִי הוּא אוֹמֵר בתורה (דברים יב כג) דָּךְ תִּזְקַךְ לְבָלְתִּי אֲכֹל (את) הָדָם
כִּי הָדָם הוּא הַנֶּפֶשׁ וגו', ומה אם הָדָם, שֶׁנִּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם קָצָה
מִמֶּנּוּ מלאוכלו אף בלא ציווי התורה, הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ מְקַבֵּל שָׂכָר הוּא
זורעו כאמור שם (יב כה) 'לא תאכלנו למען ייטב לך ולבְּנֶיךָ אַחֲרֶיךָ',
אם כן, הֲלֹ וְעִירֹת שֶׁנִּפְשׁוֹ שֶׁל אָדָם מִתְאַדָּה לָהֶן וּמִתְפַּדֶּת, הַפּוֹרֵשׁ
מִהֶן עַל אַחַת בָּהֶן וּבָמָּה שִׁזְזָה לוֹ, וְלִדְרוֹתָיו, וְלִדְרוֹת דּוֹרוֹתָיו
עַד סוֹף כָּל הַדְּרוֹת.

רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקִישָׁא אוֹמֵר, רָצָה הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזוֹכֵת אֶת
יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת, וציווהם אף על דברים
שאדם פורש מהם מעצמו כגון שקצים ונבלות, כדי שיקבלו שכר על
שפורשים מהם, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה מב כא) 'ה' חָפֵץ לְמַעַן צַדִּיק, וְיִדּוּל
תּוֹרָה וְיִאֲדִיר' – כיון שרצה ה' להצדיק את ישראל ולזכותם, לכן
הגדיל תורתו והרבה מצוות.

גמרא

שנינו במשנה בשם רבי חנניה בן גמליאל, שחייבי כריתות שלקו
נפטרו מכרת. הגמרא מבארת שאין אלו דברי הכל: אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן,
חֲלֹקִין עָלָיו חֲבֵרָיו עַל רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל, וסוברים הם שאף אם
לקו עדיין חיוב הכרת עליהם.

מקשה הגמרא: אֲמַר רַב אֲדָא בֶר אַהֲבָה, אֲמַרִי בִי רַב, תַּנִּינִי – הרי
כבר שנינו שנחלקו חברי רבי חנניה עליו, ששנינו במגילה (ט)^(א) אין
חילוק בין שֶׁבֶת לַיּוֹם הַכַּפּוּרִים לענין עונש העובר עליהם, אֲלֵא שָׁזָה
– השבת, וְדוֹנֹי בִּידֵי אָדָם – המחללו במזיד נהרג בסקילה בידי בית
דין, וְזֶה – יום הכיפורים, וְדוֹנֹי בְּהִקְרָת – המחללו במזיד נענש בכרת
בידי שמים. וְאֵם אִיתָא – ואם כדברי רבי חנניה שחייבי כריתות
שלקו נפטרו מידי כריתתם, אִידִי וְאִידִי בִּידֵי אָדָם הוּא – גם עונש
המחלל שבת וגם עונש המחלל יום הכיפורים בידי אדם הוּא, שהרי
לאחר שילקה המחלל יום הכיפורים בבית דין הוא יפטר מהכרת,
אלא מוכח שהתנא ששנה משנה זו חלק על רבי חנניה, וסבר שאף
אם החייב כרת לוקה בבית דין אין הוא נפטר מעונש שמים, ואם כן
קשה מדוע נצרך רבי יוחנן להשמיענו שחברי רבי חנניה נחלקו עליו.
מיישבת הגמרא: רַב נְחֻמֵּן (בֶּר יִצְחָק) אוֹמֵר, הָא מִנִּי – המשנה
במגילה המבארת שהמחייב כרת עונשו בידי שמים, כשיטת מי היא,
רַבִּי יִצְחָק הִיא, דְּאֲמַר, מִלְּקוֹת בְּחִיבֵי כְרִיתוֹת לִיכָא כָלל, דְּתַנִּיא
לעיל (א)^(א), שנחלקו תנאים בדין מלקות לחייבי כריתות, רבי עקיבא
מחייבם מלקות, רַבִּי יִצְחָק אוֹמֵר, כֹּל חִיבֵי כְרִיתוֹת עַל גִּילוי עֲרִיּוֹת
בְּבָלָל הִיוּ – בכולם למדנו חיוב כרת מהפסוק (ויקרא יח כט) וְנִבְרָתוֹ
הַנִּפְשוֹת הַעוֹשׂוֹת שנאמר בפרשת עריות, וְלָמָּה יִצְאָת בְּרַת
בְּאֲחוּתוֹ – ולמה הוציאה התורה את הבא על אחותו מן הכלל,
וזוהר ואמרה (שם כ יז) 'אִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אָחֹתוֹ וְגו' וְנִבְרָתוֹ לְעִנִּי
בְּנֵי עַמִּם, לְדוֹנֵי בְּכָרָת וְלֹא בְּמִלְּקוֹת – ללמדנו שחייבי כריתות על
עריות נענשים בכרת לבדו, ואינם לוקים בבית דין. לפי זה מיישב רב
נחמן, שהמשנה במגילה היא לשיטת רבי יצחק הסובר שחייבי
כריתות אינם לוקים, ואם כן אין להוכיח ממשנה זו שחברי רבי חנניה
חלוקים עליו במה שאמר שחייבי כריתות שלקו נפטרו מכרת, שהרי
רבי חנניה סובר כרבי עקיבא שיש מלקות בחייבי כריתות, ושנא
לדעה זו כיון שלקו נפטרו מידי כריתתם, ועל כן הוצרך רבי יוחנן
להשמיענו שחברי רבי חנניה נחלקו עליו, וסברו שאף לרבי עקיבא
המחייב מלקות בחייבי כריתות, אין הם נפטרים בכך מהכרת.
יישוב נוסף לדברי רבי יוחנן: רַב אֲשִׁי אֲמַר, אֲפִילוּ תַּחֲבִית
אפילו תאמר שהמשנה במגילה היא כרבנן הסוברים שחייבי כריתות
לוקים, ניתן ליישבה כשיטת רבי חנניה, שבאמת חייבי כריתות שלקו
נפטרו מכרת, ומה שנאמר בה שחיוב הכרת שיש ביום הכיפורים הוא

בידי שמים, כך פירושו, זֶה – השבת, עֵינֶךָ וְדוֹנֵי בִּידֵי אָדָם – עיקר
עונש המחללה במזיד הוא בסקילה בידי אדם, וְזֶה – יום הכיפורים,
עֵינֶךָ וְדוֹנֵי בִּידֵי שָׁמַיִם – עיקר עונש המחללו הוא כרת, כיון
שהמחללו במזיד בלי התראה נענש בכרת בלי מלקות, וזהו עיקר
העונש שהרי כרת חמור ממלקות, ואמנם המחללו במזיד עם עדים
והתראה לוקה בבית דין ונפטר מהכרת, אך אין זה עיקר העונש. וכיון
שניתן לפרש את המשנה במגילה כשיטת רבי חנניה, הוצרך רבי
יוחנן להשמיענו שנחלקו חברי רבי חנניה עליו, וסברו שחייבי
כריתות שלקו לא נפטרו מן הכרת.

הגמרא מבארת מה נפסק להלכה בנידון זה: אֲמַר רַב אֲדָא בֶר
אַהֲבָה אֲמַר רַב, הִלְכָּה בְּרַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן גַּמְלִיאֵל שחייבי כריתות
שלקו נפטרו מידי כריתתם.

מקשה הגמרא: אֲמַר רַב יוֹסֵף, מָאן סְלִיק לְעִילָא וְאִתָּא וְאֲמַר – מי
עלה לשמים ובא ואמר שכך נפסקה ההלכה, כלומר, הרי הכרת בידי
שמים הוא, ומניין לנו שפטרם בשמים מכרת על ידי המלקות.
מתרצת הגמרא: אֲמַר לִיה אַבְּי לְרַב יוֹסֵף, אם כדברך שאין אנו
יודעים מהו פסק הדין בשמים, אֲלֵא איך תפרש הָא דְאֲמַר רַבִּי
יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוי, שֶׁלֹּשָׁה דְּבָרִים עָשׂוּ בֵּית דִּין שֶׁל מִטָּה וְהַסְכִּימוּ בֵּית
דִּין שֶׁל מַעֲלָה עַל יָדָם, והרי גם כאן יש להקשות מָאן סְלִיק לְעִילָא
וְאִתָּא וְאֲמַר שהסכימו בית דין של מעלה לדברים אלו, אֲלֵא כִּרְאִי
קָא דְרִישֵׁינָן – מתוך הפסוקים דרשנו שכך אמרו בשמים, וכמבואר
להלן, ואם כן הֲקָא נִמְי לגבי חייבי כריתות שלקו, כִּרְאִי קָא דְרִישֵׁינָן
– אנו דורשים מהפסוק 'ונקלה אחיך' שהלכה כרבי חנניה בן גמליאל
שנפטרו מידי כריתתם.

אגב שהובאו דברי רבי יהושע בן לוי, דנה הגמרא בדבריו: גּוֹפֵא,
אֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֹוי, שֶׁלֹּשָׁה דְּבָרִים עָשׂוּ בֵּית דִּין שֶׁל מִטָּה אף
שהם נראים נגד התורה, וְהַסְכִּימוּ בֵּית דִּין שֶׁל מַעֲלָה עַל יָדָם, וְאִלּוּ
הֵן, שתיקנו מִקְרָא מְגִילָה בפורים, אף שנראה הדבר כהוספה על
המצוות, וּשְׁאִילַת שְׁלוֹם [בָּשָׁם] – שהתירו לאדם לשאול בשלום
חברו בשם ה', כגון שאומר לו 'שיש' ה' עליך שלום, ואין זו הוצאת
שם שמים לבטלה, וְהִקְבָּאת מַעֲשֶׂה – ותיקן עורא הסופר שלא לתת
מעשר ראשון ללוויים כדכין, אלא להביאו אל לשכת בית המקדש
כדי שיתלו ממנו אף הכהנים.

הגמרא מבארת מנין שהסכימו למעלה לדברים אלו: לגבי תקנת
מִקְרָא מְגִילָה למדנו שהסכימו לה מן השמים, דְּבִתְיָב במגילת אסתר
(ט כז) 'קִימוּ וְקַבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זֶרַעם וְגו' להיות עושים את
שְׁנֵי הַדְּמִים הָאֵלֶּה כְּכַתְּבָם וְכַזְמָנָם בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, ולמדנו מלשון
'קִימוּ וקבלו', שִׁקְיָמוּ בֵּית דִּין לְמַעֲלָה את מַה שֶׁקַּבְּלוּ בֵּית דִּין
לְמִטָּה, דהיינו שהסכימו לתקנת קריאת המגילה.

ולגבי שְׁאִילַת שְׁלוֹם למדנו שהסכימו מן השמים שיהיה אדם שואל
בשלום חברו בשם ה', דְּבִתְיָב (רות ב ד) 'וְהִנֵּה בּוֹעֵז בָּא מִכִּית לָהֶם
וְאִמֵּר לְקוֹצְרֵים ה' עִמָּכֶם', הרי שבירכם בועז בשם ה', וְעוֹד אוֹמֵר
הכתוב (שופטים י יב) שאמר המלאך לגדעון 'ה' עִמָּךְ גִּבּוֹר הַחַיִּל',
ובירכו בשם ה', שואלת הגמרא: מָאן וְאִמֵּר – לשם מה נצרכנו
להביא גם את הפסוק השני. משיבה הגמרא: מהפסוק הראשון למדנו
שבועז בירך את הקוצרים בשם ה', וְכִי תִקֵּא – ואם תאמר שבוֹעֵז
הוא דְּעִבִיד מִדְּעִתִּיה וּמִשְׁמִיָּא לֹא אֲסָכְיָמוּ עַל יָדוֹ – הוא עשה כך
מדעתו אך מן השמים לא הסכימו עמו, הָא שְׁמַע רַאיה אחרת, וְעוֹד
אוֹמֵר הפסוק 'ה' עִמָּךְ גִּבּוֹר הַחַיִּל', וכיון שמלאך בירך כך את גדעון
מוכח שאף מן השמים הסכימו לדבר זה.

ואף לגבי הִקְבָּאת מַעֲשֶׂה הסכימו מן השמים שיביאו ישראל את
המעשרות אל בית ה', דְּבִתְיָב (מלאכי ג י), שאמר ה' לישראל 'הִקְבִּיאוּ
אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה אֶל בֵּית הָאֱלֹהִים, וְיִהְיֶה מִזְרֵה בְּבֵיתִי, וּבְחֲנֻנִי נָא
בָּזָאת אֲמַר ה' צְבָאוֹת, אִם לֹא אֲפָתָה לָכֶם אֶת אֲרוּבוֹת הַשָּׁמַיִם
וְתִרְקִינִי לָכֶם בְּרִכָּה עַד כָּלִי דִי', ומכיון שאף ה' ציווה להביא את
המעשרות אל בית האוצר דהיינו בית המקדש, מוכח שהסכים
לתקנה זו.

שואלת הגמרא: מָאן 'עַד כָּלִי דִי'. משיבה הגמרא: אֲמַר רַבִּי בֶר רַב, הַכּוּוֹנֵה
היא שיתן ה' ברכה כה גדולה, עַד שֶׁיָּכֹל – [שיתעייפו]

שית מאה וחד סרי הוי – שש מאות ואחת עשרה היא, וזה מנין המצוות אותן צוה לנו משה מפי ה', ושתיים נוספות, 'אנכי ה' אלהיך, ולא יהיה לך אלהים אחרים על פני' (שמות כ ב), מפי הנבונה שמענו – מפי הקב"ה עצמו, יחד הרי שש מאות ושלש עשרה מצוות.

(סימן לזכרון הסוגיא שלהלן, המשמ"ק ס"ק).

רב שמלאי מבאר שהנביאים מיעטו ממנין המצוות: אף שמנין המצוות הוא תרי"ג, בא דוד והעמידן על אחת עשרה, דכתיב (תהלים טו א-ה), 'מוזמור לדוד, [ה'] מי יגור באהלך מי ישבון פהר קדשך, הולך תמים, ופועל צדק, ודובר אמת בלבבו, לא רגל על לשונו, לא עשה לרעהו רעה, וחרפה לא נשא על קרובו, נכון בעיניו נאמא, ואת דאי ה' יכבד, נשבע להרע ולא ימר, בספו לא נתן בנשף, ושוחד על נקי לא לקח', הרי אחת עשרה מצוות, ומסיים הפסוק 'עושה אלה לא ימוט לעולם'.

ביאור המצוות שמנה דוד: 'הולך תמים', זה אברהם שקיים מצוות ה' בשלמות ובתמימות, דכתיב (בראשית יא ז), שאמר ה' לאברהם 'התהלך לפני והיה תמים'.

'פועל צדק' – שעושה מלאכתו באמונה, בגון אבא חלקיהו, שלא השיב לחכמים כשיביכוהו לשלום כיון שהיה שכיר יום ולא רצה להפסיק ממלאכתו, כמבואר בתענית (בג).

'ודובר אמת בלבבו', בגון רב ספרא, שבא אדם לקנות ממנו חפץ והציע סכום תמורתו, אך רב ספרא לא ענה לו כיון שקרא קריאת שמע. הקונה חשב שאינו רוצה למכור בסכום זה והוסיף על המחיר, ומשסיים רב ספרא קריאת שמע אמר שימכור לו בסכום הראשון, כיון שמתחילה חשב בליבו למכור בסכום זה, וזהו 'ודובר אמת בלבבו'.

'לא רגל על לשונו' – לא היה שקר בלשונו, זה יעקב אבינו, דכתיב (בראשית כו יב) כאשר אמרה לו אמו שיאמר לאביו שהוא עשו ויטול את הברכות, לא רצה יעקב לשקר, ואמר 'אולי ימושני אבי והייתי בעיניו כמתעתע', ואף שלבסוף עשה כן, היה זה בעל כרחו על פי הדיבור שנאמר לרבקה בנבואה.

'לא עשה לרעהו רעה', שלא ירד לאומנות חבירו – שלא הזיק לאומנות חבירו על ידי שעסק בה בסמוך אליו.

'חרפה לא נשא על קרובו', זה המקרב את קרוביו, שלא סבל ושתק כשקרובו בחרפה, אלא קירבו והסיר חרפתו ממנו.

'נכון בעיניו נאמא' – הנמאס לקב"ה בזוי הוא בעיניו, זה חזקיהו המלך, שגירר עצמות אחד אביו במטה של חבליים ולא של כסף וזהב כראוי למלך, כיון שהיה רשע ונמאס בעבודת כוכבים.

'את דאי ה' יכבד', זה יהושפט מלך יהודה, שבשעה שהיה רואה תלמיד חכם היה עומד מכסאו ומחבקו ומנשקו, וקורא לו (אבי אבי), רבי רבי, מרי מרי – אדוני.

'נשבע להרע ולא ימר', ואינו עובר על שבועתו, ברבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן – פעמים שהיה רבי יוחנן אומר, יהא ו-אהיה בתענית עד שאבא לביתי, וזהו 'נשבע להרע' לעצמו שלא יאכל, ואף שאין שבועה זו חלה היה מקפיד לקיימה כדי שלא יתרגל לעבור על שבועתו.

'בספו לא נתן בנשף' – שלא הלוח בריבית, ואפילו ברבית לעובר ברכבים ומתורת מהתורה, כדי שלא ימשך על ידי כך ויבוא להלכות בריבית גם לישראל.

'שוחד על נקי לא לקח' – אפילו שוחד שהיה רשאי לקחת על פי דין, לא לקח, בגון רבי ישמעאל ברבי יוסי, שהיה אריסו מביא לו סל פירות משדהו בכל ערב שבת. פעם אחת בא לפניו האריס ביום חמישי כדי שידון בינו לבין חבירו, ואגב כך הקדים והביא לו את הפירות, אך רבי ישמעאל סירב לקחתם משום שוחד אף שהיו הפירות שלו, כמבואר בכתובות (קד).

אלו הן אחת עשרה המצוות שמנה דוד, ונאמר שם 'עושה אלה לא ימוט לעולם', כלומר שהמקימן בשלמות כפי שעשו צדיקים אלו לא ימוט לעולם.

מעשה לגבי ביאור הפסוק 'עושה אלה לא ימוט לעולם': לאחר

שהזכירו בפסוק אחת עשרה המצוות שנתבארו לעיל, כתיב (תהלים טו ה) 'עושה אלה לא ימוט לעולם'. בשהיה רבן גמליאל מניע למקרא הזה, היה בזה, ואמר, מאן דעביד להו לכולהו – רק המקיים את כל המצוות הללו, הוא דלא ימוט, שהרי משמע עושה כל אלה, הא קרא מינייהו – אך המקיים אחת מהן ימוט, כיון שאינו מקיים את השאר. דוחה הגמרא: אמרו ליה לרבן גמליאל בתמיה, מי כתיב – וכי נכתב בפסוק 'עושה כל אלה' שנלמד שרק העושה את כולן לא ימוט, והרי 'עושה אלה' כתיב, ואם כן משמע שאפילו בחדא מינייהו – בקיום אחת מהן, גם נאמר 'לא ימוט'.
והביאו לרבן גמליאל רביה שכן הדבר, דאי לא תימא הכי – שאם לא תאמר כך שהכוונה ב'אלה' היא גם לאחד מהאמורים בפרשה, הרי כתיב קרא אחרניא לגבי איסורי עריות (ויקרא יח כד), אל תטמאו בכל אלה, וכי התם נמי – גם שם נפרש שהנוגע בכל אלה האמורים בפרשה הוא דטמא – הוא שנטמא, אבל העובר רק בחדא מינייהו – באחד מהם לא נטמא, והרי אין זה יתכן, אלא לאו – אלא ודאי שם פירוש 'כל אלה' הוא שלא להטמא באחת מכל אלה, ואם כן הקא נמי – גם כאן לגבי המצוות שמנה דוד, הכוונה 'עושה אלה' היא באחת מכל אלו, שאף העושה אחת מהן לא ימוט.

המשך דרשת רב שמלאי: אחר שהעמיד דוד את המצוות על אחת עשרה נתמטעו הדורות עוד, וכא ישעיהו והעמידן על שש, דכתיב (ישעיהו לג טו) 'הולך צדקות, ודובר מישרים, מואם בבצע מעשקות, נוער בפיו מתמוד בשוחד, אומם אונן משמוע דמים, ועוצם עיניו מראות ברע', ומבארת אותן הגמרא.

'הולך צדקות', זה אברהם אבינו, דכתיב (בראשית יח יט) 'כי ידעתיני למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט וגו', שמלבד שעשה בעצמו צדקות וגמילות חסדים, גם הוריד את בניו ללכת בדרכו ולעשות צדקה, וזהו 'הולך צדקות'. 'ודובר מישרים', זה שאינו מקניט פני חבירו ברבים – שאינו מצער חבירו בדבריו רבים.

'מואם בבצע מעשקות' – שמואס עליו ממון גזול, בגון רבי ישמעאל בן אלישע, שהיה כזה, והביא לו אדם שבא לדון לפניו ראשית הגז, ולא רצה ליטול כיון שהנותן היה רגיל לתת את מתנות הכהונה שלו לכהן אחר, דומה הדבר כאילו עושק את אותו כזה.

'נוער בפיו מתמוד בשוחד', בגון רבי ישמעאל ברבי יוסי, שלא רצה ליטול את פירות שדהו מאריסו שבא לדון לפניו כיון שהדבר נראה כשוחד, כמובא לעיל.

'אומם אונן משמוע דמים', דלא שמע בזילותא דצורבא מרבנן ושתיק – שאינו שותק אם שומע גנותו של תלמיד חכם, ואונן סתומה מלשמוע בגנותו ולשתוק, בגון רבי אלעזר ברבי שמעון, שהיה גופו שלם שנים רבות לאחר מותו מלבד תולעת אחת שיצאה מאזנו, ואמר לאשתו בחלום שנענש בכך מפני שפעם אחת שמע בגנותו של תלמיד חכם ולא מחה כראוי לו, וכיון שהקפיד עליו הקב"ה על אותה פעם מוכח שהיה רגיל לדקדק בכך.

'עוצם עיניו מראות ברע', בדרבי חייא בר אבא, דאמר רבי חייא בר אבא (ב"ב מז), 'עוצם עיניו מראות ברע', זה מי שאינו מסתכל בגשמים בשעה שעומדות על הכביסה בשפת הנהר ומגלות שוקיהן. אלו שש המצוות שהזכיר ישעיהו, ובכתיב שם (ישעיהו לג טו), שהמקימן 'הוא מרומים ישבון וגו' – זוכה למעלה גדולה.

רב שמלאי מבאר שהנביאים הוסיפו ומיעטו ממנין המצוות: אחר שהעמיד ישעיהו את המצוות על שש נתמטעו הדורות עוד, וכא מכה והעמידן על שלש, דכתיב (מכה ח ו) 'הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט, ואהבת חסד, והצנע לכת עם ה' אלהיך', הרי שלוש מצוות, ומבארת אותן הגמרא. 'עשות משפט', זה תדין – שישקול מעשיו שיהיו כדין ולא יהיה עוול בידו, 'אהבת חסד', זה גמילות חסדים. 'והצנע לכת', זה הוצאת המט והכנסת פלה שמצאנו בשתיהן לשון 'לכת', שנאמר (קהלת ב ו) 'טוב לכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה', ואם הוציא מכספו עליהם יצניע הדבר ולא יגלוה למי שאינו יודע מכן.

ומסיפה הגמרא, והלא דברים קל וחומר, ומה דברים שאין דרכן

גנאי, ושוקת, והיינו "דמים" - לשון שתיקה. כגון רבי אלעזר ברבי שמעון -
 ב"השוכר את הפועלים" (בבא מציעא פד, ב) דנפק ריחשא מאדניה, ואחזיה לאיתתיה
 בחלמא ואמר לה: האי דשמעית בזילתא דצורבא מרבנן ולא מחאי ברמבעי לי,
 אלמא בחייו הזה רגיל לדקדק בכך, ולפיכך הקפיד הקדוש ברוך הוא עליו על אותו
 הפעם שלא מיחה. זו הוצאת המת והכנסת
 הכלל - דכתיב בזה "לכת", "טוב לכת אל
 בית אבל מלכת" וגו'. בא ישעיה בן אמוץ -
 כל שעה דורות של מטה היו מתמעטין. חזל
 נא - אותה ברכה שאמר משה "וישכן
 ישראל בטח בך עד עין יעקב" כלומר, אימתי
 ישכון ישראל בטח - כשיהיו צדיקים כעין
 יעקב. מי יקום יעקב - מי יוכל להיות חסיד
 כיעקב, כי קטן הוא" - קטנים הם הטובים,
 שיהיו צדיקים כיעקב.
 מכאן ואילך מפירוש רבינו גרשום.

הלך להרגיעו ישראל - שיהא להם מנוחה
 בגלות. בשופר גדול וגו' - וזבאו האובדים
 בארץ, מלמד שלא יהו אובדים בין אומות
 העולם. כאבירה המתבקשת - ונמצאת
 לאחר זמן. כאבילות קשואין ודלועין
 שאוכלים מקצתם ומקצתם אין אוכלין.
 מפליגו - בית של רומי. ומכאן שייך לעמוד
 בן ומה לעובדי רצונו כך - ששטתחיים
 לעבודה וזה שלחם יושבים בהשקט ושלוה,
 ישראל שעושים רצונו על אחת כמה וכמה
 שישלם להם שכר טוב. קרעו בגדיהם -
 דדינו ליעבד הכי. והלא אוריה במקדש
 ראשון היה - בכתוב בספר מלכים. וזכריה
 מנביאים אחרונים היה - שזיהה במקדש שני.
 תלה הכתוב נבואות של זכריה בנבואות של
 אוריה - כלומר, שפורענות שזכריה אוריה,
 שאמר "יירושלם תהיה ערים תהיה וזה אוריה,
 לבמות יער" נתקיים - כמו כן עתיד להתקיים
 דברי נחומים של זכריה, שיבנה בית המקדש
 במהרה בימינו אמן סלה.

הדרן עלך אלו הן הלוקין
 ופליקא לה מסכת מכות

שית מאה וחד סרי - והיינו דכתיב "תורה צוה לנו משה", ושנים מפי הגבורה, הרי
 שית מאה ותלסירי. מפי הגבורה שמענו - דכתיב "אחת דבר אלהים ושנים זו
 שמענו", במכילתא. והעמידן על אחת עשרה - שבתחלה היו צדיקים, והיו יכולים
 לקבל עול מצות הרבה, אבל דורות האחרונים לא היו צדיקים כל כך, ואם באו
 לשמור כולן אין לך אדם שזוכה, ובא דוד
 והעמידן בי כדי שיוזבאם יקיימו אחת עשרה
 מצות הללו. וכן כל שעה, דורות של מטה
 הולכין וממעטין אותו. רב ספרא -
 בשאלתות דרב אחא (שאלתא לו): והכי היה
 עובדא, דרב ספרא היה לו חפץ אחד למכור,
 ובא אדם אחד לפניו בשעה שהיה קורא
 קריאת שמע, ואמר לו: תן לי החפץ בכך וכך
 דמים, ולא עננו מפני שהיה קורא קריאת
 שמע. כסבור זה שלא היה רוצה ליתנו בדמים
 הללו, והוסיף, אמר: תנחו לי בכך יותר. לאחר
 שסיים קריאת שמע אמר לו: טול החפץ
 בדמים שאמרת בראשונה, שבאותן דמים
 היה דעתי ליתנם לך. (אף) לא רגל על לשונו
 [כו] - לא רצה לשקר מתחלה, שאמר
 "אולי ימושני ואביו", אלא שאמו הכריחתי
 ועל פי הדבור, דכתיב "עלי קללתך בני",
 ומתרגמין: אלי אתאמר בנבואה ודלא ייתון
 לוסיא עלך בריי. וחרפה לא נשא על קרבו
 - לא סבל חרפת קרבו. נבזה בעיני נמאס
 - הנמאס להקדוש ברוך הוא - נבזה הוא
 בעיניו של אדם, זה חזקיהו שנבזה היה בעיניו
 אביו שנמאס בעבודה וזה. שניירו במטה של
 חבלים - גמרא היא ולא קרא. (וקורא לו
 רבי רבי). ואפילו לגוי - כדי שלא ימשוך
 ויבוא להלוות לישראל ברביה. שוחד על נקי
 לא לקח - אפילו שוחד שהיה רשאי ליקח.
 כגון ישמעאל ברבי יוסי - שהיה אריס
 מביא לו משלו (וקדם זמנו) ולא רצה ליקח
 כדי להיות לו דין. בבבבב מעשקות - שלא
 רצה לטול לעצמו ראשית הגז שהביא לו
 אדם אחד שבא לדון לפניו, אף על גב דהיה
 כחן רבי ישמעאל בן אלישע, משום דדמי
 כאילו עושקו לכהן, שהיה רגיל זה ליתן לו
 מנותניו. אויבם אנוני משמע דמים - אנוני
 חתומה וסתומה בדבר זה שלא ישמע בה דבר

שית מאה וחד סרי הוי, "אנכי" ו"לא יהיה לך" - מפי
 הגבורה שמענו. (סימן דמשמ"ק ס"ק) בא דוד והעמידן
 על אחת עשרה, דכתיב "מזמור לדוד (ה') מי יגור באהלך
 מי ישכן בבהר קדשך. הולך תמים ופועל צדק ודבר אמת
 בלבבו, לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא
 נשא על קרבו. נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע
 להרע ולא ימר. בספו לא נתן בנשך ושהד על נקי לא לקח
 עשה אלה לא ימוט לעולם". "הולך תמים" - זה אברהם,
 דכתיב "התהלך לפני יהוה תמים", "פועל צדק" - כגון
 אבא חלקיהו, "ודובר אמת בלבבו" - כגון רב ספרא, "לא
 רגל על לשונו" - זה יעקב אבינו, דכתיב "אולי ימושני אביו
 ויהיתי בעיניו כמתעמע", "לא עשה לרעהו רעה" - שלא
 ירד לאומנות חבירו, "וחרפה לא נשא על קרבו" - זה
 המקרב את קרוביו, "נבזה בעיניו נמאס" - זה חזקיהו
 המלך שגידר עצמות אביו במטה של חבלים, "ואת יראי
 ה' יכבד" - זה יהושפט מלך יהודה, שבשעה שהיה רואה
 תלמיד חכם היה עומד מפסאו ומחבקו ומנשקו וקורא לו
 "אבי אבי, רבי רבי, כרי מרי", "נשבע להרע ולא ימר" -
 פרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: אהא בתענית עד שאבא
 לבייתי. "בספו לא נתן בנשך" - אפילו ברביה גוי, "ושחד
 על נקי לא לקח" - כגון רבי ישמעאל פרבי יוסי. פתיב
 "עשה אלה לא ימוט לעולם", כשהיה רבן גמליאל מגיע
 למקרא היה היה בוכה, אמר: מאן דעביד להו לכולהו -
 הוא דלא ימוט, הא חדא מינייהו - ימוט! אמרו ליה: מי
 פתיב "עשה כל אלה"? "עשה אלה" פתיב, אפילו בחדא
 מינייהו. דאי לא תימא הכי - פתיב קרא אחרניא "אל
 תטמאו בכל אלה", התם נמי, הנוגע בכל אלה הוא
 דמטמא, בחדא מינייהו לא? אלא לאו, פאחת מפל אלה, הכא נמי - פאחת מפל אלו. בא ישעיהו

והעמידן על שש, דכתיב "הלך צדקות ודבר מישרים מאס בבצע מעשקות נער בפיו מתמך בשחד אטם אזנו משמע דמים ועצם עיניו
 מראות פרע". "הלך צדקות" - זה אברהם אבינו, דכתיב "פי ידעתי למען אשר יצוה" וגו', "ודבר מישרים" - זה שאינו מקניט פני חבירו
 פרבים, "מאס בבצע מעשקות" - כגון רבי ישמעאל בן אלישע, "נער בפיו מתמך בשחד" - כגון רבי ישמעאל פרבי יוסי, "אטם אזנו משמע
 דמים" - דלא שמע בזילותא דצורבא מרבנן ושתיק, כגון רבי אלעזר ברבי שמעון. "ועצם עיניו מראות פרע" - כדרבי חייא בר אבא, דאמר
 רבי חייא בר אבא: זה שאינו מסתפל בגשים בשעה שעומדות על הפניסה. וכתיב "הוא מרומים ישפון" וגו'. בא מיכה והעמידן על שלש,
 דכתיב "הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך פי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם (ה') אלהיך". "עשות משפט" - זה
 הדין, "אהבת חסד" - זה גמילות חסדים, "הצנע לכת" - זה הוצאת המת והכנסת פלה. והלא דברים קל וחומר: ומה דברים שאין דרכן
 לעשותן בצנעא - אמרה תורה "הצנע לכת", דברים שדרכם לעשותם בצנעא - על אחת כמה וכמה! חזר ישעיהו והעמידן על שנים,
 שנאמר "פה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה". בא עמוס והעמידן על אחת, שנאמר "פה אמר ה' לבית ישראל דרשני וחיו". מתקוף לה
 נחמן בר יצחק: אימא, דרשנוי בכל התורה! אלא, בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר "וצדיק באמונתו יחיה". אמר רבי יוסי בר חנינא:
 ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל, באו ארבעה נביאים וביטלו. משה אמר "וישפן ישראל בטח בך עד עין יעקב" - בא עמוס וביטלה,
 [שנאמר] "הדל נא מי יקום יעקב" וגו', וכתיב "נחם ה' על זאת" וגו'. משה אמר "ובגוים ההם לא תרגיע" - בא ירמיה ואמר "הלוך
 להרגיעו ישראל". משה אמר "פקד עון אבות על בנים" - בא יחזקאל וביטלה, "תנפש החטאת היא תמות". משה אמר "ואבדתם בגוים"
 - בא ישעיהו ואמר "יהיה ביום ההוא ותקע בשופר גדול" וגו'. אמר רב: מסתפינא מהאי קרא "ואבדתם בגוים". מתקוף לה רב פפא: דלמא
 באבדה המתבקשת, דכתיב "תעיתי כשה אבד פקש עבדך" אלא מסיפא [דקרא], "ואכלה אתכם ארץ איביכם". מתקוף לה רב זוטרא:
 דלמא באבילת קשואין ודלועין. וכבר היה רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי יהושע ורבי עקיבא מהלכין בדרך, ושמועו קול המונה
 של רומי מפלטה [ברחוק] מאה ועשרים מיל, והתחילו בוכין ורבי עקיבא מושק. אמרו לו: מפני מה אתה מושק? אמר להם: ואתם מפני
 מה אתם בוכים? אמרו לו: הללו גוים, שמשותחים לעצבים ומקטרים לעבודה זרה, וישבין במח והשקט, ואנו בית הרום רגלי אלהינו שרוף

באש, ולא נכפה? אמר להן: לך אני מצחק, ומה לעוברי רצונו כך – לעושי רצונו על אחת כמה וכמה! שוב פעם אחת היו עולין לירושלים, ביון שהגיעו להר הצופים, קרעו בגדיהם. ביון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק. אמרו לו: מפני מה אתה מצחק? אמר להם: מפני מה אתם בוכים? אמרו לו: מקום שכתוב בו "והזר הקרב יומת" ועכשיו שועלים הלכו בו, ולא נכפה? אמר להן: לך אני מצחק, דכתיב "ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן ברכיהו". וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אוריה במקדש ראשון, וזכריה במקדש שני! אלא, תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה; עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה – הייתי מתקיימה נבואתו של זכריה, עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה – בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. כלשון הזה אמרו לו: עקיבא נחמטנו, עקיבא נחמטנו.

הדרן עלך אלו הן הלוקין וסליקא לה מסכת מכות

המשך ביאור למס' שבועות ליום שני עמ' א

לעשותו בצנעא, דהיינו הוצאת מת עני והכנסת כלה עניה שנותן ממון לאחרים כדי שיתעסקו בהם, והרי הם יודעים מי נתן, ואף על פי כן אמרה תורה 'והצנע לכת', דברים שדרך לעשותו בצנעא, כגון הנותן צדקה לעני בסתר שאינו צריך להודיע זאת לבני אדם, על אחת כמה וכמה שעליו להצניע לכת ולא לגלות מעשיו הטובים. אחר שהעמיד מיכה את המצוות על שלש, שוב נתמעט הדור, וחזר ישעיהו והעמידן על שתים, שנאמר (ישעיה נא) 'בה אמר ה', שמרו משפט ועשו צדקה'.

לאחר שנתמעטו הדורות עוד, בא עמוס והעמידן על אחת, שנאמר (עמוס ד) 'בה אמר ה' לבית ישראל, דרשוני, וחי'.

מתקין לה רב נתן בר יצחק, מנין שכונת הפסוק שיזכו לחיים על ידי בקשת ה' בלבד, אימא 'דרשוני' ככל התורה בולה – שמה הכוונה היא לבקש את ה' על ידי קיום כל מצוות התורה, ורק העושה כך זוכה לחיים. אלא דורשת הגמרא מפסוק אחר, בא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר (חבקוק ב ד) 'צדיק באמונתו יחיה' – המאמין בה' ומקבל עליו עול מלכותו, במצוה זו בלבד זוכה לחיים. דרשה נוספת בענין דומה: אמר רבי יוסי בר חנינא, ארבע גזירות גזר משה רבינו על ישראל, באו ארבעה נביאים וביטלו.

הגזירה הראשונה: משה אמר (דברים לג ב) 'וישבון ישראל כטח בדר עין יצקב' – מתי ישכון עם ישראל בטח, כשיהיו צדיקים כיעקב, בא עמוס וביטלה, בפסוק (עמוס ז ה) שביקש עמוס מה' 'חדל נא מי יקום יצקב וגו' כי קטן הוא' – אנא הפסק תנאי זה שאמר משה, כי מי יוכל להיות חסיד כיעקב, ומועטים הם הטובים שיהיו צדיקים כמורה וכתוב שם (ח' ב) 'ימים ה' על זאת וגו' גם היא לא תהיה' – חזר בו ה' מתנאי זה, ויוכלו ישראל לשכון לבטח אף אם לא יהיו צדיקים כיעקב.

הגזירה השניה: משה אמר (דברים כח סה) 'ובגוים ההם לא תרגיע' – שלא תהיה להם מנוחה בגלות, בא ירמיה וביטלה, ואמר (ירמיה לא א) 'עם שרידי חרב הלך להרגיעו ישראל' – אף כשיהיו ישראל שרידי חרב בגלותם, ה' מתהלך עמם להרגיעם, דהיינו שתהיה להם שם מנוחה.

הגזירה השלישית: משה אמר (שמות לד ז) 'פוך עון אבות על בנים' –

– שנפרע מהבנים בעון אבותיהם, בא יחזקאל וביטלה, שנאמר (יחזקאל יח ב) 'הנפש החוטאת היא תמות', ולא ייענשו אחרים על עונתה.

הגזירה הרביעית: משה אמר לישראל (ויקרא כו לח) 'ואבדתם בגוים' – שיאבדו לגמרי ולא ימצאו עוד, בא ישעיהו ואמר (ישעיה כו יג) 'והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו', ובאו האבדים בארץ אשר והנדהים בארץ מצרים, והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלם, שעתידיים לחזור ולהמצא.

אגב שהביאה הגמרא את הפסוק 'ואבדתם בגוים', היא מביאה נידון בענינו: אמר רב, מסתפינא – מתיירא אני מהא קרא 'ואבדתם בגוים', שמשמעו שיאבדו ישראל לגמרי בגלותם ולא ימצאו.

מתקין לה רב פפא, דלמא – שמה אין כוונת הפסוק שיאבדו לגמרי, אלא שיהיו באבידה המתבקשת – כאבידה שמחפשים אותה ונמצאת לאחר זמן, דכתיב (תהלים קט קע) 'תעיתי כשה אובד בקש עבדך' – אבדתי בגלות כשה אובד אשר בעליו מחפשו, כך גם אתה בקש עבדך.

מכח קושיית רב פפא חזרת בה הגמרא, ומבארת שרב לא התיירא מהתיבות 'ואבדתם בגוים', אלא מסיפא [דקרא] – מהנאמר בסוף אותו פסוק 'ואכלה אתכם ארץ אויביכם', שמשמעו שיאכלו לגמרי ולא ישאר מהם מאומה. מתקין לה מר זוטרא, דלמא – שמה כוונת הפסוק שיאכלו ישראל באכילת קישואין ודילועין, אשר אוכלים את מקצתן ומוותרים את השאר, ואף ישראל לא יאכלו כולם אלא רק חלקם.

הגמרא מביאה שני מעשים בענין הגלות, ונבואות הגאולה: ויכבר היה רבן גמליאל, ורבי אלעזר בן עזריה, ורבי יהושע, ורבי עקיבא, מהלכין בדרך, ושמעו קול המונה של רומי מפלטה – מרחובות שווקיה, [ברחוק] – ממרחק גדול של מאה ועשרים מיל, והתחילו הם בוכין, ורבי עקיבא משחק.

אמרו לו לרבי עקיבא התנאים שהלכו עמו, מפני מה אתה משחק, אמר להם, ואתם מפני מה אתם בוכים. אמרו לו, גוים הללו שמשפתהים לצעצים ומקטרים לעבדות בוכים, וישבין כטח והשקמ, ואנו בית הרום רגלי אלהינו – בית המקדש, שרוף

16 וְכִּי־יָבִיאוּ, וְיֵשׁ לַחֲקֻשׁוֹת עַל פֶּסוּק זֶה, וְכִי מָה עֲנֵן אֲוִיָּה אֶצֶל
17 זְכָרְיָה, וְהָרִי אֲוִיָּה הִתְנַבֵּא בְּמִקְדָּשׁ רִאשׁוֹן, וְזְכָרְיָה הִתְנַבֵּא
18 בְּמִקְדָּשׁ שֵׁנִי. אֲלָא כִּךְ הוּא בִּיאור הַפֶּסוּק, תֵּלָה הַכְּתוּב נִבְּוֵאתוֹ
19 שֶׁל זְכָרְיָה שֶׁהִתְנַבֵּא עַל הַגְּאוּלָּה, בְּנִבְּוֵאתוֹ שֶׁל אֲוִיָּה שֶׁהִתְנַבֵּא
20 עַל הַחוּרְבָן, בְּאֲוִיָּה כְּתִיב (מִכָּה ג יב) 'לִבְּנֵי בְּנִלְכֵם צִיּוֹן שְׂדֵה
21 תִּתְּרֵשׁ [וְגו'] וִירוּשָׁלַם עֵינֵי תִּהְיֶה וְהָר הַבֵּית לְבָמוֹת זָעַר, וּבְזִכְרֶיהָ
22 כְּתִיב (זְכַרְיָה יד) 'עוֹד יֵשְׁבוּ זִקְנֵיהֶם וְזִקְנֹת בְּרַחֲבוֹת יְרוּשָׁלַם, וְאִישׁ
23 מִשְׁעֲנָתוֹ בִּידוֹ מֵרֵב יָמִים'. עַד שֶׁלֹּא תִּתְּקִימָה נִבְּוֵאתוֹ שֶׁל אֲוִיָּה,
24 הַיְּחִידִי מִתִּיבֵירָא שֶׁלֹּא תִּתְּקִימֵם נִבְּוֵאתוֹ שֶׁל זְכָרְיָה, עֲכָשְׁיוֹ
25 שֶׁנִּתְּקִימָה נִבְּוֵאתוֹ שֶׁל אֲוִיָּה, בְּדִרְעָה שֶׁאֵף נִבְּוֵאתוֹ שֶׁל זְכָרְיָה
26 מִתְּקִימָתָא לַעֲתִיד לְבוֹא.
27 מִסִּימַת הַגְּמָרָא: בְּלָשׁוֹן הָיָה אֲמָרוֹ לֹא חֲבָרְיוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא, עֲקִיבָא
28 נִתְּמַתְּנוֹ עֲקִיבָא נִתְּמַתְּנוֹ.

הדרן ערך אלו הן הלוקין ופליקא לה מסכת מכות

1 בָּאֵשׁ, וְלֹא נִבְּקָה. אָמַר לָהֶן רַבִּי עֲקִיבָא, לִבְדֹּ וּמִפְּנֵי כָךְ אֲנִי מִצְחָק,
2 שְׁבָרָאוֹתִי הִצְלַחְתִּים הִרְיֵנִי לִמּוּד קַל וְחוּמָר, וְמָה לְעוֹבְדֵי רִצּוֹנִי
3 הַמִּשְׁתַּחֲוִּים לַעֲבוֹדָת כּוֹכָבִים כְּךָ, שִׁוְשִׁבִים בְּהִשְׁקָט וּשְׁלוֹה בְּעוֹלָם
4 הַזֶּה, לְעוֹשֵׂי רִצּוֹנִי, עַל אַחַת בְּמָה וּבְמָה שְׁעִתִּיד ה' לְשַׁלֵּם לָהֶם שֹׁכֵר
5 טוֹב.
6 מַעֲשֵׂה נוֹסֵף בַּעֲנֵן דּוּמָה: שׁוֹב פַּעַם אַחַת הָיוּ תַנָּאִים אֱלֹו עוֹלִין
7 לְיִירוּשָׁלַם, בֵּינָן שֶׁהִגִּיעוּ לָהֶר הַצּוֹפִים קָרְעוּ בְּגָדֵיהֶם כַּדִּין הָרֹאֶה
8 יְרוּשָׁלַם וּבֵית הַמִּקְדָּשׁ בַּחוּרְבָנָם. בֵּינָן שֶׁהִגִּיעוּ לָהֶר הַבֵּית, רָאוּ
9 שׁוֹעַל שֶׁיֵּצֵא מִמּוֹקֵם בֵּית קִדְשֵׁי הַקִּדְשִׁים, הִתְחִילוּ הֵן בּוֹכִין וּמִפְּנֵי
10 עֲקִיבָא מִצְחָק. אָמְרוּ לוֹ, מִפְּנֵי מָה אַתָּה מִצְחָק, אָמַר לָהֶם, מִפְּנֵי
11 מָה אַתָּם בּוֹכִים. אָמְרוּ לוֹ, מָקוֹם שֶׁכְּתוּב בּוֹ (בְּמִדְבָר נ א) 'וְהָיָה
12 הַקָּרֵב יוֹמָת', וְעָכְשִׁי שׁוֹעַלִים תִּלְכּוּ בּוֹ, וְלֹא נִבְּקָה.
13 אָמַר לָהֶן רַבִּי עֲקִיבָא, לִבְדֹּ אֲנִי מִצְחָק, דְּכְתִיב בַּפֶּסוּק (יִשְׁעִיָּה ח ב)
14 לְאַחֵר שְׁצִיחָה ה' אֶת יִשְׁעִיהוּ לְכַתּוּב עַל גִּלְיוֹן שֶׁהַחוּרְבָן מִמֶּהָר
15 לְבוֹא, וְאַעֲיִדָה לִי עֲרִים נֶאֱמָרִים אֶת אֲוִיָּה הַבֵּה וְאֶת זְכָרְיָה בֶן

המשך ביאור למס' שבועות ליום ראשון עמ' ב

37 אֶת הַיָּלֵד הַחִי וְהָמָת לֹא תִמְיתוּהוּ, (כִּי) הִיא אִמּוֹ. לְכַאוּרָה
38 שְׁלֹמָה הוּא שְׁאֵמֵר 'הִיא אִמּוֹ', אֵךְ אִם כִּךְ יֵשׁ לַחֲקֻשׁוֹת מִנָּה יָדַע
39 שְׁלֹמָה שֶׁכִּךְ הוּא, וְאֵף שֶׁנִּרְאָה הַדְּבַר שֶׁהִיא אִמּוֹ כִּיֹּן שְׁאֵמֵרָה
40 לְהַשְׁאִירָוּ בְּחַיִּים, דְּלָמָּה אִיעֲרומָא מִיעֲרומָא – שְׁמָא עֲשֵׂתָה כִּךְ
41 בְּעִרְמָה כַּדִּי שִׁיחֻשׁוֹב שְׁלֹמָה שְׁהִיא אִמּוֹ, אֲלָא וְדָאִי שְׁלֹמָה אִמֶּר
42 רַק לְתַת לָהּ אֶת הַיָּלֵד, וְיִצְאָתָּ בַת קוֹל לְקִיָּם דְּבָרֵיו, וְאַמְרָה
43 'הִיא אִמּוֹ'.
44 הַגְּמָרָא מִקְשָׁה עַל הוֹכַחַת רַבִּי אֱלֵעָזָר מִן הַפֶּסוּקִים: אָמַר רַבָּא, מִמָּאִי
45 – מִנֵּין לָךְ לְהוֹכִיחַ מִפֶּסוּקִים אֱלֹו שִׁיחָה בַת קוֹל, וְהָרִי נִתֵּן לְפִרְשָׁם
46 כְּפִשׁוּטָם, לְגַבִּי יְהוּדָה נִתֵּן לִוְמֵר שְׁהוּא זֶה שְׁאֵמֵר 'צִדְקָה מִמֶּנִּי', וְמָה
47 שֶׁחֲקִישָׁתָא מִזִּידֵּן יָדַע, דְּלָמָּה וּ–שְׁמָא יְהוּדָה, בֵּינָן דְּחִשְׁבִּיב יְרַחֵי וְיִוְמִי
48 – שִׁחִישַׁב חוֹדְשִׁים וְיָמִים מֵאֵז שְׁבָא עָלֶיהָ, וְיִתְרַבִּי – וּלְפִי הַחֲשָׁבוֹן
49 הַזֶּה מִן כְּדִבְרִיָּה שְׁמִמְנוּ הִיא מַעֲבוּרָתָ, עַל כֵּן אֵף שִׁתְּכֵן שְׁבָא עָלֶיהָ גַם
50 אִדָּם אַחֵר, דְּחֻזִּין מְחֻזְקִין – מָה שְׁרָאִינוּ בְּעִינֵינוּ אֲנִי מְחֻזְקִים שֶׁכִּךְ
51 הִיא, וְשֶׁלֹּא חֻזִּין לֹא מְחֻזְקִין – וְמָה שְׁלֹא רָאִינוּ אֵין אֲנִי מְחֻזְקִים
52 מִסַּפֵּק שֶׁכִּךְ הִיא, וּלְפִיכָךְ אִמֶּר יְהוּדָה שְׁמִמְנוּ הִיא מַעֲבוּרָתָ.
53 עוֹד מִקְשָׁה רַבָּא: שְׁמוּאֵל נָמִי – גַם לְגַבִּי שְׁמוּאֵל אִפְשָׁר לִוְמֵר
54 שִׁישְׁרָאֵל אִמֶּר 'עַד' וְלֹא הִבַּת קוֹל, וְמָה שֶׁחֲקִישָׁתָא מִדּוּעַ נִאֲמַר
55 'וַיֹּאמֶר' בְּלָשׁוֹן יְחִיד, בּוֹלְחָו 'יִשְׂרָאֵל קָרִי' לָהּ הַפֶּסוּק בְּלָשׁוֹן יְחִידִי,
56 דְּכְתִיב (יִשְׁעִיָּה מוה יז) 'יִשְׂרָאֵל נִוְשַׁע בָּהּ'.
57 וְעוֹד מִקְשָׁה רַבָּא: שְׁלֹמָה נָמִי – גַם לְגַבִּי שְׁלֹמָה נִתֵּן לְפִרְשָׁה שְׁהוּא זֶה
58 שְׁאֵמֵר 'הִיא אִמּוֹ' וְלֹא הִבַּת קוֹל, וְמָה שֶׁחֲקִישָׁתָא מִזִּידֵּן יָדַע, מִדְּהָא קָא
59 מְרַחֲמָתָא – מִכָּךְ שֶׁאִשְׁהָ זֹו רִיחַמָה עַל הַתִּינוּק, וְהָא לֹא קָא מְרַחֲמָתָא
60 – וְהַשְׁנִיָּה לֹא רִיחַמָה עָלֶיו, הִבֵּן שְׁלֹמָה שׁוֹו שְׁרִיחַמָה הִיא אִמּוֹ.
61 מִכָּח קוּשִׁיּוֹת אֱלֹו מִסִּיקָה הַגְּמָרָא שְׁרַבִּי אֱלֵעָזָר לֹא לִמַּד אֶת דְּבָרֵיו
62 מִפֶּסוּקִים אֱלֹו, אֲלָא וְגָמָרָא – כִּךְ הוּא קִיבַל מִרְבּוּתוֹ, שְׁבַת קוֹל הִיא
63 שְׁאֵמֵרָה אֶצֶל יְהוּדָה 'מִמֶּנִּי', אֶצֶל שְׁמוּאֵל 'עַד', וְאַצֶּל שְׁלֹמָה 'הִיא
64 אִמּוֹ'.
65 אֲגַב שֶׁשִּׁנִּינוּ בַּמִּשְׁנָה שֶׁחֲקִיבָה הִרְבָּה מִצְוֹת לְיִשְׂרָאֵל, מִבְּאֵרַת
66 הַגְּמָרָא כְּמָה הֵם: דְּרַשׁ רַבִּי שְׁמֵלָא, שֶׁשׁ מֵאוֹת וְשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹת
67 נֶאֱמָרוּ לוֹ לְמִשְׁנָה, שְׁבַחֵם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשְׁשִׁים וְחִמֵּשׁ לְאוּיִן, בְּמִנֵּין
68 יָמוֹת שְׁנַת הַחֲמִשָּׁה, וּמֵאוֹתִים וְאַיִבָּעִים וְשְׁמוֹנֶה מִצְוֹת עֲשֵׂה, בְּגִנְדָּר
69 אִיבָּרְיוֹ שֶׁל אִדָּם.
70 הַגְּמָרָא מִבְּיָאָה מִקּוֹר לְכָךְ מִן הַפֶּסוּק: אָמַר רַב הִמְנָנְא, מָאִי קָרָא –
71 הִיכֵן מִרְמוֹז דְּבַר זֶה בְּתוֹרָה, שְׁאֵמֵר (דְּבָרִים לג ד) 'תִּזְכֹּר צִוְּהָ לָנוּ מִשְׁנָה
72 מוֹיִשֶׁה קָהֵלַת יַעֲקֹב, 'תִּזְכֹּר' בְּגִימְטָרִיא

1 שְׁפִתְיֹתֵיכֶם מְלוּמָר דִּי, שְׁתַּאֲמְרוּ כִּךְ פַּעֲמִים רַבּוֹת כִּיֹּן שְׁלֹא תוֹכֵלוּ
2 לְקַבֵּל אֶת הַשְּׁפַע הַגָּדוֹל.
3 אֲגַב שְׁלִמְדֵנוּ עַל דְּבָרִים שְׁעָשׂוּ בֵּית דִּין שֶׁל מִטָּה וְהַסְכִּימוּ עִמָּם
4 מִלְּמַעְלָה, מִבְּיָאָה הַגְּמָרָא מֵאִמֶּר נוֹסֵף מַעֲיָן זֶה: אָמַר רַבִּי אֱלֵעָזָר,
5 בְּשִׁלְשָׁה מְקוֹמוֹת הוֹפִיעַ (וּ–נִגְלָהוּ) רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית דִּין בְּשַׁעַת
6 הַצּוֹרֵךְ כַּדִּי לְהוֹכִיחַ וּלְקִיָּם אֶת דְּבָרֵיהֶם, בְּבֵית דִּינֵנוּ שֶׁל שָׁם, וּבְבֵית
7 דִּינֵנוּ שֶׁל שְׁמוּאֵל הַרְמָתִי, וּבְבֵית דִּינֵנוּ שֶׁל שְׁלֹמָה.
8 בְּבֵית דִּינֵנוּ שֶׁל שָׁם הוֹפִיעָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ, דְּכְתִיב (בְּרַאשִׁית כ ח) כַּאֲשֶׁר
9 בִּקֵּשׁ יְהוּדָה לְשִׁרׇף אֶת תֹּמֶר כִּלְתּוֹ כִּיֹּן שְׁזִינְתָהּ, וּשְׁלַחָה לוֹ תֹמֶר אֶת
10 הַחוֹתֻמַּת, הַפְּתִילִים וְהַמִּטָּה שֶׁנָּתַן לָהּ כִּשְׁבָא עָלֶיהָ, וְיִבְרַךְ יְהוּדָה,
11 וַיֹּאמֶר צִדְקָה מִמֶּנִּי. לְכַאוּרָה פִּירוּשׁ דְּבָרֵיו הוּא, צִדְקָה תֹמֶר כְּדִבְרִיָּה
12 וּמִמֶּנִּי הִיא מַעֲבוּרָתָ, אֵךְ אִם כִּךְ יֵשׁ לַחֲקֻשׁוֹת מִנָּה יָדַע – מִנֵּין יָדַע
13 יְהוּדָה שֶׁאֲכַן מִמֶּנּוּ הִיא מַעֲבוּרָתָ, דְּלָמָּה בִּי הִיכִי דְּאֱלֹו אִיהוּ לְגַבִּיָּה
14 – שְׁמָא כִּשֵּׁם שְׁהוּא הֵלֵךְ אֵלֶיהָ וּבַעֲלָהּ, אֱלֹו נָמִי אִינֵשׁ אַחֲרֵינָא
15 [לְגַבִּיָּה] – הֵלֵךְ גַּם אִדָּם אַחֵר וּבַעֲלָהּ, וּמִמֶּנּוּ הִיא מַעֲבוּרָתָ. אֲלָא וְדָאִי
16 תִּיבַת 'מִמֶּנִּי' אִינֵה מְדַבְּרִי יְהוּדָה, שְׁהוּא אִמֶּר רַק 'צִדְקָה' שְׁבָאִתִּי
17 אֵלֶיהָ, וְיִצְאָתָּ בַת קוֹל וְאַמְרָה 'מִמֶּנִּי יֵצֵאוּ כְּבוֹשִׁים' – מֵאִיתִי יֵצֵאוּ
18 הַדְּבָרִים הַנִּעְלָמִים הַלָּלוּ, שְׁגוּרֵתִי שִׁיחָה זֶרַע מִבֵּין שְׁנֵיהֶם כִּיֹּן שְׁתַּמֵּר
19 זִכְתָּהּ שִׁיחָה מִמֶּנָּה מִלְכִּים, וְעַל כֵּן בָּא עָלֶיהָ יְהוּדָה שְׁהִיא מֶלֶךְ.
20 וְכֵן נִגְלָתָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית דִּינֵנוּ שֶׁל שְׁמוּאֵל, דְּכְתִיב (שְׁמוּאֵל א יב
21 ג) שְׁאֵמֵר שְׁמוּאֵל לַעַם בְּשַׁעַת שֶׁהַמֶּלֶךְ אֶת שְׁאוּל, 'הִנֵּנִי עֲנֵנִי בִי
22 וּ–הַעֲיִדוּ בִּי נֶגֶד ה' וְנִגְדַּר מִשִּׁיחִי, אֶת שׁוֹר מִי לְקַחְתִּי וְחִמּוֹר מִי
23 לְקַחְתִּי, וְאֶת מִי עֲשִׁקְתִּי, אֶת מִי רִצּוֹתִי, וּמִיִּד מִי לְקַחְתִּי כִּפּוֹר וְאַעֲלִים
24 עֵינֵי בּוֹ, וְאַשִּׁיב לָכֶם. וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשִׁקְתֵנוּ וְלֹא רִצּוֹתֵנוּ וְלֹא לְקַחְתִּי
25 מִיִּד אִישׁ מֵאוֹמָה. וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם, עַד ה' בָּכֶם וְעַד מִשִּׁיחִי הַיּוֹם הַזֶּה
26 בִּי לֹא מִצְּאֵתֶם בְּיָדִי מֵאוֹמָה, וַיֹּאמֶר 'עַד'. לְכַאוּרָה פִּירוּשׁ 'וַיֹּאמֶר
27 עַד' הוּא שְׁעָנָה הֵעַם שֶׁאֲכַן הֵם עֲדִים בְּדַבַּר שְׁלֹא מִצְּאָו בִּיד שְׁמוּאֵל
28 מֵאוֹמָה, אֵךְ אִם כִּךְ יֵשׁ לַחֲקֻשׁוֹת, מִהוּ 'וַיֹּאמֶר' בְּלָשׁוֹן יְחִיד, הָרִי
29 'וַיֹּאמֶר' מִיבָּעִי לִּיה – הִיא הַפֶּסוּק צָרִיךְ לְכַתּוּב 'וַיֹּאמֶר' בְּלָשׁוֹן רַבִּים,
30 אֲלָא וְדָאִי לֹא הֵעַם אִמֶּר 'עַד', אֲלָא יִצְאָתָּ בַת קוֹל וְאַמְרָה 'אֲנִי עַד
31 בְּדָבָר זֶה', שְׁלֹא לָקַח שְׁמוּאֵל דְּבַר מִיִּד הֵעַם.
32 וְכֵן נִגְלָתָה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּבֵית דִּינֵנוּ שֶׁל שְׁלֹמָה הַמֶּלֶךְ, דְּכְתִיב
33 (מִלְכִּים א' ג ח) כַּאֲשֶׁר בָּאוּ לִפְנֵי שְׁלֹמָה שְׁתֵּי נָשִׁים עִם תִּינוּק חִי
34 וְתִינוּק מֵת, וְכַל אַחַת טַעְנָה שֶׁהָיָה שְׁלֹה, פֶּסֶק שְׁלֹמָה שִׁיגּוּרוֹ אֶת
35 הַתִּינוּק הַחִי וְיַחֲלֹקוּהוּ בֵּינֵיהֶם, וְאַחֵר שְׁאֵמֵרָה אַחַת מִהֶן שִׁתְּנוּהוּ
36 לְשֵׁנִיהָ כַּדִּי שְׁלֹא יִהְיֶהוּ, נִאֲמַר 'וַיִּצֵּן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תֵּנוּ לָהּ

פרק ראשון – שבועות שנים

משנה

1 משנה זו מבארת ארבעה דינים שיש בהם שני פרטים הכתובים
2 במפורש בתורה, ושני פרטים שהם מדאורייתא אך אינם כתובים
3 במפורש אלא נלמדים מפסוק. לאחר מכן המשנה דנה באופני
4 הכפרה של אדם שנכנס לבית המקדש בשוגג כשהוא טמא, או
5 שאכל קדשים בשוגג כשהוא טמא. כמו כן מבארת המשנה את אופני
6 הכפרה כשעבר עבירה זו במזיד, וכן כשעבר עבירות נוספות:
7 **שבועות** – שבועת ביטוי, שהעובר עליה בשוגג חייב קרבן עולה
8 ויורד, **שתיים שהן ארבע** – שני אופנים נכתבו במפורש בתורה, ושני
9 אופנים דרשו חכמים מפסוק. שני האופנים שנכתבו במפורש הם
10 כשנשבע על להבא, האחד, כשנשבע לחיוב, כגון שנשבע לאכול,
11 והשני, כשנשבע לשלילה, כגון שנשבע שלא לאכול. ונכתבו בפסוק
12 'או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב' (ויקרא ה ד),
13 'להרע' היינו כל שבועה שהיא לשלילה, ו'להטיב' היינו כל שבועה
14 שהיא לחיוב. וחכמים דרשו שני אופנים נוספים כשנשבע על העבר,
15 האחד כשנשבע לחיוב, כגון שנשבע שאכל, והשני כשנשבע
16 לשלילה, כגון שנשבע שלא אכל. בארבעה אופנים אלו אם עבר
17 בשוגג על שבועתו (כשנשבע על להבא), או שנשבע בשוגג על שקר
18 (כשנשבע על העבר), חייב קרבן עולה ויורד.
19 המשנה מביאה דין שנכתב בתורה בסמוך לדין שבועת ביטוי, וגם בו
20 יש 'שנים שהן ארבע': **ידיעות המומחה** – חיובי קרבן עולה ויורד
21 לאדם שנטמא ונכנס בשוגג למקדש או אכל קדשים, **שתיים שהן**
22 **ארבע** – שני אופני העלם נכתבו במפורש בתורה, ושני אופנים דרשו
23 חכמים מפסוק. שני האופנים שנכתבו במפורש הם כשנעלמה ממנו
24 הידיעה שהוא טמא, האופן האחד שנכנס למקדש בהעלם זה, והשני
25 שאכל קדשים בהעלם זה, ונכתבו בפסוק 'ונעלם ממנו והוא טמא' (שם
26 ה ב), שמשמעותו שנתעלמה ממנו הטומאה. וחכמים דרשו שני
27 אופנים נוספים של העלם, האחד שזכר שהוא טמא אך לא ידע
28 שהוא נכנס למקדש, והשני שלא ידע שהוא אוכל קדשים. בארבעה
29 אופנים אלו חייב קרבן עולה ויורד.
30 אגב שהביאה המשנה שני דינים שיש בהם 'שנים שהן ארבע',
31 מביאה המשנה שני דינים נוספים שיש בהם 'שנים שהן ארבע':
32 **יצאיאת השבת** – הוצאת מרשות לרשות האסורות בשבת מן
33 התורה, הם **שתיים שהן ארבע** – שני אופני הוצאה נלמדים מפסוק
34 ודן אבות, ושני אופנים הוסיפו חכמים מסברתם ודן תולדות.
35 האופנים הנלמדים מפסוק הם, כשאדם מוציא מרשות היחיד לרשות
36 הרבים, ושני אופנים בדבר, האחד, העומד ברשות הרבים והושיט ידו
37 לרשות היחיד ונטל חפץ והוציאו לחוץ, והשני, כשעומד ברשות
38 היחיד ונטל חפץ והניחו ברשות הרבים. שני אופנים אלו נלמדים מן
39 הפסוק 'ויצו משה ויעבירו קול במחנה לאמר איש ואשה אל יעשו
40 עוד מלאכה לתרומת הקדש ויכלא העם מהביא' (שמות לו ו), ופירשו
41 חכמים (שבת צו), שמשוה רבינו ציוה שבני ישראל לא יביאו תרומות
42 נוספות לבניית המשכן, מפני שבתו של אדם הוא רשות היחיד ואילו
43 משה היה במחנה לויה שהוא רשות הרבים, הרי שאסור בשבת

44 להוציא חפץ מרשות היחיד לרשות הרבים. וחכמים הוסיפו מסברא
45 שאף הכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד אסורה מן התורה והיא
46 תולדה של הוצאה, ואף בזה יש שני אופנים, האחד, העומד ברשות
47 היחיד ומושיט ידו לרשות הרבים ונטל משם חפץ ומכניס לרשות
48 היחיד, והשני, כשעומד ברשות הרבים ונטל חפץ ומניחו ברשות
49 היחיד.
50 דין נוסף שיש בו 'שנים שהם ארבעה': **מראות ננעים**, שהמצורע שיש
51 לו נגע מאותם מראות בבשרו נטמא וצריך להביא קרבן לטהרתו,
52 **שנים שהן ארבעה** – שני מראות נכתבו במפורש בתורה, ושני
53 מראות דרשו חכמים מפסוק. שני המראות הכתובים במפורש הם
54 'שאת', שהוא מראה הנראה כצמר לבן, ו'בהרת', שהוא מראה לבן
55 ביותר כשלג, ונכתבו בפסוק 'אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת
56 או בהרת' (ויקרא יג ב). וחכמים דרשו מפסוק זה שיש שני מראות נוספים
57 שהם תולדות של שאת ובהרת. תולדת השאת נראית כקרום ביצה,
58 ותולדת הבהרת נראית כסיד והזיכל בבית המקדש.
59 המשנה מבארת אלו קרננות מכפרים על 'דיעות הטומאה' שנשנו
60 לעיל: **את** – על טומאת מקדש וקדשיו **שנים ביה ידיעה בתחלה**,
61 כלומר שקודם שנכנס למקדש או אכל קדשים ידע שהוא טמא, **ויש**
62 **בה ידיעה בסוף**, שאחר שנכנס למקדש או אכל קדשים נודע לו
63 שנכנס או אכל כשהוא טמא. **ויש בה העלם בינתיים**, שבין הידיעה
64 שבתחילה ובין הידיעה שבסוף היה העלם, כלומר שכחה (או העלם
65 טומאה או העלם מקדש), **הרי זה חייב בקרבן עולה ויורד**.
66 ואם **יש ביה ידיעה בתחלה**, שקודם שנכנס למקדש או אכל קדשים
67 ידע שהוא טמא, **ואין ביה ידיעה בסוף**, שגם אחר שנכנס למקדש או
68 אכל קדשים לא נזכר שהוא טמא, **שעיר הנעשה בפנים ביום**
69 **הכיפורים**, והוא השעיר שעלה בגורל לה', **ויום הכיפורים עצמו**,
70 **תולה להגן עליו מן היסורים**, עד **שיועד לו שנכנס למקדש או אכל**
71 **קדשים בטומאה, ויביא בעולה ויורד**.
72 ואם **אין ביה ידיעה בתחלה**, שקודם שנכנס למקדש או אכל קדשים
73 לא ידע שהוא טמא, **אכל יש ביה ידיעה בסוף**, שאחר שנכנס
74 למקדש או אכל קדשים נודע לו שהוא טמא, **שעיר הנעשה בחוץ**
75 **ביום הכיפורים**, והוא שעיר עזים של מוסף יום הכיפורים הקרב
76 במזבח החיצון, **ויום הכיפורים עצמו, מכפר, שנאמר** (במדבר כט יא)
77 'שעיר עזים אחד חטאת מלכד חטאת הכפורים', **ושעיר עזים אחד**
78 **הוא שעיר הנעשה בחוץ, וחטאת הכפורים** היא השעיר הנעשה
79 בפנים, וממה שהקשה התורה את שני השעירים, אנו למדים שעל
80 **מה שעיר זה מכפר, שעיר זה מכפר, מה השעיר הפנימי אין**
81 **מכפר** – אין תולה להגן מן היסורים **אלא על דבר שיש ביה ידיעה**,
82 **היינו ידיעה בתחילה, אף השעיר החיצון אין מכפר אלא על דבר**
83 **שיש ביה ידיעה**, והיינו ידיעה בסוף.
84 ועל טומאת מקדש וקדשיו **שנים ביה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף**,
85 **שעירי חטאת שמקריבים בכל שלשת הרגלים ושעירי חטאת**
86 **שמקריבים בראשי חדשים מכפרין, דברי רבי יהודה**.
87 דעה החולקת: **רבי שמעון אומר, שעירי הרגלים אכן מכפרין על**
88 **טומאה שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, אכל לא שעירי**
89 **ראשי חדשים. ועל מה שעירי ראשי חדשים מכפרין,**

משנה שבועות שתיים שהן ארבע - בשבועות ביטוי שפתיים הכתוב בויקרא (זו) אצל קרבן עולה ויורד קאמר, כדמפרש בפרק שלישי (שבועות כ, א). שתיים - כתיבי בקרא, דכתיב (שם) "להרע או להטיב", ומפרש במשנה פרק שלישי (שם) כה, א): "אוכל" - להטיב, "לא אוכל" - להרע, שמענה את עצמו. והוא הדין לכל

דבר שהוא חן ולא להבא, ד"להרע או להטיב" להבא משמע. ובפרק שלישי (שם) מרבה מן המקרא אף הברים שאין בהן הרעה והטבה. ומיהו שתיים ניהו ותו לא, דבר וחילופו. שהן ארבע - יש לרבות מריבו הכתובים, כדמפרש בפרק שלישי (שם) אף דבר וחילופו לשעבר, כגון "אכלת" והוא לא

אכל, או "לא אכלת" ואכל. ידיעות הטומאה

- חוב קרבן עולה ויורד מחמת טומאת

מקדש וקדשיו הכתובה אצל שבועות ביטוי,

"או נפש כי תגע" וגו', וילפנין בפירקין שאין

הכתוב מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו,

שנכנס בשוגג למקדש אחר טומאה זו, או

אכל בשר קודש. שתיים שהן ארבע - שתיים

כתיבי, דכתיב (ויקרא ה) "ונעלם ממנו והוא

טמא" משמע שנתעלמה ממנו טומאה, ועל

ידי אותו העלם אכל קודש - הרי אחת, או

שנכנס למקדש - הרי שתיים. ולפי שאין חייב

עליה אלא אם כן ידע בתחלה שנטמא ואחר

כן נעלמה ממנו ולאחר מעשה נודע לו

שחטא, משום הכי קרי ליה ידיעות. שהן

ארבע - יש לרבות מן המקרא עוד שני

חיובים: העלם קודש והעלם מקדש וחוור הוא

את הטומאה. יציאות השבת שתיים שהן

ארבע - הוציא מרשות היחיד לרשות הרבים

למדנו מן המקרא שחייב בפרק "חזורק"

במסכת שבת (צו, ב) מ"ריוצו משה ויעבירו

קול במחנה" וגו' (ומתרגמין): לא תפיקו

מרשות היחיד לרשות הרבים - זהו שתיים, אחת לעומד בחוץ והושיט ידו לפנים ונטל

חפץ והוציאו לחוץ, ואחת לעומד בפנים ונטל חפץ ממקומו והוציאו בידו והניחו

בחוץ. שהן ארבע - יש למדנו מאלו שכשם שהקפידה תורה מרשות לרשות

בהוצאה כך הקפידה בהכנסה. והרי חן שתיים, אחת לעומד בפנים והושיט ידו לחוץ

ונטל חפץ והכניסו, ואחת לעומד מבחוץ ונטל חפץ ממקומו והושיטו בפנים והניחו.

מציאות נגעים - שהצמורה מביא עליהם קרבן לטהרתו - שנים כותובין במקרא, שאת

ובהרה"ק חזקוני מרואיין כדמפרש בגמרא. שהן ארבעה - יש לרבות תולדה לזו

ותולדה לזו, כדמפרש בגמרא. את שיש בה ידיעה - כוליה אטומאה קאי. ובגמרא

מפרש אמאי מפרש מילי דטומאה ברישא. ויציאות ומראות - כל דא חדא מפרש

במסכת ידד, להכי לא פרשינהו בהאי מסכת, והאי דתנינהו הכא משום דדמו

להדי בשתיים שהן ארבע. ידיעה בתחלה - שידע שנטמא. וידיעה בסוף - משאכל

את הקודש בהעלם או נכנס למקדש ויצא, ונודע לו שבטומאה אכל או בטומאה

נכנס. והעלם בינתיים - כשאכל את הקודש נעלמה ממנו טומאה או קודש. וכן הנכנס

למקדש נעלמה ממנו טומאה או מקדש. הרי זה - בקרבן המפרש באותה פרשה:

לעשר חטאת בהמה, ולעני עוף, ולדל שבדלים עשירית האיפה, והיא מנחת חוטא

האמורה בכל מקום. והוא לשון "עולה ויורד", לעשר עולה ולעני יורד. ובגמרא

מפרש מנא ליה דבידיעה בתחלה ובסוף והעלם בינתיים כתיב. שעיר הנעשה בפנים

- שלשה שעירים נעשין לצבור ביום הכיפורים: אחד מתן דמו לפנים, וחבירו משתלח

לעזאזל, כמא שכתוב ב"אחרי מות". ואחד קרב במזבח הדיחון כמוספין, והוא כתוב

בפרשת פנחס שם שאר כל מוספי המועדות. תולא - להגין עליו מן היסורין. שאף על פי שאינו יודע שחטא יש לו לדא, שכל השוגגין צריכים כפרה לכשידעו, אלמא קודם

ידיעה ענושים הן. עד שיועד לו - שאכל קודש בטומאה. אין בה ידיעה בתחלה - שלא ידע בטומאה מימיו - זה לא יבא לכלל קרבן עוד לעולם, שהרי אין קרבן בא אלא

על שיש בו ידיעה בתחלה. שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר - ויום הכפורים הוא עצמו מועיל עם הקרבנות, שנאמר (ויקרא כג) "כי יום כפורים הוא". שנאמר -

בשעיר הנעשה בחוץ: "ושעיר חטאת אחד מלבד חטאת הכפורים" והוא שעיר הנעשה בפנים, הקישם לך הכתוב, ללמד שעל מה שהם מכפר זה מכפר. מה פנימי אינו מכפר

אלא על דבר שיש בו ידיעה - בתחלה, דהכי לפינן בהדיא בגמרא דאינו תולה אלא על דבר שיש בו ידיעה בתחלה. אף חיצון אינו מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה

- מאי ניהו - ידיעה בסוף ולא בתחלה, דלא אתא לכלל קרבן, ומכפר זה כפרה גמורה בלא תלייה. ואם תאמר: כיון שהושקו יכפרו שניהם על שיש בו ידיעה בתחלה, ונפקא

מינה לטומאה שאירעה בין זה לזה הא פריך בגמרא (ח, ב) ומשני לה. שעירי הרגלים - בכל הרגלים נאמר שעירי חטאת. ובגמרא נאמר שיש מי שיש בו ידיעה לא

בתחלה ולא בסוף מכפר. רבי שמעון אומר שעירי הרגלים מכפירים - עליה, אבל לא שעירי ראשי חדישים.

שבועות

שתיים שהן ארבע. ידיעות הטומאה - שתיים שהן ארבע.

יציאות השבת - שתיים שהן ארבע. מציאות נגעים -

שנים שהן ארבעה. את שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה

בסוף והעלם בינתיים - הרי זה בעולה ויורד. יש בה

ידיעה בתחלה ואין בה ידיעה בסוף - שעיר הנעשה

בפנים ויום הכפורים תולה, עד שיועד לו ויבא בעולה

ויורד. אין בה ידיעה בתחלה אכל יש בה ידיעה בסוף

- שעיר הנעשה בחוץ ויום הכפורים מכפר, שנאמר:

"מלבד חטאת הכפורים", על מה שהיה מכפר זה מכפר,

מה הפנימי אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה, אף

החיצון אין מכפר אלא על דבר שיש בה ידיעה. ועל

שאיין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף - שעירי הרגלים

ושעירי ראשי חדישים מכפרין, דברי רבי יהודה. רבי

שמעון אומר: שעירי הרגלים מכפרין, אבל לא שעירי

ראשי חדישים. ועל מה שעירי ראשי חדישים מכפרין

על

שבועות - הא דלא פתח האי מסכת "כל כינוי שבועות כשבועות" כדפתח גדרים וגו' - משום דתנא ממוכח קא סליק כדמפרש בגמרא הוצרך לפתוח בשתיים שהן ארבע, והואיל ולא מצי פתח בכינוי - תו לא חש לשנות אחר כך. ואם תאמר: אמאי לא תני ידיעות ברישא דהא בקרא כתיב ברישא "או נפש אשר תגע" וגו' והדר "או נפש כי תשב"ע" וגו'! ויש לומר: דשבועות הוא עיקר המסכת, בדסדר ישועות קאי, ואגב שבועות תני ידיעות משום דגבי הדין כתיב כדמפרש בגמרא. אי נמי, משום דמילי דשבועות כתיבי בקרא ברישא "ונפש כי תחטא" וגו' (ויקרא ה) - "והוא ער" דהיינו שבועת העדות. והאי דלא פתח בשבועת העדות - משום דלית בהו שתיים שהן ארבע. ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע - תימא: דהעלמות הוה ליה למיתני, והאי עיקר מילתא - העלם טומאה קדוש ומקדש, והעלם קודש ומקדש ויש לומר: דניחא ליה למנטק לשון ידיעה מטעמא דמפרש בפרק שני (יד, ב) ידיעות קמייתא דליתנהו בכל התורה כולה קא חשיב. אי נמי לאידך לישנא, ידיעות בתרייתא דאחיון לידי קרבן קא חשיב. ולחך לישנא, דא דלא תני נמי ידיעות השבת - משום דניחא ליה למניקט יציאות, דבמלאכות גופיהו איכא שתיים שהן ארבע. אבל הכא לא מצי למניקט הטומאות שתיים שהן ארבע, דליכא אלא תרתין: טומאת קודש וטומאת מקדש.

יציאות השבת שתיים שהן ארבע - בגמרא מפרש: שתיים - הוצאה דעני ודבעל

הבית, שהן ארבע - הכנסה דעני ודבעל הבית. ותימא: אמאי חשיב דעני ודבעל הבית בתרתי?

דמה לי עני ומה לי בעל הבית? ויש לומר: דאצטרך למתנינהו משום דקא סלקא דעתך

דלא הוי דרך הוצאה אלא כשעומד ברשות היחיד ונטל פירות ויצא לרשות הרבים, אבל כי

האי גזנא, דגופו ברשות היחיד וידו ברשות הרבים או איפכא - לאו דרך הוצאה היא. ובבי

האי גזנא אמר בפרק קמא דשבת (ג, ב) ידו של אדם אינה לא ברשות היחיד ולא ברשות הרבים. ואצטרך למיתני תרויהו, דאי תנא דחא לא הוה שמעינן אידך. ומהאי טעמא ניהו

ליה דלא תני דרך הוצאה שלישית, כדפרשית. ורבינו חם מפרש דהוצאה מלאכה גרועה היא, דמה לי אם מוציא מרשות היחיד לרשות היחיד ומה לי לרשות הרבים - לכך הוצרך

לפרש כל ענינים דעני ודעשיר. ותדע דמלאכה גרועה היא, מדאמר ברישא "חזורק" (שבת צ, ב): והוצאה גופא היכא כתיבא? ודרשי לה מ"יכלא דעמ מדיבא" כו'. וקאמר: אשכחנא

הוצאה, הכנסה מנלן? סברא היא, מה לי אפוקי מה לי עיולי. ולשאר אבות לא בעינא קרא, אלא מדייבין כל דהו במשכן. והוצאה היתה במשכן, כדאמר בפרק "במה טומאין" (שם מט, ב): הם הורידו קרשים מעגלה לקרקע ואתם אל תוציאו, הם העלו קרשים לעגלה

ואתם אל תכניסו. ולשאר תולדות לא חיישין דלהו במשכן אלא אבא לחודה, אבל תולדות דהוצאה בעי בפרק "חזורק" (שם צו, ב) או סברא או דלהו במשכן, כגון מכניס חזק ומעביר ומושיט. והיינו משום דמלאכה גרועה היא. ואין להאריך כאן יותר.

מראות נגעים שנים - גרסינן, ולא "שתיים", ד"מראה" לשון זכר הוא כדכתיב (שמות ג) "את המראה הגדול הזה", ותנן נמי במסכת נגעים (פרק א משנה ד) ומייתי לה ב"המזבח מקדש" (ובזה"פ, פה, ב) מראות נגעים, רבי דוסא בן הרבנס אומר: שלשים וששה, עקביא בן מהללאל אומר: שבעים ושנים. והא דקתני התם טובא - משום דחשיב נמי פתיכי, אי נמי, כייל נגעי בתים ובגדים.

מבדרי תנא ממכות סליק - אף על גב דקיימא לן (עבודה זרה ז, א) דבדרי מסכתות אין סדר למשנה - הני מילי לענין מחלוקת ואחר כך סתם, שרבי לא שנה לתלמידיו המסכתות על הסדר. אבל אחר ששנאן - סדרן על מכונן בהוייתן זו אחר זו. **חייב** על הראש שתיים - נראה: דאף על גב דעל הזקן אינו חייב אלא בתער, כדאמר בפרק בתרא

דמכות (כא, א) דבעינן גילוח שיש בו השחתה,

בזקפת הראש חייב אף במספרים כעין תער.

כדמוכח בפרק "שלשה מינים" (נזיר מא, ב).

דקאמר: אי כתיב "ראשו" ולא "זקנו" הוה אמינא

תרתין משמע: דאחי עשה ודחי לא תעשה,

ומשמע דהקפת כל הראש שמהי הקפה, ואבתי

בתער מנליך? ולהכי כתיב "זקנך". ואי לא מחייב

בזקפת הראש אלא בתער, אם כן שפיר שמעינן

"מראשו" דגילוח מצורע בתער, מדאמר רחמנא

דעשה דמצורע דחי לאו דהקפה. והא דקתני

בתוספתא דמכות גבי ראש דאינו חייב עד

שיקפנו בתער, איכא למימר: מאי תער - כעין

תער, כדאשכחן פרק "שני נזירים" (שם נח, ב)

דאמר רב: מייל אדם כל גופו בתער, ומפרש

התם: כעין תער. וליכא למימר דהקפת הראש

שרי במספרים, ונקט בתוספתא דזקא תער

לאפוקי מספרים, ומכל מקום "מראשו" לא

שמעינן דגילוח מצורע בתער, כיון דהקפת

הראש אסור נמי במלקט ורהיטני. דהא דאי

במלקט ורהיטני לא אפשר במצורע, דגילוח

כתיב ביה, ואם כן "מראשו" ידעינן תער. וכרבי

אליעזר דאמר בפרק "אלו הן הלוקין" (מכות כא,

א) דמלקט ורהיטני נמי גילוח עבדי, ליכא

לאוקמיה, דאם כן "מזקנו" נמי לא שמעינן תער,

דהא מלקט ורהיטני דחי גילוח שיש בו השחתה.

ומיהו מותרות כהנים דקתני: יש בראש מה שאין

בוקן שדראש אסור במספרים כבתער - אין

רביה, דבגזרי איירי, דקתני התם: מה תלמוד

לומר "ראשו"? לפי שנאמר "תער לא יעבור על

ראשו" וכי ואהא מסיק: מה תלמוד לומר

"ראשו" מה תלמוד לומר "זקנך"? מפני שיש

בראש מה שאין בוקן בו.

ועל

על הטהור שאכל את הטמא. רבי מאיר אומר: כל

השעירין כפרתן שוה - על טומאת מקדש וקדשיו. היה

רבי שמעון אומר: שעירי ראשי חודשים מכפרים על

הטהור שאכל את הטמא, ושל רגלים מכפרין על שאין

בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף, ושל יום הכפורים

מכפר על שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה

בסוף. אמרו לו: מהו שיקרבו זה בזה? אמר להן: יקרבו.

אמרו לו: הואיל ואין כפרתן שוה, היאך קרבו זה בזה?

אמר להם: פולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.

רבי שמעון בן יהודה אומר משמו: שעירי ראשי חודשים

מכפרין על הטהור שאכל את הטמא; מוסיף עליהן של

רגלים - שמכפרין על טהור שאכל את הטמא, ועל

שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף; מוסיף עליהן

של יום הכפורים - שהן מכפרין על הטהור שאכל את

הטמא, ועל שאין בה ידיעה לא בתחלה ולא בסוף,

ועל שאין בה ידיעה בתחלה אבל יש בה ידיעה בסוף.

אמרו לו: מהו שיקרבו זה בזה? אמר להם: הן. אמרו

לו: אם כן, יהיו של יום הכפורים קרבו בראשי חודשים,

אבל היאך של ראשי חודשים קרבו ביום הכפורים

לכפר בפרה שאינה שלה? אמר להם: פולן באין לכפר

על טומאת מקדש וקדשיו. ועל ודון טומאת מקדש

וקדשיו - שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים מכפרין.

על שאר עבירות שבתורה, הקלות והחמורות, הגזירות

והשגגות, הודע ולא הודע, עשה ולא תעשה, פירות

ומיתות בית דין - שעיר המשתלח מכפר. אחד

ועל

ישראלים ואחד כהנים ואחד כהן משוח. מה בין ישראלים לכהנים ולכהן משוח? אלא שהפר

מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו. רבי שמעון אומר: כשם שדם השעיר הנעשה

בפנים מכפר על ישראל, כך דם הפר מכפר על הכהנים; כשם שזידיזו של שעיר המשתלח

מכפר על ישראל, כך זידיזו של פר מכפר על הכהנים. גמרא מבדרי תנא מופכות סליק,

מאי שנא דתני שבועות? - משום דתני: חייב על הראש שתיים - אחת מיפן ואחת מיפן,

ועל

אומר וכו' - לחלק בא על שאומר למעלה: אחד כהנים ואחד ישראלים שוין בכפרת שאר עבירות בשעיר המשתלח, ואין חלוקין בכפרתן אלא בטומאת מקדש וקדשיו.

וקאמר רבי שמעון: כשם שאתה מודה בדם השעיר הפנימי שמכפר על ישראל כפרתו בלא שום יודיו אלא כפרת חיות הדם, שאין יודיו בשעיר הפנימי אלא במשתלח

- כך דם הפר מכפר בלא שום יודיו על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו. אייתר ליה וידיו של פר במקום וידיו של שעיר המשתלח לכפר על הכהנים בשאר עבירות,

ואין להם כפרה בשעיר המשתלח. גמרא ממכות סליק - כך סדר המשנה, שבועות אחר מכות. על הראש - על הקפת ראש שתיים, דהא "פאת" כתיב (ויקרא יט)

ופאה לשון סוף וקצה הוא, כמו (שמות כז) "לפאת ים" (שם) "לפאת נגב", מקום חיבור הגלגולת עם הלחי, וכן מקום הצדעין.

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

ועל

המשנה מבארת את הקרבן המכפר על טומאת מקדש וקדשיו במזיד, וכן את הקרבן המכפר על עבירות נוספות: ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו – אם נכנס למקדש במזיד כשהוא טמא, או אכל קדשים במזיד כשהוא טמא, ולא התרו בו קודם שנכנס או אכל, שעיר הנעשה בפנים ביום הכיפורים, והוא השעיר שעלה בגורל לה, ויום הכיפורים עצמו, מכפרין.

על שאר עבירות שבתורה, הקלות והחמורות – בין אם הן קלות ובין אם הן חמורות, הדינות והשנגנות – בין אם עבר עליהן במזיד, ובין אם עבר על ספק עבירה בשוגג והוא חייב להביא קרבן אשם תלוי, הודע ולא הודע – ואותן עבירות שעשאן בשוגג, בין אם נודע לו קודם יום הכיפורים שעבר על ספק עבירה ובין אם לא נודע לו, ומבארת המשנה, מזה עבירות קלות, אם עבר על עשה ולא תעשה, ומזה עבירות חמורות, אם עבר על פרייתות – עבירות שחייבים עליהן כרת ועבירות שחייבים עליהן מיתות בית דין, על כל אלו שעיר המשתלח לעזאזל ביום הכיפורים מכפר, אפילו אם לא חזר בתשובה, ואם היה חייב אשם תלוי ועבר עליו יום הכיפורים, נפטר מלהביאו.

המשנה מבארת שהכהנים מתכפרים בקרבנות אחרים, ונחלקו בזה התנאים: אחד ישראלים ואחד כהנים ואחד כהן משותף – כהן גדול שנמשח בשמן המשתחוה מתכפרים בשעיר המשתלח על שאר עבירות, כמו שנתבאר במשנה לעיל. ומה החילוק בין ישראלים לכהנים ולכהן משותף, אלא שכל מה שהשעיר הפנימי מכפר על ישראלים, היינו להגן מן היסורים על טומאת מקדש וקדשיו שיש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף, וכפרה על זדון טומאת מקדש וקדשיו, על הכהנים אין השעיר הפנימי מכפר אלא הפר השני שמקריב הכהן הגדול ביום הכיפורים, שהפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו, שאם היתה בטומאתם ידיעה בתחילה ולא היתה ידיעה בסוף, הפר תולה להגן עליהם מן היסורים עד שיוודע להם שחטאו, ואם נכנסו למקדש או אכלו קדשים בטומאה במזיד, הפר מכפר עליהם.

רבי שמעון אומר, כשם שתנא קמא מודה שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל על ידי הזאתו אף שאין עליו ידיו, כך דם הפר מכפר על הכהנים על טומאת מקדש וקדשיו ללא הודיו, ואם כן על מה מכפר הוידוי שהכהן גדול מתוודה על הפר, אלא יש לומר כשם שוידויו של הכהן גדול שמתוודה על השעיר המשתלח מכפר על ישראל על שאר עבירות, כך וידויו של הכהן גדול שמתוודה על הפר, מכפר על הכהנים על שאר עבירות, ולא כדברי תנא קמא שבכפרת השעיר המשתלח אין חילוק בין כהנים לישראלים.

גמרא

הגמרא מבארת מדוע מסכת שבועות אחרי מסכת מכות. שואלת הגמרא: מכדי תנא מכות סליק – מאחר שהתנא יצא כעת ממסכת מכות, מאי שנא דתני שבועות – מה הטעם שהוא שונה אחריה את מסכת שבועות, שהרי מסכת מכות ענינה מחויבי מלקות ומדוע עבר התנא לדרון במחויבי קרבן. משיבה הגמרא: משום דתני – שהתנא שנה בסוף מסכת מכות (ב) לגבי איסורי הקפת הראש והשחתת הזקן, שהמקיף את כל ראשו חייב על הקפת הראש שתים – שתי מלקות (פעמיים ל"ט מלקות), אחת מינן ואחת מינן – אחת על הפאה בצד האחד ואחת על הפאה שבצד השני, מפני שנאמר (ויקרא טו כו) 'לא תקפו פאת ראשכם', ומשמעות תיבת 'פאת' היא שחייב מלקות על כל פאה בפני עצמה. ואפילו אם גילח את שתי הפאות בבת אחת, ואפילו אם התרו בו רק פעם אחת, חייב שתי מלקות, שכן גילח את שתי הפאות עם התראה.

על הטהור – אדם טהור שאכל את הטמא – קדשים טמאים. דעה שלישית: רבי מאיר אומר, כל השעירין של המוספין, דהיינו שעיר הנעשה בחוץ ביום הכיפורים, שעירי הרגלים ושעירי ראשי חדשים, כפרתן שוה על טומאת מקדש וקדשיו, והם מכפרים בין על טומאה שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף, ובין על טומאה שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, ובין על הטהור שאכל את הטמא, אבל שעיר הנעשה בפנים ביום הכיפורים אינו מכפר אלא על טומאת מקדש וקדשיו שיש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף.

המשנה חוזרת ומביאה את דברי רבי שמעון, כדי להביא את מה שהקשו על דבריו ומה שתייר: היה רבי שמעון אומר, שעירי ראשי חדשים מכפרים על הטהור שאכל את הטמא, ושעירי המוספין של שלש רגלים מכפרין על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, ושעיר המוספין של יום הכיפורים הנעשה בחוץ מכפר על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה בתחילה אלא יש בה ידיעה בסוף. אמרו לו, מהו שיקריבו זה כזה – אם אחד משעירים אלו אבד, והקריבו שעיר אחר במקומו, ואחר כך נמצא השעיר שאבד, האם אפשר להקריבו בזמן אחר, כגון שעיר שהופרש למוסף של יום הכיפורים האם אפשר להקריבו למוסף של שלש רגלים או של ראש חודש. אמר להן רבי שמעון, יקריבו – אפשר להקריב בזמן אחר את השעיר שאבד. אמרו לו, הואיל ואין כפרתן שוה – כיון שלשיתך כל שעיר מכפר על אופן אחר של טומאת מקדש וקדשיו, היאך קריבין זה כזה – איך אפשר להקריבם זה במקום זה, הלא כששעיר זה הופרש, לצורך כפרה על עבירה מסוימת הופרש. אמר להם רבי שמעון, אף שכל אחד מן השעירים מכפר על עבירה אחרת, מכל מקום כיון שאין לכפר על עבירות מענין אחד של טומאת מקדש וקדשיו, ולכן אפשר לכפר על עבירה אחת עם השעיר שהופרש לצורך כפרה של עבירה אחרת.

דעה רביעית: רבי שמעון בן יהודה אומר משמו של רבי שמעון, שעירי המוספין של ראשי חדשים מכפרין על הטהור שאכל את הטמא, מוסף עליהן שעירי המוספין של שלש רגלים שמכפרין גם על טהור שאכל את הטמא וגם על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, מוסף עליהן שעיר מוסף של יום הכיפורים הנעשה בחוץ שהן מכפרין גם על הטהור שאכל את הטמא, וגם על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, וגם על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה בתחילה אלא יש בה ידיעה בסוף. אמרו לו, מהו שיקריבו זה כזה – אם אחד משעירים אלו אבד, והקריבו שעיר אחר במקומו, ואחר כך נמצא השעיר שאבד, האם אפשר להקריבו בזמן אחר. אמר להם רבי שמעון בן יהודה, הן – כן, אפשר להקריב בזמן אחר את השעיר שאבד. אמרו לו, אם כן מובן שיהיו – שיהיה השעיר הנעשה בחוץ של יום הכיפורים קריבין בראשי חדשים במקום שהמוסף של ראש חודש, כיון שהשעיר של יום הכיפורים הופרש כדי לכפר גם על העבירה של טהור שאכל את הטמא, שעל זה בא השעיר של ראש חודש לכפר. אבל היאך – איך אפשר לומר ששעירי המוספין של ראשי חדשים יהיו קריבין ביום הכיפורים לכפר בפרה שאינה שלה, שהרי שעיר המוסף של יום הכיפורים בא לכפר גם על טומאת מקדש וקדשיו שאין בה ידיעה בתחילה ויש בה ידיעה בסוף, ושאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף, ואילו שעיר של ראש חודש הופרש לכפר רק על טהור שאכל את הטמא. אמר להם רבי שמעון בן יהודה, אף שכל אחד מהשעירים מכפר על עבירה אחרת, מכל מקום כיון שאין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו, ולכן אפשר לכפר על עבירה אחת עם השעיר שהופרש לצורך כפרה של עבירה אחרת.

1 וְעַל הַשְּׁחָתָה הִזְקָן חַיִּיב שְׁתֵּים מִיָּבֵן – שְׁתֵּי מַלְקוּת וּפְעֻמִּים לֹ"ט
2 מַלְקוּת) עַל גִּילּוּחַ צֶדֶד אֶחָד שֶׁל הַפְּנִים, וְשְׁתֵּים מִיָּבֵן – וְשְׁתֵּי מַלְקוּת
3 עַל גִּילּוּחַ הַצֶּדֶד הַשֵּׁנִי שֶׁל הַפְּנִים, וְאַחַת מִלְּמִטָּה – וּפְעַם אַחַת לֹ"ט
4 מַלְקוּת עַל גִּילּוּחַ הַסֵּנֶטֶר, שְׁהוּא לִמְטָה מִהַפְּנִים, אִפִּילוּ אִם גִּילַח אֶת
5 פְּאוֹת הַזֶּקֶן בְּבֵת אַחַת וְאוּ זֶה אַחֵר זֶה בְּחוּךְ כְּדִי דִיבּוּר, וְאִפִּילוּ אִם
6 הִתְרוּ בּוֹ רַק פְּעַם אַחַת. וְכִיּוֹן שֶׁשְּׁנֵי קָדָם דְּמִיתִיב עָלֶיהָ תִּרְתִּי –
7 אוֹזְהָרָה אַחַת שְׁחִיבִים עֲלֶיהָ כְּמָה חַיּוּבֵי מַלְקוּת, תִּנָּא – שְׁנָה הִתְנָא
8 בְּסִמּוּךְ דִּין שְׁבוּעוֹת שְׁהוּא דוּמָה מִפְּנֵי שְׁגַם בּוֹ יֵשׁ שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה.
9 הַגְּמָרָא מְמַשִּׁיבָה לְדוּן בְּסִדֵּר הַמִּשְׁנָה. שְׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: מָאי שְׁנָא
10 הָכָא – מָה נִשְׁתַּנָּה כֹּאן, בְּמִסְכַּת שְׁבוּעוֹת, דִּתְנִי לָהּ לְבִלְיָהּ – שֶׁאֵגֵב
11 שְׁנָה הִתְנָא דִּין שְׁבוּעוֹת, שְׁנָה אֶת כָּל הַדִּינִים שִׁישׁ בְּהֵם שְׁתֵּים שְׁהֵן
12 אֲרַבְעָה, וּמָאי שְׁנָא – וּמָה נִשְׁתַּנָּה לְנִפְי יִצְיָאוֹת הַשְּׁבִיעִת (שְׁבִיעִת ב.)
13 וּמִרְאִאוֹת נִנְעִים (נִנְעִים פ"א מ"א) דְּלֹא קָתְנִי לָהּ לְבִלְיָהּ – שְׁשֵׁם הִתְנָא
14 אֵינוֹ מְבִיא אֶת כָּל הַדִּינִים הַלּוֹ, אִף שְׁהוּא שׁוּנָה דִּין אֶחָד שִׁישׁ בּוֹ
15 'שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה'. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אֲמַרִי, שְׁבוּעוֹת וְיִדְיעוֹת
16 הַטּוֹמָאָה דִּנְגִי הִדְרִי בְּתִיבִין – שְׁכִתּוּבִים בְּתוֹרָה זֶה בְּסִמּוּךְ לֹזָה,
17 שְׁנֵי אֲמַר (וִיקָרָא ה' ב.) 'אוֹ נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דָּבָר טָמֵא' וְגו', וְאַחֵר כִּךְ
18 (שֵׁם פְּסוּק ד') 'אוֹ נֶפֶשׁ בִּי תִשָּׁבַע לְבָטָא בְּשִׁפְתֵּים' וְגו', וְדִמְיִין אֲהֲרִי –
19 וְהֵם גַּם דּוּמִים בִּדְנִיָּהִם שְׁבִשְׁנֵיהֶם מִתְחַיִּיבִים בְּקָרְבָן עוֹלָה וְיִוֵּרָה,
20 שְׁטַמָּא הַנִּכְנָס בְּשׁוּגָג לְמִקְדָּשׁ אוֹ אוֹכֵל קֹדְשִׁים חַיִּיב קָרְבַּן עוֹלָה וְיִוֵּרָה,
21 וְגַם הַנִּשְׁבַּע לְשֹׁקֶר בְּשׁוּגָג חַיִּיב קָרְבַּן עוֹלָה וְיִוֵּרָה, לִכְן תְּנִי לָהּ נִפְי
22 הִדְרִי – שְׁנָה אוֹתָם הִתְנָא בִּיחֵד, וְאִיִּדִי דִּתְנָא תִּרְתִּי תִנָּא בְּיָלְיָהּ –
23 וּמְכִיּוֹן שֶׁהִתְנָא שְׁנָה שְׁנֵי דִינִים שִׁישׁ בְּהֵם 'שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה', שְׁנָה גַּם
24 אֶת שְׁאֵר הַדִּינִים שִׁישׁ בְּהֵם 'שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה', אֲבָל בִּיצִיאוֹת הַשְּׁבִיעִת
25 וּבְמִרְאִאוֹת נִנְעִים הִתְנָא לֹא שְׁנָה שׁוּם דִּין נֹסֵף, וְלִכְן לֹא שְׁנָה גַּם אֶת
26 שְׁאֵר הַדִּינִים.

27 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: הִתְנָא פְּתַח אֶת הַמִּשְׁנָה בְּשְׁבוּעוֹת, וְלֹאֲחֵר שְׁסִיִּים
28 לְהִבִּיא אֶת הַדִּינִים הַנּוֹסְפִים שִׁישׁ בְּהֵם שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה, עֲזַב אֶת דִּינֵי
29 שְׁבוּעוֹת וּמִפְּרָשׁ דִּינֵי יִדְיעוֹת הַטּוֹמָאָה, אִיזָה קָרְבַּן מִכְפֵּר עַל טוֹמָאוֹת
30 מִקְדָּשׁ וּקְדִישִׁי, וּמִדּוּעַ לֹא פִירַשׁ בְּתַחֲלִילָה דִּינֵי שְׁבוּעוֹת. מִתְרַצָּה
31 הַגְּמָרָא: אִיִּדִי דְּיוֹמָרִין מִיִּלְיָהּ – מְכִיּוֹן שֶׁדִּינֵי יִדְיעוֹת הַטּוֹמָאָה הֵם
32 מוֹעֲטִים, פְּסִיק שְׁרִי לָהּ – חִלְקָה הִתְנָא וּפְטָר אֶת עֲצֻמוֹ מִדָּם בְּתַחֲלִילָה,
33 וְהִדְרִי תְנִי – וְאַחֵר כִּךְ שְׁנָה דִּינֵי שְׁבוּעוֹת דְּנִפְיָשָׁן מִיִּלְיָהּ – שְׁדַּבְרֵיהֶם
34 מְרֻבִּים.

35 הַגְּמָרָא מְבִאֵרֵת אֶת הַדִּינִים הַשְּׁנוּיִים בְּמִשְׁנָה שִׁישׁ בְּהֵם 'שְׁתֵּים שְׁהֵן
36 אֲרַבְעָה': שְׁבוּעוֹת – שְׁבוּעַת בִּטּוּי, שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי אוֹפְנִי
37 שְׁבוּעָה נִכְתְּבוּ בְּמִפּוֹרֶשׁ בְּתוֹרָה, וְשְׁנֵי אוֹפְנִים דְּרִשׁוּ חֻכִּים מִפְּסוּק.
38 שְׁתֵּים – שְׁנֵי אוֹפְנִים שֶׁנִּכְתְּבוּ בְּמִפּוֹרֶשׁ הֵם עַל הַעֲתִיד, אִם נִשְׁבַּע
39 שְׁאוּכֵל וּלְבִסּוּף לֹא אֲכַל, וְאִם נִשְׁבַּע שְׁלֹא אוֹכֵל וּלְבִסּוּף אֲכַל. שְׁהֵן
40 אֲרַבְעָה – שְׁנֵי אוֹפְנִים שְׁחֻכְמִים דְּרִשׁוּ מִפְּסוּק הֵם עַל הָעֵבֶר, אִם נִשְׁבַּע
41 שְׁאֲכַלְתִּי וּמִתְבָּרַר שְׁלֹא אֲכַל, וְאִם נִשְׁבַּע שְׁלֹא אֲכַלְתִּי וּמִתְבָּרַר
42 שְׁאֲכַל.

43 יִדְיעוֹת הַטּוֹמָאָה – חַיּוּבֵי קָרְבַּן עוֹלָה וְיִוֵּרָה לְאָדָם שֶׁנִּשְׁטַמָּא וְנִכְנָס
44 בְּשׁוּגָג לְמִקְדָּשׁ אוֹ אֲכַל קֹדְשִׁים, שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי אוֹפְנֵי הָעֵלָם
45 נִכְתְּבוּ בְּמִפּוֹרֶשׁ בְּתוֹרָה, וְשְׁנֵי אוֹפְנִים דְּרִשׁוּ חֻכִּים מִפְּסוּק. שְׁתֵּים –
46 שְׁנֵי אוֹפְנִים שֶׁנִּכְתְּבוּ בְּמִפּוֹרֶשׁ הֵם יִדְיעוֹת טוֹמָאָה קֹדֶשׁ – אִם נִעְלַמָּה
47 מִמֶּנּוּ הַטּוֹמָאָה וְאֲכַל קֹדְשִׁים, וְיִדְיעוֹת טוֹמָאָה מְקֹדֶשׁ – וְאִם נִעְלַמָּה
48 מִמֶּנּוּ הַטּוֹמָאָה וְנִכְנָס לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ. שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי אוֹפְנִים
49 שְׁחֻכְמִים דְּרִשׁוּ מִפְּסוּק הֵם אִם יָדַע שְׁהוּא טָמֵא אֲבָל לֹא יָדַע שְׁמָה
50 שְׁהוּא אוֹכֵל הוּא קֹדֶשׁ – קֹדְשִׁים, וְאִם יָדַע שְׁהוּא טָמֵא אֲבָל לֹא יָדַע
51 שְׁהוּא נִכְנָס לְבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

52 יִצְיָאוֹת שְׁבִיעִת – הַרְצָאוֹת מִרְשׁוֹת לְרְשׁוֹת הָאֲסוּרוֹת בְּשִׁבְתָּ מִן הַתּוֹרָה,
53 שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי אוֹפְנֵי הַרְצָאָה לְנִלְמָדִים מִפְּסוּק, וְשְׁנֵי אוֹפְנִים
54 אֲמַרְוּ חֻכִּים מִסְבָּרָתָם. שְׁתֵּים – שְׁנֵי אוֹפְנִים הַנִּלְמָדִים מִפְּסוּק הֵם
55 הַרְצָאָה דְּעָנִי – הָעוֹמֵד בְּרְשׁוֹת הָרָבִים וּמוֹשִׁיט יָדוֹ לְחוּךְ רְשׁוֹת הַיַּחֲדִיד
56 וְנוֹטֵל מִשֶּׁם חֲפֵץ וּמוֹצִיא לְרְשׁוֹת הָרָבִים, וְהַרְצָאָה דְּבַעַל תְּפִית –
57 הָעוֹמֵד בְּרְשׁוֹת הַיַּחֲדִיד וְנוֹטֵל חֲפֵץ וּמוֹצִיא לְרְשׁוֹת הָרָבִים וּמִנִּיחוֹ שֵׁם.
58 שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי אוֹפְנִים שְׁחֻכְמִים אֲמַרְוּ מִסְבָּרָא הֵם הַכְּנָסָה דְּעָנִי
59 – הָעוֹמֵד בְּרְשׁוֹת הָרָבִים וְנוֹטֵל מִשֶּׁם חֲפֵץ וּמִכְנִיסוֹ לְרְשׁוֹת הַיַּחֲדִיד
60 וּמִנִּיחוֹ שֵׁם. וְהַכְּנָסָה דְּבַעַל תְּפִית – הָעוֹמֵד בְּרְשׁוֹת הַיַּחֲדִיד וּמוֹשִׁיט יָדוֹ
61 לְרְשׁוֹת הָרָבִים וְנוֹטֵל מִשֶּׁם חֲפֵץ וּמִכְנִיסוֹ לְרְשׁוֹת הַיַּחֲדִיד.

62 מִרְאִאוֹת נִנְעִים – שְׁהַמְצוּרָה שִׁישׁ לוֹ נִגַּע מֵאוֹתָם מִרְאוֹת נִטְמָא עַל יָדָם
63 וְצִיּוּךְ לְהִבִּיא קָרְבַּן לְטַהֲרָתוֹ, שְׁנֵים שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי מִרְאוֹת נִכְתְּבוּ
64 בְּמִפּוֹרֶשׁ בְּתוֹרָה, וְשְׁנֵי מִרְאוֹת נֹסְפִים דְּרִשׁוּ חֻכִּים מִפְּסוּק. שְׁנֵים –
65 שְׁנֵי הַמִּרְאוֹת שֶׁנִּכְתְּבוּ בְּמִפּוֹרֶשׁ הֵם שְׁנֵים שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי מִרְאוֹת הַנִּרְאָה כְּצִמּוֹר
66 לֵבָן, וְכִתְּרָתָהּ שְׁהוּא מִרְאָה לֵבָן בְּיֹתֵר כְּשִׁלְג, שְׁנֵי אֲמַר (וִיקָרָא י' ב.) 'אָדָם
67 כִּי יִהְיֶה בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ שָׂאת אוֹ סִפְחָת אוֹ בְּהִרְת'. שְׁהֵן אֲרַבְעָה – שְׁנֵי
68 הַמִּרְאוֹת שְׁחֻכְמִים דְּרִשׁוּ מִפְּסוּק הֵם שְׁנֵים שְׁהֵן אֲרַבְעָה – תּוֹלַדָּת
69 הַשָּׂאת, בְּהִרְת וְתוֹלַדָּתָה – תּוֹלַדָּת הַבְּהִירָה. תּוֹלַדָּת הַשָּׂאת נִרְאִית
70 כְּקִירוֹם בִּיצָה, וְתוֹלַדָּת הַבְּהִירָה נִרְאִית כְּסִיד הַהִיכָל בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ.

71 הַגְּמָרָא דְּנָה כְּדַעַת אִיזָה תִּנָּא נִשְׁתַּנָּה מִשְׁנִיתָנוּ. מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: מָנִי
72 מְתַנִּיתָנוּ – כְּדַעַת מִי שְׁנוּיָה מִשְׁנִיתָנוּ, הִלָּא הִיא לֹא כְּרַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל
73 וְלֹא כְּרַבִּי עֲקִיבָא, אִי – אִם נִאֲמַר שֶׁמִּשְׁנִיתָנוּ כְּרַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, הָאֲמַר
74 – הִלָּא הוּא אֲמַר (לִהְלֵן כה) שֶׁהִנֵּשְׁבַע שְׁבוּעַת שֹׁקֶר אֵינוֹ חַיִּיב קָרְבַּן
75 עוֹלָה וְיִוֵּרָה אֲלָא אִם נִשְׁבַּע עַל הַעֲתִיד לְבֹא, כְּלוּמָר, אִם נִשְׁבַּע
76 שְׁאוּכֵל אוֹ שְׁלֹא אוֹכֵל, אֲבָל אִם נִשְׁבַּע עַל הָעֵבֶר, שְׁאֲכַלְתִּי אוֹ שְׁלֹא
77 אֲכַלְתִּי, אֵינוֹ חַיִּיב קָרְבַּן, וְאִילוּ בְּמִשְׁנִיתָנוּ מְבֹאֵר שֶׁאִף אִם נִשְׁבַּע עַל
78 הָעֵבֶר וְשְׁאֲכַלְתִּי וְשְׁלֹא אֲכַלְתִּי חַיִּיב קָרְבַּן, וְנִמְצָא שֶׁאֵין לְבֹאֵר אֶת
79 מִשְׁנִיתָנוּ כְּרַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, וְאִי – וְאִם נִאֲמַר שֶׁמִּשְׁנִיתָנוּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא,
80 הָאֲמַר – הִלָּא הוּא אֲמַר (לִהְלֵן יד) שְׁטַמָּא הַנִּכְנָס לְמִקְדָּשׁ בְּשׁוּגָג, רַק
81 עַל הָעֵלָם טוֹמָאָה, כְּלוּמָר שֶׁשִּׁכַּח שְׁהוּא טָמֵא, הוּא חַיִּיב קָרְבַּן עוֹלָה
82 וְיִוֵּרָה, וְאֵינוֹ חַיִּיב קָרְבַּן עַל הָעֵלָם מְקֹדֶשׁ, כְּלוּמָר שֶׁזֶכֶר שֶׁנִּשְׁטַמָּא אֵין
83 לֹא יָדַע שְׁהוּא נִכְנָס לְמִקְדָּשׁ, וְאִילוּ בְּמִשְׁנִיתָנוּ מְבֹאֵר שֶׁאִף עַל הָעֵלָם
84 מִקְדָּשׁ חַיִּיב קָרְבַּן, וְנִמְצָא שֶׁאֵין לְבֹאֵר אֶת מִשְׁנִיתָנוּ כְּרַבִּי עֲקִיבָא.

85 מִתְרַצָּה הַגְּמָרָא: אִיפְעִית אִימָא – אִם תִּרְצָה תִּישַׁב אֶת הַמִּשְׁנָה כְּרַבִּי
86 יִשְׁמַעְיָאֵל, אִיפְעִית אִימָא – וְאִם תִּרְצָה תִּישַׁב אֶת הַמִּשְׁנָה כְּרַבִּי
87 עֲקִיבָא. מְבִאֵרֵת הַגְּמָרָא: אִיפְעִית אִימָא – אִם תִּרְצָה לִישַׁב כְּרַבִּי
88 יִשְׁמַעְיָאֵל תֹּאמַר שְׁמָה שְׁנֵינִי לְגַבִּי שְׁבוּעוֹת 'שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה' אֵין
89 הַכוּוּנָה שֶׁעַל אֲרַבְעָה אוֹפְנִים אֵלוֹ חַיִּיב קָרְבַּן עוֹלָה וְיִוֵּרָה, אֲלָא שִׁישׁ
90 אֲרַבְעָה אוֹפְנִים בְּשְׁבוּעָה, מִהֵן לְחִיּוּב – עַל חִלְקָם חַיִּיב קָרְבַּן וּמִהֵן
91 לְפִטּוֹר – וְעַל חִלְקָם פְּטוֹר מִקָּרְבַּן, כְּלוּמָר אִם נִשְׁבַּע עַל הַעֲתִיד חַיִּיב
92 קָרְבַּן, וְאִם נִשְׁבַּע עַל הָעֵבֶר פְּטוֹר מִקָּרְבַּן. וְאִיפְעִית אִימָא – וְאִם
93 תִּרְצָה לִישַׁב כְּרַבִּי עֲקִיבָא, תֹּאמַר שְׁמָה שְׁנֵינִי לְגַבִּי יִדְיעוֹת
94 הַטּוֹמָאָה 'שְׁתֵּים שְׁהֵן אֲרַבְעָה' אֵין הַכוּוּנָה שֶׁעַל אֲרַבְעָה אוֹפְנִים אֵלוֹ
95 חַיִּיב קָרְבַּן עוֹלָה וְיִוֵּרָה, אֲלָא שִׁישׁ אֲרַבְעָה אוֹפְנִים בִּידְיעוֹת הַטּוֹמָאָה,
96 מִהֵן לְחִיּוּב – עַל חִלְקָם חַיִּיב קָרְבַּן וּמִהֵן לְפִטּוֹר – וְעַל חִלְקָם פְּטוֹר
97 מִקָּרְבַּן, כְּלוּמָר אִם נִכְנָס לְמִקְדָּשׁ כְּשֶׁהוּא טָמֵא מִפְּנֵי שִׁכַּח שְׁהוּא
98 טָמֵא, חַיִּיב קָרְבַּן, וְאִם נִכְנָס מִפְּנֵי שִׁכַּח שׁוּה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ פְּטוֹר
99 מִקָּרְבַּן.

100 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְכִי יִתֵּן לְפָרֶשׁ אֶת הַמִּשְׁנָה שְׁחֵלֵק מִן הָאוֹפְנִים
101 הַמְּבֹאֲרִים בָּהּ אֵינֶם לְחִיּוּב אֲלָא לְפִטּוֹר,

שבועות. פרק ראשון – שבועות שתיים דף ג עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קי"ז תוספות

ועל חוקן שתיים – מכל צד שני צדעים. לפי שהלח רחב כנגד הצדעים, ויש לכל דבר רחב קצה לשני צדדין בראשו. ואחת מלמטה – בסנטר שהלחים מחוברים שם, והעצם קצר מלמטה בסנטר שקורין מונטון בלעז. חרא – אזהרה דמחייב עליה תרתי, היינו דומיא דשתיים שחן ארבע. לבולחו – כל שתיים שחן ארבע שמצא שנאם כאן. ודמיון להדרי בקרבן עולה ויורד – בהא

דמיון להדרי, ששתייה עולה ויורד. ומפרש ידיעות – דקתני: את שיש בה ידיעה וכו', ופריש כולה מתניתין מלי ידיעות טומאה, ושביניהו למלתא דשבועות. דומטון מלייהו – שני פרקים אלו הראשונים. שרי להו = מתיר אותן. כלומר, מתיר התנא עצמו מהן ונפטר מהן תחלה. שבועות שתיים וכו' – פרישית לכוליה במתניתין. ידיעות טומאה קדש – שנעלמה ממנו טומאה ואכל קדש. וידיעות טומאה דמקדש – ידיעות שנעלמה ממנו ידיעת טומאה ונכנס למקדש. ידיעת קדש – שנעלמה ממנו ידיעת קדש וסבור שאין זה קדש, ומתחלה ידע. הוצאה דעני – העומד בחוץ. והוצאה דבעל הבית – העומד בפנים. שאת ובהרת – אבל ספחת אינו שם נגע אלא שם תולדה, כדמפרש לקמן (ו, א) בפרקין. אינו חייב – קרבן. אלא על העתיד – דייק "להרע או להטיב" לקמן בפרק שלישי. ואי רבי עקיבא האמר כו' – במתניתין בפרק שני, ומתניתין קתני "שחן ארבע".

חייב אלא על העתיד לבוא, אי רבי עקיבא – האמר: על העולם שמואח הוא חייב, ואינו חייב על העולם מקדשו – איפיעית אימא: רבי ישמעאל, איפיעית אימא: רבי עקיבא, איפיעית אימא: רבי ישמעאל, מהן לחיוב ומהן לפטור? רבי עקיבא, מהן לחיוב ומהן לפטור? לפטור?

דמצוע ודחי לאו דהקפה מדכתיב "ראשו", משמע דכולי עלמא מודו דאסור על ידי אשה ונכרי, דאי שרי לרב אדא – אמאי דחי? הא אפשר לקיים שניהם. דיש לדחות, דאצטרך קרא למימר דדחי היבא דאין שם אשה ונכרי. ואין לומר ימתין עד שימצא אשה או נכרי או קטן, מדבעי למימר בפרק "שילוח הקן" (תולין קמא, א) דאיתי עשה דמצוע ודחי עשה דשילוח הקן, ולא אמרין ימתין עד שימצא אחר. אבל יש להביא ראיה מפרק "שני נזירים" (נזיר נו, ב) דקאמר: ודלמא לאו טמאין אינון וקעביד הקפה! ומשני שמואל: באשה וקטן. ודייק ההם דקסבר שמואל דהקפת כל הראש שמה הקפה מולא אוקי בגדול. והשאת, אי שרי לרב אדא כי מקף ליה לאו בר חיובא, אכתי תקשי ליה: ולקוחה בגדול ויפקנה לאו בר חיובא, דהא שמואל כרב אדא סבירא ליה, מדשרי להקפה באשה וקטן, ומשמע דמקף בר חיובא הוא, דלא פריש באשה וקטן, ומגלח להו אשה וקטן. חרא דמדיחיה עלה תרתי – בהתראה אחת איירי, ובגילוח בבת אחת או בזה אחר זה תוך כדי דבור, דלא מצי למימר אשתליון. דאי בכמה התראות – לא הוה פליג רבי אליעזר בפרק בתרא דמכות (א, א) דאמר: אדם נטל כולן כאחת אינו חייב אלא אחת. ואף על גב דהתם מצרכי קרא למחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שריטה ושריטה – הכא לא צריך קרא, דפאות מחלקות, ורבי אליעזר לית ליה מחלקות. גבי הדרי כתיב ודמיון אהרדי – בטעמא דכתיב גבי הדרי טג, כדאמר במסכת נדרים (ב, ב), ואם תאמר: גבי מראות נגעים ליתני כוליה, דדמיון אהרדי בקרבן עולה ויורד! ויש לומר: דליתיה ברלי דלות. ואם תאמר: מכל מקום ליתני במתניתין קודם יציאות שבת, כיון דאיתא ברלות ודמי טפי לשבועות! ויש לומר: דהני לכפר והני להכשיר. פתח בשבועות ומפרש ידיעות – וליבא למימר דמינה דסליק מפרש ברישא, דהא ממראות נגעים קא סליק. איירי דוטרין מלייהו – אף על גב דנפיש מלייהו משבועת בטוי, דבידיעות איבא תרי פרקי קמא, ומשבועת בטוי ליבא אלא פרק שלישי, מכל מקום מילי דכל שבועות נפישין טפי: שבועת בטוי, שבועת העדות, ושבועת הפקדון, ושבועת הדינין.

והדר תני שבועות – אף על גב דלא דמי, ידיעות מפרש מילי ידיעות ברישא והדר תני שתיים שחן ארבע, ובשבועות מפרש שתיים שחן ארבע ברישא. שחן ארבע אכלתי ולא אכלתי – ואם תאמר: ומה דוחקיה לפרשי הכי, דהשאת קשיא ליה בסמוך, אי רבי ישמעאל האמר אינו חייב כו' לימא: שחן ארבע "אורוק" ו"לא אורוק", ונתקמא מתניתין שפיר כרבי ישמעאל! ויש לומר: דבפרק שלישי (שבועות יט, ב) בהדיא תנן: שחן ארבע "אכלתי" ו"לא אכלתי", והדיא מתניתין קיימא לפרשי מתניתין דהכא. ואין להקשות, דליתני: שתיים שחן שמונה, "אורוק" ו"לא אורוק", "זרקתי" ו"לא זרקתי". דלא תני אלא דבר וחילופו, כדפירש בקנטרס במתניתין. א רבי ישמעאל האמר אין חייב כו' – ואם תאמר: תקשי ליה נמי ידיעות, דמתניתין בעיא ידיעה בתחלה, כדתנן: כל שיש בה ידיעה בתחלה כו', ורבי ישמעאל לא בעי ידיעה תחלה, כדמוכח בפרקין (ט, א) דקאמר: לרבי ישמעאל אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף בר קרבן הוא. ואמר נמי בסוף פרק שני (שבועות יט, ב), דאמרי רבי ישמעאל הא דלא בעי ידיעה בתחלה ויש לומר: דמדיעות לא בעי למיפרך, דהוה מצי למימר דמדיעות דמתניתין היינו ידיעת בית רבו, ורבי ישמעאל סבר לה כרבי האמר ידיעת בית רבו שמו ידיעה, כדאמר בירושלמי: רבי כרבי ישמעאל אלא בעי ידיעה תחלה אפילו דמדיעות, אף על גב דהתמוז דידן פליג איירושלמי וסבר רבי ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה אפילו ידיעת בית רבו, מדלא מוקי לקמן דחזון מפרש אלא בה ידיעה תחלה אפילו ידיעת בית רבו, משמע דלעולם בר קרבן הוא אפילו אין בו ידיעה בתחלה כלל. וכן משמע בפרק שני (שבועות יד, ב), דבעי רבי ירמיה: בן בבל שעלה לארץ ישראל ונעלם ממנו מקום מקדש, מהו? וקאמר: אי אליבא דרבי ישמעאל – הא לא בעי ידיעה בתחלה. ומסיק דבעי אליבא דרבי ירמיה: דבעי ידיעת בית רבו, משמע דרבי ישמעאל לא בעי ידיעה כלל בתחלה. מכל מקום השתא אי הוי מצי אתאי מתניתין כרבי ישמעאל נימא דהאי בעי רבי ישמעאל ידיעת בית רבו, אבל לפי האמת דמתניתין אתאי כרבי אמרין דרבי ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה כלל, דלא מצינו תנא דסבר דהוי ידיעת בית רבו ידיעה אלא רבי. ומיהו מתניתין דפרק שני (שם, א) דקאי לפרושי פירקין משמע קצת דבעי ידיעה גמורה, דקתני: נטמא וידע, משמע שהידיעה היא אחר שנטמא דהיא ידיעת הטומאה, לאפוקי ידיעת בית רבו דהיא קודם הטומאה. ונראה דמדיעות לא מצי למיפרך, שהיה יכול לדחוק ולתרוץ כדאמר ההם: מקראי לית ליה, מנגמרא אית ליה.

מהן לחיוב מהן לפטור – אתאי שניא מאשניא דמלכות הוה מצי למיפרך משפא, דמוכח דמתניתין לענין חיוב קרבן, ואם תאמר: בשלמא כי מוקי לה כרבי ישמעאל, דאף על גב דאינו חייב אלא על העתיד, מכל מקום שפיר תני בהו "שחן ארבע" הואיל וקעביד איסורא במזיד. אבל כי מוקי כרבי עקיבא – אמאי תני ליה כלל, כיון דשוגג הוא ולא מייתי קרבן? ויש לומר: דמכל מקום חשיב להו שפיר שחן ארבע, הואיל וקעביד איסורא בשוגג.

ועל חוקן שתיים מכאן – נראה דמשחית ונשחת שניהם חייבין, כמו בהקפת הראש דאמר בפרק "שני נזירים" (נזיר נו, ב) אחד המקף ואחד הניקף במשמע. ואף על גב דהתם דריש מדכתיב "לא תקיפו" לשון רבים, וגבי זקן כתיב "לא תשחית" לשון יחיד – הא כתיב נמי בכתיבים "לא יגלחו" לשון רבים, וילפינן מהדרי לענין גילוח שיש בו השחתה בפרק "שני נזירים" (שם נו, ב), ובגוריה שוה ד"פאת" "פאת" – לפיכך מהדרי בפרק קמא דקדושין (לה, א), ובגוריה נגיא בתוספתא (פרק שלישי) דמכות: המשחית פאת זקנו של חבריו – שניהם חייבין. ואסור לישראל להניח לנכרי להקף ראשו ולהשחית זקנו, דהא אמר רב הונא בפרק "שני נזירים" (נזיר נו, ב): המקף את הקטן – חייב. והוא הדין איפכא, דלא מקיש מקף לניקף, ואף על גב דהתם פליג עליה רב אדא בר אבהו, משום דכתיב "לא תקיפו" אחד המקף ואחד הניקף משמע, ואתקש מקף לניקף: כל היבא דניקף מחייב מקף נמי מחייב, ומשמע ההם דלרב אדא בר אבהו אפילו איסורא דרבנן ליבא, מדקאמר ליה לרב הונא: בניך הקטנים לידוך מאן מגלח להו? אמר ליה: חובה. משמע דלדידיה נחא, דשרי אפילו לאיש – אין חלכה כרב אדא, דסתמא דהתלמוד בפרק ראשון דבבא מציעא (י, ב) כרב הונא. דקאמר: איכא בינייהו איש דאמר לאשה "תקפי לי קטן", וללשונא דתלי בבר חיובא – הכא אשה לאו בת חיובא היא מחייב שולחה, משמע דאי מקף ליה גדול מחייב. ועוד נראה, דאפילו רב אדא מחייב היבא דניקף בר חיובא אף על גב דמקף לאו בר חיובא, ולא פטר אלא היבא דניקף לאו בר חיובא הוא, מדלא קאמר: איש דאמר לקטן או לנכרי "אקף לי גדול" דהוי נפקותא לרב אדא. ויש לדחות, משום דלרב הונא דלא מקיש מקף לניקף – לא ניח גדול להקף עצמו. וגם אין להביא ראיה מדאמר ביבמות (א, ה) דאיתי עשה

דמצוע ודחי לאו דהקפה מדכתיב "ראשו", משמע דכולי עלמא מודו דאסור על ידי אשה ונכרי, דאי שרי לרב אדא – אמאי דחי? הא אפשר לקיים שניהם. דיש לדחות, דאצטרך קרא למימר דדחי היבא דאין שם אשה ונכרי. ואין לומר ימתין עד שימצא אשה או נכרי או קטן, מדבעי למימר בפרק "שילוח הקן" (תולין קמא, א) דאיתי עשה דמצוע ודחי עשה דשילוח הקן, ולא אמרין ימתין עד שימצא אחר. אבל יש להביא ראיה מפרק "שני נזירים" (נזיר נו, ב) דקאמר: ודלמא לאו טמאין אינון וקעביד הקפה! ומשני שמואל: באשה וקטן. ודייק ההם דקסבר שמואל דהקפת כל הראש שמה הקפה מולא אוקי בגדול. והשאת, אי שרי לרב אדא כי מקף ליה לאו בר חיובא, אכתי תקשי ליה: ולקוחה בגדול ויפקנה לאו בר חיובא, דהא שמואל כרב אדא סבירא ליה, מדשרי להקפה באשה וקטן, ומשמע דמקף בר חיובא הוא, דלא פריש באשה וקטן, ומגלח להו אשה וקטן. חרא דמדיחיה עלה תרתי – בהתראה אחת איירי, ובגילוח בבת אחת או בזה אחר זה תוך כדי דבור, דלא מצי למימר אשתליון. דאי בכמה התראות – לא הוה פליג רבי אליעזר בפרק בתרא דמכות (א, א) דאמר: אדם נטל כולן כאחת אינו חייב אלא אחת. ואף על גב דהתם מצרכי קרא למחייב על כל קרחה וקרחה ועל כל שריטה ושריטה – הכא לא צריך קרא, דפאות מחלקות, ורבי אליעזר לית ליה מחלקות. גבי הדרי כתיב ודמיון אהרדי – בטעמא דכתיב גבי הדרי טג, כדאמר במסכת נדרים (ב, ב), ואם תאמר: גבי מראות נגעים ליתני כוליה, דדמיון אהרדי בקרבן עולה ויורד! ויש לומר: דליתיה ברלי דלות. ואם תאמר: מכל מקום ליתני במתניתין קודם יציאות שבת, כיון דאיתא ברלות ודמי טפי לשבועות! ויש לומר: דהני לכפר והני להכשיר. פתח בשבועות ומפרש ידיעות – וליבא למימר דמינה דסליק מפרש ברישא, דהא ממראות נגעים קא סליק. איירי דוטרין מלייהו – אף על גב דנפיש מלייהו משבועת בטוי, דבידיעות איבא תרי פרקי קמא, ומשבועת בטוי ליבא אלא פרק שלישי, מכל מקום מילי דכל שבועות נפישין טפי: שבועת בטוי, שבועת העדות, ושבועת הפקדון, ושבועת הדינין.

והדר תני שבועות – אף על גב דלא דמי, ידיעות מפרש מילי ידיעות ברישא והדר תני שתיים שחן ארבע, ובשבועות מפרש שתיים שחן ארבע ברישא. שחן ארבע אכלתי ולא אכלתי – ואם תאמר: ומה דוחקיה לפרשי הכי, דהשאת קשיא ליה בסמוך, אי רבי ישמעאל האמר אינו חייב כו' לימא: שחן ארבע "אורוק" ו"לא אורוק", ונתקמא מתניתין שפיר כרבי ישמעאל! ויש לומר: דבפרק שלישי (שבועות יט, ב) בהדיא תנן: שחן ארבע "אכלתי" ו"לא אכלתי", והדיא מתניתין קיימא לפרשי מתניתין דהכא. ואין להקשות, דליתני: שתיים שחן שמונה, "אורוק" ו"לא אורוק", "זרקתי" ו"לא זרקתי". דלא תני אלא דבר וחילופו, כדפירש בקנטרס במתניתין. א רבי ישמעאל האמר אין חייב כו' – ואם תאמר: תקשי ליה נמי ידיעות, דמתניתין בעיא ידיעה בתחלה, כדתנן: כל שיש בה ידיעה בתחלה כו', ורבי ישמעאל לא בעי ידיעה תחלה, כדמוכח בפרקין (ט, א) דקאמר: לרבי ישמעאל אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף בר קרבן הוא. ואמר נמי בסוף פרק שני (שבועות יט, ב), דאמרי רבי ישמעאל הא דלא בעי ידיעה בתחלה ויש לומר: דמדיעות לא בעי למיפרך, דהוה מצי למימר דמדיעות דמתניתין היינו ידיעת בית רבו, ורבי ישמעאל סבר לה כרבי האמר ידיעת בית רבו שמו ידיעה, כדאמר בירושלמי: רבי כרבי ישמעאל אלא בעי ידיעה תחלה אפילו דמדיעות, אף על גב דהתמוז דידן פליג איירושלמי וסבר רבי ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה אפילו ידיעת בית רבו, מדלא מוקי לקמן דחזון מפרש אלא בה ידיעה תחלה אפילו ידיעת בית רבו, משמע דלעולם בר קרבן הוא אפילו אין בו ידיעה בתחלה כלל. וכן משמע בפרק שני (שבועות יד, ב), דבעי רבי ירמיה: בן בבל שעלה לארץ ישראל ונעלם ממנו מקום מקדש, מהו? וקאמר: אי אליבא דרבי ישמעאל – הא לא בעי ידיעה בתחלה. ומסיק דבעי אליבא דרבי ירמיה: דבעי ידיעת בית רבו, משמע דרבי ישמעאל לא בעי ידיעה כלל בתחלה. מכל מקום השתא אי הוי מצי אתאי מתניתין כרבי ישמעאל נימא דהאי בעי רבי ישמעאל ידיעת בית רבו, אבל לפי האמת דמתניתין אתאי כרבי אמרין דרבי ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה כלל, דלא מצינו תנא דסבר דהוי ידיעת בית רבו ידיעה אלא רבי. ומיהו מתניתין דפרק שני (שם, א) דקאי לפרושי פירקין משמע קצת דבעי ידיעה גמורה, דקתני: נטמא וידע, משמע שהידיעה היא אחר שנטמא דהיא ידיעת הטומאה, לאפוקי ידיעת בית רבו דהיא קודם הטומאה. ונראה דמדיעות לא מצי למיפרך, שהיה יכול לדחוק ולתרוץ כדאמר ההם: מקראי לית ליה, מנגמרא אית ליה.

מהן לחיוב מהן לפטור – אתאי שניא מאשניא דמלכות הוה מצי למיפרך משפא, דמוכח דמתניתין לענין חיוב קרבן, ואם תאמר: בשלמא כי מוקי לה כרבי ישמעאל, דאף על גב דאינו חייב אלא על העתיד, מכל מקום שפיר תני בהו "שחן ארבע" הואיל וקעביד איסורא במזיד. אבל כי מוקי כרבי עקיבא – אמאי תני ליה כלל, כיון דשוגג הוא ולא מייתי קרבן? ויש לומר: דמכל מקום חשיב להו שפיר שחן ארבע, הואיל וקעביד איסורא בשוגג.

הא דומיא דמראות נגעים קתני – הא דלא פריך מציאות השבת, משום דיציאות גופייהו לא ידעינן דהוה בכלהו לחיובא אלא מדומיא דמראות נגעים, לקמן בפירוק (ה, א).
לעולם כרבי ישמעאל – לקמן (ד, א) מפרש אמאי לא מוקמינן לה נמי כרבי עקיבא.
אבל לענין מלקות חיובי מציב ויכדרבא – סוגיא דהכא ברבין דאמר התם (שבועות כא, א): "אבלתי" ו"לא אבלתי" – שקר,

ואוהדתייה מ"לא תשבע בשמי לשקר", "אובל" ו"לא אובל" – עובר ב"לא יחל", ואיחוד שוא – נשבע לשנות את הדיעו. ואליביה מסקינן: בפירוש ריבתה תורה, אבל רב דימי אמר התם: "אבלתי" ו"לא אבלתי" – שוא, ולא צריכנא להאי ריבתה תורה, ולדידיה לא מיתוקמא שתי שון ארבע, דלא מפרש טפי הני מהני למלקות. ולפי זה, למאי דמסיק קסבר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, תימא לרבינו יצחק: דמאי מפרש חזי טפי מהני? ונראה, דאף על גב דלענין מלקות כוליה שון, מכל מקום שייך שפיר למיתני ביה שתי שון ארבע, משום דבשתי קרבן נמי אית בהו, אף על גב דמתניתין לא איירי אלא במלקות. ורבינו יצחק בן אברהם פירש דסוגיא זו ברבין כדפרישתי, ולדידיה מפרש טפי "אובל" ו"לא אובל" מ"אבלתי" ו"לא אבלתי", דפשיטה ד"לא תשבע" משמע להבא כדפריש בקונטרס גבי רב דימי, דחייב קאמר רחמנא: לא תשבע בשמי כדי לשקר בשבועה לאחר זמן, ואפילו רבין מודה. והא דמפיק ליה מפשיטה ומוקי לה ב"אבלתי" ו"לא אבלתי", היינו משום דלהבא נפקא מ"לא יחל", ולחייב חשיב הכא "אבלתי" ו"לא אבלתי" שון ארבע דלא מפרש, משום דקרא לא משמע אלא להבא, ולא מוקי ליה ב"אבלתי" ו"לא אבלתי" אלא משום דלא ניחא ליה לאוקמי בלאו יתירא.

וכדרבא – ותימא: דאמאי מיתני מילתיה דרבא? אדרבא, הוה ליה לאתויי מילתיה דרבי יוחנן, דאמר: "לשוא" "לשוא" שתי פעמים, אם אינו ענין לשבועת שוא תהו ענין לשבועת שקר. דממילתיה דרבי יוחנן הוה לך אפילו ב"אובל" ו"לא אבל" אי לאו מילתיה דרבא ויש לומר, דהיינו דפריך: בשלמא "אבלתי" ו"לא אבלתי" כדרבא, אלא "אובל" ולא אבל – לאו שאין בו מעשה הוא! ומשני: דקסבר רבי ישמעאל לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. פירוש: ולית ליה דרבא, אלא דריש "לשוא" "לשוא" שתי פעמים, אם אינו ענין לשבועת שוא תהו ענין לשבועת שקר. בין "אובל" ולא אבל בין "אבלתי" ו"לא אבלתי".
בפירוש ריבתה תורה – פירש בקונטרס: מ"לשוא" "לשוא" שתי פעמים. ואין נראה, דאין זה בפירוש, דאיהיא דרשא גופה פריך לקמן (כא, א) ומאי שנא? פירוש: דאפילו "אובל" ולא אבל נמי. אלא נראה כפירוש רבינו חננאל, דפירש: בפירוש ריבתה תורה, דברבורת הראשונות כתיב (שמות כ) "לא תענה ברעך עד שקר", ודברדתי אחרונות כתיב (דברים ח) "עד שוא", לומר דשוא ושקר אחד הן. **אי** הכי קריא דן דאלו הן הלוקין – פירש בקונטרס דלא גרסין ליה, משום דלמסקנא דהכא מצי סבר דאין לוקין עליו, ופריך התם: אי הכי לאו שאין בו מעשה נמי, לפי המסקנא דהכא. ועוד יש לומר: דהתם רוצה ליישב דרבי ישמעאל, דקאמר התם: חייבי מיתות בית דין ישנן בכלל מלקות, אפילו למאן דאמר אין לוקין עליו. ולמאי דפרישתי, דדוקא הכא סבר רבי ישמעאל דלוקין עליו מ"לשוא" "שוא", אתי שפיר. **התראת** ספק היא – אבל משום דהוי לאו שאין בו מעשה לא מפיטר, דקסבר ריש לקיש דלוקין עליו. ותימא: דבפריך ארבע מיתות (סנהדרין סה, ב) פטר ריש לקיש חסמה וחזנהה בקול, דעקימת שפתיו לא הוי מעשהו ויש לומר: דהתם אליבא דרבנן קאמר, דב"השוכר את הפועלים" (בבא מציעא ג, ב) פריך ליה רבי יוחנן ממיתות דאם המיר מומר וסופג את הארבעים, ומשני ריש לקיש: הא מני רבי יהודה היא. כלומר, ואנא אמרי אליבא דרבנן.

הא דומיא דמראות נגעים קתני, מה התם פולחן לחיובא, אף הכא נמי פולחן לחיובא! – לעולם רבי ישמעאל, ובי לא מציב רבי ישמעאל לשעבר – קרנן, אבל מלקות חיובי מציב; וכדרבא, דאמר רבא: בפירוש ריבתה תורה שבועת שקר דומיא דשבועת שוא, מה שוא לשעבר, אף שקר נמי לשעבר. – בשלמא "אבלתי" ו"לא אבלתי" – כדרבא, "שלא אובל" ואכל נמי – לאו שיש בו מעשה הוא. אלא "אובל" ולא אבל – אמאי? לאו שאין בו מעשה הוא! – קסבר רבי ישמעאל: לאו שאין בו מעשה לוקין עליו. – אי הכי, קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן: דאמר רבי יוחנן: הלכה כסתם משנה, ואתמר: "שבועה שאובל כפר זו היום", ועבר היום ולא אכלה – רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרתייהו: אינו לוקה; רבי יוחנן אמר: אינו לוקה, משום דהוה לאו שאין בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו; וריש לקיש אמר: אינו לוקה, התראת ספק היא, והתראת ספק לא שמה התראת? רבי יוחנן סתמא אחרנא אשפת. – הי סתמא? אילימא האי סתמא, דתנן: אבל המותר בטהור והשוכר בטהור אינו לוקה את הארבעים; בשלמא שוכר בטהור – דכתיב: "ועצם לא תשברו בו", בכשר ולא בפסול. אבל המותר בטהור, מאי טעמא? לאו משום דהוי לאו שאין בו מעשה, וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקים עליו? וממאי דרבי יעקב היא, דאמר: לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו? דלמא רבי יהודה היא, ומשום דבא הכתוב לית עשה אחר לא תעשה, הא לאו הכי לך. דתניא: "לא תותרו ממנו עד בקר ותהמר ממנו עד בקר באש תשרפו" – בא הכתוב לית עשה אחר לא תעשה, לומר שאין לוקין עליו, דכרי רבי יהודה; רבי יעקב אומר: לא מן השם הוא זה, אלא משום דהוה לאו שאין בו מעשה, ולא שאין בו מעשה אין לוקים עליו! אלא האי סתמא אשפת: "שבועה שלא אובל כפר זו", "שבועה שלא אובלנה", ואכלה אינו

בו מעשה. ולאו קושיא היא, דהא דאמרין הכא לרבי ישמעאל לוקין – לא מיתוקמא, דעל כרחך שבקינן להא אורחא בסוף שמעתינו ומוקימין מתניתין רבי היא ולקרבן. **אי** הכי – דמתניתין במלקות, וסתם לן לאו שאין בו מעשה לוקין עליו – קשיא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן. **דאמר** רבי יוחנן: אין לוקה – ומכל מקום חולקין בטעמו של דבר, טעמא דיהיב מר לא ידיב מר לית ליה טעמא דמר. ולקמן מפרש פלוגתייהו. **סתמא אחרנא אשכח** – דאין לוקין על לאו שאין בו מעשה. המותר בטהור – בפסח טהור וכשר. **השוכר** – את העצם בטמא – אינו סופג את הארבעים. המותר בטהור – אפילו בטהור, וכל שכן בטמא. **וממאי** – דהאי סתמא רבי יעקב היא, דאמר טעמא דהמותר אינו לוקה משום לאו שאין בו מעשה הוא. **אחר לא תעשה** – אם תותי ועברת על לאו – באש תשרפנו. נתקו הכתוב בעשה זה מעונשן של שאר לאוין, לומר: זה ענשו ותקנת עבירתו, שישרפנו. **לא מן השם הוא זה** – לא מטעם זה המלקות בטל בו, אבל כל עצמו אין בו מלקות לפי שאין בו מעשה.

אבל

אינו

לאכול בו את הכיכר, והמתרה בו לא יכול לכוין שההתראה תהיה
בתוך כדי דיבור מהזמן שבו הוא אינו אוכל את הכיכר, והתראה
שאינה בתוך כדי דיבור מהעבירה אינה מועילה, מפני שיתכן
שבשעת העבירה שכח את ההתראה, וְהַתְּרֵאתָ סֶפֶק לֹא שָׁמָּה
הַתְּרֵאתָ – אינה נחשבת להתראה, ולכן אין לוקין, שאין מלקות ללא
התראה. ומבואר שרבי יוחנן סובר שלא שאין בו מעשה אין לוקין
עליו, ולא כמשנתנו. מתרצת הגמרא: רַבִּי יוֹחָנָן סָתְמָא אֲחֵרֵינָא
אֲשָׁכַח – מצא 'סתם משנה' אחרת שלא שאין בו מעשה אין לוקין
עליו, ולכן פסק כך לגבי הנשבע לאכול כיכר זו היום ולא אכל.
מבשרת הגמרא: הִי סָתְמָא – איזו סתם משנה מצא רבי יוחנן שלא
שאיין בו מעשה אין לוקין עליו. אִילֵּימָא – אם נאמר שהכוונה להאי
סָתְמָא – לסתם משנה זו, דְּתַנְּנָן (מכות יז), השובר עצם בקרבן פסח
טהור, לוקה, מפני שעבר על הלאו 'וְעַצֶּם לֹא תִשְׁכְּרוּ בו' (שמות יב מז),
אֲכַל הַמֹּתֵיר בְּפָחוּר – המשאיר מבשר הפסח טהור לבוקר ט"ו
בניסן, וכל שכן המותר מבשר פסח טמא, ועבר על הלאו 'וְלֹא
תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר' (שם יב ט), וְכֵן הַשּׁוֹבֵר עֵצִים בְּפִסְמָא – של קרבן
פסח טמא. בשני מקרים אלו אינו לוקה אֶת הַאֲבִיכֵימִים מלקות.
ומבאר הגמרא: בְּשִׁלְמָא הַשּׁוֹבֵר עֵצִים בְּפִסְחָא אִינוּ לוקה, משום
דְּכִתְּבִי 'וְעַצֶּם לֹא תִשְׁכְּרוּ בו', ודורשים מתבית 'בו' שדווקא בְּפִסְחָא
כִּשְׁרָא שְׁעִלְיוּ מדובר בפסוק, יש איסור לשבור עצם, וְלֹא בְּפִסְחָא טָמֵא
שהוא פָּסוּל, אֲכַל הַמֹּתֵיר בְּפָחוּר – מבשר הפסח הטהור, מֵאִי
מִעֲמָא אִינוּ לוקה, הלא עבר על 'וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר', לֹא –
האם אין הטעם מִשּׁוּם דִּהְיִי – שלא זה הוא לֹא שְׁאִין בו מַעֲשֶׂה,
שהרי כשהותר את הבשר לבוקר לא עשה מעשה, וְכָל לֹא שְׁאִין
בו מַעֲשֶׂה אֵין לוקין עָלָיו, ואם כן מוכח מהמשנה שלא שאין בו
מעשה אין לוקין עליו, ורבי יוחנן פסק כסתם משנה זו.
דוחה הגמרא: וּמִמָּא – מנין שמשנה זו דְּרַבִּי יַעֲקֹב – כדעת רבי יעקב
היא, דְּאָמַר לֹא שְׁאִין בו מַעֲשֶׂה אֵין לוקין עָלָיו, דְּלָמָּא – שמא
כדעת רַבִּי יְהוּדָה הִיא החולק על רבי יעקב, וְהִטַּעַם שהמותר מבשר
הפסח אינו לוקה הוא מִשּׁוּם דְּכָא הִתְנוּב לִיתֵּן עֲשֶׂה אַחֵר לֹא
תַעֲשֶׂה – שהתורה כותבת עשה אחרי הלאו, והלאו ניתק לעשה,
שנאמר 'וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר' והפטר מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ
תִּשְׂרֹפוּ, וכל לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו, מפני שהעשה הוא
העונש וההיתקן של הלאו ולא המלקות, הֵא לֹא הָבִי – אבל אם לא
היה זה לאו הניתק לעשה, לָקִי – היה לוקה עליו אף שאין בו מעשה.
ואם כן אין 'סתם משנה' ללמוד מכך שלא שאין בו מעשה אין לוקין
עליו.
ומביאה הגמרא את מחלוקת רבי יעקב ורבי יהודה בטעם דין זה:
דְּתַנְּיָא, נאמר (שמות יב ט) 'וְלֹא תוֹתִירוּ מִמֶּנּוּ עַד בֹּקֶר' וְהַזֹּתֵיר מִמֶּנּוּ
עַד בֹּקֶר בָּאֵשׁ תִּשְׂרֹפוּ, כָּא הִתְנוּב לִיתֵּן עֲשֶׂה אַחֵר לֹא תַעֲשֶׂה,
שאם עבר על הלאו והותר מבשר הפסח מוטל עליו לקיים מצות
עשה של שריפת הבשר הנותר, ונתנה התורה עשה זה בכדי לומר
שְׁאִין לוקין עָלָיו – על הלאו, כיון שיתקנו הוא קיום העשה ולא
חיוב המלקות, דְּרַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יַעֲקֹב אָמַר, לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא
זֶה – לא מטעם זה שהוא לאו הניתק לעשה אינו לוקה, אֲלֵא מִשּׁוּם
דְּהוּה – שאיסור הותרת בשר הפסח הוא לֹא שְׁאִין בו מַעֲשֶׂה, וְלֹא
שְׁאִין בו מַעֲשֶׂה אֵין לוקין עָלָיו.

הגמרא מביאה 'סתם משנה' אחרת שממנה למד רבי יוחנן שלא
שאיין בו מעשה אין לוקין עליו: אֲלֵא רבי יוחנן הֵא סָתְמָא אֲשָׁכַח –
מצא 'סתם משנה' זו שמבואר בה שלא שאין בו מעשה אין לוקין
עליו, ששנינו במשנה (להלן כז), הנשבע שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכֹל בְּכָר זו,
ושוב חזר ונשבע שְׁבוּעָה שְׁלֵא אֲכֹלָנָה את אותו כיכר, וְאֲכָלָה,

הֵא דוּמִיָּא דְּמִרְאֹת נְנָעִים קָתַנִּי – והלא המשנה מביאה את
שבועות וידיעות הטומאה בדומה למראות נגעים, מָה הָתֵם כּוֹלְהוּ
לְחִיבָא – כשם שבמראות נגעים כל ארבעת האופנים הם לחיוב ועל
כל אחד ממראה הנגעים כשיטהר ממנו יביא קרבן טהרה, אִף הָכָא
נִמִּי כּוֹלְהוּ לְחִיבָא – גם בשבועות וידיעות הטומאה כל ארבעת
האופנים הם לחיוב ומביא עליהם קרבן עולה ויורד, ואם כן חזרת
קושיית הגמרא שהמשנה אינה לא כרבי ישמעאל ולא כרבי עקיבא.
הגמרא מבארת באופן שונה שמשנתנו כדעת רבי ישמעאל. מתרצת
הגמרא: לְעוֹלָם מִשְׁנֵינוּ כְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, וְכִי לֹא מִתְּחִיל רַבִּי
יִשְׁמַעְאֵל – ומה שרבי ישמעאל אינו מחייב את הנשבע שבועת שקר
לְשַׁעֲבֵר – על העבר, היינו שאינו חייב קָרְבָּן, וזה כאשר נשבע בשוגג,
אֲכַל חֵיב מִלְּקוֹת, ובאופן שהתרו בו ונשבע לשקר במזיד, חֵיבִי
מִתְּחִיל רבי ישמעאל, מפני שעבר על 'וְלֹא תִשְׁכְּרוּ בְשָׁמִי לְשַׁקֵּר' (ויקרא
יט יב), והמשנה עוסקת בנשבע על העבר במזיד שחייב מלקות. ואף
שבועות שקר היא לאו שאין בו מעשה, והכלל הוא שכל לאו שאין
בו מעשה אין לוקין עליו, מכל מקום על שבועת שקר דלשעבר לוקין,
וְכִדְרָבָא, דְּאָמַר רַבָּא, בְּפִירוּשׁ רִיבְתָּה הַתּוֹרָה שְׁבוּעַת שִׁקְרָא דוּמִיָּא
דְּשְׁבוּעַת שְׁוֹא – בדומה לשבועת שוא, שכן בפסוק 'לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם
ה' אֱלֹהֶיךָ לְשׁוֹא' (שמות כז כ), נכתב לשון 'שוא' אף שהפסוק מדבר על
שבועת שקר, וזאת בכדי ללמדנו מָה – כשם שבועת שְׁוֹא היא
לְשַׁעֲבֵר, שנשבע לשנות את הידוע, וחייב עליה מלקות, אִף שבועת
שִׁקְרָא נִמִּי – גם היא כשנשבע לְשַׁעֲבֵר חייב עליה מלקות, אבל אם
נשבע שבועת שקר על העתיד, אינו לוקה מפני ששבועה זו אינה
דומה לשבועת שוא שהיא על העבר.
מקשה הגמרא: לפי ביאור זה אין בשבועת שקר 'שתיים שהן ארבע',
שהרי בְּשִׁלְמָא אם נשבע שבועת שקר לשעבר, כגון הנשבע אֲכָלְתִּי
ובאמת לא אכל, וְלֹא אֲכָלְתִּי ובאמת אכל, לוקה בְּדִרְבָּא שבשבועת
שקר על העבר לוקים, וכן אם נשבע על העתיד שְׁלֵא אֲכֹל וְאֲכַל
נִמִּי – שגם מובן שלוקה מפני שְׁלֵא שִׁישׁ בו מַעֲשֶׂה הוּא, שכן עבר
על שבועתו בכך שאכל, אֲלֵא כשנשבע על העתיד שְׁלֵא אֲכֹל, ועבר על
שבועתו וְלֹא אֲכַל, אֲמַאי – מדוע לוקה, הלא לֹא שְׁאִין בו מַעֲשֶׂה
הוּא, שהרי הוא עובר על השבועה כשאינו אוכל, ושבועת שקר על
העתיד לא ריבתה התורה שלוקים עליה, שהרי אינה דומה לשבועת
שוא. מתרצת הגמרא: קָסֵבֵר רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל שבכל התורה כולה לֹא
שְׁאִין בו מַעֲשֶׂה לוקין עָלָיו, ולכן לוקים על שבועת שקר במזיד בין
כשהיא על העתיד ובין כשהיא על העבר, וכוונת המשנה 'שתיים שהן
ארבע' היא שאם נשבע שבועת שקר על העתיד בשוגג חייב קרבן,
ואם נשבע שבועת שקר על העבר במזיד, לוקה.
מקשה הגמרא: אִי הָבִי – אם כן, שמשנתנו עוסקת בחיוב מלקות
והיא כדעת רבי ישמעאל הסובר שלא שאין בו מעשה לוקין עליו,
קִשְׁיָא דְּרַבִּי יוֹחָנָן אֲדִרְבִּי יוֹחָנָן – מדברי רבי יוחנן במקום אחד על
דבריו במקום אחר, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הִלְכָּה בְּכָתֻם מִשְׁנָה – משנה
שאיין בה מחלוקת ולא נזכר בה שם של תנא מסוים ששנה אותה,
הלכה כמותה, ומשנתנו הרי היא סתם משנה, ונמצא שרבי יוחנן
פוסק כמשנתנו שלא שאין בו מעשה לוקין עליו, וְקִשְׁה, שהרי
אֲתַמַּר דִּין נוסף, הנשבע שְׁבוּעָה שְׁאֲכֹל בְּכָר זו היום, וְעָבֵר הַיּוֹם
וְלֹא אֲכָלָה – את הכיכר, רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ דְּאָמְרִי תְּרִוּיָהוּ –
אמרו שניהם שאִינוּ לוקה, אך נחלקו בטעם הדין, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר,
אִינוּ לוקה מִשּׁוּם דְּהוּה לֹא שְׁאִין בו מַעֲשֶׂה, שכן עבר על שבועתו
בכך שישב ולא עשה מעשה לאכול את הכיכר כל היום, וְכָל לֹא
שְׁאִין בו מַעֲשֶׂה אֵין לוקין עָלָיו, וְרִישׁ לְקִישׁ אָמַר, אִינוּ לוקה משום
שההתראה שהתרו בו קודם שנשבע הַתְּרֵאתָ סֶפֶק הִיא, שהרי
כשהתרו בו יכול לטעון שעדיין יש זמן במשך היום שהוא יכול

1 **אִינוּ חַיִּיב אֱלָא אַחַת**, אף שנשבע שתי פעמים, משום שאין שבועה
2 חלה על שבועה, שכיון שנשבע פעם אחת, חל עליו איסור לאכול
3 את הכיכר, וכשנשבע שוב הרי הוא נשבע לקיים את המצוה
4 המוטלת עליו מחמת השבועה הראשונה, ושנינו (להלן כו.) שהנשבע
5 לקיים את המצוה ולא קיים, פטור. ושבועה זו שנשבע על התניד,
6 **היא שבועת ביטוי** האמורה בפסוק 'או נפש כי תשבע לבטא
7 בשפתים להרע או להטיב' (ויקרא ה ד) **שְׁחִיבִין עַל דְּוִנָּה** שלשים
8 ותשע מכות, וְעַל שְׁנֵיתָה קֶרֶן עוֹלָה וְיוֹרֵד. מדייקת הגמרא:
9 שבועה זו, שנשבע שלא לאכול ואכל, דווקא **היא דְּחִיבִין עַל דְּוִנָּה**
10 **מכות, אֲבָל** אם נשבע **אֲבָל** כיכר זו, וְלֹא אֲבָל את הכיכר, **לֹא לְכִי**
11 – אינו לוקה, משום שמה שהוא לא אכל את הכיכר זה לאו שאין בו
12 מעשה, והרי לנו 'סתם משנה' שלא שאין בו מעשה אין לוקין עליו,
13 ולכן פסק רבי יוחנן שלא שאין בו מעשה אין לוקין עליו.
14 מקשה הגמרא: **מִכְּדִי** – הרי יש שתי משניות סותרות, שבמשניותיו
15 מבואר כרבי ישמעאל שלא שאין בו מעשה לוקין עליו, ובמשנה
16 לגבי הנשבע שבועה על שבועה מבואר שלא שאין בו מעשה אין
17 לוקין עליו, **האי סְתָמָא וְהאי סְתָמָא** – משניותיו היא 'סתם משנה'
18 וכן המשנה השנייה היא 'סתם משנה', **מֵאֵי הָיוּ דְּעֵבִיד בִּי הָאֵי סְתָמָא**
19 – מה ראה רבי יוחנן שפסק כ'סתם משנה' זו, **לְעֵבִיד בִּי הָאֵי סְתָמָא**
20 – שפוסק כ'סתם משנה' האחרת, דהיינו כמשניותיו.
21 חזרת הגמרא ומקשה על המקשן עצמו: וְלִמְעֵמִיד – ולשיתתך יש
22 להקשות, **רַבִּי גִּיפְיָה** – עצמו **הֵיכִי סָתָם לִן הָבָא הָכִי** – איך סתם
23 לנו את המשנה במקום אחד שלא שאין בו מעשה לוקין עליו, וְהָבָא
24 הָכִי – ובמקום אחר סתם את המשנה שלא שאין בו מעשה אין לוקין
25 עליו. **אֱלָא מוכרחים לתרץ, שְׁמַעְיָא** – שבתחילה **כָּבֵר** רבי **שְׁלֹא**
26 **שָׁאִין בּוּ מַעֲשֶׂה לִּזְכִּין עָלָיו**, ולכן סְתָמָא את המשנה כך, וְהָרֵד –
27 ואחר כך חזר בו ו**כָּבֵר** שלא שאין בו מעשה **אִין לִזְכִּין עָלָיו**, ולכן
28 סְתָמָא את המשנה האחרת כך, וְאֵף שרבי חזר בו, **מִשְׁנָה לֹא זֹוּה**
29 **מִמְקוֹמָהּ**, כלומר, הדורות שאחר רבי לא יכלו לשבח את המשנה
30 הראשונה ולבטלה מבית המדרש, מפני שפשטה אצל רוב
31 התלמידים, ולכן השאירו את שתי המשניות, והמשכיל ריב
32 שהמשנה האחרונה היא העיקר כיון שרבי חזר בו מן הראשונה, ולכן
33 פסק רבי יוחנן כמשנה השנייה שלא שאין בו מעשה אין לוקין עליו.
34 הגמרא חזרת לבאר את המשנה לפי שיטת רבי ישמעאל. שואלת
35 הגמרא: **בְּמֵאֵי אֲזִיקָמָא** – במה העמדת את המשנה, **בְּרַבִּי**
36 **יִשְׁמַעְאֵל וְלַעֲנִין מִלְּקוֹת**, שאם עבר במזיד על שבועתו, לוקה, ויש
37 לשאול לפי זה, **בְּמִלְּאוֹת נִגְעִים מֵאֵי מִלְּקוֹת אִיכָּא** – איזה מלקות
38 יש, שעליהם שנינו 'שנים שהם ארבעה'. משיבה הגמרא: גם במראות
39 נגעים יש מלקות, **בְּקוֹצִין בְּהֶרְתָּ** – בתולש את סימני הטומאה,
40 **וּכְרִי אֲבִין אֲמֵר רַבִּי אִלְעָא, דְּאֲמֵר רַבִּי אֲבִין אֲמֵר רַבִּי אִלְעָא,**
41 **כָּל מְקוֹם תּוֹרָה שְׁנֵימָא אֶחָד מִהֶלְשׁוֹנוֹת הַלֵּל, 'הַשְּׁמֵר, 'שָׁן, 'וְאֵל,**
42 **אִינוּ אֱלָא עֵבִירָת, 'לֹא תַעֲשֶׂה', מִבְּצוּרָה נִאֲמַר (דברים כ ח) 'הַשְּׁמֵר**
43 **בְּכָל הַצִּוְוֹת, 'לֹא תַעֲשֶׂה', כְּלֹמֶר שֶׁאִסּוּר לַתּוֹלֵשׁ אֶת הַצִּרְעָת, וְאֵם תִּלֵּשׁ לִקְוָה.**
44 **מִמְשִׁיכָה הַגְּמָרָא וּמִקְשָׁה: בִּנְצִיאוֹת הַשְּׁבִית, מֵאֵי מִלְּקוֹת אִיכָּא** – איזה
45 מלקות יש, הלא הלאו של הוצאה מרשות לרשות **לֹא שְׁנִיתָן**
46 **לְאַוְהֶרֶת מִיתַת בֵּית דִּין הוּא**, שהרי אם התרו בו שאם יוציא יסקל,
47 הוציא, חייב סקילה, וְכָל לֹא שְׁנִיתָן לְאַוְהֶרֶת מִיתַת בֵּית דִּין אִין
48 לִזְכִּין עָלָיו, אפילו אם התרו בו למלקות, מפני שלא זה נכתב לסקילה
49 ולא למלקות. מתרצת הגמרא: **מִשּׁוּם הָכִי קָא מוֹקְמִינָא** – משום כך
50 העמדנו את המשנה **בְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, דְּאֲמֵר (מכות יג) שְׁלֹא שְׁנִיתָן**
51 **לְאַוְהֶרֶת מִיתַת בֵּית דִּין לִזְכִּין עָלָיו**, ואם התרו בו שלא להוציא
52 מרשות לרשות ואם יוציא יתחייב מלקות, הוציא, חייב מלקות.
53 מקשה הגמרא: לדברך נמצא שרק מחמת דין זה שלא שניתן
54 לאוהרת מיתת בית דין לוקין עליו, אנו מעמידים את המשנה כרבי
55 ישמעאל, **הָא לֹא הָכִי** – אבל לולי זה, **כְּנִימָא** – האם אפשר
56 להעמיד את המשנה **בְּרַבִּי עֲקִיבָא**, הלא **קִשְׁיָא יִדְעוֹת** – קשה
57 שבמשנה שנינו שחייב קרבן על טומאת מקדש וקדשיו בין על העלם
58 טומאה ובין על העלם מקדש והעלם קודש, והרי רבי עקיבא סובר
59 שחייב רק על העלם טומאה, ולא על העלם מקדש והעלם קודש.
60 מתרצת הגמרא: **לֹא אֲמַרְת** – האם לא אמרת שהמשנה **כְּרַבִּי**
61 **יִשְׁמַעְאֵל הִיא וְלַעֲנִין מִלְּקוֹת**, וזאת בכדי ליישב את דברי המשנה

62 שיש חיוב בשבועה גם על לשעבר שלא יסתרו את דעת רבי ישמעאל
63 הסובר שאין חיוב קרבן בשבועה אלא על העתיד, אם כך, כמו כן
64 לולי שהיה מבואר במשנה שלוקים על לאו שניתן לאוהרת מיתת
65 בית דין, היינו מיישבים **בְּרַבִּי עֲקִיבָא נִמִּי** – שהמשנה היא כרבי
66 עקיבא וְלַעֲנִין מִלְּקוֹת, ואין סתירה ממה שמבואר במשנה שיש חיוב
67 על העלם מקדש וקודש, שאף אם אין חיוב קרבן על כך, משניתנו
68 מדברת לענין מלקות ומודה רבי עקיבא שחייב מלקות אפילו על
69 העלם מקדש והעלם קודש.
70 הגמרא דוחה את הביאור שהמשנה מדברת במזיד ולענין מלקות.
71 מקשה הגמרא: **אִי הָכִי** שהמשנה מדברת במזיד ולענין מלקות, מדוע
72 המשנה קוראת לטומאת מקדש וקדשיו **'יִדְעוֹת, דְּהִינּוּ שִׁידַע** על
73 הטומאה ונעלמה ממנו ידיעה זו, הלא מדובר שנכנס למקדש או אכל
74 קדשים במזיד, וְהִתְרָאוֹת מִכְּעִי לִיה – היתה צריכה המשנה לכתוב
75 'התראות', דהיינו שהתרו בו ונכנס על אף ההתראה, מתרצת
76 הגמרא: **הָא לֹא קִשְׁיָא** – זו אינה קושיא, שכן אינך מוכרח לפרש
77 ש'יִדְעוֹת' היינו ידיעה שנעלמה ממנו, אלא **תִּנֵּי** – שְׁנָה, כלומר פרש
78 את המשנה שהכוונה ל'יִדְעוֹת דְּהִתְרָאוֹת', דהיינו שהתרו בו והוא
79 ידע שהוא טמא ובכל זאת נכנס למקדש או אכל קדשים.
80 מוסיפה הגמרא ומקשה: **אִי הָכִי** שהמשנה מדברת במזיד ולענין
81 מלקות, מדוע המשנה אומרת ש'יִדְעוֹת הטומאה הן שְׁתֵּים שָׁחֵן
82 אֲרַבְעָה, הלא תִּרְתִּי הוּא דְּהִינּוּ – רק שתי ידיעות הן, האחד שנכנס
83 למקדש במזיד והשני שאכל קדשים במזיד, שהרי אינו לוקה אלא
84 אם הזכירו בהתראה את הטומאה ואת האיסור לאכול קדשים או את
85 הטומאה ואת האיסור להיכנס למקדש, ואם כן יש רק שני אופנים של
86 טומאת מקדש וקדשיו במזיד. וְתו – ועוד יש להקשות, ששנינו
87 במשנה **אֵת שֵׁשׁ בָּהּ יִדְעָה בְּתַחֲלָה וְיִדְעָה בְּסוֹף וְהָעֵלָם בִּינְיָתִים**,
88 ואם המשנה מדברת במזיד ולענין מלקות, הֲעֵלָמָה לְמִלְּקוֹת מֵאֵי
89 עֲבִידָתֶיהָ – מה מעשיה, כלומר מה השייכות של העלמה למלקות,
90 הלא מלקות יש רק במזיד. וְתו – ועוד יש להקשות, ששנינו במשנה
91 במפורש שאשר חטא ועבר על טומאת מקדש וקדשיו **'הָרִי זֶה**
92 **בְּעוֹלָה וְיוֹרֵד**, דהיינו שמדובר במשנה לענין קרבן ולא לענין מלקות.
93 הגמרא מבארת את המשנה באופן אחר: **אֲמָר רַבִּי יוֹסֵף**, באמת
94 המשנה מדברת בשוגג ולענין קרבן, ומה שהקשינו שאם כן המשנה
95 לא כרבי ישמעאל ולא כרבי עקיבא, יש לתרץ שכְּרַבִּי הִיא, דהיינו
96 שרבי כתב את המשנה כדעתו, וְנִסִּיב לָהּ אֲלִיבָא דְּתִנְיָא – ותפס את
97 המשנה לשיטת כמה תנאים, בְּיִדְעוֹת הטומאה נִסִּיב לָהּ – תפס
98 בְּרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל הסובר שחייב קרבן גם על העלם מקדש או העלם
99 קודש, וּבְשִׁבְעוֹת נִסִּיב לָהּ – תפס בְּרַבִּי עֲקִיבָא הסובר שחייב קרבן
100 גם בשבועה על העבר, דהיינו שרבי כתב במשנה שרבי ישמעאל
101 סובר שבידיעות הטומאה יש שתיים שהן ארבע, ורבי עקיבא סובר
102 שבשבועות יש שתיים שהן ארבע.
103 **אֲמֵר רַבִּי אִשִּׁי, אֲמַרְיָא לְשִׁמְעוֹתָא קָמִיה דְּרַב בְּהֵנָא** – אמרתי
104 שמוענה זו לפני רב כהנא, וְאֲמֵר לִי, **לֹא תִימָא** – אל תאמר שרבי
105 נִסִּיב לָהּ אֲלִיבָא דְּתִנְיָא – תפס את המשנה לפי שני תנאים, וְלִיה לֹא
106 סְבִירָא לִיה – והוא עצמו לא סבר כך, **אֱלָא רַבִּי מַעֲמִיָּה דְּנִפְשִׁיָּה** –
107 את טעמו שלו עצמו הוא מְפָרֵשׁ, דהיינו שרבי עצמו סובר בידיעות
108 הטומאה כרבי ישמעאל ובשבועות כרבי עקיבא, ולכן סתם כך את
109 המשנה. דְּתִנְיָא, מִנֵּין שֶׁהַעוֹבֵר עַל טוֹמַאת מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁי אִינוּ חַיִּיב
110 קֶרֶן אֱלָא עַל טוֹמַאת שֵׁשׁ בָּהּ יִדְעָה בְּתַחֲלָה וְיִדְעָה בְּסוֹף וְהָעֵלָם
111 בִּינְיָתִים, כלומר שבתחילה ידע שהוא טמא, ואחר כך שכח ונכנס
112 למקדש או אכל קדשים, ואחר שיצא נזכר שהוא טמא ונודע לו
113 שנכנס למקדש או אכל קדשים בטומאה, תִּלְמוּד לִיּוֹמֵר 'וְנִעְלָם'
114 'וְנִעְלָם' שְׁנֵי פְעָמִים 'וְנִעְלָם' מהו? והוא טמא וְאִשֵּׁם וְגו', וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ
115 והוא ידע וְאִשֵּׁם 'וְנִעְלָם' (ויקרא ה ב-ג) ולומדים מה'וְנִעְלָם' שרק על
116 העלם טומאה חייב קרבן אבל לא על העלם מקדש והעלם קודש,
117 וכיון שה'וְנִעְלָם' השני מיותר, דורשים כאילו נכתב 'והוא ידע' לפני
118 ה'וְנִעְלָם', דהיינו שצריך שתהיה ידיעה בתחילה וההעלם יהיה אחר
119 ידיעה, דְּכִרִי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֲמֵר, אִינוּ צָרִיךְ – אין צורך להוציא
120 את התיבות 'והוא ידע' ממשמעותם הפשוטה ולהכניסם בין שני
121 ה'וְנִעְלָם', מאחר ויש ללמוד זאת ממקום אחר, שכן הָרִי הוּא –
122 הפסוק אֲמֵר

שבועות. פרק ראשון – שבועות שנים דף ד עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכא רש"י

אינו חייב אלא אחת – דמאחר שנשבע עליו שבועה ראשונה – נאסרת עליו, וכי חדר אישתבע הוה ליה נשבע לקיים את המצוה, ותנן לקמן (שבועות כו, א): נשבע לקיים את המצוה ולא קיים – פטור משבועת קרבן. וזו היא – להבא דלקי עלה, דהויא לה לאו שיש בו מעשה, אבל "אובל" ולא אבל – לא לקי. אלא מעיקרא סבר לה כו' – הלכך רבי יוחנן סבירא ליה כסתמא

בבבא, דהדר ביה רבי מקמייתא. ומשנה לא
זוה ממקומה – ומשנה ראשונה, אף על פי
שחזר בו מסתימתה, מאחר שפשטה ברוב
התלמידים – לא היה יכולת בדורות שאחר
רבי לנכחה מפייה ולבטלה מבית המדרש,
והניחו את שתייה, והמשיכו יבין שאחרונה
עיקר, שחזר בו מן הראשונה. לאו שניתן
לאוהרת מיתת בית דין – לאו האמור בשבת
לא ניתן לעונש מלקות, אלא שאם יעבור
עליו יתרה בו המתרה שהוא בסקילה ויסקל.
ואם לא התרה בו סקילה והתרה בו מלקות
– אין דינו ללקות, שלא לעונש מלקות כתבו
מתחלה, ומשנינו: להכי אוקימנא כרבי
ישמעאל, דאמר במסכת מכות: לאו שניתן
לאוהרת מיתת בית דין, אם התרו בו מלקות
ולא מיתה מלקין אותו, דתניא: אחת חייבי
כריתות ואחת חייבי מיתות בית דין ישנן
בכלל מלקות ארבעים, דברי רבי ישמעאל.
הא לאו הכי מתוקמא כרבי עקיבא –
בתמיה, והא קשיא דיעות הטומאה, כדאמר
לעיל (ג, א) דלרבי עקיבא אינו חייב על
העלם קדש ומקדש! ומשני: לאו אמרת רבי
ישמעאל היא – דהוי קשיא לן שבועות גבי
קרבן, ואוקימנא למלקות ולא קשיא לן –
לרבי עקיבא נמי, אי לאו משום קשיא דלאו
שניתן לאוהרת מיתת בית דין, דשמעינן ליה
לרבי עקיבא במסכת מכות דאין לוקין עליו,
אי הוה קשיא לן דיעות לקרבן הוה מוקמינן
לה למלקות כולה מתניתין ורבי עקיבא, והוה
ניחא לן לאוקמה אליבא דרבי עקיבא משום
דכולהו תימנא אליבא, דאמרין (סנהדרין
פ, א): סתם מתניתין רבי מאיר סתם ספרא
רבי יהודה סתם תוספתא רבי נחמיה, וכולהו
אליבא דרבי עקיבא, ממנו קבלו. אי הכי –
דמתניתין למלקות. ידעו – דמשמע
ונעלמו, היכי תנן? הא התראות ניהו ואין
כאן העלום הא לא קשיא – כלומר, אם אין
לך קושיא אחרת וזו יש לתרץ כך. תרתי הוא
הדיין – דאין מלקות אלא אם כן הזכירו את
הטומאה והקדש או את הטומאה והמקדש,
ותרתי הוא דאיכא, מלקות לקדש ומלקות
למקדש. דבשלמא לקרבן איכא ארבע:

העלם טומאה ואכל קודש וחזר הוא לו, העלם מקדש ונכנס לו, וחזר הוא את הטומאה. ותו הרי זה
בעולה יוורד – והא במזיד אוקימתה. אלא אמר רב יוסף – לעולם לקרבן. ודקשיא
לך: לא רבי ישמעאל ולא רבי עקיבא דתני – רבי סתמה ואליבא דתנאי. והכי נרסן:
בשבועות נסיב לה כרבי עקיבא, בדיעות נסיב לה כרבי ישמעאל. ולא מסתמך
סתמינהו, אלא הכי קאמר: שבועות לרבי עקיבא שנים שזן ארבע, ידיעות לרבי
ישמעאל שנים שזן ארבע. אמרינא לשמעתא כ' – אני פירשתי שמועה זו של
רב יוסף לפני רב כהנא, ואמר דהאי נסיב לה אליבא דתנאי דקאמר רב יוסף, לא
תימא נסיב ולא סבירא ליה ולא סתמינהו. אלא ודאי מסתם סתמינהו רבי, והכי
קסבר לה, שבועות כרבי עקיבא ובדיעות כרבי ישמעאל, וטעמא דנפשיה קאמר.
ונעלם ונעלם שני פעמים – תרי "ונעלם" כתיבי גבי טומאת קרבן
עולה

למלקות, דכרבי ישמעאל ולמלקות אתי שפיר, כדפרישית. רבי עקיבא נמי ולמלקות – ואם תאמר: אם כן סבר רבי עקיבא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, כדאמר הגמרא לעיל אליבא
דכרבי ישמעאל. והכי מצי סבר דלוקין עליו והא למאן דאמר לוקין עליו – משום דגמר ממציא שם רע ועדים וזממין כדאמר בפרק קמא דמכות (ב, ב), ורבי עקיבא דאמר עדים וזממין
קנסא הוה לא מצי גמר, דאיכא למימר שכן קנסו ויש לומר: דלמא סבר כרב דמי דאמר בפרק שליש (שבועות ב, ב): "אבלתי" ו"לא אבלתי" שבעות שזו היא, ולקי עליו מ"לא יקדש".
ולמאי דפרישית לעיל, דדוקא גבי שבועה קאמר לעיל דלקי עליו, אתי שפיר.

אבל אובל ולא אבל לא לקי – דלמעט "אבלתי" ו"לא אבלתי" לא אתי, כדאמר בפרק
שלישי (שבועות כא, ב) דקאי בלהבא וממעט להבא. ו"לא אורוק" חורק – חייב לכולי
לעלמא. וליכא למימר נמי דאתי למעוטי נשבע לבטל המצוה, דהא קתני לה התם (כו, א)
ברישא דרך מתניתין. ואם תאמר: היכי דייק מהבא דלאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו?

אינו חייב אלא אחת, וזו היא שבועת ביטוי שחייבין על
זדונה מכות ועל שגגתה קרבן עולה ויורד; זו היא
דחייבין על זדונה מכות, אבל "אובל" ולא אבל – לא
לקי. – מכדי האי סתמא והאי סתמא, מאי חיו דעביד
פי האי סתמא? לעביד כי האי סתמא! – ולמעמידי, רבי
גופיה היכי סתם לן הכא הכי והכא הכי? אלא, מעיקרא
סבר: לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, וסתמיה, והדר
סבר: אין לוקין עליו וסתמיה, ומשנה לא זוה ממקומה.
במאי אוקימנא? פרבי ישמעאל ולמלקות, מראות נגעים
מאי מלקות איכא? – בקוצץ בהרתו; וכרבי אבין אמר
רבי אילעא, דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא: כל מקום
שנאמר "השכר" "פן" ו"אל" – אינו אלא לא תעשה.
– וציאות שבת מאי מלקות איכא? לאו שניתן לאוהרת
מיתת בית דין הוא, וכל לאו שניתן לאוהרת מיתת בית
דין – אין לוקין עליו! – משום הכי קא מוקמינא פרבי
ישמעאל, דאמר: לאו שניתן לאוהרת מיתת בית דין –
לוקין עליו. – הא לאו הכי מיימא פרבי עקיבא? קשיא
ידעו! – לאו אמרת: רבי ישמעאל היא ולמלקות? רבי
עקיבא נמי ולמלקות. – אי הכי, ידיעות – התראות
מביעי ליה! – הא לא קשיא, תני: ידיעות דהתראות. –
אי הכי, שתים שהן ארבע – תרתי הוא דהיינו; ותו, את
שיש בה ידיעה בתחלה וידיעה בפסוף והעלם בינתיים –
העלמה למלקות מאי עבידיה? ותו, הרי זה בעולה
ויורד! אלא אמר רב יוסף: רבי היא, ונסיב לה אליבא
דתנאי, בדיעות – נסיב לה פרבי ישמעאל, בשבועות –
נסיב לה פרבי עקיבא. אמר רב אשי: אמרינא לשמעתא
קמיה דרב כהנא, ואמר לי: לא תימא, רבי נסיב לה
אליבא דתנאי וליה לא סבירא ליה. אלא רבי מעמידי
דנפשיה מפרש: דתנאי: מנן שאינו חייב אלא על שיש
בה ידיעה בתחלה וידיעה בפסוף והעלם בינתיים? תלמוד
לומר: "ונעלם" "ונעלם" שני פעמים, דכרי רבי
עקיבא; רבי אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר:
"ונעלם"

דאין צרעת דחזה את העבודה, ופריך: ונקצץ בהרתו, דאתי עשה דעבודה ודודי לאו דקוצץ
בהרתו ומשני: מחוסר טבילה. התינה נגעים טמאים, נגעים טהורים מאי איכא למימר?
משמע דלקי אקציצת נגעים טהורים! ואומר רבינו יצחק בן אברהם: דהתם נמי לא איירי
אלא בארבעה מראות, וטהורים טהורים – כגון דעמד בעינו בה זבוח ואז חיה, וקרי ליה
טהורה לפי שאין מוחלט ואין מחוסר טבילה, שכבר טבל. הא לאו הכי מוקמינא כרבי
עקיבא קשה ידיעות – תימא: דהא ודאי אי הוה סבר רבי עקיבא לאו שניתן לאוהרת מיתת
בית דין לוקין עליו, הוה אתאי מתניתין שפיר כרבי עקיבא. ולא הוה קשיא ליה ידיעות,
כיון דלמלקות איירי מתניתין, דאיצטריך למימר דסבר תנא דמתניתין לאו שניתן לאוהרת
מיתת בית דין לוקין עליו ויש לומר: דקשיא ליה ידיעות כי מוקמינן מתניתין כרבי עקיבא
אף על גב דמתניתין איירי למלקות, כדמסיק בתר הכי: אי הכי ידיעות התראות מיבעי ליה.
אבל כרבי ישמעאל ולמלקות – אתי שפיר לא דקתני ידיעות, דמתניתין איירי בן לקרבן
בין למלקות. והשתא אתי שפיר, דיש ליישב "אי הכי", דפריך: אמאי מוקי כרבי עקיבא

רבי עקיבא נמי ולמלקות – ואם תאמר: אם כן סבר רבי עקיבא לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, כדאמר הגמרא לעיל אליבא
דכרבי ישמעאל. והכי מצי סבר דלוקין עליו – משום דגמר ממציא שם רע ועדים וזממין כדאמר בפרק קמא דמכות (ב, ב), ורבי עקיבא דאמר עדים וזממין
קנסא הוה לא מצי גמר, דאיכא למימר שכן קנסו ויש לומר: דלמא סבר כרב דמי דאמר בפרק שליש (שבועות ב, ב): "אבלתי" ו"לא אבלתי" שבעות שזו היא, ולקי עליו מ"לא יקדש".
ולמאי דפרישית לעיל, דדוקא גבי שבועה קאמר לעיל דלקי עליו, אתי שפיר.

דלמא טעמא משום דהוי התראת ספקו יש
לומר: דמשמע ליה דפטור אפילו נשבע על רב
חורק לים והתרו בו בשעת זריקה. ומיזו הא נמי
חשיב התראת ספק למאן דאמר ביטלו ולא
בטלו, דחשיב התראת ספק אפילו שיבר כנפיה
בפרק בתרא דמכות (טו, א). כי נמי, אינו חושש
רק למצוא תנא דפליג אמנתין. ואם תאמר:
ומנן דפליג? דלמא דמתניתין דהכא איירי בוורק
כבר לים דהוי התראת ודאי, ולעולם הרייזו
סבירא להו דלוקין על לאו שאין בו מעשה,
ומתניתין דפרק שליש (שבועות כו, ב) איירי
בהתראת ספקו ויש לומר: דמתניתין משמע ליה
דאיירי במתניתין דלקמן (שם), וכן מיידי לעיל
שפיר ממתניתין דמותיר בטוור אף על גב דאיכא
למימר דפטור משום דיש בזה התראת ספק,
דמכל מקום אייתי ראייה דפליג תנא אמנתין,
דבהאי טעמא דפטור מותר בטוור יש לפטור דך
דמתניתין. והדר סבר לאו שאין בו מעשה אין
לוקין עליו – ואם תאמר: דבריש "אלו טריפות"
(חולין מג, א) פריך לרבי יוחנן דאמר הלכה
דכרי האמור בבית: והאמר רבי יוחנן הלכה
כסתם משנה, ותנן: ניטלה הכבד לאו נשתיר?
ממנה כלום? ומאי פריך? והא סתמא בתרא עדיף
ויש לומר: ד"אלו טריפות" ו"אלו כשירות" חזא
מילתא היא, ולא שייך למימר בהו קמייא
ובתרייתא. והרב רבינו יעקב דאורלייזש תימן
דהכי פירושו: והאמר רבי יוחנן הלכה כסתם
משנה – על כרחך סתמא ד"אלו כשירות" לאו
סתמא מעלייתא היא, דאי סתם גמור הוא אמאי
הוצרך לפסוק כוותיה? והאמר רבי יוחנן חזא
זימנא דהלכה כסתם משנה. מראות נגעים
מאי מלקות איכא – ואין לומר כגון אם התרו בו
שלא ליכנס למקדש ונכנס, או שלא לאכול בשר
קודש ואכל, דאם כן היינו ידיעות הטומאה, ואם
התרו בו שלא ליכנס במזבח ליה נכנס לפנים
ממחיצתו – הא דלא בפרק "אלו דברים" (פסחים
סו, א) דלא לקי, שהכתוב נתקו לעשה דכתיב
"בד ישב", אבל אי איירי לענין קרבן – נחא,
דיש קרבן לאחר שנטהר מנגעו.
בקוצץ בהרתו – משמע הכא דאין לוקין אלא
על קציצת ארבעה מראות נגעים.
וקשה: דבפרק "רבי אליעזר דמילה" (שבת קלב,
ב) משמע דלקי אף על קציצת נגעים טהורים.
דאין צרעת דחזה את העבודה, ופריך: ונקצץ בהרתו, דאתי עשה דעבודה ודודי לאו דקוצץ
בהרתו ומשני: מחוסר טבילה. התינה נגעים טמאים, נגעים טהורים מאי איכא למימר?
משמע דלקי אקציצת נגעים טהורים! ואומר רבינו יצחק בן אברהם: דהתם נמי לא איירי
אלא בארבעה מראות, וטהורים טהורים – כגון דעמד בעינו בה זבוח ואז חיה, וקרי ליה
טהורה לפי שאין מוחלט ואין מחוסר טבילה, שכבר טבל. הא לאו הכי מוקמינא כרבי
עקיבא קשה ידיעות – תימא: דהא ודאי אי הוה סבר רבי עקיבא לאו שניתן לאוהרת מיתת
בית דין לוקין עליו, הוה אתאי מתניתין שפיר כרבי עקיבא. ולא הוה קשיא ליה ידיעות,
כיון דלמלקות איירי מתניתין, דאיצטריך למימר דסבר תנא דמתניתין לאו שניתן לאוהרת
מיתת בית דין לוקין עליו ויש לומר: דקשיא ליה ידיעות כי מוקמינן מתניתין כרבי עקיבא
אף על גב דמתניתין איירי למלקות, כדמסיק בתר הכי: אי הכי ידיעות התראות מיבעי ליה.
אבל כרבי ישמעאל ולמלקות – אתי שפיר לא דקתני ידיעות, דמתניתין איירי בן לקרבן
בין למלקות. והשתא אתי שפיר, דיש ליישב "אי הכי", דפריך: אמאי מוקי כרבי עקיבא

ונעלם שתי פעמים – פירש בקונטרס: תרי "ונעלם" כתיבי גבי טומאה בקרבן עולה ויורד, "ונעלם ממנו והוא טמא" "ונעלם ממנו והוא ידע", קמא – למיגמר מיניה על העלם טומאה הוא חייב ולא על העלם מקדש, ואידך – קרא יתירא הוא לדרשה, והטל "והוא ידע" בין שני "ונעלם" ודרוש דלאחר שהיתה לו ידיעה נעלם. ולמימר דבעי ידיעה בתחלה וידיעה בסוף לא בעי קרא, דאי לא ידע

שחטא אמאי מייתי קרבן. עד כאן לשון הקונטרס. וקשה הרבה לפירושו: א', דאמאי איצטרך "ונעלם" למימר דאינו חייב על העלם מקדש, דמאי תיתי דאיצטרך קרא למיפטריה: תרע, דהא לרבי איצטרך "ונעלם" לחייבו על העלם מקדשו ועוד, דפירש דלידיעה בתרייתא לא צריך קרא, דאי לא ידע שחטא אמאי מייתי קרבן – אם כן בכל החטאות דכתיב "או הודע" ליבעי ידיעה בתחלה ועוד, הרי רבי דריש "והוא ידע" לידיעה בתרייתא, וכתיב קרא לאורחא דמילתא אף על גב דלא איצטרך. אי נמי, איצטרך לידיעה בתרייתא למעוטי הפריש קרבן קדם שנדע לו. דאפילו למאן דאמר בפרק "דס שחיטה" (בריתות ב, ב) אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחלה, ואם הפריש אשמו קדם שידע הוי קדוש כחטאת, דכתיב "או הודע אליו" – מודה דבעי ידיעה ועוד, דבסוף פרק שני (שבועות יט, ב) קאמר רבי ישמעאל לא בעי ידיעה בתחלה מדמצריך תרי "ונעלם" להעלם מקדש ולהעלם טומאה, משמע דרבי עקיבא דבעי ידיעה בתחלה דריש ליה "ונעלם" יתירא לכך נראה לרבינו תם: דרבי עקיבא דריש ליה "ונעלם" יתירא – מכלל שידע. ורבי מ'ונעלם' דאתי לגופיה דריש מכלל שידע ידיעת בית רבו. ועוד יש לפרש: "ונעלם" "ונעלם" שתי פעמים – שדי "והוא ידע" בין תרי "ונעלם", דהשתא איכא ידיעה אחת העלמה וקודם העלמה. **רבי** עקיבא דמחייב לשעבר משום דדריש ריבוי ומיעוטי – ואם תאמר: דבפרק קמא דבבא מציעא (ד, ב) גבי "סלעין ידירין" קאמר רבי עקיבא דאין נשבעין על כפירת שעבוד קרקעות, ואם כן דריש כללי ופרט, דלמאן דדריש ריבוי ומיעוטי לא דממעטין תלם שטרות כדמוכח בסמוך ולספרים דגריס דתם רבי יעקב נחא. ויש לומר: דאפילו מאן דדריש ריבוי ומיעוטי, כי איכא תרי מיעוטי מוקמא חד למעוטי קרקעות וחד למעוטי שטרות, כדמשמע בפרק "מרבוב" (בבא קמא ט, א), ורבי עקיבא אית ליה נמי שום מיעוט אחרינא גבי שבועות למעוטי קרקעות. ויש מפרשים: דהדיא ד"הזהב" (בבא מציעא נו, ז) דממעט קרקע משבועה מקרא ד"כי יתן איש" מכלל ופרט וכלל – אינה עיקר דרשה, אלא מקרא דממעטין כפל מ"על כל דבר פשע" דמעטין נמי שבועה. והתם איכא טובא מיעוטי למעט שטרות וקרקעות. וקרא ד"כי יתן איש" אתא לדרשא אחריית, "כי יתן איש" – (שבועות מב, א) עד שיתן כשואו איש, "כסף כלים" – (שם לט, ב) מה כלים שנים כו'. ועוד יש לומר: דאפילו מאן דדריש ריבוי ומיעוטי – מיעט חריבה ומיעט לא דריש, אלא דריש ליה בפרט וכלל ופרט, כדמשמע פרק "שלשה מינים" (נזיר לה, א), ומצי למימר דרבי עקיבא ידע שביבועות בפרט וכלל ופרט. דכהאי גוונא דריש גמרא בבבא מציעא (נו, ב) "כי יתן איש אל רעהו זמור" וגו' וכלל ופרט וכלל, ובפרק "שלשה מינים" (נזיר לה, א) מאן דדריש ריבה ומיעט דריש ליה בפרט וכלל ופרט. **בבב** פודין בכור אדם – הא דפליגי בפרק קמא דקדושין (כט, א) גבי הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו, רבי יהודה אומר: בנו קודמו, ומפרש: כגון דאיכא חמש בני חורין וחמש משועבדים, לרבי יהודה מלוה הכתובה בתורה כמלוה הכתובה בשטר דמאי, ואויל כהן וטרף תנן משועבדים – לאו דמפרקי בקרקעות, אלא ימכרם ויתן דמים לכהן. **יצאו** שטרות – הא דמשמע הכא דשיך בשטרות מבר, מדאיצטרך למעוטי שטרות, מפורש במקום אחר (כתובות פה, ב קדושין מה, א ובשאר דוכתי). **דתניא** מרצע – הוי מצי לאיתוי מהזיה ד"הקמץ רבה" (מנחות כה, ב) גבי מנורה של עץ ושל אבר ושל גיטטרון, רבי פוסל ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיך. **הסול** ברישא, דמודה בהו רבי, שהן של מתכת. **לרבות** כל דבר הנלקח ביד – לאו דוקא, דהא ממעט סם.

עולה ויורד: "ונעלם ממנו והוא טמא" (ויקרא ה), "ונעלם ממנו והוא ידע" (שם), קמא דוקא למיגמר מיניה: על העלם טומאה הוא חייב ואינו חייב על העלם מקדש, ואידך קרא יתירא הוא לדרשא: הטל "והוא ידע" בין תרי "ונעלם" ודרוש דלאחר שהיתה ידיעה נעלם. ולמימר דבעי ידיעה בתחלה וידיעה בסוף לא צריכא קרא, דאי לא ידע

שחטא אמאי יליתי קרבן? **מכלל שידע** – לקמן מפרש לה. **אם כן מה תלמוד לומר כו' ב'** – אלמא רבי אהעלם מקדש נמי מחייב, כרבי ישמעאל. דדריש ריבוי ומיעוטי – מדרשא ריבוי ומיעוטי נפקא ליה בפרק שלישי (שבועות כו, א), שלא היה דורש את התורה במשמעות כללות ופרטות אלא במשמעות ריבוי ומיעוטי. וגבי שבועות הכי דריש: "נפש כי תשבע" ריבה כל השבועות, "להרע או להטיב" מיעט את הריבוי, ולומר שאינו חייב אלא על הדומה למיעוט שיהא להבא כמותו. ולא דדריש ליה במשמעות כלל ופרט, דנימא "להרע או להטיב" פירושו של כלל הוא ואין לך להביא בו אלא הוא לבדו הרעה והטבה, ולא שאר דברים ואפילו להבא שאינו הרעה והטבה. שכל הדורש התורה כלל ופרט אית ליה אין בכלל אלא מה שבפרט, וכי הדר אתי כללא אחרינא בחר פרטא כי הכא דכתיב בתריה "וכל אשר יבטא" וגו', די לך אם תוסיף על הפרט בכלל אחרון דברים שאין בהן הרעה והטבה והיו כעין הפרט בכלל, ולא לשעבר שאינו דומה לפרט כלל, דלהכי אהני כלל קמא למעוטי. והיינו דאומר: כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא בעין הפרט, כלומר דן אתה להוסיף על הפרט על ידי כלל האחרון, אבל אי אתה דן להוסיף עליו אלא הדומה לו. אבל הדורש בריבה ומיעט את הפרט פירושו של כלל אלא ממעוט במקצת, כלומר, לא את הכל ריבה ריבוי הראשון אלא זה וכיוצא בו. בלא ריבוי בתרא משתמע ליה זה וכיוצא בו, הלכך כי אתא ריבוי אחרינא בתריה – לרבות בא ואפילו לא כעין הפרט, ולא מיעט המיעוט אלא דבר אחד הראוי להוציא את הכלל הזה יותר מן הכלל. ורבי עקיבא הכי דריש שלישי להאי "כי תשבע", ואינו ממעט מן המיעוט אלא נשבע לבטל את המצוה. פרט הוא לשון פירוש, לפיכך כלל ופרט אין בכלל אלא מה שבפרט. מיעוט אינו פירוש, אלא ממעט את משמעות הכלל במקצת ומשייר את כל הדומה למיעוט, כך מפורש בסנהדרין בפרק "נגמר הדין" (מו, א) גבי "הזמנת תלית", דריבה ומיעוט לחודיה מביא כל כעין הפרט בלא ריבוי בתריה. ורבי נמי דריש ריבוי ומיעוט, כלומר שמעין ליה בעלמא שדורש את התורה במשמעות ריבוי ומיעוט ולא במשמעות כלל ופרט. חוץ מן השטרות – היה חייב לו אדם בשטר חמשה סלעים ונתן זה אותו שטר לכהן בפדיון בנו – אינו פדוי. אבל בשאר כל דברים פודין. ורבנן פליגי עליה במתניתין במסכת בכורות, דתנן: אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות. ופדיון – בכל דבר משמע. **תפדה** חזר וכלל – ואף על פי ד"תפדה" ו"פדיון" גבי הדין כתיב, וחדר כתיב "בערך כסף", איכא תנאי דסבירא להו בשתי כללות הסמוכין זה לזה והפרט אחריהם – הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל. **שהוקשו לקרקעות** – "והתנחלתם אותם" וגו' (ויקרא כה). **אין גופן ממון** – הנזיר אינו שוה כלום, ואינו עומד אלא לריאה שבו. **מיעט שטרות** – שוקן ראוין למעט יותר מן הכלל, שאינן ממון. **הסול** – חתיכת עץ חדודה. **הסירה** – קוץ. **המכתב** – חרט שקורין גריפא. **דריש כלל ופרט** – "ולקחת" כלל, "מרצע" פרט, "ונתת באונו" כל דבר הנתון, חזר וכלל: מה הפרט מפורש של מתכת וכו'. **ריבוי**

פירוש, אלא ממעט את משמעות הכלל במקצת ומשייר את כל הדומה למיעוט, כך מפורש בסנהדרין בפרק "נגמר הדין" (מו, א) גבי "הזמנת תלית", דריבה ומיעוט לחודיה מביא כל כעין הפרט בלא ריבוי בתריה. ורבי נמי דריש ריבוי ומיעוט, כלומר שמעין ליה בעלמא שדורש את התורה במשמעות ריבוי ומיעוט ולא במשמעות כלל ופרט. חוץ מן השטרות – היה חייב לו אדם בשטר חמשה סלעים ונתן זה אותו שטר לכהן בפדיון בנו – אינו פדוי. אבל בשאר כל דברים פודין. ורבנן פליגי עליה במתניתין במסכת בכורות, דתנן: אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות. ופדיון – בכל דבר משמע. **תפדה** חזר וכלל – ואף על פי ד"תפדה" ו"פדיון" גבי הדין כתיב, וחדר כתיב "בערך כסף", איכא תנאי דסבירא להו בשתי כללות הסמוכין זה לזה והפרט אחריהם – הטל פרט ביניהם ודונם בכלל ופרט וכלל. **שהוקשו לקרקעות** – "והתנחלתם אותם" וגו' (ויקרא כה). **אין גופן ממון** – הנזיר אינו שוה כלום, ואינו עומד אלא לריאה שבו. **מיעט שטרות** – שוקן ראוין למעט יותר מן הכלל, שאינן ממון. **הסול** – חתיכת עץ חדודה. **הסירה** – קוץ. **המכתב** – חרט שקורין גריפא. **דריש כלל ופרט** – "ולקחת" כלל, "מרצע" פרט, "ונתת באונו" כל דבר הנתון, חזר וכלל: מה הפרט מפורש של מתכת וכו'. **ריבוי**

והסירה והמקדח – "זו ואין צריך לומר זו" קתני, דהמקדח ומכתב הוה ליה למיתני לרבות כל דבר הנלקח ביד – לאו דוקא, דהא ממעט סם.

שבועות דף ד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום חמישי) קכג

שוח כסף פורין – אפשר לפדות בכור אדם, חוץ מן השפלות –
 שטרי חוב, שאם יש לאבי הבכור שטר שפלוני חייב לו מעות, אינו
 יכול לתת שטר זה לכהן ולפדות בו את בנו. ורפנן אמר, ככל פורין
 בכור אדם, חוץ מעבדים ושפלות וקרקעות. ומבארת הגמרא: מאי
 מעמא דרבי הסובר שאפשר לפדות בכור בכל דבר מלבד שטרות,
 דריש את הפסוק ופדונו מן חדש תפדה בערכך כסף חמשת שקלים
 (במדבר יח טז) בדרך ריבוי ומיעוט – ריבוי ומיעוט, שכאשר נאמר
 ופדונו מן חדש, ריבה בזה שאפשר לפדות בכל דבר שזה כסף,
 וכאשר נאמר בערכך כסף חמשת שקלים, מיעוט, שדווקא בדבר
 הדומה לכסף, כלומר שהוא מיטלטל וגופו ממון, אפשר לפדות את
 הבכור, ולא בדבר שאינו מיטלטל או שאין גופו ממון, וכאשר נאמר
 תפדה, חזר וריבה, וכיון שהפסוק ריבה ומיעוט וריבה, אנו דורשים
 שריבה הכל מלבד דבר אחד, מאי – את מה ריבה, כל מייל – כל
 דבר שזה כסף ואף שאינו מיטלטל, ומאי – ואת מה מיעוט, מיעוט
 שפלות שאין גופן ממון, כלומר אין שווי לגיר עצמו, אלא הוא רק
 עומד לראיה שעל ידו אפשר לגבות מעות. ורפנן הסוברים שאי
 אפשר לפדות בכור בעבדים ובשטרות ובקרקעות, דריש פסוק זה
 בדרך כללי ופרטי – כלל ופרט, ש'ופדונו מן חדש' הוא כלל,
 שמשמע ממנו שבכל דבר שזה כסף אפשר לפדות את הבכור,
 ו'בערכך כסף חמשת שקלים' הוא פרט, שמשמע ממנו שדווקא
 בכסף אפשר לפדות את הבכור, ולא בדבר אחר ואף שהוא דומה
 לכסף, דהיינו שהוא מיטלטל וגופו ממון. וכאשר נאמר תפדה, חזר
 וכלל, הרי לנו בפסוק כלל ופרט וכלל, וצורת הלימוד בדרך זו, דאי
 אתה דן אלא בעין הפרט – אינך מרבה אלא דבר הדומה לפרט,
 מה הפרט מפורש שהוא דבר המטלטל וגופו ממון, שהרי נאמר
 כסף, אף כל דבר המטלטל וגופו ממון אפשר לפדות בו את
 הבכור, יצאו קרקעות שאינן מטלטל, ולכן אי אפשר לפדות בהם
 בכור, יצאו עבדים שהוקשו לקרקעות, יצאו שפלות שאף על פי
 שהם מטלטל, מכל מקום אין גופן ממון, כלומר אין שווי לגיר
 עצמו, אלא הוא רק עומד לראיה שעל ידו אפשר לגבות מעות.
 הגמרא דוחה את הבאור דורש בכל התורה בדרך ריבוי
 ומיעוט. מקשה הגמרא: אמר ליה רבינא לאמימר, וכי רבי דריש
 בכל התורה בדרך ריבוי ומיעוט – ריבוי ומיעוט, וזה רבי
 כללי ופרטי דריש – דורש בדרך כלל ופרט, דתניא, נאמר בתורה
 לגבי עבד עברי שאינו רוצה לצאת מרשות אדונו לאחר שש שנים
 (דברים טו ז) ו'לקחת את המרצע ונתתה באזנו ובדלת לך עבד
 עולם', כלומר שהאדון צריך לרצוע את אזנו במרצע, ודורשת
 הברייתא, אין לי אלא שרועו במרצע, מנין לרבות שיכול לרצוע
 את אזנו בכלים נוספים כגון הפסל – חתיכת עץ חדה, והפסידה – קוץ,
 המחט, והמקרה והמכתב – כלים חדים העשויים ממתכת, תלמוד
 לומר ו'לקחת', שאפשר לרצוע בכל דבר שגלגלח פי, דברי
 רבי יוסי בריה דהודה. רבי אומר, נאמר במרצע, ודורשים, מה
 מרצע מיוחד שהוא של מתכת, אף כל כלי של מתכת אפשר
 לרצוע בו, אבל כלי שאינו עשוי ממתכת אין לרצוע בו. ואמרין –
 וביארנו, במאי קא מיפלגי – במה נחלקו רבי ורבי יוסי בריה דהודה,
 רבי דריש את הפסוק (שם) ו'לקחת את המרצע ונתתה באזנו ובדלת'
 בדרך כללי ופרטי – כלל ופרט, ש'ולקחת' הוא כלל, שמשמע ממנו
 שבכל דבר הנלקח ביד אפשר לרצוע את אזנו העבר, ו'מרצע' הוא
 פרט, שמשמע ממנו שדווקא במרצע אפשר לרצוע, ולא בדבר אחר
 אף שהוא דומה לו, ו'ונתתה באזנו ובדלת' הוא כלל נוסף, וכלל ופרט
 וכלל אין אתה דן אלא בעין הפרט, מה מרצע מיוחד שהוא עשוי
 ממתכת, אף כל כלי העשוי ממתכת אפשר לרצוע בו, יצאו כלים
 שאינם עשויים ממתכת. ואילו רבי יוסי בריה דהודה דריש פסוק זה
 בדרך של

ונעלם, מכלל דרע – משמע שקודם שנעלם ממנו היתה לו ידיעה,
 וממה שנאמר והוא ידע, הרי כאן שתי ידיעות, עוד אחת אחר
 ההעלם, מלבד זו שקודם ההעלם, ואם כן מה תלמוד לומר ונעלם
 ונעלם פעמיים, כלומר מדוע נכתב שוב ונעלם, אלא ללמדנו
 לחייב על העלם מומחה ועל העלם מקדש או העלם קודש. ומבואר
 שרבי סובר כרבי ישמעאל שחייבים קרבן בין על העלם טומאה ובין
 על העלם מקדש או העלם קודש, ולכן סתם את המשנה כדעה זו.
 שואלת הגמרא: אשכחן – מצינו ביריעות הטומאה דאית ליה
 מעמיה דנפשיה – שיש לרבי טעם משל עצמו לסבור שחייבים קרבן
 גם על העלם מקדש והעלם קודש. אבל שבועות, דאית ליה מעמיה
 דנפשיה מנלן – מנין לנו שיש לו טעם משל עצמו שחייבים קרבן גם
 בשבועה על העבר. משיבה הגמרא: כקרא הוא שרבי סובר כרבי
 עקיבא שחייבים קרבן גם בשבועה על העבר.
 הגמרא מביאה נוסח נוסף לשאלה ותשובה זו: (לישנא אחרינא,
 שואלת הגמרא: אשכחן – מצינו ביריעות הטומאה דקבר לה –
 שרבי סובר בריבוי ונפשיה שחייבים קרבן גם על העלם מקדש
 והעלם קודש, אבל בשבועות דקבר לה – שרבי סובר בריבוי
 שחייבים קרבן גם בשבועה על העבר, מנלן – מנין לנו כן. משיבה
 הגמרא: כקרא הוא).
 ישנם שני אופני דרשות דומים, כלל ופרט, וריבוי ומיעוט. כשיש
 בתורה לשון הכוללת פרטים רבים, ואחריה לשון הכוללת פרטים
 מעטים ואז פרט אחד בלבד, קיימות שתי דרכים לדרוש את הפסוק:
 א. כלל ופרט, כלומר שהפרט בא לפרש את הכלל שנכתב לפניו,
 ולומר שאין הכוונה בכלל לכולל פרטים רבים, אלא לכלול רק את
 הפרט המפורש אחריו, ואין בכלל אלא מה שבפרט. ואם אחר הפרט
 נכתב בתורה כלל נוסף הכולל פרטים רבים, דורשים שהכלל האחרון
 בא לבאר שהכלל הראשון אינו כולל רק את הפרט שאחריו, אלא
 גם את כל מה שדומה לפרט, ואין אתה דן אלא בעין הפרט. ב. ריבוי
 ומיעוט, כלומר שהמיעוט אינו בא לפרש את הריבוי שנכתב לפניו,
 אלא למעטו במקצת ולומר שהריבוי אינו כולל את כל הפרטים,
 אלא רק את הדברים הדומים למיעוט שנכתב אחריו. ואם אחר
 המיעוט נכתב בתורה ריבוי נוסף הכולל פרטים רבים, דורשים
 שהריבוי האחרון בא לבאר שהמיעוט שלפניו אינו בא למעט את כל
 הדברים שאינם דומים לו, אלא הוא ממעט רק דבר אחד, ונמצא
 שהריבוי הראשון בא לרבות את כל הפרטים מלבד אחד. על פי
 חילוק זה בין כלל ופרט לריבוי ומיעוט, מבארת הגמרא מה היא
 הסברא לומר שלדעת רבי חייבים קרבן בשבועה על העבר. מבררת
 הגמרא: רבי עקיבא מאי מעמא קא מחייב קרבן לשעבר – בשבועה
 על העבר. מבארת הגמרא: דדריש בכל התורה בדרך של ריבוי
 ומיעוט – ריבוי ומיעוט ולא בדרך של כלל ופרט, וכן לגבי
 שבועות הוא דורש (להלן כו). את הפסוק או נפש כי תשבע לבטא
 בשפתים להרע או להיטיב לכל אשר יבטא האדם בשבעה (ויקרא ה ד)
 בדרך ריבוי ומיעוט, דהיינו שנפש כי תשבע הוא ריבוי, שמשמע
 ממנו שעל כל השבועות חייב קרבן, ולהרע או להיטיב הנכתב
 אחריו, הוא מיעוט, שדווקא בשבועות הדומות לו, כלומר בשבועות
 על העתיד חייב קרבן, ולכל אשר יבטא האדם הוא ריבוי נוסף
 שמשמע ממנו שעל כל השבועות חייב קרבן, ודורש רבי עקיבא
 שכיון שיש ריבוי נוסף אחר המיעוט, הפסוק מרבה שחייב קרבן בין
 בשבועות על העתיד ובין בשבועות על העבר, וממעט רק שבועה
 לבטל מצוה, שהיא שבועת שוא. ורבי נמי – גם הוא דריש את
 הפסוקים בדרך של ריבוי ומיעוט – ריבוי ומיעוט ולא בדרך של
 כלל ופרט, ולכן הוא דורש את הפסוק כרבי עקיבא ומחייב קרבן גם
 בשבועה על העבר.
 הגמרא מביאה ברייתא שמבואר בה שרבי דורש בדרך ריבוי
 ומיעוט, ולא בדרך כלל ופרט: דתניא, רבי אומר, ככל דבר

רַיְבוּי וּמִיעוּטִי – רַיְבוּי וּמִיעוּטִי, שכאשר כתב הפסוק וְלִקְחָתָּ, רִיבָה
 בזה שאפשר לרצוע את אהונו של העבד בכל דבר, וכאשר כתב
 'מרצע', מיעט שדווקא בדבר הדומה למרצע, כלומר שהוא נלקח
 ביד, שרק בזה אפשר לרצוע, וכשכתב 'ונתתה באונו ובלדת' חזר
 וריבה, וכיון שריבה ומיעט וריבה, אנו דורשים שריבה כל דבר מלבד
 סם, שאין לשים סם על אהונו של העבד ועל ידי זה לנוקבה, מפני
 שהנקיבה על ידי סם אינה באה מכח האדם אלא מאליו.
 משיבה הגמרא: אֵין – אכן, בְּעֶלְמָא בְּלִילִי וּפְרָטִי דְרִישׁ – תמיד דורש
 רבי את הפסוקים בדרך 'כלל ופרט', וְהָכָא – וכאן לגבי פדיון הבן,
 הֵינּוּ מַעְמָא – זהו הטעם שדרש בדרך 'ריבוי ומיעוט', מפני שסבר
 בְּדִתְנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְעָא, דִּתְנָא דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְעָא, נאמר בתורה
 לגבי דגים כשרים 'בָּמִים' 'בָּמִים' שְׁנֵי פְעָמִים 'אֵת זֶה תֹאכְלוּ מִכָּל
 אֲשֶׁר בָּמִים כָּל אֲשֶׁר לֹא סִנְפִיר וְקִשְׁקֶשֶׁת בָּמִים בָּמִים וּבְנַחְלִים אֲתֵם
 תֹאכְלוּ' (ויקרא יא טו), ויש שם כלל 'בָּמִים' ואחריו כלל נוסף 'בָּמִים'
 ואחריו פרט 'בָּמִים וּבְנַחְלִים', וכיון שיש שתי כללות ואחריו פרט,
 אֵין דורשים פסוק זה ב'כָּלל ופרט' וכלל, אֵלָּא ב'ריבוי ומיעוט' וריבה,
 שאם היתה התורה רוצה שנדרוש את הפסוק ב'כלל ופרט' וכלל
 היתה כותבת את הפרט בין שני הכללות. וכן לגבי פדיון הבן כתבה
 התורה שתי כללות 'ופדיו מן חודש' ו'תפדה' ואחריו פרט
 'בערבך כסף חמשת שקלים', ולכן דורש רבי פסוק זה ב'ריבה ומיעוט'
 וריבה, ולא ב'כלל ופרט' וכלל.
 שואלת הגמרא: וְרַבִּנְאן שדורשים את הפסוק של פדיון הבן ב'כלל
 ופרט וכלל, מדוע אינם דורשים את הפסוק ב'ריבה ומיעוט' וריבה,
 הלא בפסוק נכתבו שתי כללות ואחריו פרט. משיבה הגמרא: אֵמֶר
 רַבִּינָא, רבנן סוברים בְּרִאמְרִי בְּמַעְרְבָא – כמו שהיו אומרים בארץ
 ישראל, שבכל מקום שאתה מוצא בפסוק שתי כללות הפסוקות
 זו לזו, ואחריו פרט, הַפֶּל את הפרט בַּיְנֵיהֶן – דרוש כאילו
 נכתב הפרט בין שתי הכללות, וְדוּנָם ב'כָּלל ופרט' וכלל.
 מקשה הגמרא: הַשְׁתָּא דְאִמְרַת – כעת שאמרת שרבי בְּלִילִי וּפְרָטִי
 דְרִישׁ – דורש את הפסוקים בדרך 'כלל ופרט' ולא בדרך 'ריבוי
 ומיעוט', פֶּעַל בִּוְרְחִיָּה קִשְׁיָא – קשה ממה ששינוי במשנה
 שבשבועות יש שתיים שהן ארבע, שהיא אם דורשים את הפסוק 'או
 נפש פי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב לכל אֲשֶׁר יִבְטֹא
 הָאָדָם בְּשִׁבְעָה' (ויקרא ה ד) ב'כלל ופרט' וכלל, נמצא שאין חיוב קרבן
 בשבועה על העבר, אלא רק בשבועה על העתיד, ואין ארבע
 שבועות שחייבים עליהן קרבן. מתרצת הגמרא: אֵלָּא בְּשִׁבְעוֹת נָסִיב
 – תפס רבי ושנה את הדין אֵלֵיכָא דְרַבִּי עֲקִיבָא – לשיטתו של רבי
 עקיבא הדורש את הפסוק ב'ריבוי ומיעוט' וריבוי' ומחייב קרבן גם
 בשבועה על העבר, וְלִיהִי לֹא סְבִירָא לִיהִי – ואילו הוא עצמו לא סבר
 כך, אלא סבר שחייבים קרבן רק בשבועה על העתיד.
 הגמרא מבזה לבאר את דברי הברייתא: גּוֹפֵא, מִנֵּין שֶׁהוּעוּבֵר עַל
 טומאת שבת וקדשיו אינו חָיִיב קרבן אֵלָּא עַל טומאת שִׁשְׁיָה בְּהַ
 יְדִיעָה בְּתַחֲלָה וְיִדְעָה בְּסוֹף וְהָעֵלָם בִּינִיתִים, כלומר שבתחילה ידע
 שהוא טמא, ואחר כך שכח ונכנס למקדש או אכל קדשים, ואחר
 שיצא נזכר שהוא טמא ונודע לו שנכנס למקדש או אכל קדשים
 בטומאה, תְּלִמּוּד לִזְמֵר בפסוק 'וְנִעְלָם' שְׁנֵי פְעָמִים 'וְנִעְלָם'
 מִמֶּנּוּ וְהוּא טָמֵא וְאָשֵׁם גּוֹ, וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ וְהוּא יָדַע וְאָשֵׁם' (ויקרא ה ב-א)
 ולומדים מה'וְנִעְלָם' הראשון, שרק על העלם טומאה חייב קרבן אבל
 לא על העלם מקדש או העלם קדש, וכיון שה'וְנִעְלָם' השני מיותר,
 דורשים כאילו נכתב 'והוא ידע' לפני 'וְנִעְלָם', דהיינו שצריך
 שתהיה ידיעה בתחילה וההעלם יהיה אחר ידיעה, דְבִרְיָ רַבִּי עֲקִיבָא.
 רַבִּי אֱלִיָּה, אֵינִי צָרִיךְ – אין צורך להוציא את התיבות 'והוא ידע'
 ממשמעותם הפשוטה ולהבניסם בין שני ה'וְנִעְלָם', שיש לנו ללמוד
 זאת מכך שְׁהָרִי הוּא – הפסוק אֱמֵר 'וְנִעְלָם', מִכָּלל שִׁדְעָה – משמע
 שקודם שנעלם ממנו היתה לו ידיעה, וממה שנאמר 'והוא ידע' הָרִי
 בָּאן שְׁתֵּי יְדִיעוֹת, עוד אחת אחר ההעלם, מלבד זו שקודם ההעלם,
 וְאֵם בֵּין מַה תְּלִמּוּד לִזְמֵר 'וְנִעְלָם', כלומר מדוע נכתב שוב 'וְנִעְלָם',
 אלא ללמדנו לְחִיבִי עַל הָעֵלָם טוֹמְאָה וְעַל הָעֵלָם מִקְדָּשׁ או העלם
 קדש.

הגמרא מבארת את הברייתא: אֱמֵר מֶר, שינוי בברייתא שרבי דורש
 מתיבת 'וְנִעְלָם', מִכָּלל שִׁדְעָה – שקודם שנעלם ממנו היתה לו ידיעה.
 שואלת הגמרא: מֵאֵי מִשְׁמַע – איך משמע מ'וְנִעְלָם' שהיתה לו
 ידיעה קודמת שנעלמה ממנו. משיבה הגמרא: אֱמֵר רַבָּא, מִדְּלֵא
 בְּתִיב בפסוק 'וְהִיא עֲלֻמָּה מִמֶּנּוּ', אלא כתוב 'וְנִעְלָם מִמֶּנּוּ', משמע
 שהידיעה לא נעלמה ממנו תמיד, אלא הידיעה שהיתה לו בעבר
 נעלמה ממנו כעת. אֱמֵר לִיהִי אֲפִי לרבה, אֵלָּא מַעְתָּה שהיכן שכתוב
 'וְנִעְלָם' הכוונה שהיתה ידיעה קודמת שנעלמה, אם כן לִנְבִי סוֹמָה,
 דְבִתְרִיב (במדבר ה א) 'וְנִעְלָם מִעֵינִי אִישָׁה', כלומר שבעלה לא ידע
 שהיא נסתרה עם אותו אדם, מִכָּלל דִּתְהִי יָדַע מַעְרְבָא – משמע
 שבתחילה הוא ידע שהיא נסתרה ורק לאחר מכן זה נעלם ממנו,
 שהרי כתוב 'וְנִעְלָם', וקשה, אֵי הָיָה יָדַע – אם הבעל ידע שהיא
 נסתרה ואף על פי כן הוא בא עליה, מִי בְּדָקָן לָהּ מֵאֵי – וכי המים
 בודקים אותה, וְהָאֵת תְּנִינָא, נאמר בפסוק (שם ה לא) 'וְנָקָה הָאִישׁ מִעֵזֶן
 וְהָאִשָּׁה הָיְתָה תְּשֹׂא אֶת עוֹנָהּ', דורשת הברייתא, רק בְּזִמְנִין שֶׁהָאִישׁ
 מְנוּקָה מִעֵזֶן הָמִים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ, אבל בזמן שאין האיש מְנוּקָה
 מִעֵזֶן אֵין הָמִים בּוֹדְקִין אֶת אִשְׁתּוֹ, ואם היתה לבעל ידיעה מתחילה
 שנסתרה עם אותו פלוני, הרי שאין הבעל מנוקע מעזן, מאחר שהיה
 אסור לו לבוא עליה. ומוכח שאין לדייק מ'וְנִעְלָם' שהיתה לו ידיעה
 בתחילה, וְתוֹ – ועוד קשה, נָבִי תוֹרָה דְבִתְרִיב (איוב כב כא) 'וְנִעְלָמָה
 מִעֵינִי כָּל חַי וּמַעֲוֹף הַשָּׁמַיִם נִסְתָּרָה', מִכָּלל דְּהָיָה יָדַע בֵּית
 משמע שבתחילה היה מי שידע את ערך התורה, שהרי כתוב
 'וְנִעְלָמָה', וְקִשָּׁה, הִתְרִיב – הלא כתוב (שם כב א) 'לֹא יָדַע אֲנִישׁ
 עֲרֶבְהָ', כלומר שמעולם לא ידע אף אחד את ערך התורה. ומוכח
 שאין לדייק מ'וְנִעְלָמָה' שהיתה ידיעה בתחילה.
 אֵלָּא אֱמֵר אֲפִי, קִסְבֵּר רַבִּי, יְדִיעַת בֵּית רַבִּי – הידיעה שאדם לומד
 בקטנותו מרבו, והיינו עצם הידיעה שכאשר אדם נוגע בשרץ הוא
 נטמא, שְׁמָה – נחשבת יְדִיעָה, ורבי ממעט מ'וְנִעְלָם' שאם אין לו
 אפילו ידיעת בית רבו אינו חייב קרבן, והמקרה שחייב הוא כגון
 שבקטנותו למד בבית רבו שהנוגע בשרץ נהיה טמא, והוא יודע שנוגע
 בשרץ, אך לא שם לב להתבונן לכך שהוא נהיה טמא מחמת נגיעה
 זו, ואם נכנס למקדש או אכל קדשים, חייב קרבן. וכן בסוטה בדומה
 לזה, הידיעה הנצרכת היא זו שהבעל ידע את הדין שאם נטמאה
 אסורה לו, ולגבי הידיעה בענין התורה, אף בשעה שנעלמה ולא ידעו
 את ערכה, מכל מקום ידעו שהיא בעולם.
 שואלת הגמרא: אֱמֵר לִיהִי רַב פְּפֹא לֵאבִי, אֵלָּא דְקִתְנִי – מה
 ששינוי (לעיל ב) לגבי טומאת מקדש וקדשיו, אֵין בָּהּ יְדִיעָה בְּתַחֲלָה
 וְיִשׁ בָּהּ יְדִיעָה בְּסוֹף, מִי אֵיכָא דְלִית לִיהִי – וכי יש אדם שאין לו
 יְדִיעַת בֵּית רַבִּי שהנוגע בשרץ נטמא, הלא כולם לומדים דין זה
 בקטנותם. משיבה הגמרא: אֱמֵר לִיהִי אבִי, אֵין – כן, מִשְׁבַּחָתָה לָהּ –
 אתה מוצא אדם כזה, כגון בְּרִינִיק שְׁנִשְׁכָּה לְבִין הַנְּבָרִים, שלא
 לימודו מעולם שהנוגע בשרץ נטמא, ועל אדם כזה מדברת
 המשנה.
 שינוי במשנה (לעיל ב): וְיִצְאֹת הַשֶּׁבֶת שְׁתֵּי אֲרָבַע.
 הגמרא מושווה בין משנתנו למשנה בשבת (ב): תַּנֵּן הָתָם (שבת ב),
 וְיִצְאֹת הַשֶּׁבֶת, שְׁתֵּי אֲרָבַע פְּנִינִים – שני אופנים של איסורי
 הוצאה יש בהכנסה לתוך הבית לחיוב, ושני אופנים של איסורי
 הוצאה יש בהכנסה לתוך הבית לפטור. שתי היציאות לחיוב הן: א. עני
 העומד ברשות הרבים (בחוץ) ונוטל חפץ ומכניסו לרשות היחיד
 (הבית) ומניחו שם. ב. בעל הבית העומד ברשות היחיד ומוציא ידו
 לרשות הרבים ונוטל משם חפץ ומכניסו לרשות היחיד. ובשני אופנים
 אלו חייב מפני שעשה מלאכת הוצאה שלימה, שכן עקר משרות
 אחת והניח ברשות אחרת. שתי היציאות לפטור הן: א. עני העומד
 ברשות הרבים ונוטל משם חפץ ומכניסו לרשות היחיד ובעל הבית
 העומד ברשות היחיד נוטל את החפץ מידו. ב. בעל הבית העומד
 ברשות היחיד ומושיט ידו לרשות הרבים והעני מניח חפץ בידו.
 ובשני אופנים אלו פטור, מפני שכל אחד לא עשה מלאכה שלימה,
 העני פטור, מפני שלא הניח את החפץ ברשות היחיד, ובעל הבית
 פטור מפני שלא עקר את החפץ ממקומו ברשות הרבים אלא רק

שבועות. פרק ראשון – שבועות שתיים דף ה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קכה רש"י

1 ריבוי ומיעוט – וריבה הכל ומיעוט סם, הכי מפרש לה בקדושיך. והכא – גבי פדין
2 הבן להכי דריש ליה בריבוי ומיעוט, משום דאין הפרט בין שני כללות. כדתנא דבי
3 רבי ישמעאל – ב"אלו טריפות", דאיכא תנא דדריש: "את זה תאכלו מכל אשר
4 במים" כלל, "במים ובנחלים" פרט. "במים" חזר וכלל. ופליג עליה תנא דבי רבי
5 ישמעאל ואמר: "במים" "במים" סמוכין זה
6 לזה ואחר כך כתיב "במים ובנחלים", הלכך
7 אין זה כלל ופרט, אלא הטילה ביניהם
8 לדרשו בריבוי ומיעוט. ודרגן – דפליגי עליה
9 דרבי ודרשי ליה בכלל ופרט, סבירא להו
10 כדאמרי במערבא. אין האיש מנוקה מעון –
11 שבא עליה אחר שנטהרה. ידיעת בית רבו –
12 שלמד בבית רבו שהוגעו בטומאה טמא,
13 והוא ידע שהרגיש כשנגע, אבל לא התבונן
14 לשום על לבו שנטמא (בטומאה כשנוגע בזה)
15 שמה ידיעה. ארבע בפנים – שתיים לחיוב
16 הכנסה דעני והכנסה דבעל הבית, ושתיים
17 לפטור כשזה עוקר וזה מניח, דכתיב
18 "בעשותה" – העושה את כולה (שבת ג, א).
19 דעיקר שבת – שעיקר מוסכת באיסורי שבת.
20 אבות – יציאות, שחן מן התורה. תולדות –
21 הכנסות, דלא מפרשן בהדיא. תרתי חוין –
22 ומתניתין דהכא ארבע תנן שתיים – לחיוב,
23 הוצאה דעני והוצאה דבעל הבית. ושתיים –
24 לפטור, אחת שהעני פרשט ידו לפנים ונתן
25 בעל הבית לחובה והעני הוציאה, ועבד אידו
26 הנחה ולא עבד עקירה ובעל הבית עקר ולא
27 הניח, ושניהם פטורין. ואחת שבעל הבית
28 פרשט ידו מליאה לחוץ ונטל העני מתוכה
29 והניח, דעבד נמי בעל הבית עקירה והעני
30 הנחה, ושניהם פטורין בשתי הוצאות הללו.
31 חיובי מאי ניהו יציאות – דהא יציאות קתני,
32 ויציאות דחובה תרתי הוה דהויין, דהא דעני
33 וחדא דבעל הבית.

דתנן

1 ריבוי ומיעוט! – אין, בעלמא כללי ופרטי דריש, והכא
2 היינו טעמא – כדתנא דבי רבי ישמעאל. דתנא דבי רבי
3 ישמעאל: "במים" "במים" שני פעמים, אין זה כלל ופרט
4 אלא ריבה ומיעוט. – ורפנן? אמר רבינא, כדאמרי
5 במערבא: כל מקום שאתה מוצא שתי כללות הסמוכות
6 זה לזה, הטל פרט ביניהן ודונם בכלל ופרט. – השתא
7 דאמר: רבי כללי ופרטי דריש, בעל פורחיד קשיא
8 שבועות! אלא בשבועות נסיב אליבא דרבי עקיבא, וליה
9 לא סבירא ליה. גופא: מנן שאינו חייב אלא על שיש בה
10 ידיעה בתחלה וידיעה בסוף והעלם ביניהם? תלמוד
11 לומר "ונעלם" "ונעלם" שני פעמים, דבירבי רבי עקיבא. רבי
12 אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר "ונעלם" – מכלל שידע,
13 "והוא ידע" – הרי פאן שתי ידיעות; אם כן, מה תלמוד
14 לומר "ונעלם"? לחייב על העלם טומאה ועל העלם
15 מקדש. אמר רב: "ונעלם" – מכלל שידע, מאי משמע?
16 אמר רבא: מכלל פתיב "והוא עלומה ממוני". אמר ליה
17 אביו: אלא מעתה, גבי סוטה דכתיב: "ונעלם מעיני
18 אישה" – מכלל דהוי ידע מעיקרא; אי הוה ידע מי בדרקו
19 לה מיא? והא תניא: "ונקה האיש מעון והאשה ההוא
20 תשא את עוניה", בלמן שהאיש מנוקה מעון – הפנים
21 בורקין את אשתו, אין האיש מנוקה מעון – אין הפנים
22 בורקין את אשתו! ותו, גבי תורה, דכתיב: "ונעלמה מעיני
23 כל חי ומעוף השמים נסתרה", מכלל דאיכא דהוה ידע
24 ביה? והכתיב: "לא ידע אנוש ערפה"! אלא אמר אביו קסבר רבי: ידיעת בית רבו שמה ידיעה.
25 אמר ליה רב פפא לאביו, אלא דקתני: אין בה ידיעה בתחלה ויש בה ידיעה בסוף, מי איכא דלית
26 ליה ידיעת בית רבו? אמר ליה: אין, משכחת לה בתינוק שששבה לבין הגוים. "יציאות שבת –
27 שתיים שהן ארבע". תנן התם: יציאות שבת – שתיים שהן ארבע בפנים, ושתיים שהן ארבע בחוץ.
28 מאי שניא הכא דתנא "שתיים שהן ארבע", ותו לא, ומאי שניא התם דתני: שתיים שהן ארבע
29 בפנים, ושתיים שהן ארבע בחוץ? – התם דעיקר שבת הוא – תני אבות ותולדות, הכא דלאו
30 עיקר שבת הוא – אבות תני ותולדות לא תני. – אבות מאי ניהו? יציאות, יציאות תרתי הויין!
31 וכי תימא, מהן לחיוב ומהן לפטור, והא דומיא דמראות נגעים קתני, מה התם כולוהו לחיובא,
32 אף הכא כולוהו לחיובא! אלא אמר רב פפא: התם דעיקר שבת – תני חיובי ופטורי, הכא –
33 חיובי תני ופטורי לא תני. – חיובי מאי ניהו? יציאות, יציאות תרתי הויין! – שתיים דהוצאה
34 ושתיים דהכנסה. – והא יציאות קתני! אמר רב אשי: תנא, הכנסה נמי הוצאה קרי לה. ממאי?

דתנן:

1 דתנא דבי רבי ישמעאל במים במים שני פעמים כו' – תימה: דרבי ישמעאל תני בשלש
2 עשרה מדות התורה נדרשה, והא איכא טפי חך מדה דשני כללות הסמוכות
3 דדרשין בריבה ומיעוט. בשבועות נסיב לה כרבי עקיבא ולא סבר לה – זימנן דלא בעי
4 למימר הכי, בפרק "כיסוי הדם" (תולין פה, ב) גבי רבי חייה דנפל ליה יניכה בביתניה, ואמר
5 ליה רבי: צא ונחור, ופרקי: ולמאן ליה צא וטרוך?
6 דהא רבי ראה דבריו של רבי שמעון בבכיוי הדם
7 ושנאם בלשון חכמים, דשוחיה חכמי, וקשה לפירוש זה:
8 לא שמה שחיטה! ולא בעי למימר תני לה ולא
9 סבר לה.
10 ונעלם מעיני אישה מכלל דהוה ליה ידיעה
11 מעיקרא – יש מפרשים: דהוה ליה
12 ידיעה שנטמא, דכבי משמע קרא "ושכב איש
13 אותה שכבת זרע ונעלם" וגו'. וקשה לפירוש זה:
14 דהכי דמי? אי בשעת השקאה נזכר מן הטומאה
15 – למה משקה אותה, ואם אינו נזכר – אמאי
16 משקה אותה? הא בעינן ידיעה מעיקרא, והוא
17 סבור שלא היתה לו ידיעה מעולם! ומיהו יש
18 ליישב דמירי כשאינו נזכר, ומכל מקום משקה
19 אותה מספק, דעל ידי השקאה יתברר אם היתה
20 לו ידיעה מעיקרא או לאו. ולפי המפרשים
21 ד"ונעלם" קאי אסתירה – מיירי שפיר דבשעת
22 השקאה זכור מן הסתירה. אבל מכל מקום קשה:
23 אמאי חשיב ליה אין מנוקה אם לא בא עליה
24 משנטהרה? ויש לומר: כיון דשכב – מוכיח שלא
25 הקפיד, ולא חשיב מנוקה מעון, דאפילו את
26 מוחה אעין בניו ובנותיו אין מים בודקין את
27 אשתו, כדאיתא בפרק בתרא דסוטה (מו, ב),
28 ואמר נמי התם: אם אתם מקפידין על עצמכם
29 המים בודקין את שותיכם.
30 ידיעת בית רבו שמה ידיעה – אף על פי שדבר
31 זה לא נעלם ממנו, שגם עתה יודע כן,
32 ולא אתי למעוטי אלא תיגוק שנשבה. וכן בסוטה
33 – יודע שאם נטמאה אסורה. וגבי תורה נמי – אף
34 בשעת העלמה נמי יודע שהיא בעולם. אמר
35 ליה רב פפא לאביו והא תנן כו' מי איכא דלית
36 ליה ידיעת בית רבו – הוא הדין דהוה מצי
37 למיפרק אהא דדריש מקרא ד"ונעלם" לידעת
38 בית רבו ומי איכא דלית ליה ידיעת בית רבו.
39 שתיים שהן ארבע בפנים – הכא פירש
40 בקונטרס: בפנים היינו הכנסות, ובחוץ
41 היינו הוצאות. ואין נראה, מדאיצטריך לקמן
42 למימר: וקמפרש הכנסה לאלתר – הוה ליה
43 לאובחוי משתים שהן ארבע בפנים דהוה כולדו
44 הכנסה, ונראה כמו שפירש בקונטרס במסכת
45 שבת (ב, א) שתיים – הוצאה והכנסה לחיוב של
46 בעל הבית העומד בפנים, שחן ארבע – הוצאה
47 והכנסה דפטור ובחוץ לעני העומד בחוץ. ורבינו
48 יצחק בן אשר פירש: שתיים – דהוצאה דחיוב
49 והוצאה דפטור, שחן ארבע – הכנסה דחיוב
50 ודפטור לבעל הבית העומד בפנים וכן לעני
51 העומד בחוץ. דכבי נמי מפרש לעיל מתניתין דהכא: שתיים – הוצאה דעני ודבעל הבית, ובירושלמי כביא אי איכא לפרושי מתניתין כמו שפירש
52 בקונטרס או כרבינו יצחק בן אשר, ואין להאריך. ואין להקשות לפירוש רבינו יצחק בן אשר הא דמפרש ואזיל במתניתין דשבת כסדר הקונטרס הכנסה והוצאה דעני, ולא מפרש הוצאה
53 והוצאה הכנסה והכנסה, דניחא ליה למינקט הכי כדי לקצר – פשט עני ידו לפנים או שנטל כו', והוצאה והוצאה היה צריך להאריך. ועוד יש לומר: שתיים שהן ארבע בפנים היינו חיוב,
54 שחייב ומביא קרבן עליהם בפנים בעורה. דהיינו שתי הוצאות ושתי הכנסות. ושתיים שהן ארבע בחוץ היינו פטור. וזמא' שניא הכא דתני שתיים שהן ארבע ותו לא – ואם תאמר: ולישני
55 דהכא לא מצי תני כי התם משום דדומיא דמראות נגעים קתני כולדו לחיובא ויש לומר: דשפיר הוה דומיא דמראות נגעים הואיל ואיכא בזו ארבע לחיובא. ודרב רבינו משה פירש:
56 משום דדומיא דמראות נגעים אין לו להניח מלפרש דיני שבת. אבל בתר דמסיק דהכא לאו עיקר שבת הוא, פריך שפיר: והא דומיא דמראות נגעים קתני. אבות תני ותולדות לא תני –
57 אף על גב דבמראות נגעים תני אבות ותולדות, התם משום דאי אפשר למצוא שנים שהן ארבעה בעין אחת. והא יציאות קתני – לפי הפשט משמע דלא פריך אלא אהך דהכא משום
58 דלא תני פטורי, אבל אהדיא דשבת דתני חיובי ופטורי ניחא ליה. ותימה: דהכי משכחת לה בהוצאות גרידא שתיים שהן ארבע לבעל הבית וכן לעני? ומפרש רבינו יצחק: והשתא חשיב
59 אף פטור דפטור ומותר, דמשכחת כל השמונה בהוצאות.

1 **מי** לא עסקין דמעיל כו' - ואם תאמר: ומאי שנא דתני תולדה דהוצאה משאר תולדות
2 של אבות? ועוד תימה, דקתני סיפא: הרי אלו ארבעים אבות מלאכות חסר אחת -
3 משמע דלא תני שום תולדה! ויש לומר: דודאי המוציא מרשות לרשות עיקרה לא תנא
4 אלא משום הוצאה, אלא דבביל הכנסה דרך קצרה. ורבינו תם פירש: משום דהוצאה
5 והכנסה גרועות הן והיו חידוש, תנא לה להכנסה

לחודש בהרה.

6 **וקמפרש** הכנסת לאלתר - רבינו יצחק בן
7 אשר לא גרס "לאלתר", דבלא
8 לאלתר מוכח שפיר, דלא מצטין לאשכחדי שתי
9 שהן ארבע בפנים וכן בחוץ בלא הכנסת. ומיהו
10 לפי מאי דפרישית לעיל גרס ליה שפיר.

11 **רבא** אמר רשויות קתני - פירש בקונטרס בפרק
12 שפיר דשבת (ב, ה): יציאות השבת שתיים
13 - כלומר שתי רשויות, רשות הרבים ורשות
14 היחיד, ועל ידיהם יש לך ארבעה איסורים בפנים
15 וארבעה בחוץ. ולפירושו לא היה ליה למיתני
16 "ושתיים שהן ארבע בחוץ", אלא "ושחן ארבע
17 בחוץ". לכך מפרש רבינו יצחק דהכי קאמר:

18 ברשויות שבת יש שני חיובים שהן ארבעה בפנים
19 ושני חיובים שהן ארבעה בחוץ. **רבא** אמר - יש
20 שמוחקים רב אשי בתיורצא דלעיל דתנא הכנסה
21 הוצאה קרי לה, והתלמוד לא היה קובע דברי
22 רבא אחר רב אשי, דביים שמת רבא נולד רב
23 אשי. ואין למחוק בשביל כך, דמלתא דרבא לא
24 קאי לתרצוי קושיות, ורבא לא בא אלא ליישב
25 דמותניתין דקתני יציאות ולא קתני הוצאות.

26 דיציאות משמע מוצאות ומבאות, דהיינו
27 רשויות, והתלמוד קבעה כאן משום דבהכי
28 מיתרצא פירכא ד"היא יציאות קתני". דתע, דאי
29 בא לתרץ - מי דחוק לומר כן? הא על כרחך
30 תנא הכנסה הוצאה קרי ליה מהחיה דהמוציא
31 מרשות לרשות.

32 **שנים** שהן ארבעה בהרת כו' - סדר לבגותיך: שלג, צמר לבן, סיד ההיכל וקרומ ביצה.
33 והיה נראה לומר דכל למעלה משלג בכלל שלג, ומצמר ועד שלג בכלל צמר,
34 ומסיד ועד צמר בכלל סיד, ומקרומ ועד סיד בכלל קרומ. והוה אתי שפיר הא דתנן במסכת
35 נגעים (פרק א משנה ד) שבעים ושנים מראות, דהרבה מראות נגעים יש אבל אין לחלקם
36 לענין צירוף אלא לארבעה. אבל קשה, דהיכי פריך לקמן: ויאמרו מקרומ ביצה ולמעלה
37 טמא מצטרף - איך היינו מחלקים אותן לארבעה מראות הללו, והאיך הייתי יודע סדר
38 צירוף אם לא נאמא לך נראה דאין דרך הנגע לבא אלא בארבעה מראות הללו, ואין
39 מראות אחרות בינתים. וכן פירש בקונטרס בסמוך. ושבעים ושנים דחשיב במסכת נגעים
40 חשיב פתיכי או נגעי בתים ובגדים כדפרישתי במתניתין. ומיהו אפשר שבכל אחד יש כמה
41 מראות, שיש שלשים לבנים זה מזה וכולן מראה שלג, וכן צמר לבן נקי בן יומא דמפרש
42 לקמן לבן מצמר אחר, והכל מראה צמר, וכן סיד וקרומ. אבל לעולם לא יבא הנגע כי אם
43 בארבעה מראות הללו. **שאת** כצמר לבן - התלמוד מקצר ומדלג, דרבי מאיר דאמר
44 בריש מסכת נגעים: שאת בקרומ ביצה, שניה לה כצמר לבן, ונראה דצמר לבן דרבי מאיר
45 לא איירי בנקי בן יומא כמו חכמים, אלא צמר שאינו נקי. ושחור מסיד, דאין סבירא דלשאת,
46 שהיא שחורה מכולן, שתהיה תולדתה לבנה מתולדה דבהרת שהיא לבנה מכולן.

47 **אם** כן טיהרת סיד מלצרף - תימה, תקשה נמי ליה: טיהרת בהרת מלצרף, דאי בהדי סיד
48 - איכא צמר דערץ מסיד, ואי בהדי צמר - לאו מינה הוא! ובקונטרס פירש דבהרת
49 ושאת שמצטרפים, כדרדשין בתורת כהנים: "והיה" מלמד שמצטרפים זה עם זה. וקשה
50 דאם כן תולדות וכן יצטרפו ועוד קשה: דבירושלמי בריש מכילתין אמור רבי יוסי בן רבי
51 בון: "והיה" אין כתוב כאן אלא "והיה", מלמד שאין מצטרפות זה עם זה. תני חזקיה: "לנגעי
52 צרעת" אין כתוב כאן אלא "לנגע", מלמד שאין מצטרפות. ומיהו ההיא גופה תימה, דמיתני לה אוך דמסיק התם דמצטרפים, וצריך עיון שם.

53 **טיהרת** סיד ההיכל מלצרף - ואם תאמר:
54 אמאי לא מקשה בפשיטות דמתניתין דלא כרבי עקיבא, דבמתניתין קתני: שניה כסיד ההיכל - משמע דמצטרף סיד עם השלג, אבל לא עם הצמר. ולרבי עקיבא אדרבה, מצטרפת עם
55 הצמר ולא עם השלג, שגובה ממנו שתי מעלות ויש לומר דהכי פירושו: אם נאמר דמתניתין רבי עקיבא היא, והא דקתני שניה לה כסיד ההיכל - לא להצטרף עמה, אלא לומר שתולדה
56 היא, ולא תצטרף עם הצמר אף על פי שאין גובה ממנו כי אם מעלה אחת. ורבי עקיבא דקתני זו למעלה מזה - לא שצטרף הסיד עם הצמר, דהא לאו תולדה היא, אלא לומר שלא
57 יצטרף הסיד עם השלג אף על גב דתולדה היא, והאילו גובה ממנו שתי מעלות - אם כן טיהרת סיד ההיכל. **א**י הכי קרומ של ביצה נמי - פירושו: אי אמרת בשלמא דמתניתין דלא כרבי
58 עקיבא - שפיר, הריב רבינו משה מאיברא פירש: אי אמרת בשלמא דרבי עקיבא דקאמר זו למעלה מזה מזה נמי דאב ותולדה דידהי מצטרפין, והא דקאמר זו למעלה מזה אטא לטריפי
59 דאפילו סיד וצמר או סיד וקרומ מצטרפין אף על גב דלאו בר מיניה הוא, ומתניתין נמי דקתני: ושניה לה כו' סבירא לה נמי זו למעלה מזה, אלא דאטא לאשמועינן דאפילו שלג וסיד או
60 צמר וקרומ שגובהו זה מזה שתי מעלות מצטרפין והאילו ובר מיניה הוא - אתי שפיר, דכולהו מצטרפין אהדדי בר משלג וקרומ שאין מצטרפין זה עם זה יחד. אלא לדידך, דפרכת: אם
61 כן טיהרת סיד ההיכל, אם כן סבירא לך דלרבי עקיבא לעולם לא מצטרפין אלא עם סמוכה מעלה אחת, ולמתניתין אין מצטרפין אלא אם כן בר מיניה. ואי אתאי מתניתין כרבי עקיבא
62 לא מצטרפין אלא אב ותולדה דידהי שהיא גבוה מעלה אחת, אם כן קרומ נמי תקשי לך.

1 **דתנן: המוציא מרשות לרשות - חייב: מי לא עסקין דקא**
2 **מעיל עיולי, וקא קרי ליה הוצאה.** - ודלמא קא מפיק
3 מרשות היחיד לרשות הרבים! - אם כן, גיתני: המוציא
4 מרשות היחיד לרשות הרבים, מאי "מרשות לרשות"?
5 דאפילו מרשות הרבים לרשות היחיד, וקא קרי לה
6 הוצאה. ומעמא מאי? תנא, כל עקירת חפץ ממקומו
7 הוצאה קרי לה. אמר רבינא: מתניתין נמי דיקא, דקתני:
8 יציאות שבת שתיים שהן ארבע בפנים ושתיים שהן ארבע
9 בחוץ, וקא מפרש הכנסה, שמע מינה. רבא אמר: רשויות
10 קתני, רשויות שבת שתיים. "מראות נגעים" - שנים שהן
11 ארבעה. תנן התם, מראות נגעים שנים שהן ארבעה:
12 בהרת - עזה משלג, שניה לה - כסיד ההיכל, שאת -
13 כצמר לבן, שניה לה - בקרומ ביצה. אמר רבי חנינא: מאן
14 תנא מראות נגעים? דלא כרבי עקיבא, דאי רבי עקיבא,
15 כיון דאמר: זו למעלה מזה וזו למעלה מזה, אם כן טיהרת
16 סיד ההיכל מלצרף; בהדי מאן ליצרפיה? ליצרפיה בהדי
17 בהרת - איכא שאת דעדיפא מיניה, ליצרפיה בהדי שאת
18 - לאו תולדה דידהי הוא. - אי הכי, קרומ ביצה נמי בהדי
19 מאן ליצרפיה? ליצרפיה בהדי שאת - איכא סיד דעדיף
20 מיניה, ליצרפיה בהדי סיד - לאו בר מיניה הוא!
21 הא

הא

22 דאי כרבי עקיבא, כיון דאמר לקמן: מראות נגעים זו למעלה מזה נשנו כסדר
23 מעלתן, השלג והצמר והסיד והקרומ, ואמרין לקמן שכסדר משנתן הן מצטרפין
24 זה לזה ואין אחד מצטרף לגבוה והימנו שתי מעלות אלא מעלה אחת. **אם** כן -
25 דהוא שנאן בלשון אבות ותולדות. **טיהרת** - מראה הסיד מלצרף. דמדתניה
26 לסיד שניה לבהרת ולא תניה נמי שניה לשאת, והרי אף משאת היא פחותה -
27 שמע מינה סבירא ליה לתנא דלא בר מינה דשאת היא ולא מיצטרפא בהדה.
28 ומהשתא בהדי מאן נצרפה? אי בהדי בהרת אביה - הא איכא שתי שהיא כצמר
29 דעדיפא מינה בלובן, נמצאת בהרת למעלה מן הסיד שתי מעלות, ורבי עקיבא זו
30 למעלה מזה בעי. **נצרפיה בהדי שאת** - שהוא מעלה אחד. **לאו** תולדה דידהי -
31 דהא שקלת לה מיניה ושויתיה מין בהרת, ולרבי עקיבא הכי איבעי ליה למיתנא:
32 בהרת עזה כשלג ושאת כצמר לבן ושניה לה סיד ההיכל וקרומ ביצה, דנימצא
33 למימר כולו מין דהדי ניהו, ובהרת ושאת מצטרפין, ושאת וסיד, נמצא לו
34 צירוף לסיד. והכי אמרין בתורת כהנים בבהרת ושאת מצטרפין, ויהי מלמד
35 דמצטרפין זה עם זה. אבל השתא דמחלקת תולדה לזו ותולדה לזו, סבירא לך
36 שאין מצטרף כל אחד אלא עם אביו. **אי הכי** - דאית ליה לרבי עקיבא דלא
37 מצטרפי לגבוה ממנו שתי מעלות. קרומ של ביצה נמי - אמאי לא קשיא לך:
38 בהדי מאן נצטרפה? אי בהדי שאת אביו - איכא סיד דעדיף מיניה, הרי השתא
39 גבוה שתי מעלות. **נצרפיה בהדי סיד** - לאו בר מיניה הוא, שאינה תולדה לאב
40 אחד! ומשנינן:

הא

1 **טיהרת** סיד ההיכל מלצרף - ואם תאמר:
2 אמאי לא מקשה בפשיטות דמתניתין דלא כרבי עקיבא, דבמתניתין קתני: שניה כסיד ההיכל - משמע דמצטרף סיד עם השלג, אבל לא עם הצמר. ולרבי עקיבא אדרבה, מצטרפת עם
3 הצמר ולא עם השלג, שגובה ממנו שתי מעלות ויש לומר דהכי פירושו: אם נאמר דמתניתין רבי עקיבא היא, והא דקתני שניה לה כסיד ההיכל - לא להצטרף עמה, אלא לומר שתולדה
4 היא, ולא תצטרף עם הצמר אף על פי שאין גובה ממנו כי אם מעלה אחת. ורבי עקיבא דקתני זו למעלה מזה - לא שצטרף הסיד עם הצמר, דהא לאו תולדה היא, אלא לומר שלא
5 יצטרף הסיד עם השלג אף על גב דתולדה היא, והאילו גובה ממנו שתי מעלות - אם כן טיהרת סיד ההיכל. **א**י הכי קרומ של ביצה נמי - פירושו: אי אמרת בשלמא דמתניתין דלא כרבי
6 עקיבא - שפיר, הריב רבינו משה מאיברא פירש: אי אמרת בשלמא דרבי עקיבא דקאמר זו למעלה מזה מזה נמי דאב ותולדה דידהי מצטרפין, והא דקאמר זו למעלה מזה אטא לטריפי
7 דאפילו סיד וצמר או סיד וקרומ מצטרפין אף על גב דלאו בר מיניה הוא, ומתניתין נמי דקתני: ושניה לה כו' סבירא לה נמי זו למעלה מזה, אלא דאטא לאשמועינן דאפילו שלג וסיד או
8 צמר וקרומ שגובהו זה מזה שתי מעלות מצטרפין והאילו ובר מיניה הוא - אתי שפיר, דכולהו מצטרפין אהדדי בר משלג וקרומ שאין מצטרפין זה עם זה יחד. אלא לדידך, דפרכת: אם
9 כן טיהרת סיד ההיכל, אם כן סבירא לך דלרבי עקיבא לעולם לא מצטרפין אלא עם סמוכה מעלה אחת, ולמתניתין אין מצטרפין אלא אם כן בר מיניה. ואי אתאי מתניתין כרבי עקיבא
10 לא מצטרפין אלא אב ותולדה דידהי שהיא גבוה מעלה אחת, אם כן קרומ נמי תקשי לך.

1 דְּתַנְּן בַּמִּשְׁנָה הַמּוֹנָה אֶת הַמִּלְאכּוֹת הַאֲסוּרוֹת בַּשַּׁבָּת (שבת עג),
2 הַמוֹצֵיא מִרְשׁוֹת לְרִשׁוֹת חַיִּיב, מִי לֹא עֲקָרִינָן דְּקָא מְעִיל עֲוִיל –
3 וְכִי אֵין אֲנוּ עוֹסְקִים בַּמִּשְׁנָה זֶה גַּם בְּאֵדָם הַמְכִּנִּים מִרְשׁוֹת הָרַבִּים
4 לְרִשׁוֹת הַיְּחִיד, וְאֵין עַל פִּי בֶן קָא קָרִי לֵיהּ – קוֹרָא הֵתָנָא לְהַכְנִסָה
5 'הוֹצֵאָה', וּמוֹכֵחַ שְׁדֶּרֶךְ הֵתָנָא לְקוֹרָא לְהַכְנִסָה 'הוֹצֵאָה'.
6 שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְדִלְמָא קָא מְפִיץ – שְׂמָא הַמִּשְׁנָה שֶׁם מְדַבֵּרֶת רַק
7 בְּמוֹצֵיא מִרְשׁוֹת הַיְּחִיד לְרִשׁוֹת הָרַבִּים, וְלִכֵּן הִיא קוֹרֵאת לוֹ 'מוֹצֵיא',
8 אֲבָל אֲדָם הַמְכִּנִּים מִרְשׁוֹת הָרַבִּים לְרִשׁוֹת הַיְּחִיד אֵינוּ נִקְרָא 'מוֹצֵיא'
9 אֶלָּא 'מְכִנִּים'. מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אִם כֵּן נִיתָנִי – נִשְׁנָה בַּמִּשְׁנָה 'הַמוֹצֵיא'
10 מִרְשׁוֹת הַיְּחִיד לְרִשׁוֹת הָרַבִּים, מָאִי – וְמָה הִטַּעַם שֶׁכָּתוּב בַּמִּשְׁנָה
11 'הַמוֹצֵיא מִרְשׁוֹת לְרִשׁוֹת' מִבְּלִי לְפָרֵט מִדְּחִיב וְלִהְיוֹן מוֹצֵיא, עַל
12 כְּרַחֵךְ בִּאֵה הַמִּשְׁנָה לְלַמְּדוֹ דְּאִפְּלִי הַמוֹצֵיא מִרְשׁוֹת הָרַבִּים לְרִשׁוֹת
13 הַיְּחִיד חַיִּיב, וְקָא קָרִי לֵיהּ – וְהֵתָנָא קוֹרָא לְהַכְנִסָה זֶה 'הוֹצֵאָה', וּמוֹכֵחַ
14 שְׁדֶּרֶכּוֹ לְקוֹרָא לְהַכְנִסָה 'הוֹצֵאָה'.
15 מְבַרֵּרֶת הַגְּמָרָא: וְטַעְמָא מָאִי – מְדוּ בְּאֵמֶת הִטַּעַם שֶׁהֵתָנָא קוֹרָא
16 לְהַכְנִסָה 'הוֹצֵאָה'. מְבַאֵרֶת הַגְּמָרָא: הֵתָנָא, כָּל עֲקִירָת חֲפִין
17 מִמְּקוֹמוֹ, 'הוֹצֵאָה' קָרִי לֵיהּ – הוּא קוֹרָא לֵיהּ, מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹקֵר
18 וּמוֹצֵיא אֶת הַחֲפִין מִמְּקוֹמוֹ שֶׁהִיהָ מוֹנֵחַ בוֹ.
19 הַגְּמָרָא מְבִיאָה הוֹכָחָה נּוֹסֶפֶת שְׁדֶּרֶךְ הֵתָנָא לְקוֹרָא לְהַכְנִסָה 'הוֹצֵאָה':
20 אֲמַר רַבִּינָא, מִתְּנִיתִין – הַמִּשְׁנָה בַּמִּסְכָּת שַׁבָּת (ב) שֶׁמִּמֶּנָּה הִקְשִׁינוּ
21 עַל מִשְׁנֵתֵינוּ, נִמְי' דִּיקָא – גַּם מִמֶּנָּה יֵשׁ לְדִיִּיק שֶׁהֵתָנָא קוֹרָא לְהַכְנִסָה
22 'יִצְיָאוֹ', דְּקָתְנִי בַּמִּשְׁנָה שֶׁם, 'יִצְיָאוֹת שַׁבָּת שְׁתֵּים שֶׁהֵן אַרְבַּע בְּפָנִים
23 וְשְׁתֵּים שֶׁהֵן אַרְבַּע בְּחוּץ', וְקָא מְפָרֵשׁ – וּמִיד מְפָרֶשֶׁת הַמִּשְׁנָה אֶת
24 אִיסוּר הוֹצֵאָה הָרֵאשׁוֹן בַּמִּקְרָא שֶׁל הַכְּנָסָה, שֶׁכֵּךְ הִחֲלָה הַמִּשְׁנָה
25 לְבַאֵר אֶת הַיִּצְיָאוֹת, 'כִּיֵּצֵד, הָעֵנִי עוֹמֵד בַּחוּץ וְבַעַל הַבֵּית בְּפָנִים, פֶּשֶׁט
26 הָעֵנִי אֶת יָדוֹ לְפָנִים וְתָתַן לְתוֹךְ יָדוֹ שֶׁל בַּעַל הַבֵּית', הִרִי שֶׁהִיא כּוֹתֶבֶת
27 'יִצְיָאוֹת' וּמְפָרֶשֶׁת הַכְּנָסוֹת. מְסִימָת הַגְּמָרָא: אֲכַן שְׂמַע מִיָּהָ שְׁדֶּרֶךְ
28 הֵתָנָא לְקוֹרָא לְהַכְנִסָה 'יִצְיָאוֹת'.
29 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בִּיאור נּוֹסֵף בְּכוּונַת הֵתָנָא כְּשׁוֹכֵחַ 'יִצְיָאוֹת': רַבָּא
30 אֲמַר, הֵתָנָא שְׁכּוֹחַ 'יִצְיָאוֹת' אֵין כּוּוֹנְתוֹ בּוֹזֵה לְהוֹצֵאָה וְהַכְּנָסָה, אֶלָּא
31 'רְשׁוּיוֹת קָתְנִי' – שְׁנִינוּ, כְּלוֹמֵר שְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת יֵשׁ בְּדִינֵי הוֹצֵאָה בַּשַּׁבָּת,
32 רְשׁוֹת הַיְּחִיד וְרְשׁוֹת הָרַבִּים, וְהֵתָנָא שְׂאֵמֵר 'יִצְיָאוֹת הַשַּׁבָּת שְׁתֵּים שֶׁהֵן
33 אַרְבַּע' הַתְּכוּיִן לּוֹמֵר 'רְשׁוּיוֹת שַׁבָּת שְׁתֵּים שֶׁהֵן אַרְבַּע', וּבַמִּשְׁנָתוֹ
34 כּוּוֹנְתוֹ לְמִנּוֹת אֶת יִצְיָאוֹת הַשַּׁבָּת דִּהִינּוּ שְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת, שִׁישׁ בְּהֵן
35 אַרְבַּעָה אִיסוּרִים שְׁחִיבִים עֲלֵיהֶם, וְאִילוּ בַּמִּסְכָּת שַׁבָּת (ב) כּוּוֹנְתוֹ
36 לְבַאֵר אֶת יִצְיָאוֹת הַשַּׁבָּת דִּהִינּוּ שְׁתֵּי רְשׁוּיוֹת, שִׁישׁ בְּהֵן אַרְבַּעָה
37 אִיסוּרִים בְּפָנִים וְאַרְבַּעָה אִיסוּרִים בַּחוּץ, מִקֵּץ לְחִיּוֹב וּמִקֵּץ לְפִטּוֹר.
38 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה (לְעִיל ב): מִרְאֹת נְנִיעִים שְׁנִים שֶׁהֵן אַרְבַּעָה.
39 הַגְּמָרָא מְבִיאָה אֶת הַמִּשְׁנָה בַּמִּסְכָּת נִגְעִים הַמְבַאֵרֶת מִזֶּה הֵם אַרְבַּעַת
40 הַמִּרְאֹת: תַּנְּן הֵתָנָא (נִגְעִים פ"א מ"א), מִרְאֹת נְנִיעִים שֶׁהַמְצוּרָה אֲשֶׁר
41 יִהְיֶה לוֹ נִגַּע מֵאוֹתָם מִרְאֹת בְּבִשְׂרוֹ נִטְמָא וְצָרִיךְ לְהִבָּא קִרְבָּן
42 לְטַהֲרָתוֹ, שְׁנִים – שְׁנֵי מִרְאֹת נִכְתְּבוּ בְּמִשְׁכַּן בְּפִסּוֹק 'אֲדָם כִּי יִהְיֶה
43 בְּעוֹר בְּשָׂרוֹ שָׂאת אוֹ סִפְחָת אוֹ בְּהֶרֶת' (ויקרא יג ב), שֶׁהֵן אַרְבַּעָה – וְשְׁנֵי
44 מִרְאֹת נּוֹסְפִים דִּרְשׁוּ חֲכָמִים מִפְּסוֹק זֶה. מְבַאֵרֶת הַמִּשְׁנָה: מִרְאָה אֶחָד
45 שֶׁנִּכְתַּב בְּמִשְׁכַּן בְּפִסּוֹק הוּא בְּהֶרֶת, וְהִיא עֵזָה – לְבִנָּה בִּיּוֹתֵר וּבְהִירָה
46 בְּשֻׁלְחַן, שְׁנִיָּה לֵיהּ – הַתּוֹלָדָה שֶׁל בְּהֶרֶת צַבְעָה בְּסִיד הַהִיכָל שֶׁל בֵּית
47 הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהוּא פָחוֹת בְּהִיר מִשְׁלֵג. מִרְאָה שְׁנִי שֶׁנִּכְתַּב בְּמִשְׁכַּן בְּפִסּוֹק
48 הוּא שְׂאֵת, וְצַבְעוֹ בְּצִמְרֵן לָבָן – צִמְרֵן שֶׁל כֶּבֶשׂ בֶּן יוֹמֹ שְׁעִידִין לֹא
49 הַתְּלַכְלֵךְ, שֶׁהוּא פָחוֹת בְּהִיר מִשְׁלֵג אֲבָל יוֹתֵר בְּהִיר מִסִּיד הַהִיכָל,
50 וְשְׁנִיָּה לֵיהּ – הַתּוֹלָדָה שֶׁל שְׂאֵת צַבְעָה בְּקָרוֹם בִּיצָה, שֶׁהוּא פָחוֹת
51 בְּהִיר מִצִּמְרֵן לָבָן וּמִסִּיד הַהִיכָל. נִמְצָא שֶׁסֹּדֵר הַלּוּבָן שֶׁל הַמִּרְאֹת
52 הוּא: א. בְּהֶרֶת שֶׁהִיא כְּשֵׁלֵג (וְשִׁיא אַב). ב. שְׂאֵת שֶׁהִיא כְּצִמְרֵן לָבָן
53 (שֶׁגַם הִיא אַב). ג. סִיד הַהִיכָל (וְשִׁיא תּוֹלָדָה). ד. קָרוֹם בִּיצָה (שֶׁגַם
54 הוּא תּוֹלָדָה). וְסִיד הַהִיכָל שֶׁהוּא תּוֹלָדָה מִבֵּין שְׁתֵּי הַתּוֹלָדוֹת הוּא
55 תּוֹלָדָה שֶׁל בְּהֶרֶת שֶׁהִיא אֲבָל הַבְּהִיר מִבֵּין שְׁנֵי הָאֲבוֹת, וְאִילוּ קָרוֹם
56 בִּיצָה שֶׁהוּא הַפָּחוֹת בְּהִיר מִבֵּין שְׁתֵּי הַתּוֹלָדוֹת הוּא תּוֹלָדָה שֶׁל שְׂאֵת
57 שֶׁהוּא הַפָּחוֹת בְּהִיר מִבֵּין שְׁנֵי הָאֲבוֹת.
58 שְׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה בִּנְגִיעִים (פ"א מ"א) דִּין צִירוֹף בְּמִרְאֹת, כְּלוֹמֵר שְׁנֵי

59 מִרְאֹת יְכוּלִים לְהַצְטָרֵף זֶה לָזֶה, כְּגוֹן שֶׁהִיהָ מִרְאָה אֶחָד בְּשִׁיעוֹר חֲצִי
60 גָּרִיס וּמִרְאָה נּוֹסֵף בְּצִמּוֹד לוֹ בְּגוֹדֵל חֲצִי גָרִיס, וְהַשִּׁיעוֹר שֶׁנִּגַּע מִטְּמָא
61 הוּא כְּגָרִיס, מְצִטְרֵפִים שְׁנֵי הַמִּרְאֹת יָחִיד לְשִׁיעוֹר גָּרִיס וּמִטְּמָאִים אֶת
62 הַמְצוּרָה. הַגְּמָרָא דִּנָּה עַל פִּי דִין צִירוֹף בְּמִרְאֹת, הֵאֵם הַמִּשְׁנָה
63 בִּנְגִיעִים הַמְפָּרֶשֶׁת אֶת אַרְבַּעַת הַמִּרְאֹת הֵיא כְּרַבִּי עֲקִיבָא אוֹ לֹא: אֲמַר
64 רַבִּי חֲנִינָא, מָאֵן הֵתָנָא – מִי הוּא הֵתָנָא שֶׁנִּשְׁנָה בַּמִּשְׁנָה זֶה מִרְאֹת
65 נְנִיעִים, דִּהִינּוּ שֶׁנִּשְׁנָה אֶת מִרְאֹת נִגְעִים בְּאוֹפֵן שֶׁל אֲבוֹת וְתוֹלָדוֹת,
66 שֶׁלֹּכַל אֲבִי יֵשׁ תּוֹלָדָה אֶחָד, וְכָתַב 'שְׁנִיָּה לֵיה', הִרִי זֶה דִּלְמָא בְּשִׁטָּת רַבִּי
67 עֲקִיבָא. דָּאִי כְּרַבִּי עֲקִיבָא, כִּיֵּן דְּאֲמַר שֶׁהַצִּירוֹף שֶׁל מִרְאֹת נִגְעִים
68 זֶה לָזֶה הוּא בְּאוֹפֵן שֶׁל זֶה לְמַעְלָה מִזֶּה לְמַעְלָה מִזֶּה, כְּלוֹמֵר שֶׁכֵּל
69 מִרְאָה מְצִטְרֵף רַק לְמִרְאָה שֶׁנִּשְׁנָה בְּסוּמוֹךְ לוֹ וְהוּא בְּמַעְלָה אֶחָד שֶׁל
70 לּוּבָן יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְלֹא לְמִרְאָה שֶׁהוּא בְּשִׁטָּת מַעְלָתוֹ שֶׁל לּוּבָן יוֹתֵר מִמֶּנּוּ
71 וְסוֹדֵר הַלּוּבָן שֶׁל הַמִּרְאֹת הוּא: א. בְּהֶרֶת שֶׁהוּא כְּשֵׁלֵג. ב. שְׂאֵת
72 שֶׁהוּא כְּצִמְרֵן לָבָן. ג. סִיד הַהִיכָל. ד. קָרוֹם בִּיצָה. וְסוֹדֵר זֶה שְׁנֵי רַבִּי
73 עֲקִיבָא אֶת הַמִּרְאֹתוֹ, אִם כֵּן נִמְצָא שֶׁמִּתְּנִיתָתָא אֶת הַמִּרְאָה שֶׁהוּא
74 כְּסִיד הַהִיכָל (וְשִׁיא תּוֹלָדָה שֶׁל בְּהֶרֶת) מִלְּצִירוֹף – מִלְּהַצְטָרֵף לְמִרְאָה
75 אַחֵר, וְאֵינוּ יְכוּל לְהַצְטָרֵף לְשׁוֹם מִרְאָה. וּמְבַאֵר רַבִּי חֲנִינָא: בְּהֶרֶת מָאֵן
76 לְיִצְרָפִיָּה – יָחִיד עִם אִיזָה מִרְאָה נוֹכַח לְצָרְף אֶת סִיד הַהִיכָל, אִם נִרְצָה
77 לְיִצְרָפִיָּה בְּהֶרֶת – לְצָרְפוֹ יָחִיד עִם בְּהֶרֶת שֶׁהוּא כְּשֵׁלֵג (וְהוּא הָאֵב שֶׁל
78 סִיד הַהִיכָל), כְּלוֹמֵר שִׁיחִיד חֲצִי גָרִיס בְּהֶרֶת וְחֲצִי גָרִיס סִיד הַהִיכָל,
79 לֹא נוֹכַח לְצָרְפֵם בִּיחָד, שְׁהִרִי אִיכָא – יֵשׁ אֶת מִרְאָה הַשְּׂאֵת, דְּעִירָפָא
80 מִיָּנִיָּה – שֶׁהוּא יוֹתֵר לָבָן מִסִּיד הַהִיכָל וּפְחוֹת לָבָן מִבְּהֶרֶת, וְכִיֵּן שְׂרַבִּי
81 עֲקִיבָא סוֹבֵר שֶׁמִּרְאָה אֵינוּ יְכוּל לְהַצְטָרֵף אֶלָּא עִם הַמִּרְאָה הַסּוּמוֹךְ לוֹ
82 בְּמַעְלַת הַלּוּבָן, נִמְצָא שֶׁהַשְּׂאֵת מְפָרִיד בֵּין סִיד הַהִיכָל לְבְּהֶרֶת וְאֵינֶם
83 יְכוּלִים לְהַצְטָרֵף זֶה לָזֶה. וְאִם נִרְצָה לְיִצְרָפִיָּה בְּהֶרֶת – לְצָרְף אֶת סִיד
84 הַהִיכָל יָחִיד עִם שְׂאֵת שֶׁהוּא הַמִּרְאָה הַנִּמְצָא בְּמַעְלַת לּוּבָן אֶחָד יוֹתֵר
85 מִסִּיד הַהִיכָל, גַּם צִירוֹף זֶה לֹא נוֹכַח לְעִשׂוֹת, שְׁהִרִי סִיד הַהִיכָל לָאוּ
86 תּוֹלָדָה דִּיָּהָ הוּא – אֵינוּ תּוֹלָדָה שֶׁל שְׂאֵת אֶלָּא שֶׁל בְּהֶרֶת,
87 וְהַתּוֹלָדָה אֵינָה יְכוּלָה לְהַצְטָרֵף אֶלָּא לְאֲבִיהָ וְלֹא לְאֵב אַחֵר. וְכֵל שֶׁכֵּן
88 שִׁסִּיד הַהִיכָל אֵינוּ יְכוּל לְהַצְטָרֵף לְקָרוֹם בִּיצָה שֶׁהוּא תּוֹלָדָה שֶׁל
89 שְׂאֵת. נִמְצָא שֶׁסִּיד הַהִיכָל אֵינוּ יְכוּל לְהַצְטָרֵף לְשׁוֹם מִרְאָה אַחֵר.
90 וְלִשְׁטֵט רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁכֵּל מִרְאָה מְצִטְרֵף רַק לְמִרְאָה הַסּוּמוֹךְ לוֹ
91 בְּמַעְלַת הַלּוּבָן, הִיתָה הַמִּשְׁנָה צְרִיכָה לְשִׁנּוֹת כֵּךְ 'בְּהֶרֶת עִזָּה כְּשֵׁלֵג,
92 וְשְׂאֵת כְּצִמְרֵן לָבָן, וְשְׁנִיָּה לֵיה' (וְלִשְׂאֵת) סִיד הַהִיכָל וְקָרוֹם בִּיצָה/
93 כְּלוֹמֵר שֶׁאִם סִיד הַהִיכָל הִיא תּוֹלָדָה שֶׁל שְׂאֵת, וְאִילוּ לְבְּהֶרֶת לֹא
94 הִיתָה תּוֹלָדָה כֻּלָּל, הוּא הִיא מְצִטְרֵף לְשְׂאֵת אוֹ לְקָרוֹם בִּיצָה שֶׁגַם
95 הוּא תּוֹלָדָה שֶׁל שְׂאֵת. אֲבָל לְפִי הַמְּבַאֵר בַּמִּשְׁנָה שִׁסִּיד הַהִיכָל הוּא
96 תּוֹלָדָה שֶׁל בְּהֶרֶת, נִמְצָא שֶׁסִּיד הַהִיכָל אֵינוּ יְכוּל לְהַצְטָרֵף לְשׁוֹם
97 מִרְאָה.
98 מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: אִי הֵבִי שְׂרַבִּי עֲקִיבָא סוֹבֵר שֶׁמִּרְאָה יְכוּל לְהַצְטָרֵף רַק
99 לְמִרְאָה שֶׁבְּמַעְלַת לּוּבָן אֶחָד יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, וְלֹא מִרְאָה שֶׁבְּשִׁטָּת מַעְלָתוֹ
100 לּוּבָן יוֹתֵר מִמֶּנּוּ, הַמִּרְאָה שֶׁהוּא כְּקָרוֹם בִּיצָה נִמְי' – גַּם הוּא אֵינוּ יְכוּל
101 לְהַצְטָרֵף לְשׁוֹם מִרְאָה. וּמְבַאֵרֶת הַגְּמָרָא: בְּהֶרֶת מָאֵן לְיִצְרָפִיָּה – יָחִיד
102 עִם אִיזָה מִרְאָה נוֹכַח לְצָרְף אֶת קָרוֹם בִּיצָה, אִם נִרְצָה לְיִצְרָפִיָּה בְּהֶרֶת
103 – לְצָרְפוֹ יָחִיד עִם שְׂאֵת שֶׁהוּא כְּצִמְרֵן לָבָן (וְהוּא הָאֵב שֶׁל קָרוֹם בִּיצָה),
104 כְּלוֹמֵר שֶׁחֲצִי גָרִיס מִמִּרְאָה שְׂאֵת וְחֲצִי גָרִיס מִקָּרוֹם בִּיצָה יִצְטָרֵפוּ
105 לְגָרִיס אַחֵד, לֹא נוֹכַח לְצָרְפֵם בִּיחָד, שְׁהִרִי אִיכָא – יֵשׁ סִיד הַהִיכָל
106 דְּעִירָפָא מִיָּנִיָּה – שֶׁהוּא יוֹתֵר לָבָן מִקָּרוֹם בִּיצָה וּפְחוֹת לָבָן מִשְׂאֵת, וְכִיֵּן
107 שְׂרַבִּי עֲקִיבָא סוֹבֵר שֶׁמִּרְאָה יְכוּל לְהַצְטָרֵף רַק לְמִרְאָה הַסּוּמוֹךְ לוֹ,
108 נִמְצָא שֶׁסִּיד הַהִיכָל מְפָרִיד בֵּין קָרוֹם בִּיצָה לְשְׂאֵת וְאֵינֶם יְכוּלִים
109 לְהַצְטָרֵף זֶה לָזֶה. וְאִם נִרְצָה לְיִצְרָפִיָּה בְּהֶרֶת – לְצָרְף אֶת קָרוֹם בִּיצָה
110 יָחִיד עִם סִיד הַהִיכָל שֶׁהוּא הַמִּרְאָה הַנִּמְצָא בְּמַעְלַת לּוּבָן אֶחָד יוֹתֵר
111 מִקָּרוֹם בִּיצָה, גַּם צִירוֹף זֶה לֹא נוֹכַח לְעִשׂוֹת, שְׁהִרִי קָרוֹם בִּיצָה לָאוּ
112 כִּי מִיָּנִיָּה הוּא – אֵינוּ בֶּן מִיָּנוֹ שֶׁל סִיד הַהִיכָל, שְׁהִרִי קָרוֹם בִּיצָה הוּא
113 תּוֹלָדָה שֶׁל שְׂאֵת, וְסִיד הַהִיכָל הוּא תּוֹלָדָה שֶׁל בְּהֶרֶת, וְהַתּוֹלָדָה אֵינָה
114 יְכוּלָה לְהַצְטָרֵף אֶלָּא לְאֲבִיהָ וְלֹא לְאֵב אַחֵר אוֹ לְתוֹלָדָה שֶׁל אֵב אַחֵר.
115 נִמְצָא שֶׁקָרוֹם בִּיצָה אֵינוּ יְכוּל לְהַצְטָרֵף לְשׁוֹם מִרְאָה אַחֵר, וּמְדוּעַ רַבִּי
116 חֲנִינָא הִקְשָׁה רַק מִסִּיד הַהִיכָל וְלֹא מִקָּרוֹם בִּיצָה.

מתרצת הגמרא: **הָאֵי מָאֵי** – מה הדמיון בין סיד ההיכל לקרום ביצה, **בְּשִׁלְמָא** בלא הקושיא מסיד הַהִיכָל, המשנה היתה מיושבת אף לשיטת רבי עקיבא, ומקרום **בִּיצָה** לא קָשְׁיָא, משום דָּאֵף עַל גַּב דְּקָרוֹם בִּיצָה מִתְתַּאי דְּשִׁטָּה – נמוך בלובנו ורחוק משאת וסיד ההיכל מפריד ביניהם, מכל מקום הוא מצטרף לשאת, מפני שרְחִמָנָא אִמְר (ויקרא יד נ) 'לִשְׂאֵת וְלִסְפַּחַת', ולומדים מפסוק זה שיש סְפַחַת (ו-תולדה) שהיא טְפִילָה לִשְׂאֵת ומצטרפת אליו אֵף עַל גַּב דְּמִנְחָתָא מִיְנֵיהּ טוֹבָא – שהיא ירודה ומרוחקת ממנו הרבה ויש מראה אחר שמפריד ביניהם. אָלָא – אולם מסיד הַהִיכָל קָשְׁיָא, שאם הוא תולדה של בהרת כמבואר במשנה 'שניה לה כסיד ההיכל', נמצא שאינו יכול להצטרף עם בהרת אביו לפי רבי עקיבא הסובר שזו למעלה מזו' וכל מראה מצטרף רק עם המראה הסמוך לו בלובן, שהרי שאת מפריד בין בהרת לתולדתו סיד ההיכל. מסיקה הגמרא: אָלָא מִתְּוִרְתָּא – בהיר וברור שמתגיתין – שהמשנה במסכת נגעים היא דלא בְּרַבִּי עֲקִיבָא, שבמשנה מבואר שסיד ההיכל הוא תולדה של בהרת, ואילו לדעת רבי עקיבא לבהרת אין תולדה, ולשאת יש שתי תולדות, סיד ההיכל וקרום ביצה. הגמרא מבררת היכן מבואר בדברי רבי עקיבא שכל מראה יכול להצטרף רק עם מראה הסמוך לו במעלת הלבון: וְהִיכָא שְׁמַעֲיָנָ – היכן אנו שומעים לרבי עקיבא שהוא סובר שצירוף המראות הוא דווקא באופן של זו למעלה מזו, כלומר שמראה יכול להצטרף רק עם מראה הסמוך לו במעלת הלבון. אִילִימָא – אם נאמר שאנו שומעים דין זה מִהָא דְּתַנִּינָא, אִמְר רַבִּי יוֹסִי, שְׁאֵל יְהוֹשֻׁעַ בְּנוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא מִרַבִּי עֲקִיבָא, מִפְּנֵי מָה אִמְרוּ בַּמִּשְׁנָה 'מֵרָאוֹת נִגְעִים שְׁנַיִם שֶׁהֵן אֲרֻבָּעָה' אִמְר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, וְאֵם לָאו – אם לא זכירו את שמות המראות, מָה יֵאמְרוּ. השיב לו רבי יהושע, יֵאמְרוּ 'מִקְרוֹם בִּיצָה וְלִמְעַלָּה טָמֵא', כלומר, מאחר שאין חילוק בידי ארבעת המראות, היה ראוי יותר לומר בדרך קצרה שכל מראה שהוא יותר בהיר מקרום ביצה, טמא, שהרי אמר רבי מאיר (פסחים ג), לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה, ומדוע פירטה המשנה את ארבעת המראות. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, הטעם שרשמה פירטה את ארבעת המראות הוא בכדי לומר שיש לשנותם בסדר מסוים ולהשמיענו בה שְׁהֵם מִצְטָרְפִּים זֶה עִם זֶה דווקא בסדר שבו יש לשנות אותם. אִמְר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְיֵאמְרוּ 'מִקְרוֹם בִּיצָה וְלִמְעַלָּה טָמֵא וּמִצְטָרְפִּין זֶה עִם זֶה', ומי שילמד את המשנה יבין מעצמו שמראה יכול להצטרף רק עם מראה הסמוך לו במעלת הלבון. אִמְר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא, הטעם שהמשנה פירטה את ארבעת המראות הוא בכדי לומר לך דין אחר, שְׁכָל בְּהֵן שְׁאִינוּ בְּקִי בְּהֵן (במראות) וּבְשִׁמּוּתֵיהֶן, אִינוּ רוֹאֶה – אינו יכול לראות את הַנִּגְעִים, ואם כהן שאינו בקי ראה את הנגע וטימאו, אין הנגע טמא. מדייקת הגמרא: רבי יהושע הקשה לרבי עקיבא שהמשנה תכתוב 'מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה' וְאִילוּ 'מִסִּיד הִיכָל וְלִמְעַלָּה טָמֵא ומצטרפין זה עם זה' לָא קָאִמְר שהיה ראוי שהמשנה תכתוב, וּמִדְּלָא אִמְר לִיה – וממה שלא הקשה לו בנוסח זה, שְׁמַע מִיְנֵיהּ דְּשְׁמַעֲיָנָ לִיה לְרַבִּי עֲקִיבָא דָּאִמְר – שהוא ידע שרבי עקיבא סובר שכולהו – ששתי התולדות, סיד ההיכל וקרום ביצה, הן תולדות של שאת ולְבַהֲדִי – ויחד עם שאת הם מִצְטָרְפִּין. כלומר, אם דעת רבי עקיבא היתה שקרום ביצה הוא תולדה של אב אחד, וסיד ההיכל הוא תולדה של אב אחר, היה צריך רבי יהושע להקשות שהמשנה תכתוב 'מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין, ומסיד

ההיכל ולמעלה טמא ומצטרפין', שהרי קרום ביצה מצטרף עם אב אחד, וסיד ההיכל מצטרף עם אב אחר. ומנוסח קושייתו משמע שדעת רבי עקיבא היא שקרום ביצה וסיד ההיכל הם תולדה של אב אחד, ואילו לאב השני אין תולדה כלל, ולכן די היה ולפי קושייתו של רבי יהושע) אם המשנה היתה כותבת 'מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין'. ומבואר שרבי עקיבא סובר שסיד ההיכל הוא תולדה של שאת, וצירוף המראות הוא 'זו למעלה מזו', והיינו שקרום ביצה מצטרף עם סיד ההיכל ועם שאת, וסיד ההיכל מצטרף עם שאת, ושאת מצטרף עם בהרת. דוחה הגמרא: וְדִלְמָא – שמה באמת רבי יהושע ידע שדעת רבי עקיבא היא ששאת ותולדתה מצטרפים וכן בהרת ותולדתה מצטרפים, ואכן הקשה לו שיהיה כתוב במשנה 'מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין, ומסיד ההיכל ולמעלה טמא ומצטרפין', אלא שהתנא של הברייתא לא הקפיד להביא את כל דברי רבי יהושע. הגמרא מביאה מקור אחר שרבי עקיבא סובר שכל מראה יכול להצטרף רק עם מראה הסמוך לו במעלת הלבון: כשם שיש ארבעה מראות לבנים הנקראים 'חלוקים', כך יש ארבעה מראות 'פתוחים', והיינו לבן שמעורבת בו אדמומית. הברייתא להלן עוסקת במראות פתוחים ומבארת את סדר צירופם זה לזה לשיטת רבי עקיבא. אָלָא יש ללמוד שרבי עקיבא סובר 'זו למעלה מזו' מִדְּרַבִּי חֲנִינָא, דָּאִמְר רַבִּי חֲנִינָא, מִשְׁל דְּרַבִּי עֲקִיבָא – משל על סדר צירוף המראות לדעת רבי עקיבא, לְמָה הִדְבַּר דּוּמָה, לְאֲרֻבָּעָה פּוּסוֹת שֶׁל חֶלֶב, כּוֹס אֶחָד נָפְלוּ לְתוֹכּוֹ שְׁתֵּי מִיּוּנִין (טיפות) שֶׁל דֶּם, וְכוֹס אֶחָד נָפְלוּ לְתוֹכּוֹ אֲרֻבָּע מִיּוּנִין שֶׁל דֶּם, וְכוֹס אֶחָד נָפְלוּ לְתוֹכּוֹ עֶשְׂרֵה מִיּוּנִין שֶׁל דֶּם, וְאִמְרִי לָהּ – ויש אומרים שלכוס הרביעי נפלו שש עֶשְׂרֵה מִיּוּנִין שֶׁל דֶּם. שְׂכּוּלָן מֵרָאוֹת לִזְבֵּן הֵן, אָלָא שְׁנֵי לִמְעַלָּה מִזֶּה וְזֶה לִמְעַלָּה מִזֶּה – שסדר צירוף המראות הוא לפי מעלת הלבון, כלומר, הראשון מצטרף עם השני, והשני עם השלישי, והשלישי עם הרביעי. ומבואר שרבי עקיבא סובר שמראה יכול להצטרף רק עם מראה הסמוך לו במעלת הלבון. דוחה הגמרא: אִימור דְּשְׁמַעֲיָנָ לִיה לְרַבִּי עֲקִיבָא – היכן אתה יכול לומר ששמעת מברייתא זו את דעת רבי עקיבא בְּמֵרָא פְתוּךְ – לבן שמעורבת בו אדמימות, שמראה פתוך יכול להצטרף רק עם המראה הפתוך הסמוך אליו במעלת הלבון, אולם בְּמֵרָא חֲלוּךְ – לבן ללא שום אדמימות, מִי שְׁמַעֲיָנָ לִיה – וכי שמעת את דעתו מברייתא זו, והלא יתכן שבמראה חלוק מודה רבי עקיבא שמראה יכול להצטרף גם עם מראה המרוחק ממנו במעלת הלבון. וְכִי תִימָא – ואם תאמר דְּכִי תִיכִי דְּשְׁמַעֲיָנָ לִיה – שכשם ששמעת מהברייתא את דעת רבי עקיבא בְּפִתּוּךְ, הִכִּי שְׁמַעֲיָנָ לִיה – כך אפשר לשמוע ממנה את דעתו בְּחֲלוּךְ, מפני שאין חילוק בסברא בין פתוך לחלוק, עדיין אקשה לך, וּבְפִתּוּךְ גּוֹפִיָה (עצמו) מִי שְׁמַעֲיָנָ לִיה – וכי שמעת את דעתו שמראה פתוך יכול להצטרף רק עם המראה הפתוך הסמוך אליו במעלת הלבון, (והתניא) [והתנן] (נגעים פ"א מ"ב), רַבִּי עֲקִיבָא אִמְר, מֵרָא אֲדַמְדָּם (פתוך) שְׂכִיבָה וְשִׁבְיָה – שבמראה הראשון והשני, צבעו כִּינּוּן מְזוּג כְּמִים, אָלָא חֲזִילוּךְ בֵּינֵיהֶם הוּא שֶׁהַפְתּוֹךְ שֶׁל בְּהֵרַת עֲזָה בְּשִׁלְג – בהיר ביותר, וְאִילוּ הַפְתּוֹךְ שֶׁל סִיד הִיכָל דִּיהָהּ הִיכָנָה – יותר כהה ממנו.

שבועות. פרק ראשון – שבועות שנים דף ו עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזליץ)" קכט רש"י תוספות

האי מאי בשלמא בלא סיד קרום ביצה לא קשה – "ולשאת ולספחת" כתיב, משמע: לשאת ולספחת = ולנטפל עמה, שמע מינה דרבי לא רחמנא טפילה, וטפילה כל שהוא במשמע ובלבד שיהא ממראות נגעים. ואף על גבי דמנחתא מינה טובא – וסבירא ליה לרבי עקיבא דלשאת רבי, לבהרת לא רבי, דהא "ספחת" בשאת הוא דכתיב. הלכך שאת הוא דמצטרפא לבהרת

דטמוכה לה, ובתיב "וידוה" מלמד שמצטרפין. וסיד לשאת ממילא, דהא דמיא ליה. וכן קרום לשאת, ד"ספחת" בשאת כתיבא, ורבי לא תולדה. ו"ו"ז למעלה מו"ז דרבי עקיבא בסיד ושאת ובהרת מיתוקם. אלא סיד הויכיל – כי מפלגת להו בתרתי מיני, זו תולדה לזו וזו תולדה לזו. קשיא – דהא יצטרף בהרת לסיד ותולדתו, לרבי עקיבא דאית ליה זו למעלה מו"ז דהא ליכא למימר לרבי עקיבא דכי הויב דאיתרבאי טפילה לשאת ממשמעות – איתרבאי טפילה נמי לבהרת מדרשא כדאמר לקמן לרבנן, דאם כן "ו"ז למעלה מו"ז דרבי עקיבא הויכא איתיה? אבות ותולדות הוא דאיכא, ואין בהם צירוף אלא לגבוה ממנו שתי מעלות. והויכא שמעינן ליה לרבי עקיבא – דקפיד אסדר מעלות לצירוף. יהושע בנו של רבי עקיבא – הוא יהושע בן קרח, שרבי עקיבא קרן היה כדאמרינן בבכורות (נח, א) "חץ מן הקרח הזה". מפני מה בו' – כדמפרש בעי ואילו: יאמרו מקרוב בו', ואם לאו מה יאמרו – מחור היה שמפרש מה הוא שואל. יאמרו מקרוב ביצה ולמעלה טמא – אחר שאין לנו חלוק במראות לובן למעלה מקרוב ביצה אלא ארבע מראות הללו, יאמרו: כל מראה לובן שהוא מקרוב ולמעלה טמא, דקימא לן (פסחים ב, ב): לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה, ולמה הוכירו שמונת? אמר לו לומר לך שמצטרפין זה עם זה – לכן שנאום וסידורם, לומר לך כסדר הזה משנתן וכן דרך צירופם. ועדיין אין אנו יודעין באיזה סדר הוא שונה אותן, ומתשובות בנו אנו באין למעלה. אמר לו יאמרו מקרוב ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה – ומתשובותו אנו למידן סדר משנת אביו.

ואילו מסידי ולמעלה לא קאמר ליה – יאמרו: מקרוב ביצה ולמעלה טמא ומצטרף, ומסיד ולמעלה טמא ומצטרף. שמע מינה שמיע ליה מיניה: כולוהו בחדי שאת מצטרפין, עליון אחד לשתי תולדות. דאי סלקא דעתך משנת אביו כסדר משנתו, תולדה לבהרת סיד ותולדה לשאת קרום ביצה – הכי הוה ליה למימר: יאמרו מקרוב ביצה ולמעלה טמא ומצטרף, ומסיד ולמעלה טמא ומצטרף. ומדיהבין עליון לסיד בפני עצמו ועליון לקרום בפני עצמו, ממילא כי יחבת תולדה לזו ותולדה לזה – מראה חסיד תתן לבהרת ומראה הקרום תתן לשאת. שאם באתה ליתן מראה סיד לצמר מפני שהוא קרוב לה, למי תתן מראה הקרום? הכי הוה ליה למימר, ולא הוה ליה למימר: יאמרו מקרוב ולמעלה טמא ומצטרפין, דאי הוה תני הכי לא הוה סלקא דעתך לחלק תולדה לזו ותולדה לזה. ומדאיתביה הכי, שמע מינה שמיע ליה שאין תולדה לבהרת, אלא עליון אחד לשתי תולדות, והלכך על כרחך הוא שאת, דרבי לא רחמנא טפילה. וסדר משנתן דקאמר ליה שנשנית כסדר צירופן – הכי קאמר ליה: זו למעלה מו"ז נשנו שלג והצמר והסיד וקרוב, ומצטרפין שלג עם הצמר, והצמר עם הסיד והקרוב. דהא ליכא למימר דשמיע ליה מיניה שתיין תולדה לשתיין, דהא מהיכא תיתי? שייחא הקרום מצטרף לשלג, לא כסדר מעלות ולא כן המקרא. אלא ודאי בחדי שאת הוא דשמיע ליה מיניה דמצטרפין, דרחמנא יחיבניהו ליה טפילה לשאת ולא לבהרת. ולכן השיב: יאמרו מקרוב ולמעלה טמא ומצטרפין, והכל יודעין דצירוף מראה דאמרינן – לרומה הוא לו דקאמרינן, וכל מה שאדם יכול להבין מסדר משנתן בהוכרת שמונת היה מבין מאליו, שאין לך אדם מסדרין אלא כסדר שחן שונים עכשיו. ודלמא שאת ותולדתה בהרת ותולדתה – שמיע ליה, והכי נמי קאמר ליה: יאמרו מקרוב ולמעלה מסידי ולמעלה, ותנא הוא דלא קפיד למיחשב ולמחיל כי רובלא. משל דרבי עקיבא – סדר צירופן. פתוך – מעורב, הוא נגע לבן אדמדם הכתוב בתורה. דמדקאמר שנפלו לתוכו טיף דם, מכלל דבפתוך קאמר. שבוה ושבוח – על כרחך על ראשון ושני קאמר, שכן לשון משנה, והכי קאמר: אדמדם שבראשון ושני סימן פתיכת אודם שבהם נכרת במקום אחר, כגון טיפת דם בחלב, ומראיתו לא אדום ולא לבן אלא כיון החמוג וסביבותיו לבן. אלא שאדמומיתו של שלג עזה – כלומר לבנה משל סיד, ושל סיד דיהא הימנה. ומדקתני הכי בסיפא שמעינן לרישא ד"שבוח ושבוח" דקאמר – בשלג וסיד קאמר. אלמא סדר משנתו של רבי עקיבא סיד אחר שלג.

האי מאי? בשלמא בלא סיד הויכיל – קרום ביצה לא קשיא, דאף על גב דקרום ביצה מתתאי דשאת, רחמנא אמר: "ולשאת ולספחת", ספחת טפילה לשאת, אף על גב דמנחתא מיניה טובא. אלא סיד הויכיל קשיא! אלא מחוורתא, מתניתין דלא פרי עקיבא. והויכא שמעינן לרבי עקיבא זו למעלה מו"ז? אילימא מהא דתניא: אמר רבי יוסי, שאל יהושע בנו של רבי עקיבא מרבי עקיבא: מפני מה אמרו מראות נגעים שנים שהן ארבעה? אמר לו: ואם לאו, מה יאמרו? – יאמרו: מקרוב ביצה ולמעלה טמא! אמר לו: לומר שמצטרפים זה עם זה. אמר לו, ויאמרו: מקרוב ביצה ולמעלה טמא, ומצטרפין זה עם זה! אמר לו, לומר לך: כל בהן שאינו בקי בהן ובשמותיהן – אינו רואה את הנגעים; ואילו מסידי הויכיל ולמעלה לא קאמר; מודלא אמר ליה, שמע מינה דשמיע ליה לרבי עקיבא דאמר: כולוהו לבהרת שאת מצטרפין. – ודלמא שאת ותולדתה, בהרת ותולדתה! אלא מדרבי חנינא, דאמר רבי חנינא: מושל דרבי עקיבא למה הויכר דומה? לארבעה פוסות של חלב, אחד נפלו לתוכו שתי טיפין של דם, ואחד נפלו לתוכו ארבע טיפין של דם, ואחד נפלו לתוכו שמונה, ואחד נפלו לתוכו שתיים עשרה טיפין, ואמר ליה: שש עשרה טיפין, שכולן מראות לובן הן, אלא שזה למעלה מזה וזה למעלה מזה; אימור דשמעת ליה לרבי עקיבא – בפתוך, בחלוק מי שמעת ליה? וכי תימא: כי הויכא דשמעת ליה בפתוך הכי שמעת ליה בחלוק, ובפתוך גופיה כי שמעת ליה? והתניא, רבי עקיבא אומר: ארבעה שבוה ושבוה בין החמוג במים, אלא של בהרת עזה בשלג, ושל סיד דיהא הימנה; ואם

אחר המסביר? ויש לומר: כגון שהמסביר ענין כחות ואינו יכול לראות, ואחר נפל לתוכו שנים עשר – כאן לא כפל טיפות, משום דכבר נפלו הרבה, ובדרך מועט שמוסיפין עליו ניכר.

אף על גב דמנחתא מינה טובא – פירש בקונטרס דלרבי עקיבא סיד וקרוב הוו תריויזו תולדה דשאת, וספחת אשאת קאי ולא אבהרת, והא דקבעי בסמוך טפילה לבהרת מנא ליה – לרבנן קבעי, דלרבי עקיבא אין לבהרת שום טפילה. וכן פירש לקמן. וקשיא, דהא בקונטרס פירש בעצמו דאית ליה לרבי עקיבא שתיים שהן ארבע, וכן נמי מוכח בסמוך, דקאמר: מפני מה אמרו מראות נגעים שנים שהן ארבעה בו', ו"שנים שהן ארבעה" משמע שכל אב יוצאה תולדה אחת, כמו "שתיים שהן ארבע" דשבת וידיעות ושבועות, ועוד, כיון ד"לספחת" לא קאי אלא אשאת, מנא לן לרבות שתי תולדות? לא נרבה לה כי אם סיד, אבל קרום נימא דטהור ועוד, דאמר לקמן: משל דרבנן למה דהדר דומה – לתרי מלכי וטרי איפריכי, מלכו של זה למעלה ממלכו של זה, ופריך: האי זו למעלה מו"ז וזו למעלה מו"ז בו' והיינו כרבי עקיבא. משמע דלרבי עקיבא נמי יש לכל אב תולדה לכך נראה לפרש: דלרבי עקיבא נמי סיד תולדה דבהרת, ואפילו הכי אין מצטרפת עמה דהויא לשבוהה ממנה שתי מעלות, אבל עם השאת מצטרפת, שאין גבוהה הימנה אלא מעלה אחת. והא דקאמר: האי לאו בת מינה הוא – היינו אם מתניתין כרבי עקיבא אתיא. וקרוב שהיא תולדה דשאת מצטרפת עמה ואף על גב דמרחקא טובא, מדכתיב טפי ספחת אשאת מבחרת, מדלא כתיב "ולשאת ולבהרת ולספחותיהם", והשאת, הא דקבעי לקמן: טפילה לבהרת מנא ליה – בעי נמי לרבי עקיבא. מפני מה אמרו – פירוש: למד הוכירו כלל שמותיקן, ויאמרו מקרוב ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין – פירוש: ויפרשו דמצטרפין זה לזה הסמוכים במעלה אחת, דאם לא יפרשו הוה אמינא דכולוהו מצטרפי בהדי הדדי. ואף על פי שלא הייתי יודע כל דין צירופן, כגון קרום בחדי צמר – בוה לא היה חושש, והשאת נמי דחני שתיים שהן ארבע לא שמעינן כל סדר צירופן. כל כון שאינו בקי בהן ובשמותיהן בו' – כשאין ישראל חכם עמו, דאם ישראל בקי עמו, אפילו כהן שוטה – אומר לו ישראל: אמור טמא, והוא אומר. וישראל בקי היינו דמסביר לו, וסביר, כדאמר בריש ערכין (א, ג), ואם תאמר: ומה לנו לזה הישראל הואיל ויש שם ישראל

אחר המסביר? ויש לומר: כגון שהמסביר ענין כחות ואינו יכול לראות, ואחר נפל לתוכו שנים עשר – כאן לא כפל טיפות, משום דכבר נפלו הרבה, ובדרך מועט שמוסיפין עליו ניכר.

ואם

ואם איתא ליחני של צמר דיהה הימנו – תימה: דעל כרחק צריך למיחני שלג וסיד, דאתנא קמא קאי, דקנתי הפתוך שבלשג כיון המזוג בשלג, הפתוך שבסיד כיון המזוג בחלב, דברי רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר כו' ויש לומר: דדיינו דקמשני אמרי: אין כרתינא. כלומר, לא נקט סיד דוקא, אלא קאי אתנא קמא. או שמא רבי נתן מגיה נמי במילתיה דרבי ישמעאל שאת במקום סיד. ואין

אזרח לבנה – והא דכתיב (תהלים קמו) "הנותן שלג בצמר", אזרחא דקרא למיתלי שאני מצוי במצוי. גלימא דכיתנא ושחקה – פירש בקונטרס דחדש יותר לבן, ולא יתכן, דבפרק "כל היד" (נדה ז, א) משמע דשחקים לבנים יותר ומעלו טפי לבדיקה. אלא לענין חשיבות נקט ליה, דומיא דכל הני דלעיל, ומיהו בנדה יש לומר דמעלו לבדיקה לפי שהם רכים יותר. אבל הקונטרס פירש שם: לפי שהם לבנים יותר. לא חזירי אלא על טומאת מקדש וקדשיו – פירש בקונטרס: אזרחת קדש – דכתיב "בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר", ותימה: דבפרק בתרא למכות (יד, ב) משמע דבין לרבי יוחנן ובין לריש לקיש אתי האי קרא לאזרחת תרומה, ואזרחת קדש נפקא לן לרבי יוחנן מגזירה שוה ד"טמאתר "טומאתר" ממקדש, ולריש לקיש מ"בבל קדש לא תגע". ויתכן פירוש הקונטרס להווא תנא דאמר בפרק "הערל" (יבמות עה, א): בוב בעל שלש ראיות ובמצרע מוחלט הכתוב מדבר, ומאי "אשר יטהר" – עד דמיתיי כפרה. והני אמוראי דמכות – כרבי ישמעאל דפליג עליה התם ומוקי לה בתרומה, ורבי יוחנן גופיה מסיק לה בפרק "הערל" (שם עד, א) משמיה דרבי ישמעאל: איחוד דבר השוה בורע של אחר – הוי אומר זה תרומה. אימא תרומה – פירוש: אימא נמי תרומה. אבל אין לפרש: אימא דוקא תרומה, אבל מקדש וקדש דאיכא ברת לא חסגי ליה בקרבן עולה ויורד. דהא בסמוך לא פריך הכי אלא משום דכתיב ביה מיעוטא, והכי נמי דהוה מצי למיפרך: אימא טמא שמיש, שאפשר להיות איסור עבודה בלא איסור מקדש, כגון שנטמא בעורה ויצא בלא שהיה חפץ בצערא דרך הליכתו, כדאמר בפרק שני לקמן (זו, ב). אלא משום דהיא גופה גמור מתרומה בפרק "אלו חן הנשרפין" (סנהדרין פג, ב) להכי נקט תרומה, ומטומאת כהנים לא מצי למיפרך, שלא הוזכר אלא על המת, והכא כתב שרץ ונבלה. לא אשכחן עין מיתה דמחייב עליה קרבן – תימה: הכי נמי לא אשכחן עין כרת דמחייב עליה קרבן עולה ויורד! ויש לומר: דההוא טעמא עדיף ליה טפי.

עולה

אֵלָא בְּטוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו? וְדִין הוּא: הוּאֵיל וְהוֹחִיר וְעָנֵשׁ עַל הַטּוּמְאָה וְחַיִּיב קֶרְבֵּן עַל הַטּוּמְאָה, מַה בְּשֶׁהוֹחִיר וְעָנֵשׁ עַל הַטּוּמְאָה – לֹא הוֹחִיר וְעָנֵשׁ אֵלָא עַל טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו, אַף בְּשִׁתּוּי קֶרְבֵּן עַל הַטּוּמְאָה – לֹא חַיִּיב אֵלָא עַל טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו. – וְאִמָּא: תְּרוּמָה, שֶׁהוֹחִיר וְעָנֵשׁ! – לֹא אֲשַׁפְּחֵן עֹז מִיתָה דְּחַיִּיב עָלֶיהָ קֶרְבֵּן. – אִמָּא: הֵנִי מִיֵּלִי קֶרְבֵּן קְבוּעַ, אֲכַל

כשהזחיר וענש כרת, על דזון טומאה בטומאת מקדש וקדשיו וזחיר וענש, שנאמר (ויקרא כא) "לא יטמאו את מקדשי" הרי זה אזרחת מקדש, "בקדשים לא יאכל עד אשר יטהר" (שם כב) הרי אזרחת קדש, "כי את מקדש ה' טמא ונכרת" (במדבר טו) הרי עונש מקדש, "והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים" וגו' (ויקרא ז) הרי עונש קדש. תרומה – אם אכל תרומה בטומאה, דהזחיר וענש. דכתיב "בקדשים לא יאכל", ותרומה בכלל, מדכתיב בה בהדיא ענינא "ובא השמש וטהר ואחר יאכל מן הקדשים", ואמרין ביבמות (עד, ב) דבתרומה קאי מדתליה בהערב שמש, דאילו קדשים עד דמיתיי כפרה. וענש – ומותו בו כי יחללוהו. לא אשכחן עין מיתה דמחייב קרבן – שאין חטאת באה אלא אשגגת כרת, כדאמרין בהזוירות (ת, א).

וְאִם אִיתָא, שֶׁל צֶמֶר דִּיהָה הַיִּמְנָה מִיֵּבֶעֱ לִיהָ! – אֲמַרִי: אֵין הָכִי נִמִּי, וְהַתִּנְיָא, רַבִּי נֶתָן אֹמֵר: לֹא שְׁאֵמֶר רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁל סִיד דִּיהָה הַיִּמְנָה, אֵלָא: שֶׁל צֶמֶר דִּיהָה הַיִּמְנָה. וּמִנֶּלֶן דְּבִהֲרַת עֲזָה הִיא? אֲמַר אֲבִי, אֲמַר קֶרָא: "אִם בִּהֲרַת לִבָּנָה הִיא", הִיא לִבָּנָה וְאֵין אַחֲרַת לִבָּנָה. תִּנּוּ רַבְּנֵי: בִּהֲרַת – עֲמוּקָה, וְכֵן הוּא אֹמֵר: "וַיִּמְרָאָה עֲמָק מִן הָעוֹר", כִּמְרָאָה חֲמָה הַעֲמֻקָּה מִן הַצֵּל. "שֵׁאת" – אֵין שֵׁאת אֵלָא גְבוּהָ, וְכֵן הוּא אֹמֵר: "עַל כָּל הַהָרִים הָרָמִים וְעַל כָּל הַהֲבָעוֹת הַנִּשְׁאוֹת". "סִפְחַת" – אֵין סִפְחַת אֵלָא טְפִילָה, וְכֵן הוּא אֹמֵר: "וְאֲמַר סִפְחֵי נָא". אֲשַׁפְּחֵן טְפִילָה לְשֵׁאת, טְפִילָה לְבִהֲרַת מִנֶּלֶן? אֲמַר רַבִּי יוֹרָא: נִאֲמַרָה "לִבָּנָה" בִּשְׁאֵת וְנִאֲמַרָה "לִבָּנָה" בְּבִהֲרַת, מַה "לִבָּנָה" הָאֲמֹרָה בִּשְׁאֵת יֵשׁ לָהּ טְפִילָה, אַף "לִבָּנָה" הָאֲמֹרָה בְּבִהֲרַת יֵשׁ לָהּ טְפִילָה. בְּמִתְנִיתָא תָּנָא: הַטִּיל הַתָּבוֹב לְסִפְחַת בֵּין שֵׁאת לְבִהֲרַת, לֹמֵר לָךְ: בִּשְׁם שְׁמִיטָה לְשֵׁאת, קֵד טְפִילָה לְבִהֲרַת. "שֵׁאת בְּצֶמֶר לָבֵן". מַאי "צֶמֶר לָבֵן"? אֲמַר רַב בִּיבִי אֲמַר רַב אֲסִי: צֶמֶר נָקִי בִּן יוֹמֵוֹ שְׁמוֹכְבֵּינֵן בּוֹ לְמִילָתָא. אֲמַר רַבִּי חֲנִינָא: מִשָּׁל דְּרַבְּנֵן לְמַה הִדְבֵּר דְּיוֹמָה? לְתַרִּי מַלְכִּי וְלְתַרִּי אִיפְרָכִי, מַלְכּוֹ שֶׁל זֶה לְמַעַלָּה מִמַּלְכּוֹ שֶׁל זֶה, וְאִיפְרָכּוֹ שֶׁל זֶה לְמַעַלָּה מֵאִיפְרָכּוֹ שֶׁל זֶה. – הָאִי זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה וְזֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה הוּא! אֵלָא, מַלְכּוֹ שֶׁל זֶה לְמַעַלָּה מֵאִיפְרָכִיהָ דְּנִפְשִׁיהָ, וּמַלְכּוֹ שֶׁל זֶה לְמַעַלָּה מֵאִיפְרָכִיהָ דְּנִפְשִׁיהָ. רַב אֲדָא בַר אֲבָא אֲמַר: כְּגוֹן מַלְכָּא וְאַלְקִפְטָא, רֹפִילָא וְרִישׁ גְּלוּתָא. – הָאִי זֶה לְמַעַלָּה מִזֶּה הוּא! אֵלָא, כְּגוֹן מַלְכָּא וְרֹפִילָא, וְאַלְקִפְטָא וְרִישׁ גְּלוּתָא. רַבָּא אֲמַר: כְּגוֹן שְׁבוּר מַלְכָּא וְקִיסָר. אֲמַר לִיהָ רַב פֶּפֶא לְרַבָּא: הִי מִיִּנְיָהּ עֲדִיף? אֲמַר לִיהָ: בְּחוּרְשָׁא קָא אָבִיל לִיהָ! פּוֹק חוּי טִיבְעָא דְּמָאן סְגִי בְּעֵלְמָא, דְּכִתְיִב: "וְתֹאכַל כָּל אֲרֻעָא וְתִדְשָׁנָה וְתִדְקָנָה", אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: זֶה רֹמִי תִיִּבְתָּ, שְׁטִיבְעָה יֵצֵא בְּכָל הָעוֹלָם פּוּלֹ. רַבִּינָא אֲמַר: כְּגוֹן גְּלִימָא דְּעִמְרִי וְשַׁחְקִיהָ, סְרִינָא דְּכִיתָנָא וְשַׁחְקִיהָ. "אֵת שֵׁישׁ בַּהּ יִדְעָה בְּתַחֲלָה" וכו'. תִּנּוּ רַבְּנֵי: מִנֵּין שְׁאֵין הַתָּבוֹב מְדַבֵּר עוֹלָה

ואם איתא – דצמר אחר שלג תני להו. של צמר דיהה הימנה מיבעי ליה – דיהה = פלית"א בלעז. עמוקה וגבוה – לאו דוקא קאמר, אלא נראית כעמוקה. טפילה לבהרת מנלן – לרבנן קבעי לה, דאילו לרבי עקיבא לית ליה ריבוי טפילה לבהרת. ספחתי = אספתי. בן יומו = ביום הולדו. מכבנין – לשון "הרחלים יצאות כבנות" (שבת נב, ב) וכמו (גיטין יד, ב) "תנתן כבנתי לבתי", פרמיו"ל, והוא בת נפש שקורין נפשקא שמחברין בה פתוחו"פ החלוק. כך בשגולד הכבש והאם לוחכתו אין צמרו נקי (באותו) (וכאותו) יום, והורצה להצניעו למילת עושה לכבש מעטה עור ומכבניו עליו שלא יתפרד, ונמצא הצמר מכוסה כל הימים. מלכו של זה – בהרת שהוא מלכו של סיד, למעלה משאת שהוא מלכו של קרום, ולכן הן מצטרפין הבהרת והשאת. ואיפרכו של מלך זה למעלה מאיפרכו של מלך זה – סיד למעלה מקרום, וממילא שמעינן דסיד למטה משאת הוא. אלא מלכו של זה למעלה מאיפרכיה דנפשיה – כל איפרכו הולך אחר מלכו, כך כל תולדה מצטרפת לאביה. הכי גרסינן: ומלכו של זה למעלה מאיפרכיה דנפשיה. מלכא ואלקפטא – שני מלכים הם, ומלכא חשיב מאלקפטא. רופילא – איפרכו של מלכא. וריש גלותא – איפרכו של אלקפטא. כגון מלכא ואלקפטא – כשמהלכין זה אחר זה, כסדר זה הולכים. האי זה למעלה מזה הוא אלא כגון מלכא ורופילא ואלקפטא וריש גלותא – כשמהלכין שנים שנים, כל איפרכו הולך אחר מלכו. שבור מלכא – מלך פרס. וקיסר מלך רומי, וכל אחד יש לו איפרכו. הי מנייהו חשיב – שבור או קיסר. בחורשיא אביל ליה – האיש הזה מוטמן ביערים כל ימיו, שלא שמע טבעה מן הסיד מלכות רומי והוצרך לשאול זאת. ורב פפא, משום דאקדים רבא שבור מלכא לקיסר הוא דשייליה. ורבא מיירא עשה, שהיה תחתיו במלכותו, כדאמר במסכת חגיגה (ה, ב) שדור דבי שבור מלכא וגרבוהי. רומי חייבת תרגום של רשעה, שנאמר (מלאכי א) "וקראו להם גבול רשעה". רבינא אמר – משל דרבנן כגון גלימא דעמרא, שהוא מלובן כשהוא חדש, וליבנו מבוהק הרבה יותר משל טלית ישנה. וגלימא דביתנא ושחקה – שהחדש לבן הרבה משל ישן, אבל החדשות של זו ושל זו קרובות להיות שוות. כך הבהרת גבוהה הרבה מן הסיד שהוא תולדתו, והשאת מן הקרום, והאבות קרובים להיות שוים. שאין הכתוב מדבר – פרשת קרבן עולה ויורד שחיבתו קרבן על הטומאה, מנין שאין מחייבו על מגע אלא אם כן אוכל באותה טומאה קדש או נכנס למקדש. ודיו הוא – הרי אתה דן מאלוי. הואיל והזחיר וענש על הודין טומאה – וחייבין נמי קרבן על שגגת טומאה. מה מצינו

שבועות דף ו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלא

האבות נמשלו למלכים, והתולדות לאיפרכוסים [מושלים], וסדר
צירוף המראות הוא שאחד האבות נמצא מעל האב השני, והתולדה
של האב הראשון נמצאת מעל התולדה של האב השני.
מקשה הגמרא: **האי** – [משל זה], **זה למעלה מזה זה למעלה מזה**
הוא, כלומר, הלא זו דעת רבי עקיבא שסדר צירוף המראות הוא זה
למעלה מזה, שני אבות ואחריהם שתי תולדות ובהרת, שאת, סיד
ההיכל וקרום ביצה, ואילו חכמים סוברים שסדר הצירוף הוא אב
ותולדתו, אב ותולדתו [בהרת וסיד ההיכל, שאת וקרום ביצה].
מתרצת הגמרא: **אלא** כך הוא המשל, **מלכו של זה למעלה**
מאיפרכיה דנפשיה – המלך של המושל האחד הוא בדרגה למעלה
מהמושל שתחתיו, **ומלכו של זה למעלה מאיפרכיה דנפשיה** –
והמלך של המושל השני הוא בדרגה למעלה מהמושל שתחתיו.
וכשהמלך הולך בדרך, מצטרף אליו המושל שתחתיו, ולא המלך
האחר. דהיינו, סדר צירוף המראות הוא שכל אב מצטרף עם
תולדתו, כמבואר במשנה בנגעים (פ"א מ"א), ולא אב עם אב ותולדה
עם תולדה.
הגמרא מביאה משלים נוספים לכאר את סדר צירוף המראות
לשיטת חכמים: **רב אדא בר אבא אמר**, סדר צירוף המראות לשיטת
חכמים הוא **בגון מלכא ואלקפסא** – מלך ושר, **רופילא** – שר צבא
וריש גלותא – וראש הגולה. דהיינו, ארבע דרגות של שררה, מלכא
יותר מאלקפסא, אלקפסא יותר מרופילא, ורופילא יותר מריש
גלותא, וכאשר ארבעתם הולכים בדרך, הם הולכים לפי דרגת
שררתם. וארבעת המראות נמשלו בלובנס לארבע דרגות זו פחות
מזו, ומצטרפים זה לזה לפי סדר זה.
מקשה הגמרא: **האי** – [משל זה], **זה למעלה מזה הוא**, כלומר, הלא
זו דעת רבי עקיבא שסדר צירוף המראות הוא זה למעלה מזה לפי
מעלת הלוכו, שני אבות ואחריהם שתי תולדות, ואילו חכמים
סוברים שסדר הצירוף אינו לפי מעלת הלוכו, אלא אב ותולדתו, אב
ותולדתו. מתרצת הגמרא: **אלא** כך הוא המשל, **בגון מלכא ורופילא**
– מלך ושר צבא, **ואלקפסא וריש גלותא** – שר וראש הגולה. שסדר
זה אינו לפי דרגת השררה, ואף על פי כן כשהמלך הולך בדרך מ
שנלוה אליו אינו השר שהוא בדרגת שררה אחת פחות מהמלך, לא
שר הצבא שהוא בשתי דרגות פחות מהמלך, ומי שנלוה אל השר
אינו שר הצבא שהוא בדרגה אחת פחות מהשר, אלא ראש הגולה
שהוא בשתי דרגות פחות מהשר. וכן סדר צירוף המראות אינו לפי
מעלת הלוכו, אלא אב ותולדתו, אב ותולדתו, שהתולדה פחותה
בשתי דרגות מאביו.
משל נוסף לשיטת חכמים בצירוף המראות: **רבא אמר**, **בגון שבור**
מלכא – מלך פרס ונקיט – ומלך רומי, ולכל אחד מהם יש איפרכוס
[מושל] שהוא בדרגה פחותה ממנו. וכן האבות הם כשני מלכים של
שתי ארצות, ולכל אחד מהם יש תולדה המצטרפת עמו. **מלך ליה**
רב פפא לרבא, **הי מינייהו** – מי משני המלכים שהוכתר עדיין, מלך
פרס או מלך רומי. **אמר ליה רבא**, **בחורשיא קא אכיל ליה** – אדם
זה [רב פפא] ביערות הוא אוכל, כלומר הוא בודד ואין דעתו מעורבת
בין בני אדם, ולכן הוא שואל איזו מלכות עדיפה, פרס או רומי, ואינו
יודע שרומי עדיפה מפרס. **פוק חוי** – צא וראה **מיבעא דמאן סגי**
בעלמא – שימעה של איזו ארץ מרובה יותר בעולם, ודאי שימעה
של רומי. דכתיב בפתרון חלומי של דניאל שפתר לו המלאך [דניאל]
כא **חיותא רביעיתא מלכו רביעא תהא בארעא די תשנא מן כל**
מלכותא ותאכל כל ארעא ותדושנה ותדקנה, כלומר, החיה
הרביעית היא תהיה המלכות הרביעית בארץ, ותהיה משונה מכל
המלכויות, ותחריב את כל הארץ ותדוש אותה ותשחק אותה דק דק.
ואמר רבי יוחנן על פסוק זה, **זו מלכות רומי תיפית** – הרשעה,
שמיבעא – ששימעה **יצא ככל העולם כולו**.
משל נוסף לשיטת חכמים בצירוף המראות: **רבנא אמר**, **בגון**
גלימא דעמר – טלית חדשה של צמר ושיחקיה – ובלויים [טלית]
שנתבלתה שלה, **סדינא דבינתא** – סדין חדש של פשתן ושיחקיה –
ובלויים שלו. דהיינו, טלית צמר חדשה לבנה מעט יותר מסדין כותנה
חדש, אבל לבנה הרבה יותר מטלית צמר בלוייה, וכן סדין כותנה
המשך בעמוד קלא

ואם איתא – ואם אכן שנה רבי עקיבא שסדר צירוף המראות
הפתוכים הוא בהרת, שאת, סיד ההיכל וקרום ביצה, ולפי סדר זה הם
מצטרפים זה לזה, **של צמר דיהה הימנה מיפעי ליה** – היה צריך
לשנות שהפתוך של צמר ודהיינו שאת] כזה מהפתוך של בהרת,
ולא שהפתוך של סיד ההיכל כזה מהפתוך של בהרת, שהרי בסדר
צירוף המראות שאת הוא המראה השני. משיבה הגמרא: **אמר, אין**
הכי נמי – אכן כך אמר רבי עקיבא של בהרת עזה כשל ושל צמר
דיהה הימנה. **והתניא** – וכן שנינו בברייתא, **רבי נתן אומר, לא**
שאמר רבי עקיבא של סיד דיהה הימנה והתכוין שסיד ההיכל הוא
המראה שאחר בהרת, **אלא כוונת רבי עקיבא היתה לומר של צמר**
דיהה הימנה, ומה שאמר של סיד דיהה הימנה הוא מפני שרבי
ישמעאל (במשנה שם) דיבר על בהרת וסיד ההיכל.
הגמרא מבארת את המקורות של ארבעת המראות [בהרת, צמר לבן,
סיד ההיכל וקרום ביצה]. מבררת הגמרא: **ומנן לנו דבהרת**
עזה – לבנה ובהירה ביותר היא. **אמר אביי, אמר קרא** (ויקרא יג ד)
ואם בהרת לבנה היא, ומדויק מתיבת 'היא' שדווקא היא [בהרת]
לבנה, ואין אחרת לבנה כמותה.
נאמר בתורה (ויקרא יג ב) **אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או**
בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת. הברייתא מבארת איך נראים
המראות הכתובים בפסוק, ומדוע הם נקראים כך: **תגן רבנן, בפרת**
היא המראה הבהיר ביותר ונראית כעמוקה, מפני שכל מראה לבן
הנמצא ליד מראה כזה, נראה עמוק יותר מהכזה. **וכן הוא אומר**
(ויקרא יג ב) **והנה נהפך שער לבן בפרת ופרא עמוק מן העור**,
דהיינו **במראה חמה הנראית עמוקה מן הצל** שהוא כזה. **שאת**,
אין שאת אלא גבול, דהיינו שמראה כזה נראה גבוה יותר ממראה
בהיר, ולכן נקרא 'שאת' מלשון התנשאות וגובה. **וכן הוא אומר**
(ישעיהו ב ד) **ועל כל ההרים הרמים ועל כל הגבעות הנשאות**,
ומבואר שלשון התנשאות הולך על גבעות והוא לשון גובה. **ספחת**,
אין ספחת אלא טפילה – התיבה 'ספחת' אינה שם של מראה, אלא
היא מלמדת שיש מראה הנוסף ומתחבר אל המראה שהוזכר בפסוק,
והוא תולדתו. **וכן הוא אומר** (שמואל א' ב לו) **ואמר ספחני נא אל**
אחת הכהנות, הרי שלשון הסתפחות אינו שם של מראה, אלא לשון
הוספה והתחברות לדבר אחר.
מבררת הגמרא: **אשכחן טפילה** – מצינו מראה הנטפל לשאת והוא
תולדתו, שהרי נאמר 'שאת או ספחת או בהרת', ומשמע שתיבת
'ספחת' כוונתה למראה הנטפל למראה שהוזכר לפניו, אולם טפילה
לבהרת, **מנן לנו** – מניין לנו שקיימת, ומהיכן לומדת המשנה בנגעים
(פ"א מ"א) שיש תולדה לבהרת. משיבה הגמרא: **אמר רבי יורא**,
נאמר לבהנה בשאת ונהנה שאת לבנה בעור (ויקרא יג ב), **ונאמר**
לבהנה בפרת ואם בהרת לבנה היא (ויקרא שם ד), ודורשים, מה
לבהנה האמורה בשאת יש לה טפילה, אף **לבהנה** האמורה
בפרת יש לה טפילה.
הגמרא מביאה מקור נוסף שיש טפילה לבהרת: **במתניתא תנא**
– שנה התנא בברייתא, **הפיל הכתוב לספחת** – את תיבת 'ספחת'
בין שאת לבהרת, לומר לה, **כשם שיש טפילה לשאת כך יש**
טפילה לבהרת.
שנינו במשנה (נגעים פ"א מ"א): **שאת בצמר לבן**.
מבררת הגמרא: **מאי צמר לבן**, מבארת הגמרא: **אמר רב ביבי אמר**
רב אסי, צמר נקי של כבש בן יומו – ביום הוולדו, שהאם לוהכת
את הצמר והוא נקי ועדיין לא התכלך, **שמכבנין בו למילת** –
שנוהגים לכסותו בכגד של עור כדי שלא יתכלך ויעשו ממנו בעתיד
בגדי צמר רך הנקראים 'מילת'.
הגמרא מביאה משל לכאר את סדר צירוף המראות לשיטת חכמים:
אמר רבי חנינא, משל דרבנן – משל על סדר צירוף המראות לשיטת
חכמים, **למה הדבר דומה**, **לתרי מלבי ולתרי איפרכי** – לשני
מלכים ולשני מושלים [שהם בדרגה פחותה מהמלכים], **מלכו של**
מושל זה הוא בדרגה למעלה ממלכו של מושל זה, ואיפרכו של
זה – והמושל הנמצא תחת המלך האחד הוא בדרגה למעלה
מאיפרכו של זה – מהמושל הנמצא תחת המלך השני. דהיינו,

הגמרא מבררת את טעמם של חכמים: וְרַבֵּנּוּ, החולקים ואומרים
שנעמידים יתיי מדע דווקא, מה יענו לטענתו של רבי יהודה.
מבארת הגמרא: חכמים יאמרו שְׂאִין מְזוּרִין אֵלָּא לְמִזְוִרָה, שרגילים
להזהיר את המזוהר ועומד, להוסיף זהירות על זהירות.
הגמרא מביאה ברייתא אודות דרך ההכאה שהיא בכל הכה, כאמור
במשנה: תָּנָא, בְּשִׁחְוֵא מְגִבִּיהָ את הרצועה על מנת להכות בה,
מְגִבִּיהָ אותה בְּשִׁתֵּי יָדָיו, וּבְשִׁחְוֵא מִכָּה בַּהּ, מִכָּה בְּיָדוֹ אַחַת בַּלְבָּד.
מבארת הגמרא: טעם הדבר שמכה בידו אחת, כִּי הֵיכִי דְלִיתָהּ
מִיָּדֶיהָ – כדי שהמכה תבוא ממנו, דהיינו מכחו, שכשמכה ביד אחת
המכה חזקה יותר.

שנינו במשנה, שהמכה מכה וְהַקֹּרֵא קוֹרֵא כו' (באותה עת) 'אם לא
תשמור לעשות' וגו', ושמרתם את דברי הברית' וגו', 'והוא רחום
יכפר עון' וגו', וחזור לתחילת המקרא.

הגמרא מביאה ברייתא המבארת את אופן הקריאה: תָּנּוּ רַבֵּנּוּ,
הַגְדוּל שֶׁבְּרִינִין קוֹרֵא את הפסוקים, הדיין הַשֵּׁנִי מוֹנֶה את המלקות,
וְהַדִּין הַשְּׁלִישִׁי אוֹמֵר למלקה על כל מכה, 'הִכְהוּ'. בְּזִמְנָן שִׁמְכָה
מְרִיבָה – שלוקה מלקות רבות, מְאֻרָּךְ הגדול שבדיינים ומתעכב
בקריאת פסוקים אלו, בכדי שסיימם עם תום המלקות, וּבְזִמְנָן שִׁמְכָה
מוֹעֲצָה – שאינו לוקה אלא מלקות מועצות, כגון שאמודוהו למספר
מלקות קטן, מְקַצֵּר וממחר בקריאתם כדי שגם כאן יסיימם בגמר
המלקות.

הגמרא מבררת דין זה. שואלת הגמרא: וְהָא אֲנִי תָּנִן – והלא שנינו
במשנה שהדיין הקורא כאשר סיים את קריאת הפסוקים ועדיין לא
תמו המלקות, חוֹזֵר לְתַחֲלַת הַמִּקְרָא וקוראם שוב, והרי זה שלא
כדברי הברייתא האומרת שמאריך ומקצר בפסוקים על מנת לסיים
את קריאתם בגמר המלקות. מתרצת הגמרא: אכן, כדברי הברייתא,
מְנַחֵה לְעִמְצָם שיסיים את קריאתם עם תום המלקות, וְאוֹלֵם אֵי לֹא
עִמְצָם, וסיימם קודם שנסתיימו המלקות, חוֹזֵר לְתַחֲלַת הַמִּקְרָא
וקוראם שוב, כדברי המשנה.

שנינו במשנה, הוסיף לו עוד רצועה אחת ומת הרי זה גולה על ידו.
הגמרא מביאה ברייתא אודות איסור הוספת מלקות על המנין:
תָּנּוּ רַבֵּנּוּ, נאמר בפסוק (דברים כה א) 'אֲרַבְעִים יִכּוּ לֹא יוֹסִיף פֶּן יוֹסִיף
לְהַכּוֹתוֹ עַל אֵלֶּה מִכָּה רַבָּה', אֵין לִי ללמוד אֵלָּא שאסור לחון
הדיינים המלקה להוסיף ולהכותו מִכָּה רַבָּה – מכות רבות יותר
ממנין המכות שאמודוהו ללקות, אבל שאסור להוסיף ולהכותו
יותר מן המנין המגיע לו אפילו מִכָּה מוֹעֲצָה, כגון שתי מלקות
או אחת, מְנִין שגם זאת אסור לו, תִּלְמוּד לֹאִמֵּר 'אֲרַבְעִים יִכּוּ לֹא
יוֹסִיף', וכאן לא נאמר 'מכה רבה', ויש ללמוד שאסור להוסיף
אפילו מכה אחת. אִם כֵּן שאסרה תורה להוסיף על המלקות
אפילו מכה אחת, מַה תִּלְמוּד לֹאִמֵּר 'מִכָּה רַבָּה', הלא אפילו
מכה מועצת אסורה, לִימֵד הכתוב עַל הַמְּכּוֹת הָרַאשׁוֹנוֹת, אלו
שהוא מחויב בהן, שֶׁהֵן מִכָּה רַבָּה, כלומר שעליהן להינתן בכח
רב.

שנינו במשנה, נִתְקַלְקַל וכו' בין ברעי בין במים, פטור, רבי יהודה
אומר, האיש ברעי והאשה במים.

הגמרא מביאה ברייתא בענין זה: תָּנּוּ רַבֵּנּוּ, אַחַד ו–בין הָאִישׁ וְאֶחָד
ו–ובין הָאִשָּׁה נפטרים מהמלקות אם נתקלקלו בְּרִיעֵי בַלְבָּד, וְלֹא אם
נתקלקלו בְּמִים, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הָאִישׁ פטור
ממלקות אם נתקלקל בְּרִיעֵי דווקא, וְאִילוּ הָאִשָּׁה פטורה אפילו
נתקלקלה בְּמִים. וְחֻכְמֵיהֶם אוֹמְרִים, אַחַד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה
נפטרים ממלקות בֵּין אם נתקלקלו בְּרִיעֵי וּבֵין אם נתקלקלו בְּמִים.
ודעת תנא קמא במשנה היא דעת חכמים.

הגמרא מקשה סתירה בדברי רבי יהודה: וְהִתְנַחֵא בברייתא אחרת,
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אַחַד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה פטורים אם נתקלקלו
בְּרִיעֵי, ומשמע שדווקא ברעי ולא במים. מתרצת הגמרא: אִמֵּר רַב
נִחְמֵן בְּרִי יִצְחָק, כוונת רבי יהודה בברייתא זו שְׁנִינֵיהֶם, האיש

והאשה, שְׁוִין בְּרִיעֵי, שאם נתקלקלו ברעי פטורים שניהם. אבל אם
נתקלקלו במים אין הם שוים, שרק האשה נפטרת על ידי כך
ממלקות, ולא עסק בכך רבי יהודה.
הגמרא מביאה אופן נוסף שבו נפטור אדם ממלקות כיון שנקלה: אִמֵּר
שְׁמוּאֵל, בְּפִתּוּהוּ ללקות וניתק את החבלים שכפתוהו בהם וְרָץ
(ו–וברח) מִבֵּית דִּין, פְּטוּר.

מקשה הגמרא: מִיָּתִיבִי, קָלָה ו–נתבזה על ידי שנתקלקל ברעי או
במים, בֵּין אם אירע זאת בְּהַגְבַּת הרצועה להכות בפעם
הָרַאשׁוֹנָה, דהיינו לפני שלקה, שנתקלקל מחמת פחד ההכאה
העומדת לבוא עליו, וּבֵין אם אירע זאת בְּהַגְבַּת הרצועה בפעם
הַשֵּׁנִי, שכבר לקה פעם אחת, פּוֹמְרִין אוֹתוֹ ואינו לוקה עוד,
שהרי נקלה במה שנתקלקל, וכיון שנקלה נפטור מן המלקות. אמנם
אם נִפְסְקָה הָרַצוּעָה שמכה בה, אם אירע זאת בְּהַגְבַּת הרצועה
בפעם הַשֵּׁנִי, פּוֹמְרִין אוֹתוֹ, שכיון שכבר נקלה בהכאה
הראשונה, פטור הוא, ואילו אם אירע זאת בְּהַגְבַּת הרצועה
להכות בפעם הָרַאשׁוֹנָה, אֵין פּוֹמְרִין אוֹתוֹ, שהרי לא נקלה כלל
במה שהוגבהה הרצועה, ועל כן אין לפטור. וקשה, אִמֵּאִי אין
פוטרים אותו, לְהָיוּ – יהא דינו כְּרִצָּן מבית דין, שאמר שמואל
שנפטור בוה מן המלקות. מתרצת הגמרא: אין ללמוד מדברי
שמואל שגם באופן שנפסקה הרצועה יש לפטור, אף לפני שלקה,
הֵתֵם – שם, בדברי שמואל, נפטור מן המלקות משום שְׂרִץ ונתבזה
במנוסה זו, ונאמר (דברים כה א) 'וְנִקְלָה אַחִיר לְעִינֶיךָ' שכיון שנקלה
ונתבזה הרי הוא כאחיר, אולם הֵתֵם – כאן שנפסקה הרצועה, לֹא
רִץ ולא נקלה, ואין לפטור אלא אם כבר לקה פעם אחת ונקלה
בהלקאה זו.

הגמרא מביאה ברייתא נוספת אודות פטור ממלקות של מי
שנתקלקל על ידיה: תָּנּוּ רַבֵּנּוּ, אִמְדוּהוּ את החייב ללקות,
שֶׁלִּבְשִׁילָקָה קָלָה ו–יתבזה על ידי שיתקלקל מיד אחר ההכאה,
פּוֹמְרִין אוֹתוֹ ואין מלקים אותו כלל, שכיון שנאמר (דברים שם) 'פֶּן
יוֹסִיף לַהֲכוֹתוֹ עַל אֵלֶּה מִכָּה רַבָּה ונקלה אחיר לעיניך', יש לדרוש מן
הכתוב שאין להכותו באופן שיקלה מיד על ידי כך. אבל אם אמדוהו
שרק לְבִשְׂצֵאָה מִבֵּית דִּין קָלָה ו–יתקלקל, מְלָקִין אוֹתוֹ, וְלֹא עוֹד,
אֵלָּא אִפְּלִי קָלָה ו–נתקלקל בְּתַחֲלָה עוד קודם שלקה, מְלָקִין אוֹתוֹ
ואינו נפטור, שְׁנֵאמַר (שם ב') 'וְהִכְהוּ [וגו'] וְנִקְלָה', שרק אחר שהכהו
יש פטור של 'ונקלה' כאמור, וְלֹא (שְׁלָקָה) [שְׁקָלָה] כְּבֵר בְּבֵית דִּין
קודם שהכה, שבאופן זה אין לפטור.

משנה

לעיל (ג.) למדנו שלדעת רבי עקיבא חייבי כריתות שהתרו בהם
למלקות הרי הם לוקים. משנה זו תבאר מה דינם אחר שלקו, וכן
יבואר בה שכן העושה מצוה, והפורש מן העבירה.
כָּל חֵיבִי כְרִיתוֹת שֶׁלְקוֹ בֵּית דִּין עַל לֹא שִׁישׁ בּו כרת, נִפְטָרוּ יְדֵי
כְרִיתָתָם – מעונש הכרת שעליהם, שְׁנֵאמַר לגבי עונש מלקות (דברים
כה א) 'וְנִקְלָה אַחִיר לְעִינֶיךָ', ומכך שקראו הפסוק 'אחיר' למדנו,
כְּשֶׁלָּקָה חֵרִי הוּא בְּאִחִירָה, ואינו חייב כרת, דְּבָרֵי רַבִּי חֲנִנְיָה בֵּין
נְמִלְיָאֵל. ובגמרא יבואר שנחלקו עליו חכמים.
וְאִמֵּר רַבִּי חֲנִנְיָה בֵּין נְמִלְיָאֵל, למדנו שכן העושה מצוה בקל וחומר,
מַה אִם הָעוֹבֵר עֲבִירָה אַחַת נוֹטֵל נִפְשׁוֹ עָלֶיהָ, כגון שעונשה כרת,
הָעוֹשֶׂה מִצְוָה אַחַת, עַל אַחַת בְּמָה וּבְמָה שֶׁתִּנָּתֵן לוֹ נִפְשׁוֹ בעבורה
ויזכה לחיים, שהרי מידה טובה מרובה ממידת פורענות.
רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, אין צריך ללמוד בקל וחומר שהעושה מצוה זוכה
לחיים, אלא מִמִּקְוָמוֹ הוּא לָמַד – מאותה פרשה המבארת שהעושה
עבירה נוטל את נפשו, נִתֵּן ללמוד מפורש כן, שְׁנֵאמַר באיסורי
עריית (ויקרא יח טז) 'וְנִכְבְּתוּ הַנִּפְשׁוֹת הָעוֹשׂוֹת' וגו', כלומר שהנכשל
בעבירה נוטל נפשו, וְאִמֵּר הפסוק בתחילת הפרשה שם (יה ט) 'וְשִׁמְרָתֶם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי

שכונת המשנה למנות ארבע הוצאות, מִהֶן לְחִיּוֹב וּמִהֶן לְפִטוֹר –
 שעל שתיים מהן חייבים ועל שתיים מהן פטורים, איך אפשר לתרץ
 כך, וְהָא דוּמִיָּא דְּמִרְאֹת נִגְעִים קָתְנִי – שהרי יציאות השבת נשנו
 במשנה יחד עם מראות נגעים ובדומה להם, מִה הָתָם כּוֹלְהוּ לְחִיּוֹבָא
 – וכשם שבמראות נגעים כל ארבעת המראות הם לחיוב, אִף הָכָא
 כּוֹלְהוּ לְחִיּוֹבָא – אף ביציאות השבת כל ארבעת ההוצאות הן
 לחיוב, וחזרת הקושיא אם המשנה נקטה רק הוצאות, הלא יש רק
 שתי הוצאות לחיוב, ומדוע התנא שנה שתיים שהן ארבע.
 הגמרא מחלקת חילוק אחר בין משנתנו למשנה בשבת: אֵלָּא אָמַר
 רַב פִּפְא, הָתָם במסכת שבת, דְּעִיָּקָר המסכת באיסורי שִׁבְתָּהּ הוא
 עוסק, תְּנִי חִיּוּבִי וּפִטוֹרִי – שנה התנא גם הוצאות והכנסות שחייבים
 עליהן וגם הוצאות והכנסות שפטורים עליהן, אבל הָכָא במסכת
 שבועות שעיקרה אינו עוסק באיסורי שבת, חִיּוּבִי תְּנִי וּפִטוֹרִי לֹא
 תְּנִי – שנה התנא יציאות שחייבים עליהן, ולא שנה יציאות שפטורים
 עליהן.
 מקשה הגמרא: חִיּוּבִי מֵאֵי נִינְהוּ – מה הם האיסורים שחייבים עליהם
 ועליהם מדברת המשנה, הלא הם יִצְיָאוֹת – הוצאות, שהרי במשנה
 כתוב 'יציאות', וקשה, הלא יִצְיָאוֹת תִּרְתִּי הוּא דְּהוֹוִין – הוצאות
 שחייבים עליהן הן רק שתיים, ואילו במשנה מבואר שיציאות השבת
 שתיים שהן ארבע. מתרצת הגמרא: כוונת המשנה לשתיים דְּהוֹצְאָה
 וְשִׁתִּים דְּהִכְנָסָה. מקשה הגמרא: וְהָא 'יִצְיָאוֹת' קָתְנִי – שנינו, ואיך
 אפשר לומר שהכוונה גם להכנסות. מתרצת הגמרא: אָמַר רַב אֲשִׁי,
 הַתֵּנָא, הִכְנָסָה נִמְי' הוֹצְאָה קָרִי לָהּ – גם להכנסה הוא קורא
 'הוצאה', ולכן כשאמר 'יציאות' השבת שתיים שהן ארבע' כוונתו
 היתה לשתי הוצאות ושתי הכנסות. ומוכיחה הגמרא: מִמָּא – מנין
 שדרך התנא לקרוא גם להכנסה בלשון 'יציאה',

הניחו ברשות היחיד. וְשִׁתִּים שֶׁהֵן אֲרֻבַּע בְּחוּץ – שני איסורי הוצאה
 יש בהוצאה לרשות הרבים לחיוב, ושתי יציאות יש ברשות הרבים
 לפטור. שתי היציאות לחיוב הן: א. בעל הבית העומד ברשות היחיד
 ונוטל חפץ ומוציאו לרשות הרבים ומניחו שם. ב. עני העומד ברשות
 הרבים ומכניס ידו לרשות היחיד ונוטל משם חפץ ומוציאו לרשות
 הרבים. שתי היציאות לפטור הן: א. בעל הבית העומד ברשות היחיד
 ונוטל חפץ ומוציאו לרשות הרבים והעני העומד ברשות הרבים נוטל
 את החפץ מידו. ב. עני המכניס ידו לרשות היחיד ובעל הבית מניח
 בידו חפץ והעני מוציאו לרשות הרבים, שבעל הבית פטור מפני שלא
 הניח את החפץ ברשות הרבים, והעני פטור מפני שלא עקר את
 החפץ ממקומו ברשות היחיד אלא רק הניחו ברשות הרבים.
 מקשה הגמרא: מֵאֵי שְׁנָא הָכָא דְּהִתְנָא – במה שונה המשנה כאן
 ששנה בה התנא שְׁתִּים שֶׁהֵן אֲרֻבַּע וְתוֹ לֹא – ולא עוד, כלומר שלא
 פירט 'שתיים' שהן ארבע בפנים ושתיים שהן ארבע בחוץ, וּמֵאֵי שְׁנָא
 הָתָם דְּתִנִּי – ובמה שונה המשנה שם ששנה התנא שְׁתִּים שֶׁהֵן אֲרֻבַּע
 בְּפָנִים וְשִׁתִּים שֶׁהֵן אֲרֻבַּע בְּחוּץ. מתרצת הגמרא: הָתָם במסכת
 שבת, דְּעִיָּקָר המסכת באיסורי שִׁבְתָּהּ הוא עוסק, תְּנִי – שנה התנא גם
 אֲבוֹת – הוצאות מרשות היחיד לרשות הרבים שאיסורן מפורש
 בתורה וגם תּוֹלְדוֹת – הכנסות לרשות היחיד שאינן מפורשות
 בתורה, אבל הָכָא במסכת שבועות, דְּלֹא עִיָּקָר שִׁבְתָּהּ הוּא –
 שעיקרה אינו עוסק באיסורי שבת, אֲבוֹת תְּנִי – שנה התנא רק
 הוצאות שאיסורן מפורש בתורה, וְתּוֹלְדוֹת לֹא תְּנִי – והכנסות
 שאיסורן אינו מפורש בתורה, לא שנה.
 הגמרא דוחה תירוץ זה. מקשה הגמרא: לפי תירוץ זה, אֲבוֹת מֵאֵי
 נִינְהוּ, יִצְיָאוֹת – מה הם אבות, הוצאות לרשות הרבים, וקשה, הלא
 יִצְיָאוֹת תִּרְתִּי הוֹוִין – הוצאות הן רק שתיים, ואילו במשנה מבואר
 שיציאות השבת שתיים שהן ארבע. וְכִי תִּמָּא – ואם תרצה לומר

המשך ביאור למס' שבועות ליום שבת קודש עמ' ב

כתב אזהרה ועונש על הַטּוּמָאָה במזיד, וְחִיּוּב קֶרְבֵּן עוֹלָה ויורד על
 הַטּוּמָאָה בשוגג, מִה בְּשִׁחְזוּרִי וְעִנְשׁוֹ עַל הַטּוּמָאָה במזיד, לֹא הִזְהִיר
 וְעִנְשׁוֹ אֵלָּא עַל טּוּמָאָה מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁי, ולא על נגיעה בדבר טמא
 ללא אכילת קדשים או כניסה למקדש, אִף בְּשִׁחְזוּרִי קֶרְבֵּן עַל
 הַטּוּמָאָה בשוגג, לֹא חִיּוּב אֵלָּא עַל טּוּמָאָה מִקְדָּשׁ וְקִדְשִׁי.
 שואלת הגמרא: וְאִמָּא – שמא תאמר שחיוב קרבן עולה ויורד
 נאמר על כהן טמא שאכל תְּרוּמָה, שֹׁהֲרִי גם על אכילת תְּרוּמָה
 בטומאה במזיד הִזְהִיר הכתוב וְעִנְשׁוֹ, שנאמר (ויקרא כב ד) 'בְּקִדְשִׁים לֹא
 יֵאָכֵל עַד אֲשֶׁר יִטְהַר', ונאמר (שם כב ט) 'וְזָמַתּוּ בִּי יִחְלְלֻהוּ' שחיוב
 מיתה בידי שמים. משיבה הגמרא: לֹא אֲשַׁכְּחֵן – לא מצינו עוֹן
 שבמזיד יש בו חיוב מִיתָה בידי שמים דְּחִיּוּב עֲלֵיהָ קֶרְבֵּן – ובשוגג יש
 עליו חיוב חטאת, ורק על עון שבמזיד יש בו חיוב כרת מצינו שבשוגג
 יש עליו חיוב חטאת. ולפיכך אין לפרש את הפסוק של חיוב קרבן
 עולה ויורד לענין תְּרוּמָה.
 שואלת הגמרא: אִמָּא – שמא תאמר הִנֵּי מִיָּלִי – שדין זה שלא מצינו
 חיוב חטאת אלא על עון שבמזיד יש בו חיוב כרת הוא רק בְּקֶרְבֵּן
 קִבְּיָע – בקרבן שאין בו חילוק בין עשיר ועני, אֲבָל

חדש קרוב יותר ללובן של טלית צמר חדשה ורחוק מסדין כותנה
 בלוי. וכן האבות נמשלו לטלית צמר וסדין כותנה חדשים, שהם
 קרובים זה לזה במעלת הלובן, אולם התולדות רחוקים מהאבות
 בלובנן. ואף על פי כן, כל תולדה מצטרפת עם אביה, מפני שהם
 מאותו מין.
 שנינו במשנה (לעיל ב): אֵת שֵׁישׁ כֹּהֵן יִדְעָה בְּתַחֲלָה וכו' וידיעה בסוף
 והעלם בינתיים, הרי זה בעולה ויורד.
 נאמר בתורה בחיוב קרבן עולה ויורד על טומאה בשוגג (ויקרא ה ב) 'או
 נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תִּגַּע בְּכָל דָּבָר טָמֵא או בְּנִבְלַת חַיָּה טָמְאָה או בְּנִבְלַת בְּהֵמָה
 טָמְאָה או בְּנִבְלַת שֶׂרֶץ טָמֵא וְנֶעְלַם מִמֶּנּוּ והוא טָמֵא וְאִשָּׁם'. הגמרא
 דנה מניין שכונת התורה לטומאת מקדש וקדשיו: תִּנּוּ רַבָּנִי, מִנֵּן
 שְׂאִין הַתְּלוּב העוסק בקרבן עולה ויורד מִדְּבַר אֵלָּא בְּטוּמָאָה מִקְדָּשׁ
 וְקִדְשִׁי על ידי אכילת קדשים או כניסה למקדש בטומאה, ואינו
 מדבר על עצם הנגיעה בטומאה אף ללא אכילת קדשים או כניסה
 למקדש. שהרי בפסוק לא נאמר שחיוב הקרבן הוא על טומאת מקדש
 וקדשיו, ויתכן לפרש שהפסוק מדבר על עצם הנגיעה בטומאה, ועל
 נגיעה בשוגג בדבר טמא יש חיוב קרבן עולה ויורד. משיבה הברייתא:
 וְיֵדִין הוּא – אתה יכול לדון בעצמך, הוֹאִיל וְהַפְסוּק הִזְהִיר וְעִנְשׁ –

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

- 1 מו. סמרטוטין דתינו בלאי בגדי פשתן הנסים אין עושים אותם פתילה לגר אפילו הם מחורכים לפי שאינם
- 2 דולקים יפה אבל בגדי פשתן תדקים מדליקים בהם (אפילו הם חדשים) אע"פ שאינן מחורכים.
- 3 ואם חל יו"ט בערב שבת אסור להדליק בחתיכת בגד שהיא ג' אצבעות מצומצמות לא פחות ולא יותר לפי
- 4 שקודם שמתחיל להדליקה תורת כלי עליה לענין קבלת טומאה לפי שנקראת בגד ומיד שהתחיל להדליקה קודם
- 5 שהדליק רוב היוצא ממנה חוץ לגר נתבטלה מתורת כלי שפיון שנפחתה מג' אצבעות אינה מקבלת טומאה שאין
- 6 שם בגד עליה והרי נעשית שבר כלי ביו"ט והוה הנקרא נולד שנולד ביו"ט וכל נולד אסור להשתמש בו ביו"ט¹³⁸
- 7 א"כ מה שהוא מתעסק להדליק רוב היוצא ממנה חוץ לגר אחר שהתחיל להדליקה הוא עושה איסור בזה
- 8 שמשמש בנולד ביו"ט¹³⁹.
- 9 במה דברים אמורים בשמניחם בגר כך כמות שהיא שלא קפלה בדרך שגודלין פתילות אבל אם קפלה וגרל
- 10 ממנה פתילה מערב יו"ט מותר להדליק בה לפי שפבר נתבטלה מתורת בגד¹⁴⁰ לענין טומאה מערב יו"ט ואין פאן
- 11 נולד:

חלק ב סימן רסד, דיני הפתילה והשמן טע"ף טו

הלכתא רבנא

לב) נתבטלה מתורת בגד - דווקא כשרצה לעשות ממנה מתורת בגד¹⁴⁰.
פתילה וגדלה כעין פתילה, אבל קיפלה סתם - לא נתבטלה

צינונים והוספות

- 38) סי' תצה סי"ג: כל מוקצה שמותר בשבת מותר ביו"ט אבל כל נולד אסור בין בשבת בין ביו"ט ומהו נולד דבר שאינו ראוי היום למה שהיה ראוי בבין השמשות כגון כלי שנשבר בשבת או ביו"ט ואינו יכול להשתמש בשבר הכלי מה שהיה יכול להשתמש כשהכלי היה שלם אלא תשמיש אחר כגון כלי משקין שנשברו או נקבו ביו"ט או בשבת ואינו יכול להשתמש בשבריהם משקין כמקודם אלא אוכלין או דברים אחרים אסור לטלטל השברים בשבת או ביו"ט שנשברו בו מפני שתשמיש זה נולד בשבת או ביו"ט ואתמול לא היה הכלי עומד ומוכן לתשמיש זה וכן עצמות שנתפרקו מן הבשר בשבת או ביו"ט אע"פ שהן ראויין לכלב אסור לטלטלם בו ביום שנתפרקו שהרי אתמול היו מחוברין לבשר ונחשבינן כבשר עצמו שעומד לאכילת אדם והיום שנתפרקו מהבשר עומדין לכלבים והרי זה נולד וכן כל כיוצא בזה.
 - ולענין הלכה יש להחמיר בנולד ביו"ט כיון שיש אומרים שאפילו מוקצה אסור בו אבל בשבת יש להתיר אפילו נולד כי כן עיקר.
 - 39) איסור השתמשות בנולד מבואר בסי' תקא סי"א: כבר נתבאר שיש להחמיר בנולד ביו"ט לפיכך כלים שנשברו ביו"ט ואין עושין מעין מלאכת הראשונה כמ"ש בסי' תצ"ה אין מסיקין בהן מפני שהן נולד ואסורין בטלטול ואפילו לשורפן
- במקומן אסור אע"פ שאינו מטלטל לפי שהמוקצה אסור להשתמש בו וליהנות ממנו כמו שיתבאר בסימן תק"ט.
ועד"ז בסי' שח סי"ד (לגבי השתמשות במוקצה גם כשאין מזיזים אותו ממקומו): כל מוקצה אינו אסור אלא בטלטול אבל מותר ליגע בו בידיו . . . מפני שכל מוקצה אינו אסור בהנאה להשתמש בו בלא טלטול ובלבד שלא יעשה מעשה בגוף המוקצה ע"י תשמיש זה כגון להצית אש ביו"ט תחת עצי מוקצה אע"פ שאינו מזיז כלל כמו שיתבאר בסי' תק"א.
ועד"ז בסי' תקט סט"ז: וכשם שאסור לאכול את המוקצה כך אסור להשתמש בו אפילו לצורך אכילה כגון לסמוך את הקדרה באבנים או בעצים המוקצים שההנאה שהוא נהנה במה שמשמש במוקצה היא אסורה כאכילה לפי שתשמישן של עצים ואבנים זו היא אכילתם ולא חלקו חכמים בין עצים ואבנים לאוכלין ומשקין המוקצים ואסור להשתמש בכל דבר שהוא מוקצה (וראה המבואר שם בקו"א סק"ג).
40) שו"ת ארץ צבי סי' קד.
ולהעיר שכיון שייחדם וגדלם על מנת לעשות מהם פתילות - שוב אין בהם חשש מוקצה אפילו לעשירים האסורים בטלטול בגד שאין בו ג' טפחים על ג' טפחים - כמבואר להלן סי' שח סמ"א, אמנם כשהניחם בנר כך כמות שהיא - אסורה בטלטול לעשירים כל שלא ייחדה לכן.

שולחן ערוך - הלכות נטילת ידים

כ אין המסובים רשאים לטעום עד שיטעום הבוצע כגון אם הם רוצים לחתוך מן הלחם שבצע ממנו הבוצע ולטעום קודם שיטעום הוא אבל הוא לא יתן להם כלל קודם שיטעום שלא להפסיק בשהיית נתינה זו בין ברכה לאכילה שלא לצורך שהרי הם אינם רשאים לטעום מה שנותן להם עד שיטעום הוא תחילה.

ואם כל אחד אוכל מככרו ואין זקוקים לככר שביד הבוצע רשאין לטעום מככרותיהם קודם שיטעום הבוצע מככרו רק שימתינו עד שיכלה אמן מפי רוב העונים כמו שהבוצע צריך להמתין כמו שנתבאר למעלה ובשבת ויום טוב צריך להיות לפני המסובין לחם משנה חוץ ממה שלפני הבוצע ואז רשאין לטעום קודם הבוצע שאל"כ זקוקים הם לככר שלפני הבוצע לצאת בהן ידי חובת לחם משנה (וגם בחול צריך להיות לפניו ככר שלם כמו לפני הבוצע שאל"כ זקוקים הם לככר שלם שלפני הבוצע שכיון שיש על השולחן פת שלימה אסור לבצוע על הפרוסה אלא על דרך שיתבאר בס' קס"ח).

ואם בא הבוצע לחלוק כבוד למי שגדול ממנו שיטעום תחילה הרשות בידו ויש חולקין:

כא הבוצע הוא פושט ידו תחלה לקערה לאכול ואם בא לחלוק כבוד למי שגדול ממנו רשאי.

הבוצע נותן פרוסה לפני כל אחד והאחר נוטלה בידו אלא א"כ האוכל הוא אבל וכל אלו ממנהגי דרך ארץ שנהגו חכמי ישראל בסעודה ובשבת אין אבילות נוהגת.

ויזהר הבוצע שלא יזרוק חתיכת המוציא לפני המסובין שאסור לזרוק הפת אפילו על השולחן כמו שיתבאר בס' קע"א:

כב טוב ליזהר שלא לאכיל פרוסת הבציעה לנכרי או לבהמה ועוף משום כבוד הברכה ויש לאכלה קודם שיאכל פת אחרת כדי שתהא נאכלת לחיאבון משום חיוב מצוה ויש אומרים שטוב לאכלה בסוף הסעודה והרועה לצאת ידי שניהם יאכל קצת בתחילה וקצת בסוף:

כג מי שאינו אוכל אינו יכול לברך המוציא להוציא האוכלין ידי חובתן אפילו אינן יודעין לברך לעצמן כיון שהוא אינו מחויב בברכה זו וכל שאינו מחויב בדבר אינו מוציא אחרים ידי חובתן שברכת הנהנין אינה דומה לברכת המצות שאף מי שאינו מחויב בדבר מפני שכבר יצא ידי חובתו יכול לברך למי שעדיין לא יצא ואינו יודע לברך לעצמו כגון לקדש קידוש היום לנשים ועמי הארץ לפי שבמצות שהן חובה כל ישראל ערבים זה בזה וגם הוא נקרא מחויב בדבר כשחבירו לא יצא ידי חובתו עדיין משא"כ בברכות הנהנין שאף שהן חובה על הנהנה מכל מקום בידו שלא ליהנות ושלא לברך לפיכך אין אחר שאין נהנה נקרא מחויב בדבר הברכה זו שזה צריך לברך על מה שחפץ ליהנות.

ואפילו בשבת שהוא חייב לאכול פת מכל מקום כיון שחייב זה אינו אלא להנאתו שאם אינו נהנה באכילתו והתענית עונג לו פטור מלאכול א"כ אם אינו יודע לברך ג"כ לא ינהה שאסור ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה ואין כל ישראל ערבים שיהנה זה.

אבל כל אכילה ושתייה שהן חובה על האדם שלא משום הנאתו כגון מצה בליל ראשון של פסח ויין של קידוש בין של לילה

יד כל מקום שאין מצטרפין מפני שלא נקבעו יחד וכל אחד מברך לעצמו אם בירך אחד לכולם אע"פ שנתכוין להוציאם ידי חובתם והם נתכונו לצאת לא יצאו שברכת הנהנין אינה דומה לברכת המצות שכל המחויב בדבר מוציא חבירו ידי חובתו אבל בברכת הנהנין מי שנהנה הוא ראוי שיברך ואין אחד פוטר חבירו בברכתו אלא א"כ נקבעו יחד על דבר שדרך לקבוע עליו כגון פת ויין שקביעותם מצרפתן להיותם נחשבים כגוף אחד לברכה אחת לכולם.

אבל אם נקבעו יחד אלא שכל אחד צריך לברך לעצמו מפני שאין קביעותם מועלת כגון בברכת המזון בפחות מג' או ברכה אחרונה של פירות כל אחד ואחד מברך לעצמו ואם בירך אחד לכולם יצאו ידי חובתם בדיעבד כמו שיתבאר בסימן קצ"ג ורי"ג ויש אומרים שבכל מקום יצאו ידי חובתם בדיעבד והעיקר כסבירא הראשונה:

יח וכל מקום שקביעותם מועלת לצרפם לברכה אחת מצוה שאחד מברך לכולם ולא כל אחד בפני עצמו משום שנאמר ברוב עם הדרת מלך ומכל מקום רשאים הם לקבוע יחד על דעת שלא להצטרף כמו שיתבאר בס' רי"ג ולפיכך נהגו עכשיו לברך כל אחד לעצמו משום שההמון לא היו נזהרים מלהשיח בין שמיעת הברכה להטעימה לכן הנהיגו לברך כל אחד לעצמו וכיון שנהגו כן הרי זה כאילו היתה דעתם בפירוש בקביעותם יחד שקובעים על דעת שלא להצטרף ופטורין מהידור זה:

יט בני חבורה שאין ביניהם בעל הבית או שכולם בעלי בתים גדול בחכמה שבהם הוא הבוצע משום כבודו או נותן רשות למי שירצה ואם הם שוין ואחד מהם כהן מצוה להקדימו ואם כהן עם הארץ והוא תלמיד חכם הוא קודם לו ואסור לחכם להקדים את עם הארץ לפניו דרך חוק ומשפט כהונה אלא א"כ מוחל לו ונותן לו רשות לברך בלא כהונתו כמו שיתבאר בס' ר"א ואם הכהן ג"כ תלמיד חכם אלא שהישראל גדול ממנו טוב להקדימו להכהן אבל אינו חייב בדבר ואם מקדימו מאריך ימים ואם יש ביניהם בעל הבית הוא קודם אפילו לכהן תלמיד חכם כדי שיבצע בעין יפה.

(אף שקדימת הכהן היא מן התורה מכל מקום מן הסתם מוחל לו הכהן בכבודו בשביל זה ואף אם אינו מוחל לו אין לו קדימה בבציעה נגד בעל הבית שהרי ביד הבעל הבית שלא ליתן לו לאכול כלל שאין זה ממשפטי הכהונה להאכילם בחנם ואף אם הוא שכיר אינו מחויב ליתן לו כאן עכשיו אלא לאחר זמן או במקום אחר משא"כ בברכת המזון שכבר אכל ונתחייב בברכת המזון עם כולם יחד הוא קודם לכולם אם אינו מוחל להם).

ואם בא לחלוק כבוד לגדול ממנו רשאי וכן נהגו וכן חתן ביום חתונתו הוא קודם לכל לבצוע אע"פ שיש שם גדול וכהן שכיון שהסעודה היא בשבילו ובידו לדחותה אין קדימה נגדו לשום אדם.

ומדת ענוה היא שאף שהבוצע הוא הגדול נוטל רשות מכל בני החבורה ואומר בתחלה ברשות מורי ורבותי כאלו הם גדולים ממנו ולהם נאה לברך ונהגו ליטול רשות מכהן לברכת המזון וכן נכון שהרי מצוה להקדימו וא"כ אסור לברך בלא רשותו אלא א"כ גדול ממנו בחכמה ומכל מקום אין מועיל מה שאומר ברשות אם לא נתן לו הכהן רשות:

1 ובין של יום אם אינו יודע לברך יכול אחר שכבר יצא להוציא
2 ידי חובתו אף מברכת הנהנין שבהן שהן המוציא ובורא פרי
3 הגפן ואין צריך לומר ברכת אכילת מצה וברכת הקידוש עצמה
4 שהם מברכות המצות ואם מקדש על הפת מוציא גם מברכת
5 המוציא שבקידוש שהיא חובה משום קידוש ולא משום הנאתו.

6 וכל זה לגדול שאינו יודע לברך אבל לקטנים רשאי לברך כל
7 ברכת הנהנין כדי לחנכן במצות ואפילו אין חינוכם מוטל עליו
8 כגון שאינן מבני ביתו:

חלק א סימן קסז, מקום וזמן הבציעה ומי הוא הנוצץ סעיפים ידכג

לקוטי תורה

1 **תוכן הפרק:** אדם שמתעורר באהבה לה' רק בגלל
2 ההתעוררות מלמעלה נקרא בשם "עקרה"
3 [בפרק זה ימשיך לבאר את הסיבה לכך דכאשר "איש
4 מזריע תחילה" (הקב"ה מעורר את האדם מלמעלה) נולדת
5 רק "אהבה זוטא" להקב"ה, ורק כאשר ישנה אתערותא
6 דלתתא כדבעי ("אשה מזרעת תחילה") נולדת בחינת
7 "אהבה רבה" לה':]

8 וזהו הפירוש שבשהאשה מזרעת תחלה יולדת זכר,
9 משא"כ איש מזריע תחלה יולדת נקבה.

10 כי הנה נודע שהאהבה ויראה שהאדם מעורר
11 בנפשו הם רק אתערותא דלתתא לאהבה ויראה
12 הבאים מלמעלה, בבחינת אתערותא דלעילא.

13 אי אפשר לו לאדם לנטוע בלבו, בכח עצמו,
14 אהבת ה' ויראת ה' אמיתיות, אלא רק כשהאור האלקי
15 מאיר וקבוע בנפשו באמת.

16 וכמו באהבה ויראה לדבר גשמי, שלא ירגיש אדם
17 אהבה לאיזה דבר או יראה ופחד ממנו אלא אם הדבר
18 לפניו, אם בקירוב מקום גשמי לנגד עיניו הגשמיות,
19 או עכ"פ בקירוב מקום רוחני, שיש במוחו ועיניו שכלו
20 צורה ברורה של הדבר ההוא לכל פרטיו עד שזה
21 כאילו רואה את הדבר, וראי' זו (הגשמית או הרוחנית)
22 היא המולידה באדם רגש בלב - אם להתקרב אל הדבר
23 (אהבה) או להתרחק ממנו (יראה), משא"כ דבר שאינו
24 ב"עולמו", גם כשיחשוב ויתבונן בטיב הדבר לא יוליד
25 בנפשו רגש אמיתי להדבר.

26 וכך בעבודת השם, דאם אין גילוי אלקות בנפשו
27 ובמוחו עד "כאילו עיניו רואות גילוי אלקותו יתברך
28 ממש", אי אפשר לאדם לעורר בליבו אהבה ויראה
29 אמיתיות, ואין להתעוררות זו שום קיום.

30 וזהו ענין "אהבה ויראה הבאים מלמעלה", כלומר,
31 מחמת גילוי אור האלקי בנפשו.

32 אולם אין האדם זוכה להתגלות אור מלמעלה אלא
33 א"כ מתייגע תחילה בכח עצמו לעורר את האהבה

34 והיראה לה' בלבו, על ידי ההתבוננות בהעמקת הדעת
35 בגדולתו יתברך, שאזי, מדה כנגד מדה, נמשכות לו
36 "אהבה ויראה מלמעלה".

37 ולכן אם האתערותא דלתתא קדמה תחלה, שמייע
38 את עצמו להוליד אהבה ויראה מרוח בינתו בו,
39 אזי נמשך האתערותא דלעילא מבחינה ומדרגה
40 גבוהה, מפנימית האור והחיות שמאיר אור אין סוף
41 ב"ה בכנסת ישראל. ועי"ז יולדת זכר, שיערה עליו
42 רוח ממרום להיות האהבה בבחינת אהבה רבה,
43 למעלה מהשגת נפשו, שיחפון ליכלל ולאשתאבא
44 בו'.

45 בשכר זה שהאדם מתייגע להוליד אהבה ויראה
46 בלבו, זוכה שהקב"ה מאיר את נפשו בפנימיות אורו
47 יתברך, היינו אור אין סוף ב"ה ממש (ולא רק "זיו
48 השכינה" המאיר בגן עדן ועולם הבא), ועי"ז נולדת
49 אצלו אהבה רבה לה', בתשוקה גדולה להכלל
50 ולהתבטל באור אין סוף ב"ה.

51 אך לפעמים הגם שאין אתערותא דלתתא מלמטה,
52 עם כל זה נמשך אתערותא דלעילא תחלה לעורר
53 אתערותא דלתתא, וזהו הנק' איש מזריע תחלה.

54 גם כשאין בני" מעוררים את עצמם לעבודתו
55 יתברך, הנה להיות שהקב"ה הוא חפץ חסד, הוא
56 מעורר את לב נשמות ישראל לתשובה, דמפני אהבת
57 הקב"ה לכנסת ישראל, מקדים להשפיע את אורו
58 עליהם טרם שמתעוררים באהבה אליו, כמו בכל חצות
59 לילה הקב"ה שאוג ישאג בו', וכן מתפללים והחזירנו
60 בתשובה שלימה לפניך, השיבנו ה' אליך ונשובה.
61 "וזהו שאמרו רז"ל בת קול שמנהמת כיונה ואומרת
62 אוי לבנים כו' כנוצר בגמ' רפ"ק דברכות, ופ"ב
63 דחגיגה יצתה בת קול ואמרה שובו בנים שובבים, וזהו
64 מ"ש בזהר ענין הכרוזין שמלמעלה והם נמשכים מ"ג
65 מדות הרחמים לעורר בתשובה".

66 וזהו ענין "איש מזריע תחילה".

43 "ותגל העקרה בקיבוץ בני' לתוכה" - דאס היא עקרה מאין
44 [לה בנימ?]

45 והנה כשכנסת ישראל היא בבחינה זו ד"איש מזריע
46 תחלה", נקראת עקרה, ואע"ג שיולדת נקבה שהיא
47 בחינת אהבה זוטא, נקראת עקרה כאילו אינה
48 יולדת כלל, לפי שגם הולדה זו לא נמשך בה מצד
49 עצמה ע"י אתערותא דלתתא שלה, רק שנמשך ע"י
50 קדימת האתערותא דלעילא דאיש מזריע תחלה,
51 א"כ אין נק' ההולדה על שמה, ולכן נקראת עקרה.
52 כאשר ההתעוררות האהבה לה' היא רק על ידי
53 אתערותא דלעילא ("איש מזריע תחילה"), נקראת
54 מדריגה זו בעבודת ה' בשם "עקרה" (כאילו אין כאן
55 שום "הולדת" אהבה לה'). כי הגם שיש התעוררות
56 בלב האדם ("יולדת נקבה"), מכל מקום, מאחר שאין
57 אהבה זו תולדת עבודת האדם (ה"אשה", כנסת
58 ישראל), אלא היא רק תוצאה מהאתערותא דלעילא
59 הבאה בדרך מתנה מלמעלה, נקראת "עקרה", כי
60 האדם מצד עצמו אין בכוחו "להוליד" אהבה בלב
61 ואין ההולדה מתייחסת אליו.

62 ועל זה אמר ותגל העקרה בקבוץ בניה, פירוש,
63 שאף גם כשהיא בבחינת עקרה אלא שהאתערותא
64 דלעילא מקדים לבוא לעורר אתערותא דלתתא,
65 אעפ"כ יהיה קבוץ בניה, דהיינו שתהיה יולדת זכר.
66 ומעתה יובן גודל החידוש בברכה זו - "שוש
67 תשיש ותגל העקרה בקיבוץ בני' לתוכה", דפירוש
68 "בני" היינו בנים זכרים, זאת אומרת, דאע"פ שהאדם
69 הוא בבחינת "עקרה", כי אין בכוחו להוליד אהבה
70 בליבו, וכל ההתעוררות שלו היא רק תוצאה מגילוי
71 אור אלקי מלמעלה (אתערותא דלעילא, "איש מזריע
72 תחילה") - מכל מקום "יולדת זכר" (אהבה רבה לה').
73 "שזהו לפני ולפנים משורת הדין, ששורת הדין הוא
74 דאיש מזריע תחלה יולדת נקבה כדלעיל".

75 ואיך יהיה זה? - לזה אמר [בקיבוץ בני' לתוכה]
76 בשמחה, שע"י השמחה של מצוה יוכל להיות
77 בחינה זו, דאע"ג שאיש מזריע תחלה עם כל זה
78 תהי' יולדת זכר [וכפי שיבואר בפרק הבא].

קיצור פרק ב'

80 סיבת ההבדל בין שתי המדריגות הנ"ל באהבת ה'
81 - אהבה רבה (זכר) ואהבה זוטא (נקבה) - תלוי'
82 במקור והתחלת "זריעת" האהבה בלב האדם. דכאשר
83 האדם מתייגע בכח עצמו לנטוע אהבת ה' בלבו

1 ואתערותא דלעילא זו, כיון שנמשכה בלי
2 אתערותא דלתתא, אינה רק מבחינת חיצוניות
3 האור והחיות שמאיר אין סוף ב"ה,

4 אולם, האור האלקי המאיר בנפש האדם בדרך
5 מתנה מלמעלה, בלי הקדמת התעוררות האדם, אינו
6 אלא בחינת "חיצוניות האור" ולא "פנימיות האור",
7 שהוא השפע האלקי המתצמצם עד שיוכל להיות נתפס
8 בנבראים.

9 ולכן אעפ"י שהיא מעוררת ג"כ התהוות אתערותא
10 דלתתא ונעשה בחינת הולדה, מאחר שיש
11 אתערותא דלעילא ואתערותא דלתתא, אך
12 ההולדה היא רק בחינת נקבה, שהוא האהבה זוטא
13 הנ"ל, לרוות צמאונה לבד, ולא להשתפך נפשה
14 בביטול החשנה כנר בפני האבוקה.

15 כמו שלצירת ולד גשמי צ"ל איש ואשה, כך
16 בנמשל, שכדי שתהי' הולדת אהבת ה' בלב האדם צ"ל
17 הן אתערותא דלעילא (מה"איש" זה הקב"ה) והן
18 אתערותא דלתתא (התעוררות האדם, האשה).

19 אמנם, כאשר האתערותא דלעילא קודמת
20 לאתערותא דלתתא (איש מזריע תחילה) והיא
21 המעוררת את האדם - האהבה לה' הנוולדת אצל האדם
22 היא בחינת "נקבה", "אהבה זוטא". לפי שהאור
23 האלקי המאיר את הנפש באתערותא דלעילא זו -
24 שהוא הוא המוליד אהבה אמיתית לה' (כנ"ל בתחילת
25 הפרק) - הוא רק מבחינת "חיצוניות האור", ולהיותו
26 אור מצומצם ("זיו השכינה") אינו שולל ומבטל
27 מציאות הנבראים, שהרי אדרבה, כל ענינו של אור זה
28 הוא להתצמצם אל הנבראים בכדי להחיותם ולהאירם.
29 ולפיכך האהבה הנוולדת מאור זה היא האהבה ד"נפשי
30 איתיך" הנ"ל, כאדם המתאוה לחיי נפשו, מה שהאדם
31 רוצה לרוות צמאון נפשו - אבל לא להתבטל ולהכלל
32 לגמרי ב"גופא דמלכא" (משא"כ "פנימיות האור",
33 שלהיותו אור אין סוף ב"ה בעצמו שלמעלה מגדר
34 הנבראים, הרי בהגלות נגלות אור זה - הנבראים
35 מתבטלים ממציותם וישותם לגמרי).

36 [ע"פ המבואר לעיל בארוכה בפירוש הפנימי במאמר
37 חז"ל "איש מזריע תחילה יולדת נקבה אשה מזרעת
38 תחילה יולדת זכר" - דענין ה"הולדה" הוא התעוררות
39 האהבה לה' בלב האדם, ויש בזה שתי בחינות, "זכר"
40 (אהבה רבה) ו"נקבה" (אהבה זוטא), ותלויות הן אם
41 האדם זורע את ההתעוררות בליבו בכח עצמו או שזרעה
42 בתוכו מלמעלה - ישוב לתוך את השאלה בלשון הברכה

1 ("אשה מזרעת תחילה"), אזי זוכה לגילוי "פנימיות
2 האור", היינו אור אין סוף ב"ה ממש, ועי"ז נקבעת
3 בלבבו אהבה רבה לה' (בחינת "זכר"), "לאשתאבא
4 בגופא דמלכא"; משא"כ כאשר כל התעוררות האהבה
5 היא רק בגלל ההתעוררות מלמעלה, שהתעוררות זאת
6 היא מבחינת "חיצוניות האור" ("זיו השכינה"),
7 האהבה היא בבחינת "נקבה", אהבה זוטא. והיות
8 שאהבה זו אינה תולדת עבודת האדם אלא רק תוצאה
9 מההתעוררות מלמעלה, לפיכך נקראת "עקרה" (כאילו
10 אינה יולדה כלל), כי הגם שיש התעוררות אהבה לה'
11 בלב האדם, אין היא נקראת על שמו. וזהו גודל
12 החידוש ב"שש תשיש ותגל העקרה בקיבוץ בני'

13 לתוכה", דאע"פ שכנסת ישראל מצד עצמה היא
14 בבחינת "עקרה" (כי התעוררות האהבה לה' שבה אינה
15 אלא תוצאה מהאתערותא דלעילא), מכל מקום
16 תתעורר באהבה רבה לה' דבחינת זכר ("בקיבוץ בני'
17 לתוכה"). הכיצד? הנה על זה ממשיך - "בשמחה",
18 שעל ידי שמחה של מצוה זוכים לכך, שאע"פ ש"איש
19 מזריע תחילה" מכל מקום "יולדת זכר" (כפי שיבואר
20 בפרק הבא).

21 מושגים שנתבארו בהפרק: אהבה ויראה הבאות
22 מלמעלה. פנימיות האור וחיצוניות האור.

ד"ה שוש תשיש פרק שני

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער - אדמו"ר האמצעי

מאמרים קונטרסים

16 במציאותן ומהותן רק שלא יצמחו עוד אבל מהותם נשאר
17 בקיום עולם לא ירקבו ולא יכלו, וכך הוא גם בכל המשכ'
18 רוחני' שהוא בבחי' עו"ע כמו המזלות שמקבלים
19 מהאופנים וכה"ג בבחי' יש מיש כנ"ל שגם שמקבלים
20 תמיד אור שפעם מ"מ הם בבחי' יש נפרד לעצמם עד שגם
21 בהפסקת אור השפע מעליהם יתקיימו רק שאין להם
22 תוספת חיות עוד כו', וכה"ג עד רום המעלות בכל ההשתל'
23 דעו"ע בבחי' יש מיש לפי שהתהוות הזאת דיש מיש מאחר
24 שהוא ממהות למהות הרי גם המוליד [ו]המשפיע הוא בחי'
25 מהות דבר מה והמשכחו באה להיות בבחי' מהות אחר רק
26 שהוא בא מן הרוחני אל הגשם וכה"ג, א"כ יהי' גם הנולד
27 והמתהווה בחי' מהות נפרד לעצמו, וזהו הכלל גדול ואמיתי
28 בכל התהוות מהות ממהות יהי' גם המתהווה מהות בפ"ע
29 מאחר שיש בחי' מהות הרי יש בחי' מתהווה במציאות
30 לעצמו כו', והן ב' דברים נפרדים מהות ומתהווה כו' וד"ל.

בספר ענ"ה כו' שעשועי המלך בעצמותו

1 והנה יש עוד הפרש בין בחי' [ה]השתלשלות דיש מיש
2 שנק' עו"ע ובין בחי' [ה]השתלשלות דמאין ליש
3 שזהו כמו קריאת שמות הנ"ל. דהנה בבחי' השתל' דיש
4 מיש בהכרח שישאר העלול בבחי' יש נפרד לעצמו באופן
5 שיש לו מציאות וקיום מהות בפ"ע כאלו אין לו מקור
6 השופע עליו כלל אע"פ שבאמת מקבל כל רגע ממקורו
7 שהוא העילה, וכמו דוגמת התפוח והעשב שגדלי' מכח
8 הצומח הרוחני כנ"ל שזהו מיש ליש, מיש רוחני ליש גשמי
9 כנ"ל באריכות, הנה אנו רואים דאע"פ שבכל רגע מתגדל
10 וצומח התפוח והעשב מן כח הצומח הרוחני ואם יופסק
11 כח הצמיחה זו לא יצמיחו עוד וא"כ כל רגע שופע הכח
12 הצומח מיש ליש כו', אעפ"כ [הרי] התפוח והעשב נראי'
13 לעין במהות ומציאות יש נפרד ממקורם ודבר בפ"ע כאלו
14 אין להם מקור המגדלן כלל וכלל, וראי' לזה שהרי אם
15 יכרתו התפוח והעשב מכח הצומח שבארץ יש להם קיום

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל - אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותיך

6 נק' כלה וכמארו"ל ביום חתונתו זה מ"ת ולכן המשמח את
7 החתן זוכה לתורה שניתנה בה' קולות כי חתן חות דרגא
8 דהיינו ירידת והמשכת אור א"ס ב"ה להתלבש בתורה,
9 וכנס"י היא מקור נשמות ישראל וכן כל ניצוץ וניצוץ
10 מישראל בפרט הוא בבחי' כלה, דהנה כלה יש בו ב'

1 (מא) וע"פ האמור למעלה בענין פי' אחד ופי' ועד שהוא
2 אחד בחלופי אתוון והן הן בחי' יחוד' ובחי'
3 יחוד', יובן ענין ב' בחי' מס"נ שיש בק"ש הא' למסור
4 נפשו באחד, והב' ואהבת בכל נפשך אפי' נוטל את נפשך,
5 ויש להקדים מתחלה מה שידוע שהקב"ה נק' חתן וכנ"י

46 כלתה נפשי שהכלות הנפש הוא בבחי' יש עדיין יש מי
47 שאוהב כו' משא"כ יח"ע הוא בחי' ביטול ממש במס"נ
48 לשון כליון לגמרי כנ"ל, וב' בחי' אלו נק' בזה"ק שכינתא
49 עילאה ושכינתא תתאה והוא ג"כ בחי' יח"ע ויח"ת,
50 דהיינו המקור והשרש שיהי' בכל א' מישראל בחי' מס"נ
51 הנ"ל נק' שכינה ששוכן בתחתונים שמשם מקבלים נשמות
52 ישראל והמקור והשרש לבחי' מס"נ וכליון הנ"ל באחד
53 שהוא מבחי' יח"ע נק' שכינתא עילאה והמקור והשרש
54 לבחי' ואהבת בכל נפשך בכלות הנפש ותשוקה שהוא
55 מבחי' יח"ת נק' שכינתא תתאה, והן הן ב' בחי' כלה
56 שנאמרו בשיר השירים שכל שיר השירים מדבר על ב'
57 בחי' כלה הנ"ל כידוע כי ב"פ נאמר ונשנה בשה"ש
58 החיוב שבין חתן וכלה ורומז על ב' בחי' כלה הנ"ל,
59 (ובזה נ"ל שאפשר לתרץ ג"כ הקושי' ששמעתי ששאל
60 אחד מנכדי הרב המגיד הקדוש רבו של רבינו ז"ל, מרבינו
61 ז"ל בהיותו בבארדיטשוב, איך יתכן בחי' ואהבת לאחר
62 בחי' מס"נ באחד שהרי מס"נ למעלה במדריגה מהאהבה,
63 ולפמ"ש א"ש שזהו מחמת בחי' בשכמל"ו שנאמר בינתיים
64 כנ"ל, אמנם מ"מ קשה שהרי מרע"ה בתורה לא אמר כלל
65 בשכמל"ו ואנשי יריחו לא אמרו בשכמל"ו א"כ איך יתכן
66 להם הירידה ממס"נ לאהבה, ודוחק לומר דמדאורייתא
67 (היינו אם לא יאמר בשכמל"ו) סגי במס"נ בכל נפשך,
68 שנמשך מהתבוננו' באחד כסדר מתחלה אהבה כמ"ש
69 ואהבת בכל לבבך, ואח"כ מעלין בקדש להיות לו מס"נ,
70 וכשאמרו לומר בשכמל"ו שהוא בחי' יח"ת, אז הצריכו
71 למס"נ באחד שלא יהי' ההפסק בין מס"נ דיח"ע ליח"ע,
72 משא"כ אם לא אמר בשכמל"ו ליכא הפסק בין אחד לבכל
73 נפשך, מיהו זה דוחק דמסתמא אנשי יריחו הי' להם ג"כ
74 מס"נ באחד ממש, ואפשר שאע"פ שלא אמרו בדבור ממש
75 בשכמל"ו, מ"מ התבוננו ביח"ת ונמשך מזה ואהבת כו',
76 ועוד יש ליישב בדרך אחר לפמ"ש בלק"א פ"ח ופכ"ה
77 בביאור תיבת מאד שבפסוק כי קרוב אליך הדבר מאד
78 שבכל עת ובכל שעה בידו של אדם וברשותו לעורר
79 אהבתו לה' אחד המסותר בודאי בלבבו בלי שום ספק
80 ונכלל בה גם דחילו שלא ליפרד בשום אופן מיחודו
81 ואחדותו ית' אפי' במס"נ ממש וע"ש רפ"ח דאפי' מי
82 שדעתו קצרה בדיעת ה' ואין לו לב להבין בגדולת א"ס
83 ב"ה להוליד ממנה דחילו ורחימו שכליים אפי' במוחו
84 ותבונתו לבד אעפ"כ קרוב אליו הדבר מאד לעורר האהבה
85 מסותרת להוציאן מהסתור הלב אל הגילוי במוחו ותעלומות
86 לבו (ע' ס"פ ל"ט) משום שבחי' א"ס ב"ה מלוּבש בבחי'
87 חכמה שבנפש האדם יהי' מי שיהי' כו' יעו"ש וע' ג"כ
88 פל"ט הנ"ל שמהות ומדרגת עבודת ה' בדחילו ורחימו
89 בהתגלות לבו (וה"ה בתעלומות לבו רק שהם דו"ר
90 שכליים עיין פט"ז) הנמשכות מן הבינה ודעת בגדולת א"ס

1 פירושם הא' מלשון כליון שמכלה ומבלה הכל מלשון
2 כלה כי מלת כלה הוא שם דבר המורה על הפעולה כמו
3 רכה זכה דקה ונק' כלה ע"ש שמכלה כו', והב' מלשון
4 כלתה נפשי כו' תשוקת הנפש לידבק וליכלל באורו ית',
5 וב' בחי' כלה אלו הן ב' בחי' מס"נ הנ"ל שבק"ש, דהנה
6 הבחי' הא' למס"נ באחד הוא מחמת שמע ישראל כו' כי
7 שמע מלשון הבנה שהיא התבוננות בגדולת א"ס ב"ה איך
8 שהוא אחד כמו קודם שנבה"ע בלי שום שינוי כמ"ש אני
9 הוי' לא שניתי כו' אתה הוא עד שלא נברא כו' אני ראשון
10 ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים פי' אלקים המעלים
11 ומסתיר כו' כי לפניו ית' אין שום העלם מעלים ומסתיר
12 כלל כי כולא קמי' כלא חשיב כו' ואת השמים ואת הארץ
13 אני מלא כמו קודם שנברא העולם בלי שום שינוי וכל
14 הגילויים הוא רק זיו והארה בלבד וכל העולמות בטילים
15 ממש כזיו השמש במקורו, ואי לזאת יומשך מזה ולא
16 תחללו את שם קדשי כו' שלא לעשות מקום חלל להיות
17 דבר נפרד ממנו ית' וממילא בטלים כל התאוות וישות
18 ולגרמיה, וזהו כלה לשון כליון שמכלה לגרמיה כו' ויש
19 מס"נ זה בכח כל א' מישראל משום שנשמתו היא חלק
20 אלוה ממעל ע"כ יש בכחו שכאשר יתבונן באחד כנ"ל
21 יתבטלו כל רצונותיו שהי' לו ולא ישאר שום רצון זולתי
22 התשוקה אליו ית' מאחר שאין עוד מלבדו ממש אחר
23 שנברא כמו קודם כו' וכל העולמות הם כאין ואפס ממש
24 כנ"ל, וזהו פי' וענין מס"נ באחד היינו ע"י התבוננות בהוי'
25 אחד יתבטלו כל רצונותיו ולא ישאר אצלו שום רצון זולתו
26 ית' וזהו מס"נ ממש באחד וזהו בחי' כלה הא' לשון כליון
27 שמכלה כל בחי' היש ולגרמיה כו' כנ"ל (וע"ל סוף אות
28 כ"ב) והבחי' הב' היא מלשון כלתה שהיא בחי' ביטול היש
29 דהיינו שהוא יש ודבר אלא שמבטל א"ע שרוצה ליכלל
30 וליבטל והוא בחי' ואהבת בכל נפשך שהאה' היא בחי' יש
31 שהרי יש מי שאוהב והוא למטה במדריגה מבחי' המס"נ
32 באחד, ולכן מפסיקים בין ב' בחי' מס"נ הנ"ל בבשכמל"ו,
33 כי אחר שאמר אחד שהוא בחי' יח"ע איך שאין עוד שום
34 דבר ממש כו' לא שייך כלל בחי' ואהבת בבחי' יש מי
35 שאוהב אלא ע"י בחי' בשכמל"ו שנאמר בינתיים שהוא
36 בחי' יח"ת, שמבחי' מלכותו נתהוו כל הנבראים מאין ליש
37 לפי שאין מלך בלא עם זהו מקור קיום וחיות כל הנבראים
38 וכתוב מבלעדי אין אלקים מבלעדי דווקא דהיינו חוץ ממנו
39 ית' ח"ו אבל הוי' בעצמו הוא אלקי' אני הוי' אלקיכם אני
40 בעצמי כו' שמצמצם ומסתיר אור א"ס ב"ה הבלתי בע"ג
41 להיות גילוי בחי' נבראים בבחי' יש וכהדין קמצא דלבושא
42 מיני' וביה ומבחי' זו של בשכמל"ו נמשך להיות ואהבת
43 בבחי' יש מי שאוהב כו' להמשיך תמיד בחי' גילוי אלקות
44 להיות הוי' הוא האלקי' וזהו ואהבת את הוי' אלקיך שיהי'
45 גילוי בחי' הוי' למטה זה אלי כו' וזהו בחי' כלה שני' לשון

1 ב"ה מקומה ביי"ס דבריאה ועבודה בדו"ר הטבעיים
2 שבמוחו ביי"ס דיצירה, מזה משמע לכאורה דו"ר שכליים
3 הם גבוהים מן דו"ר טבעיים שהיא בחי' האהבה מסותרת
4 אע"פ שהיא בבחי' מס"נ וע' פמ"ד שמ"מ שרש האהבה
5 מסותרת גבוה יותר ונק' אהבה רבה כו' ומ"מ לפי דרך זה
6 יש ליישב ג"כ דמדאורי' סגי במס"נ באחד בהתעוררות
7 האהבה מסותרת במוחו ומחשבתו לבד, ואז בחי' ואהבת
8 שאח"כ שהיא בחי' דו"ר שכליי' אינה חשובה ירידה כלל

9 ודו"ק, אמנם המס"נ באחד מצד ההתבוננות בגדולת א"ס
10 ב"ה ודאי גבה מדריגתו מדו"ר שכליים שהרי המס"נ מצד
11 עצמו גבוה מהאהבה אלא שמעלת הדו"ר שכליי' לפי
12 שנמשכים מן ההתבוננות בגדולת ה' א"כ כשהמס"נ ג"כ
13 נמשך מזה ודאי גבוה יותר, אלא שע"ז יתיישב לפמש"ל
14 שההעתקה ממס"נ לאהבה הוא מחמת הפסק דבשכמ"ל,
15 וכ"ז במס"נ בכח אבל מס"נ בפ"מ ודאי גבוה יותר מדו"ר
16 שכליי' וכמ"ש בפע"ח שמעלים מ"ן לבינה עיי"ש):

שרש מצות התפלה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

1 וזהו פסל לך מגשמיית כדי שיתלבש התורה לברר עה"ד
2 טו"ר וכמ"ש באגה"ק סי' ק"ו ע"פ ר"מ פ' נשא
3 באריכות יעו"ש שעיקר עסק התורה והמצות הוא לברר
4 הניצוצות כנודע מהאריז"ל לכן עיקר הלימוד הוא בעיון
5 ופלפול הלכה באיסור והיתר טומאה וטהרה לברר המותר
6 והטהור מהאסור והטמא ע"י עיון ופלפול הלכה מחכמה
7 בינה ודעת, כי בחכ' דוקא אתברירו, ובלוחות שניות שנא'
8 בה פרטי' הוא מבחי' ח"ס כמ"ש בלק"ת בד"ה בשעה
9 שהקדימו שהפרטי' איך יהיו התפילין והסוכה זהו מח"ס
10 וכן הדברי מוסר שבאגדה. ולכן אלמלא לא חטאו לא הי'
11 צריכי' לכ"ז, כמו שלא נצטוו אברהם על הפריעה שאצלו
12 אין זה מסתיר כו' כמ"ש מזה בדרוש חרבות צורים,
13 ואעפ"כ עיי"ז יהי' עלי' יתירה כמ"ש והי' ביום ההוא יצאו
14 מים חיים מירושלי', שם ב"ן חצים אל הים הקדמוני בחי'

15 בינה או חכ', ע"י בירור כח"ב דתהו, וכמו כח הראי'
16 מתלבש דוקא בשחור שבעין, ועד"ז אמרו במחשכי'
17 הושיבני זו תלמוד בבלי, האשה הכושית, ועיי"ז יהי' גילוי
18 מבחי' ישת חשך סתרו כו', ושואל נק' כושי, הלא כבני
19 כושיים, וכן רני ושמחי בת עלי' יתירה מבחי' אמי, וכת'
20 ישכיל עבדי כו' דוקא בירור ש' ב"ן אשת חיל עטרת
21 בעלה, דוד אמר אני אברך, כ"א בזאת יתהלל כו'. וע"ז
22 עושי' שמחת תורה בשמע"צ שהוא מל' בחי' דוד שמחה
23 על לוחות אחרונות שמ"מ הם תעלומות חכמה בכפלי'
24 לתושי' כענין עוז ותושי', ועד"ז לאחר החטא הרי במקום
25 שבע"ת עומדי' כו', וכמו עה"ד אחר הבירור טוב מאד זה
26 יצה"ר שנהפך לטוב כו', ולכן בלוחות שניות דוקא נא'
27 למען ייטב לך שזהו כענין טוב מאד לאחר הבירור
28 כשנהפך לטוב כו'.

ד"ה ויאמר ג' פטל זך

ש"פ תשא, תרל"ב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער – אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס העבודה

1 (ז) והנה יש עוד ציור בזה (שהוא ג"כ תולדות העבודה
2 בבחי' כללות) והוא שנראה בו דקות וענינים
3 נעלים. ובאמת אינו מזוכך בשום פרט והיינו שרוצה ותובע
4 מעצמו כל דבר טוב ונעלה וכמו שרוצה להיות דוקא
5 במדריגות גבוהות בעבודה, ולדקדק בכמה זהירות
6 וחומרות ולהדר בכמה הידורי מצוה (ובפרט זה יעשה כן
7 באמת ויהדר בכמה ענינים, כי ההידור בוע"ט בנקל באין
8 ערוך מהזהירות בסו"מ) ולהיפך לא יוכל לעמוד על נפשו
9 כלל באיזה ענין לפועל, ובפרט בעיקרי המדות טבעיים

10 שלו, וזהו מפני שהנה"ב אינו מעלים ומסתיר אצלו כ"כ
11 על הנה"א ועומד הנה"א בקצת התגלות (אם שזהו אצלו
12 כך מתולדתו או שהביא את הנה"א לידי התגלות ע"י כמה
13 פעמים בעבודה בהתגלות נפשו בהתפעלות ורעש, דעם
14 היות שהיא התפעלות חיצונית (והסימן ע"ז שבאה
15 בצעקות וגם בתנועות חיצוניות כו') מ"מ ה"ז פועל קצת
16 התגלות הנה"א (ר"ל במ"ש קצת התגלות שהיא התגלות
17 הארה חיצונית לבד מהנה"א לא התגלות הכחות פנימיים
18 שלו שהן שכל ומדות) וגם ביטל כללי בהנה"ב שאינו

8 בעצמו, וה"ז בדוגמא מ"ש בסש"ב פי"ג במדרי' הבינונים
9 שהנה"ב הוא כישן שיכול לחזור וליעור משנתו כן הוא
10 בענין הנ"ל בכללות החומריות דנה"ב) ולהיות דנה"א
11 הוא בהתגלות קצת) לכן מצד הנה"א הוא רוצה הכל
12 ותובע מעצמו כל דבר טוב ונעלה, ומצד הנה"ב אינו שייך
13 עדיין לשום דבר, וכשבא לאיזה דבר מהמדות רעות דנה"ב
14 אינו יכול לעמוד על נפשו כו'.

1 מעלים ומכסה כ"כ (שזהו ע"י התגלות ההארה חיצונית
2 דנה"א וגם ע"י הביטל חיצוני בחומריות הגוף ונה"ב
3 בהצקות ותנועות חיצוניות שמבטל עצמו וכל מה
4 שסביביו, שכ"ז פועל על הביטל כללי דנה"ב שזהו ג"כ
5 רק ביטל חיצוני. ואין זה כמו ביטל החומריות בכלל
6 הנעשה ע"י המרירות שהו"ע שבירת החומריות שהחומר
7 מתבטל בזה, אבל בענין הנ"ל אין זה שנשבר ומתבטל

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ו

1 השגת הנשמה למעלה – נפלאה מאד. למעלה מהשגת צבא השמים, כוכבים וגלגלים שיש
2 להם חומר וצורה, והשגתם גדולה מדעת בני-אדם ולמטה מהשגת המלאכים שיסודות גופם הם
3 אש ורוח

24 (מן הפוכבים והגלגלים) לפי גדלן ולפי מעלתן משבחים
25 ומפארים ליוצרים כמו המלאכים כו', ודעת הפוכבים
26 והגלגלים (כלומר גדל ורחב דעתם והשגתם היא) מעוטה
27 מדעת המלאכים וגדולה מדעת בני אדם, הרי שהפוכבים
28 והגלגלים, אם כי מעמדם ומצבם הוא בעולם העשיה, והם
29 נבראים בעלי חמר וגוף, ומפל מקום הגה השגתם גדולה
30 ורחבה ביותר מדעת בני אדם, ובפרט במה שלמעלה מגלגל
31 התשיעי שהוא עוד נעלה יותר, וכפי שמספם מכל החוקרים
32 אשר למעלה מגלגל התשיעי אין שום מקום כלל ולא
33 ריקות, והרי זה רק מה שאנו יודעים שיש בלי מקום, אבל
34 מהו בלי מקום אין אנו יודעים, והינו דהאדם דעתו קצרה
35 מלהשיג זאת בהשגה גמורה, כי אם מבין זאת בהקנה
36 עיונית, בציורי חיוב שלילי, וכמו שנתבאר במקום אחר,
37 ומכל שכן השגת המלאכים שהיא עוד למעלה יותר
38 מהשגתם של הפוכבים וגלגלים, וכתב "עשה מלאכיו
39 ורוחת משרתיו אש להט", דהגם שהמלאכים הם גם כן
40 בעלי גוף, אבל גופם הוא משתי יסודות דאש ורוח, שהם
41 יסודות דקים ביותר, והשגתם מרבה עוד יותר מצבא
42 השמים, ועבודתם הוא שמשבחים ומפארים ליוצרים
43 בהתלהבות עצומה.

4 והנה דעת לנבון נקל הוא להבין אשר השגת הנשמה
5 והבנתה כמו שהיא למעלה בעולמות עליונים
6 הרוחניים היא השגה נפלאה במאד, והדברים קל וחומר:
7 ומה צבא השמים הפוכבים והגלגלים אשר הם נבראים
8 בעלי חמר וגוף כמו נבראי הארץ, ורק ההפרש שבין צבא
9 השמים לצבא הארץ הוא רק בזה דצבא השמים קיימים
10 באיש וצבא הארץ הם רק קיימים במין, אמנם זה מה שצבא
11 השמים קיימים באיש, הוא רק לפי שכן גזרה רצונו יתברך,
12 דצבא הארץ יהיו קיימים במין לבד, וצבא השמים יהיו
13 קיימים באיש, כמו שמבאר במקום אחר בארצה בענין זה,
14 אבל בגוף ועצם מהותם ועצמותם של צבא השמים הרי הם
15 משתווים לצבא הארץ שגם הם בעלי חמר וגוף, ומכל מקום
16 הנה להיותם במעלה עליונה יותר, וכמו שכתוב "אף ידי
17 יסדה ארץ וימיני טפחה שמים", ואמרו רבותינו ז"ל "נטה
18 הקדוש ברוך הוא ימינו וברא שמים, נטה שמאלו וברא
19 ארץ", אם כן צבא השמים הם במעלה עליונה יותר בעצם
20 גוף חמרם, לזאת הנה גם השגתם גדולה יותר, וכמו שכתב
21 הרמב"ם בהלכות יסודי התורה פרק ג הלכה ט, "כל
22 הפוכבים והגלגלים כלן בעלי נפש ודעה והשכל הם, והם
23 חיים ועומדים ומפירין את מי שאמר והיה העולם, כל אחד

שבת פרשת פנחס, תרפ"ו

פנשטערבורג, בסעודת הודאה

לקוטי דיבורים

5 שקביעותו של ל"ג בעומר היתה כמו השנה, נסעתי עם
6 הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק לשדה. הוד כ"ק אדמו"ר
7 הרה"ק סיים את תפלתו אז בשעה עשר בערך ואמר
8 מאמר, ואחרי השעה אחת עשרה וחצי נסענו לשדה ואף

1 י. הוד כ"ק רבנו הזקן, הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק
2 האמצעי, הוד כ"ק אדמו"ר הרה"ק "צמח צדק", הוד
3 כ"ק אדמו"ר הרה"ק מוהר"ש והוד כ"ק אדמו"ר
4 הרה"ק היו נוסעים בל"ג בעומר לשדה. בשנת תרנ"ד

1 אחד לא ידע מכך. נסענו אז אל ר' זלמן שצערבינער⁸
 2 ושם היו גילויים. באותה שנה אמר הוד כ"ק אאמו"ר
 3 הרה"ק המאמר בחד קטירא אתקטרנא וכעבור 24 שנה
 4 בשנת תרע"ח אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק עוד הפעם
 5 מאמר זה בפתיחה "להבין ענין הילולא דרשב"י".
 6 יא. תוכן המאמר ד"ה בחד קטירא אתקטרנא: ידוע⁹
 7 שבים ההסתלקות ישנה ההמשכה הכללית וההעלאה
 8 הכללית של העבודה במשך ימי חייו בעלמא דין. ענין
 9 העבודה בכלל הוא המשכת המוחין במדות והעלאת
 10 המדות והתכללותן במוחין. לכן היתה הסתלקותו של
 11 הרשב"י ביום של ספירת הוד שבהוד. שכן, עיקר המדות
 12 הם חמשה. בזהר¹⁰ כתוב חמשה אינון, ששה ושבעה
 13 אינון, המדות לעצמו הן חמש, אך הכוונה היא הרי
 14 להמשיך וזוהי המדה הששית. ברם, צריך הרי גם להיות
 15 מקבל, מקום היכן להמשיך, וזוהי הספירה השביעית.
 16 ענין ספירת העומר היא המשכת המוחין במדות, לברר
 17 את המדות של תהו. במדות של תהו הרי כל ספירה היא
 18 בפני עצמה, שאין נותנות מקום זו לזו. מדת הגדולה היא
 19 בבחינת אין גבול, להשפיע בין לראוי בין לשאינו ראוי כל
 20 כך, כפי שאנו מוצאים באברהם אבינו ע"ה שהצטער על
 21 העדר ההשפעה. המדה השניה היא גבורה, צמצום בלי
 22 גבול, שגם שמים לא זכו בעיניו, במלאכיו ישים תהלה, אך
 23 באמת צריכה להיות התכללות, וזה הברור של תיקון,
 24 שכל ספירה נותנת מקום לספירה האחרת, וכל ספירה
 25 כלולה מעשר, שגם כשהן לעצמן הן בהתכללות.
 26 הסתלקות הרשב"י היתה בספירת הוד שבהוד.
 27 כתוב¹¹ "ידוע ה' ימי תמימים ונחלתם לעולם תהיה",
 28 אומר על כך האבן עזרא, שזה על דרך "את מספר ימין
 29 אמלא"¹². במדרש¹³ כתוב "כשם שהם תמימים כך
 30 שנותיהם תמימים". ונחלתם לעולם תהיה - על ידי
 31 העבודה שלהם, ישנה התכללות המדות, והם ממשיכים
 32 גילויים בעולם לעשות את העולם לכלי. הגילוי יהיה
 33 לעתיד לבוא כמו שכתוב¹⁴ "ונגלה כבוד הוי' וראו כל
 34 בשר", שהבשר הגשמי יראה, ויראו את המעלה של
 35 העולם הזה הגשמי, ורק השי"ת יכול לעשות עולם כזה.
 36 יב - (הרש"ל ג. שי' שר ניגון, ואמר כ"ק אדמו"ר:) -
 37 בליובאוויטש היו אלה שהיו מביאים כל פעם ניגונים.
 38 בתחילה היה זה ר' איסר ינובסקי, לאחר מכן ר' מענדל
 39 ינובסקי, ר' אהרן ור' משה חריטונוב חיברו ניגונים
 40 בעצמם.

41 פעם אמר הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק: ניגון בדרך כלל
 42 הוא המשכת המוחין במדות והעלאת המדות במוחין.
 43 יש גובה בגשמיות ויש גובה ברוחניות. גובה בגשמיות
 44 הוא, כשנעמדים גבוה בארשין¹⁵ נמצאים למעלה יותר.
 45 גם בניגון יש גובה גשמי וגובה רוחני, זהו בכלל ההפרש
 46 בין ניגוני העולם לבין ניגוני חב"ד. הגובה בניגוני העולם
 47 הוא קול גבוה, כפי הכללים שבנגינה, שמינית, רבע -
 48 אינני בקי בזה - אך זהו גובה בגשמיות, ואילו הכוונה של
 49 גובה בניגון חסידי הוא - עמוק יותר, רחב יותר, ולא קול
 50 גבוה יותר, שמשמיעים את הקול בחזק ובגובה יותר.
 51 יג. ישנה שאלה כללית שכל אחד שואל את עצמו:
 52 מה ההבדל בין פעם להיום?
 53 בכלל הרי על כל אחד לדעת מעלות עצמו וחסרונות
 54 עצמו. כשם שצריכים לדעת חסרונות עצמו כן צריך
 55 לדעת גם מעלות עצמו. פעם, כשאדם היה חושב על
 56 עצמו היו נעשים ליהודי חסיד ואילו היום אין זה פועל
 57 כלל. פעם היתה בכל יהודי הנחה בפשיטות תכלית ירידת
 58 הנשמה בגוף, גם יהודי פשוט היה קם בבוקר ואמר
 59 ברכות השחר והולך לבית הכנסת להתפלל והיה מצווה
 60 לאשתו, שבאם משהו יבוא אליו, שתדע שהוא בבית
 61 המדרש. לגמור להתפלל הוא אפילו מלה כאובה, אך
 62 היהודי הפשוט היה אומר זאת בתמימות, אצלו היה בכך
 63 משום פריעת חוב.
 64 פעם היה יהודי העיירה הקטנה משלם גמילות חסד
 65 בשמחה (שלישיה או חמישיה) בנועם ובעריבות כזו של
 66 פריעת חוב היה מתפלל. מפאת תמימותו לא היו יכולים
 67 לחשוד בו במחשבה זרה של "אפדאווענען" (לגמור
 68 להתפלל)... כך היתה גם ההנהגה של היהודיה הפשוטה.
 69 נראה היה ה"ראשית עריסותיכם תרימו תרומה לה"¹⁶
 70 גם אצל היהודיה שלא ידעה "עברי", שהיתה נותנת את
 71 ראשית עריסותיכם לה', עבודתה, וההכנה לשבת,
 72 הפרשת חלה וכדומה.
 73 יד. אספר לכם סיפור בקיצור, אף שזה סיפור ידוע¹⁷:
 74 פעם ישב הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש בסוכה
 75 ולמד. כידוע היו בסוכה כל ספרי הלימוד. בגן שיחקו אז
 76 הילדים, הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק, הדוד והדודה, הם היו
 77 אז ילדים קטנים ודיברו ביניהם על ההבדל בין יהודי
 78 לגוי, הם לא הכירו גויים פרט לשומר החצר וגם הוא
 79 דיבר אידיש.
 80 קרא הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש את הילדים

(13) ב"ר נח, א.

(14) ישעיה מ, ה.

(15) שם מדת האורך ברוסיה.

(16) ראה במדבר טו, כ.

(17) ראה שיחת פסח תש"ג אות לט.

(8) ראה שיחת חה"פ תרצ"ד אות וא"ו.

(9) ראה גם קונטרס לג בעומר תש"ח.

(10) ח"ג דרצ"ד ע"א.

(11) תהלים לז, יח.

(12) שמות כג, כו.

1 אליו ואמר להם: בואו ואראה לכם את ההבדל בין יהודי
2 לגוי, וציווה לקרוא אליו את ר' בנציון המשרת שהיה
3 איש פשוט ושאל אותו: בן ציון, האם אכלת? כן - ענה.
4 האם אתה שבע? - ברוך השם, ענה.
5 שאל אותו שוב הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש:
6 לשם מה אכלת?
7 הרי יהודי אני - ענה בן ציון - ואכלתי כדי שיהיה
8 לי כוח להתפלל, לומר פרק תהלים, לפרנס את בני ביתי.
9 לאחר מכן ציווה הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש
10 לקרוא אליו את איוואן משרת החצר, ושאל אותו:
11 האם אכלת? - כן, ענה.
12 האם אתה שבע? - כן, ענה.
13 לשם מה אכלת? - כדי שאוכל לחיות, ענה. לשם מה
14 אתה חי? - כדי שאוכל לאכול, ענה איוואן.
15 הרי זה סיפור פשוט אבל רואים את העמקות
16 שבסיפור, שיהודי חי כדי שיוכל להתפלל, לומר פרק
17 תהלים וכדומה, זה היה בימים שעברו ההנחה הפשוטה.
18 טו. כתוב¹⁸ אמנם: "ששת ימים תעבוד", אך ידעו
19 שהשי"ת הוא הזן והמפרנס ו"וברכך ה' אלקיך בכל אשר
20 תעשה"¹⁹. פעם ידעו שצריכים להיות יהודי, היום יודעים
21 שצריכים להיות בן אדם. ובבני אדם ישנם גם בני אדם
22 (בובות) של עץ, כפי שחייט מתקין מלבוש הרי הוא מודד
23 אותו על בובה של עץ. לכאורה הרי זה אדם, הרי רואים
24 שהוא מתאים לו לבוש, אבל בכל זאת זה אדם (בובה)
25 של עץ.
26 פעם ידעו שצריכים להיות יהודי, צריכים להיות ירא
27 שמים, חסיד. היום צריכים לדעת ללמוד, צריכים לדעת
28 חסידות. הוא והדבר הם שני ענינים. הוא צריך לדעת
29 ללמוד. הוא - דבר נפרד. פעם היה ה"להיות", היום
30 צריכים לדעת. "להיות" ו"לדעת" הם שני דברים שונים.
31 הסיבה לכך היא: פעם חשב אדם על עצמו והיום
32 חושבים על הזולת. וזה בא בסיבת האויר. אויר הוא אור
33 י', שהיו"ד תאיר, שהנשמה של יהודי תהיה בגילוי, לומר
34 אמן יהא שמיה רבה בכל כוחו, כפי הפירוש בכל כוח
35 כוונתו. אויר מכלה גם את הברזל, בלי שום סיבה
36 מתקלקל הברזל ומתכלה. צריך להיות אויר י', שהיו"ד
37 תאיר, שיוסרו הנחות העולם.
38 טז. חסיד אחד בא אל הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק

39 מוהר"ש ל"יחידות" והתאונן שהוא בעל תחבולות, כל
40 ענין הוא "לוקח" בערמוניות. אמר לו הוד כ"ק אאזמו"ר
41 הרה"ק מוהר"ש לצום שש מאות תעניות, והחסיד נשאר
42 תמה מאד.
43 אומר לו הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש: מה אתה
44 חושב, שצום נקרא שלא לאכול מנץ החמה עד השקיעה,
45 זה נקרא לרזות. תענית היא עבודה. חשוב כל יום חמשה
46 עשר רגעים אודות עצמך, בלום פין מלדבר, אין הכוונה
47 למחשבת דא"ח, אלא פשוט לחשוב אודות עצמך.
48 עברו שנתיים ואותו חסיד נשתנה באופן אחר לגמרי.
49 כשהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק סיפר לי סיפור זה,
50 אמר: לא רק שנשתנה בכוחות הנפש אלא שינוי ממהות
51 למהות, לו ראית אותו היית מתפעל מהשינוי ממהות
52 למהות שחל בו.
53 (ואמר כ"ק אדמו"ר):
54 בגמרא יש ביטוי "זאת אומרת". מהסיפור האמור
55 צריך כל אחד ללמוד שעל כל אחד לחשוב אודות עצמו
56 כל יום במשך חמשה עשר רגעים.
57 יז. אצל הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש היה
58 אברך מן ה"יושבים". אברך זה היה בר דעת, לא למדן
59 גדול, אבל היתה לו ידיעה בלימוד ובקי ב"לקוטי תורה"
60 ובספרי החסידות של הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק "צמח
61 צדק" ולמד מאמרי הדא"ח של הוד כ"ק אאזמו"ר
62 הרה"ק מוהר"ש. האברך עמד לצאת לעסוק בעניני
63 מסחר, ונכנס אל הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש
64 ושאל: במה יוצאים?
65 ענה לו הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק:
66 נקוט האי כללא בידך: החסרונות שתראה אצל
67 הזולת, דע שהם נמצאים בך, ובאשר למעלות - השתדל
68 לקבוע אותן בתוכך.
69 שיטת מורנו הבעש"ט בהשגחה פרטית היא,
70 שהקב"ה מסבב סיבות שיפגשו בזמן פלוני עם איש פלוני
71 הרי זה לשם כוונה. כל אחד צריך להיות לו מלמד²⁰
72 ללמוד ממנו. מי שלא מאמין בכך - הוא כופר ר"ל.
73 אותו אברך בא לאחר מכן לליובאוויטש - הכרתי
74 אותו - ואמר, שדברי הרבי - הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק
75 מוהר"ש - הצילו והעמידו אותו על הרגלים. הוא היה
76 הולך אל הציון של הוד כ"ק אאזמו"ר הרה"ק מוהר"ש
77 ונושק את האדמה.

ל"ג בעומר ה'תש"ד

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק צ"ה (ג) – רבם של עמי הארץ

- 1 פעם אחת פרץ יעקב קרפל בבכי כילד קטן.
- 2 "מדוע הנכם בוכים" שאלו בחמלה היהודי שהתלווה אליו ואשר שמו היה ר' הערש לייב.
- 3 "ואיך לא אבכה" הסביר לו יעקב קרפל "הנני כזה בור ועם הארץ, אינני יודע לקרוא אפילו אות
- 4 אחת. אני מאוד מקנא כך בזה שיודע הינך ללמוד. והייתי מוכן לתת חלק גדול מחיי על מנת לדעת
- 5 ללמוד כמוך".
- 6 ר' הערש לייב החל לנחמו, והבטיחו, כי כאשר יגיעו העירה, יתחיל ללמדו החל מן ה"אלף-בית".
- 7 יעקב קרפל התלהב מאוד מכך.
- 8 "אעשה זאת רק בתנאי אחד" אמר ר' הערש לייב "שדבר זה יישמר בסוד. רק אשתך ציפה ברכה
- 9 תהיה מותרת לדעת מזה, אך שאף אחד אחר לא ידע מכך".
- 10 יעקב קרפל היה בקושי יכול להבין מדוע מעוניין יהודי זה - ר' הערש לייב - לעשות זאת אך
- 11 בסוד, אך הסכים לכך.
- 12 תיכף בבואם לעיירה, ועקב מזג האוויר הסוער, שגרם לכך שהיו חייבים להישאר בבית, החל ר'
- 13 הערש לייב ללמוד עם יעקב קרפל, ולאט לאט ניכר היה לימוד זה ביעקב קרפל.
- 14 תוך מספר חדשים הצליח יעקב קרפל לקרוא, וכן לדעת פירושם של מספר מלים. יעקב קרפל היה
- 15 מלא שמחה, אשתו, ציפה ברכה, הייתה ברקיע השביעי.
- 16 ר' הערש לייב עצמו קבע את מקומו בבית המדרש. והיות ולפי מראהו החיצוני נחשב ליהודי
- 17 פשוט, לכן לא התעניין בו איש. הוא עצמו לא ביקש מאומה מאיש, ולא נזקק לאף אחד.
- 18 באי בית המדרש הניחו כי אינו אלא הלך שמחמת מזג האוויר הסוער, שוהה במקום זמן רב יותר
- 19 מן הצפוי.
- 20 בשבת הראשונה הוצע לו להתארח אצל שולחנו של אחד התושבים. טשריי לא הייתה שונה במנהג
- 21 טוב זה משאר העיירות היהודיות. אך ר' הערש לייב הסביר, שאינו נוהג לסעוד על שולחנם של זרים.
- 22 לכן הניחוהו לנפשו, ולאחר מכן כבר לא העניקו לו כל תשומת לב.
- 23 על ידי יעקב קרפל - תלמידו הנאמן - נודע לר' הערש לייב על כל אחד מהעיירה. בעיקר הוא
- 24 רצה לדעת אודות היהודים הפשוטים בטשריי. אלו שאפילו מלה אחת בלשון הקודש לא ידעו.
- 25 ר' הערש לייב החל אז להתרועע עם יהודים אלו, ועבור כל אחד מהם הייתה לו מלה טובה,
- 26 מעודדם, והיה מפייח בהם רוח חיים, תקווה וביטחון.
- 27 "לאף יהודי אסור ליפול ברוחו" היה אומר ר' הערש לייב לכל אחד מיהודים אלו, "אצל הקב"ה
- 28 אהובים כל היהודים בשווה. כאשר אמר הקב"ה למשה "דבר אל בני ישראל", לא הבדיל בין יהודי
- 29 אחד למשנהו. הוא התכוון ליהודי ה"עם הארץ" באותה מידה כפי שהוא התכוון ליהודי ה"למדן".
- 30 כולנו בני הקב"ה".

- 1 ר' הערש לייב החל בפעולות כדי לעודד את היהודים הפשוטים, בהסבירו להם כי העובדה
- 2 שהחסירו בלימודם בצעירותם, אינה צריכה להיות מניעה ללימודם עתה, כי אף פעם לא מאוחר
- 3 להתחיל ללמוד תורה.
- 4 כאשר פתחו יהודים אלו את פיהם ואת אוזניהם ושאלו "כיצד יכולים הם כעת להתחיל ללמוד,
- 5 כאשר אין להם מי שילמדם"? נתן להם ר' הערש לייב להבין, שהוא בעצמו מוכן ללמדם, ובאמת
- 6 מההתחלה ללמוד לקרוא אלף-בית.
- 7 הצעה זו הייתה עבור כל היהודים הללו, דבר פלא. הם לא חלמו אפילו על כך. היה זה דבר חדש
- 8 לגמרי עבורם. עד היום הם ראו שהלומדים בבית המדרש הם יהודים היכולים ללמוד דף גמרא, משניות
- 9 או אפילו פרשה חומש. אך, שישבו אנשים כאלו שאינם יודעים אפילו אלף-בית וילמדו, זאת הם לא
- 10 ראו ולא שמעו עדיין מימיהם. אף אחד לא העיף מבט לעברם עד היום. וכאן מגיע לכאן יהודי זה,
- 11 ומדבר אליהם כקרובים מאוד לליבו, וכמי שנוגע לו בחיים שגם הם ילמדו תורה.
- 12 יהודים אלו חטפו את הצעתו של ר' הערש לייב בשתי ידיים, ובמהרה הפכו להיות תלמידיו.

אגרות קודש

- 1 [תחלת תמוז תרפ"א]
 - 2 ב"ה
 - 3 כבוד רבני ישראל, ופרנסי הקהלות, שומרי
 - 4 משמרת הקדש, בכל אתר ואתר, ד' עליהם
 - 5 יחיו.
 - 6 רועה נאמן,
 - 7 רבותינו אמרו (תענית ו' א) עץ קטן מדליק גדול, אף ת"ח
 - 8 כן. שליחותא דמרנא ורבנא, הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק
 - 9 זצוקלה"ה נב"מ זי"ע קא עבידנא, אשר פקדני לאמר, בוא
 - 10 תבוא בכתובים את ידידנו היקרים יחיו, ומוריהם בראשם,
 - 11 לדבר אתם בהנוגע להנהגתם, ולהיות לעוזר למו, בכל אשר
 - 12 תוכל, בקביעות שיעורי לימוד בנגלה ובדא"ח.
 - 13 זאת היא דרישת הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלה"ה
 - 14 נב"מ זי"ע, ובקשת נפשו הטהורה, בהתחננו אלינו, ומאת כל
 - 15 אחד ואחד, אשר אור לו בציון, נפשו להתקשר אל הוי", לעמוד
 - 16 בסוד קדושים רבה, להתחשב על דגל תלמידיהם ותלמידי
 - 17 תלמידיהם, כי יקבע עתים לתורה, במה שיוכל וכמה שיוכל,
 - 18 בהודיעם ברור, אשר לא המדרש והלימוד עיקר, כ"א כשרון
 - 19 מעשה הטוב הבאה לרגליו, נוסף על גוף ועצם הקבועו"ש
 - 20 בלימוד התורה, חכמתו ית'.
 - 21 נודע, אשר בעת שבא רבינו הגדול, בכתובים גלוי לכל
 - 22 העיירות, כי ילמדו את הש"ס במשך שנה, וכה יעשו מדי שנה
- 23 בשנה, בהזדמנותו את אחד ממנגדיו, שאלו המנגד, ואיזה
 - 24 חידוש ישנו בדרככם, הלא גם אתם חפצים בלימוד הגמרא,
 - 25 ומה נשתנה אלו מאלו. ענהו כ"ק רבינו הגדול, רבותינו אמרו
 - 26 קבעת עתים לתורה, בתחלה היתה המחשבה כי קביעות זו
 - 27 הנה רק בזמן יסודה, ודרכינו אומרת אשר בנפש מקומה. כל
 - 28 אחד מישראל, צריך להיות קביעות בנפשו ללמוד תורה בכל
 - 29 יום, והעושה כן, הנה נפשו קבועה, לברכה בלתי מוגבלת.
 - 30 בדברים האלו, חיו אלפי אנשים בחיות פנימי, בהם
 - 31 התפללו ושפכו נפשם, באהבה והתמסרות אֶל אל חי, ובוה
 - 32 המשיכו ארחם ורבעם בחיי עולם הגשמי בכל עניניהם.
 - 33 איש איש באשר הוא, הי' תכן אור, וחיות פנימי, גם בחייו
 - 34 החומריי, הם לא התנשאו לעוף בשמים, ולטפס בהרים,
 - 35 להתברך להשיג השגות הכי רמות, העטופים במושכלות
 - 36 עמוקות, הדורשים ידיעה גדולה, וכשרון החושים, כי אם
 - 37 הלכו ישר, להתחיל באשר התחילו ראשית העבודה החזק
 - 38 מעמד, לעמוד בעזרתו יתברך, על יסוד נאמן, בתורה תפלה
 - 39 וקיום המצות, ולהביא בחיים בפועל, את אשר ידעו, ואחרי
 - 40 כן עלות בהררי קדש, ואשר על כן ה' עליהם יִרְאָה בכל
 - 41 מפעלם, בדרכי החיים.
 - 42 במדע, איננו נופלים אנחנו מאתם, יודעים אנחנו למדי, כי
 - 43 המדות בלתי טובים כמו הכעס הקנאה הכבוד והלה"ר
 - 44 והדומה בכעור, צריכים לעקרם ולשרש אחריהם, אשר בל
 - 45 יראו ובל ימצאו בגבול לב ישראל. וכן יודעים אנחנו כי

1 מעולות המה מדות הטובות באהבת ריעים ודיבוק חברים,
2 להתחסד עם זולתו ולהטיב למו, בכל אשר תשיג ידו, הן
3 בעניי לימוד, והן בעניי החומר והגשם,

4 (אשר הגשמיות של ישראל, המה יסוד ועילוי הרוחניות,
5 וכאשר שמענו מהוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק זצוקלל"ה בשי"ת
6 תרס"ד בברכו, לחיים, אמר, השי"ת יתן פרנסה טובה לעמו
7 ישראל, דער רבי - כ"ק רבינו הגדול - האט גיזאגט אז
8 אידעשע גשמיות איז רוחניות, ונראה במוחש, אַז אַ איד האט
9 פרנסה בריוח ובנקל, לבד זאת שההנהגה בצדקה ובכל
10 הענינים הוא בטוב יותר, איז טאקע דיא קאפ רוחיגער און
11 קאן טאן, און דער אמת איז, אז יעמולט קאן מען בא אים
12 מאהנען, טוא, פאר ואס טוסטו ניט. דער אייבערשטער זאל
13 העלפן גם בגשמיות, און מיר, כל ישראל, ועלין מאכין פון
14 דיא גשמיות רוחניות, דאס הייסט, ויא דיא כוונה העליונה
15 איז, אלץ אַ כלי צוא אלקות. ולזאת יקר בעיני עבדי הוי'
16 גשמיותם ופרנסתם של ישראל, יברכם האלקים),

17 ויודעים אנחנו, עין בעין, השכל, כי הן המה השליבה
18 הראשונה בסולם בית אל, אשר עליו ידרוך האדם, בגשתו
19 להעלות קרבן נפשו להוי'. אמנם להביאם בחיים בפועל,
20 לפעמים יחסר, ונשאר רק ח"ו בדמיון בלבד.

21 מה רבו הסיבות מסיבות שונות, מולידי הטעות בדרכי
22 העבודה, בענינים מענינים שונים, ומהם בהעיקר ויסוד
23 הראשון, ברבים האומרים, כי העת בכל משלה, וכאלו
24 הכוכבים ממסלותם אתנו נלחמים, ושגיא כח המר לנו.

25 למה לנו, עלות גבוה גבוה, מרחק לא נודע, ולעזוב את
26 אשר לפנינו, נפקחה נא עינינו, וסגור לבבינו, לתת דין וחשבון
27 ברור לעצמינו, מכל הנעשה עמנו, והסובב אותנו, נראה, אשר
28 כל אלה ידינו יצרה, עזבנו את התורה ופקודותי, כפר שמים
29 על ידינו נולד, ועל גמולת קרח נורא נבוא.

30 ואתה, רועה ישראל ופרנסו, טוב אחינו, ביתו, אשרו,
31 וארחות חייו, בידכם הוא, וביגיעתכם ושקידתכם בחסדי אל

32 עליון, ובעזרתו יתברך לעשותו לעטרת תפארת ע"י אמצעות
33 התיסדות אגודות לומדים, בכל כנסת ומדרש, תפארת
34 בחורים, שומרי שבת, התועדות בכל עת, לחזק כל בדקי
35 הקהלה, בחדר, ישיבה, מקוה, והדומה, ובעניי הכלל בהקמת
36 ועד לאוסף צדקת הרמב"ן ולומדי תורה, לעודדם ולחזקם
37 באמרות טהורות, להתעניין במצב איש ואיש, וכמבואר
38 בשמות רבה פ"ב, סי' ב ג, כרועה נאמן ידאג לצאן מרעיתו,
39 ועדתו הנעימה, ברוכים יהיו עם ד', הם ביתם וזרעם, וכל
40 אשר להם, על כל צעד ומדרך כף רגל, תומת מישור, עם
41 סגולה, ביפיו ועוזו שאיפתו, יִרְאָה, כל אשר לו יתן באהבתו
42 את תורתו, חכמיו, גאוניו, ומאשריו.

43 אשרי העם שככה לו, ואל אלקים הוי', ממעון קדשו יאר
44 פניו אליהם ואלינו, לנטלם ולנשאים למעלה ראש, להתברך
45 בברכות מאלופות בכל אשר להם, מנפש ועד בשר, ועין בעין
46 יראה לכל, כי ד' אלקינו בקרבנו שוכן.

47 בשם חכמי ישראל, עבדי ד' הנני לעוררם כי בא מועד
48 להתדבר, הבו נדבר דברינו גלוי, בחיזוק התורה והיהדות, אין
49 מונע ואין מעצור בעדינו. עלינו החובה והמצוה עמוד על
50 משמרתינו לעודד לב ונפש אחינו בשרינו, היקרים והנעימים,
51 יברכם האל, המבקש חנינה בעדו ובעד ביתו, כל רב ופרנס
52 בעירי, ישם פניו אל כל צרכי הדת לדאוג להשיגם, כאח וכריע
53 יהלוד את עדתו, ויראה פרי טוב בעמלו.

54 מצורף לזה הנני מתכבד לשלוח מכתב כללי, לעורר על
55 דבר קביעות שיעורי לימוד בחול ושבת קדש, אשר יואיל נא
56 כת"ר באר ושם לו מהלכים בקרב עדתו.

57 והאל הטוב יהי בעזרינו להודיע ולהודע אך טוב, ועינינו
58 תחזינה עדת ישראל בנוי על תלה, מושפעים באושר ועושר,
59 שמחים וטובי לב בגוי"ר.

60 והי' ברכה כאוות נפשו וידי"ע מברכו בכט"ס בגוי"ר, בן
61 מו"ר.

פרק א משנה ג

אֲנִיגְנוֹס אִישׁ סוֹכֵי קֶבֶל מְשַׁמְעוֹן הַצַּדִּיק. הוּא הָיָה אוֹמֵר: אֵל תִּהְיוּ כְעֶבְדִּים הַמְשַׁמְשִׁין אֶת הָרֶב עַל מִנַּת לְקַבֵּל פָּרִס, אֲלֵא הָיוּ כְעֶבְדִּים הַמְשַׁמְשִׁין אֶת הָרֶב שְׂלֵא עַל מִנַּת לְקַבֵּל פָּרִס, וַיְהִי מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם.

נקודות משיחות קודש

על מנת לקבל פרס. משום זה מקדים התנא "אל תהיו כו'", ורק אחר כך הוא אומר "אלא הווי כו'".

והנה מבואר בחסידות⁶ שאהבה ויראה הן שתיים שהן ארבע: יראה תתאה ויראה עילאה, אהבה זוטא ואהבה רבה. וענינם: יראה תתאה - שירא מהעונש (או על כל פנים מהפגם שנגרם לו על ידי החטא). יראה עילאה - יראת הרוממות וירא בוש, היינו שירא מהחטא עצמו, שהוא נגד רצון ה'. אהבה זוטא - האהבה מצד הטוב המגיע אל האדם על ידי עבודתו, הן טוב גשמי והן הטוב הרוחני ביותר. אהבה רבה - שלא על מנת לקבל פרס כלל⁷. וסדר העבודה הוא - יראה תתאה, אהבה זוטא, אהבה רבה ויראה עילאה.

וארבע הבחינות מרומזות במשנתנו: אל תהיו כעבדים - יראה תתאה, על מנת לקבל פרס - אהבה זוטא, שלא על מנת לקבל פרס - אהבה רבה, ויהי מורא שמים עליכם - יראה עילאה⁸. ומאחר שביראה עילאה גופא יש שתי דרגות: מה שהאדם ממשיך על עצמו ב"אתערותא דלתתא", והבאה מלמעלה ב"אתערותא דלעילא", שהיא "עיקר היראה"⁹ לכן אומר "ויהי מורא שמים עליכם" - לכלול גם בחינה זו שבאה מלמעלה, בבחינת מקיף על האדם¹⁰.

* * *

הרי ביאור הקשר לבעל המאמר - אנטיגנוס איש סוכו. לאנטיגנוס היו שני תלמידים ש"עמדו ופירשו מן התורה, ונפרצו מהם שתי פרצות - צדוקין וביתוסין"¹¹. תלמידים אלו שנו ופירשו בגלל העובדה שלמדו תורה ללא יראת שמים, וכתוצאה מכך באו לכלל טעות ואי-הבנה בדברי רבותיהם. ואנטיגנוס, בראותו בתלמידים שלו את התוצאות החמורות של תורה ללא יראת שמים, הדגיש את הנחיצות של יראת שמים - "ויהי מורא שמים עליכם"¹².

הרי ביאור הקשר בין מאמרו של אנטיגנוס למאמרו של שמעון הצדיק - "על שלשה דברים העולם עומד": כוונת מאמר זה היא לזרז את האדם להוסיף ולהדר בשלשה דברים אלו, להיותם שלשה עמודי העולם. ובהמשך לזה אומר התנא שעבודת ה' צריכה להיות בצורה נעלית יותר - שלא על מנת לקבל "פרס" זה של קיום ועמידת העולם. (ואילו שמעון הצדיק אינו מדבר על דרגה נעלית זו של עבודה (שלא על מנת לקבל פרס), כי עבודתו היתה בקו החסד, ולכן מדבר אודות עבודה כזו שהיא בהישג ידו של כל אחד, לרבות מי שלא הגיע עדיין לכלל עבודה לשמה)¹.

* * *

השאלות במשנתנו: א. הרי זה בניגוד למה שכתוב² "כבוד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך" - על מנת לקבל פרס, ועוד כיוצא בזה. ב. למה לא התחיל התנא בצד החיובי ("הווי כעבדים כו'"). ג. "ויהי מורא שמים עליכם" - הלא יראת ה' היא אחת מרמ"ח מצוות עשה שבתורה, ולא הנהגה של מדת חסידות. ד. הדיוק "עליכם" (ולא "בכם"). והביאור:

משורת הדין רשאי אדם לעבוד את ה' על מנת לקבל פרס, כמאמרם ז"ל³: "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה". ועל זה נאמר "למען יאריך ימך". והתנא מחדש לנו כאן, במילי דחסידותא, שאף על פי כן "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס"⁴.

והנה, מאמרו "אל תהיו כעבדים" מובן שמדובר באדם שהוא בדרגת "עבד", שבהפקירא ניהא ל⁵. אי לזאת, צריכים להודיעו בתחלה שקיימת עבודה כזו (של על מנת לקבל פרס), אלא שמצד מדת חסידות עליו לעבוד את קונו שלא

(1) משיחת ש"פ נשא תשמ"ב - על פי רשימת השומעים בלבד. (2) יתרו כ, יב. ועד"ז (עקב יא, כא): למען ירבו ימיכם. (3) סוטה מז, א. (4) ראה ר"ן פסחים ת, א. תוד"ה בשביל - ר"ה ד, א ובעין יעקב שם. מפרשים כאן. (5) גיטין יג, א. (6) אוה"ת ר"פ תולדות. וראה לקו"ש ח"ג עמ' 781. (7) וכאשר מגיעים לדרגה זו, באים לידי הכרה שגם השכר המעולה ביותר הוא רק "פרס" - מלשון פרוסה - לגבי העבודה עצמה (ראה ספר הערכים חב"ד ערך אהבה זוטא, רבה). (8) וראה ברבינו יונה. - ולכן מדייק "מורא שמים", כי "מורא" הוא יראה עילאה, משא"כ "יראה" הוא יראה תתאה (לקו"ת צו יג, ב). (9) סוור עם דא"ח עמ' קנא, ג. ושם, שיראה זו עולה על יראה עילאה כ"מעלת ויתרון האור על החושך ממש". (10) משיחת ש"פ פנחס תשל"ז - על פי רשימת השומעים בלבד. (11) אבות דר"נ פ"ה, ב. (12) משיחת ש"פ נשא תשמ"ב - על פי רשימת השומעים בלבד.

פרק א הלכה א

מִצְוַת עֲשֵׂה לַעֲשׂוֹת בֵּית לַח', מוֹכֵן לְהִיּוֹת מְקַרְיָבִין בּוֹ הַתְּקַרְבָּנוֹת, וְחֻזְגִּין אֵלָיו שְׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה - שְ�נָאָמַר: "וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ". וּבְכָבֶד נִתְפָּרֵשׁ בְּתוֹרָה מִשְׁכָּן שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁה רַבֵּנוּ, וְהָיָה לָפִי שָׁעָה - שְׁנָאָמַר: "כִּי לֹא בָאתֶם עַד עַתָּה אֶל הַמִּנְיָחָה וְאֶל הַנִּחְלָה".

נקודות משיחות קודש

עשה לעשות בית לד' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות... ועל פי זה מוכן בפשטות ש"המנורה והשלחן והמזבח וזולתם כולם הם מחלקי המקדש ... אמנם לדעת הרמב"ן עיקר הכוונה והחפץ בהמשכן ומקדש להיות מקום מוקדש לשמו, ועל פי זה הציווי ד"ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" נאמר על הבית עצמו, לבנות משכן להשראת השכינה, אבל לא נכללו בזה הציוויים על בניית הכלים.

לשיטת הרמב"ן מצוות עשיית ארון הברית נמנית כמצוה בפני עצמה, שכן הארון הינו "עיקר החפץ" של השראת השכינה במקדש.

(לקוטי שיחות חלק י"א, שיחה ב' לפרשת תרומה)

עניינם (ותכליתם) של המשכן ובית המקדש הם שני דברים כלליים: א. מנוחת והשראת השכינה שהיתה בהם, כלשון הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". ועיקר מנוחת והשראת השכינה הוא בקדשי הקדשים.

ב. העבודה שבהם (שבעיקרה היא עבודת הקרבנות), והעליה לרגל אליהם בשלש רגלים.

והרמב"ם והרמב"ן נחלקו מי משני אלה הוא העיקר בציווי הקב"ה לבנות בית המקדש. מבאר הרבי את מחלוקתם: לדעת הרמב"ם תכלית המכוון בבית המקדש הוא בשביל להקריב בו קרבנות. ומדייק הרמב"ם בלשונו: "מצות

פרק א הלכה ו

וְעִישִׂין בְּמִקְדָּשׁ שֶׁבָּעָה בָּלִים: מִזְבֵּחַ לְעוֹלָה וְלִשְׂאֵר הַתְּקַרְבָּנוֹת; וּבְכֹשׁ שְׁעוֹלִים בּוֹ לְמִזְבֵּחַ, וּמִקְוֹמוֹ לִפְנֵי הָאוֹלָם, מִשְׁוֹךְ לְדָרוֹם; וּבִיּוֹר וְכֶנֶף, לְקִדְשׁ מִמֶּנּוּ הַפְּתָנִים יְדִיהֶם וְרַגְלֵיהֶם לְעִבּוּדָה, וּמִקְוֹמוֹ בֵּין הָאוֹלָם וְלְמִזְבֵּחַ, מִשְׁוֹךְ לְדָרוֹם שֶׁהוּא שְׂמָאל הַנִּכְנָס לְמִקְדָּשׁ. וּמִזְבֵּחַ לְקִמְרָת, וּמִנּוֹרָה, וְשִׁלְחָן; וְשִׁלְשֶׁתָם בְּתוֹךְ הַתְּקַדֵּשׁ, לִפְנֵי קִדְשׁ הַתְּקַדֵּשִׁים.

נקודות משיחות קודש

מאידך מבארים חז"ל כי דווקא עליהן אמר הקב"ה "אלו חביבין עלי מן הכל", שכן המראות מבטאות את מסירות נפשן של הנשים במצרים לפריה ורביה. בכוחן העמידו הנשים צבאות רבות במצרים, ומכאן שמן – "המראות הצובאות".

זהו חידושו של המקדש: ישראל לוקחים דברים גשמיים, ועושים מהם מקדש לקב"ה. דבר זה בא לידי ביטוי דווקא בכיור: מצד אחד הוא משמש ככלי של הכנה לעבודה בלבד, ועקב כך הוא נחות מכלים אחרים. אולם מאידך יש מעלה בהכנה של "ורחצו את ידיהם ואת רגליהם", שכן עניינה הוא שיהודי רוחץ עצמו מהעניינים הבלתי רצויים. רחיצה זו חביבה לפני הקב"ה אפילו יותר מהעבודה עצמה הנעשית על המזבח, שכן באמצעותה היהודי כופה את היצר הרע ובכך מבטל בשלמות את רצונו הפרטי לרצון השי"ת.

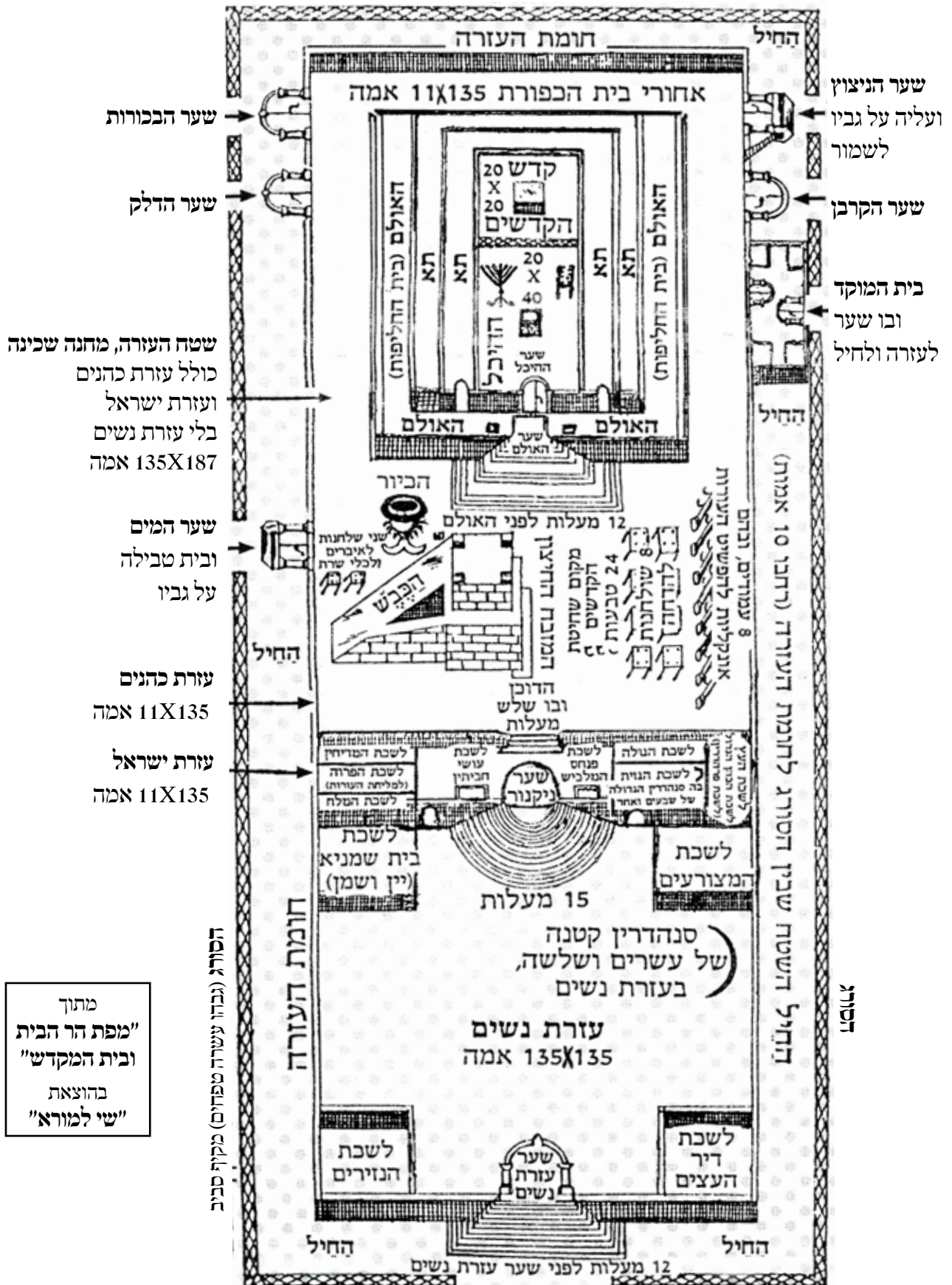
(לקוטי שיחות חלק ו', שיחה א' לפרשת כי תשא)

הכיור מוזכר בדברי הרמב"ם כאחד מכלי המקדש המרכזיים. אולם כמה הבדלים בין הכיור לשאר הכלים: א. כלי המקדש המרכזיים מופיעים בתורה בפרשיות תרומה ותצוה, אולם כיור הנחושת מופיע מאוחר יותר - בפרשת כי תשא. ב. כלי הקודש עמדו או בתוך ההיכל (כמו המנורה, השולחן וכד') או מזבח העולה שעמד מול פתח ההיכל. רק הכיור ניצב בצד העזרה ולא מול פתח המקדש.

מבארים המפרשים כי המיוחד בכיור הוא בכך שלהבדיל מכלים אחרים שהינם כלים בהם נעשית עבודת המקדש, הרי שהכיור משמש ככלי של הכנה לעבודה. עקב כך הוא ניצב במקום המאפשר גישה אליו, ולא בתוך ההיכל או בפתחו. משום כך גם הציווי על עשיית הכיור מובא בתורה אחר יתר הכלים.

הכיור נעשה מהמראות הצובאות של הנשים. מחד - המראות הן דבר נחות, שכן הן עשויות ליצר הרע. אולם

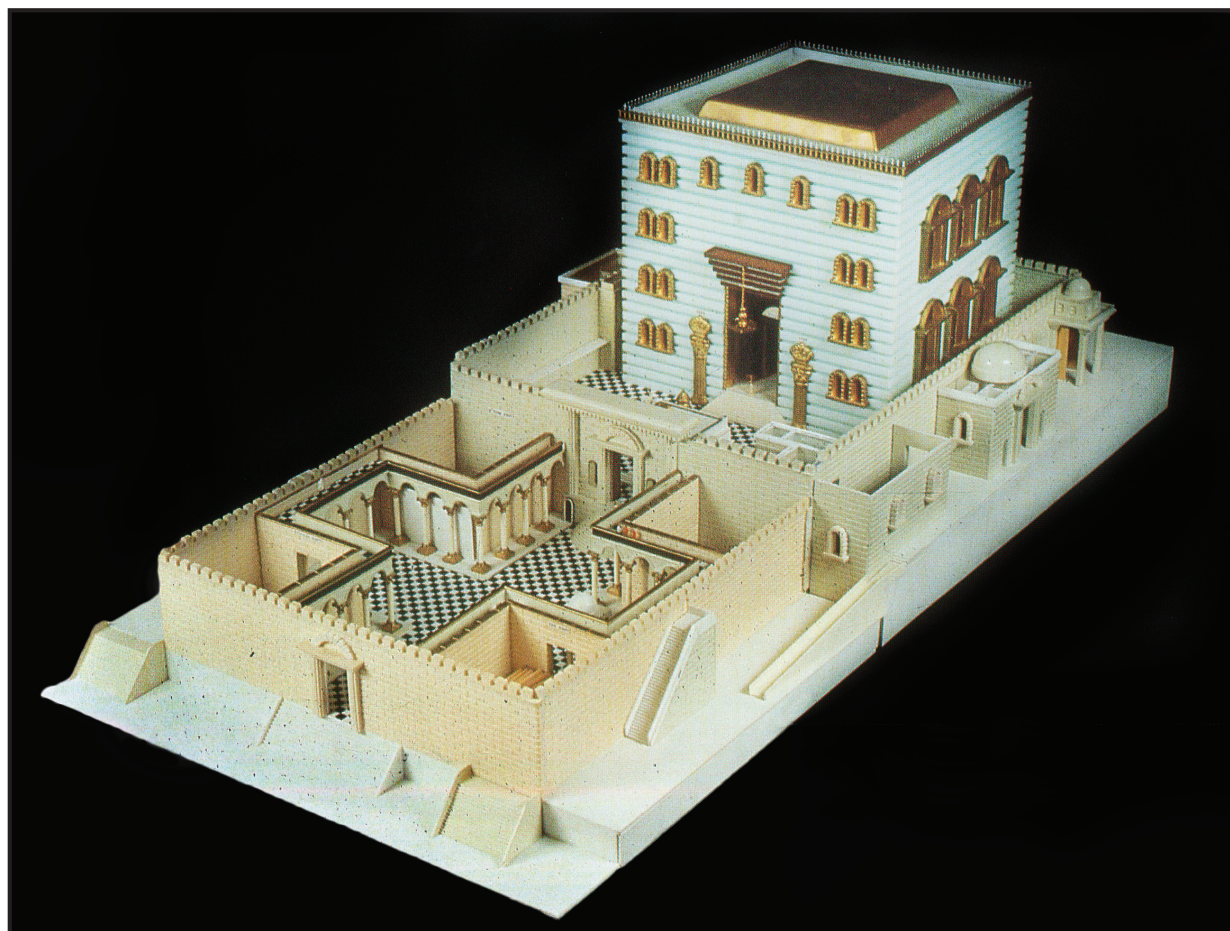
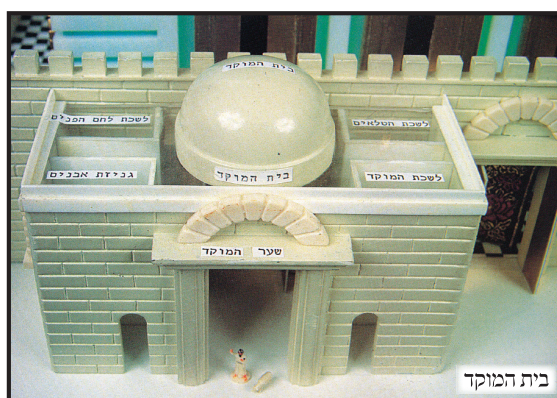
הסורג

מתוך
"מפת הר הבית"
ובית המקדש
בהוצאת
"שי למורא"

הסורג (נבנו עשרה טפחים) מקיף סביב

החיל

וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: ^א פִּנְחָם בֶּן-אֱלֶעָזָר בֶּן-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן הַשֵּׁב אֶת-חֲמַתִּי מֵעַל בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאוֹ אֶת-קִנְאָתִי בְּתוֹכְכֶם וְלֹא-כִלִּיתִי אֶת-בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל בְּקִנְאָתִי: ^ב לָכֵן אֶמַר הַנִּנִּי נָתַן לֹא אֶת-בְּרִיתִי שְׁלֹם: ^ג וְהִיתָה לוֹ וְלוֹרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהִנֵּת עוֹלָם תַּחַת אֲשֶׁר קִנְאָ לְאֱלֹהָיו וַיִּכְפֹּר עַל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^ד וְשֵׁם אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַמִּפְּהָ אֲשֶׁר הִפָּה אֶת-הַמְדִּינִית וּמְרִי בֶן-סָלֹא נָשִׂיא בֵּית-אָב לִשְׁמֻעִי: ^ה וְשֵׁם הָאִשָּׁה הַמִּפְּהָ הַמְדִּינִית כּוֹזִי בַת-צֹר רֹאשׁ אֲמֹת בֵּית-אָב בַּמִּדְיָן הוּא: ^ו פֶּ אֶת-הַמְדִּינִים וְהַפִּיתֶם אוֹתָם: ^ז כִּי צָרְרִים הֵם לָכֶם בְּגִבְלֵיהֶם אֲשֶׁר-נָפְלוּ לָכֶם עַל-דְּבַר פֶּעֹר וְעַל-דְּבַר כּוֹזִי בַת-נָשִׂיא מִדִּין אַחֲתָם הַמִּפְּהָ בְּיוֹם-הַמִּגִּפָּה עַל-דְּבַר פֶּעֹר: ^ח כֹּ וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּגִּפָּה ^פ פֶּסְקָא כַּמַּצֵּעַ פֶּסֶק וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל-מֹשֶׁה וְאֵל אֱלֶעָזָר בֶּן-אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן לֵאמֹר: ^ט שְׂאוּ אֶת-רֹאשׁ פַּלְעֶת בְּנֵי-יִשְׂרָאֵל מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה לְבֵית אֲבֹתָם כָּל-יֶצֶא צֶבָא בְּיִשְׂרָאֵל: ^י וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה וְאֱלֶעָזָר הַכֹּהֵן אִתָּם בְּעֶרְכַת מוֹאָב עַל-יְרֵדן יַרְחוֹ לֵאמֹר: ^{יא} מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּמַעֲלָה פֹאשֵׁר צֹוָה יְהוָה אֶת-מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיִּצְאִים מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם:

~ נְקוּדוֹת מִשִּׁיחוֹת קוֹדֶשׁ ~

פִּנְחָם בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן (כה, יא)
פִּנְחָם הוּא אֱלִיהוּ (נְלִקוּט שְׁמֻעִי). פִּנְחָם – רִמְזוּ לַעֲבֹדַת ה' מִתּוֹךְ מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ, שְׁהָרִי פִּנְחָם חָרַף אֶת נֶפֶשׁוֹ לְקִנְאוֹת קִנְאָת ה'. אֱלִיהוּ – מִבְּשֵׁר הַגְּאוּלָּה, רִמְזוּ לַגְּאוּלָּה הַקְּרוֹבָה. זֶהוּ שְׁרָמְזוּ רַ"ל: עַל יְדֵי עֲבֹדָה מִתּוֹךְ מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ (פִּנְחָם) מִקְרָבִים אֶת הַגְּאוּלָּה (אֱלִיהוּ). שָׁפָן, בַּעֲבֹדָה זֹו בָּא לְיַד בִּישׁוּי עֲצָם הַנֶּפֶשׁ, כְּחִינַת 'יַחֲדָה', וְהִיא הִכְנָה וְהַקְדָּמָה לַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה, שְׂאֵז תִּתְגַּלֶּה בְּחִינַת 'יַחֲדָה', יַחֲדוֹ שֶׁל עוֹלָם.

(לְקוּטֵי שִׁיחוֹת ד עמ' 1073)

שְׁנֵי רֵאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רֵאוּבֵן חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפָלֹא מִשְׁפַּחַת הַפְּלָאִי: ^א לְחֻצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֲצֹרֹנִי לְכַרְמֵי מִשְׁפַּחַת הַכְּרָמִי: ^ב אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הָרֵאוּבֵנִי וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וָאַרְבָּעִים אָלֶף

וְשֶׁבַע מֵאוֹת וּשְׁלֹשִׁים: ^ג וּבְנֵי פִלֹא אֱלִיָּאב: ^ד וּבְנֵי אֱלִיָּאב נְמוּאֵל וְדָתָן וְאַבִּירָם הוֹאֲדָתָן וְאַבִּירָם כְּתִיב קְרוּאֵי קְרִי קְרִיאֵי הָעֵדָה אֲשֶׁר הִצִּו עַל-מֹשֶׁה וְעַל-אֶהֱרֹן בְּעֶדְת-קָרַח בְּהִצָּתָם עַל-יְהוָה: ^ה וְתַפְתָּח הָאֶרֶץ אֶת-פִּיָּה וְתַבְלֵעַ אֹתָם וְאֶת-קָרַח בְּמֹות הָעֵדָה בְּאֵכָל הָאִשׁ אֶת חֲמֻשִׁים וּמֵאוֹתִים אִישׁ וַיְהִיו לָנֶם: ^ו וּבְנֵי-קָרַח לֹא-מָתוּ: ^ז בְּנֵי שְׁמֻעוֹן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְנְמוּאֵל מִשְׁפַּחַת הַנְּמוּאֵלִי לְיִמִּין מִשְׁפַּחַת הַיִּמִּינִי לְיִכָּיִן מִשְׁפַּחַת הַיִּכִּינִי: ^ח לֹזָר מִשְׁפַּחַת הַזֹּרְחִי לְשֹׁאֵל מִשְׁפַּחַת הַשְּׁאוּלִי: ^ט אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמֻעִי שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אָלֶף וּמֵאוֹתִים: ^י בְּנֵי גָד לְמִשְׁפַּחַתָּם לְצַפּוֹן מִשְׁפַּחַת הַצַּפּוֹנִי לְחִנִּי מִשְׁפַּחַת הַחֲנִי לְשׁוּנִי מִשְׁפַּחַת הַשְּׁוֹנִי: ^{יא} לְאֹזִי מִשְׁפַּחַת הָאֹזִי לְעָרִי מִשְׁפַּחַת הָעָרִי: ^{יב} לְאֶרֶד מִשְׁפַּחַת הָאֶרֶדִי לְאֶרְאֵלִי מִשְׁפַּחַת הָאֶרְאֵלִי: ^{יג} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי-גָד לְפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעִים אָלֶף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת: ^{יד} בְּנֵי יְהוּדָה עֵר וְאוֹנָן וַיָּמָת עֵר וְאוֹנָן בְּאֶרֶץ כְּנָעַן: ^{טו} וַיְהִיו בְּנֵי-יְהוּדָה לְמִשְׁפַּחַתָּם לְשִׁלָּה מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלָנִי לְפָרֶץ מִשְׁפַּחַת הַפָּרֶצִי לֹזָר מִשְׁפַּחַת הַזֹּרְחִי: ^{טז} וַיְהִיו בְּנֵי-פָרֶץ לְחֻצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֲצֹרִי לְחִמּוּל מִשְׁפַּחַת הַחִמּוּלִי: ^{יז} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה לְפְקֻדֵיהֶם שְׁשָׁה וְשֶׁבַעִים אָלֶף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת: ^{יח} בְּנֵי יִשְׂשָׁכָר לְמִשְׁפַּחַתָּם תוֹלַע מִשְׁפַּחַת הַתּוֹלָעִי לְפִזָּה מִשְׁפַּחַת הַפּוּנִי: ^{יט} לְיִשׁוּב מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁבִּי לְשִׁמְרֹן מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמֹרִנִי: ^כ אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת יִשְׂשָׁכָר לְפְקֻדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים אָלֶף וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת: ^{כא} בְּנֵי זְבוּלֹן לְמִשְׁפַּחַתָּם לְסֹרַד מִשְׁפַּחַת הַסֹּרְדִי לְאֶלֹן מִשְׁפַּחַת הָאֶלֹנִי לְיִחִלָּאֵל מִשְׁפַּחַת הַיִּחִלָּאֵלִי: ^{כב} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הַזְּבוּלֹנִי לְפְקֻדֵיהֶם שְׁשִׁים אָלֶף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת: ^{כג} בְּנֵי יוֹסֵף לְמִשְׁפַּחַתָּם מְנַשֶּׁה וְאַפְרַיִם: ^{כד} בְּנֵי מְנַשֶּׁה לְמִכִּיר מִשְׁפַּחַת הַמִּכִּירִי וּמִכִּיר הוֹלִיד אֶת-גִּלְעָד לְגִלְעָד מִשְׁפַּחַת הַגִּלְעָדִי: ^{כה} אֵלֶּה בְּנֵי גִלְעָד אֵיעָזָר מִשְׁפַּחַת הָאֵיעָזָרִי לְחֵלֶק מִשְׁפַּחַת הַחֵלֶקִי: ^{כו} וְאַשֵּׁרִיאֵל מִשְׁפַּחַת הָאֲשֵׁרִיאֵלִי וְשִׁכֶם מִשְׁפַּחַת הַשִּׁכְמִי:

פִּנְחָם בֶּן אֱלֶעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן (כה, יא)
פִּנְחָם הוּא אֱלִיהוּ (נְלִקוּט שְׁמֻעִי). פִּנְחָם – רִמְזוּ לַעֲבֹדַת ה' מִתּוֹךְ מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ, שְׁהָרִי פִּנְחָם חָרַף אֶת נֶפֶשׁוֹ לְקִנְאוֹת קִנְאָת ה'. אֱלִיהוּ – מִבְּשֵׁר הַגְּאוּלָּה, רִמְזוּ לַגְּאוּלָּה הַקְּרוֹבָה. זֶהוּ שְׁרָמְזוּ רַ"ל: עַל יְדֵי עֲבֹדָה מִתּוֹךְ מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ (פִּנְחָם) מִקְרָבִים אֶת הַגְּאוּלָּה (אֱלִיהוּ). שָׁפָן, בַּעֲבֹדָה זֹו בָּא לְיַד בִּישׁוּי עֲצָם הַנֶּפֶשׁ, כְּחִינַת 'יַחֲדָה', וְהִיא הִכְנָה וְהַקְדָּמָה לַגְּאוּלָּה הַעֲתִידָה, שְׂאֵז תִּתְגַּלֶּה בְּחִינַת 'יַחֲדָה', יַחֲדוֹ שֶׁל עוֹלָם.

(לְקוּטֵי שִׁיחוֹת ד עמ' 1073)

שְׁנֵי רֵאוּבֵן בְּכוֹר יִשְׂרָאֵל בְּנֵי רֵאוּבֵן חֲנוּךְ מִשְׁפַּחַת הַחֲנֹכִי לְפָלֹא מִשְׁפַּחַת הַפְּלָאִי: ^א לְחֻצְרֹן מִשְׁפַּחַת הַחֲצֹרֹנִי לְכַרְמֵי מִשְׁפַּחַת הַכְּרָמִי: ^ב אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת הָרֵאוּבֵנִי וַיְהִיו פְּקֻדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וָאַרְבָּעִים אָלֶף

שנאבדו מתוך הקהל שהוא, אותו קהל שראה אותם משתתפים במחלוקת ואילו את תשובתם לא ראה (כי הרהרו תשובה בלבם, כפרוש רש"י), שלכן מן ההכרח שיאבדו מתוך קהל זה. מה שאין כן קהל אחר, שלא היו עדים בדבר, אין סיבה שיאבדו מתוכו. לכן מסופר על בני קרח רק בפרשתנו, כי לאחר שזכר לא היה הקהל שהיה בזמן המחלוקת (כפי שפרש רש"י בפרשת חוקת כ, כב) שזכר כלו מתי מדבר, יצאו בני קרח מן המקום שנתבצר להם (ראה רש"י), ואז התברר לבני ישראל שלא מתו.

(לקוטי שיחות לג עמ' 173)

שלישי נב וידבר יהוה אל־משה לאמר: ^ג לאֵלֶּה תַּחֲלַק הָאָרֶץ בְּנִחְלָה בְּמִסְפַּר שְׁמוֹת: ^ד לְרֹב תִּרְבֶּה נִחְלָתוֹ וְלִמְעַט תִּמְעִיט נִחְלָתוֹ אִישׁ לְפִי פִקְדָּיו יִתֵּן נִחְלָתוֹ: ^ה אֲדֹבְנוּל יַחֲלַק אֶת־הָאָרֶץ לְשִׁמּוֹת מִמּוֹת־אֲבֹתָם יִנְחִלוּ: ^ו עַל־פִּי הַגּוֹרֵל תַּחֲלַק נִחְלָתוֹ בֵּין רֹב לִמְעַט: ^ז וְאַלֶּה פִּקְדֵי הַלְוִי לַמִּשְׁפָּחָתָם לְגִרְשׁוֹן מִשְׁפַּחַת הַגִּרְשֹׁנִי לְקָהֳל מִשְׁפַּחַת הַקָּהֳלִי לְמִרְי מִשְׁפַּחַת הַמִּרְיִי: ^ח אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת לְוִי מִשְׁפַּחַת הַלֵּבִי מִשְׁפַּחַת הַחֲבֹנִי מִשְׁפַּחַת הַמַּחֲלִי מִשְׁפַּחַת הַמּוֹשִׁי מִשְׁפַּחַת הַקָּרְחִי וְקָהֳל הוֹלֵד אֶת־עַמְרָם: ^ט וְשֵׁם אִשְׁתׁ עַמְרָם יוֹכָבֵד בַּת־לְוִי אֲשֶׁר יָלְדָה אֹתָהּ לְלֵוִי בְּמִצְרַיִם וּתְלֵד לְעַמְרָם אֶת־אֶהֱרֹן וְאֶת־מִשֶּׁה וְאֵת מֵרִים אַחֲתָם: ^י וַיֹּלֵד לְאֶהֱרֹן אֶת־נָדָב וְאֶת־אֲבִיהוּא אֶת־אֱלֶעָזֶר וְאֶת־אִיתָמָר: ^{יא} וַיָּמָת נָדָב וְאֲבִיהוּא בַּחֲקִירָבָם אֲשֶׁר־זָרָה לָפָנֵי יְהוָה: ^{יב} וַיְהִיו פִּקְדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף כְּלִזְכָּר מִבְּנֵי־חֹדֶשׁ וּמַעֲלָה כִּי לֹא הִתְפַּקְדוּ בַּתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־נָתַן לָהֶם נִחְלָה בַּתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ^{יג} אֵלֶּה פִּקְדֵי מִשֶּׁה וְאַלְעָזֶר הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְכָּת מוֹאָב עַל יַרְדֵּן יִרְחוֹ: ^{יד} וּבְאֵלֶּה לֹא־הָיָה אִישׁ מִפִּקְדֵי מִשֶּׁה וְאֶהֱרֹן הַכֹּהֵן אֲשֶׁר פָּקְדוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַּר סִינִי: ^{טו} כִּי־אָמַר יְהוָה לָהֶם מוֹת יָמָתוֹ בְּמִדְבַּר וְלֹא־נֹתַר מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם־כָּלֵב בֶּן־יִפְנֶה וַיְהִשֶּׁע בְּנֵי־נֹן: ^{טז} כֹּז וְתִקְרְבֶנָּה בְּנוֹת צִלְפָּחַד בִּן־חֹפֵר בֶּן־גִּלְעָד בֶּן־מְכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לַמִּשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה בֶּן־יוֹסֵף וְאַלֶּה שְׁמוֹת בְּנֵי מַחֲלֵה נָעִה וְחִגְלָה וּמִלְכָּה וְתַרְצָה: ^{יז} וְתַעֲמֹדָנָה

וְשְׁמִידָע מִשְׁפַּחַת הַשְּׁמִידָעִי וְחֹפֵר מִשְׁפַּחַת הַחֹפְרִי: ^{יח} וְצִלְפָּחַד בֶּן־חֹפֵר לֹא־הָיוּ לוֹ בָּנִים כִּי אִם־בְּנוֹת וְשֵׁם בְּנוֹת צִלְפָּחַד מַחֲלָה וְנָעִה וְחִגְלָה מִלְכָּה וְתַרְצָה: ^{יט} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת מְנַשֶּׁה וּפִקְדֵיהֶם שְׁנַיִם וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף וְשֶׁבַע מֵאוֹת: ^כ אֵלֶּה בְּנֵי אֶפְרַיִם לַמִּשְׁפַּחָתָם לְשׁוֹתָלַח מִשְׁפַּחַת הַשְּׁתַּלְחִי לְבָכָר מִשְׁפַּחַת הַבִּכְרִי לְתַחֵן מִשְׁפַּחַת הַתַּחֲנִי: ^{כא} וְאַלֶּה בְּנֵי שׁוֹתָלַח לַעֲרֹן מִשְׁפַּחַת הָעֲרֹנִי: ^{כב} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֶפְרַיִם לַפִּקְדֵיהֶם שְׁנַיִם וְשָׁלֹשִׁים אֶלֶף וְחֲמִשׁ מֵאוֹת אֵלֶּה בְּנֵי־יוֹסֵף לַמִּשְׁפַּחָתָם: ^{כג} אֵלֶּה בְּנֵי בְנִמֵּן לַמִּשְׁפַּחָתָם לְבָלַע מִשְׁפַּחַת הַבְּלָעִי לְאַשְׁבֵּל מִשְׁפַּחַת הָאַשְׁבֵּלִי לְאַחִירָם מִשְׁפַּחַת הָאֲחִירָמִי: ^{כד} לְשֹׁפָאִם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוֹפָאִי לְחוּפָם מִשְׁפַּחַת הַחוּפָמִי: ^{כה} וַיְהִיו בְּנֵי־בָלַע אַרְבָּע וְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הָאֲרִדִּי לְנַעֲמָן מִשְׁפַּחַת הַנַּעֲמִי: ^{כו} אֵלֶּה בְּנֵי־בְנִימִן לַמִּשְׁפַּחָתָם וּפִקְדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: ^{כז} אֵלֶּה בְּנֵי־דָן לַמִּשְׁפַּחָתָם לְשׁוּחָם מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּחָמִי אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת דָּן לַמִּשְׁפַּחָתָם: ^{כח} כָּל־מִשְׁפַּחַת הַשּׁוּחָמִי לַפִּקְדֵיהֶם אַרְבָּעָה וְשִׁשִּׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: ^{כט} אֵלֶּה בְּנֵי אֲשֶׁר לַמִּשְׁפַּחָתָם לִימְנָה מִשְׁפַּחַת הַיִּמְנָה לִישׁוֹי מִשְׁפַּחַת הַיִּשְׁוִי לְבִרְיָה מִשְׁפַּחַת הַבִּרְיָעִי: ^ל לְבָנֵי בְרִיעָה לְחֶבֶר מִשְׁפַּחַת הַחֲבֵרִי לְמַלְכִּיאֵל מִשְׁפַּחַת הַמַּלְכִּיאֵלִי: ^{לא} וְשֵׁם בַּת־אֲשֶׁר שָׂרָח: ^{לב} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת בְּנֵי־אֲשֶׁר לַפִּקְדֵיהֶם שְׁלֹשָׁה וְחֲמִשִּׁים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: ^{לג} אֵלֶּה בְּנֵי נַפְתָּלִי לַמִּשְׁפַּחָתָם לִיחְצִאֵל מִשְׁפַּחַת הַיִּחְצִאֵלִי לְגוֹנִי מִשְׁפַּחַת הַגּוֹנִי: ^{לד} לִיצֵר מִשְׁפַּחַת הַיִּצְרִי לְשֵׁלֶם מִשְׁפַּחַת הַשְּׁלָמִי: ^{לה} אֵלֶּה מִשְׁפַּחַת נַפְתָּלִי לַמִּשְׁפַּחָתָם וּפִקְדֵיהֶם חֲמִשָּׁה וָאַרְבָּעִים אֶלֶף וָאַרְבַּע מֵאוֹת: ^{לו} אֵלֶּה פִּקְדֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁש־מֵאוֹת אֶלֶף וָאַלֶּף שֶׁבַע מֵאוֹת וְשָׁלֹשִׁים: פ

~ נקודות משיחות קודש ~

ובני קרח לא מתו (כו, יא)

יש לשאול, סיפור הצלת בני קרח שנגזר להם לפרשת קרח, ומה ענינו לקצא? ויש לומר, דהנה לבני קרח נצטוו בתיב (קרח טז, לג) ויאבדו מתוך הקהל. ויש לומר, שבני קרח נצטוו בקצו

יבא לפניו ואשר יוציאם ואשר יביאם ולא תהיה עדת יהוה בצאן אשר אין להם רעה: ^ה ויאמר יהוה אל משה קח לך את יהושע בן נון איש אשר רוח בו וסמכת את ידך עליו: ^ו והעמדת אתו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה וצויתו אתו לעיניהם: ^ז ונתתה מהודך עליו למען ישמעו כל עדת בני ישראל: ^ח ולפני אלעזר הכהן יעמד ושאל לו במשפט האורים לפני יהוה על פיו יצאו ועל פיו יבאו הוא וכל בני ישראל אתו וכל העדה: ^ט ויעש משה כאשר צוה יהוה אתו ויקח את יהושע ויעמידהו לפני אלעזר הכהן ולפני כל העדה: ^י ויסמך את ידיו עליו ויצוהו כאשר דבר יהוה ביד משה: ^{יא}

~ נקודות משיחות קודש ~

קח לך את יהושע וסמכת את ידך עליו (כו, טו)
יש לשאול, מדוע לא מצינו שמשה משה את יהושע בשמן המשיחה, שהרי כשמעמידין מלך מושחין אותו? ויש לומר, שמלכות יהושע עיקרה נשיאות בתורה, שהרי הוא מקבל התורה ממשה. לכן נפלה מלכותו על ידי סמיכה, שקשורה לתורה, כמאמר (סנהדרין יד, א) סמוכין איש מפי איש, ולא על ידי משיחה בשמן.

(לקוטי שיחות כג עמ' 196)

חמישי **בח** ^א וידבר יהוה אל משה לאמר: ^ב צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי ריח ניהחי תשמרו להקריב לי במועדו: ^ג ואמרת להם זה האשה אשר תקריבו ליהוה כבשים בני שנה תמימים שנים ליום עלה תמיד: ^ד את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים: ^ה ונעשירית האיפה סלת למנוחה בלולה בשמן פתית רביעת ההין: ^ו עלת תמיד העשירה בתר סיני לריח ניהח אשה ליהוה: ^ז ונסכו רביעת ההין לכבש האחד בקדש הסף נסוך שחר ליהוה: ^ח ואת הכבש השני תעשה בין הערבים פמנחת הבקר ונסכו תעשה אשה ריח ניהח ליהוה: ^ט פ ^י וביום השבת שני כבשים בני שנה תמימים ושני עשרנים סלת מנוחה בלולה

לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאם וכל העדה פתח אהל מועד לאמר: ^א אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנזערים עליה והוא בעדת קרח פייחטאז מת ובנים לא היו לו: ^ב למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו פיי אין לו בן תנה לנו אחזה בתוך אחי אבינו: ^ג ויקרב משה את משפטן לפני יהוה: ^ד

~ נקודות משיחות קודש ~

אף בגורל יחלק את הארץ (כו, נה)

לכל יהודי ישנה מנהג אחת השיגת לו במיוחד, שבה הוא זכיר טפי (שבת קיח). זוהי המשמעות הפנימית של 'חלוקת הארץ' – לכל יהודי ניתן 'חלקו' המיוחד לו בעבודתו לקונו. לכן נחלקה הארץ בגורל דוקא, כי גורל הוא למעלה מטעם ודעת, וגם 'חלוקה' זו היא למעלה מטעם ודעת. ובלשון אדמו"ר הזקן בפיניא (אגרת הקודש סוף סימן ט): יתרון האור הזה הפרטי לנשמות פרטיות – אינו בחינת טעם ודעת מושג, אלא למעלה מבחינת הדעת, ששך עלה במחשבה . . . ודוגמתו למטה הוא בחינת הגורל ממש.

(לקוטי שיחות ב עמ' 347)

רביעי ^א ויאמר יהוה אל משה לאמר: ^ב וכן בנות צלפחד דברת נתן תתן להם אחות נחלה בתוך אחי אביהם והעברת את נחלת אביהן להן: ^ג ואל בני ישראל תדבר לאמר איש פיימות וכן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו: ^ד ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו: ^ה ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו: ^ו ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרב אליו ממשפחתו וירש אתה והיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה יהוה את משה: ^ז ויאמר יהוה אל משה עלה אליהר העברים הזה וראה את הארץ אשר נתתי לבני ישראל: ^ח וראיתו אתה ונאספת אל עמך גם אתה כאשר נאסר אהרן אחיך: ^ט כאשר מריתם פיי במדבר צן במריבת העדה להקדישני במים לעיניהם הם מיריבת קדש מדבר צן: ^י וידבר משה אל יהוה לאמר: ^{יא} יפקד יהוה אלהי הרוחות לכל בשר איש עליה עדה: ^{יב} אשר יצא לפניו ואשר

בשמן ונסכו: עלת שבת בשבתו על-עלת התמיד ונסכה: פ' ובראש חודשכם תקריבו עליה ליהוה פרים בגיבקר שנים ואיל אחד כבשים בגי' שנה שבעה תמימים: ושלשה עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לפר האחד ושני עשרנים סלת מנחה בלולה בשמן לאיל האחד: ועשרון עשרון סלת מנחה בלולה בשמן לפכש האחד עליה ריח נחח אשה ליהוה: ונסכיהם חצי ההין יהיה לפר ושלישת ההין לאיל ורביעת ההין לפכש יין ואת עלת חדש בחדשו לחדשי השנה: ושעיר עזים אחד חטאת ליהוה על-עלת התמיד יעשה ונסכו: ם

~ נקודות משיחות קודש ~

את הפכש אחד תעשה בבקר (כח, ד)

יהודי חזק להתחיל את היום ב'קרנן', היינו בהתמסרות להקב"ה. ואז נהיה הקרנן 'תמיד' - יש לו השפעה תמידית על כל היום כולו. עם הבאת הקרנן היו מקריבים דמו וחלבו על המזבח. הצעד הראשון של היום היא החלטה תזונה להפנות את המחשבות וההתלהבות (דס') רק למזבח, לדברים שבקדושה, ורק בהם יהיה תענוג ('חלב').

(לקוטי שיחות ג עמ' 941)

ששי ובהחדש הראשון בארבעה עשר יום לחדש פסח ליהוה: ובהמשך עשר יום לחדש הזה חג שבועת ימים מצות יאכל: ביום הראשון מקרא קדש כל-מלאכת עבודה לא תעשו: והקרבתם אשה עליה ליהוה פרים בגיבקר שנים ואיל אחד ושבעה כבשים בגי' שנה תמימים יהיו לכם: ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר ושני עשרנים לאיל תעשו: עשרון עשרון תעשה לפכש האחד לשבעת הכבשים: ושעיר חטאת אחד לכפר עליכם: מלבד עלת הפקר אשר לעלת התמיד תעשו את-אלה: כאלה תעשו ליום שבועת ימים לחם אשה ריח-ניחח ליהוה על-עלת התמיד יעשה ונסכו: כה וביום השביעי מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכת עבודה לא תעשו: ם וביום הפורים בהקריבכם מנחה חדשה ליהוה בשבעתיכם מקרא-קדש יהיה לכם

כל-מלאכת עבודה לא תעשו: והקרבתם עולה לריח ניחח ליהוה פרים בגיבקר שנים איל אחד שבעה כבשים בגי' שנה: ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר האחד שני עשרנים לאיל האחד: עשרון עשרון לפכש האחד לשבעת הכבשים: ושעיר עזים אחד לכפר עליכם: מלבד עלת התמיד ומנחתו תעשו תמימים יהיו לכם ונסכיהם: פ כח' ובהחדש השביעי באחד לחדש מקרא-קדש יהיה לכם כל-מלאכת עבודה לא תעשו יום תרועה יהיה לכם: וועשיתם עליה לריח ניחח ליהוה פר בגיבקר אחד איל אחד כבשים בגי' שנה שבעה תמימים: ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר שני עשרנים לאיל: ועשרון אחד לפכש האחד לשבעת הכבשים: ושעיר-עזים אחד חטאת לכפר עליכם: מלבד עלת החדש ומנחתה ועלת התמיד ומנחתה ונסכיהם כמשפטם לריח ניחח אשה ליהוה: ם ובעשור לחדש השביעי הזה מקרא-קדש יהיה לכם ועניתם את-נפשותיכם כל-מלאכה לא תעשו: והקרבתם עליה ליהוה ריח ניחח פר בגיבקר אחד איל אחד כבשים בגי' שנה שבעה תמימים יהיו לכם: ומנחתם סלת בלולה בשמן שלשה עשרנים לפר שני עשרנים לאיל האחד: עשרון עשרון לפכש האחד לשבעת הכבשים: ושעיר-עזים אחד חטאת מלבד חטאת הכפרים ועלת התמיד ומנחתה ונסכיהם: ם

~ נקודות משיחות קודש ~

עולת תמיד העשויה בהר סיני (כח, ו)

כאותן שנעשו בימי המילואים (רש"י). קרנן התמיד, שהיה כליל לה', רומז לכך שכל יהודי מסוגל להיות בהתמסרות והתבטלות תמידית להקב"ה. והנתינת כח והסיוע לעבודה זו באה ממשה רבינו, שהוא הוא המעורר את כח הביטול שבנשמה. והו הקשר בין עולת תמיד לימי המילואים: בימי המילואים שימש משה רבינו בקהונה, ובכך שהוא התחיל בהקרבת התמיד 'פתח את הצינור' לכל יהודי ויהודי.

(לקוטי שיחות ו עמ' 234)

התמיד ומנחתה ונסכה: ^א וביום השביעי פרים
שמונה אילים שנים כבשים בני־שנה ארבעה עשר
תמימים: ^ב ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים
ולכבשים במספרם כמשפט: ^ג ושעיר חטאת
אחד מלבד עלת התמיד מנחתה ונסכה: ^ד וביום
השביעי פרים שבעה אילים שנים כבשים
בני־שנה ארבעה עשר תמימים: ^ה ומנחתם
ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם
כמשפט: ^ו ושעיר חטאת אחד מלבד עלת
התמיד מנחתה ונסכה: ^ז מפסיד ^ח ביום השמיני
עצרת תהיה לכם כל־מלאכת עבודה לא תעשו:
^ט והקרבתם עלה אשה ריח ניהול ליהוה פר
אחד איל אחד כבשים בני־שנה שבעה תמימים:
^י מנחתם ונספיהם לפר לאיל ולכבשים במספרם
כמשפט: ^{יא} ושעיר חטאת אחד מלבד עלת
התמיד ומנחתה ונסכה: ^{יב} אלה תעשו ליהוה
במועדיכם לבד מנדריכם ונדבתיכם לעלתיכם
ולמנחתיכם ולנספיהם ולשלמיכם: ^{יג} ויאמר
משה אל־בני ישראל ככל אשר־צוה יהוה
את־משה: ^{יד} פפס קס"ח פסוקים, לחל"ק סימן.

~ נקודות משיחות קודש ~

פר אחד איל אחד (כט, לו)

קשה עלי פרידתכם, עכבו עוד יום אחד (רש"י). לכאורה היה
לו לומר קשה עלי פרידתנו, ומהו הלשון פרידתכם? אלא רמז
רמזו לנו, שהפירוד בין הקב"ה ובני ישראל בא מצד ישראל, לא
לא מצד הקב"ה. שכן, פירוד הלכות בין יהודי אחד לחבירו,
פרידתכם, הוא הוא הגורם לפירוד, חלילה, בין ישראל לאביהם
שבשמים. כמאמר: ברכנו אבינו – כולנו כאחד.

(לקוטי שיחות ב עמ' 433)

שביעי יב ובחמשה עשר יום לחדש השביעי מקרא
קדש יהיה לכם כל־מלאכת עבודה לא תעשו
וחגתם חג ליהוה שבעת ימים: ^א והקרבתם עלה
אשה ריח ניהול ליהוה פרים בני־בקר שלשה עשר
אילים שנים כבשים בני־שנה ארבעה עשר תמימים
יהיו: ^ב ומנחתם סלת כלולה בשמן שלשה
עשרונים לפר האחד לשלשה עשר פרים שני
עשרונים לאיל האחד לשני האילים: ^ג ועשרון
עשרון לכבש האחד לארבעה עשר כבשים:
^ד ושעיר־עזים אחד חטאת מלבד עלת התמיד
מנחתה ונסכה: ^ה וביום השני פרים בני־בקר
שנים עשר אילים שנים כבשים בני־שנה ארבעה
עשר תמימים: ^ו ומנחתם ונספיהם לפרים לאילים
ולכבשים במספרם כמשפט: ^ז ושעיר־עזים אחד
חטאת מלבד עלת התמיד ומנחתה ונספיהם: ^ח וביום
השלישי פרים עשתי־עשר אילים שנים
כבשים בני־שנה ארבעה עשר תמימים: ^ט ומנחתם
ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם
כמשפט: ^י ושעיר חטאת אחד מלבד עלת התמיד
ומנחתה ונסכה: ^{יא} וביום הרביעי פרים עשרה
אילים שנים כבשים בני־שנה ארבעה עשר
תמימים: ^{יב} מנחתם ונספיהם לפרים לאילים
ולכבשים במספרם כמשפט: ^{יג} ושעיר־עזים אחד
חטאת מלבד עלת התמיד ומנחתה ונסכה: ^{יד} וביום
החמישי פרים תשעה אילים שנים כבשים
בני־שנה ארבעה עשר תמימים: ^{טו} ומנחתם
ונספיהם לפרים לאילים ולכבשים במספרם
כמשפט: ^{טז} ושעיר חטאת אחד מלבד עלת

בעת הגבהת הספר תורה ואמירת וזאת התורה – אין מנהגנו להראות באצבע. * מנהגנו: מגביה הספר תורה ולאחרי
שמראה אותה לקהל חוזר ומניחה על הבימה וגוללה בעצמו. ואז יושב על הספסל ואחר כורך המפה (= חוגר באבנט
ועוטף במעיל). * כשמגביהין הספר תורה להראות הכתב לעם, כל אדם ישתדל לקרב עצמו לבימה כדי שיוכל לקרא
מה שכתוב בספר תורה בעת הגבהת הספר תורה, ויאמר:

וזאת התורה, אשר־שם משה לפני בני ישראל:

עז־חיים היא לפחזיקים בה, ותמכיה מאשר. דרכיה דרכי־נעם, וכל־נתיבותיה שלום. אך ימים בימינה, בשמאלה
עשר וכבוד. יי חפץ למען צדקו, יגדיל תורה ויאדיר:

מדויקים לגלול הספר תורה נגד התפר, שמקום התפר יהיה באמצע הספר תורה מבחון. * האבנט חוגרים בתחילת שליש התחתון של הספר תורה.

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגלול הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטר כמזמרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטר לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הִנְאֻמֵּם בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבְמִשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֱמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטר כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטר כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטר ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליזהר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטר פינחס לקריאה בציבור ולשמו"ת בירמיה פרק א

א וְדִבְרֵי יִרְמְיָהוּ בֶן-חִלְקִיָּהוּ מִן-הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר בָּעֲנִתוֹת בָּאָרֶץ בְּנִימָן: **ב** אֲשֶׁר הָיָה דִבְרֵי-יְהוָה אֵלָיו בִּימֵי יֹאשִׁיָּהוּ בֶן-אֲמֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּשָׁלֹשׁ-עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְמָלְכוֹ: **ג** וַיְהִי בִימֵי יְהוֹשִׁקִים בֶּן-יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עֲדַתָּם עֲשֵׁת־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְצִדְקִיָּהוּ בֶן-יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַד-גָּלוֹת יְרוּשָׁלַם בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי: **ד** וַיְהִי דִבְרֵי-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: **ה** בְּטָרִם אֶצְרֶךָ בְּכַטָּן יִדְעֲתִיךָ וּבְטָרִם תֵּצֵא מִרְחֹם הַקִּדְשִׁיךָ גָּבִיא לְגוֹיִם נִתְתִּיךָ: **ו** וְאָמַר אֲהֵא אֲדָנִי יְהוָה הִנֵּה לֹא-יִדְעֲתִי דְבַר בִּי-נָעַר אֲנִכִּי: **ז** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי אֲלֵתֵאמֶר נָעַר אֲנִכִּי כִּי עַל-כָּל-אֲשֶׁר אֲשַׁלַּחְךָ תֵּלֶךְ וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר אֶצְוֶךָ תִּדְבֹּר: **ח** אֲלֵתִירָא מִפְּנֵיהֶם כִּי-אֲתִיךָ אֲנִי לְהַצִּלְךָ נְאֻם-יְהוָה: **ט** וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת-יָדוֹ וַיַּנֵּעַ עַל-פִּי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִנֵּה נִתְתִּי דְבַרִּי בְּפִיךָ: **י** רְאֵה הַפְּקַדְתִּיךָ הַיּוֹם הַזֶּה עַל-הַגּוֹיִם וְעַל-הַמְּמַלְכוֹת לְנִתּוֹשׁ וּלְנִתּוּץ וּלְהֶאֱבִיד וּלְהָרוֹס לְבָנוֹת וּלְנָטוֹעַ: **יא** וַיְהִי דִבְרֵי-יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר מֶה-אֲתָה רֹאֵה יִרְמְיָהוּ וְאָמַר מִקַּל שָׁקֵד אֲנִי רֹאֵה: **יב** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי הִטַּבְתָּ לְרֹאוֹת כִּי-שָׁקֵד אֲנִי עַל-דְּבָרִי לַעֲשׂוֹתוֹ: **יג** וַיְהִי דִבְרֵי-יְהוָה אֵלַי שְׁנֵית לֵאמֹר מֶה אֲתָה רֹאֵה וְאָמַר סוֹר נְפוּחַ אֲנִי רֹאֵה וּפְנִי מִפְּנֵי צְפוּנָה: **יד** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי מִצְפּוֹן תִּפְתַּח הָרָעָה עַל כָּל-יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ: **טו** כִּי אֶהְיֶה קָרָא לְכָל-מִשְׁפָּחוֹת מִמְּלָכוֹת צְפוּנָה נְאֻם-יְהוָה וְכָאוּ וְנִתְּנוּ אִישׁ כְּסָאוֹ פָּתַח אֶשְׁעִר יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל-חֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל כָּל-עָרֵי יְהוּדָה: **טז** וּדְבַרְתִּי מִשְׁפָּטִי אוֹתָם עַל כָּל-דְּרָעָתָם אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיִּקְטְרוּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְמַעֲשֵׂי יָדֵיהֶם: **יז** וְאֲתָה תִּתְּנוּן מַתָּיִךָ וְקִמַּמְתָּ וּדְבַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֵת כָּל-אֲשֶׁר אֲנִכִּי אֶצְוֶךָ אֲלֵתִתַּח מִפְּנֵיהֶם כִּי-אֲחַתְךָ לְפָנֵיהֶם: **יח** וְאָנֹכִי הִנֵּה נִתְתִּיךָ הַיּוֹם לְעִיר מִבְּצָר וּלְעַמּוּד בְּרוּל וּלְחַמּוֹת נִחֲשֶׁת

על־כָּל־הָאָרֶץ לְמַלְכִּי יְהוּדָה לְשָׂרֶיהָ לְכַהֲנֶיהָ וְלַעַם הָאָרֶץ: יִשְׁוֹלְחֶמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא־יִוָּכְלוּ לָךְ
 כִּי־אַתָּה אָנֹכִי נֹאמ־יְהוָה לְהַצִּילָךְ: בֹּא וִיחִי דְבַר־יְהוָה אֵלַי לֵאמֹר: דִּהְלֹךְ וְקָרָאתָ בְּאָזְנִי
 יְרוּשָׁלַּיִם לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבֶּתָּ כָּל־יְלֻלְתֶּיךָ לְכַתֹּךְ אַחֲרַי
 בַּמִּדְבָּר בָּאָרֶץ לֹא זְרוּעָה: גִּקְדַּשׁ יִשְׂרָאֵל לַיהוָה רֹאשִׁית תְּבוּאַתָּה כָּל אֲכָלֶיךָ יֵאָשְׁמוּ רַעְיָה
 תָּבֹא אֲלֵיהֶם נָאִם יְהוָה:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוּר כָּל הָעוֹלָמִים, צָדִיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל
 הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמְקַיֵּם, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֱמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה
 הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזֹר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל
 מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:
 רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
 בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִגְיָה:

שְׂמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְיָהוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה
 יָבוֹא וַיַּגֵּל לַפָּנוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנָּחְלוּ עוֹד אַחֲרִים אֶת
 כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קֹדֶשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְפֹּה גֵרוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ,
 מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ
 אֱלֹהֵינוּ לְקֹדֶשׁה וְלִמְנוּחָה, לְכָבוֹד וּלְתַפָּאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ
 מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרַךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָּל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ
 אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

לוח זמנים לשבוע פרשת פינחס בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:37	5:35	8:37	8:35	9:07	9:09	10:19	10:21	19:52	19:52	20:19	20:19	19:32	20:31
חיפה (ק)	5:32	5:30	8:34	8:33	9:04	9:06	10:17	10:19	19:56	19:56	20:23	20:23	19:26	20:35
ירושלים (ק)	5:32	5:30	8:35	8:33	9:04	9:06	10:17	10:18	19:54	19:54	20:21	20:21	19:14	20:31
תל אביב (ק)	5:36	5:34	8:36	8:35	9:07	9:09	10:19	10:21	19:54	19:54	20:21	20:21	19:34	20:33
אוסטריה וינה (ק)	4:54	4:51	8:21	8:23	8:52	8:54	10:14	10:16	21:03	21:04	21:42	21:40	20:45	22:01
אוסטרליה מלבורן (ח)	7:33	7:33	9:24	9:25	9:56	9:56	10:45	10:46	17:13	17:16	17:41	17:44	16:57	17:56
אוקראינה אודסה (ק)	5:06	5:03	8:27	8:29	8:59	9:02	10:20	10:21	20:56	20:57	21:33	21:32	20:38	21:36
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	4:40	4:36	8:08	8:06	8:37	8:40	9:59	10:01	20:49	20:48	21:27	21:26	20:30	21:30
אוק. ז'יטומיר (ק)	4:57	4:54	8:27	8:29	8:59	9:01	10:22	10:24	21:22	21:21	22:03	22:01	21:03	22:05
אוקראינה קייב (ק)	4:48	4:44	8:19	8:21	8:50	8:53	10:14	10:16	21:17	21:16	21:58	21:56	20:58	22:00
אוקראינה דונייצק (ק)	4:30	4:27	7:56	7:58	8:27	8:29	9:49	9:50	20:37	20:35	21:14	21:13	20:18	21:17
איטליה מילאנו (ק)	5:36	5:33	8:56	8:58	9:27	9:30	10:47	10:49	21:20	21:19	21:55	21:53	21:01	22:12
אקוואדור קיטו (ח)	6:07	6:06	8:40	8:41	9:09	9:10	10:12	10:13	18:28	18:30	18:51	18:52	18:11	18:56
ארגנטינה ב. איירס (ח)	7:59	7:59	9:53	9:54	10:26	10:26	11:16	11:17	17:54	17:57	18:21	18:24	17:38	18:36
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	9:04	9:05	10:54	10:54	11:24	11:25	12:12	12:13	18:31	18:34	19:01	19:03	18:16	19:07
ארה"ב בולטימור (ק)	5:42	5:39	8:50	8:52	9:22	9:24	10:38	10:40	20:40	20:39	21:10	21:09	20:21	21:13
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	5:25	5:22	8:37	8:39	9:09	9:11	10:25	10:27	20:35	20:35	21:07	21:06	20:17	21:21
ארה"ב ג'רסי (ק)	5:26	5:23	8:37	8:39	9:09	9:11	10:26	10:28	20:35	20:34	21:06	21:05	20:16	21:21
ארה"ב דטרויט (ק)	5:56	5:53	9:11	9:13	9:42	9:44	11:00	11:02	21:17	21:17	21:50	21:49	20:59	22:05
ארה"ב הווסטן (ק)	6:22	6:20	9:18	9:20	9:50	9:52	11:02	11:03	20:29	20:29	20:55	20:55	20:11	21:07
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	5:42	5:39	8:44	8:46	9:16	9:17	10:29	10:31	20:13	20:12	20:41	20:40	19:54	20:52
ארה"ב מיאמי (ק)	6:31	6:29	9:24	9:22	9:54	9:56	11:04	11:06	20:19	20:19	20:44	20:44	20:01	20:55
ארה"ב ניו הייבן (ק)	5:21	5:18	8:32	8:34	9:04	9:06	10:21	10:23	20:31	20:31	21:03	21:02	20:13	21:19
ארה"ב שיקאגו (ק)	5:15	5:12	8:30	8:32	9:01	9:03	10:18	10:20	20:35	20:35	21:08	21:07	20:17	21:21
בוליביה לא פאס (ח)	6:52	6:51	9:13	9:14	9:41	9:42	10:39	10:40	18:20	18:22	18:43	18:45	18:04	18:49
בלגיה אנטוורפן (ק)	5:29	5:26	9:01	9:04	9:33	9:36	10:57	10:59	22:05	22:03	22:47	22:45	21:45	23:13
בלגיה בריסל (ק)	5:30	5:26	9:02	9:05	9:34	9:36	10:58	11:00	22:04	22:03	22:46	22:44	21:45	23:10
בלרוס ליובאוויטש (ק)	4:19	4:15	8:04	8:06	8:35	8:37	10:03	10:05	21:42	21:40	22:33	22:30	21:23	22:34
ברזיל ס.פאולו (ח)	6:44	6:44	8:53	8:54	9:25	9:25	10:20	10:21	17:35	17:37	18:00	18:01	17:19	18:09
ברזיל ריו דה ז'נירו (ח)	6:29	6:28	8:39	8:40	9:10	9:11	10:05	10:06	17:23	17:25	17:47	17:49	17:07	17:56
בריטניה לונדון (ק)	4:44	4:40	8:18	8:21	8:50	8:52	10:14	10:16	21:26	21:25	22:09	22:07	21:07	22:33
בריטניה מנצ'סטר (ק)	4:41	4:37	8:21	8:24	8:52	8:55	10:19	10:21	21:46	21:44	22:33	22:31	21:27	23:02
גרמניה ברלין (ק)	4:45	4:41	8:24	8:22	8:53	8:56	10:19	10:21	21:37	21:35	22:22	22:20	21:18	22:24
גרמניה פרנקפורט (ק)	5:15	5:12	8:47	8:49	9:18	9:20	10:41	10:43	21:44	21:43	22:25	22:23	21:25	22:27
הודו בומביי (ח)	6:03	6:01	8:47	8:48	9:19	9:21	10:27	10:28	19:22	19:22	19:46	19:46	19:04	19:50
הודו פונה (ח)	5:58	5:56	8:43	8:45	9:15	9:16	10:22	10:24	19:19	19:19	19:43	19:43	19:01	19:47
הונגריה בודפשט (ק)	4:48	4:45	8:12	8:14	8:44	8:46	10:05	10:06	20:49	20:47	21:26	21:24	20:30	21:28
טורקיה איסטנבול (ק)	5:33	5:31	8:45	8:47	9:17	9:19	10:34	10:35	20:43	20:43	21:15	21:14	20:25	21:18
יוון אתונה (ק)	6:04	6:01	9:10	9:12	9:43	9:44	10:58	10:59	20:55	20:54	21:25	21:24	20:37	21:28
מולדובה קישינב (ק)	5:09	5:12	8:34	8:36	9:06	9:08	10:27	10:28	21:06	21:05	21:43	21:41	20:47	21:45

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א								
מקסיקו מ. סיטי (ק)	6:53	6:54	9:44	9:46	10:14	10:16	10:23	10:24	20:27	20:27	20:51	20:51	20:09	20:55
ניו זינלנד קר. צ. (ח)	8:02	8:01	9:42	9:43	10:15	10:15	11:01	11:01	17:03	17:06	17:34	17:37	16:47	17:41
נפאל קטמנדו (ח)	5:04	5:06	8:03	8:04	8:33	8:35	9:44	9:46	19:10	19:10	19:36	19:36	18:52	19:40
סינגפור סינגפור (ח)	6:59	7:00	9:29	9:30	10:01	10:02	11:03	11:05	19:16	19:17	19:38	19:40	18:59	19:44
פולין ורשא (ק)	4:11	4:15	7:52	7:54	8:23	8:25	9:48	9:50	21:07	21:05	21:51	21:49	20:47	21:53
פרו לימה (ח)	6:26	6:27	8:44	8:45	9:17	9:18	10:15	10:16	17:56	17:58	18:19	18:20	17:39	18:24
צרפת ליוון (ק)	5:48	5:51	9:12	9:15	9:44	9:46	11:04	11:06	21:39	21:38	22:14	22:13	21:20	22:31
צרפת פריז (ק)	5:44	5:48	9:15	9:18	9:47	9:49	11:09	11:11	22:03	22:01	22:42	22:40	21:44	23:02
קולומביה בוגוטה (ח)	5:40	5:42	8:18	8:19	8:48	8:49	9:52	9:53	18:19	18:19	18:41	18:42	18:01	18:46
קנדה טורונטו (ק)	5:33	5:36	8:53	8:55	9:25	9:27	10:43	10:45	21:07	21:07	21:41	21:40	20:49	21:57
קנדה מונטריאול (ק)	5:03	5:06	8:26	8:29	8:58	9:00	10:18	10:20	20:51	20:50	21:26	21:25	20:32	21:43
קפריסין לרנקה (ק)	5:32	5:35	8:35	8:37	9:08	9:10	10:22	10:23	20:04	20:04	20:32	20:32	19:46	20:36
רוסיה מוסקבה (ק)	4:39	4:44	8:34	8:37	9:04	9:07	10:33	10:35	22:25	22:23	23:19	23:16	22:05	23:54
רוסיה רוסטוב נא-דונו (ק)	5:24	5:27	8:50	8:52	9:22	9:24	10:43	10:44	21:24	21:23	22:01	21:59	21:05	22:03
שווייץ ציריך (ק)	5:25	5:28	8:54	8:56	9:25	9:27	10:46	10:48	21:32	21:31	22:09	22:08	21:13	22:27
תאילנד בנגקוק (ח)	5:50	5:52	8:31	8:32	9:03	9:05	10:09	10:11	18:52	18:52	19:15	19:15	18:34	19:19

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהגן הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבַּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מן כל-אויב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומכל-פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל-מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל-רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל-פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרה (אולגה) בת תמר**

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il